

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hist. 199 & 199

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

D. ANSELMI BANDURII
MONACHI BENEDICTINI, REGIÆ MAGNI
ETRURIÆ DUCIS BIBLIOTHECÆ PRÆFECTI, ET IN
REGIA ACADEMIA PARIENSI INSCRIPTIONUM AC
BONARUM LITTERARUM ACADEMICI
HONORARII,

BIBLIOTHECA NUMMARIA,

S I V E

AUCTORUM QUI DE RE NUMMARIA
SCRIPSERUNT,

IN ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΦΙΛΩΝ GERMANORUM GRATIAM
CUM NOTULIS ET INDICIBUS RECUSA

ATQUE DISSERTATIONIBUS VIRO-
RUM DOCTORUM
DE HOC ARGUMENTO PRÆMISSA

CURANTE

JO. ALBERTO FABRICIO,
D. ET PROFESS. PUBL. IN GYMNASIO HAMBURGENSE.

HAMBURGI,
APUD C. LIEBEZEIT ET T. C. FELGINER, 1719.

DOMINÆ.

Rat hoc apud veteres in more positum,
 DOMINÆ, ut quo munere Deorum
 quisque maxime delectari censeretur, id
 illi Deo munus rite porrigerent. In quo
 sane videbant plurimum. Nam qui probe intellige-

(2

rent

rent naturas illas qui Dii immortales haberentur, divitiis hominum non indigere, iis immolabant non quod esset hominibus pretiosissimum, sed quod Diis gratissimum judicabant.

Ad hoc exemplum, ut hodie pro tenuitate mea, summis Tuis in me beneficiis reponerem aliquid, particulam hanc scriptorum mearum seposui, quam velut acceptissimum Tibi donum Regiæ C. T. consecra-rem. Enimvero cum præcellentis ingenii Turculum possit magna cum laude in qualibet doctrinæ parte versari, pulcherrimam certissimamque veteris Historiæ partem nummos veteres selegisti, quorum contemplatione & studio proficeres ac delectarere. Itaque, quod tempus a negotiis, a beneficentia, a Divini Numinis cultu vacuum habes, in cognoscendis Augustorum Augustarumque imaginibus & factis præclarissime impensum existimas.

Hinc mirifica ista Tua numismatum gaza (ut de gemmis cælatis cæteroque doctioris elegantiae instrumento fileam) quam incredibili cura ex eruditis Europæ totius Asiæque divitiis congestam novis quotidie accessionibus amplificas. Hinc doctorum hominum ad Regiæ C. T. adyta, quotidiana & plena comitatus admissio, qui quidem, benignitate Tua ditati, minus suo commodo capiuntur, quam quod scientiam in

tam excelso loco positam vident. Nimirum singularis est ac prope divinæ cujusdam indolis id habere feminam principem remissionis ingenuæ ac deliciarum loco, quod sagacissimi cujusque critici lucubrationi proprium ac reservatum videbatur.

Erat sane rationi consentaneum, Principem tot prognatam Heroum sanguine, tot Heroum stirpi Regiæ insertam, Imperatoris Conjugem, Herois parentem, **LUDOVICO MAGNO** ut carissimam, ita devotissimam **NUMINI MAJESTATIQUE EJUS**, suorum similes, non sine summa animi delectatione, alterum alteri comparando recensere. Eam vero cujus virtutes **AURO, ARGENTO, ÆRE, FLANDO FERIUNDO** consignari merito suo debeant, par erat easdem in primariis sæculorum omnium feminis recognoscere. Habet hoc scilicet vera virtus, ut **OPTIMORUM MERITORUM** mercedem amplissimam, quæ gloria est, libenter in aliis intueatur.

Neque tamen nummis testibus indigent laudes Tuæ, **DOMINA**, ut posteritatem omnem admiratione Tui compleant. Hærent illæ in animis hominum, nec delebit ulla temporum injuria bonitatis Tuæ, munificentiae, pietatis, quibus præsentibus fruimur, jucundissimam recordationem. Habebunt exemplar in Te sibi propositum feminæ Principes, ex quo formam du-

cere ac totam vitæ suæ compositionem & actionem possint quodammodo delineare. Si enim doceri volent, qua ratione Regi, Marito, Liberis ac Nepotibus, Familiæ, potentioribus, tenuioribus, literatis, indoctis, & præcipue Deo Optimo Maximo satisfaciant, non aliâ officii norma indigebunt, quam una constantis vitæ Tuæ consideratione.

Quæ cum ita sint, neminem omnium esse nunc, neminem fore in posterum jure confido, qui quod hanc rei nummariæ historiam in augusto Nomine Tuo apparere voluerim, consilii mei rationem reprehendat. Felicem me, ac diuturni laboris mei successu fortunatum, si munusculum hoc qualecunque non abnuas. Ex benevolentia enim Tua & scriptioni meæ auctoritas, & interiorum reconditarumque litterarum studio dignitas accedet, & quod enixe cupio, constabit obsequii erga Te mei non obscura ad omnem ætatem significatio.

ANSELMUS BANDURI.

L E C T O R I

S. D.

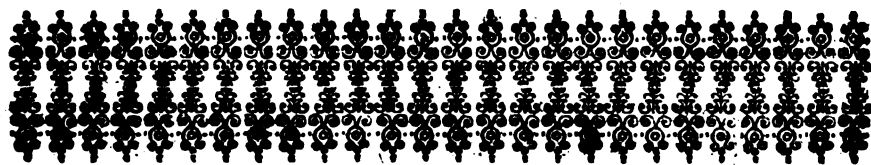
JO. ALBERTUS FABRICIUS.

Um ante quatuor menses e Gallia ad nos allatum est prædix opus Celeberrimi Viri D. ANSELMI BANDURII, quod de nummis Caesarum inusitato studio ex amplissimis gazis collegit, & locuplete ingenii ac doctrinæ apparatu exornavit pulcherrime: fateor BIBLIOTHECA NUMMARIA, quam eidem ab accuratissimo Scriptore & acri judicio atque insigni cum in aliis tum in his maxime litteris usu & peritia conspicuo adjunctam vidi, ita me lecta cepit mirifice, ut Bibliopola nostro auctor fuerim eam in nostrorum hominum gratiam, quibus numismatum veterum curiosior lustratio in deliciis est, prælis separatim subjiciendi, atque adeo consulendi voto eorum, qui per tenuitatem argentariam pretiosum illud Numismatum Casareorum opus sibi comparare cum nequeant, tam utili tamen ad studium numismaticum recte tractandum subsidio agre volent carere. Dum autem liber excuditur, adpersi in tuam gratiam notulas quasdam, in quibus aliqua saltem puto reperiri, quæ Bandurius ipse, si ejus oculis scribentis illa se obtulissent, vel si in mentem ei venissent, adjungere non fuisset dedignaturus. Alia probe novi talia esse quæ ab ipso de industria prætermissa fuere, sed quæ ego ratus sum a Tuis, Lector, usibus non plane aliena: unde veniam impetraturum me confido ab eruditissimo viro, quod ejus purpura pannum huncce nostrum assuere non dubitaverim. Longe certe absum ab illa stolidâ arrogantia vel presumptione puerili, ac si cum illo certare de

palma, aut me in hoc genere qui scirem aliquid, quod ipsum latuerit, jacere voluerim: sed cum ob multitudinem rerum & librorum, locorumque distantiam, eruditissimum quoque fugere quadam sit necesse, qua alibi locorum obvia, aliisque longe minus eruditis in promptu sint, existimaui dum liber egregius praela fatigat, non recte me facturum, si non, Aristarchorum securus, in usus tuos ea qua ipse inter legendum observassem, adjungerem quantumque possem breviter & accurate annotarem. Præterea tres subnexui indices, per quos utilissimum hunc librum spero me adhuc reddidisse utiliore, atque ita simul effecisse, ut cum laudatissimo instituto ordinem chronologicum secutus Auctor in hac sua scriptorum rei nummaria Historia fuerit, simul etiam habeas Bibliothecam nummariam ordine scriptorum dispositam Alphabetico, tum ordine Nationum quibus singuli ortum debent, & postremo per classes rerum quas tractant atque illustrant, digestam. Caterum, ut ipse diserte profitetur, eorum solummodo Numismatum scriptores Bandurius persecutus est, qua Græcæ & Romanæ Historiæ & Antiquitati illuminanda inserviunt: itaque scripta illa qua de Hebraicis, Samaritanis, Punicis, Arabicis, aliarumque Gentium nummis in lucem emissa a Viris doctis sunt, nec non de mediæ ævi (præter Græcos Cæsareos) & recentis ætatis numismatibus quibuscunque prætervectus est omnia, quemadmodum & illorum lucubrationes qui de jure monetæ cudendi officinisque monetariorum, & de monetarum pondere ac valore sunt commentati. Quorum omnium notitiam simili judicio & accuratione consignatam si quis uno vel duplici Volumine in publicum emisserit, is jucundo & insigni munere apud studiosos harum litterarum non mediocrem inierit gratiam, atque utili commentatione nomen sibi haud inficiandum comparaverit. Vale.

V. CL. ANSELMI

V. CL. ANSELMI BANDURII
**BIBLIOTHECA
NUMMARIA,**

S I V E
A U C T O R U M
Q U I D E R E N U M M A R I A S C R I P S E R U N T .

CUM Nummos Imperatorum *) describere, ac Notis illustrare instituerim, omnium etiam Auctorum, qui de illis agunt enumerationem ab initio ordiri, & ad hanc ætatem usque perducere visum est; quod tametsi à multis præstitum sit, quia tamen ex iis nemo artem criticam adhibuit, sine qua hujusmodi Indices jejuni omnino sunt & exiles, ac præterea non paucos libros ab iis prætermisos esse deprehendimus, non inutilem fore operam nostram existimavimus, simulque non ingratum fore lectori, si rem paulo altius repeteremus, hoc est horumce studiorum historiam jam inde ab initio perstringeremus. Non enim altero, aut ad summum tertio ab hinc sæculo, ut imperiti opinantur, nummi veteres aliquo in loco apud eruditos haberi cœpere, sed una cum artibus ac scientiis florere; & ut quisque ingenio & eruditione polluit,

A

ita

*) A Decio ad Palæologos usque. Prodiit opus elaboratissimum Paris. 1718. fol. 2. Vol. numismata Latina, Græca, Ægyptiaca ex omni metallo ac modulo complexum.

ita nummos plurimi fecit. Primum enim, statim atque Græcarum Antiquitatum amor Romæ viguit, Græca etiam numismata in honore fuisse satis constat; nam & ea Romani intelligebant vetustatis monumenta esse multo tutiora quam auctores, à quibus multa aut amore erga patriam, aut in alias urbes odio in falsum aucta erant; prætereaque cum Græciæ operibus mirum in modum delectarentur, hæc aspernari non poterant, in quibus artificum industria eo mirabilior erat, quo magis in angusto rerum naturæ majestatem coarctaverant. Nec vero si fuere olim in Urbe, qui Victoriatos ex Illyricò advectos, ante quam lege Clodia cuderentur, perinde atque cæteras merces distraherent, quod Plinius prodit lib. XXXIII. sect. III. existimandum est neglectos fuisse cæteros nummos qui nec arte inferiores iis erant, & utilitate longe præcellerant. Atque ea de causa Augustus, a) cum varia munera Saturnalibus divideret, nummos omnis notæ, etiam veteres regios & peregrinos amicis dedisse videtur, quod eos ipse magni faceret, & à vetustatis amatoribus magni fieri sciret. Sane quòd de Victoriatis scripsit Plinius, mercis loco habitos fuisse, idem de tetradrachmis & drachmis testatum reliquit Volus. Mæcianus: b) nec mirum cuiquam videri debet, fuisse olim qui ejusmodi numismata, in quibus singularum urbium originis, jurium & decorum memoria consignata erat, summo studio conquirerent; cum illi ipsi qui præ cæteris elegantes videri volebant, quibusque idcirco Romana vetustas rudis videbatur, in quibus Ovidius nomen suum professus est, alienum à se non putarent querere, cur in perantiquis Italiæ nummis c) Janus ex una parte expressus esset, ex altera navis. Quanto porro in honore fuerint nummi Consulares, facile intelliget, qui Romanorum erga majores suos pietatem perspexerit: quorum manes cum prope divinis honoribus prosequerentur, eorumque imagines summo opere colerent, quod ad earum conspectum animos suos ad virtutem inflammari consæti sibi essent, consequens erat, ut eorum res gestas, quæ hujusmodi monumentis mandatæ erant, æternitati etiam mandatas vellent. Postquam Republica eversa, Princeps unus munia Senatus, Magistra-

- a) Sveton. Augusto c. 75. b) Mæciani verba sunt libro de asse p. 398. *Victoriatum nunc tantundem valet quantum Quinarium olim, ac peregrinum nummus loco mercis, ut nunc tetradrachmum & drachma habebatur.* c) Ovidius i. Fastor. 229.

Magistratum, Legum in se traxit, non una causa fuit cur nummi servarentur; præterquam quod enim iuvabiturum vultus conspiceret, quorum imperium ad deorum potentiam proxime accessisse viderant, atque idcirco Pomponii ætate, ut ipse monet l. Numism. D. de Usufr. leg. nummis aureis aut argenteis pro gemmis uti solebant; eam Triumviri Monetales rationem instituerant, qua nulla erat tutior ad historiam rerum gestarum incorruptam servandam; cum Consulatus Imperatorum & Cæsarum, & Tribunitiæ Potestatis annos, *d)* & honorum ac devictarum gentium titulos plerumque exprimi curarent. Ab Historiæ igitur studiosis comparati olim, qui nunc Principum & eruditorum musea ornant, nummorum thesauri, nam si quis eos à privatis idcirco servatos malit, quia mortuorum Principum numismata consueti usus monetæ periade atque vivorum erant: huic referemus, legem illam de veteris numismatis, ut loquuntur, potentia interdum sefellisse, ac perdidisse officium suum: omne enim æs, quod quidem reperiri potuit cum Caligulæ effigie, jussu Senatus conflatum fuisse Dio Cassius *e)* prodidit; & verosimillimum est non benigniorem eum fuisse erga Domitianum, cuius, si testem Svetonium *f)* audis, eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decrevit. Quid porro censeamus factum de Maximino, quem adhuc vivum hostem publicum *g)* appellavit, quid de Commodò, Maerino, Elagabalo? Atqui horum omnium numismata supersunt, quæ ab ementibus & distrahentibus suscipi non magis poterant quam tyrannorum, quæ omnia aliis de causis servari, & ad nostram ætatem pervenire potuisse non diffitemur, veluti quod interdum in sepulcris, in fundamentis ædium sacrarum, & ædificiorum publicorum condita sunt; quodve in terram defossa sunt ab iis qui rei familiari adversus Barbarorum avaritiam consultum volebant; sed eorum partem tamen hominum his elegantis ditorum diligentiam immortalitate donavisse negari non potest. Hos inter fuit olim Severus Archontius,

A 2

qui

d) Spectat huc diagramma Consulatum & tribunitiæ potestatis per Imperatores gesta, ab Augusto ad Alexandrum, quod ex nummis concinnavit V. Cl. Joannes Vignolius diss. 2. Apologetica de primo Anno Severi Alexandri Aug. cap. 8.

e) Dio Cassius lib. LX. p. 679.

f) Sveton. Domitian. c. 23.

g) Jul. Capitolinus in Maximin. c. 16.

qui disceptationem & quæstionem de Firmo Ægypti tyranno ortam num Imperatorem se appellasset, earatione qua Vopiscus *b)* narrat, hoc est prolatis Firmi nummis, decidit: ac ne de hoc uno mentionem à Scriptoribus factam censeas, audi Ulpianum l. 27. D. de aur. & arg. leg. *Si autem, inquit, aurum & argentum signatum legatum est, id paterfamilias videtur testamento legasse, quod ejus aliqua forma est expressum, veluti qua Philippi sunt, itaque numismata, & similia.* Vides in supellectile patrisfamilias regale numisma *i)* Philippos; vides numismata, non ea quæ publica moneta adhuc erant, (qui enim de his monere attinuisset?) sed quæ in Museis servabantur, Regum, Urbium, Familiarum, Imperatorum quorum memoria abolita erat, ac denique Tyrannorum. Atque hoc Ulpiani effatum in Digesta retulit Trebonianus, idem scil. qui Celsi mentem secutus, scripserat l. 4. & 5. De legib. Senatusque Conf. ex his quæ forte uno aliquo casu accidere possunt, jura non constitui: nam ad ea potius debere aptari jus, quæ & frequenter & facile, quam quæ perraro eveniunt. Haud omittendum videtur, Theodosii M. jussu conflata fuisse pecuniam quæ Juliani *παραβάτης* effigiem referebat: utut enim id à recentiori Græculo, Scriptore Demonstrationum Chronographicarum *k)* quas libro V. Antiquitatum CP. edidimus, memoriam proditum sit; quia tamen nemo adeo mendax est, ut non aliquando verum dicat, prætereaque Theodosii pietati consentaneum hoc est maxime, quin fides Scriptori huic adhibeatur, causa nulla esse videtur. Atqui nummorum Juliani haud multo minor, quam cæterorum Principum, copia ad nos pervenit: quos nummos si quis dicat ab interitu vindicatos fuisse ab iis, qui veteres religiones colebant, non refragabimur quidem omnino, monebimus tamen ne eos quidem desiderari, in quibus nulla ejus impietatis vestigia expressa erant. Quanquam, ut verum fateamur, hominum erga Antiquitates studia nimium quantum jam deferbuerant; nam & Symmachus *l)* se unum veteris monetæ spectatorem

b) Vopiscus in Firmo c. 2. *i)* Horat. II. Epist. 1. 234. Ez. Spanhemius diff. 1. de usu numism. p. 8. edit. Lond.

k) p. 96. *l)* Symmachus III. Epist. 11. ad Naucellium: *Itaque ut ipse nonnunquam prädicas, spectator veteris monetæ solus supersum, cæteros delinimenta aurium capiunt.* Videtur eo loco per veterem monetam, antiquum dicendi genus Symmachus intelligere.

Statorem superesse alicubi testatus est; nec aliter ferme evenire potuisse, facillime quilibet conjectura consequetur. Cum enim Romanum Imperium discerperent ac dilacerarent barbari; cum eorum qui adolescentes literis instituerant, plerique ob pertinaciam in avita superstitione, cui etiam foedas caeremonias addebant, exularent; & qui in eorum locum successi erant, auditorum suorum animos ad pietatem informare, quam ingenia artibus imbuere mallerent: cum eos potius in honore haberi viderent homines, qui Romanum orbem virtute in bello tuerentur, quam qui illum eruditione & doctrina ornarent: cum denique Christianorum Antistites abolendæ idololatriæ intenti, aras, fana, Deos disjicerent, consequens erat ut gravissima hac rerum omnium ruina opprimerentur numismata, quæ & nostris non minus invisæ & odiosa erant, quam statuæ Deorum quos toties repræsentabant, maxime cum eorum usum nonnulli Principes interdixissent; nec à barbaris cædi aut prædæ incumbentibus magnificeri poterant. Intermissum igitur longo intervallo, ac pœne deperditum est una cum Romani Imperii majestate veterum nummorum studium; nam si quis eos apud Francos in honore fuisse existimet, quia intumulo Childerici I. aliquamulti reperti sunt, *m*) quorum pars in Thesauo Regio, pars in gaza Cæsarea asservantur; vehementer errare nobis quidem videtur; quippe hoc idcirco evenisse vero propius est, quod Franci ac cæteri barbari Romanorum monetam cum novam, tum veterem probaverint: quæ res cum in confectum veniat, tyrannorum etiam nummos, modo probi essent, in usû apud eos fuisse, atque inde, ut hi quoque ad nos pervenirent, factum esse colligi potest.

Primus quem deinde nummos veteres magni fecisse comperimus, idem est qui ad bene sperandum de literis facundiaque signum sustulit, FRANCISCUS PETRARCHA, anno 1304. natus in Vico Florentini agri, cui Ancisæ nomen. Hic enim cum Mantuam accitus esset à Carolo IV. Imperatore, atque ille à docto viro petiisset, ut librum de Illustribus Viris, quem pœne ad umbilicum perductum audierat, secum communicaret, seque in illorum numerum referret; utrumque à se præstitum iri spondit Petrarcha, modo & Imperatori virtus, & sibi vita suppeteret: tum enim demum hoc munere dignum fore illum, cum a-

A 3

nimum

m) Tornaci Nerviorum effosso A. 1653. Vide Jo. Jacobi Chiffetii Anastasin Childerici. Antwerp. 1655. 4to.

minum natalibus, & dignitati quæ summa erat, æquasset, veteresque ita legisset, ut ipse à posteris legèretur: indeque arrepta occasione, nummos aliquot eorum Imperatorum qui virtute & clementia sese commendarant, aureos & argenteos, quos in deliciis habebat, huic obtulit, ut ipse narrat lib. x. Epist. 111. & *Ecce, inquit, Cesar, quibus successisti; ecce quos imitari studeas & mirari; ad quorum formulam & imaginem te componas: quos præter te unum nulli hominum daturus eram; tua me movit auctoritas. Licet enim horum mores & nomina, horum ego res gestas norim; tuum est non modo nosse, sed sequi; tibi itaque debebantur.*

Post Petrarchæ mortem, quæ anno 1375. accidit neminem reperi-mus qui numismata conquiescit, donec parens Regiæ Medicæ domus bono literarum nata, COSMUS MAGNUS, Florentiæ in speciem civis, revera Princeps, cui nihil ad regnum, præter nomen ac pompam defuisse testantur auctores, quanti facienda essent hæc vetustatis monumenta exemplo suo docuit. Fuit ille vir summa liberalitate, prudentia singulari, jucunda gravitate, cæteris artibus quibus magni Principes fiunt, præclare instructus; itaq; apud cives suos ut auctoritate, ita etiam gratia pollebat, nec intra patriæ moenia virtutum ejus fama constitit, sed Italiam pervagata est, ejusque consilia Principes ac liberæ Civitates non raro expetiisse dicuntur. Divitiis quibus abundabat, non ad fastum, nec ad libidinem usus, cives suos juvit, Monasterium Divi Marci singulari opere extruxit, ædes sacras alias instauravit, alias à fundamentis erexit, veteres Codices Græcos ac Latinos, statuas, marmora, gemmas cælatas, numismata ingentibus sumptibus comparavit, ipse literis Latinis probe excultus, nec rudis Græcarum, præterea eruditæ Antiquitatis studiosissimus. Cosmi exemplum secuti sunt PETRUS filius, ac LAURENTIUS nepos, cui literarum restitutionem acceptam referri debere nemo nescit: quamobrem Angelus Politianus in Præf. Miscellaneorum ad Laurentium, declarabat vetustatem Codicum, Numismatum fidem, & in æs aut marmor incisas Antiquitates, quæ sibi Laurentius suppeditaverat, plurimum suis Commentationibus suffragari: qua etiam de causa Laurentius Pignorius Epist. Symbol. XVI. si nummos antiquos in pretio primum habitos à Medicæis contenderit, neminem repugnaturum contestabatur. Eadem ætate fuere & alii Principes qui nummos veteres magni facerent, ALFONSUS Neapolis, ac Siciliæ Rex, & ANTONIUS S. Marci Cardinalis, Euge-

Eugenii IV. Pontificis Maximi nepos; ab illo enim Antonius Panormitanus, ab hoc Æneas Sylvius, * magnam numismatum vim collectam esse prodiderunt; nec in posterum defuere æqui harumce elegantiarum æstimatores; sed eos omnes recensere alienum est ab instituto nostro; prætereaque id à doctissimis viris, ac præsertim **) à Patino, & Spanhemio præstitum est; quamobrem seriem Auctorum protinus ordiemur, postquam tamen de consilio nostro breviter præfati fuerimus.

Primum enim lectorem monitum volumus, si quis solas Principum ac virorum Illustrum, tametsi è nummis expressas imagines ediderit, huic locum à nobis datum in hacce Bibliotheca non fuisse, o) quod ejusmodi librorum enumeratio tam in jucunda, quam inutilis visa sit; eaque de causa rationem non habitam fuisse ejus, qui primus *Illustrum Imagines* Romæ edidit anno 1517. sive Andreas Fulvius p) fuerit, ut plerique existimant, sive Jacobus Sadoletus, à quo librum Leoni X. oblatum fuisse constat.

Deinde è duabus Bibliothecæ Nummarie q) partibus, eam à nobis susceptam fuisse profiteamur, quæ Numismata spectat, quatenus antiquitati illustrandæ conducunt; alteram vero, quæ numismatum pondus & valorem expendit & æstimat, omnino esse prætermittam. Ad cæteros libros additi illi, in quibus horum studiorum rudimenta traduntur, eorum etiam auctorum habita est ratio qui Indices Scriptorum in his studiis versatorum contexuerunt.

Tertio tametsi plerisque *Βιβλιογραφίαις* solenne sit omnes librorum, quos recensent editiones enumerare, quia tamen id emendate præstari vix posse alieno periculo didicimus, hanc nobis ipsi legem imposuimus, ut

* Antonius Pan. de dict. & fact. Alfonsi, lib. 2. Æn. Sylvius p. 480. Opp.

*) Carolus Patinus Historia numismatum cap. 25. Cimeliarchia nummaria recensens. Ez. Spanhemius de usu numism. præfat.

o) Quidam tamen interdum attinguntur, ut num. xviii, 2. xxxv. &c.

p) Prænestinus, cujus Antiquaria Urbis, Carmine expressa prodire Rom. 1513. 4to. Et alius de Antiquitatibus Romanis liber ibid. 1527. fol. & 1545. 8vo. & Italice cum auctario Hieron. Ferrucci, Venet. 1588. 8.

q) Philippi Labbei S. I. de quo infra, num. lxxxiv.

ut nequam editionem indicaremus, quæ diligentiam nostram fugisset: quam legem eo sanctius observavimus, quo pauciores editiones nos latuisse consilii nobis eramus.

Quarto, in conciliando hoc indice, non literarum ordinem secuti sumus, ut fecere olim Philipus Labbe, Rudolfus Capellus ^{r)} plerique alii; nec opera, de quibus agendum nobis erat, in genera digessimus, quod utcumque præstitit Struvius; ^{s)} sed temporis, quo quisque scripsit, ^{t)} rationem habuimus, nisi sicubi occurrit vir longævus, qui multa variis annis scriptitarit: hunc enim inter coætaneos versari iussimus, & ita quidem ut eum locum obtineret, quo maxime floruit familiaritibus doctorum hominum, & operum gloria.

Postremo non solos librorum titulos, quod hætenus factum est, ordine repræsentamus; sed quid in singulis, qua ratione præstitum sit; quodnam de auctorum diligentia, iudicio, eruditione, quodnam de cælaturæ, si quæ occurrat, artificio iudicium ferendum sit; quæ denique ex singulis utilitas ad Historiam veterem Græcam, Romanamve illustrandam, ad restituendam aut firmandam temporum rationem, ad cæteras Antiquitates investigandas, percipi possit, examinamus, & quidem sine ira & studio, quorum causas procul nos habere facile quisvis intelliget.

I. ZACHARIAS ZACHIUS.

Qui literatis prodesse voluerit, numismata publicando, neminem reperimus antiquiorem ZACHARIA ZACHIO, magni nominis statuario; qui cum non artis suæ intelligens solum, verum etiam historiæ, & rerum antiquarum peritus admodum foret; quæ in patria urbe, hoc est, Volaterris, memorabilia erant, statuas, Numismata ^{u)} aquas

^{r)} de hoc num. C. ^{s)} de hoc num. cxxxvii.

^{t)} Hunc optimum ordinem secutus etiam Carolus Patinus cap. 24. Historiæ numismatum, quod est de iis qui numos antiquos scriptis illustraverunt, & Caspar Sagittarius introductione ad Hist. Ecclæs. T. I. p. 91. seq. Sed paucos illi & breviter attingunt.

^{u)} Leander Albertus in descriptione Italiæ p. 49. b. edit. primæ, ubi de Volaterris Zachii patria: *Quest' anni passati diede gran nome a questa patria Zaccheria Zacchio eccellente statuario, come dall' opere da*

quas medicatas, & alia literis signavit; sed illud opus auctoris morte interceptum est, jaceretque in oblivione, nisi Albertus Leander in Descriptione Italiae, pleraque ex illis haussisse monuisset.

II. JOANNES HUTTICHIUS.

Primum igitur qui Numismata à se collecta publici juris fecerit, protulit Germania JOANNEM scil. HUTTICHIUM, Moguntinum, hoc nomine profecto commendandum, nisi eorum scalpura admodum impolita esset, ac plane rudis:

Imperatorum & Caesarum Vita, cum imaginibus ad utrumque expressis. Libellus auctus cum elencho & Iconis Consulum ab Auctore. Anno 1534. 80. x)

Quæ iconia vocat, hæc Consularia, sive Familiarum Romanarum Numismata sunt duo supra quadraginta in buxo, anno denum 1537. ad libellum addita, nec ullius aut notis uult descriptionibus illustrata.

III. ANTONIUS ZANTANUS.

Huttichio proximus ANTONIUS ZANTANUS, Comes & Eques Italus, primorum x i. Caesarum imagines, una cum perbreui horum Vitæ descriptione duodecim æneis tabellis in 4. exprimi curavit, iisque subjunxit quadrigentorum circiter Numismatum averfas partes accurate & perquam eleganter scalptas, indistinctis quidem modulis, sed metallorum ratione habita, hoc est, quæ singulorum Principum numismata ex

B

ta ex

da lui fatte in Bologna & in Roma conoscere si può. Fu Zaccheria non solamente scoltore, ma etiam di curioso vestigatore dell' antichità & delle cose rare, onde descrisse le cose della patria maravigliose, sì come le minere delli metalli, (nulla hoc loco de numismatibus mentio) & de altre cose minerali, & dell' acque medicinalevoli, come à parte à parte io dimostrero, havendo io veduto la descrizione che l' fa di simili cose.

- x) Labbeus testatur primum produisse Argentinae A. 1525. in eadem recusum urbe A. 1534. & 1537. nec non Lugduni 1550. & 1554. In his posterioribus editionibus eosdem semper errores retentos fuisse Carolus Patinus observavit.

ta ex uno eodemque metallo conflata erant, hæc curavit incidi in eandem tabellam. Hisce porro tabellis nec adjectæ notæ, nec titulus præfixus est præter unum, in quo privilegia, ut vocant, sibi cum à variis Principibus, tum à summo Pontifice Paulo III. concessa denuntiavit Zantanus, ex quibus librum hunc editum ante annum 1550. y) fuisse didici.

V. JACOBUS DE STRADA.

VI. JOANNES LOUVEAU.

JACOBI DE STRADA, Mantuani, extat opus, quod olim magnopere commendatum, nunc piperi condendo, quam illustrandæ veteri Historiæ utilius, nec immerito quidem videtur: in hoc enim tametsi de avertis nummorum partibus interdum meminit, solas tamen Principum Romanorum effigies consulto repræsentat, hasque in buxo, cum impolite expressas semper, tum aliquoties imperite confictas exhibet. Hunc librum anno 1551. in 4. cum superbo *Thesauri Antiquitatum* titulo prodisse scribit Philippus Labbe; sed quam ejus editionem his oculis conspexi, ea modestiorem titulum præfert:

Epitome Thesauri Antiquitatum 2) hoc est imperatorum Romanorum &c. iconum, ex antiquis Numismatibus, quam fidelissime delineatarum. Lugduni 1553. 4to.

idem etiam titulus Gallicæ versionis, quæ à JOANNE LOUVEAU, a) Aurelianensi adornata, & Stradæ cura in lucem edita est:

Epitome du Tresor des Antiquitez, &c. Lyon 1553. 4to
Haud paulo commendabiliores decem MSS. Codices b) Bibliothecæ Cæs-

y) altera editio lucem vidit Venetiis 1554. 4. multis numis auctior, Ænea Vico sculptore. Vide Martinum Hankium τὸν μακροῦτον lib. 2. de Romanarum rerum scriptoribus c. 23. p. 137. Et infra num. VII. ubi etiam de editione tertia Rom. 1614. 4to.

z) Hæc quam à thesauro ipso Labbeus distinguit, recusa etiam Tiguri, 1557. 4. a) Labbeo Joannes Lupanus.

b) Eosdem etiam extare Mss. *Dresde* in Bibl. Regia & Electorali, testatur W. E. Tenzelius (monatl. Unterredungen A. 1695. p. 401.) Et *Monachii* in Bibl. Electoris Bavaricæ, Carolus Patinus, auro contra non caros & editione dignissimos testatus, qui eos prolixius descri-

Cæsareæ in fol. in quibus idem Strada Numismata antiqua, & quidem pleraque rarissima, pœne incredibili studio & elegantia depinxit: nimirum Consularia duobus voluminibus, tribus Latina Principum Romanorum à C. Julio Cæsare ad Claudium Gothicum, tribus etiam eorundem Græca, postremo duobus reliquorum Imperatorum cum aliquot barbaris, uti monet Lambecius tom. 1. Comment. de Biblioth. Cæsar. pag. 75. & seq. *c*) qui etiam speciminis loco nummos duos Petiliæ gentis & Papiriæ, qui in Familiis Romanis Urfini & Patini desiderantur, necnon aliquot Imperatorum tom. 2. ut à Strada expressi fuerant, exhibet in æs incisos. Ex iis autem libris probabile est *Octavium de Strada*, Jacobi filium excerptisse pleraque Numismata maxima, quæ una cum Imperatorum Vitis publicam in lucem edidit semel anno 1615. & iterum anno 1629. Vide infra * Onuphrium Panvinium.

VII. GUILELMUS DU CHOUL.

GUILELMUS DUCHOUL, *d*) Delphinus, & in patria Juri dicundo præfectus, sive ut vocant, Baillivus, Commentarios tres Gallice scripsit, de Religione, de disciplina militari, de balneis & exercitiis, si ita cum Gellio *e*) loqui fas est, Romanorum, in quibus nec judicium, *f*) nec diligentiam requiras: ex his eum solum qui Religionem tractat, nummis illustravit, iisque sane multis; sed adversas duntaxat partes, quæ scil.

B 2

solæ

scribit p. 184. seq. Historiæ numismatum. Modo autem octo memorat libros, modo ut p. 154. Codices quatuor. Sed Lambecius lib. 1. p. 77. diserte meminit Voluminum decem.

c) Ad eundem Lambecium lib. 2. p. 524. 685. 739. * num. 54. & 18.

d) Latine *Gaulinus* aliis, aliis *Brassicanus*. *e*) Gellius lib. 2. cap. 1.

f) Carolus Patinus c. 21. Historiæ numismatum, quo errores quorundam rei numariæ scriptorum persequitur, notat eum plurima obrundere conatum quæ neutiquam ab Antiquis percussa sunt. Ut statim Agrippæ numisma cum pantheo in averſa parte, & Herculis cum quadriga & Zodiaco, adscriptoque lemmate *advantæ* *Ζητάν*. Inscriptiones etiam non paucas adduxisse corruptas & parum emendatas. Laudandam tamen ejus industriam singularem in investigendis partim, partim delineandis numismatis.

solæ ad institutum ipsius pertinebant, exhibuit ut in buxo non inelegantes, subinde monens cujusnam Imperatoris caput prætulerint.

Discours de la Religion des anciens Romains, illustré de Medailles, & figures retirées des marbres antiques, &c. Lyon 1556. fol.
item Lyon 1567. 4to. g)

Omnia ejus opera b) in Hispanicam linguam vertit Balthazar Perez del Castillo, Canonicus Burgenſis, ediditque Lugduni anno 1579. 4to.

VIII. ÆNEAS VICUS.

ÆNEAS VICUS, Parmensis, cum præclarum nomen hisce studiis adeptus est, tum hæc non parum promovit brevi & erudito tractatu de Nummis antiquis:

1. *Discorsi di Enea Vico i) Parmigiano sopra le Medaglie de gli Antichi, divisi in due libri.* In Vinegia 1558. 4to
deinde à Joanne Bapt. Duval restituti, Parisiis 1619. 4to.

Duabus partibus constat hic liber: prima hæc tractat quæ in nummis ferè observari solent, metalla è quibus conflati sunt, Principum aut illustrium virorum vultus iis expressos, adversarum partium typos, utriusque adjunctas inscriptiones, literas singulares ac notas: simul de nummis

- g) Titulus alterius operis ita se habet: *Discours sur la Castrametation & discipline militaire des Romains: des bains & antiques exercitations, Grecques & Romaines.* Lugd. 1557. fol. Dolendum est non extare Guilelmi du Choul libros integros duodecim, quibus Systema Antiquitatum præcis è monumentis illustratum, complecti instituerat, ut narrat ipse libri de Religione p. 17. edit. Gallicæ Versaliensis 1682. 4. qui prodiit etiam Latine Amst. 1685. 4. ut Italicam 1569. & Belgicam versionem omittam.
- b) de Religione, & militia Romana, balneisque & exercitiis.
- i) recusati sunt hi duo libri Italica lingua in Tomo secundo Miscellaneorum Gaudentii Roberti, Parmæ 1691. 4. Vicus eos Cosmo Medici diicavit Venetiis A. 1555. 4. Ab eodem sunt: *le immagini con tutti i riverſi trovati, & le vite degli Imperadori, tratte delle Medaglie & delle Historie degli antichì, da Enea Vico.* Rom. 1548. 4. De Antonio Pisone qui in suo de numismatis libro Gallice edito Vicum est secutus, vide infra, num. xx1.

mis maximæ formæ, & iis quos *conturniatis* vocant, disputat, indicataque recentiorum quorundam in supponendis Numismatibus vel aduleratis fraude, genuina gemmis ad veteris ævi memoriam antecellere demonstrat. Parte altera Vicus exempla ostendit ejus fructus qui ex nummis capi potest ad cognoscenda deductarum Coloniarum rationem & tempus, ædificiorum formam, clarorum virorum prænomina, nomina, cognomina, varia denique honorum ac Magistratuum genera.

Ejusdem opera duo circumferuntur haud ignobilia; sed quæ huic passim attribuntur,

2. *Primorum XII. Caesarum verissima Imagines ex antiquis Numismatibus desumptæ, addita perbrevis cujusque Vitæ descriptione, ac diligenti eorum quæ reperiri potuerunt Numismatum aversa partis delineatione.* 1554. 4to.

hæc Antonii Zantani sunt, de quo supra *k*) loquebamur, ab Ænea Vico recusæ ac leviter immutata, cum locupletissimo indice; eadem Romæ tertium prodierunt anno 1614. *l*) cum nullo discrimine, nisi quod titulo adjectum est: *Libri primi editio tertia*; quod brevè explicabimus. Æneæ Vici indubie sunt

3. *Le Imagini delle Donne Auguste intagliate in stampa di rame, con le Vite & l'isposizioni di Enea Vico sopra i riverfi delle loro Medaglie antiche. Libro primo* In Venetia 1557. 4to.

opus eodem anno à Natali Comite Patritio Veneto latine versum: *Augustarum Imagines m) areis formis expressæ: Vita quoque earundem breviter enarrata, signorum etiam quæ in posteriori parte Numismatum efficta sunt, ratio explicata,* Venetis 1557. 4. Parisiis 1619. 4.

Item Cæsaris Vita & Numismata:

4. *Ex libris XXIII. Commentariorum in Vetera Imperatorum Numismata Æneæ Vici Parmensis, liber primus.* Venetiis 1562. n) 4. Parisiis 1619. 4.

Vetustio rem editionem Carolus Patinus viderat; sed ut horum titulum ratio percipi possit, monendus est lector, susceptum ab Ænea Vi-

B 3

co

k) num. iv. *l*) in 4to.

m) à Marcia Julii Cæsarius avia ad Domitiam Domitiani conjugem.

n) quædam exempla præferunt Annum 1560.

co fuisse ingens opus, quod omnium Imperatorum *) si fata siverent, Numismata amplissimis commentariis illustrata complexum fuisset, tribusque ac viginti libris constitisset. Atqui hujus operis segmina sunt quæ supra memoravimus, quorum illud Augustarum ac nobilium foeminarum imaginibus plerumque confectis, & earundem nummis ad Domitiam usque distinctum est, hoc Cæii Julii Cæsaris Numismata quæ reperiri potuerunt fuse explanantur.

Ad idem opus, quod immatura, adeoque subita Vici morte interceptum fuisse produnt viri eruditi, referuntur

§. *Reliqua librorum Æneæ Vici ad Imperatorum Historiam spectantia, à Jacobo Franco Chalcographo Veneto in lucem edita. Venetiis 1601. 4.*

Sed illorum Commentariorum consilium à Vico omissum, aut verius immutatum, hæcque alterius Operis reliqua fuisse, cujus primus liber XII. Zantani Cæsares complectebatur, duabus de causis conjicimus: prima, quod ita ratio constet ejus tituli qui tertiæ Zantani editioni præfixus est; altera quod Reliquorum eadem omnino sculptura sit quæ XII.

Cæsa-

- o) à Julio Cæsare ad Gallienos. En Vici verba: *Numismata sex Imperatorum tam aurea & argentea quam ærea ad veram magnitudinem expressa, dominante Cæsare percussa, a principio belli civilis usque ad Neronem Imp. sex libris digessimus: septimus inde liber ea quæ sunt Galba, Vitellii & Ottonis continet: inde Vespasianorum & Domitiani, tres qui sequuntur. A Nerva ad Antoninum Pium quatuor reliqui. L. Veri & M. Aurelii quintus decimus. Deinceps Commodi quæ fuerunt in sextum decimum conjecimus. Pertinacis usque ad Pescennium Nigrum Justum, (sic enim in ejus numo aureo lego) Clodium Albinum & Severum, in septimum decimum. Geta & Caracalla in decimum octavum. Macrini & Elagabili in decimum nonum: postremo Alexandri numis explanandis vicesimus liber est dicatus: Maximini usque ad Hostilianum senem vicesimus primus. Duorum Philipporum vicesimus secundus, Decii usque ad Gallienos vicesimus tertius. Hæc Vicus, cujus exstat etiam tabula sternatum, consanguinitates & affinitates primorum duodecim Imperatorum complexa, & per numismatum imagines, additasque annotationes illustrata, Venet. 1554. fol.*

Cæsarum, ab utrisque vero primi Operis segmina plurimum differant. Cæterum his in Reliquis Numismatum averse partes representantur, Imperatorum à Nerva ad Lucium Verum, Augustarum à Plautina ad Saloninam; p) atque illæ cum Zantano, hæ cum priorum Augustarum Imaginibus compingi solent.

IX. WOLFGANGUS LAZIUS.

WOLFGANGI LAZII, Viennensis Medici, opera aliquot habemus, è quibus hunc Numismatum utilitatem cognovisse intelligimus, quam in illis plurima ægri commenta reperiri moneat Gutherius, q) Reinesius r) vero ejus *ὡς ἀναγράφει τῶς καὶ ἐξέμεινεν* & ἂν ἐπεφάν, errores infinitos esse testetur: sed hæc inter libros XII. de variarum gentium Migrationibus s) & Commentarios rerum Viennensium t) cur Philippus Labbe recensuerit non videmus, in quibus nummi aut nulli sunt, aut sane pauci: nos tria tantum memorabimus, atque ex his ipsis primum,

1. *Republica Romana in exteris Provinciis bello acquisitis constituta*, libri XII. Basileæ 1551. fol, Francofurti 1598. fol.

ne prætermittamus, temporum quibus conscriptum est conditio facit; per pauca enim illic Numismata occurrunt in buxo, libri ornandi magis, quam orationis illustrandæ causa expressa: alterum

2. *Commentationum rerum Græcarum libri II. in quibus tam Hælladis quam Peloponnesi, quæ in lucem antea non venerunt, explicantur*. Viennæ 1558. fol. item Hanoviæ 1605. fol.

ad institutum nostrum magis pertinet; sed cum duæ hujus editiones prodierint, Viennensis quæ ab ipso Lazio adornata est, Hælladis primum, ac deinde Peloponnesi Numismata quæ in universo opere explicantur, item utriusque tractus Chorographiam, nummorum averse partibus in-

- p) Hæc secunda pars Augustarum à Plotina ad Saloninam è Schedis Vici lucem vidit primum Romæ 1584. 4. Exstant & à Vico scalpæ aliquot antiqua monumenta ex gemis & cameis. ibid. 4to.
- q) Gutherius lib. 2. de officiis domus Augustæ cap. 7.
- r) Reinesius III. Variar. Lect. p. 612. cui geminum quod Velferus de Lazio, ingessisse eum multa, digessisse pauca. Ep. 3. ad Lips. p. 817. Opp.
- s) Basl. 1572. Francof. 1600. fol, t) Basl. 1540. fol.

tertextam, authorisque non consilio solum, sed manu etiam descriptam, quatuor buxeis tabulis comprehensa exhibet; contra in Hanovienſi nummi omnes in sua quique loca distributi sunt.

Enimvero cum superioribus operibus si minus docti, at saltem diligentiſ & studiosi scriptoris famam Lazius retulit; tum egregiam laudem retulisset ex numismatum serie prope immensa quam publicare parabat, cujusque conspectum dedit in una tabula longiſculis Commentariis illustrata.

3. *Commentariorum veterum Numismatum, maximi scil. Operis, & quatuor sectionibus multarum Rerum publicarum per Asiam. Aethiopicam & Europam antiquitatis historiam &c. comprehendentis, specimen exile, cujus ex testamento regula quaedam, C. Julii Caesaris, Augusti & Tiberii Caesarum monetam, si quae ex argento in forulis S. R. R. M. extat, explicans, tabulam videl. Sectionis tertiae partis secundae primam.* Viennae 1558. fol.

sed cum ingentem Numismatum vim collegisset, (septingenta millia fuisse scribit, quod nemini sano unquam persuaserit, quanquam de hoc numero deinde nimium à quibusdam *) detractum fuisse infra monebimus) Chalcographum qui hæc in æs incideret nullum Viennae reperit; quamobrem hæc ipse in æneis tabulis describere aggressus est, quales præter eam quæ in specimine visitur, aliquot à se conspectas Andreas Morellius testatur: quod quidem ab uno homine perfici non potuisse constat; præsertim intra septem annorum spatium; immatura enim morte raptus fertur anno 1665. x) cum annum ætatis quinquagesimum primum vix esset auspicatus. Cujusmodi porro essent quatuor illæ sectiones quæ in speciminis elogio memorantur, cum id silentio prætermiserit Lazius, frustra quæras; quanquam tertiam Numismata Imperatorum tot partibus, quot è metallorum generibus fere conflata sunt, complexuram fuisse satis constat. Atque inde intelligitur susceptæ hujus serie laudi nimium detraxisse laudatum Morellium, dum hanc septuaginta omni-

*) ab Andrea Morello in specimine rei nummarie antiquæ p. 9. seq. ubi ipse V. Cl. pollicetur collectionem 25000 nummorum, longe majorem quam sperare potuit aliquis qui Carolo Patino crederet vix 7000 in cimeliarchiis reperiri.

x) 19. Junii. Vide Lambecium lib. 1. p. 37. seq.

omnino tabulis comprehendendi, nec ultra quatuor nummorum millia ex-
crescere debuisse coniecit; quod enim ille de universo opere opinatus
est intelligi debere, septuaginta scil. tabulis absolutum iri, hoc Lazium de
altera tantum sectionis tertiæ Parte scripsisse nemo negaverit, opinor,
qui trium duntaxat Cæsarum Numismata argentea in una tabula expres-
sa esse didicerit.

X. SEBASTIANUS ERIZZO.

SEBASTIANUS ERIZZO, y) Patritius Venetus, qua genere, qua scrip-
tis clarus, tractatus tres ad rem Nummariam pertinentes patria lingua
composuit; primum in quo perdifficilem & perobscuram de antiquo
Numismatum usu quæstionem agit, num a veteri moneta distinguen-
da sint, & distinguenda esse censet: z) alii duo observationibus constant
in nummos Familiarum Romanarum, & Cæsarum ad Constantinum
usque. Horum porro tractatum editiones aliquot ab illustrissimo ad-
uctore recognitæ & auctæ circumferuntur; sed omnium amplissima titu-
lum hunc præfert:

*Discorso di M. Sebastiano Erizzo sopra le Medaglie degli An-
tichi, con la Dichiaratione delle Monete Consulari, e delle Me-
daglie degli Imperatori Romani: di nuovo in questa quarta edi-
tione dall' istesso Autore rivista & ampliata. In Vinegia 1559. 4.)*

in qua, si cælaturæ elegantia scriptionis diligentiam æquaret, nihil pro-
pemodum ut in illius ætatis opere desiderari potuisse videtur, nunc illa
omnino destituitur; quam obrem sola Imperatorum Numismata buxo
incisa, omisamque Consularium sculpturam minus dolendum est.

XI. GABRIEL SIMEON.

XII. ANTONIUS CHAPPUYS.

GABRIEL SIMEON, Florentinus, cum vetera monumenta studiose
conquireret, nummos non neglexit, sed opera ejus indicasse sufficiet:

C

1. *Illu-*

y) *Erizius* Lambecio lib. 7. p. 37. Thuano *Echinus* ad A. 1585. qui
emortalis illi fuit. Erizzo Italus, quod Græcis & Latinis *Echinus*.

z) Hanc Erizii sententiam oppugnat Ludovicus Savotus de numis
antiquis parte 1. licet nonnulla numismata ab usu monetæ exem-
ta fuisse nec ipse diffitetur. T. xi. thesauri Antiquitat. Rom. Græ-
viani p. 1149. seq.

a) Exstat & editio Venet. 1568. 4. in quibusdā exemplis 1571.

1. *Illustrationi de gli Epitafi e Medaglie Antiche*. In Lione 1558. 4.
quæ eodem anno Gallice versæ, cum hocce titulo prodierunt:

Les illustres Observations Antiques b) du S. Gabriel Simeon Florentin en son dernier voyage d'Italie; l'an 1557. Lyon 1558. 4.

2. *Dialogo pio e speculativo*. In Lyone 1560. 4.

postremo Italicam Limanes Arvernæ Provinciæ descriptionem, quæ diligentiam nostram adhuc effugit; sed eam in Gallicum setmonem ab ANTONIO CHAPUYS, Delphinatæ, versam vidimus:

3. *Description de la Limagne d'Auvergne en forme de Dialogue, avec plusieurs Medailles, c) &c.* Lyon 1561. 4.

varia quidem eruditione referta; in quibus tamen præcipuam Numismatum rationem à Simeone habitam fuisse constat; plurimis enim in buxum incisus distincta sunt, quæ doctus Florentinus solerter & accurate exposuit.

XIII. CONSTANTIUS LANDUS.

Duobus Italis temporum ordo exigit ut tertium adjungamus, CONSTANTIUM LANDUM, Complani Comitem Placentinum: ab hoc primum edita

In D. Antonini Pii Consecrationem, & Claudii Neronis Caesaris decursionem, Castorisque & Pollucis Numisma explicatio. Mediolani 1556. 4.

cum eruditorum plausu excepta esset, eandem post quadriennium una cum enarratione aliorum octoginta circiter Numismatum Romanorum (duo tamen sunt Lysimachi d) Græca) in publicam lucem protulit,

Constantii Landi &c. in veterum Numismatum Romanorum Miscellanea e) Explicationes. Lugduni 1560. 4.

lauda-

b) in hoc opere quod Carolo Cardinali Lotharingo Simeon inscripsit, subinde allegat Observationes suas militares.

c) Statues, Oraeles, Epitaphes & autres choses memorables de l'Antiquité. d) & Antiochi Soteris, Syriæ Reg. Nussi Romanor. Imperatorum sunt à Cæsare ad Justinianum, sed nullo certo ordine. e) Subjicitur etiam explicatio inscriptionis veteris sepulchralis M. Crassi civis Rom. Caspar Sagittarius p. 594. introduct.

ludabili sane consilio, quanquam Numismata illic non pauca, & minus accurate descripta, & perversè exposita occurrant; sed præterquam quod habenda est ratio ætatis qua scribebat, plurima etiam habet, quæ non Romanæ solum, sed veteris quoque superstitionis historiæ, necnôn Virtutum emblematis & symbolis non modicam lucem affundunt. Hunc librum annis ab hinc viginti, & quod excurrit, procudit Balduius Vander Aa, eique cælaturam nummorum addidit, quæ in veteri editione desiderabatur: titulum etiam hunc in modum recudit:

Constantii Landi, &c. selectiorum Numismatum, præcipue Romanorum expositiones, elegantibus nummorum cætypis, & indicibus necessariis instructa. Lugduni Batav. 1695. 4.

XIV. HUBERTUS GOLTZIUS.

HUBERTUS GOLTZIUS, Herbipolita Venlonianus, natus A. 1526. *f*) diligentia in conquirendis, & sagacitate in interpretandis Numismatibus qua Latinis qua Græcis immortalem gloriam sibi peperit; quanquam quæ edidit, pleraque à Marco Laurino Brugenſi, *g*) doctissimo, & Antiquitatis studiosissimo viro conscripta nonnulli produnt: sed sive Laurini, sive Goltzii opera quinque locum sibi hoc in Indice vindicant; primum,

1. *Theſaurus rei Antiquariae hibernicus, ex Antiquis tam Numismatum quam Marmorum Inscriptionibus pari diligentia qua fide conquisitus ac descriptus, & in locos communes distributus.* Antverpiæ, 1575. fol. ibid. 1618. & 1644. fol. Jacobi Bieri cura.

C 2

quo

roduit. in Hist. Eccles. sit Venetiis antea opus Landi prodiisse, Hankiumque auctorem laudat. Sed Venetam illam editionem neque Hankium neque alium quæquam video memorare.

- f*) Goltzius pictor sculptorque peritissimus natus Venlonæ in Geldria, patre Rutgero Goltzio Herbipolitano sive Würtzburgensi, ut post alios recte notat idem Hankius 1. de Rom. scriptor. c. 67. p. 238.
- g*) Vide Goltzii præf. ad Cæsaris numismata, Valerium Andreæm Bibl. Belg. p. 639. Francisci Sweertii Athenas Belgicas p. 523. seq. Jac. Rævardum præfat. ad Laurinum, commentario in Leges XI 1. tabular. præmissa.

quo in libro recludit Goltzius, quidquid ex universis veterum monumentis, hoc est prope infinitis marmorum, tabularum ænearum, & numismatum inscriptionibus collegerat; quæ ad Deos & res sacras, necnon ad Urbem Romam spectant; Imperatorum, Augustarum & Cæsarum seriem, nomina, titulos & honores; quæ ad rem militarem pertinent, cum Legionum & Cohortium nominibus; Magistratus, Dignitates, & munera publica; necessitudines varias; Officia Domus Augustæ, privataque, Collegia, corpora, artes; Fastos Kalendares; Tribuum Romanarum, Regionum, Oppidorum & Fluminum, Coloniarum & Municipiorum, Regum ac Reginarum, denique eorum qui vel Romæ, vel in Coloniis ac Municipiis, vel in urbibus Græcis Magistratum aliquem gessere nomina; cum elenchis duobus, Historico qui res maxime memorabiles, & Grammatico qui varias scribendi formas minus usitatas, dictionesque obsoletas & raras complectuntur; necnon explicatione perutili notarum & literarum singularium, dictionumque per compendium scriptarum. Thesauro recte subjungetur

2. *Sicilia & Magna Græcia, sive Historia Urbium & propulorum Græcia ex antiquis Numismatibus restituta liber primus.* Brugis Flandrorum 1576. * fol.

in quo Siciliæ urbium duodecim, Regum duæ, Græcorum etiam in Italia oppidorum, necnon Massiliæ, & ejus coloniæ Antipolites ac viginti æneæ Numismatum tabellæ affabre scalpæ visuntur, cum accurata Siciliæ & Italiæ descriptione, amplissimaque eorum quæ ad singulorum urbium origines, situm & varios casus spectant, enarratione. Ad-diti indices duo nummis intelligendis apprime utiles; in quorum primo notæ singulares, & ea quæ per nexus comprehensionesque literarum sibi implexarum, vel alioqui per compendium in nummis scripta sunt, explicantur; alter quæ in iisdem aut leguntur aut spectantur memoratu digna, recenset: cæteras velut appendices, dissertationem de Coloniis Græcorum, Inscriptiones quæ ad Italiæ urbes pertinent, Siciliæ historiam ab Augusto, ut titulus præfert, verius à Saracenorum Imperio ad Carolum Quintum, ejusdem & Italiæ Regum, necnon clarorum Siculorum Elenchos indicasse sufficiet. Porro cum per pauca hujus libri exemplaria, velut in speciem de prompta prodissent, *Jacobus Bians,*

vix

* Quibusdam exemplis præfixus Annus 1581.

vir in scalpendi arte celeberrimus, Goltzianas tabulas aliquot Numismatibus auctas iterum publicari curavit Antuerpiæ anno 1618. hisque *Andreas Schottus* Historiam & cætera quorum meminimus à se interpolata & recensita, subinde expressis in margine Auctorum locis, adjecit. Cæteræ quæ secutæ sunt editiones, *b)* hanc omni ex parte repræsentant.

Similem operam populis omnibus, apud quos Græca lingua olim viguit, impendere constituerat Goltzius, cum universum Græciæ Nummis antiquis illustratæ opus quatuor in libros distribuisset, quorum primum descripsimus; secundus universum illum tractum qui à Pontico litore ubi Ister amnis immergitur, ad Mediterraneum mare porrigitur; tertius Asiam, quam vocamus, Minorem, Syriam, Phœnicen, Ægyptum & Africam, quartus denique plerasque Insulas complexuri erant; sed affecto opere, cum præstantissimus vir annos octo ferme (supra quinquaginta natus, ex hominum numero exemptus esset anno 1583. *i)* disiecta quæ singulari diligentia ære expresserat, Numismata aliquandiu delituerunt, donec eorum partem comparavit laudatus Bixus, cujus cura factum est, ut *Ludovici Nonnii* Commentario illustratæ prodirent reliquæ auro quovis, ut ipse dicebat, contra caræ,

3. *Ludovici Nonnii Commentarius in Huberti Goltzii Græciam, Insulas & Asiam Minorem.* Antuerpiæ 1620. fol.

Cæterum quid à Nonnio hoc in opere præstitum sit, alio loco *k)* dicturi sumus; sed de æneis Numismatum tabellis pauca hic adnotanda videntur, ut appareat quantam jacturam Antiquitatis studiosi fecerint. Quæ igitur secundo libro destinatæ erant, viginti octo Urbium, Macedonia Regum decem, omnes publicatæ sunt: per pauca etiam in tertio quem Nonnius quartum esse voluit, cujusque tabulas *xxi.* exhibuit, *dn* siderari videntur, sed tertii interciderunt pæne omnes, ex clarissimis enim *xix.* Asiæ & Africæ Provinciis, quinque ignobiliorum duntaxat, Colchidis, Cappadociæ, Galatiæ, Ponti, Bithyniæ Numismata quatuor tabulis expressa ad nos pervenerunt.

Ut in Græcis, ita in Romanis Antiquitatibus cum ingenti successu sese exercuit Huberti Goltzii industria; tametsi enim fuere olim *l)* qui

C 3

laudi

b) Antverp. 1644. fol. *i)* Brugis Flandriæ. *k)* num. *xlvi.*

l) Finxisse nummos quosdam Consulares, gravis est suspicio, inquit

laudi ejus detraherent, suspicione injecta, quasi plurimis genuinis numismatibus, nonnulla quæ in mundo non erant sciens ac volens admiscuisset; eorum tamen quæ in dubium revocaverant, non pauca è tenebris deinde eruta fuisse certum est; in iis vero de quorum falsitate constat, deceptum hunc fuisse eo libentius credimus, quod idem Vico, Lazio, & cæteris qui rem Nummariam illa ætate tractaverunt, uluvenit, ut recentes confictos Nummos ab antiquis haud satis certo judicio discernere: quæ cum ab aliis jam animadversa sint, Eruditi Antiquarii famæ & existimationi abunde consultum existimamus; quamquam nonnulla quoque in eandem sententiam monere necessarium erit. Nunc inceptam ejus operum descriptionem exequamur. Primum Romanarum opus, hoc est

4. *Fastos Magistratum & Triumphorum Romanorum ab Urbe condita ad Augusti obitum, ex antiquis tam Numismatum quam marmorum monumentis restitutos S. F. Q. R. Hubertus Goltzius & c. DEDICAVIT. Brugis Flandrorum 1566. fol. m)*

septingentis propemodum Numismatibus distinctos: sed ut Authoris diligentia, indefessumque studium cognoscantur, quid hic præstiterit, breviter edisseremus. Igitur Fastos Magistratum Romanorum, cum ex antiquis monumentis, tum ex aliorum scriptis in ordinem digessit, nominaque Magistratum & Triumphos in æneas tabulas scitis-

Carolus Patinus p. 62. Historiæ numism. & 192. Idem præf. ad numismata Imp. ait se ex nummorum typis nullum admisisse nisi quorum ipse prototypos oculis usurpasset. Ne, inquit, in ullum errorem vel inciderem ipse, vel alios inducerem quo Hubertus Goltzius tantâ caterum ex his artibus fama celebris, tertiam partem fastorum suorum consularium iis numismatum exemplis implevit, quorum genuinas origines nemo unquam hominum vidit, nemo fortasse videbit unquam.

- m) Gabriel Dartis, Gallus qui A. 1694. Diarium eruditorum Hamburgi Gallice dedit in 8vo. *Journal d' Hambourg* T. 1. p. 77. memorat & p. 81. seq. prolixius describit Gallicam horum fastorum versionem MS. paginis 710. in folio constantem, pluribusque in Goltzii Opus & ejus tabulas æneas observationibus copiosis magneque industria compositis nescio quo auctore refertam.

sime transcripsit; iisdem vero tabulis nummos adjunxit, primum eos in quibus veterum Regum vel expressi vultus, vel præclare gesta in hominum memoriam revocata sunt; deinde quoscunque reperire potuit, in quibus Consulum, Dictatorum, Magistrorum Equitum, Censorum, & eorum qui triumphum aliquem egerunt ab anno V. C. CCCCLXXXIV. nomina impressa sunt, quanquam horum nummorum plerosque, non in iis quidem Consulatibus, quibus adscripti & adsignati sunt, sed vel ab iisdem illustribus viris in alio Magistratu, vel ab eorum posteris indulgentia Senatus percussos fuisse constat. Subtexta sunt à Goltzio velut corollaria quædam, Catalogus, sive enumeratio Consulum qui post Augusti obitum ad Justinianum sub uno quoque Imperatore fuere, una cum triumphis (& Tyrannis;) Dissertatio de origine & statu Populi Romani, Magistratuumque apud Romanos initiis & mutationibus; & animadversiones in aliquot Fastorum locos: verum si genuina sunt Numismata quorum illic meminit, quæque in Thesaurum etiam suum congestit, Marci Marci, & M. Aurel. Severi Hostiliani Augustorum, necnon plerorumque Tyrannorum qui Romanum Imperium Gallieni ætate dilacerarunt, miseros profecto nos & infelices, quibus hæc tantum ostensa sunt, ut sciremus quibus divitiis res literaria careret; sed fucum hic factum fuisse Goltzio, cujus nimirum eximio veterum monumentorum amor illuserint impostores quidam, quales illa ætas plurimos tulit, eruditis viris jam olim sololuit; quanquam haud improbabilis est Jo. Vaillantii sententia, quem ferunt sæpe dixisse, vix adulterinos & recentés videri sibi eos nummos, quos harum rerum adeo peritus vir tam accurate, tamque eleganter expressisset: viderat enim in Thesauro Regio M. S. Codicem, n) qui antea Joan. Jac. Chiffletii fuerat, in quo servantur *Numismata Imperatorum, Imperatricum, & Caesarum Romm. aurea, argentea & ærea (pleraque Latina, nonnulla Græca) à Julia Casare ad Justinianum à Goltzio deliniata*; & in ejus Appendice, quæ Tyrannorum Gallieni ætate numismata complectitur, forte adverterat numismata Junia Donatæ & Lolliani, quæ laudatus Chiffletius inde expressa edidit in Luminibus Prærogativis. * Fastos Goltzii Andreas Schottus recudi curavit; iisque notas perpaucas & Fastos Siculos adjecit, titulum etiam mutavit:

§. Fasti

n) De hoc codice Claudius Nicasius in præf. ad diss. de nostro pantheo.

* infra, num. LXXI.

5. *Fasti Magistratum & Triumphorum Romanorum ab Urbe condita ad Augusti obitum ex antiquissima Numismatum quam marmorum monumentis.* Antuerpiæ 1620. fol.

Romanorum etiam Imperatorum Historiam ^o) è Numismatibus restituere aggressus erat Goltzius; sed ejus concertationis duos tantum libros habemus, quos, quia eodem consilio compositi sunt, simul describemus:

6. *C. Julius. Cæsar; sive Historia Imperatorum Romanorum ex antiquis Numismatibus restituta, liber primus.* Brugis Flandrorum 1563. p) fol.

7. *Cæsar Augustus, sive Historia Imperatorum, Cæsarumque Romanorum ex antiquis Numismatibus restituta, liber II.* Brugis Flandrorum 1574. fol.

His in libris C. Julii Cæsaris Numismatum sedecim, Bruti, Cassii, aliorumque Cæsaris percussorum tres, Lepidi novem; Marci Antonii, decem & octo; Augusti una supra octoginta tabulæ æneæ videntur; cum pleniori de eorum vita ac rebus gestis Commentario. Quæcunque autem singulorum Numismata in hisce tabulis continentur, in plurâ capita distributa sunt; quorum primum eorum vultus exhibet, sequentia partes aversas, sive diversa rerum simulacra & symbola, quæ in posteriore Numismatum parte spectantur, proponunt, in eum ordinem digesta, quem temporum & rerum gestarum ordo, & ipsa argumentorum similitudo exigere videbantur. Additæ notæ, præter eas quibus nummorum magnitudo & metallum significantur, (quales in omnibus libris suis accurate expressit Goltzius) aliæ in aversis partibus, quæ, cui capiti sive faciei singulæ respondeant & attribuendæ sint, indicant. Hos deinde libros simul compactos edidit Ludovicus Nonnius, idem cujus mentionem supra * fecimus; ad eosque addidit tabulas quatuor in qui-

o) Exstat & aliud Goltzii opus compendiarium, quo Imperatores Romanos & Orientis atque Occidentis à Julio Cæsare ad Ferdinandum primum persequitur, singulorumque imaginem ex nummis, & vitam breviter descriptam exhibet. Antwerp. 1557. fol. non Latine modo sed etiam eodem anno Italice, *li medaglioni e le vive imagini di quasi tutti gl' Imperatori.* Et Gallice, Antwerp. 1561. fol. Latine iterum ibid. 1645. fol.

p) & 1573. * supra pag. 21.

quibus plerasque Tiberii nummorum adversas partes celaverat Goltzius, cum aliis quinque aversarum partium, Nicolai Roccoxi Equitis, & Consulis Antuerpiani cura & sumptibus, è XII. Cæsaribus Zantani ab Ænea Viço restitutis excerptarum; sed Historiam à Goltzio scriptam suppressit, & in ejus locum singulorum Vitas ex Svetonio, brevesque in Numismata Commentarios substituit: libri titulus hic est:

Ludovici Nonnii, Commentarius in Numismata Imp. Julii, Augusti & Tiberii, Huberto Goltzio scalptore. Antverpiæ 1620. fol. o)

XV. JOANNES SAMBUCUS.

JOANNES SAMBUCUS, Tyrnaviensis Pannonius, Goltzio suppar, anno scil. 1531. natus, eodem quo ille anno 1583. p) obiit: hujus mentionem facere plerique solent, quanquam in his studiis parum utiliter versatus sit: quid enim attinebat Numismatum admodum quinquaginta, Romanorum à Græcis indiscretorum, rudem in buxo picturam cum nullis Commentariis proponere? sæpius repetitæ hujus libelli editiones; sed primam omnium, quam cæteræ q) repræsentant, indicasse suffecerit:

Emblemata, r) & aliquot nummi, antiqui operis. Antverpiæ 1566. 4.

XVI. ABRAHAM ORTELIUS.

ABRAHAMUM ORTELIUM, Antuerpianum, quia Numismatibus ad urbium nomina è tenebris eruenda s) subinde utitur, tametsi ea indicat tantum, ac plerumque ne describit quidem, inter rei Nummaria scriptores referre quibusdam placuit, sed ut horum meminisse juvat, qui Num-

D

morum

o) recus. ibid. 1644. fol.

p) Viennæ Austriæ A. 1584. Idibus Junii. Vide Lambecium T. I. p. 41. & Dav. Czvittingeri Hungariam literatam p. 324.

q) ut Antwerp. 1576. 8vo. & minore forma. r) CCL.

s) in thesauro Geographico, Antwerp. 1596. fol. Hanov. 1611. 4. & parergo, quod theatro orbis terrarum subjectum exstat ibid. 1573. 1603. fol. atque veterem Geographiam illustrat. Nec non in Synonymis Geographicis, Antwerp. 1578. 4.

morum ope vel Chronologiam, vel Geographiam restituere, cæteras antiquitates illustrare conati sunt, ita singula eorum opera recenseret. det. Ac mihi quidem videtur, si hic referri debeant scriptores omnes, qui integerrimis illis veteris ævi monumentis usi Ortelii ætate fuerunt, non magis hujus quam JOANNIS PIERII VALERIANI rationem habendam fuisse, quippe qui in eo libro quem inscripsit, *Hieroglyphica*, & Basileæ anno 1566. in fol. prodire jussit, r) præter Ægyptiorum mysteria, exposuit etiam numismata aliquot antiqua: nec omittendum etiam esse JOANNEM ROSINUM, Jënnacensem Thuringum, qui ex *Romanarum Antiquitatum libris decem* è variis scriptoribus summa fide & singulari diligentia collectis, [Basileæ 1583. fol.] alterum de Romanorum Diis, & tertium de collegiis sacerdotum, nummis nonnullis in buxo incisus distinxit: postremo JUSTUM LIPSIUM, Jëcanum Belgam, ob Commentarios in Corn. Taciti opera, librum de Cruce; de Vesta & Vestalibus syntagma: unum tamen Ortelii opus memorari hic potest;

Deorum Dearumque capita ex antiquis Numismatibus collecta.

Antuerpiæ 1573. 4.

quanquam in ipso non Numismata, sed singulorum quos vana superstitio fecit, Deorum effigies cum signis suis, qualia his in variis Numismatibus attribuntur, exhibeat; nec omnium quidem, sed eorum duntaxat quos juxta Græci Romanique coluerunt. Alteram hujus libelli editionem quæ Antuerpiæ anno 1602. prodit, x) eruditis notis auxit FRANCISCUS SWERTIUS Antuerpianus.

XVII. ONUPHRIUS PANVINIUS.

Ut Geographiæ Ortelius, ita Fastorum parens merito dicitur ONUPHRIUS PANVINIUS, Veronensis y) qui tametsi in variis operibus, quibus

- z) recusa Basil. 1567. 1575. fol. Lugd. 1602. 1626. fol. Venet. 1604. fol. & Francof. 1678. in forma quarta majore.
- *) sæpissime deinde recusus cum paralipomenis Thomæ Dempsteri quæ lucem viderunt primum Paril. 1613. fol.
- x) Hæc editio cum Swertii notis recusa in Tomo VII. thesauri Antiquitatum Græcarum curante V. Cl. Jacobo Gronovio. Lugd. Bat. 1699. fol. Obiit Ortelius A. 1598. Antwerpiæ major septuagenario.

bus præclaram eruditionis famam consecutus est, quanti veteres nummos faceret, quantumque per eos profecisset sæpe ostenderit, uno tamen in quo ludos Circenses tam accurate quam eleganter descripsit, locum sibi in Bibliotheca nostra vindicat. Hoc Venetiis anno 1570. prodierunt, nos editionem multo recentiore vidimus cum hoc titulo:

De Ludis Circensibus libri duo, de Triumphis liber unus cum notis Joan. Argoli, & addisamento Nic. Pinelli. Adjectis &c. Joachimi Job. Maderi notis, & figuris in libro de Triumphis. Patavii 1681. fol. 2.)

in qua quidem Numismata ferme quinquaginta, eximia veterum Theatrorum & Ludorum monumenta, apparent à Jac. de Strada Panvinio impertita, & cum eo communicata, eadem omnino forma qua depicta sunt in Bibliotheca Casarea *) nisi quod Onuphrius noster, ut sumtui parceret, omissis capitibus, intra averfarum ambitum, cujusnam Principis quæque foret, monuit.

XVIII. FULVIUS URSINUS.

FULVIUM URSINUM, Romanum, sempiternæ gloriæ commendans

D 2

Fami-

- 1) Obiit Onufrius (quem Patrem Historiæ appellant Scaliger & Casaubonus) Panormi A. C. 1568. ætat. 39. Scripta ejus accurate ac diligenter enarrat præter Dan. Guil. Mollerum diss. de Onufrio, Altdorffii 1697. editam, Martinus Hankius ὁ μακρότης libris de Rom. rerum scriptoribus. Ex illis hic locum etiam poterat invenire Onufrii Fastorum editio Veneta 1557. fol. quæ imagines Imperatorum ex numis Jac. Stradæ adpictas habet, commentarios Onufrii non habet, qui additi sunt in editione Heidelbergensi, 1588. fol. sed imagines illæ prætermissæ.
- 2) Libri de ludis Circensibus & triumpho ex hac Patavina editione recusati sunt Tom. IX. thesauri Antiquitat. Romanar. Græviani Ultraj. 1699. fol. Liber de triumpho cum Maderi notis viderat lucem Helmst. 1675. 4. Libri de ludis Circensibus cum notis Argoli & additamento Pinelli, Patav. 1600. fol. Omitto editiones sine notis Venetam 1600. & Parisiensem 1601. 8.
- *) In opere Stradæ MS. de quo supra, num. V.

- *Familia Romana quæ reperiuntur in antiquis Numismatibus ab Urbe condita ad tempora D. Augusti. b)* Rom. 1577. fol.

quod opus divinum appellare solebat Joseph Cæsar Scaliger, c) Spanhemius vero in illo non tam prisca Romanorum stemmata agnoscere, quam ipsam veteris Reipublicæ imaginem cernere d) sibi videbatur. Accuratissimam Familiarum Romanarum historiam hic exhibet Ursinus, septingentis propemodum Numismatibus distinctam, è quibus septem aut admodum octo in Regio Galliarum Thesauro desiderari Vaillantius e) monuit: hæc ad unum exemplum æneis tabellis expressa sunt, cum notis quæ cujusque metallum & formam indicant; cur vero eorum enarrationem neglexerit doctissimus vir non video, quam apprime utilem fore ignorare non debuit, & ipse optime omnium præstare poterat; quanquam hæc ipsa non omnino deesse videtur; utut enim non omnia quæ in nummis consignata sunt Antiquitatis monumenta explicaverit; quæ tamen in iis singularum Familiarum originem demonstrarent, clarorumque ex iis virorum gesta illustrarent, diligentissime indicavit. Cæterum alia Fulvii Ursini opera videre contigit, in quibus Numismatum ope ad renovandam veteris ævi memoriam subinde utitur; qualia sunt, Notæ ad varia Historicorum fragmenta, f) ac

Imagines & Elogia Illustrum virarum. Romæ 1570. fol. g)

sed

b) *Cum adjunctis XXX. familiis ex Antonio Augustino.* Archiep. Tarraconensi, à quo summo opere dilectum Ursinum narrat Josephus Castalio in ejus vita. Hoc illius opus auxit postea Carolus Patinus, & multis partibus anteivit Joannes Foy Vaillant. Vide infra, num. CVII. 1. & CLIX. 4. & de Abrahamo Gorleo, XXXIV.

c) Josephus Justus Scaliger, Cæsaris F. in Scaligeranis p. 364.

d) Ez. Spanhem. diff. X. de usu numism. T. 2. edit. novæ p. 3.

e) Opere de familiis Rom. in præfat.

f) *Fragmenta Historicorum Vet. Latinorum collecta ab Antonio Augustino, & à se emendata edidit Fulvius Ursinus, Antwerp. 1595. 8.* quibus notæ ejusdem non in illa fragmenta sed in Cæsarem, Sallustium, Livium, Vellejum, Tacitum, Sveton. & Historiæ Augustæ scriptores leguntur, in quibus advocantur quandoque nummi etiam rarissime ut p. 120. seq. 186. 489. seq.

g) *Hoc opus auctius excusum Antwerp. 1598. 4. à Theodoro Galæo, & cum Joannis Fabri Medici commentario 1606. 4. cujus*

sed ad Bibliothecam Historicam ableganda videntur; cum in hoc vigin-
titolum nummi, qua Consulares qua Græci; in illo haud multo plures,
atque ex iis quidam falsi suspecti exhibeantur.

XIX. ANNIBAL CARO.

Ursinⁱ amicus fuit ANNIBAL CARUS, Eques Meliten^{sis}, vir apprime
doctus, qui Numismata quidem bene multa collegerat, sed nihil quo il-
lustrarentur edidit, præter Epistolam ad Ursinum, in qua typos Hilarita-
tis, Lætitia, Pacis, Munificentia, Securitatis, Annonæ, Æquitatis, quot
viderat, exhibuit: hæc cum cæteris ejus Epistolis^{b)} a nobis conspecta
est.

XX. LÆVINUS TORRENTIUS.

LÆVINUS TORRENTIUS, ⁱ⁾ Gandensis, Antuerpianæ Ecclesiæ Præ-
sul, mirum quam impensam operam Suetonio dedit; eximium enim
Scriptorem non à Librariorum sive incuria, sive imperitia vindicavit so-
lum, sed comparatis etiam undique ad restituendam xii. Cæsarum Hi-
storiam subsidiis illustravit: inter quæ præcipuam Numismatum ratio-
nem haberi debere cum doctissimus vir non ignoraret, in luxum incidi
curavit haud pauca, quibus Commentarios suos apposite intertexuit:

C. Suetonii Tranquilli xii. Cæsares, & in eos Lævini Torrentii

Commentarius auctor & emendator. Antuerpiæ 4.

anno scilicet 1578. ^{k)} quam editionem secutus est Hadrianus Beysin
Collectione Variorum in Suetonium, Parisiis excusa anno 1610. fol.

D 3

XXI. AN-

Gallica etiam versio memoratur infra num. XXXV. Denique ple-
raque omnia ex Imaginibus Ursini iterum luculenter descripta
ære exstant in tribus primis voluminibus Thesauri Antiquitatum
Græcar. Gronoviani Lugd. Bat. 1697. fol.

^{b)} Epistolæ Annib. Cari lucem viderunt lingua Italica, Ven. 1592. 4.

^{c)} obiit Bruxellis A. 1595. 6. Kal. Maj. ætatis 70. Ejus commentarius
postumus luculentus in Horatium, cujus quoque Labbeus in
numaria Bibl. facit mentionem, prodiit Antwerp. 1608. 4. Sed
in eo nummorum rarius meminit.

^{k)} Prodiit etiam Antwerp. 1591. 4. & in Suetonio Grævii, Variorum
notis illustrato, Trajecti ad Rhem. 1672. 1691. & 1703. 4to. cui
postremæ editioni etiam Caroli Patini commentarius adjun-
ctus,

XXI. ANTONIUS LE POIS.

ANTONIUS LE POIS, l) Lotharingiæ Ducis Medicus, libro singulari de Nummis ac Gemmis antiquis ita differuit, ut inter scribendum oculos in Æneæ Vici Opus, cujus conspectum superius m) dedimus, subinde reflexisse videatur; nam adeo simili argumento sunt Tractatus hi duo, ut qui utrumvis recte norit, ambos norit; quanquam specimen utilitatis quæ ex nummis percipi potest, duplo amplius est in Lotharingi opere, quam quod à Vico exhibitum fuerat in alteroq concertationis libro: hic enim Numismata ex omni genere supra septuaginta in æs incisa cum gemmis aliquot antiqui operis, proponuntur & exponuntur:

Discours sur les Medailles & Graveures antiques, principalement Romaines, avec une exposition particuliere de quelques planches ou tables étant sur la fin du livre, &c. Paris. 1579. 4.

XXII. CLAUDIUS GUICHARD.

CLAUDIUS GUICHARD, n) Allobrox, cum usurpatos olim à variis gentibus funeris & consecrationis ritus exponeret, Numismata quæcunque reperire potuit, in quibus symbola hujus expressa erant, in æneis laminis scalpata ad disputationem suam ita accommodavit, ut mutuam lucem sibi præstarent. Libri titulus hic est:

Funerailles & diverses manieres d'ensevelir des Romains, Grecs, & autres Nations, tant anciennes que modernes. Lyon 1581. 4.

XXIII. REINERUS REINECCIUS.

REINERUS REINECCIUS, Germanum, inter eos qui rem Nummariam illustrarunt, referebat Rudolphus Capellus, ac nos quoque libenter referemus, quippe qui seriem hanc auctorum non parum ornet; fuit enim, quantum illa ætas tulit, in historia veteri & nova pereruditus: sed unum superest opus, quod nummis distinxit, *Historia scil. Julia, sive synagoga Heroicum*, quod aliquoties editum est, o) in eoque opere,

qui ex numismatibus antiquis Svetonium illustravit. De eo infra num. CVII.

l) Labbeo, *Piso*.

m) num. VIII.

n) amplissimis dignitatibus functus obiit A. 1607.

o) mihi tantum constat de una editione Helmst. 1594. 95. 97. fol.

opere, quod tribus voluminibus constat, quatuor duntaxat ac viginti nummi apparent, inter quos nonnulli demonstrant, Reineccium in hoc studiorum genere non numquam profecisse.

XXIV. ANTONIUS AUGUSTINUS.

XXV. DIONYSIUS OCTAVIANUS SADA.

XXVI. LÆLIUS PASQUALINUS.

Sequitur Hispanorum longe doctissimus ANTONIUS AUGUSTINUS, Archiepiscopus Tarraconensis, cujus opere nullum ad suam ætatem prodiisse vel elegantius, vel ad rei Nummariæ studium utilius monebat optimus harum rerum æstimator Ezechiel Spanhemius. p) Hispanica lingua scriptus, & Tarracone in lucem editus est præstantissimus liber:

Dialogo de Medallas, Inscripciones y otras Antiquedades. En Taragona 1587. 4. 9)

deinde in Italicam linguam semel atque iterum versus est. Prima editio hunc titulum præfert:

I. Discorsi del S. Don Antonio Agostini sopra le Medaglie & altre Anticaglie. In Vinegia 4. 1)

In altera quam adornavit DIONYSIUS OCTAVIANUS SADA, immutatum ejus elogium in hunc modum:

Dialoghi di Don Antonio Agostini, &c. intorno alle Medaglie, Inscriptions & altre Antichità, &c. In Roma 1592. fol. 5)

Undecim in Dialogos universum Opus tribuit Antonius Augustinus; & in primo quidem postquam de veteri Romanorum moneta disseruit, utilitatis

- p) præf. ad edit. A. 1671. libri sui de usu & præstantia numismatum.
- q) Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana T. 1. p. 79. etiam antiquiorem editionem commemorat A. 1575. 4. Sed dubius, ut videtur.
- r) Cum nec interpres, nec bibliopola nec annus expressus sit, Labbeus notat locum editionis perhiberi Romam.
- s) Mihi ad manus est editio Rom. 1650. fol. ubi duodecim etiam dialogus additus extat, versus Italice ex Latino Andreæ Schotti. Adjungitur etiam ad calcem Catalogus brevis scriptorum de re nummaria, in quo Italica dialogorum Ant. Augustini editio memoratur Veneta A. 1592. non buxeis ut Romana, sed aneis ornata iconibus.

litatis quæ ex Numismatibus ad illustrandam Historiam percipi potest, specimen præbet. Quatuor sequentes in averſis nummorum partibus explicandis verſantur, quæ Virtutum emblemata, Provinciarum, Urbium, ac fluminum ſymbola, Romana ædificia; denique animalia Diis ſacra, horundem arbores, atque ipſa Deorum Dearumve ludibria repræſentant. Sextus Africa & aliquot Galliarum Hispaniarumque nummos complectitur: ſeptimo denique & octavo veterum Hispaniæ urbium Numismata illuſtrantur; cæteri ad inſcriptiones magis pertinent, quanquam in undecimo nonnulla haud nauci habentur de adulterinis Numismatibus, ac de auctõribus qui operam ſuam vel ad colligendos, vel ad enarrandos veteres nummos contulerunt. Operi præfixa ſunt tribus & ſeptuaginta æneis tabulis affabre inſculpta Numismata omnis generis propemodum quingenta, quorum per pauca ad tertium Dialogum, cætera ad duos primos pertinent; nam quæ in aliis Dialogis memorantur, hæc ære exprimere per nimiam Roderici Capata 1) cui ſcribebat Auguſtinus, properantiam non licuit, eademque effecit ut in poſtremis viginti tabellis eorum nummorum, qui Imperatoribus cuſi ſunt averſa pars duntaxat exhiberetur una cum appendicula, in qua adverſæ partis epigraphe & typus deſcripti ſunt.

Hispanicam editionem prima Italica propemodum repræſentat; altera multis partibus auctior: præterquam quod enim huic acceſſere Numismata quæ antea deſiderabantur ſupra trecenta, aliquot etiam Sædæ obſervationibus intertexta eſt ſane non aſpernandis: inſerta quoque in primum Dialogum, LÆLII PASQUALINI *) de Conſtantini nummis Diſſertatio erudiſſima, ac ne operis ſeriem turbaret, in Dialogi formam converſa eſt. Illud etiam meliori conſilio factum videtur, quod nummi per univerſum opus in ſua quique loca diſtributi ſunt; ſed plane in horum

1) Labbeus in mantiffa antiquariæ ſupellectilis, ubi de Anton. Auguſtino: *Franciſcus Ximenius de Urrea Capellanus Regiæ Maj. & Regni Arragonici Chroniſta, ut vocant, qui non paucitas aliquot annotationes Ms. ad marginem* (Hispanicæ edit. A. 1587. in Bibl. Raphaëlis Trichet du Freſne) *Hispanico pariter idiomate adſcripſit, Dialogos illos obſervavit ſcriptos fuiſſe ab Auguſtino à iñſtancia de Don Rodrigo Capata, ſuyo ſobrino.*

*) obiit Romæ A. 1614.

horum sculptura majorem elegantiam requireres; hic enim in buxo incisi sunt, atque ut sumptibus parceretur, horum qui Imperatoribus cusi sunt, singulorum unus sculptus est integer, cæterorum averſam duntaxat partem tabellæ repræſentant intra circulum, in quo deſcripta eſt capitis epigraphe. Cæterum cujus quæque metalli & moduli fuerint, quæ publici juris faciebant numiſmata, Auguſtinus & Sada accurate monuerunt.

Hic monendus eſt, eoſdem Antonii Auguſtini Dialogos in Latium ſermonem verſos *x*) ab Andrea Schotto fuiſſe; de cujus lucubratione ſuo loco, ad annum nempe 1617. edifferemus.

XXVII. PROSPER PARISIUS.

Laudabilis eadem tempeſtate PROSPERI PARISI, Conſentini, *y*) induſtria: ejus enim cura Tabulam Geographicam Regni Neapolitani anno 1591. item alteram Calabriæ anno 1592. ſuis numiſmatibus ornatas & illuſtratas, à Natali Bonifacio in ære expreſſas viſiſſe teſtatur Philippus Labbe in Bibliotheca Nummaria, quæ quidem tabulæ diligentiam noſtram hætenus effugerunt; ſed eam qua Regnum Neapolitanum deſcribebatur, reſtituit ante annos triginta Joannes Georgius Volkamerus, Norimbergenſis Medicus; quo etiam accurate Numiſmata Magnæ Græciæ ſuperioribus tabulis circumjeſta, publico redonata ſunt tredecim buxeis tabellis inſculpta, ad centena & quinquagena numero:

Proſperi Pariſi, &c. Rariora Magna Græcia Numiſmata, cum &c. Magna Græcia Tabulis inter ſe diviſis, altera editione renovata anno 1683. fol. 2.)

Quam Neapoli vidit idem Volkamerus Siciliæ Geographicam Tabulam ſimili Numiſmatum limbo circumdatam, de ea nihil compertum habemus.

E

XXVIII.

- x*) & duodeciſmo dialogo auctos qui ſacra Rom. & Deos ex nummorum penu explicat. Vide infra, num. XLVI.
- y*) Patricii Romani, qui numos quosdam accuratius quam Golzius exhibet.
- z*) Noribergæ in 4. una cum Chriſtophori Arnoldi præfat. in qua de præſtantiffimis Medicæ ſimul ac nummarie rei ſcriptoribus diſſerit. Vide Acta Erud. A. 1684. p. 14.

XXVIII. HELISÆUS ROSLEIN.

HELISÆI ROSLEIN, Medici, ferunt extare opus Germanica lingua scriptum, cum hoc titulo:

Des Elsas und gegen Lotharingen Vvasgawvischengebirgsgelegenheit, a) &c. Strasburg 1593. 8.

hoc est descriptionem Alsatiæ, cum plurimis Numismatibus quæ ejus ætate in rudibus ejus Provinciæ reperta sunt: nos opus illud hæcenus non vidimus; sed quod infortunium nostrum lenius ferimus, acceptum referimus Cærolo Patino Introd. cap. 24. monenti plerasque illius Medici interpretationes adeo ludicras esse, ut ipsi Heraclito risum movere possint.

XXIX. MARCUS VELSERUS.

MARCUM VELSERUM, Augustanum, præcipuam inter Germanos suæ ætatis Antiquarios, eruditionis, diligentia, judicii laudem merito jure consecutum esse constat: hujus sunt

Rerum Augustanar. Vindelicarum libri VIII. b) Venetiis 1594, fol.

cujus in operis libro sexto numismata quædam in Rhætia, & Augustæ Vindelicorum, ut quidem opinatur, cusa, necnon alia in septimo, & affabre sculpta exhibuit, & accurate interpretatus est,

XXX. MARQUARDUS FREHERUS.

Varia sunt, nec inelegantia MARQUARDI FREHERI opuscula; sed è duobus c) quæ in hanc Bibliothecam compingenda sunt; unum acceptum

- a) Von alten Monumenten und Gedächtniß-Zeichen in alten Moneten und Münzen/ Schrifften und Characteren der alten Gebäuden und Häusern. Hic est Roslinus, cujus liber de opere Dei creationis siue Mundo Hypotheses, artium variarum principia continentes viderunt lucem Francof. 1597. 4.
- b) Hi libri nitide recusi leguntur etiam inter Velseri opera, V. C. Christophoro Arnoldo curante junctim excusa Norimberg. 1682. fol. Velserus summa dignitate cum laude maxima apud Augustanos functus obiit A.C. 1614.
- c) His addendi libri duo ejusdem Freheri de re monetaria & legibus

ceptum debemus pestilentiae quæ in urbem Heidelbergam anno 1593. incidit: perterritus enim Freherus votum concepit, si abs se Deus exitiale malum averteret, tum se orationem habiturum de verbis Domini: *Date Cæsari, quæ sunt Cæsaris*, &c. quod votum anno sequenti persolvit:

i. *De Verbis Domini*, * *Date Cæsari, &c. Sermo Votivus Theologistoricam loci explicationem continens*, Heidelbergæ

1598. 4. d)

Ibi vero cum Christi Domini mentem explicat, tum pleraque nova de nummis in universum, & de conditione Judæorum, postquam Romano Imperio accesserant, veterum nummorum in buxo insculptorum ope demonstrat: sed orationem deformat appendix in qua summos Pontifices acerbissime criminatur in Cæsarum jura involasse, & in eos tam vesane invehitur, ut appareat, si morbi contagia in ejus corpusculum non penetrarunt, at mentem ejus veneni & pestilentiae plenam fuisse.

2. Altera Freheri lucubratiuncula est *de Constantini Imperatoris Byzantini Numismate argenteo*, plane inepta, anno 1600. seorsim, deinde anno 1604. 4. post Josephi Justi Scaligeri de eodem nummo Dissertationem elegantissimam e) edita.

XXXI. ADOLPHUS OCCO.

Integram Numismatum Imperatorum Romanorum seriem à tribus summis Antiquariis Vico, Lazio, & Goltzio frustra susceptam primus absolvit ADOLPHUS OCCO Medicus Augustanus, f) sed eam ad-

E 2

umbra-

numariis veterum Romanorum, Gothorum, Francorum, Byzantini item & hodierni apud Germanos Imperii, qui post editionem Lubodunensem 1605. 4. recusit in tomo XI. thesauri Antiquitatum Rom. Græviani. Ultraj. 1699. fol. * Matth. XXII. 21.

d) Editio auctior ibid. 1599. 4. unde iterum excusa fuit cum Abrahami Sculteti Evangelicis Observationibus, atque etiam inserta Criticis sacris Anglis, post Londinensem editionem in Belgio & Germania recusis, Tomo nono sive ultimo.

e) Hæc ad Freherum scripta, inter Epistolas Scaligeri est CXXXIII. ubi etiam icon nummi exhibetur.

f) defunctus A. 1605. de quo Melchior Adamus in Vitis Medicor. & Martinus Hankius de Rom. rerum scriptoribus, lib. 1. c. 78.

umbratam magis quam expressam, quæque horum industriæ desiderium, nedum leniret inflammavit, pro eleganti enim cælatura, nudam nummorum descriptionem, atque ipsam non admodum accuratam proposuit:

Imperatorum Romanorum Numismata à Pompeio Magno ad Heraculum. Antuerpiæ 1579. 4.

eadem multis millibus aucta Augustæ Vindelicorum 1600. 4. g.) Nummos Imperatorum ex auro, & ære Adolphus Occo hocce libro complexus est, non hos solum qui Romæ, sed qui etiam in Coloniis ac Municipiis Latio jure donatis, item qui in urbibus Græciæ, Syriæ & Ægypti cusi sunt, quorum maximam partem cum aliena tantum fide nosset, factum est ut ex iis perpauci integri describerentur, plerorumque aversa pars duntaxat exhiberetur una cum capitis epigraphe; nonnullorum etiam Latinorum, & Græcorum, Ægyptiorumque ad unum omnium solæ inscriptiones comparerent. In iis collocandis ordinem Chronologicum servasse videri voluit Augustanus Medicus; sed pessimo ut verum fatear, consilio; primum enim tametsi aliquot nummi certas annorum quibus cusi sunt notas præferunt, plures tamen iis notis destitui constat, quos aut seorsim à cæteris describi oportebat, aut si confunderentur, institutum ordinem ab iis interverti necesse erat. Deinde quos Fastos quosve auctores in adornanda Chronologia secutus fuerit Occo, frustra quæras; in qua omnia ita perturbata sunt, ut in nullo opere sese magis prodat scriptoris inscitia & imperitia: quis enim unquam fando audivit Treb. Gallum cæsum anno 257. Æmilianum tamen, Valerianum, & Gallienum anno 254. imperare cœpisse? Quis unquam Carini cædem in annum 287. & tertium Diocletiani annum distulit? Haud magis ferri potest quod illic legitur; Licinium Jun. Cæsarem anno 325. creatum fuisse; sed cætera Occonis in temporum descriptione σφάλματα si recenseam, vereor ne ea tædium lectori creent; quamobrem hoc unum monebo, obtrudi illic recentia quædam numismata pro Ægyptia-

- g) Hæc auctior editio recusa ibid. 1625. 4. Sed & eam multis partibus vincit quam Augustorum iconibus, perpetuis Historico Chronologicis notis, pluribusque additamentis illustratam dedit illustriff. comes Franciscus Mediobarbus Biragus, Mediolan. 1683. fol. de quo infra, num. CXIII.

gyptiacis, in quibus Imperii anni descripti sunt, quæque eruditos viros complures fefellere.

XXXII. LÆVINUS HULSIUS.

Quæ ab Occone descripta fuerant Numismata LÆVINUS HULSIUS, Gandensis, æneis tabulis consignare aggressus est, egregia quidem animi alacritate, quando paucissima ex iis sibi deesse anno 1603. affirmabat, sed cum hæc ipsa curiosius conquireret, morte præventus, pulcherriam amisit de re literaria bene merendi, & æternam gloriam consequendi occasionem; nihil enim *b*) posteris reliquit ad sui memoriam insigne, præter immensi operis specimen exile;

Imperatorum Romanorum Numismatum series à C. Julio Cesare ad Rudolphum II. Francofurti 1603, 8. item. 1605. 8. i)

in quo singulorum Imperatorum, qui summæ rerum in utraque Roma præfuerunt ad Constantinum Irenes filium, nummum unum affabre sculptum proposuit, raritate aut elegantia præcipuum, cum perbrevis expositione, ac vitæ cuiusque descriptione.

XXXIII. PHILIPPUS II.

Inventus est etiam inter Principes viros PHILIPPUS II. *k*) Pomerania-
E 3 rano-

b) Exstant & ejusdem Hulsii XII. primorum Cæsarum & LXIV. ipsorum uxorum ac parentum ex numismatibus effigies in ære incisæ ac vitæ, Francof. 1596. 4. & Spiræ Nemetum 1599. 4.

i) Præfixit illi libro Hulsius syllabum Auctorum qui de numismatibus ante eum scripserunt, *quem*, inquit Labbeus, *si semel inspexisset Antiquarius nescio quis Bruxellopolitanus, auctiorem sane elenchum Serenissimo Archiduci Leopoldo, caterisque rei Antiquaria studiosis indagatoribus obtulisset.* Inter primos hic fuit Hulsius qui de raritate numorum monuit licet, longe rectius de illa audiuntur recentiores, qui ditissima cimeliarchia curioso oculo lustrarunt.

k) defunctus Dux desideratissimus A. 1618. 3. Febr. cujus elogium exstat in B. D. Danielis Crameri libro IV. Chronici Pomeraniæ, Germanica lingua editi p. 216. ubi inter alia de illo refertur quod maximopere delectatus fuerit antiquis monumentis ac numismatibus. *Hatte grosse Lust zu Antiquitäten/ Numismaten und Me-*

ranorum Dnx, qui famam ex his studiis quæreret; ejus enim brevis Commentarius extat in Nummum Zenonis Augusti anno 1603. Germanico idiomate scriptus, quem è sua Bibliotheca Rudolphus Capellus procudi curavit annis abhinc ferme quinquaginta:

Magni Principis Philippi II. Pomeranorum Ducis Commentariolus in Nummum aureum Dn. Zenonis Isaurici, Græci Imperatoris. 1667. 4.

sed in hoc opere nihil commendatione admodum dignum præter egregiam Authoris de re Nummaria bene merendi voluntatem; cum enim in male lecta epigrapha sese exercuit, tum etiam in interpretatione harum, CONOB. 1) quæ maximam Commentarii partem complectitur, eruditis minus satisfecit.

XXXIV. ABRAHAM GORLÆUS,

ABRAHAM GORLÆUS, m) Antuëpianus, novam post Fulvium Urfi-

daglien / Kunst-Stücke und allerhand seltsamen sichts-würdigen Sachen / Emblematen und dergleichen.

- 1) Totus Principis commentariolus sive Epistola novem paginis absolvitur, quarum octava tribus verbis affert conjecturam suam quod CONOB videatur positum pro CONOP & intelligatur insula Conopum ad ostium Danubii pleudostomum, Lucano *barbara Cone*. Cæterum editor B. Capellus, qui Latine notas addidit, plurimas conjecturas affert de litteris illis à p. 11. ad 18. Cedreni locus extat p. 264. (edit. novæ 322.) qui interpretatur *ἡ βίσις ἡσ οἱ πᾶσι τοῖς ἀρχαῖς ὁβεδιανὶ βεβερεῖται*. *Civitates omnes nostra obediunt Venerationi*. Sed nugari putatur viris doctis. Neque rem acvidentur tangere qui cum Antonio Augustino, Fulvo Ursino ad Svetonii Neron. c. 44. & Sertorio Ursato de notis Rom. T. XI. thesauri Græv. exponunt *Constantinopoli obryzatum*. Vel cum Jo. Hemelario, Jo. Tristano & aliis *Constantinopoli moneta obryzatum*: (in pluribus enim numis COMOB occurrit, non CONOB) Vel cum Tho. Reinesio *Comes obryzi* p. 273. & 435. Epist. ad Rupertum. Vel denique cum Jo. Harduino *Civitates* (Corporati) *omnes Narbonenses obtulerunt*. p. 112. & 435. Opp. select. Sane litteræ illæ extat in pluribus nummis quæ nec ex auro nedum obryzo sunt nec cusi Cpoli nec in Narbonensi provincia.

Ursinum Consularium Nummorum, quibus Museum suum locupletaverat, seriem adornavit; nec aspernandum sane ejus consilium, quem plurima vel edidisse Fulvio ignota, vel ab eo minus accurate expressa restituisse constat; sed hanc operis rationem instituit, quæ suspicionem moveat, hunc non tam publico prodesse, quanquam illud quoque, sed tamen non tam prodesse, quam divitias suas ostentare voluisse:

*Thesaurus Numismatum aureorum, argenteorum, æreorum
ad Familias ejus Urbis spectantium, usque ad obitum Augusti.*

Æc. Antuerpiæ 1605. n) fol.

cum enim duabus partibus constet hic liber, prima nummos supra quadringentos continet in quinque & quadraginta æneis tabulis cælatos, ad unum exemplum omnes, cum adjunctis notis quæ singulorum metallum indicant: altera o) vero nidas eorundem Nummorum, ac præterea prope septingentorum qui à sculptis non fere multum differebant, descriptiones continet, nullis vel ad Historiam, vel ad Nummorum typos observationibus intertextas.

XXXV. THEODORUS GALLÆUS ET JOAANNES FABER.

An hic memorandi sint THEODORUS GALLÆUS, p) Antuerpianus, & JOANNES FABER, Bambergensis, Medicinæ Professor Romæ, haud satisficio; quorum ille Illustrium Imagines ex antiquis Marmoribus, Numismatibus & Gemmis expressit, hic Commentarium in eadem edidit Antuerpiæ anno 1606. 4. nulla tamen ille, hic perpauca Nu-

m) Cum Latinæ linguæ non studuisset, tamen libros omnes circa rem nummariam Latine scriptos intéllexisse, refert Gassendus in vita Peirescii lib. 2. ad A. 1609, qui Gotlæo emortualis.

n) quædam exempla libri præferunt Lugd. Bat. A. 1608. vel. 1609.

o) Inscribitur: *Paralipomena, seu typi nummorum Romanorum, quos ab Ursino partim non editos, partim non ita editos idem possidet.*

p) Pictor & sculptor, qui imagines illas Romæ (apud Fulv. Ursinum maximam partem) delineavit, & deinde Antwerpiæ incidit æri. Prima editio prodiit Antwerp. 1598. 4. in qua ex imaginibus CLXVIII. postremæ XVII. & Jo. Fabri commentarius desiderantur. Confer quæ supra num. XVIII. in Fulv. Ursino.

Numismata exhibuere; sed horum in transcurso meminisse vitio nobis haud dabitur, opinor; cum eosdem Philippus Labbæus in Bibliothecam Nummariam olim retulerit: prætereaque opus illud ad usum Serenissimæ Ducis Regentis Matris in Gallicum sermonem verterit nostri amantissimus Carolus Cæsar Baudelot *g)* cum hoc titulo:

Portraits d' Hommes & Femmes illustres. Paris 1710. 4.

XXXVI. JULIUS CÆSAR CAPACIUS.

Ad hanc seriem indubitate pertinent à JULIO CÆSARE CAPACIO, cive Neapolitano, & huic Urbi à Secretis

Neapolitane Historiæ libri II. r) Neapoli 1607. 4.

in his enim Narratio plurimorum Numismatum e typis ita distincta est, ut iis non ornetur solum, sed etiam mirifice illustretur.

XXXVII. CÆSAR BARONIUS.

Nec omittendus qui sine honorifica præfatione nominari nunquam debet, CÆSAR BARONIUS, Soranus, Congregationis Oratorii Presbyter Romæ, ac deinde S. R. E. Cardinalis, & Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, qui anno 1607. die 5. Septembris obiit Romæ: nam in XII. Annalium Ecclesiasticorum tomis *s)* Numismatibus antiquis ad restituendam Chronologiam & Historiam usus est, cum acri & limato judicio semper, sæpe etiam cum ingenti successu.

XXXVIII.

g) notis etiam quibusdam adpersis, quibus à Fabri sententia Clariss. Interpres quandoque discedit.

r) Hunc historiæ Neapolitanæ tomum primum, nec non Puteolanam historiæ, quam cum libello de balneis, Neap. 1604. 4. Capacius edidit, non Capacium sed *Fabium Jordanum*, Jctum Neapol. habere auctorem contendit Nicolaus Toppi in Bibl. Neapolitana p. 79. & 166.

s) Annales Baronii in A. C. 1198. desinentes novissime prodierunt Venetiis A. 1705-1713. post editiones Romanam primam 1588. sq. iteratasque Venetiis, Colonia, Antwerpia & Moguntia. Nummos Baronio ex cimeliarchiis tum aliorum Antiquariorum tum Lælii Palqualini, (cujus supra num. XXVI. mentio) inspectos Labbeus annotavit.

XXXVIII. JACOBUS GRETSEUS.

JACOBUS GRETSEUS, Marckdorfensis Acronianus, qui Societatem Jesu ingressus anno ætatis 17. Theologiam Ingolstadii docuit annos duos & viginti, fama que magnus, & pietate major, vita hac decessit anno 1625. die 29. Januarii, anno ætatis 63. eximii operis 1) quo Sanctæ Christi Crucis honorem asseruit, eamque ab adversariorum calumniis, criminationibus, ludibriis vindicavit, volumina duo prima veteribus nummis subinde distinxit; sed tertii librum primum totum fere esse voluit de iis numismatibus in quibus salutare signum vel seorsim, vel cum Christi monogrammate conjunctum depictum est: cujus generis numismata plurima in buxeis lamellis insculpta à Constantino M. ad Leonem Philosophum, aut in lucem protulit, aut antea prolata collegit; ut veterum Principum exemplo Crucis usum, cultum, amorem doceret:

Jacobi Gretseri &c. De Cruce Christi Tomus tertius quinque libris comprehensus; quorum primus est de Nummis Crucigeris, &c. Ingolstadii 1605. 4.

Quamquam vero pietatis foetus ille magis quam eruditionis prima fronte videatur; hanc tamen ibi, sat scio, non desiderabis, imo fortasse majorem quam in plerisque illius ætatis operibus elucere fateberis: primum enim de nummis in universum, deinde de nummis crucigeris & de labari forma accuratissime disserit; mox singulos nummos ordine ita explicat, ut nihil in illis paulo obscurius sit, quod non indaget, inveniat, ac velut ex tenebris eruat: quamobrem omnibus numeris absoluta videri poterat hæc concertatio, si de monumentis quibusdam quæ Antiquarii tum in diversum trahebant, diligentius anquisivisset, nec crucem in iis continuo perspexisset: qua in re tamen pietate magis quam negligentia peccavit, ut Baronio etiam interdum accidisse alii jam monuerunt. Seriei Numismatum interseruit Gretserus Dissertationem prolixiorē 2) de nummo Constantini Byzantini Imp. qua in dissertatione, Freheri & Scaligeri 3) conjectationes acerrime confutat.

F

XXXIX.

1) Gretseri, docti viri & laboriosi, sed cui volupe fuit in omnes ab Romani Pontif. partibus dissidentes crebris certare & acerrimis maledictis, opus de Cruce, luculentius excusum auctiusque Ingolstad. 1616. fol.

2) Gretserus cap. 25. seq.

3) de quibus supra num. XXX.

XXXIX. LAURENTIUS PIGNORIUS.

LAURENTIUS PIGNORIUS, Patavinus, quem anno 1571. natum, anno vero 1631. obiisse ferunt, in brevi & erudito opere quod inscripsit,

Characteres Aegyptii, hoc est Sacrorum quibus Aegyptii utuntur, simulacrorum accurata delineatio & explicatio.

Francofurti 1608. 8. y)

nummos nonnullos in buxo incisos edidit, seu verius eorum averſas partes tantum, è quibus fidem confirmat veteribus ſcriptoribus, dum ipſas ex iisdem ſcriptoribus illuſtrat.

XL. PAULUS PETAVIUS.

PAULUS PETAVIUS, Aurelianenſis, in ſuprema regni Francorum Cutia Senator, cum antiquaria ſupelleſtile Muſeum ſuum ditaffet, hujus portiunculam, ut ipſe vocat, ſimulque

Veterum Numismatum Γνωσισμα. Pariſiis 1610. 4. z)

publicavit: hoc viginti quinque tabellis conſtat, in quibus Numismata ex omni metallo Romana, Græca, Barbara ad unum exemplum ſculpta ſunt, ſed ita ineleganter & impolite ut nihil ſupra: notæ deſiderantur; quibus deſtitutæ ejusmodi tabellæ vix ulli uſui eſſe poſſunt.

XLL.

y) ante prodierat Venetiis 1600. 4. Idem Pignorius etiam nummos quosdam plumbeos aſſert in libro de ſervis, Auguſtæ Vindel. 1613. 4. p. 123. & pulchram nummorum variorum ſupelleſtilem ſervaffe in Muſeo ſuo memoratur à Jo. Philippo Tomaſino in vita Pignorii p. 86. Ejusdem notæ & acceſſiones ad Vincen-
tii Chartarii imagines Deorum Italica lingua editæ Patavii 1615. 4. nummis quibusdam veteribus lucem aſſerunt.

z) Hunc antea raro obvium, & plenum inſigni rerum pulcherri-
marum copia libellum tabulis ære nitide deſcriptis luſtrandum
exhibet Nobiliſſimus Vir, Alhertus Henricus de Sallengre in to-
mo ſecundo novi theſauri Antiquitatum Romanarum, Hagæ
1718. fol. Cætera hujus Petavii ſcripta ſunt, Syntagma de Ni-
thardo Caroli M. nepote ac tota ejus profapia, Pariſ. 1613. & in
tomo II. ſcriptorum Gall. Andreæ du Chesne: nec non diſſ. de
epocha anhorum Incarnationis Chriſti, de indiſtionibus & varis
ab annis Chriſti ſupputandi modis. Pariſ. 1604. 4.

XLI. PHILIPPUS PARUTA.

PHILIPPUS PARUTA, Siculus, & Panormo urbi à Secretis, eandem operam patriis Nummis impendit, quam Consularibus ante paucos annos Goriæus; a) cum enim universam de Sicilia concertationem duas in partes dividi oportere judicaret, primam, quæ Numismata complectebatur, cum alacriter suscepit, tum absolvit feliciter; alteram quæ circa Nobilis Insulæ Historiam, & Antiquitatum in ejus Nummis consignatarum explicationem versabatur, ingenio suo diffusus, ut quidem ipse monet, plane omisit: quanquam hanc ipsam à Paruta deinde coeptam, eumque in opere immortuum esse nonnulli aiunt. b)

Della Sicilia di Filippo Paruta descritta con Medaglie,

Parte prima. In Palermo 1612. fol.

Quatuor Nummorum genera continet hic liber; primum eorum quæ à singulis civitatibus cusi sunt, vel sub Regibus, vel postquam Romanis parere coepit hæc Insula; atque hi mediam ferme voluminis partem complectuntur: alterum Romanorum, qui Sicularum rerum memoriam referunt: tertium eorum in quibus Gothicorum Italiæ & Siciliæ Regum expressi vultus: postremum recentiorum Nummorum, qui ad institutum nostrum non pertinent; sed ex superioribus tribus generibus octingenti ferme hic repræsentantur totidem æneis laminis insculpti, cum literis singularibus, quibus cujusque metallum & forma indicantur. Eadem Numismata cum aliis propemodum quadringentis Romæ anno 1649. à *Leonardo Augustino*, iterum Lugduni anno 1697. à *Marco Maiero* recusa sunt: hic etiam brevem Siciliæ ac Numismatum descriptionem aliquot observationibus intertextam adjunxit; sed de utroque alias. c) Parutæ vero liber inscriptus,

Tesoro de las Medallas Españolas:

cujus in Bibliotheca Nummaria meminit Philippus Labbe, d) quid sit,

F 2

fit,

- a) de quo supra num. XXXIV. & de Goltzii Sicilia ex nummis, XIV. 2. b) Vide Antonium Mongitore Bibl. Siculæ Tom. II. c) infra num. LXXIX, & CXLVI.

d) Quod Labbeo tum hoc loco, tum infra num. LXXXIV. atque iterum num. ult. vitio vertitur, ac si Parutæ numismata Hispanica li-

sit, imo an in mundo sit, aut unquam fuerit, neminem reperimus qui pro certo affirmaret.

XLII. VINCENTIUS MIRABELLA.

VINCENTIUS MIRABELLA, Nobilis Syracusanus, anno post Parutam, Syracusarum historiam conscripsit, & duas in partes distribuit, quarum prima constat descriptione ejus urbis, altera notis uberioribus in Numismata sex supra triginta, quæ Syracusis vel à Republica, vel Principum jussu cusa olim fuere:

Dicciarazioni della pianta dell' Antiche Siracusa, e d' alcune scelte Medaglie d' esse e de' Principi che quelle possedertero.

In Napoli 1613. fol.

Numismata porro in tribus æneis tabellis inculpta, & quidem ea forma, quæ nummorum *Medaglioni* vulgo dictorum magnitudinem æquet, vel etiam excedat.

XLIII. JACOBUS GUTHERUS.

De JACOBO GUTHERIO, Calvimontano Lingone, J. C. verissime testatus Thomas Reinesius lib. III. Variar. Le&. e) hunc multæ variæ & reconditæ eruditionis feliciter eruisse è tenebris; ideoque dignissimum esse cui juxta clarissima Europæ lumina, togata statua in memoria

brum, qui nusquam terrarum exstat, exstititve, lectoribus suis falso venditaverit, haud dubie totum nititur typographi vitio, qui Philippi Parutæ nomen illo loco plane alienum, atque inferius debito suo loco ac ordine iterum recurrens, ante verba: *Liber inscriptus, Tesoro de las Medallas Espannolas*, temere posuit, cum illa pertineant ac necessario referenda sint ad *Paulum Albinianum de Rajas*, cujus nomen statim ibi sequitur, & cujus partes fuere in opere numismatum Hispanicorum Vincentii de la Stanosa, de quo infra num. LXI. Non omittendum porro quod monet idem Labbeus, exhibita à Paruta numismata Panormitanorum antiqua Annalibus suis Panormitanis Italice scriptis inseruisse explicavisseque *Augustinum Juvegas*, editis Panormi 1649. tribus Volum. in fol. Idem fecit in nummis Catanensibus *Petrus Carrera*, infra num. LVII. & LXVIII. e) p. 611.

monetæ fano ponatur. Opera ejus elegantiarum studiosis commendat quod ea veteribus nummis in æs incisis, & marmoribus, tanquam lemniscis quibusdam & clavis in purpura aureis exornat; quæ quidem, ut laudatus Reinesius monet, & fidelius repræsentat, & applicat eruditus, & exponit dexterius quam à plerisque antea factum fuerat, quamquam ne ipsum quidem satis concoxisse ea quæ legerat, haud pauci eruditi demonstrarint. E tribus doctissimi viri operibus, duo tantum f) ad hanc Bibliothecam Nummariam pertinent;

De Veteri Jure Pontificio Urbis Romæ libri IV. Parisiis

1612. 4. g)

De Jure Manium, seu de more, ritu, & legibus præsci

funeris libri III. Parisiis 1615. 4. b)

illud enim, quo de Pontificum, Regis Sacrorum & Flaminum dignitate, muneribus, Jurisdictione: de locis sacris; de festis diebus, ac denique de sacris differuit, variis nummis distinctum est: in hujus lib. II. de consecrationis ritu disputat, numismataque omnia quæ reperire potuit ad materiam hanc jam olim, ut monuimus, i) à Claudio Guichard tractatam pertinentia exhibet.

XLIV. JOSEPHUS CASTALIO.

JOSEPHI CASTALIONIS, Anconitani, J. C. extat

Numismatum Ostiensis & Trajani portus explicatio.

Romæ 1614. 4.

F 3

opus

- f) Præclara etiam sunt quæ de procuratoribus monetæ & monetariorum corpore apud Romanos differit Gutherius libro 3. de officiis domus Augustæ cap. 19. Paris. 1628. 4. & Lipsiæ 1672. 8. sed illa à Bandurio de industria, ut ab ejus instituto aliena prætermittuntur.
- g) Recusi Tomo quinto thesauri Antiquitatum Rom. Græviani, Ultraject. 1696. fol.
- b) Recusi in eodem thesauro, Tomo duodecimo. A. 1699. & separatim Lipsiæ 1671. 8. In libro II. cap. 35. refert Gutherius instrumentum quo jus Civitatis Romanæ ipsi honoris causa tributum fuit ob editum opus de jure Pontificio veteris urbis Romæ.
- i) Num. XXII.

opus duodecim paginarum, in quo Numismata duo Claudii & Trajani, ut à Sada *k*) expressa fuerant, in buxo representat, & primum quidem negat, recte scripsisse Ant. Augustinum in Ostiensi portu columnam cochlearem fuisse, & è Claudii, cujus statua columnæ imposita erat, manu pependisse laternam: deinde adversus cæteros Antiquarios probare conatur, Trajani portum, nec Ostiensem, quippe qui à Claudio perfectus fuerat, nec Anconitanum, verum Centumcellensem fuisse.

XLV. JOANNES DU VAL.

JOANNES DU VAL, Linguarum Orientalium interpres, de Gal-
lis optime meruit, cum Æneæ Vici tabellas æneas comparavit, ejusque
opera Parisiis prodire curavit anno 1619. sed quia in hac editione nihil
novi inest, quæ de Vico suo loco *l*) diximus, lectorem quærere haud
pigebit.

XLVI. XLVII. ANDREAS SCHOTTUS.

DUCIS ARESCHOTANI NUMMI.

ALBERTUS RUBENIUS.

JACOBUS BLÆUS, LUDOVICUS NONNIUS, &c.

De ANDREA SCHOTTO, Antuerpiano, Societatis Jesu Sacerdote,
scribendi occasio jam sese aliquoties obtulit, sed & nova nunc de eo
succurrunt, & quæ antea breviter ac strictim diximus, ea diligenter re-
tractare libet, maxime cum ejus viri gloria agatur, qui publicæ utilitati
quam famæ suæ consulere, & æternitatem aliorum scriptis conciliare,
quam sibi ipsi eximii ingenii monumenta edendo, comparare plerum-
que maluit. Igitur crud. vir cum Toleti, Cæsar-Augustæ, ac deinde
Romæ Eloquentiam, Græcas literas, & Historiam publice docuisset,
in patriam denique reversus, *m*) cum Stephanus Vinandus Pighius
Anna-

k) ad dialogum 3. Antonii Augustini de numismat. Italica versione
donatum.

**)* Nomen integrum, Joannes Baptista du Val, sive ut Colomesio
in Gallia Orientali appellatur, J. B. Vallius, Autissiodorensis, de-
functus A. 1634. *l*) supra, num. VIII.

m) diem obiit in patria A. 1629. 23. Januar.

Annales Romanorum Numismatibus subinde illustratos condidisset, qui Commentarii vicem supplerent in omnes veteres Romanæ Historiæ Scriptores, & ætibus tomis in fol. quibus constabant, unum duntaxat edidisset, *) Andreas Schotti cura integrum opus prodiit Antuerpiæ anno 1615. o) Idem Huberti Goltzii p) Siciliam & Magnam Græciam anno 1618. necnon Fastos Magistratum & Triumphorum Romanorum anno 1620. restituit; & Siciliæ quidem & Magnæ Græciæ urbium historiam interpolavit, singulaque auctorum quibus Goltzius usus ad eam adornandam fuerat, loco adnotavit; Fastis vero notas perbreves & Fastos Siculos subjunxit. Idem laborem suscepit utilissimum studiosis, quibus Hispanica lingua & Italica minus familiares erant, dum undecim Antonii Augustini Dialogos, opus, ut quidem videtur, immortale, quod pro ingenii nostri viribus deliniavimus supra, q) latine vertit, iisque præter scholia aliquot, duodecimum adjecit de Prisca religione Diisque Gentium:

1. *Antonii Augustini, &c. Antiquitatum Romanarum Hispanarumque in nummis veterum Dialogi XI. Latine redditi &c. Antuerpiæ 1617. fol.*

quanquam, ne quid dissimulem, Dialogis adjungi debuerant tabellæ numismatum, quibus eos doctissimus Hispanus & Sada r) distixerant; & minus recte Andreas Schottus scripsit earum vicem supplere posse septem & sexaginta æneas tabulas nummorum Arschotanorum, tametsi earum una ad præclarum opus tota pertineat. Atque hæc quidem pro more nostro candido: nunc de ipsis Arschotanis nummis dicendum.

Ita appellantur ab Ill. Carolo, Duce Croyaco & Arschotano, cujus impensis collecti sunt ex auro, argento & ære, Latini omnes, & quidem plerique Principum Romanorum, nullus omnino Græcus præterquam Antinoi, & Antonini Pii, perpauci Familiarum. Aurei seorsim prodire annis 1615. & 1627. in 4. cum notis Joannis Hemelarii, de quo

- *) Antwerp. 1599. fol. post quem editum, vita Pighius excessit A. 1604. 19. Octobr. ætatis anno 84. o) fol. 3. Volum.
- p) supra, num. XIV. q) num. XXVI.
- r) Sada, qui dialogos illos Italica lingua est interpretatus.

quo sermonem brevi *ε*) instituemus: aurei, argentei & ærei, confusi inter se & indistincti anno 1617. in septem & sexaginta, ut supra *ε*) dicebamus, tabulis integra folii magnitudine, à Julio Cæsare ad Valentinianum; deinde anno 1654. *υ*) cum accessione centum & octoginta Numismatum, à Romulo ad Justinianum, & quidem tum demum cum *Alberti Rubenii* Commentario perpetuo. Omnes in ære incidit Jacobus de Bye celeberrimus illa ætate chalcographus, qui singulorum Principium, præter Cæsarem & Antonium & Augustum, effigiem plerumque duntaxat unam exhibere contentus, omnes averlas partes deinde exequitur, nullis notis adjectis, quibus nummorum metallum ac modulus dignosci queant.

Restituit idem Jacobus de Bye anno 1618. Huberti Goltzii Thesaurum *x*) & quarum jacturam eruditi gravissime ferebant, Goltzianas tabulas Numismatum Græciæ & Insularum & Asiæ, non tamen omnes publicavit, quin etiam ad Goltzii Tiberium addidit in tabulis quatuor, averlas partes nummorum *ξ* 11. Zantani Cæsaribus *γ*) ut quidem videtur, excerptas: sed in eas tabulas Commentarium conscripsit Ludovicus Nonnius, Antuerpianus Medicus, cujus nomen iis præfixum est:

1. *Ludovici Nonnii Commentarius in Hub. Goltzii Græciam, Insulas & Asiam Minorem.* Antuerpiæ 1620. fol.

2. *Ludovici Nonnii Commentarius in Numismata Imp. Julii, Augusti & Tiberii, Hub. Goltzii sculptore.* Antuerpiæ 1620. fol.

Et quoniam, quid in his Commentariis præstitum sit dicere spondi *z*)
Ill. Span-

ε) infra, num. L. *ξ*) pag. 47.

υ) Post hanc editionem Ferdinando IV. Romanorum Regi inscriptam à Caspare Gevartio, nec Rubenii nomen præ se ferentem, extat & nova, Rubenii nomine præfixo, & editoris *Laurentii Begeri* brevibus notis ad calcem voluminis subjectis auctior. Coloniae Brandenb. 1700. fol. In hac numismatum icones in tabulis LXVIII. satis nitide quidem, at itidem sine ullo metalli vel magnitudinis discrimine exhibentur.

x) supra, num. XIV. 1. 3. & 7. *γ*) de quibus num. III.

z) supra, XIV. 3.

III. Spanhemio *a*) & Triflano me accedens profiteor; egregiam nimirum interpretis de re literaria bene merendi voluntatem, nec vulgarem diligentiam videri, dubitari tamen posse, an satis instructus fuerit his artibus quæ in perfecto Antiquario requiri solent: nam facillimos quosque nummos pluribus verbis enarrare, eos qui difficilem explicatum habent ne strictim quidem attingere; in Græcis vero numismatibus cum sæpe turpiter hallucinari, tum ignorantem interdum in temeritatem vertere, obscura quævis & incomperta ad lubitum mutando & reformando; quod vitium laudatus Spanhemius non inærito dolet commune illi fuisse cum viris magnis, qui putaverunt licere sibi eadem arte grassari in primæva illa & incorrupta prisce ætatis monumenta, qua uti solet Criticorum gens in libros editos, aut descriptos olim à librariis codices.

XLVIII. JOANNES DE QUINONES.

JOANNES DE QUINONES *b*) Hispanus. Dissertationes septem de Numismatum origine, & de nummis sex aureis *c*) Galbæ, Trajani, Hadriani, M. Aurelii, Lucii Veri, & Faustine simul compactas edidit cum hoc titulo:

Explicacion de unas Monedas de oro de Emperadores Romanos, dando se refieren las vidas dellas, y el origen dellas, &c. Anno 1620. 4.

istas vero dissertationes ita confecit, ut inter politicos viros, quam inter Antiquarios referri maluisse videatur; in iis enim nihil tenes, nisi brevem vitæ singulorum Principum, quos nominavimus, historiam conscripsit, aliquot sententiarum ornamenti distinctam.

XLIX. JOANNES SPEED.

JOANNES SPEED, *d*) civis Londinensis, Magnæ Britanniæ Histori-

a) Ez. Spanhem. diff. 2. de usu numism. t. 109. T. 1. edit. Lond. Triflanus T. 1. Commentar. p. 26. 77. &c.

b) defunctus A. 1650. vide Nic. Antonium T. 1. Bibl. Hispan. pag. 585. ubi alia ejus scripta commemorat, sed in quibus nihil quod ad numismata facit.

c) inventis ad portum Gvadaramensem novæ Capelle.

d) obiit Londini 1629. fartoriæ primum addictus, sed Historiarum

am à se conditam, & semel anno 1614. iterumque anno 1623. editam cum hoc titulo

The History of Great Britaine, under the conquest of the Romans, &c. London 1623. fol. e)

illustravit nummis in buxo incisis, primum viginti veterum Cambro-
rum æt Britonum, ut quidem arbitratur, libro V. deinde libro VI. om-
nium Principum Romanorum ad Joannem usque, singulorum plerum-
que duntaxat uno, ut eorum scilicet effigiem exhiberet qui Britannia o-
lim imperitarunt, nisi quorum reperit ad eam Insulam propius pertinen-
tes: atque illis etiam aliquot patrios nummos interseruit.

L. JOANNES HEMELARIUS.

JOANNIS. HEMELARII, f) Hagienſis Batavi, & Canonici Antuerpi-
enſis, cum antea totum ſexennium in familia Cardinalis Cæſii vixiſſet,
extat nobile opus cum hoc titulo:

Impera-

& antiquitatis studio ad quod à natura ferebatur, feliciter vindi-
catus à Fulcone Grevillo. Vide Tho. Fulleri Historiam clari-
ſſimum Angliæ virorum (the History of the worthies in England)
p. 181. Summi & eruditi antiquarii nomine venit Rob. Sherin-
gamo p. 42. de Anglorum origine. In Historia ſua compo-
nenda adjutus à Rob. Cottono, Will. Buxtono, Cambdeno, Bar-
chamio, ut poſt Fulleram notat Wilhelmus Nihoſon in Biblio-
theca Hiſtorica Angliæ p. 173. Idem p. 248. docet Speedium in
nummis quas aſſert exponendis ſecutum Cottoni & Seldeni con-
jecturas.

Exſtat & Latine hoc titulo: Joannis Speedii Theatrum magnæ
Britanniæ, Scotiæ, Hiberniæ & adjacentium inſularum, ex An-
glico Latine redditum & editum à Philemone Holando, apud
Conventrianos Medicinæ Doctore. Amſt. 1616. fol. Proluxius
hoc opus deſcribit ac magnis evehit laudibus Dejureus Whear
in methodo legendi Hiſtorias Civiles Sect. 3. 1.

f) Hic Juſti Lipſii diſcipulus, & avunculus Jacobi Golii, obiit admo-
dum ſenex circa A. 1640.

ROBERT. *Imperatorum Romanorum à Julio Cesare ad Heraclium usque* 51
 LUDOVIC. *Numismata aurea, Corali, Auric, Croci & Asphatani studio cele-*
brato (libro, g.) 52. Antwerpia: 1615. 4. & 1627. 4. (libro, g.)
 sed inter duas ejus editiones nonnihil interest: in posteriorem b) enim
 addita sunt numismata aliquot è Museo Nicolai Rosconi, quæ quidem vir
 diligens una cum Arschotanis complexus est quatuor & sexaginta æneis
 tabellis, si omnium simul numerum subducas, ferre sexenta: nota
 etiam, cum novæ adjecit ad nummos novos, cum veteres correxit &
 reformatas: quas profecto eruditas esse, & utiles plerique fatentur; in
 ista tamen desiderantur descriptiones capitum, & quidem eo magis, quod
 hæc in tabellis quoque omnia, præter unum cujusque Principis desunt.

LUDOVICUS SAVOT.

Ludovicus Savot, Regius Medicus, & Medicæ artis in Academia Pa-
 risiensi Professor Gallica lingua scripsit librum eruditissimum de Re
 Nummaria i) quem quatuor in partes tribuit:

Discours sur les Medalles antiques, divisé en quatre parties. Pa-
 ris 1627. 4.

In prima Sebastiani Erizzi & ybpinionem, pleraque Numismata à veteri
 moneta distinguenda esse, confutat, nec ea argumenta solum quibus ille
 usus fuerat, sed nova etiam quæ acumen ejus fugerant, expedit: in al-
 tera de materia numismatum, hoc est metallis auro, argenteo, ære regula-
 ri sive Cyprio, ære Mariano quod & Cordubense dicebatur, ære calda-
 rio, cæteris æris speciebus, plumbo albo, & nigro, stanno disputat accura-
 tius quidem quam quivis alius; ad absolutam tamen eorum cognitio-
 nem quartæ partis caput octavam huic adjungas censeo; perinde pro-

G 2.

fecto

g) a Jacobo de Bio ex archetypis in æs incisa.

h) hæc reperta Antwerpia 1654. fol.

i) Savoti præclarum opus è Gallico Latine redditum à Ludolpho Neo-
 coro, Grævius inseruit Tomo XI. thesauri Antiquitatum Romanarum.
 Ultraj. 1699. fol. Præterea Judicium Savoti de raris &
 vulgaribus Imperatorum Rom. nummis ex ejusdem operis par-
 te quarta excerptum, interprete & abbreviatore, Patricio Junio
 nuper edidit Thomas Hearne in appendice ad collectanea Histo-
 rica Jo. Lelandi, Tom. V. p. 269 -- 282. Oxon. 1715. 8.

k) de quo supra, num. X.

fectio: atque nomen tertiæ parti, quæ circa pondera & mensuras tota versatur, & varias quæstiones complectitur quæ ad nos minus pertinent. Quarta pars de raritate & pretio nummorum veterum, eadem ratione confecta est qua cæteræ, ut nec ordinem in ea nec diligentiam requiras; sed tot post Savotum numismata è terræ visceribus eruta sunt, quòt ne cogitatione quidem complecti potuit; quamobrem quæ illic subinde occurrunt errata, nemo & industrio viro imputare durum admodum foret & iniquum; maxime cum in hoc ipso argumento principia solenter ac diligenter explorata posuerit: ideoque non immerito proditum sit olim, melius hunc in Gallica lingua, quam alium quem vis in sua, de Nummis in univèrsum discessisse.

LII. CLAUDIUS CHIFFLETIUS.

Savoti opus excipit ejusdem pene argumenti liber postumus * de *Numismate antiquo*, conscriptus à CLAUDIO CHIFFLETIO, Sequano, J. C. primum quidem Lovanii editus (1) anno 1628. in 8. deinde vero Henrici Thomæ Chiffletii cura Antuerpiæ ** & Hamburgi *) studio Rudolphi Capelli iterum editus. Hòc in libro nummus unus alterve illustratur; cæterum auctor in eo potissimum argumento versatur, quod doctissimus Harduinus ad ** Sect. XIII. Plinii, cæteris omnibus acutius pertractavit, hoc est in pondere & valore nummorum, quibus Romani adhuc liberi usi sunt.

LIII. JOANNES LE MENESTRIER.

JOANNES *) LE MENESTRIER, Divionensis, Numismata aliquot in duo-

*) Obiit Claudius Chiffletius, Dolanz Academiæ Jctus A. 1580. æt. 40.

1) una cum Erycii Puteani tabulis rei nummarie, sive pecunie Romanæ ratione ad nostræ ætatis calculos revocata.

m) 1656. 4. ad calcem dissertationis H. Th. Chiffletii de Othonibus æreis, de qua infra, num. LXXII.

n) 1678. fol. una cum Capelli & *paradeis* nummophylacio Ludæriano de quo infra num. C. Ab eo tempore idem Claudii Chiffletii liber quartum reconfusus in tom. primo thesauri Antiquitatum Rom. V. C. Alberti Henrici Sallengre, Hagæ Com. 1716. fol.

*) lib. XXXIII. & ad calcem libri de nummis Urbium p. 539. seq.

o) Joannes Baptista.

in duobus libris à se editis collegit, de hisque ita egit, ut potuit, hoc est tenuiter admodum & jejune: & primum quidem Augustarum ab Livia ad Helenam quinque & viginti exhibuit, mediocri, aut potius fetide nulla arte in buxum incilaz; deinde in æneis lamellis Principum Romanorum à Julio Cæsare ad Ælium Verum viginti supra centum, atque iis titulos hosce præfixit,

Medailles, Monnoyes & Monuments antiques d'Imperatrices

Romaines. Dijon 1627. fol.

Livre de Medailles du Sieur le Menestrier. Première partie.

Dijon 1627. 4.

altera tamen editio amborum operum simul compactorum prodiit in eadem urbe anno 1642. 4. cum titulo, *Medailles illustrées des Anciens Empereurs & Imperatrices de Rome.* Flaud dubium vero quin plura numismata continuerit MS. codex olim in bibliotheca Heiniana p) asservatus, cui titulum hunc præfigere libuit: *Le Cabinet des Medailles, Monnoyes, & Monumens antiques du Sieur le Menestrier.*

LIV. OCTAVIUS DE STRADA.

OCTAVIUS DE STRADA A ROSEBERG, q) Civis Romanus, Jacobi r) filius, & Rudolphi II. Antiquarius, Imperatorum omnium qui vel universum orbem Romanum, vel Occidentem, aut Orientem tantum rexere à Julio Cæsare ad suam ætatem, item Augustarum, Cæsarium & Tyrannorum vitas, & numismata maxima ex auro, argento & ære tribus libris complexus est; & in primo quidem eorum, quorum maxima, ut ipse dicit, imperia in Italia fuerunt, hoc est Imperatorum

G 3

omnium

p) Memoratur in Catalogo Bibliothecæ Nicolai Heinssii parte 2. p. 133

q) Germanus patria.

r) de quo supra, num. V. Nec dubium est, ex Parentis opere filium profecisse, quod ejusdem argumenti in pluribus Bibliothecis existat Mssum ac præter ante memoratas in Gothana quoque, Vide Rev. Bræssii Salom. Cypriani Catalogum Mss. Bibl. Gothanae p. 83: seq. In eadem Bibl. servatur etiam Octaviani Stradae Historia Mf. Romanorum Pontificum à Petro Apostolo usque ad Gregorium XII. cum imaginibus ex veteribus marmorum monumentis, picturis & numismatibus antiquis.

omnium ad Theodosium Jun. & Plac. Valentinianum, * deinde eorum qui Italiæ præfuerunt ad Romulum usque, ac postremo Regum Gothorum: in altero vero Constantinopolitanorum Principum, quorum agmen ducit Marcianus; nam tertius de Imperatoribus Franci & Germanis ad nos minus pertinet. Dux hujus operis editiones prodierunt, prima s) anno 1615, altera post quatuordecim annos cum hoc elogio:

Vita Imperatorum Cesarumque Romanorum Orientalium & Occidentalium, uxorum liberorumque eorumdem, item tyrannorum, &c. una cum eorum effigibus &c. ex aureis, argenteis & aeneis Numismatibus delineatis. Francofurti 1629, fol. 8)

in utraque singulorum Principum nummus plerumque duntaxat unus, sed rarissimus aut singularis, & quidem accurate, quanquam sine magno artificio in æs incisus: sed illud gravissime feras, in tanta paucitate numismatum, recens conflata cum antiquis admista esse; quæ quidem eorum à quibus obrusti sunt fraudem vel ipso conspectu produunt.

LV. SAMUEL VEYREL.

Haud paulo vilius est opus SAMUELIS VEYREL, Vivisioi sive Santonensis Pharmacopœ, in quo numismata à se comparata edidit:

Indice du Cabinet de Samuel Veyrel. *) Bourdeaux 1635. 4. in hoc scilicet Numismata Familiarum quidem nec pauca nec indiligenter descripsit, Imperatorum vero à Julio Cesare ad Gratianum pleraque perfunctorie, aversarum partium typis duntaxat indicatis, adeo ut nulli usui esse possint. Eo accedit, quod nonnullos quoque Augustarum nummos adulterinos illic deprehendimus: quas vero notas serici numismatum subjunxit auctor, ex perpaucæ numero sunt, nec adeo magni momenti.

LVI. IGNA-

* Valentinianum III. Placidia F. s) Francofurti in fol.

*) Huic editioni accessit Historia & series belli Bohemico Germanici & Genealogia Ducum, Archiducum, Regum & Imperatorum Sereniss. familiae Austriacæ.

**) avec un recueil de quelques antiquitez de Saints, & observations sur quelques Medailles.

LVL. IGNATIUS BRACCIUS.

Paulo minoris etiam momenti est IGNATII BRACCHII Presbyteri Recinetenſis, S. Theol. M. Diſſertatio inſcripta, x)

Phœnicis effigies in Numismatis & gemma, &c. & ejusdem avis Vindicia. Romæ 1637. 4.

in qua agitur de nummo Constantii, y) In quo Phœnix cum epigraphe FEL TEMP REPARATIO. nihilque profertur aut novi, aut ſingularis.

LVII. PETRUS CARRERA.

PETRUS CARRERA, Agetheus Siculus ex Urbe Militello, Presbyter, Catanæ Hiſtoriam tres in partes tributam condidit; ſed prima duntaxat locum ſibi in hac Bibliotheca vindicat, in qua doctiſſimus Siculus quatuor libris nobilis urbis originem & primam progreſſionem perſequitur, ſitum & vetera ædificia deſcribit, Inſcriptiones antiquas & Numismata explicat. Huic primæ parti elogium iſtud præfixum eſt:

Delle Memorie Hiſtoriche della Città di Catania, ſpiegate in tre volumi da D. Pietro Carrera Volume primo, nel quale in quattro libri ſi diſcorre dell' antica origine e ſito di eſſa, de gli ediſiit, &c. Medaglie, &c. In Catania 1639. fol.

Numismata porro octoginta ſere è Paruta, & Mirabella, x) & Archangelo deſcripta ſunt, quem ultimum ſcriptorem qui noſſet, hætenus reperi neminem: nec deſcripta ſolum, ſed in buxeis laminis inſculpta, & quidém ut in Mirabella, ea forma quæ ad nummorum, quos *Medagliani* appellare ſolemus, magnitudinem proximè accedit: ſingula vero proluxioribus Commentariis illuſtrata ſunt, qui libri tertii maximam partem implent.

LVIII. ALEXANDER DONATUS.

ALEXANDER DONATUS, Senenſis, è Societate Jeſu, inter eos qui in hiſce ſtudiis verſati ſunt, à quibusdam refertur, quia in opere inſcripto

Roma

x) Prima editio lucem vidit Macerata. 1622. 8.

y) De ſimilibus nummis erudite ut ſolent Triſtanus T. 3. p. 610. & Ez. Spanhemius T. 1. edit. Lond. p. 287.

z) de Paruta & Mirabella dictum num. XLI. & XLII.

Roma vetus ac recens, utriusque adificiis ad eruditam cognitionem expositis. Romæ 1639. 4.

triginta circiter numismata, ac ne ea quidem integra exhibuit; sed ut libenter fatemur eximium esse opus illud, & quo nullum foret ad omnes ædificata Urbis ætates perdiscendas, ædificiorumque situm intelligendum utilius, nisi in eodem argumento versata deinde esset *Famiani Nardini* a) industria, ita locum inter rei Nummarie interpretes dandum esse negamus erudito viro; quod per paucos nummos, eosque vulgares, obiter ac veluti aliud agens, libro suo ornamentum vice accedere voluerit. Sed hæc de prima editione; nam ut ne hoc quidem opus prætermitti posset, effecit Cl. vir Joannes Georgius Grævius, à quo interpolatum hoc est, & rursus editum anno 1696. in tertio Antiquitatum Romanarum volumine, cum æneis tabulis haud paucis, in quibus plurimorum nummorum aversæ partes ad illustrandam lucubrationem maxime appositæ cælatæ sunt. Nimirum in his tabulis, non solum veterum ædificiorum vestigia, qualia adhuc extant, aut superiori sæculo extabant, repræsentari, sed hæc etiam integra delineari curavit, sæpe quidem ex conjectura, non raro etiam fide nummorum, quibus tabulas tanto studio distinxit, ut iis quoque locum esse voluerit, in quibus Deorum, Dearumque, & Virtutum, quarum vestigia supersunt, necnon Consecrationis Augustarum rarissima quæque symbola expressa sunt.

LIX. JOANNES HAULTIN.

De JOANNE HAULTIN, Consiliario, ut vocant, Regio in præfectura Parisiensi, nonnulla eo æquius monebimus, quo majori & rei literariæ &

- a) Ut Alex. Donati de urbe Roma veteri ac recente libros IV. tomo tertio, ita Nardini libros VIII. Romæ veteris, à Jacobo Tollio Latine ex Italico versos & nitidissimis tabulis æneis ornatos tomo quarto thesauri Antiqu. Romanarum recudi curavit doctissimus Grævius. Nardini opus postumum primus Italice in lucem edidit & Alexandro VII. Pontifici dicavit Octavius Falconerius Rom. A. 1666. Idem Nardinus Antiquos Vejoes simili studio descripserat Rom. 1647. itidem Italice. Alex. Donati libri de urbe Roma ad Urbanum VIII. nitidis illustrati iconibus ære descriptis prodierunt ante Grævii editionem separatim, Amst. 1695. 4.

riæ & gloriæ suæ damno mortalitate interceptus est anno 1640. dum opus pararet, quod satis constat futurum fuisse in hoc genere omnium quæ ad illam ætatem prodierant, multo utilissimum & elegantissimum: numismata enim non unius aut alterius ætatis, sed urbium Græcarum, Regum, Illustrium virorum, Familiarum Romanarum, Imperatorum, Augustarum, Cæsarum, Tyrannorum omnium temporum rarissima magnis sumptibus à se collecta, cum studiosis communicare meditabatur, eaque jam in tabellis æneis incidi curaverat, nec minus assidue quam Trifanum, de quo mox, *b*) sua, & multo accuratius, integra scilicet, & singulorum sua forma sive magnitudine, cum notis quæ metallum indicant. Atque utinam una cum eruditissimo viro non interiisset Commentarius, quem probabile est affectum jam tum fuisse! majore cum animi voluptate conspexissem pulcherrimam illam numismatum seriem, *c*) quam ex æneis tabellis expressam servat Bibliotheca vere Regia cum hoc titulo:

Joan. Bapt. Altini Numismata non antebac Antiquarii edita, anno 1640. fol.

ubi profecto hanc videant censeo, quicumque elegantias nostras sectantur, donec amicus noster Carolus Cæsar Baudelot, qui tabellas ipsas cum aliis eximiis veteris ævi monumentis comparavit, aut omnia illa numismata, aut saltem si quæ nondum prodire, cum eruditis, quales ab ipso expectari fas est, Commentariis edat.

Librum cujus titulum huncce profert Philippus Labbe *d*) in Bibliotheca Nummaria:

Histoire des Empereurs Romains depuis Jules-Cesar jusques à Postumus, avec toutes les Medailles d'argent qu'ils ont fait frapper de leur temps. A Paris 1641. fol.

in instructissimis Bibliothecis hujus urbis frustra quæsi; imo qui de eo
H quid.

b) num. LXVI.

c) De hoc opere Haultini sive Altini, quod Claudius Clemens pro libris Gallicanis centum & sexaginta quinque redemptum Regis Christianissimi Bibliothecæ, cui tunc præfectus erat, intulit, plura leguntur in libro Gallico, Essais de literature T. I. p. 14. seq. 124.

d) ad calcem primæ partis, velut Anonymo auctore.

quidquam audierit, hæcenus reperi neminem: an hunc quoque jam jam proditurum immatura auctoris mors communi luce privavir?

LX. CASPERIUS GEVARTIUS.

CASPERIUS GEVARTIUS, Antuerpianus, J. C. Historiographus Regius, & Antuerpiæ Urbis Archigrammateus, non vulgarem ostendit in

*Pompa Introitus honoris Seren. Princ. Ferdinandi Austriaci &c.
à S. P. Q. Antuerpiano decreta & adornata, &c. Antuerpiæ
1642. fol. maj.*

Magnificentissimæ scil. Pompe Rubenius artifex fuit primarius; Commentarii vero à Gevartio idcirco scripti sunt, ut intelligeretur quam erudite & ad veterum monetariorum mentem emblemata pleraque excogitarit celeberrimus pictor: quod profecto nisi ab eo viro qui studiosissime in ea arte in qua versamur sese exercuisset, præstari non poterat. Ac mihi quidem vere dici posse videtur, numismata in his commentariis cum plurima omnis generis sculpta esse elegantissime, tum etiam eruditissime exposita & demonstrata esse: quanquam quod de serpentibus in nummis expressis commentus est, bellorum eos semper symbolum esse, Tristano e) & Alb. Rubenio non probavit: & ab illo quidem, quem aperte læserat, acerrime confutatus est: hic vero lenem, & quæ familiaritatem non dissolveret, adversus eum disputationem instituit, cujus arbitrum esse voluit Lud. Nonnium, qui litem quidem secundum tabulas, ut ita dicam, Gevartii dedit; sed Nonnii judicium eruditorum confessus rescidit. Gevartii dissertatio f) edita est Antuerpiæ anno 1665. in 4. post Dissertationem Rubenii de nummo Augusti inscripto

ASIA

- e) Gevartium oppugnat Tristanus addition. ad Tom. 1. Commentar. in numismata Imperatorum. edit. Paris. 1644. fol. A Gevartii & Rubenii sententia discedit etiam Laur. Begerus in disquisitione de nummis Cretenesium serpentiferis, de qua infra, CLXII. 11.
- f) Pro his verbis puto eruditissimum Bandurium scribere voluisse: *Rubenii dissertatio edita est Antwerpia 1665. 4. de nummo Augusti &c.* Sane nec Gevartii dissertatio Ann. 1665. nec post Rubenianam, quam illo anno lucem constat vidiſſe, prodit.

ASIA RECEP.TA. Cæterum Gevartio per diu attributus est Commentarius in Numismata Arschotana, qui anno 1654. ejus cura prodiit; sed nunc laudati Rubanii esse constat, de quo vide suo loco g) quæ moneamus.

LXI. VINCENTIUS JOANNES DE LA STANOSA

LXII. PAUL. ALBINIANUS DE RAIAS,

LXIII. JOAN. FRANC. ANDRES.

LXIV. FRANC. XIMENES DE URREA.

VINCENTII JOANNIS DE LA STANOSA, Oicensis, honorifice meminit Ill. Spanhemius, b) ejusque in hoc studiorum genere & delectu industriam cum abunde laudatam à peregrinis testibus esse ait, tum erudite assertam vernaculo opere: profecto intelligit

Museo de las Medallas desconocidas Espannolas. In Huesca :
1645. 4.

in quo Nobilis Hispanus nummos octoginta ferme supra centum, quos opinabatur *signatos Oicenses* fuisse k) exhibuit in buxeis tabellis ad idem exemplum, & profecto non affabre incisos, cum notis quæ singulorum metallum indicant: simulque tres de iis nummis dissertationes edidit: primam PAULI ALBINIANI DE RAIAS & Societate Jesu, alteram JOANNIS FRANCISCI ANDRES, Cæsaraugustani: utramque eruditam, sed

H 2

hujus

g) infra, num. LXXVI.

b) de usu numismat. T. 1. edit. Lond. p. 36.

i) Exemplum hujus libri, quo usus sum, præferebat Cæsaraugustam, & annum 1644. exstatque Gluckstadii apud Rev. Virum, Gustavum Schroederum.

k) Similes plane sunt nummi quos è nobilissimi Barii cimeliarchio exhibet, & ex lingua Punica sive Phœnicia illustratos à viro doctissimo Jo. Rhenferdo commendat Jo. Clericus V. C. Tomo XI. Bibl. selectæ p. 104. seq. Quanquam Gustavus Peringerus in Ecloga sive Catalogo librorum Illustris Sparwenfeldii p. 48. cum narrasset nummos ejusmodi triginta ab eodem illatos Bibliotheca Regiæ Holmenfi, addit felicius posse explicari è linguæ Scripturæque Runicæ penetralibus. Idem p. 60. aliorum Lastanolsæ librorum meminit.

hujus prolixiorum, & in qua Antiquitates Hispanicæ non mediocriter illustrantur: tertiam denique FRANCISCI XIMENIS DE URREA, Castellani, turpissimis erroribus deformem, cum sedecim aliis numismatibus.

LXV. FRANCISCUS ANGELONI.

LXVI. JOANNES TRISTANUS.

LXVII. JACOBUS SIRMONDUS.

FRANCISCUS ANGELONI, Italus, b) brevem Romanorum Principum à Julio Cæsare ad Constantinum Magnum Historiam patria lingua conscripsit, & nummis bene multis in buxo incisus illustravit:

La Historia Augusta da Giulio Cesare à Constantino il Magno, illustrata con la verita delle antiche Medaglie. In Roma 1641. fol. m.)

in hoc vero opere commendando nulla est causa cur immoremur; utilissimum enim esse, etiam nobis tacentibus, facile existimabit qui novit idem cura Joannis Petri Bellorii n) reculum post viginti & amplius annos fuisse, cum postumis Angeloni emendationibus, ut suo loco o) dicemus. Quanquam JOANNIS TRISTANI, Nobilis Galli, censuram effugere non potuit; hic enim cum pterosque omnes superiorum temporum Antiquarios ita de nummis scripsisse arbitraretur, ut vix eorum appetentiam facerent, tum Angelonum videri sibi eorum interpretationem mala prorsus avi p) suscepisse, semel atque iterum testatus est. Sed Angelonus, ut illatam sibi injuriam propullaret, primum Commentarium Tristani volumen perstrinxit scripto Italico anno 1649. ut videtur edito, cui titulum hunc fecit,

Il Boni-

l) Interamnensis, Academicus insensatus, & Hippolyti Cardinalis Aldobrandini à secretis. Vide Allatii Apes urbanas p. 103. ubi alia Angeolni scripta commemorat. Obiit Angelonus A. 1650.

m) Hendeichius in pandectis Brandenburgicis p. 185. testatur hunc librum exstare versum Germanice à duobus Hamburgensibus. Sed priorem tantum partem à Christophoro Bernardi translatus una cum Bonino habuit Mf. atque editurum se promisit Rud. Capellus ο μακαριτης.

n) hic Angeloni ex matre nepos fuit. o) infra CXXVI. 2.

p) Tristanus T. r. p. 669. *Angeloni qui est si malhereux en ses conjectures & explications des revers le plus faciles.*

Il Bonino, o vero Avvertimenti al Trifano insorno gli errori nel.

le Medaglie, nel primo tomo de' suoi Commentarii Historici. 4. q)

quo in scripto non ea solum numismata, quorum interpretationem in controversiam adducebat, sed nonnulla etiam quæ ad eam dirimendam facere videbantur, curavit incidere in æs. Porro utrum docti Itali censura æquior fuerit, quam ea de qua conquerebatur, viderint quibus ejusmodi lites inter eruditos probantur: profecto non effecit ut Gallicum scriptorem operis sui poeniteret: sed cum fortetimeret ne quis vires ipsi ad sese tuendum deesse opinaretur, etiam ad ingerenda adversario probra superesse demonstravit in epistolis duabus, quarum primam Roma missam fuisse nescio cur finxerit:

Lettre écrite de Rome par M. de la Motte-Humont sur le sujet d'un libelle intitulé, il bovinio overo. &c. Réponse du S. de Crapin, &c. Paris 1650. 4.

Enimvero nihil hic Trifanus nisi solens more suo fecit; cum enim prodidisset illustratus à JACOBO SIRMONDO, Ricomagensi, Societatis Jesu Sacerdote, quem unum illa ætate doctissimum fuisse constat,

*Triplex Nummus antiquus Christi Domini, Perperena * Civitatis, & Hannibaliani Regis. Parisiis 1650. 8.*

Trifanusque iniquissime ferret à se descitum esse in eorum nummorum interpretatione, & descriptione, rebus levissimis scilicet, ac nullius ferme momenti, mirum quot maledicta in eum virum, qui nunquam sine laude nominandus erat, conjecit in *Epistola & Antidoto* eodem anno editis: quibus cum respondisset Sirmondus *Anti-Trifanis* duobus, sequenti anno confutatus *Antisophistico*, tandem didicit temere initam à se pugnam fuisse cum eo adversario, qui certamen ipsum non minus, quam victoriam appetere videbatur.

Porro omnes isti libelli Parisiis editi sunt in 80. r) in quibus quic-

H 3

quid

q) In Catalogo Bibl. Barberinæ p. 171. liber hic non Angelono sed Jo. Petro Bellorio tribuitur. Et Bellorius ipse hoc professus est amicis, vide Placcii nostri *ἡ μάχαιρα* Pseudonymos p. 133.

* hæc postea Theodosiopolis, in Asia minore.

r) Sirmondi non diu post A. 1651. 7. Octobr. defuncti triplex nummus & anti Trifani duo recusati sunt in Tomo IV. operum summi illius Viri, quinque Voluminibus junctim excusorum Paris. 1696. fol.

quid peccat Trifitanus, nimia diligentia peccat in tuenda fama quam è Commentariis Historicis collegerat. Et profecto hi Commentarii ita scripti sunt, ut omnium superioris & suæ ætatis Antiquariorum Princeps merito jure habitus sit: s) de singulis enim Principibus Romanis plerumque ita differit. Primum eorum vitam brevissimam, & deliniatam duntaxat in conspectu ponit: deinde eorum mores, natales, res gestas expendit: & mores quidem non populari trutina, sed aurificis statera examinat: in cæteris vero eruditus, solers, ingeniosus, studiosorum votis forte satisfecisset, si quem ordinis rationem habuisset, itemq; si ipsis virtutibus suis moderari potuisset: nunc dum omnia miscet ac veluti co-

- cervat,
- s) Sirmondus in anti Trifitano primo sub extrem. *Exegisti opus bonorum omnium approbatione dignum, multiplici doctrina refertum, Græcis Latinisque ornamentis distinctum, & veterum nummorum, quos in lucem primus extulisti, numero, varietate, præstantia & subtili eorum explicatione sufficiens. Gaude præcellentis conscientie tue testimonio, Deoque immortalis, cui debes, acceptum refer. Cæterum cave putes in opere tam longo somnum tibi nullum obrepisse, atque in lucro tuo potius deputa, quod in errores tuos severus censor nullus inquirat. Ezech. Spanhemius diss. IX. de usu numismi. p. 774. edit. Amst. in 4. Neque vero hoc agimus aut ita sumus adfecti, ut quicquam veris viri nobilis ac insigniter de huius studii meriti laudibus detrahamus; quod nullus hac aut superiori ætate pluribus iisque selectis nummorum monumentis hanc Romana historia suppellectilem antiquariam locupletavit hætenus, aut congesti undique litterarii subsidii, diligenter adeo atque operose, addam & felicissime frequenter illustravit. Mitto majorem aut nitorem dictionis vernacule aut amantiam ingenii, aut lectionis delectum, quæ in eo desiderant elegantiora, sed nimis nonnunquam fastidiosa ingenia. At in Græcis nummis Historia Augusta explicandis solus ferme regnaret hætenus sine amulo, si (quod in tyronum gratiam monemus, qui utilesimos ejus Commentarios terunt) in interpretandis & refingendis ad lubitum eorum numismatum, quæ non adsequebatur, inscriptionibus minus improvide aut licenter versatus fuisset, & majorem quendam usum habuisset interiorum litterarum, quæ per avia sæpenumero vagantem domum continuo revocassent.*

cervat, dum commentitias fabellas é Scriptoribus recentissimis ac vilissimis corradit, & pro veris obtrudit, dum levissimis conjecturis inductus, novas stripium series contexit, maxima sane molestia devoranda illi est, si quis Romanam Historiam in ejus Commentariis discere voluerit. Commentarium sequitur manus haud exigua numismatum Latinorum, Græcorum, Ægyptiacorum, ex auro, argento & ære, quæ Tristanus curavit incidi in æs veteri exemplo atque instituo, hoc est, ita ut in eorum sculptura chalcographus suum magis, quam veterum monetariorum artificium ostenderet: hoc enim lectorem semel monitum volo, nummos ad idem exemplum omnes olim incisos in æneis vel buxeis tabellis fuisse; sed cum præter symbola in iis expressa, juvet etiam varias artium mutationes ac veluti ætates perspicere, eaque cognitio non jucunda solum, verum etiam necessaria sit ei, qui certum de unoquoque veteris ævi monumento judicium ferre velit, celeberrimos Antiquarios Tristano recentiores morem à prioribus traditum solvisse, majoremque utilitatis quam elegantia rationem habendam censuisse, tametsi ne elegantia quidem in his desideratur; quo magis mirum videtur veterem morem servatum à Ducangio & Begero. Mille ferme & quadringenta numismata à se collecta Tristanus ipse monet, è quibus perpauca in primo volumine ea ingenio ita cælata sunt, ut ab Occone descripta erant, cætera ipse conspexerat: singulis uberiores notas subjunxit, in quibus flores eadem ratione sparsit, qua collegerat, hoc est haud magno delectu, eruditionemque ita congeffit, ut timuisse videatur ne scrinia sua non satis cito exhauriret; quam ob rem in Ducangii sententiam libenter imus, quem ajunt dicere solitum, Tristanium & à conjectura in interpretandis nummis plerumque aberrare, & nunquam non docere. Commentarii isti tria volumina implent, vitasque Principum, Augustarum & Tyrannorum à Julio Cæsare ad Valentinianum complectuntur; *) sed in priori editione uno volumine circumscripti, nec ultra Crispinam Commodi perducti erant, & huic quidem, in qua numismata omnia sedecim æneis tabellis insculpta erant, titulum hunc addiderat Tristanus:

Commentaire

*) Tomus I. desinit in Commodo, II. in Decio, III. in Joviano cui Valerianus successit.

Commentaire Historique contenant en abrégé les vies des Empereurs, &c. jusqu'à Pertinax, &c. Paris. 1635. fol.

in posteriori vero cum titulum immutavit in hunc modum,

Commentaires Historiques contenant l'Histoire generale des Empereurs, &c. Paris. fol. 3. vol.

tum etiam numismata singula suis notis præfixit, primumque volumen & compluribus nummis novis, & aliquot additamentis ornavit, inter quæ Appendix ad numismata Claudii & Vespasiani inscripta PACI AUGUSTÆ, in qua conjecturas suas contra Gevartium *) tuetur, pro justa dissertatione haberi potest: in ea namque omnes omnium Antiquariorum de serpentibus in nummis expressis opiniones expendit, & quatuordecim his insignia numismata exhibet in ænea tabella.

LXVIII. AUGUSTINUS INVEGES.

Ut Catanæ historiam ante decem annos Petrus Carrera, ita Panormi Annales, aut verius primam eorum partem à natali ejus urbis ad felicissimum illud Tempus quo sacro Evangelii lumine recreata est, nummis è Peruta excerptis distinxit AUGUSTINUS INVEGES, x) Sacerdos Siculus eosque nummos in buxo eadem forma qua Carrera & Mirabella, insculpi curavit: totius autem operis titulus hic est:

Annali della felice città di Palermo. In Palermo 1649. fol. 3. vol.

LXIX. LEONARDUS AUGUSTINUS.

Eodem anno LEONARDUS AUGUSTINUS * omnia Siciliæ Numismata à Paruta collecta restituit, cum accessione quadringentorum ferme numismatum, sed cum hæc quoque editio notis destituatur, eam indicasse sufficiet:

La Sicilia

*) de quo supra num. LX.

x) Præter *Augustinum Inveges* etiam *Marianus Valguarnera* in Antiquitatibus Panormitanis Italice 1614. 4. editis (Antichità di Palermo) ad nummos subinde provocat.

* Senensis, Idem qui gemmas antiquas edidit Rom. 1657. 4. cum enarratione quam Latine à se versam ex Italico addidit Jac. Gro-novius in editione Franequ. 1694. 4.

La Sicilia di Paruta y) descritta con Medaglia, e ristampata con aggiunta da Leonardo Agostini. In Roma, 1649. fol.

LXX. GAILLARDUS GUIRANUS.

GAILLARDI GUIRANI, Nemausensis, æ) extat non sane contem-
nenda

Explicatio duorum vetustorum numismatum Nemausensium

ex ære. Arausioni 1655. 4.

in qua in hoc potissimum incurabit, ut civibus suis probet, non colu-
brum maleficam bestiam, sed coloniam Nemausum consignatam
fuisse in illis nummis quibus inscriptum est COL NEMAUSUS. Quæ tria
volumina idem Guiranus ad calem opusculi illius pollicitus fuerat, æ)
ac Philippus Labbe sperabat proditura aliquando tandem in lucem,
hæc novimus ante biennium comparata à Nobilissimo Barone ab Ho-
hendorff, non ita quidem male descripta; sed nummi ita deliniati
erant, ut iis, nisi harum artium peritissimus, uti non posset.

LXXI. JOANNES JACOBUS CHIFFLETIUS.

JOANNES JACOBUS CHIFFLETIUS, Viluntinus Archiater, ac de-
inde Medicus Cubicularius Isabellæ, homo liberali eruditione atque
doctrina,

y) de Parutæ opere dictum supra, num. XLI. Hodie pleniorẽ &
perfectiorem Siciliam numismaticam molitur Joannes Maria A-
mati, de quo vide Memorias literarias Trevoltinas A. 1705. p.
1640. & A. 1713. p. 1290.

z) in Nemausensi Senescallia Præsidialique curia Regii Consilarii &
in suprema Arausionensi Sepatoris.

a) illorum tertium fuit dere nummaria veterum, cujus hæc capitula
præcipua: *Catalogus Auctorum qui de numismatibus scripserunt &
qui ad illorum intelligentiam faciunt. De utilitate capiendæ ex nu-
mismatibus. An numismata sint moneta annumeranda? De mate-
ria & falsitate nummorum. De fabricatione & notis nummorum
diversi generis. De characteribus, numeris & litteris in illis expres-
sis diversa forma. De numismatibus incognitis vel saltem obscuris
& abstrahis. Explicatio D XXXV. antiquorum numismatum, ex di-
versis auctoribus & solo Nemausensi collectorum, ordine alphabetico
cum figuris. Quicquid sub terra est, in apicem proferet ætas,*

doctrina, varia opera edidit, è quibus utrum recte ad Bibliothecam Nummariam relata sit à Philippo Labbe

1. *Pesontio Civitas Imperialis libera, Sequanorum Metropolis, &c.* Lugduni 1618. 4. b)

haud satis scio; quippe in qua tres quatuorve nummi apparent: sed profecto ad eam pertinebant, quas idem tamen prætermisit,

2. *Vindicia Hispanica, Editio altera; c) cui accessere: Lumina nova Genealogica, Salica, Prærogativa.* Antwerpiz 1647. fol. d)

nam in Luminibus prærogativis, ut taceam duo Domicilia numismata rarissima, taceam etiam Hispaniæ tria, Tyrannorum in Galliis à Postumo ad Sebastianum nummos XIX. exhibuit in ænea tabella affabre cælatos, inter quos sunt nummi Juniæ Donatæ, Lolliani, T. Ælii Proculi, quos excerptis è M.S. Codice Bibliothecæ suæ, in quo Hubertus Goltzius rarissimos aut singulares nummos plurimos singulari arte depinxerat, ut superius e) monuimus. Ejusdem est

3. *Anastasis Childerici I. Francorum Regis, sive Thesaurus sepulchralis, Tornaci Nerviorum effossus, Commentario illustratus.* Antwerpiz 1655. 4.

in quo opere nummos aureos duodecim à Theodosio Jun. ad Zenonem, nonnullus etiam argenteos, & ex ære maximæ formæ in urna sepulchrali repertos exhibet in æs incisos, & in notis brevioribus, perinde atque in superiori opere exponit, simul aliquot alios nummos repræsentat, maxime Helenarum, de quibus ita sentit; quæ Fl. Helena dicitur, hanc Constantini matrem fuisse: ejusdem nuntum, Crispi conjugem fuisse Helenam Fl. Max. denique Constantino natam, & Juliano nuptum collocatam fuisse eam, quæ Fl. Jul. Helena appellatur.

LXXII. HENRICUS THOMAS CHIFFLETIUS.

Joannis Jacobi f) filius HENRICUS THOMAS CHIFFLETIUS, Christianæ

- b) Mihi ad manus est editio Lugd. 1650. 4.
- c) Editio prior Antwerp. 1645. 4.
- d) Postea his alia quædam addita quæ uno volumine comprehensa exstant sub titulo Operum politico Historicorum Chiffetii, Antwerp. 1650. fol.
- e) num. XIV. 4. f) A. 1660. Antwerpiz defuncti.

stinæ Succorum Reginae Capellanus, & ipse hæc studia non ignave co-
luisse fertur; unum tamen duntaxat ingenii fortum edidit, ac ne illum
quidem vitalom: scilicet ut patris & patrui opinionem, nullos esse in
mundo Othonis numos æreos confirmaret, singularem ea de re disserta-
tionem scripsit, quæ Antuerpiæ anno 1656. g) prodiit una cum aliis ope-
ribus, hoc est libro postumo *Clandii Chiffletii* b) de antiquo Numismate,
Epistola *Nicolai Drackwitz* de Othone æreo falso, serie Chronologica
Impp. Romm. à C. Julio Cæsare ad Ferdinandum III. Augustum, &
Elencho [admodum je juno & imperfecto] auctorum qui Impp. Rom.
Numismata peculiari Commentario, aut pro re nata scriptis suis illustra-
runt. Atque in ea quidem fraudes hominum quorundam rei suæ quam
publicæ diligentiorum in fingendis Othonianis nummis, fortasse dete-
xit; sed quod simul quæsit, cūr ejus Principis nummi ex ære cusi non
fuerint, id frustra à se factum deinde comperit, suamque opinionem non
remisit solum, sed palam etiam retractavit in Epistola ad Car. Patinum
i) quam inter ejus Numismata ex ære medix & minimæ formæ leges,
si voles.

LXXIII. LUDOVICUS MOSCARDO.

LUDOVICUS MOSCARDO, Patritius Veronenſis, ob illud opus quod
inſcripſit,

*Note, ovvero Memorie del Museo di Lodovico Moscardo, &c. dal
medesimo descritte. In Padoa 1656. fol. k)*

I 2

inter

- g) in quarto. Hæc dissertatio nuper recusa in tom. primo thesauri
Antiquitatum Rom. curante nobilissimo Viro Alberto Henrico
Sallengre, Hagæ Com. 1716. fol. b) de quo supra, num. LII.
i) Hæc Chiffletii ad Patinum Epistola exstat etiam Latina inserta vitæ
Reginæ Christinæ quæ Germanica lingua prodiit Lipsiæ 1705. 8.
p. 398. In Patini numismatibus Imperatorum occurrit p. 131.
k) Hujus Musei editio ad manus mihi est secunda locupletior Vero-
nenſis A. 1672. fol. in qua accessit altera pars inter varia monu-
menta antiqua pulcherrima paucorum etiam numismatum faci-
ens mentionem. Sed p. 449-460. extat index locuples nu-
mismatum Moscardi Imperatoriorum & p. 461. Consularium,
aliorumque varii generis antiquorum & recentium p. 462-467.

inter eos qui in hifce studiis verfati fant numerari fortaffe poteft; quamquam ibi triginta admodum numifmata; aut certe non multa plura; ac ne ea quidem femper integra appareant in æs incifa fine Commentariis; ideoque hoc unum egiffe videatur, ut ftatuas quas è mufeo repræfentat, veterum nummorum authoritate demonftraret fimilitudinem referre illorum virorum, quibus eas ipfe tribuebat.

LXXIV. CLAUDIUS MENETREIUS,

CLAUDIUS MENETREIUS, * Vifuntinus, Bibliothecæ Barberinæ Præfectus, Antiquariorum locum aliquanto potiori jure tenet; nam in Differtatione quæ titulum præfert,

Symbolica Diana Ephesia ftatua expofita. Romæ 1657. 4. l) viginti circiter illius Dæ: πολυμάς (multimammiam dicere folent, ut Plinius multicaulem, multiforam, multipedam) numifmata non in ære incifa exhibet folum, verum etiam veterum Scriptorum ope illuftrat.

LXXV. RAPHAEL TRICHET DU FRESNE

RAPHAEL TRICHET DU FRESNE, Burdegalenfis, elegans de Charondæ effigie in nummo Catanañfi expreffa, hoc eft de nummo Græco Catanañfium, in quo caput quoddam invenustum, & cornu infigne, quod Charondæ eorum legislatoris effe exiftimat, & fceptum alatum eloquentiæ fymbolum expreffa funt, Epiftola ad Petrum Segujnum, m) cum Parifiis edita eft anno 1658. In 8. tum etiam in Selectis Numifmatibus Seguini: n) fed quam vir, ut ferunt, eruditiffimus meditabatur

Cretæ

* Non confundendus cum Claudio Menetreio Soc. Jef. qui obiit Parif. 1705. 21. Jan. pluribus & ipfe fcriptis inclutus.

l) recufus hic libellus poftumus cum Jo. Petri Bellorñ auctario, Romæ 1688. & in tomo feptimo thefauri Antiquitatum Græcarum, curante V. C. Jacobo Gronovio, Lugd. Bat. 1699. fol. Ediderat illum primum & Francisco Barberino Cardinali, cujus cimieliarchio Menetrejus præfuit, infcripferat Fredericus Ubaldinus.

m) recufa etiam in eodem thefauro Gronovii, tomo decimo. Cæterum Vir illuftris Ez. Spanhemius, non Charondam fed Sthenium illo capite denotari exiftimabat, diff. VII. p. 401. T. I. edit. Lond.

n) p. 189. feq.

Creta Insula Descriptionem veteribus nummis illustratam, hanc mortalitate interceptus perficere non potuit.

LXXVI. ALBERTUS RUBENIUS.

Diu addubitatum est, cujusnam esset

In Numismata Regum & Imp. Rom. à Romulo & C. Julio Casare usque ad Justinianum Aug. [in Arschorana-gaza olim asservata] *perpetuus & succinctus Commentarius.* Antuerpiæ. 1654. fol.

plerique Gevartio tribuebant, o) quia ab illo sciebant Bibliopolæ traditum in manum fuisse: nunc constat esse ALBERTI RUBENII, Belgæ, qui cum à se admodum juvene conscriptum fuisse p) palam professus est: atque hujus etiam sunt dissertationes duæ, *De Urbibus Neocoris*, & *De Nummo Augusti*, cujus epigraphe ASIA RECEPTA, simul editæ Antuerpiæ anno 1665. 4. q) In Commentario singula numismata describit, atque ubi opus est, brevibus, sed plerumque eruditis, & ad Symbola in iis expressa maxime appositis notis illustrat. In prima dissertatione non de Urbibus Neocoris disputat solum, verum etiam variis Græciæ Antiquitatibus, quæ in orationem ejus ob argumenti cognationem, ut ita dicam, incurrebant, lucem affundit. In altera nummum Augusti, huicque similes aliorum Principum nummos, hoc est serpentibus duobus, & cista insignes in Creta Insula culos fuisse oplnatur, atque ut illud probet, eruditionem suam intendit: in neutra nummos ipsos exhibet, quia in aliis libris, hoc est in Goltzii operibus, & in Thesauro Arschorano jam prodierant.

LXXVII. JOANNES LAURENBERGIUS.

JOANNES LAURENBERGIUS, cum Græciæ Antiquitates describeret, aliquot urbium & insularum numismata indicaverat, quæ vtr doctissimus Samuel Puffendorf, cujus opera Laurenbergii opus in publicam lucem editum est, in æneis tabellis incidi curavit, sed quod mendis epigraphæ

I 3

o) Vide supra, num. LX.

p) diss. de nummo, *Asia recepta*, p. 261.

q) una cum aliis Rubenii scriptis postumis, cura Jo. Georgii Grævii, qui utramque diss. illam quoque recudi curavit Tomo XI. thesauri Antiquitat. Rom. Ultraj. 1699. fol.

graphie scatent, elegantiz magis quam lectorum utilitati attendisse videtur. Operis titulus est

Græcia Antiqua. Amstelodami 1660. 4. r)

LXXVIII. MARTINUS GUICHARD.

MARTINUS GUICHARD, in eo libro quem inscripsit

Noctes Græzovianæ de antiquis Triumphorum spectaculis.

Amstelodami 1661. in 12.

numismata aliquot exhibuit, quæ ad argumentum s) quod tractare instituerat, pertinebant.

LXXIX. FAMIANUS NARDINI.

FAMIANUM NARDINUM hic idcirco nominamus, ne quis eum à nobis imprudentibus prætermisum existimet; cæterum perpauca numismata occurrunt, eaque nec integra, & ab aliis sæpe descripta in ejus Opere inscripto,

Roma Antica di Famiano Nardini. In Roma 1666. 4. t)

quod quinto anno ab ejus morte prodiit Octavii Falconerii cura, exitum illud quidem, & ordine ac ipsa argumenti tractatione absolutum; sed ejus auctor sibi ipse nondum satisfecerat, illudque variis additamentis ornaturus erat, cum ejus consilia mors immatura disturbavit.

LXXX. PAULUS MARIA TERZAGUS.

Qua ratione suum Samuel Veyrel, u) eadem

Museum Septalianum, Dertonæ 1664. 4.

hoc est, Manfredi Settala, x) Nobilis Mediolanensis, descripsit PAULUS MARIA TERZAGUS, Mediolanensis; nimirum plerumque de
averfa

r) Etiam hic liber recusus in tomo quarto thesauri Gronoviani Antiquitatum Græcarum. Lugd. Bat. 1699. fol. Cæterum de tabulis Geographicis in eodem Laurenbergii libro obviis ita judicat H. Vossius p. 155. ad Melæ II. 3. tales passim esse, ut si nomina locorum in unum collecta casu & temere in chartam conjiciantur, vix tamen perversiorem ordinem & situm habitura sint.

s) post Onufrium, de quo supra num. XVII.

t) Vide, si placet quæ annotavi ad num. XVIII.

u) de quo num. LV. x) sive Septalii.

aversa duntaxat nummorum parte, atque in ea de solo typo mentionem fecit, inscriptiones utiutiles prætermisit; atque ita laconismo suo, de quo in operis titulo, nemo non intelligit quam inepte; gloriatus est y) effecit, ut nulli propemodum usui lucubratio ejus, in hoc quidem studiorum genere, haberi posset; nam quid in aliis musei illius patribus præstiterit, ut perpendamus, lectores nostri non expectant. Quoniam vero idem Museum Italica lingua descriptum iterum Dertonæ anno 1666. in 4. edidit Petrus Franciscus Scarabelli, illudque à se auctum testatus est, ne quem forte insciens fallat, necessarium est monere nummorum descriptionem, ut à Terzago confecta primum fuit, latino sermone hic quoque produsse,

LXXXI. CLAUDIUS BOUTEROUÉ.

CLAUDII BOUTEROUÉ, in Parisiensi Monetarum Curia Senatoris, librum inscriptum

Recherches curieuses des Monnoyes de France. Paris 1666. fol. rectius fortasse ad eam Bibliothecæ Nummariaæ partem quæ circa pondera versatur, ablegassemus, nam & prævia Dissertatione quæ tertiam ferme voluminis partem complectitur, totus esse videtur in veteri jure monetarum apud Judæos, Romanos & Gallos declarando ac definiendo: sed fines quos ipsi nobis præscripsimus, nemo, ut quidem speramus, nos excessisse queretur, si monuerimus pleraque illic antiquorum Gallo- rum numismata z) diligenter explicata, itemque ea quæ à Romanis, & dum Respublica vige- bat, & cum Principibus parvere, cula sunt cum notis quæ eorum pondus & valorem indicarent, in æneis lamellis perquam accurate scalp- ta exhiberi.

LXXXII. LUCAS HOLSTEINIUS.

Ex omnibus qui scripta sua nummis illustrarunt, nescio an ullus hic potiori jure recenseatur, quam LUCAS HOLSTEINIUS, Hamburgen- sis,

- y) *industrioso labore constructum, Pauli Maria Terzagi Mediolanensis Phyci collegiati geniali laconismo descriptum*, ita titulus Musei Septal.
- z) Etiam Hebræorum ac Samaritanorum. Vide Rich. Simonis Bibl. selectam Gallice editam T. 2. cap. 8. p. 133. seq.

lis, & unus è Bibliothecæ Vaticanæ Præfectis: quem anno 1661. a) obisse ferunt; nam *Notæ & Castigationes postumæ in Stephani Byzantii EONIKA*, quæ Theodori Ryckii cura prodire Lugduni Batav. 1684. fol. tot numismatum ex editis libris, è Pyrri Ligorii Schedis, b) è Principum virorum, & amicorum museis collectorum luminibus distinxit, ut præ illo operam lusisse Ortelius * videatur: & ea quidem integra non exhibuit, quod averfa partes solæ ad institutum suum pertinerent; sed cui Principi causa essent accurate monuit, perinde atque à se exscripta sunt; nec eorum ope Stephanum, & cæteros Geographiæ Scriptores singulis ferme paginis illustrare aut emendare contentus, quod ipsum per se magnum erat, typos etiam nummorum descripsit, & subinde explicavit tam erudite, quam breviter.

Ejusdem est *Epistola* erudita c) *de fidei seu veribus Diana Ephesia* simulacro

a) IV. Non. Febr. ætat. 65. Vide Lambecium lib. 1. Bibl. Vindol. p. 12. & lib. 6. p. 237.

b) Pyrri Ligorii triginta circiter volumina in fol. lingua Italica de antiquitatibus ex numorum, inscriptionum & ædiorum veterum monumentorum penu illustratis ordine Alphabetico congesta servantur MSS. in Bibl. regia Taurinensi: aliqua etiam Romæ in Bibl. Reginæ Christianæ, Farnesiana, Barberina in quibus magnum inter alia studium Ligorius posuit illustrandæ veteri Geographiæ, & nominibus populorum, civitatum, coloniarum, fluminum emendate scribendis. Ex immenso hoc opere in quo πολλά μὲν ἐστὶν, πολλά δὲ λυγρὰ, præclara multa, multa etiam dubiæ fidei aut confessæ novitatis, potius spicilegia à viris peritis colligi edique, quam integrum proferri in lucem optabat Ezechiel Spanhemius diss. IV. de usu numismatum p. 191. seq. T. 1. edit. Lond. De eodem opere, consulenda Epistola illustris Scip. Maffei ad Apostolum Zenum de Codicibus MSS. Bibl. Taurinensis inserta Diario eruditorum Italiæ T. VI. p. 482. seq.

* De quo supra num. XVI.

c) Hæc Epistola ad Franciscum Cardinalem Barberinum una cum Claudii Menetreii expositione statuæ Dianæ symbolicæ (de qua supra num. LXXV.) recula est in tomo VII. thesauri Antiquitatum Græcar, Gronoviani. Lugd. Bat. 1699, fol. Eadem Holste-

simulacro appositis, quæ cum Menetreii opere, de quo supra, publice prodit.

LXXXIII. OCTAVIUS FALCONERIUS.

OCTAVIUS FALCONERIUS, Romanus, Dissertationem scripsit *De Nummo Apamensi Deucalionis diluvii typum* exhibente, hoc est, de nummo Philippi Augusti Apameæ, in Syria, ut quidem ipse mavult, cuso, in quo Deucalion & Pyrrha in arca aquis innatante, iidemque extra arcam magnæ parentis ossa post tergum jactantes expressi sunt, una cum columbis duabus. Ac primum quidem de Apamearum numero, & de earum appellatione atque *ἑρμῶ* accuratissime disputavit; deinde vero ad ipsius nummi explicationem venit, & plerisque congestis, quæ de Deucalionis *κατακλυσμῶ* prodita sunt à veteribus, demonstravit manifesta eorum, quæ sacer scriptor de Noëmi diluvio prodidit, vestigia in illorum fabulis apparere; Noënum Deucalionem vocatum fuisse à Græcis, quibus solenne fuit peregrina nomina in notiora, & suis auribus accommodatiora commutare; eosdem & Barbaros plurima è Judæicis Antiquitatibus, atque ex ipsis libris sacris transfuisse ad superstitiones suas & sacra: denique ipsius diluvii monumenta quædam extitisse cum Athenis in templo Jovis Olympici, tum etiam maxime Hierapoli in Syria, quæ urbs Apameæ vicina fuit, in templo Deæ Syriæ, quæ è Luciani libello de Deâ Syriâ exscripsit, ac diligenter exposuit. In eadem Dissertatione Falconerius plurima è nummis collegit sacrorum inter diversas urbes communionis exempla, indeque *ὁμόνοια* urbium non designare solum foederis inter duas pluresve urbes initi societatem, ob quam in singularum numismatibus apponi solitæ erant numinum, quæ in unaquaque potissimum colebantur, icones; verum eam vocem aliquando etiam ad illam communionem significandam adhibitam fuisse ostendit. Denique cum alia hic notatu digna occurrunt, tum haud aspernandæ eruditissimi viri conjecturæ ad nummos duos, unum Hadriani, in quo Apamea Phrygiæ ΚΙΒΩΤΟΣ appellatur, alterum Commodi, in quo leo cum Bacchi cista, & thyrso. Edita est hæc Dissertatio primum Romæ cum *Inscriptionibus Athleticis*, ab eodem Falconerio collectis & illustratis,

K

tis,

nii Epistola legitur in Jacobi Gronovii Minucio Felice p. 209. seq. Lugd. Bat. 1709. 8.

ris, anno 1668. 4. deinde post selecta Numismata è Museo Petri Segui-
ni. e)

LXXXIV. PHILIPPUS LABBE.

PHILIPPI LABBE, Biturici, è Societate Jesu, extat

*Bibliotheca Nummaria, ex Theologis, Jurisconsultis, Medicis ac
Philologis concinnata, & in duas partes tributa. I. de antiquis
Numismatibus, Hebrais, Græcis, Romanis, &c. Rothomagi
1678. in 8. d)*

cujus Bibliothecæ titulus, cum plura polliceatur e) quam præstamus,
tum etiam plura præstat quam pollicetur: illic enim libri, in quibus Jo-
nes Principum & illustrium virorum cælata sunt, enumerantur; sed
ita ut eorum, perinde atque cæterorum, titulus tantum exscribatur, &
quidem aliquando deformatus; f) ac præterea nonnunquam lauden-
tur,

e) in editione Numismatum Seguii secunda Parisi 1684. 4. Deni-
que hæc Falconerii dissertatio exstat in Gronovii thesauro Anti-
qu. Græcarum tomo X. sicut inscriptiones Athleticæ recusa
tomo VIII.

d) Prima editio Bibliothecæ nummariæ duplicis 1. de antiquis numis-
matibus & 2. scriptorum de monetis, ponderibus & mensuris,
una cum mantissa antiquariæ suppellectilis vidit lucem Parisi.
Anno 1674. 8. ad calcem Bibliothecæ Bibliothecarum, curis se-
cundis auctioris. Deinde sæpius prælum exercuit hic liber
ut Lipsiæ 1682. 12. addito Jo. Seldeni de nummis libello, & cu-
rante D. Adamo Rechenbergio 1692. 4. una cum scriptis Mat-
thæi Hosti, & Guil. Budæo de assè. Subjicitur etiam Labbei Bi-
bliothecæ Bibliothecarum auctæ ab Antonio Teissierio Genev.
1686. 4. sed ita ut Bibliothecam nummariam sine auctario recu-
sam adjunxerit. Etiam in Anglia & Hollandia cum Seldeni libello
editam sine nomine auctoris, indignatur Hadr. Bailletus in judi-
ciis de Criticis Historicis quæ vulgavit Gallice, p. 28. Obiit Lab-
beus Parisiis. A. 1667. e) Vide supra, p. 7.

f) Rarissime hoc poterit Labbeo jure exprobari, qui primus diligen-
tiam singularem in annotandis de re nummaria scriptoribus attu-
lit. Nam quod ad Parutam attinet, plane præter rem hoc Labbeo
impingitur. Vide quæ notavi supra, num. XLI.

tur, qui in mundo nunquam fuerint, ut Paruta Thesaurus nummorum Oscensium.

LXXXV. JOANNES CAPPONIUS.

JOANNES g) CAPPONIUS, Bononiensis Medicus, cum Othonis nummum Ægyptium ex ære, Christianissimo Francorum Regi obtulisset, officii duxit refellere errorem Th. Chiffletii, * qui illius Principis nummos æreos reperiri posse ante aliquot annos negaverat; idque præstitit in Dissertatione edita Bononiæ anno 1669. 4. b) in qua etiam nummum suum protulit, & accurate interpretatus est.

LXXXVI. JOANNES ANGELIUS CANINI.

LXXXVII. MARCUS ANTONIUS CANINI.

JOANNES ANGELUS CANINI, Romanus, è familia Card. Chigii, in nummis veteribus nihil ferme quæsit præter imagines regum & illustrium virorum; sed quia inscriptiones quæ capita ambiebant repræsentavit cum fide, prætereaque in notis alteram nummorum partem plerumque descripsit, inter Antiquarios quos recensemus numerari debet: libri titulus hic est:

Iconografia, cioè Disegni d' imagini de famosissimi Monarchi, Regi, Filosofi, Poeti ed Oratori dell' antichità, cavati &c. da frammenti de marmi antichi, e di gioie, medaglie, &c. In Roma 1669. fol.

In eo imagines tres supra centum, pleræque è nummis Græcis & Familiarum expressæ, perpauca è numismatibus Impp. aliæ è marmoribus & gemmis. Notas in tres & sexaginta primas scripsit Angelus Canini, hoc mortalitate intercepto, in reliquas ejus frater MARCUS ANTONIUS CANINI: utriusque non inærudita videntur, tamen non semper *ἐνδύχως* esse monuit eruditus amicus.

LXXXVIII. PETRUS SEGUINUS.

PETRI SEGUINI, Parisiensis, S. Germani Autissiodorensis in patria Decani, duæ seorsim editæ extant Epistolæ, prima ad Raphaëlem Tri-

K 2

chet

g) Jo. Baptista Capponius. * supra, num. LXXII.

b) *De Orbone æreo suo Commentarius ad Ludovicum XIV. Regem Christianissimum.* Alia ejus scripta refert Gregorius Leti in Italia regnante T. 3. p. 89.

chet du Fresne de *Nummo Britannico*, Claudii scil. in quo post victoriam de Britannis consignatus est militaris jocus in incuriam illius Principis) & Narcissi ejus liberti, cui se mancipaverat, audaciam: altera ad Franc. Gottifredum *super dubiis quibusdam adnummos Familiarum Romanorum F. Urfini spectantibus*, in qua Cn. Pompeii effigiem sæpius in nummis expressam esse demonstravit, quam vulgo crederetur, aliaque, præsertim de tribus Corneliæ Familiæ, & Papiriæ nummis admodum utilia congestit. Utraque Epistola Parisiis in 8. prodiit, illa anno 1659, hæc anno 1660, ambæ deinde recusæ, & cum Selectis doctissimi viri Numismatibus compactæ sunt anno 1665. 4. Ejusdem Seguii est *Agathodamon* Epistola ad Ill. Joan. Bapt. Colbertum, de serpentibus in nummis expressis, cum adjunctis Felicitatis & Abundantiæ symbolis; item ad Octavianum Falconerium *Regius Nummus*, in qua Dissertatione primum Antiquiorum Romanorum sententiam, Sallustiam Barbianam Severo Alexandro nuptam fuisse, variis argumentis confirmat; deinde è Regio nummo Rhætenæ cuso demonstrat Her. Etruscillam Trajani Decii conjugem fuisse. Porro ut elegantes & eruditæ epistolæ quas recensuimus, ita eruditissima quæ Vaillantii cura una cum iis iterum prodire, post erud. viri mortem quæ anno 1673. accidit,

Selecta Numismata Antiqua ex Museo Petri Seguii, &c. ejus.

dem observationibus illustrata. Editio altera, &c. Paris. 1684. 4.

hæc enim centum circiter numero sunt, rarissima omnia, accuratissime scalpæ in æneis tabellis, & quidem ea magnitudine qua singula olim cusa sunt, cum notis quales peritissimus quisque Antiquarius plerumque optaret à se conscriptas fuisse; i) tametsi professus fuerit Seguinus, non justos Comentariorum scribi, nec illustrandam dedita opera rem nummariam hic à se esse susceptam; sed promissa duntaxat rariorum numismatum eÿtya, quorum aspectu, & brevi prolusione, ad ulteriora quædam de iis edenda judicia, eruditorum industriam provocari posse sperabat. Hic Deorum icones scenam aperiunt, hoc est Serapidis, Fortunæ, Jovis Labradei, ejusdem infantis, Junonis Monetæ, Dianæ Persicæ, Liberæ & Hipponæ

- i) Meritis laudibus extollitur Seguii ingenium non modo in Ephemeridibus Paris. A. 1666. sed etiam à Sirmondo in anti Tristano 1. pag. 30. Flechierio Espritio præf. ad Vitam Commendoni, Ezechi. Spanhemio &c.

ponæ, quam nonnulli Eponam male appellant, Sortis, Cabiri, Idæorum Dactylorum, Damnis & Calmi, qui vulgo Damnamenes & Celmis sive Celmus, Sylvani denique, & quinque numinum Asiæ in Mytilenæorum numismate; sed ex hac serie Sortem porro exulare jubet Erud. amicus noster Baudelot, *k*) & à Petro Petit monitus, hujus loco Copam Syriacam reponit, de qua sunt notissimi Maronis *l*) versus,

Copa Syriaca caput Graia redimita mitella, &c.

Alterum caput Numismata Regum & virorum illustrium complectitur; in his Cyzici, Hectoris, Idriei, Thraciæ Regum, Sauromatæ, Herodis Chalcidenfis, Ptolemæorum duorum, Seleuci, Pyrrhi, Alexandri Epirotæ: virisque haud minus illustres foeminae adjunguntur, Smyrna Amazon, Pythodoris, Agrippina Claudii, Augusti Livia, Cleopatra Phylconis, Jotape, Julia Procla, & sexus sui maximum decus Septimia Zenobia. Tertio capite Familiarum Romanarum numismata exhibet Seguinus, superioribus haud minus rara & eximia: quarto denique totus est in Imperatorum nummis qua Latinis, qua Græcis enarrandis. Selectis Numismatibus subjuncta est Ezechielis Spanhemii *de nummo Smyrnaeorum* [quod inter ea prodierat] seu *de Vesta & Prytanibus Græcorum Diatriba*, de qua commodius suo loco *m*) dicemus. Hanc lequuntur ad eadem *Nota & observationes* Joannis Vaillant, in quibus Thraciæ & Sarmatiæ Regum historiam illustrat; Ptolemæo Jubæ filio, Mithridati Pontico, & alteri ejusdem nominis Pergamenorum Archonti, & Neroni restituit numismata, quæ Seguinus Pollioni Mævio, Mithridati Pergameno, & Othoni contra jus fasque adjudicarat; aliorum inscriptiones emendat, aut saltem conatur emendare, nonnulla nova ratione interpretatur; ac denique doctissimi viri sententiam novis argumentis subinde confirmat. Cæterum lectorem nostrum scire fortasse juvabit, Seguinæ ætate Thesaurum Regum locupletissimis incrementis auctum fuisse, quod in eum ipse numismata sua, ut ita dicam, transfudit, & Carolo Patino ut idem faceret persuasit.

K 3

Eadem

k) Vide librum Viri doctissimi Gallicæ editum de fructu ex itineribus capiendop. 645: (676. seq.)

l) in Copa, inter catalecta Virgilii.

m) infra num. CLXL 4.

Eadem tempestate Theſauri Regii Numiſmata omnia quæ maximæ formæ eſſe videbantur, Imperatorum Romanorum ab Auguſto ad Phocam, cum nonnullis Urbium, in ſex & triginta æneis tabulis cælata ſunt à peritiſſimo artifice *de la Boiſſiere*; quibus tabulis aliæ quinque additæ poſtea ſunt, ſed non ad ſuperiorum magnificentiam, quibus nihil hætenus prodiit elegantius. Sed ut fructum aliquem ex hiſce cælaturis percipere poſſint ſtudioſi, monendi videntur, trecenta illic numiſmata maximi moduli exhibita eſſe, octoginta circiter primi; cætera quæ cælata ſunt aut in Theſauro deſiderari, nonum ſcil. tabulæ xii. decimum-tertium tab. xx. item decimum-tertium tab. xxvi. tabulæ xxx. nonum, & ſextum tab. xii. aut fuſilia, recentiaſve & adulterina eſſe, in tabula i. ſextum, in ii. alterum, primum in viii. ſextum & nonum in x. in xii. decimum, in xix. nonum, in xx. ſecundum, in xxv. tertium, quartum & ſextum: tertium in xxvi. quintum in xxx. denique in xxxvi. quartum, qui Phocæ effigiem præſert. Hæc inter recenſeri etiam poterat numiſma duodecimum tab. x. in quo Caracallæ oris lineamenta mutata ſunt, ut M. Aurelii effigies videretur; ſed nec omittenda ſunt chalcographi ipſius *οφελυματα*, qui in nummo ſeptimo tab. vi. pro ſicu raminali, virum è turri quadam ſeſe præcipitem dantern expreſſit: in ſeptimo tab. xii. IMP. III COS III. ſcripſit, ubi erat IMP II TR P COS II. in ſeptimo item tab. xiii. non COS VI PP. ut oportebat, ſed CV PP. perperam: in tertio tab. xvi. ΔAC epocham pro AAC, in quarto tab. xviii. TR P xvii. pro TR P xvi. in primo tab. xxiv. LIBERALITAS AUGUST IIII. pro LIBERALITAS AUGUSTI II. obtruſit, ut alia levioris momenti omittamus. Hoc etiam incautos ſefellerit, quod tabula xii. primus nummus M. Aurelii averſa pars eſt, quam præceſſere Commodi numiſmata: item quod tabula xxi. & tabula xx. in utraque nummi duo, ſextus & ſeptimus Caracallæ effigiei ſubjuncti ſunt, cum ſint Elagabali.

LXXXIX. ÆGIDIUS LACARRY.

ÆGIDIUM LACARRY, Occitanum è Dioceſi Caſtrenſi, Societatis Jeſu Sacerdotem, commendat

Hiſtoria Romana à Julio Caſare ad Conſtantinum M. per Numiſmata & Marmora antiqua teſtata, & illuſtrata. Claromonti 1671. 4. n)

quæ

quæ tamen Annalium potius, quam historiæ nomine censenda erat; nam quæ singulis annis in Romano orbe accidisse memoratu digna auctores produnt, hæc quam paucissimis fieri potuit verbis enarravit, suæque orationi subiecit descriptionem numismatum, si quæ putavit esse ad firmandam vel chronologiam, vel rerum narratarum fidem opportunæ: quæ quidem Numismata si ex amicorum Museis, quam ex Oconis libro petere maluisset, multo utilior foret ejus labor. Historiam præcedunt Monita quædam in gratiam eorum qui in nummis veteribus minus versati sunt: item Epitome Chronologica, in qua tota concertatio, ut ita dicam, deliniatur. Sequuntur appendices duæ; prima seriem & Numismata Regum Syriæ, Ægypti, Siciliae & Macedoniæ complectitur; altera constat Oratione, in qua Laccarryus antiquorum Numismatum intelligentiam interpreti Scripturæ Sacræ necessariam esse contendit.

XC. ANDREAS MARMORA.

ANDREAS MARMORA, Nobilis Corcyrensis, patriæ suæ historiam Italico sermone scripsit, in octo libros distributam, quorum primi duo historiam complectuntur, ex quo incolæ cœpit Insula, donec libertatem amisit, tertius eandem continuat usque ad Constantinum. His libris addita sunt in quinque tabellis æneis numismata ad sexaginta in Corcyra cusa; qua in re cum de patria sua bene, tum etiam de literatis non male meruit Marmora, tametsi in eorum descriptione à vero sæpiusculum aberraverit. Libri 6) titulus hic est:

Della Historia di Corfu &c. libri otto. Venetia 1672. 4.

XCI. SERTORIUS URSATUS,

SERTORIUS URSATUS, Patavinus, Meteororum Professor, hic quoque

- *) Idem ab eo tempore commendavit se Historia Galliarum sub Præfectis Prætorio Galliarum à Constantino M. ad Justinianum Imp. Claromonti 1674. 4. & Historia Coloniarum à Gallis in exterarum nationes missarum, tum exterarum nationum Colonis in Gallias deductis, ibid. 1677. 4. nec non diss. ad Abbatem Gallois de anno primo & ultimo regni Hugonis Capeti, & de anno mortis Regis Roberti ejus filii. ibid. 1680.
- 6) Hunc videre desiderabat illustris Vir Ezech. Spanhemius p. 428. ad Callimachum, ubi nummos *κορυναίων* memorat.

que memorandus est oblibrum de *Notis Romanorum* Patavii editum anno 1672. fol. p) quod in eo notas tam in nummis, quam in lapidibus sculptas explicare conatus est.

XCII. JACOBUS ZABARELLA.

Est Patavii nobilis, ut vocant, Academia doctorum virorum qui *Ricoverati* dicuntur: hos inter communis est Bibliotheca, quam, quia illustrium virorum elogiis à Joanne Cavacio ornata est, *Aulam Heroum* appellare solent: atque ut hæc elogia à materno proavo conscripta in publicam lucem ederet Comes JACOBUS ZABARELLA, q) novos Fastos condidit cum hoc titulo:

Aula Heroum: sive, fasti Romanorum ab Urbe Condita usque ad an. Dom. 1674. Patavii 1674. 4.

iiisque numismata à Romulo ad Theodosium usque impolite admodum scalpata nonnunquam interseruit.

XCIII. JOACHIMUS OUDAAN.

Librorum plerorumque quos hæctenus recensuimus quoddam veluti compendium est JOACHIMI OUDAAN, Batavi, opus inscriptum, *Roomsche Mogentheit of Nacuvvkeurige beschrijving, &c. b. e.* Romana potentia accurate descripta, & per nummos testata & illustrata. t' Amsterdam 1671. 4. r)

quod

- p) Hoc utilissimum opus Ursati integrum recusum est in tomo undecimo thesauri Antiquitatum Rom. Græviani. Ultraj. 1699. fol. Epitome ejus exstat ad calcem marmorum Arundelianorum Humfredi Prideaux. Oxon. 1676. fol. Altero tanto auctius & simili de notis Græcorum numismatum locupletatum vidi à Nobiliss. Viro Christophoro Woltereck, Glückstadiensis. De aliis Ursati scriptis qui etiam Occonis numismata observationibus suis illustrata edere habuit in animo, videndus Gregorius Leti in Italia regnate T. 3. p. 245. seq.
- q) Ejus alterum librum memorat Labbeus hoc titulo: *gli arronzi, o vero de' marmi antichi, con la vita di Lucio Arronzio Stella, e di Maria Arronzio Aquila.* Patav. 1655. 4.
- r) Exempla quædam hujus libri præferunt annum 1664. Idem hic est Oudaanus qui supplementum edidit in Bizoti historiam Hol-

quod opus si latina lingua scripisset, rem pergratam fecisset eruditis, quorum plerisque Batava lingua minus familiaris est. Septem Dialogis constat hæc lucubratio, quorum primus est de nummis in universum; in altero recensentur à C. Julio Cæsare ad Julianum Apostatam & Eugenium Tyrannum, quicum idololatria funditus interiisse videtur, Principes omnes qui Romano Imperio præfuerunt, & plerorumque effigies exhibentur: tertius complectitur Numismata Latina Provinciarum & urbium, è quibus Romanus orbis constabat: quartus & quintus Numismata item Latina Deorum Dearumve, quos Romani olim coluere: sed in quinto recensentur qui coelestes semper habiti sunt, hoc est majorum gentium Dii, quibus admiscuntur nonnulli Indigetes, quos merita vocasse in coelum videbantur; quartus vero totus est de Virtutibus propter quas datur hominibus ascensus in coelum. In sexto & septimo disputatur de re militari, de triumphis, præmiis, ludis, Consecrationibus, ædificiis publicis, votis, rebus sacris, ac denique de omnibus, quæ eruditus Batavus reperit in nummis Latinis insignia ad memoriam Romanæ potentiae, quam demonstrare volebat. Porro quam accurate materiam hanc tractaverit, libenter discemus ex aliis; hoc unum, de quo in operis titulo sanequam inepte gloriatus est, monere possumus, virum Calvinianæ sectæ mancipatum, cum veterum Romanorum caeremonias religionesque in deos describeret, easdem à nobis capeffitas testatum esse, arreptoque maledicto è trivio, idololatriam nobis affinxisse. Quod vero ad ejus diligentiam in colligendis nummis spectat, hoc primum lectorem scire volumus, plerosque antea editos, & è libris petitos ab Oudaano fuisse; deinde omnes ad idem exemplum culos in centum & quindecim tabellis æneis, & quibus quatuordecim effigies Imperatorum repræsentant, cæteræ averfas duntaxat partes, quas ille in Dialogis monet ad quem Principem pertinerint; illud quoque non inutile erit monere, cum cæteræ Augustæ hic desiderentur, & inter Augustos desit Constans, Victorinam tamen hic exhiberi, ex Octavii Stradæ cælatura expressam: item quarto Dialogo de Diis & Deabus plus ferme typorum & inscriptionum adjici posse, quam quod illuc congestum est; quod postremum tamen vitio huic dare nolumus, quem satis constat tantum

L

ferme

landiæ ex numis illustratam. Vide Acta Eruditor. A. MDCXC.
pag. 538.

ferme præstitisse, quantum vir diligentissimus præstare illa ætate potuit.

XCIV. JACOBUS OISELIUS.

Cum è tabulis Oudaani cura cælatis lucrum iterum facere velent typographi, JACOBUM OISELIUM, s) Juris Publici Professorein Groningæ, ut in eas Commentarios latina lingua conscriberet hortati sunt; quos ille successivis horis intra quadriennium confecit, ut plurimum eruditos & ad symbola in nummis expressa maxime appositos; & ita quidem, si ipsi credere fas est, ut quod maximis occupationibus implicatus quotidiana opera absolverat; prælo committeretur continuo, nec deinde per otium politius limaretur. Operis titulus est:

Theſaurus Selectorum Numismatum Antiquorum, &c. cum singulorum succincta descriptione & accurata enarratione. Amstelodami 1677. 4.

quo in opere primum Numismata ex Oudaani tabellis expressa exhibuit, decem in classes tributa, in eundem tamen propemodum ordinem, quem Batavus scriptor ipse sibi præscriperat disposita, nisi quod in postremam classẽ quæ Miscellaneorum est, rejecit tabellas duas, quæ primo illius Dialogo illustrabantur: deinde singula breviter descripsit, & ad quem Principem quamve Familiam pertineant monuit, & si quid in illis reperit quod negotium facere posset iis qui in hoc studiorum genere minus versati sunt, plane & aperte explicavit.

XCv. MATHIAS LINCK.

MATHIAS LINCK, Germanus Saxo, *Exercitationem Historicam* edidit *de bello Trojano*, in qua ostendere conatus est, Trojam à Græcis in illo bello, quod Poëtarum fabulis toties decantatum est, flammis ruinisve non fuisse deletam, in eamque rem tribus potissimum nummis usus est, quos profecto Exercitationis Præsidi Eberh. Rudolfo Roth t) placuisse nemo

- s) Obiit diem supremum A. 1687. vir pluribus scriptis editis, & instructissima Bibliotheca, quam A. 1688. publica auctionis lege distrahi contigit, clarus.
- t) Hic (non Linckius) auctor istius dissertationis, qui etiam de bello Trojano *Exercitationem* ediderat Jen. 1672. in qua confutat Jacobum Hugonem, qui sub Trojæ imagine excidium Hierosoly-

nemo non mirabitur: primus scil. Priamum cum *Ῥασιλέως* titulo exhibet, in averſa Trojam; alter Menelaum & pugnam; tertius Helenam, quæ illic *Ῥασιλίσσῃ* est, cum Felicitate, ara & face. Mirum illic est Rudolſi Capelli acumen, qui in Muſeo Luederiano hujuscemodi quiſquili-
as Claudii ætate ab Ilienſibus cuſas opinatur. Exercitatio prodiit Jenæ anno 1674. in 4.

XCVI. ULRICUS OBRECHT.

ULRICI OBRECHT, *) Hiſtoriæ & Eloquentiæ Profeſſoris in Academia Argentoratensi, extare dicitur *Differtatio de Domitiani nummo Iſiaco*, Argentorati edita 1675. 4. ſed eam hæcenus videre non licuit: at ejus est

Differtationum ſelectiorum quondam in Academia Argentinensi propositarum liber. Argentorati 4. *)

quas inter Differtationes, una est *de legione fulminatrice*, x) cujus hiſtoriam ex nummis conſpicit referendam eſſe ad TR POT XXV. M. Aurelii; & altera de *Tribunitia Caſſ. Romm. poteſtate*, y) in qua, poſtquam omnes, quas alii antea inierant, rationes annos Tribunitiæ Poteſtatis nu-

L 2

merandi

mitanum & alias res ſacris litteris traditas ab Homero fuiſſe decantatas ſcripſerat in libro cui titulus: *Vera hiſtoria Romana ſeu Origo Latii vel Italiæ ac Romæ urbis è tenebris longæ vetuſtatis in lucem producta.* Rom. 1655. 4.

* obiit 6 Auguſti A. 1701. in patria ſummis dignitatibus functus & Præſes Regius ab Anno 1685.

u) A. 1704. edente V. C. Joanne Caſpare Kuhnio. In hac collectione p. 459-470. legitur Obrechti Epiſtola ad Eliam Brackenhoverum, Quindecimvirum Argentoratensem de numo Domitiani Iſiaco, cujus altera facie capiti Imperatoris laureato circumſcriptum legitur: *Caſar Domitianus AUGuſtus GERManicus Pontifex Maximus TRIBunitia POTEſtatis XV.* Altera facie exſtat figura ſedens in corona, caput galero tecta tunicam induta manicatam cinguloque correptam & ad ima veſtigia deſluentem, dextra inſtar cordis protendens, læva qua crucem lateri applicat, lunæ dimidiatæ, pede autem ſiniſtro in puppim liburnæ innixa.

x) diſſ. XVIII. p. 361. ſeq. y) diſſ. XXII. p. 426. ſeq.

merandi solerter ventilavit, hanc opinionem sibi placere profitetur: quo quisque tempore Imperator Tribuniciam Potestatem acceperit, ab eo primam periodum Tribuniciam numeratam fuisse ad tempus, quo Tribuni ordinarii Magistratum inibant: ab eo autem tempore TR. POT. II. computari solitam ad Nonas, vel IV. Idus Decembr. anni Juliani sequentis, à quo principio TR. POT. III. coepit procedere: eaque ratione difficultates aliquot è nummis ortas evitat.

XCVII. LAURENTIUS LEGATI,

LAURENTIUS LEGATI, Cremonensis, Græcæ Humanitatis Professor Bononiæ, cum suscepisset editionem Musei, quod patriæ suæ donaverat *Ferdinandus Cossì* Patritius Bononiensis,

Museo Cossiano, &c. donato alla sua patria dall' Ill. Signor Ferdinando Cossì, &c. In Bologna 1677. z.) fol.

Numi-

- 2) Eodem anno 1677. Argentorati in 4. lucem vidit etiam Museum Brackenhoverianum *Elia illius Brackenhoveri*, ex cujus cimeliario petittum Domitiani numum Obrechtus modo laudatus illustravit. In eo quoque numi quidam insignes commemorantur. Quoniam vero titulus Musei Cospiani testatur illud Museo Aldrovandi à Bononiensibus adjunctum esse, *Museo Cossiano, annesso à quello del famoso Ulisse Aldrovando*, hoc mihi in memoriam revocat, *Aldrovandum* quoque in hac Bibliotheca locum non sine causa promereri, cujus hæc sunt verba libro IV. Ornithologiæ ubi de aquila: *Ut modo studiosi omnis Antiquitatis utilitatem aliquam ex nostris hisce Naturæ historiis percipiant, suis propriis ac aptis locis numismatum Imperatorum, aliarumque familiarum antiquissimarum & præsertim ubi aquila inscribuntur, utrumque latus declarare decrevi. Atque id eo lubentius facio, cum cognoscam hoc eruditissimo seculo in maximo haberi honore illa studia, in quibus varia traduntur historia, & præsertim illa quæ ad numismatum marmorumque antiquorum lectionem spectant. Multa enim sub eorum cortice latent mysteria naturæ, quæ maxime & perscrutantium palato arrident, animumque oblectant. Fateor equidem, me ex hisce studiis maximum semper fructum percepisse, atque hic inter alios authores, Ænea Vici, Huberti Goltzii, Guillemi Chouli, Galli, Sebastiani Erizzi opera usum*

Numismata quæ in illo asservabantur exhipuit quarto libro, hunc in ordinem disposita; primum Imperatorum Romanorum à C. Julio Cæsare ad Justinianum; deinde Augustarum à Julia ad Soloninam: mox Familiarum, & ea quorum pondus & valorem indicant notæ adjectæ, postremo Græca tum Regum, tum Urbium; & hæc quidem per pauca numero, sed accurate descripta, Latina vero ut ab Occone & Mediobarbo, Numismatibus breviores notas interdum subjunxit, simul quænam in libris editis antea prodierant (prodierant autem pleraque) accuratissime monuit; quod quidem nullo exemplo fecit, sed ipsius exemplum iis qui in Museis describendis operam ponunt, ad imitandum proponi posse videtur.

XCVIII. JOANNES SMETIUS.

JOANNES SMETIUS, Batavus *a*) & ipse Musæum à se vel à patre conquisitum edidit, cum hoc titulo:

Antiquitates Neomagenses, sive notitia rarissimarum rerum antiquarum, &c. Noviomagi Batavorum 1678. 4.

sed cum multam nummorum veterum manum uterque collegisset, ea tantum in rei nummariæ serie *b*) descripsit, quæ vel in Fulvii Ursini Familiis, vel apud Occonem desiderabantur, hoc est Consularia aliquot, xii. Cæsarum singulorum unum, nonnulla Gallieni & Postumorum, iisque notas breviores subjunxit.

XCIX. JOANNES SEOBALDUS FABRICIUS.

Singularem profecto & reconditam eruditionem ostentat JOANNES SEOBALDUS FABRICIUS, Spiræ Nemetum natus anno 1622. & Logicæ ac Græcæ linguæ in Academia Heidelbergensi professor, *c*) in eo libro quem inscripsit,

C. Julius Cæsar Numismaticus, sive Dissertatio Historica, Dionis

L 3

fuisse. Sed studia isthac imprimis promoveret aversio ipsa, ideoque tum Roma, Florentia, Ferraria, tum etiam in aliis locis apud Serenissimos Principes rarissima multa vidisse mihi plurimum profuit.

a) Filius editor libri, Patri cognominis, Pastori Ecclesiæ Noviomagensis, qui defunctus A. 1651. 30 Maj.

b) à pag. 169. ad 248. sive finem usque libri.

c) ab A. 1653. Vide si lubet Centuriam Fabriciorum p. 56. seq.

nis Cassii Scriptoria Graeci Commata, C. Julii Caesaris ortum, dignitates, connubia, interitum, rogum, & apothecarum complexa Numismatum comparatione illustrans. Londini 1678. 8.

quam arduum enim fuerit numismata C. Julii Caesaris & aliquot viro-
rum ejusdem aevi illustrium ex editis libris exscribere, eorumque con-
venientiam cum Dione, Graeco Scriptore scilicet, demonstrare quis non
intelligit? quod ille tanta diligentia praestitit, ut ne Corneliae quidem;
& Calpurniae Caesaris uxorum numismata ab Aenea Vico expressa omi-
serit. Extra jocum, singula commata in plures observationes distribu-
ta sunt, in quibus ut nihil novi praeter ipsam scribendi rationem, ita ple-
rumque nihil maliprehendimus. Dissertationem praecedit epistola
prolixior, tertiam ferme libri partem complexa, in qua numismatum
praestantia, non demonstratur quidem (id III. Spanhemius jam confe-
cerat) sed grandibus verbis praedicatur: sequuntur cum aliae appendi-
ces quae ad nos non pertinent, tum una in qua Anglos ita ferme nunc
scribere, ut veteres solebant, veterum nummorum ope demonstrare
conatur.

C. RUDOLFUS CAPELLUS.

Inter Scriptores qui in eodem argumento, quod nunc tractamus,
versati sunt, hoc est, Indices librorum quibus nummi illustrantur, con-
scripserunt, nescio an quisquam diligentior fuerit RUDOLFO CAPELLO,
d) S. Theol. Doctore & Hamburgensium Professore: ille enim opera
omnia quae vel minimam cum re nummaria affinitatem habere videban-
tur, in suam seriem congeffit. Sed ut libere dicamus, nimia ejus diligen-
tia non minus noxia videtur quam aliorum negligentia; quippe quae
turbat magis quam juvet, nec studia promovet, sed ab illis deterrere pot-
est

d) obiit vir optimus A. 1684. 20 April. cujus exstat etiam alter liber
ad Bibliothecam hanc spectans, & illo ipso A. 1684. Hamb. in fol.
editus qui inscribitur *Rariora Becceleriana*, nam in eo refert ac de-
scribit numos quam plurimos non recentes modo sed etiam an-
tiquos Graecos Latinosque aureos, argenteos, aereos, asservatos
in cimeliarchio Amplissimi Viri *Georgii Becceleri*, Senatoris Ham-
burgensis & *μυναεργς*. De notis ad Epistolam Philippi II. Po-
meranorum Ducis de numo Zenonis Isaurici, dictum supra,
num, XXXIII.

est. Alia sunt ejus Bibliothecæ incommoda : primum , quod varias ejusdem operis editiones recenset, quarum tituli cum inter se non raro differant, in fraudem inducitur lector, ac duorum operum mentionem fieri existimat; alterum, quod cum maximam partem librorum de quibus agendum erat, oculis ipse suis non vidisset Capellus, & ea tamen quæ per se noverat ab aliorum commentariis distincta ac separata esse vellet, ne in plagii crimen incurreret, πολυγράφος scriptores, ut ita dicam, distrahere, variosque Indices in suo indice describere coactus est; prout nimirum ordinem literarum sectanti sese obtulit Bibliographus, qui meminisset librorum quos ipse nondum contrectaverat. Hæc Bibliotheca, pars est operis inscripti

Nummophylacium Luederianum antiquum & recentius. Hamburgi 1678. fol.

quo in opere, eorum qui Museum Luederianum e) adibant, studia juvare cum sibi proposuisset Capellus, primum typis iterum commisit librum Claudii Chiffletii de numismate antiquo f) deinde Indicem de quo locuti sumus composuit, tres ejus qui Museum descripserat præfationes edidit, postremo numismatum quæ illic servantur, numerum iniit; quamobrem merito jure nummophylacium illud in *sciagraphiâ* à se exhibitum fuisse professus est; sed idem falso tradidit usui esse accommodatum.

CL. JOSEPHUS MONTERCHI.

JOSEPHUS MONTERCHI numismata maximæ formæ tria supra viginti g) è Museo Emin. Card. *Casparis Carpegna*, in æs elegantissime incisa exhibuit, & Commentariis illustravit:

Scelta de Medaglioni piurari nella Biblioteca dell' Em. & Rev.

Principe il Signor Card. Gasparo Carpegna. In Roma 1679. 4.

ex his unum Antinoi est, cætera Principum Romanorum à Pio ad Constantinum usque, sicut & alia circiter viginti, quæ in Indice accurate descripta sunt. Sed hujus operis Mediobarbus non Monterchium, verum *Joannem Petrum Bellorium* auctorem laudavit, ipseque Commentariorum scriptor ad nummum quintum monuit, se primum omnium

e) Viri nobilissimi, Georgii Luederi.

f) Vide supra, n. LII.

g) longe plura postea vulgavit illustravitque Philippus Buonaroti, de quo infra, num. CXLVIII.

omnium publici juris fecisse Columnam Antoninianam Petri Santi-Bartoli opera sculptam, quam columnam satis constat Bellorio * acceptam esse reforendam. Qui tamen huncipsum librum latine versum rursus edidit cum hoc titulo,

Rariora maximi moduli Numismata, selecta ex Bibliotheca Emin. & Rev. Principis Carpegna, &c. b)

is Monterchii solius meminit; sed utriuscunque sit hic ingenii foetus, ille profecto non mediocriter eruditus fuisse videtur.

CIL. JACOBUS PERIZONIUS.

JACOBI PERIZONII, Batavi, i) habetur

Dissertationum trias; in quarum. &c. tertia de variis Antiquorum nummis agitur. Daventriæ 1679. in 8.

In ea primum è Familiarum Romanarum numero Heliam expungit, & in nummo in quo L H TUB. non *Lucius Helius Tubero*, ut Patinus, sed *Lucius Hostilius Tubulus* legit, & quis ille Tubulus fuerit docet: deinde in nummo M. Arrii Secundi, quem laudatus Patinus ob literas F P R. Facialem Populi Romani fuisse opinatus erat, Fortunam Populi Romani expressam esse demonstrat, ac de ea fuse & accurate disserit: mox rationem nomina quædam inter alia interjiciendi illustrat, & cum varios doctorum virorum errores emendat, tum in nummo C. Flavii apud Ursinum Themidem restituit, quam à Carmenta haud diversam fuisse, & idcirco cum horrentibus comis & cum lyra effectam monet, quia fatidicum nomen fuit. Illud quoque notandum videtur, Cl. Seguini opinionem,

* Rom. 1676. fol.

b) Amsterd. 1685. 12.

i) Hic Antonii Perizonii, Theologi Daventrienfis filius, cum Franequeræ primum deinde Lugd. Batav. humaniores literas summa laude docuisset, diem obiit 1715. die 16. April. Ex ejus scriptis ad hanc Bibliothecam quoque spectant nonnulla quæ nupis quibusdam familiarum Rom. illustrandis attulit in *animadversio-nibus Historicis*, vulgatis Amst. 1685. 8. unde ansam sumsit Andreas Morellus ad Perizonium scribendi: nec non Perizonii *responsio ad Epistolas Andrea Morelli de variis consularibus familiarum Romanarum nummis*, quæ exstat ad calcem dissertationis de ære gravi quam Perizonius edidit Lugd. Bat. 1713. 12.

nionem, nulli Romano, dum Respublica fuit, pecuniam sua effigie signare licuisse, hic in debium vocari, & aliquot exemplis impugnari; sed nec illud omittendum, in nummo Rhodiorum apud eundem Seguinum cap. 2. non Agrippinæ Claudii, sed Hyperionis cujus nomen ibi legitur, siue Solis caput cælatum esse turrita corona cinctum. Cætera in eruditissima dissertatione legere potes.

CIII. JOANNES FRIDERIC. HEKELIUS.

JOANNIS FRIDERICI HEKELII, Germani Saxonis, epistolas duas *k)* indicasse sufficit; primam *De Nummo aureo, quem Constantinus M. accepto sacro-sancto Baptismo jussit signari.* Dresdæ 1679. 4. alteram *De Nummo argenteo, quem Constantinus M. cudi jussit, cum anno Imperii sui ultimi filiis suis Imperium est partitus.* Dresdæ 1680. 4. Uterque scil nummus adulterinus est, & quidem imperite confectus.

CIV. SEBASTIANUS FÆSCHIIUS.

Extat etiam SEBASTIANI FÆSCHII, Basileiensis, elegans & erudita *De Nummo Pylemanis Evergetæ Regis Paphlagonia Epistola.* Basileæ 1680. 4. quam Gallice versam Jac. Spon iterum edidit in *Miscellaneis eruditæ antiquitatis Gallicis, l)*

CV. JOAN. JOACHIMUS MADERUS.

JOANNIS JOACHIMI MADERI, Hannoverani, notæ ad Onuphrii Panvinii librum de Triumpho, anno 1681. editæ Patavii, ut supra *m)* monuimus, cum eruditæ sunt, tum numismatibus aliquot in buxo incis distinctæ; quæ Numismata & lucem concertationi non modicam affundunt, & ab ipsa non parum illustrantur.

CVI. JOANNES CROPHIUS.

JOANNES *n)* CROPHIUS Germanus Saxo, & ipse inter Antiquarios, qui hæc M studia

k) ambæ junctim recusæ Francof. 1693. 4.

l) Lugd. 1683. 4. Occurrit etiam Epistola Fæschii in Tomo IX. thesauri Antiquitatum Græcarum Gronoviani Lugd. Bat. 1699. fol.

m) Vide quæ dicta num. XVII.

n) Joannes Baptista Crophius, cujus Antiquitates Macedonicæ recusæ in Tomo sexto thesauri Antiquitatum Græcarum curante V. C. Jacobo Gronovio.

studia coluere numerari debet ob Theses, de quibus in Jenensi Academia publice disputavit, quasque edidit cum hoc elogio:

Antiquitates Macedonica, sive de Regio Macedonum Principatu, moribus, atque militia Dissertatio. Jenæ 1682. 4.

ibi enim Mecedonum Regum numismata aliquot rarissima è Museo Casparis Sagittarii, de quo suo loco * dicemus, exhibuit in ænea tabella, breviterque exposuit pag. 76. & seqq.

CVII. CAROLUS PATINUS.

CAROLUS PATINUS, o) Medicus Parisiensis, natus anno 1632. vir præclara eruditione atque doctrina, plurima edidit opera, in quibus Numismata vel sua, vel à se conspecta, & plura quidem quam ante eum nemo, exhibuit & notis illustravit. Primum ejus opus Familiarum Romanarum, sive Consulares nummos complectitur in æneis tabulis expressos olim à Fulvio Ursino, ** quibus ipse quidem non paucos adjecit; sed hos inter aliquot ad Colonias referri debuissè Antonius Galland, p) & Joannes Vaillant ante nos monuere. Operi titulum hunc præfixit:

I. Familie Romana quæ reperiuntur in antiquis Numismatibus ab V. C. ad tempora D. Augusti, ex Biblioth. Fulvii Ursini. Car. Patinus &c. restituit, recognovit, auxit. Lutetiz Paris. 1663. fol.

Alterum deinde opus edidit, in gratiam eorum qui nummis dare operam volunt; atque in eo de materia ac pretio Numismatum antiquorum, de arte dignoscendi genuina ab adulterinis, de inscriptionibus insignioribus quæ in averfa nummorum parte leguntur, de notis singularibus deseruit; cæteraque perstrinxit; quorum ignoratio tyrōni vel in comparandis vel in contrectandis nummis nocere posse videbantur; quæ omnia, aut pleraque saltem cum à Savoto q) enarrata essent, merito reprehensus

o) Carolus Guidonis Patini, Medici celebris Paris. F. in patria primum Medicam artem exercuit deinde Patavii docuit ab A. 1676. obiitque A. 1694. Vide quæ ipse de se in Lyceo Patavino p. 77. seq. Ejusque Epitaphium in Actis Eruditor. A. 1702. p. 85. Filia etiam *Gabrielis Carola Patina* in hac Bibliotheca locum sibi vindicat, infra num. CXXI.

** de quo supra num. XVIII.

p) Antonius Galland in Epist. ad Perizon, de nova nummorum Consularium editione, & Jo. Vaillant in numismatis Coloniar.

q) de quo supra, num. LI.

hensus videtur quod hunc per quem plurimum profecerat, ne nominaret quidem in Præfatione, dum recenseret ceteros Scriptores qui prima rei nummarie elementa antea tradiderant. Superioribus capitibus subiecti sunt Indices duo, primus Auctorum qui nummos veteres scriptis suis illustrarunt; alter celeberrimorum Europæ Museorum. Totius vero operis, quod Gallica lingua scriptum est, titulum hunc esse voluit;

2. *Introduction à la connoissance des Medailles.* Paris 1665.

in 12. r)

sed idem post decem & octo annos latine versum, & novis accessionibus locupletatum prodiiit:

Introductio ad Historiam Numismatum. Amstelædami 1683.

in 12.

Patini studia postmodum turbavere varii quibus jactatus est Fortunæ casus: interea tamen dum peregrinaretur, pleraque Europæ Musea intentis oculis collustravit, & cum plurima ex iis excerpserit quæ sibi postmodum usui forent, tum Numismata omnia quæ in Thesaurio Cæsareo Vindobonæ asservantur, descripsit, eamque descriptionem à se conspectam testatur Struvius s) Studgardiae in Cimelio Ser. Württembergiæ Ducis. Porro antequam è Galliis excederet, hoc est, ante annum 1668. Numismata Musei sui rarissima, quæ Regium Thesaurum amplificarent locuplete profecto incremento, in æneis tabellis scalpî curaverat; sed hæc cum aliis à se inter peregrinandum comparatis publicam in lucem e-dere ante annum 1671. non potuit; & tum quidem prodire,

3. *Imperatorum Romm. à Julio Cæsare ad Heraclium Numismata ex ære media & minime forma, descripta & enarrata &c.* Argentinæ 1671. fol.

quæ anno 1697. Amstelodami recusa sunt nitidioribus typis, sed cum nulla accessione; anno vero sequenti

4. *Thesaurus Numismatum è Museo Car. Patini, &c. s)* Anno 1672. 4.

M 2

qui

r) & Amsterd. 1667. 12. atque Italice Venet. 1673. 12. *Prattica delle medaglie.*

s) Bibliotheca numism. antiquor. sect. XI. p. 94.

r) Amstelodami.

qui Numismata ex auro, argento, ære magno & maximo complectitur, non Imperatorum solum, sed etiam Græcarum urbium, Regum, virorum Illustrium, nec non Consularia quæ desiderabantur in Urbsini Familiis recognitis & auctis. Atque hoc quidem opus superiori longe accuratius est; cum enim numismata integra in eo representantur; (ea sunt numero ferme quingenta) tum illustrantur notis auctoris fama hæud indignis: contra vero Numismatum mediæ & minimæ formæ averſa duntaxat pars ut plurimum scalpita est, effigies Principum, & quæ eas ambiunt inscriptiones plerumque ne descriptæ quidem; præterea in Commentariis Patinus indiligentior videtur; denique cum præter ea Numismata quæ in eo libro exhibentur, alia nec pauca numero nec obvia describere destinasset in Indice, destituit eum ex inopinato literarum & typorum, ut ipse monet, inopia; quamobrem Index ille admodum jejunus est atque aridus, ac nulli propemodum usui, nisi quod ibi quoque nonnulli nummi in æs incisi videntur. Monendus etiam lector, in eam editionem compactos à Patino fuisse nummos aliquot Græcos, Alexandri M. Homeri, &c, ne scilicet horum memoria intercideret, quos in peculiari opere simul componi posse desperabat.

Superioribus operibus non minus elegans & utile est illud, quo

5. *C. Suetonii Tranquilli Opera quæ extant, Car. Patinus, &c. Notis & Numismatibus illustravit. Basileæ 1675. 4. **

hoc enim plurimis cum xii. Cæsarum, tum etiam Familiarum Romanarum nummis in ære incisis distinxit, illosque ad vetusti Scriptoris Commentarios ita accommodatis & appositis, ut oculos animosque legentium honestissima voluptate perfundat, simulque Suetonio fidem ex nummis confirmet, & nummos si quid in iis paulo ignotius, è Suetonio illustret.

Extant

- *) Patini Suetonius è nummis illustratus recusus est Basileæ 1707. 4. Ejusdem Patini commentario etiam tertiam suam Suetonii editionem ornavit locupletavitque Jo. Georgius Grævius Ultraject. 1703. 4. Post Patini industriam constat Virum insignem Jo. Carolum Schottum, potentiss. Regis Borussiae ab Antiquitatibus & Bibliotheca in Suetonio uberius ex nummis & antiquis monumentis illustrando laborasse: sed præclaros ipsius conatus mors intervertit, obiit enim Berolini 12. Dec. A. 1717, ætatis quinto & quadragesimo.

Extante ejusdem Cl. viri Dissertationes aliquot, quæ ad hæc studia pertinent; sed prima *De Numismate antiquo Augusti* (& *Platonu x*) Basileæ 1675. 4. haud magni momenti esse videtur; in altera vero quam scripsit jam Eques D. Marci, & Medicæ artis Professor Primarius in Academia Patavina, *De Numismate antiquo Horatii Cocleth per Trajanum restituro*. Patavii 1678. 4. cui subjuncta est descriptio numismatum à Trajano restitutorum, accuratus, elegans, eruditus, nobis omnino satisfacit: tertia ΘΕΩΝ ΚΡΙΣΙΣ. [h. e.] *Judicium Paridis de tribus Deabus larum in Num. Imp. Antonini Pii expressum*. Patavii 1679. 4. festiva, nec inerudita est: in quarta Italice scripta, dum ludos Vicetiæ celebratos describit, de veteribus ludis Equestribus, Agonalibus, Gymnicis disputat, nummosque in quibus eorum memoria consignata est exhibet in æs elegantissime incisos: hujus titulus est:

6. *Le Pompose feste di Vicenza fatte nel mese di Giugno del 1680.*

In Padoua 1680. 4.

in quinta denique ΔΙΟΣ ΓΕΝΕΘΑΙΑ. *Natalitia Jovis in Numismate Imp. Anton. Caracallæ expressa*. Patavii 1681. 4. cum veterum scriptorum, tum aliorum nummorum ope illustrat. *Judicium Paridis* Jac. Spon iterum edidit Gallicè versum in *Miscellaneis eruditæ Antiquitatis y*. Gallica lingua scriptis, Postremo à Patino descriptus est

7. *Thesaurus Numismatum Antiquorum & Recentiarum ex auro, arg. & ære, ab ill. & Exc. D. Petro Mauroceno Senat. Veneto Ser. Reipublicæ legatus anno R. S. H. 1683. Venetiis. 4.*

verum si quam hic secutus est numismata describendirationem, hanc optimam esse existimavit, *judicium ejus requiro*; sin autem meliorem præstari potuisse scivit, virum doctum typographi, quam studiosorum commodis consulere maluisse miror: per pauca enim Numismata ibi in æs incisa apparent, præter quam ex ære maximæ formæ, quibus observationes etiam adjectæ sunt; cæterorum cum Græcorum, tum Romanorum moduli indistincti & confusi; Consularia vero certis duntaxat numerorum notis ad Fulvium Ursinum recognitum accommodatis indicata. Atque huic operi decennium integrum superstes fuit Patinus; eum enim

M 3

x) Hæc recusa in Jac. Gronovii thesauro Antiquitat. Græcar. Tomo IX. p. 1598. Lugd. Batav. 1699. fol.

y) *Recherches curieuses d'Antiquité* Lugd. 1683. 4.

enim Patavii obisse ferunt anno 1693. cum Christianissimo Francorum Regi legasset sigilla quædam eximia, ac præterea librum in quo numismata rarissima deliniaverat.

CVIII. JOANNES HENRICUS EGGELINGIUS.

Hic mentio facienda est literarum *αποδείξεις* Patini, & JOANNIS HENRICI EGGELINGII, 2) Bremensis, de tribus nummis maximis, quos eruditus Gallus in Thesauro publicaverat, & incertus quorsum pertinerent, palam testatus fuerat ei se donaturum, qui enarrasset. Hos nummos, quorum primi duo Smyrnæorum sunt, & juvenile caput, ac larvas duas exhibent, tertius Alexandrum Macedonem, & Sabinarum raptum repræsentat, Eggelingius Neroni cufos fuisse conjecit, sed argumenta quibus opinionem illam suam tuebatur, Patino minus firma visa sunt, nec Patino solum, sed etiam Scriptoribus Actorum Lipsiensium, qui de iisdem nummis breviter & erudite, pro sua consuetudine disputarunt mense Januario anni 1684. Literæ Patini & Eggelingii editæ sunt cum hoc titulo:

De Numismatibus quibusdam abstrusis Neronis Imp. Disquisitio per Epistolas inter U. c. Bremæ 1681. 4.

Superfunt quæ ab Andrea Morellio in altera Speciminis editione pag. 80. laudantur ejusdem Patini *delineationes* & *Cimelio Friderici Marchionis Badensis*: has ideo tantum indicamus, ne quis eas nos latuisse existimet, simulque ut Germanos hortemur, præclarum hunc, ita enim ominamur, Thesaurum tandem aliquando recludant, aut si minoris est ad rem nummariam,

2) Eggelingius hic Reip. Bremensis Secretarius, vir doctissimus diem obiit XV. Febr. A. 1713. ætat. 76. Quanto studio in numismatibus colligendis lustrandisque versatus sit patet ex *Nymphyllacio Eggelingiano*, sive edito Bremæ 1714. 8. Catalogo nummorum quos ille collegerat rariorum & selectissimorum ex omni metallo tam antiquorum Græcorum & Romanorum ultra 500. Gothicorumque & bracteatorum, quam recentiorum medaglionum missilium, & uncialium nummorum. Ejus diatriba de Mysteriis Cereris & Bacchi in vasculo prisco ex uno onychæ expressis prodiiit Bremæ 1682. 4. in qua passim etiam nummorum subsidium advocat,

mariam illustrandam, quam speramus momenti, de eo ut eruditos certiores faciant.

CIX. JOSEPHUS MARIA * SOARESIUS.

Cum Latina Patini Introductione ^{a)} ad Historiam Numismatum compacta est JOSEPHI MARIE SOARESI, Avenionensis, Episcopi Vasionensis, *de Numismatibus & Nummis antiquis Dissertatio*: ^{b)} sed eam edendo typographus lucro suo magis quam studiosorum commodis consuluisse videtur, nam admodum brevis est, nihilque in ea fere Soaresius assert ad hæc studia promovenda utile, quod non melius à Patino pertractatum fuerit. Haud omittenda vero est ejusdem doctissimi viri brevissima Epistola de nummis duobus Lepidi & Augusti inscriptis, COL. CABE. edita in libro cui titulus,

Lettere Memorable dell' Abbate Michele Giustiniani, e d' altri.

In Roma 1667. in 12.

scilicet Ursini & Tristani, qui hosce nummos referebant ad urbem quandam Byzacenæ Regionis, quam veteres omnes Tacapen appellarunt, errorem deprehendit Soaresius, eosque nummos ostendit culos fuisse in Colonia Cabellione. ^{c)}

CX. CAROLUS DU FRESNE DU CANGE.

Eos nummos quos Inferioris Imperii vocant, maxime Principum qui in Oriente post Heraclium regnaverunt, plerique ante CAROLUM DU FRESNE DU CANGE duplici de causa neglexerunt, prima, quod ita impolite cussunt, ut nihil supra: altera, quod plurima in iis occurrunt non obscura solum, sed etiam prava & inepta: sed vir doctus & acris judicii, cum vitia illa non ignoraret, non paucà tamen in iis deprehendit, quibus lumen Byzantinæ Historiæ Scriptoribus accendi posset; quamobrem omnia quæ vel in editis antea libris, vel in Thesouro Regio, vel in amicorum Museis reperire potuit à Constantino Choro ad Palæologos usque, summo studio collegit, descripsit, in æs incidi curavit, atque interea dum in publicam lucem prodirent, quæ vel omnibus vel pluribus

* Soaresius. ^{a)} edit. Amstelod. 1683. 12.

^{b)} Lucem primum viderat separatim Romæ 1668. 4.

^{c)} hodie Cavaillon, in Comitatu Avenionensi. Vide Harduinum in nummis urbium illustratis p. 107.

bus conveniunt explicavit singulari Dissertatione, quam tertio Glossarii d) mediæ & infimæ Latinitatis volumini subjunxit cum hoc elogio :

De Imperatorum CP. seu de Inferioris avi, vel imperii, ut vocant, Numismatibus, Dissertatio. Paris. 1678. fol.

Quatuor in partes concertationem hanc tribuit CL. vir, & in prima quidem totus est in effigiibus Imperatorum, hoc est, eorum vestimentis & adjunctis dignitatum insignibus illustrandis; sed primum disputat de nummis quos existimat culos fuisse iis annis, quibus Consulatum gesserunt; & cum de cæteris quæ ad habitum Consularem pertinent, tum maxime de lato clavo, de fascia, subarmali, & loro, de aquila quæ scipione Consulari plerumque insistit, de volumine sive mappa, de nimbo quo Consulum capita effulserunt, plurima adfert haud vulgaria; simul qua tempestate Consularis dignitas ab imperatoribus C. P. usurpari desierit, investigat. Alia deinde Cæsareæ & Imperatoriæ Majestatis insignia recenset, & ea quidem quæ de Diademate, Camelaucio, aliis Augustorum coronis dici poterant, paucis absolvit, quodeam materiam in Notis ad Joinvillam* pene, ut ita dicam, exhauferat, sed cætera quæ manibus gestare solebant, globum cruce insignem, labarum, sive narthecem, Evangeliorum Codicem, Salutare Crucis signum pluribus enarrat; quibus eorum pietatis monumenta subjungit, sacri nominis Christi monogramma, ipsius & Sanctissimæ ejus Matris, & Sanctorum quos sua merita in cælum vocarunt effigies in nummis expressas; item inscriptiones quibus Principes se ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ appellabant, prædicant Christum Victorem, ejus denique, aut SS. Deiparæ opem implorant: atque hæc ferme complectitur prima pars. Altera est de inscriptionibus huic veluti ætati nummorum peculiaribus ac propriis, quarum Erud. vir tria genera facit; primum titulorum qui Principibus tributis olim fuere, nimirum IMP. DN. *Despota, Flavii, Perpetui Augusti, Imper. & Tribun. Potestatis*; & qua singuli tempestate usurpari aut obsolescere cœperint, investigat;

d) hoc glossarium cum illa de numismatibus labentis Imperii dissertatione bis recusum Francofurti A. 1681. & 1711. atque proxime longe auctius iterum subjicietur prælis Parisiensibus.

* Jo. Joinvillæ Historiam S. Ludovici IX. Galliarum Regis observationibus & dissertationibus Historicis illustratam Cangius edidit Gallice Paris. 1668. fol.

vestigat: alterum Inscriptionum quæ in averſa partis area occurrunt, h. e. Votorum, quorum originem ab ipsis primordiis repetit; annorum Imperii, Inscriptionum Græcarum: tertium denique earum quæ in extremo nummorum margine expreſſæ, quæ quilibet in officina cuſus ſit edocent, maxime literarum conoſc. In his porro duabus primis Diſſertationis partibus, cum varia congeſſit quæ cum iis argumentis in quibus verſabatur, cognationem quandam habebant, tum etiam nummos nonnullos explicavit, quanquam velut in tranſiitu, eruditæ tamen, & plerumque *eruditæ*; ſed in tertia parte cum demonſtrato deſtinaret, præclara in hiſce nummis ænigmata interdum occurrere, quibus illorum temporum Hiſtoria non parum illuſtrari queat, aliquot in ſpecimen interpretatus eſt, quos prolixioris Commentarii regere videbat, aimirum nonnullos qui ad certam claſſem referri non poterant, deinde qui clarorum virorum, aut fortium Ducum honori à Principibus cuſi ſunt, mox quos vocant Conturniatis: hiſ ſubjungit numiſmata adulterina, quæ eruditi in ſua Muſea admittunt, quia antiquioris ævi ſunt, nonnullaque ad memoriam inſignia in ſe continent; poſtremo diſputavit de nummis quos viri docti, cuiam è duobus, pluribuſve Principibus ejusdem nominis adſcribant, ambigunt, quales ſunt Helenarum, utriuſque Theodoſii, utriuſque Juſtini, & qui Imperatorum ex Heraclii familia effigies referunt. Quarta & poſtrema pars de propriis Byzantinarum monetarum appellationibus, proſecto eruditiffima, ſed quæ in ea tractantur ad alteram rei Nummarie partem, quam allis tractandam relinquimus, pertinent.

Hanc diſſertationem Ducangius jungere diſtinaverat operi, quo Imperatorum CP. natales, familias, cognationes, & affinitates deſcribebat; quod opus poſt quatuor demum annos prodiit cum hoc titulo:

Hiſtoria Byzantina duplici Commentario illuſtrata: prior Familias ac Stemmatæ Imp. CP. cum eorundem Auguſtorum Numiſmatibus, &c. complectitur: alter Deſcriptionem Urbis CP. &c.

Paris 1682. fol.

Quid porro in duplici illo Commentario præſtitum ſit ab eo viro, quem eruditi omnes novere, & acerrimo judicio præditum fuiſſe, & tanta diligentiâ quanta fere neminem, lectorem ex ipſo libro quam ex

me discere malo : pauca tamen de nummis dicenda videntur. Et primum quidem Constantinopoli Christianæ præfixæ sunt duæ æneæ tabulæ numismatum Græcorum , quæ à Byzantiis cusa olim fuerunt ; quæ vir doctus non descripsit solum , & brevioribus notis in adjunctis paginis illustravit ; sed de plerisque etiam in *Originibus Byzantii veteris* quæ proxime sequuntur , differuit : per singulas vero Familias Imperatorum digesta sunt eorum Numismata ex auro , argento & ære , ipsa quoque in æneis tabulis incisa , quorum numerum si inire velis , breviter dicam , Principum omnium à Constantio Chloro, Augustarum , & Tyrannorum , necnon aliquot Gothorum & Francorum Regum , ad Heraclium usque octingenta circiter : Heraclii vero & omnium qui deinceps in Oriente imperarunt , triginta ferme supra centum illic exhiberi. Omnia porro ad unum exemplum scalpita , præter admodum pauca postremorum Imperatorum , cum notis è quibus singulorum metallum & formam disceremus : in his vero disponendis hunc fere ordinem secutus est Ducangius : qui Cæsares fuere antequam Augusti , horum numismata exhibuit quæ Cæsaribus cusa sunt , deinde quæ eorundem Augustorum effigiem referunt ; & quidem eas effigies toties scalpi curavit , quoties quiddam novi præferunt , vel in inscriptionibus quibus ambiuntur , vel in vestibus , coronis , diadematis , cæterisque dignitatis insignibus. His subjunxit brevem descriptionem , in qua sæpicule peccatum , à viro docto fuisse intelliget , qui nostras ad ejus numismata quæ iterum exhibemus , e) notulas legerit : non con-

- e) in tomo secundo præclari operis *Numismatum Imp.* Bandurius ipse præf. ad illum Tomum : *Præter tabulas numismatum quas cælaric curavimus , eas etiam hic representare libuit , quibus familias Byzantinas olim distinxerat doctissimus Ducangius. Quas quidem è Bibl. Regia commodari nobis jussere LUDOVICUS MAGNUS Francorum , & Navarra Rex , ac post ejus mortem PHILIPPUS Aurelianensium Dux , Galliarum moderator. Sed quod in iis aliquot chartographi , nec pauca Ducangii ipsius σφάλματα , deprehenderamus , de quibus cæleri Lectorem non erat ejus diligentia quam à nobis expectant vetustatis studiosi ; præterea , quia non singulorum Principum sed omnium qui ex eadem familia orti imperarunt , numismata iisdem in tabulis collocata sunt ; idcirco Ducangianas tabulas præpo-*

temnenda tamen vel hac in parte ejus industria: nam & compluria numismata quæ in tabulis deerant, ab Occone & aliis descripta repræsentavit, & si quæ vel à se in Dissertatione, vel à Tristano, Patino, cæterisque eruditis viris illustrata erant, lectorem monuit. Non omitendum etiam videtur in vigesima tertia Dissertatione ad *Joinvillam* plurima ab erud. viro congesta esse quæ ad hæc studia pertineant: hæc enim est de nummis Gothorum & Francorum Regum, qui schemata & inscriptiones Imperatorum Constantinopolitanorum præferunt.

CXI. JOAN. GEORG. VOLCKAMERUS.

CXII. CHRISTOPHORUS ARNOLDUS.

De re literaria bene meruit JOANNES GEORGIUS VOLCKAMERUS, Norimbergenſis, Medicus, cum Tabulas Chorographicas Neapolitani Regni & Calabriae à Prospero Parisio *f*) descriptas restituit; tametsi enim aut nulla aut sane perpauca numismata in iis occurrerent, quæ non extarent in Magna Græcia Goltzii, eadem tamen à duobus diligentissimis Antiquariis expressa conspiciere juvabat: sed fatendum est, in Volckameri opere ne ullum quidem vestigium apparere ejus elegantiae, quam in Prosperi tabulis commendabat Philippus Labbe: has enim numismatum accuratissime scalptorum veluti limbo circumdatas fuisse discimus; in Germanica vero editione nummi in tredecim buxeis tabulis incisi sunt. Cæterum cum alia iis adjuncta sint, quæ recensere non est nostri instituti, tum præfixa est CHRISTOPHORI ARNOLDI item Norimbergenſis, Medici, & Eloquentiæ, Poëseos, ac Linguae Græcæ Professoris, de Medicis, qui in hisce studiis cum aliqua laude versati sunt Præfatio Epistolica, in qua paulo majorem diligentiam requiras. Libri titulus est:

*Prosperi Parisii, &c. Rariora Magna Græcia Numismata, &c.
Magna Græcia Tabulis inter se divisis, altera editione renovata.
Anno 1683. fol.*

N 2

CXIII.

suimus Vita ejus qui princeps ex unaquaque familia regnavit: simul, si quid inter calaturam ac descriptionem numismatum differre, aut si numismata alii Principi, quam ad quem pertinerent, tributa esse perspeximus, id indicavimus in peculiari capite, quod quidem tabulis præpositum est.

f) Vide supra, num. XXVII.

CXIII. FRANCISCUS MEDIOBARBUS.

Cum Adolphi Oconis opus, de quo (uo loco *g*) diximus, una cum sæculo senescere, & uberrimam nummorum qui vel Antiquarii illius diligentiam fugerant, vel post alteram editionem è terræ visceribus eruti fuerant, segetem colligi posse perpexisset FRANCISCUS MEDIOBARBUS, Biragus S. R. I. Comes, & Decurio Papiensis, novam ipse nummorum Imperatorum seriem adornavit, de qua nonnulla monendus est lector necessaria magis, quam prima fronte videantur. Primum, cum exhibita ab Ocone fuissent numismata Latina, Coloniæ, Græcarum urbium & quæ Ægyptiaca dicuntur, Mediobarbus cætera in proximum biennium pollicitus, quæ eruditi hætenus frustra expectarunt, Latina tantum & Coloniæ edidit in hunc ferme modum. Numismatum serie præfixit singulorum Principum effigies è nummis expressas à *Simone Durello* perito artifice; necnon brevissimos de eorum Vita Commentarios ex Ocone exscriptos, sed interpolatos nonnunquam, & emendatos: hæc vero Chronologico ordine digessit, multo accuratius quam Augustanus Medicus; *b*) tamen nec difficultates, quibus ea nummos disponendi ratio conflictatur, superare potuit, prætereaque & erravit ipse graviter, & eruditos viros non paucos in errorem induxit, quod certas annorum notas videre sibi visus est in literis singularibus quæ in imo nummorum sæculi Diocletiani margine leguntur. Totius porro operis fundum esse voluit Oconis librum, cujus diligentia in describendis nummis contentus, haud tere majori descripsit ea quæ ex editis libris, vel è locupletissimo Museo suo, vel ex amicorum cimeliis & schedis collecta exhibuit: adeoque in his quæ ex editis libris corrasit, non raro peccasse eum deprehendimus, cum finem imponere festino operi nimis properaret: in Oconianis vero nummis sinistram ejus diligentiam ante nos arguit Erud. Pagius *i*) quod in iis quædam haud parvi ad Chronologiam momenti mutavit, nec de ea re lectorem monuit; alios omnino omisit, ut in Domitiano eum qui hanc epigraphen præfert: IMP DOMIT AVG P M COS II. quem falsum esse arbitrabatur, quia nesciebat Consulatu Domitiani successorum rationem à Monetario habitam non fuisse.

g) num. XXXI.

b) Occo.

i) in Critica Baroniana in qua sæpius nummos ad temporis rationes constituendas advocat, ad A. C. 83. n. III, & IV.

fuisse. Cæterum hic etiam occurrunt nummi Græci & Egyptiaci per paucorum Principum, quorum memoria configata non est in Latinis nummis: quod vero pertinet ad Numismata in Colonia & Municipiis eusa, ea nummorum Latiorum seriei subjuncta sunt, & eruditos juvare fortasse potuerunt, cum Vaillantii *k*) studio nondum collecta essent, nunc vix legi merentur. Adjuncti sunt etiam varii Indices, quorum primus Inscriptionum quæ in aversis nummorum partibus insculptæ sunt, perutilis nobis quidem videtur. Mediobarbi opus titulum hunc præfert:

Imperatorum Romanorum Numismata à Pompeio M. ad Heraclium, ab Adolfo Oecone olim congesta, nunc Augustarum iconibus, perpetuis Historico-Chronologicis notis, (raræ tamen apparent; nec admodum commendabiles videntur) pluribus additamentis illustrata & aucta. Mediolani 1683. fol.

CXIV. HENRICUS MEIBOMIUS.

CXV. PETRUS RAINSANT.

HEINRICUM MEIBOMIUM, *l*) Historiæ & Poeseos in Academia Julis Professore, prætereaque Archiatrum Guelphensem, ideo tantum hic recensemus, quia ab illo *veterum nummorum in illustranda Imperatorum Romanorum Historia usus publico programme ostensus*, aut verius commendatus est: quod programma editum est Helmstedt anno 1684. 4. & impune omitti poterat, tametsi haud inexcusatum sit; sed mentio omnino facienda est PETRI RAINSSANT, Rhemensis, Medici, & Thesauri Regii custodis, quem didicimus anno 1689. obiisse, ob dissertationem de duodecim nummis *m*) Domitiani, in quibus Ludorum Sæcularium pompa expressa est:

N 3

Differ-

k) hujus Numismata Coloniarum laudantur infra, CLIX. 7.

l) Henricus hic Meibomius Hermannii Dieterici Pater A. 1700. defunctus, filius fuit Joannis Henrici qui A. 1655. & nepos Henrici Meibomii qui A. 1625. satis eonecessit. Quæ rariora in Museo Henrici Meibomii nepotis iustraverit numismata, V. C. Wilhelmus Ernestus Tentzelius, exponit in Dialogis mensuris vernaculis Anni 1692. p. 953. seq.

m) Nummi illi duodecim etiam occurrunt ære expressi in Actis Erud. A. 1685. p. 442. ubi de Rainstanti libro differitur.

Dissertation sur douze Medailles des Jeux Seculaires de l'Emp.

Domitien. Versailles 1684. 4-

hæc enim est sæcularium Sacrorum historia tam accurate & perspicue, quam facile scripta, in perpetua, eaque nitida oratione, nummorum ex ordine collocatorum averfis partibus distincta. Atque utinam huic similes prodissent cæterorum sacrorum, ac ludorum, & omnium quæ apud antiquos miramur, omnibus vagæ eruditionis impedimentis liberæ descriptiones, non quales pleræque sunt, dissolutæ, & à diversis congestæ: haberent, quod sibi gratularentur harum elegantiarum studiosi, tametsi ex iis quas hæcenus laudavimus, & laudabimus infra, maximam voluptatem, & uberrimos fructus percipi posse ultro fatemur.

CXVI. HENRICUS KIPPINGIUS.

HENRICI KIPPINGI *) memorandi sunt

Antiquitatum Romanarum libri quatuor. Franequeræ 1684. 8- quod iis res sacras, civiles, militares, domesticas complexus, ad fidem faciendam, non Historicorum, Fastorum, &c. duntaxat, sed etiam Inscriptionum & Numismatum testimonia subinde protulerit.

CXVII. JACOBUS SPON.

CXVIII. N. CHAILLOU.

JACOBUS SPON, Lugduni natus anno 1647. Medicus Parisiensis & Collegio Medicorum Lugdunensi * Aggregatus, eum librum quem inscripsit,

1. *Recherche des Antiquitez & Curiositez de la Ville de Lyon. o*
Lyon 1675. 8.

duabus

- *) patria Rostochiensis, Conrector Bremensis scholæ A. 1678. defunctus, cujus libri IV. primores Antiquitatum (Rom. alios enim totidem ab Kippingio elaboratos, post ejus obitum perditio dolendum est) editi primum Bremæ 1661. deinde recus 1668. 1674. 1679. & Franeqv. 1695. ac denique Lugd. Bat. 1713. 8.

- * Patavinæ quoque Recuperatorum & Regiæ Nemausensi Academiæ aggregatum se præsitetur in Miscellaneis eruditæ Antiqu. filius Caroli Sponii Medici Lugd. defuncti A. 1684. 21 Febr.

- o) *ancienne Colonie des Romains, & Capitale de la Gaule Celtique.*

duobus æneis tabellis Numismatum in patria sua olim cuforum^{p)} ornavit: idem ut veterum monumentorum, ac præcipue Inscriptionum amori faceret satis, Italiam, Dalmatiam, Græciam & Asiam peragravit, coactisque luculentis divitiis domum reversus, Itinerarium edidit,

2. *Voyage q) d'Italie, de Dalmatie, de Grece & du Levant, fait en* 1675. & 1676. &c. Lyon 1678. in 12. 3. vol.

in cujus volumine tertio octoginta circiter numismata exhibuit: quæ quidem si integra in æas incidi curavisset, haud dubium quin meritis optime fuisset de literatis omnibus; pleraque enim Græca sunt, & typorum aut inscriptionum raritate & insolentia conspicua; sed quadraginta descripsit duntaxat, & quidem ita breviter, ut Imperatorum ad quos pertinent nomina plerumque indicare contentus esset; è cæteris quidem integra cæleri curavit, quorum utraque pars urbium numinibus, aut illustrium virorum, seminarumve iconibus insignita est; sed quæ Imperatoribus cusa sunt, eorum aversæ partes solæ hic apparent; nec omnino refartum est hoc damnum in Notis, in quibus alia etiam numismata singularia indicavit Sponius. Ab eodem editæ

3. *Recherches curieuses d'Antiquité.* Lyon 1683. 4.

hoc est Dissertationes plurimæ varii argumenti, è quibus septem ad nos pertinent, & hic recensendæ sunt, præter quatuor ^{r)} à Patino, Fæschio, Antonio Galland, & Cl. Abbate Decamps conscriptas. Igitur duodecima est de nummo Severi & Juliæ Domnæ Græco, in quo Bacchi triumphus cælatus est; & quarta decima de nummo Commodi, qui memoriam renovat classis Africanæ ab illo Principe institutæ: in vigesima quarta Sponius novum omnino, & ut dicam quod sentio, ludicrum argumentum tractat, nummos scil. apprime utiles esse ei qui velit artem multiplices hominum naturas è vultuum inspectione cognoscendi perdiscere;

p) Ex Strabone Sponius p. 18. observat Romanos Lugduni habuisse monetæ percutiendæ officinam.

q) reculum hoc itinerarium est Gallice Amstelod. 1679. 12. & Germanice Jo. Menudierio interprete, Norimbergæ 1690. fol.

r) Caroli Patini judicium Paridis, Sebast. Fæschium de nummo Pyllæmenis, Gallandii diss. de nummo Treb. Galli à Colophonius cuso, & Francisci de Camps diss. de nummo Cyziceno Caracallæ, Anambulos exhibente.

discere; atque in eam rem singulorum Principum à Julio Cæsare ad maximinum Thracem, necnon virorum duorum re & nomine Magnorum Alexandri & Cn. Pompeii, singulorum namentum unum exhibet, eorumque oris & animi lineamenta inter se convenire probare nititur in postrema denique, sive trigesima prima, Luciani *Pseudomani*, hoc est Alexandri Impostoris famosissimi Historiam ex nummis Græcis illustrat. Non omittenda est vigesima octava Dissertatio, quæ quatuor constat Epistolis à *N. Chaillo* & Jacobi Spon in nummos duos Moltensium, in quibus figuræ plane singulares expressæ sunt: quarum figurarum occasione in numma quæ Insulani illi coluerunt, inquiratur.

Quamquam Inscriptionibus destinata, locum tamen hic quoque sibi vindicant, collecta ab eodem

4. *Miscellanea Erudite Antiquitatis*. Lugduni 1685. fol.

nam in Sectione prima, cum de Hermathena & Hermanubi in nummis Hadriani & Juliani Apostatæ differuit ipse breviter, tum etiam de hoc postremo s) viri olim Erud. *Petri Antonii Rascafi de Bagarris*, Christ. Regi Henrico IV. à Bibliotheca, ejus varias lucubrationes imperfectas à se collectas monuit Philippus Labbe, Dissertationem integram exscripsit. Idem in tertia Sectione cum Deorum cognomina rariora describeret, duos Jovis Acræi nummos Smyrnæ culos, unum Seleucensium Syriæ in quo Jupiter Cæsius à Cassio monte, tres Corcyrensium in quibus idem Cassius à Cassiope urbe, prætereaque Corcyra Nympha, & Agreus, sive Pan, exhibentur, in æs incidi curavit. Ibidem occurrunt octo nummorum aversæ partes tripodibus variis insignes: sed quarta Sectio, quæ est de Illustribus viris, cæteris locupletior videtur; in hac congesta, & breviter enarrata sunt Numismata Midæ Regis, Nausicæ Heroinæ, Homeri, Solonis, Hadriani & Euclidæ Megarensis, Augusti & Platonis, Sexti Chæronensis, Frontini Proconsulis, utriusque Jubæ, & Jun. filii Ptolemæi, cum aversis partibus nummorum septem Augusti, Tiberii & Vespasiani, in quibus clypei votivi expressi sunt. Eodem anno 1685. immatura morte vir doctus interceptus est in Helvetia, quo se ob Calvinisticam hæresim receperat.

s) pag. 13.

CXIX.

CXIX. JOANNES DANIEL MAJOR.

JOANNIS DANIELIS MAJORIS, Vratislaviensis ^r) Philosophi, & Medici, extat *de Nummis Græce inscriptis Epistola*; quæ præcipue paradoxum Julii Cæsaris Scalligeri, ^u) Isaaci Vossii, ^x) & Henrici Christiani Henninii ^y) *Linguam Græcam non esse secundum accentus pronunciandam, Orbiliiterato ulterius considerandum committitur*: necnon *Appendix de Totorum subscriptione suspecta, eorumque præsertim ex nummis veterum Græce inscriptis irrefragabili perpetuæ exito.* Kilix Hollatorum 1685. 4.

CXX. PETRUS PETIT.

PETRUS PETIT, Parisiensis, Philosophus, & Doctor Medicus, quem aiunt anno 1678 ætatis 71 decessisse, cum alia præclara ingenii monumenta reliquit, tum unum quod ad nos pertinet, cum hoc titulo:

Petri Petiti &c. de Amazonibus Dissertatio. Paris. 1585 in 12. 2)

hæc enim est accuratissima earum feminarum quæ novum Imperium sine vitis fundaverunt Historia; quam plurimis numismatibus in æ incisis à capite 21. ad caput 57. distincta & illustrata: & primum quidem capite

O

^r) Eliæ Majoris, Scholæ Vratislav. Rectoris bene meriti Filius, Kiloniæ Hollatorum docuit, A. 1693. defunctus. Ejusdem extat *de nummis Rhegerianis* (Vratislaviæ) *publico bano contribuendis desiderium*, cum commemoratione præcipuorum scriptorum, & brevi declaratione eorum quæ in studio rei nummariæ supplenda adhuc videntur. Kil. 1631. 4. Etiam in libro: *Beobachtetes Cimbrien* nonnulla habet de nummis Germanorum, bracteatis præcipue cap. 47. Quæ vero eodem auctore *Roma in nummis Augustalis Germanizans* inscribitur, ibid. 1684. 4. excusis, titulotenus tantum ad hanc Bibl. spectat, Etymologicam enim divinationem non nummariam commentationem complectitur.

^u) de causis Lat. linguæ II. 58.

^x) lib. de poematum cantu & viribus rhythmi p. 15. seq. & 31.

^y) Clariss. Henninii, *ἐλληνισμός ὀρθῶς* sive dissertatio de novitate accentuum Græcorum prodit Trajecti ad Rhen. 1684. 8.

^z) in 8. Eadem Gallice versa Anno superiore 1718. in Belgio iterum lucem vidit.

capite 21. divinos, aut divinis proximos honores in aliquot urbibus decretos iis fuisse demonstravit, mox de earum armis securi, & clypeo disputavit; postremo earum monumenta Ephesi, Smyrnæ, Thyatriæ, Myrinæ, Cumæ, Magnesiæ à Sipylo, Amasi, Amastri & aliis urbibus recensuit: tanta diligentia, quantam expectari fas erat à doctissimo viro, qui nihil, quod in hisce nummis ad Historiam vel ad Geographiam pertineret, inexplanatum relinquere voluit.

CXXI. GABRIELIS CAROLÆ PATINÆ.

Laudabilis Heroinæ GABRIELIDIS CAROLÆ PATINÆ, ejus Patini de quo supra locuti sumus a) filix, mentio facienda est, quod cum in his studiis perinde atque in aliis sese gnaviter exercuisset, elegantem *De nummo Caracallæ in quo Phoenix expressa* Dissertationem in lucem edidit Venetiis anno 1685. b) 4. in qua congeffit omnia quæ prodita erant à veteribus de illa ave quam ex se mira quadam ratione renasci fabulantur.

CXXII. FRIDERICUS FEVERLINUS.

FRIDERICI FEVERLINI, Norimbergensis, an habenda quoque ratio est quod cum orationem à se habitam *de Strenis* ederet Norimbergæ anno 1687. 4. notis eam & aliquot numismatibus in æs incisis illustravit? Quæ scribendi ratio Germanorum propria videtur, nec aliis in exemplum à nobis proponetur.

CXXIII. FRANCISCUS DECAMPS.

Inter Miscellanea Gallica Jacobi Spon c) extat CL. Abbatis DECAMPS Dissertatio de nummo Caracallæ Cyzici cuso, in quo funambuli expressi sunt: quæ quidem Dissertatio non elegantius quam eruditius conscripta est, brevemque & accuratam funambulorum historiam continet.

CXXIV. ANDREAS ERASMUS A SEIDEL.

ANDRÆ ERASMI A SEIDEL, Nobilis Marchici, Dissertatio prodit anno 1687. in qua Vetranionis nummum inscriptum SALVATOR REIPUBLICÆ explicavit, ac primum de titulo Domini, qui sequiore ævo Prin-

- a) num. CVII. b) 1683. Adde Acta Eruditor. A. 1684. p. 587.
 & quæ de Ignatio Braccio supra num. LVI.
 c) supra, num. CXVII. 3.

Principibus Romanis tributus est, ac de voce *Salvator*, num latina esset differuit; deinde uter *Salvator* dictus sit, *Vetranio* an *Christus*, cujus monogramma in labaro depictum est, quasivit, postremo de variis *Christi* monogrammatibus nonnulla notavit.

De nummo Vetranionis aureo singulari Vvratislavia reperto Epistola ad amicum. Vvratislaviae 1687. 4.

CXXV. CLAUDIUS DU MOLINET.

CLAUDIUS DU MOLINET, nobilibus parentibus Catalauni in Campania nati, & Canonici Regularis, aliquot opera extant, quæ eruditorum plausu excepta sunt; sed ex iis unum ad hancce Bibliothecam pertinet, quod ejus sodalis P. Sarrebourse cura editum est anno 1692. quinto scil. postquam vir pius juxta ac doctus vitam hanc meliori commutaverat: fato enim concessit anno 1687. die 2. Septembris. Liber ille titulum hunc præfert:

Le Cabinet de la Bibliothèque de Sainte Geneviève. Paris 1692. fol.

& cum alia complectitur Antiquariæ suppellectilis monumenta, tum in quatuor æneis tabulis nummos veteres ex ære, argento, auro, quibus ponderis ac valoris nota apposita est, ac in totidem tabulis nummos Imperatorum ex ære integros, exceptis nummis primi moduli, quorum a versa partes solæ comparent cum epigraphæ capitulis. Omnibus breves nec ineruditæ notæ adjunctæ sunt. Sculpta etiam in quinque tabulis, & descripta numismata Patavina, hoc est ea quæ *Alexander Bassianus* & *Joannes Cavinus*, Patavini, è nummis veteribus expressa cælarunt vergente sæculo decimo sexto.

CXXVI. JOANNES PETRUS BELLORI.

JOANNI PETRO BELLORI, Reginae Christianæ Bibliothecario & Antiquario, Angeloni sororis filio, tribui solent *Il Bonino, ovvero avvertimenti al Tristano, & Scelta de medaglioni piurari*, &c. de primo diximus in Angelono d); alterum Josephi Monterchii e) nomen præfert, quod verum esse nomen viri docti à Bellorio diversi, nec affirmo, nec nego. Alia sunt opera, quibus Bellorius nomen suum præfixit: primum enim cum Symbolica Dianæ Ephesiæ statua à Menetreio exposita, publicavit

O 2

Romæ

d) supra, num. LXV.

e) num. CI.

Romæ anno 1657. *Numismata Ephesia & aliarum urbium apibus insignita, f)* in septem æneis tabellis, quibus eruditissimos Commentarios adjunxit. Ejus etiam sunt

4. *Nummus Antonini Pii de anni novi auspiciis explicatus, de Dissert. de nummo Commodi & Annii Veri Cass. Romæ 1696. 8.*

quæ Dissertationes ad calem Monterchii iterum prodierunt Amstelodami: g) & utilissimum opus,

5. *L' Historia Augusta da Giulio Cesare à Constantino il Magno, illustrata con la verita dell' Antiche Medaglie, da Franc. Angeloni, seconda impressione b)* In Roma 1685. fol.

Angeloni enim σφάλματα haud pauca, cum ex illius schedis, tum ex ingenio suo emendavit Bellorius, præterea averſas partes quæ desiderabantur in Angeloni tabulis quam plurimæ, cæleri curavit, expressas è nummis Reginæ Christinæ.

Quidni etiã ad hanc referatur

6. *Colonna Trajana, &c. nuovamente disegnata & intagliata da Pietro S. Bartoli, con l' esposizione d' Alfonso Ciaccone, i)* accresciuta di Medaglie, Inscriptioni e thofei. In Roma fol. k)

cum post columnam in grandi tabula ænea cæleri curaverit Bellorius quadraginta numismatum, quæ ad expeditionem Dacicam pertinere videbantur, averſas partes. Postremo

7. *Peteres arcus Augustorum triumphis insignes. Roma 1690. fol.*

hic quoque memorandi sunt, quod eos nummis ornavit vir doctus, ac præterea duodecim arcus è totidem nummis maxima forma expressis repræsentavit: quos nummos in extremo tabulæ æneæ margine descripsit integros, cum eorum averſas duntaxat partes cæleri curavisset.

CXXVII.

- f) Hæc Bellorii lucubratio exstat etiam in tomo VII. thesauri Antiquitatum Gronov.

- g) A. 1685. 12. Vide Acta Eruditor. A. 1686. p. 214.

- b) Prima Angeloni editio lucem viderat Rom. 1641. fol.

- i) Columna Trajana CXXX. iconibus sive rerum in columna illa exstantium simulacris expressis cum præmissa Ciacconii explanatione prodierat Rom. 1616. fol. De Raph. Fabretti commentario quo eandem columnam illustravit, dictum infra, num. CXXXII. k) Ann. 1673.

CXXVII. JOANNES REISKIUS.

JOANNIS REISKII, Guelferbytenſis Scholæ Reſtoris, quem hoc ſæculo, die ſcil. 25. Maji 1) anni 1701. obiſſe legimus, vidimus

Exercitationes de Vaticiniis Sibyllinis, pluribusque quot Chriſtinatalem præceſſiſſe leguntur. Lipſiæ 1688. 8.

quarum mentionem idcirco facimus, quod iis acceſſit de nummo Sibyllino Imp. Commodi & Troadenſium Diſſertatio, in qua Reiskius Trifſtani & Patini ſententiam, Herophilem illic expreſſam fuiſſe, propugnat, aliaque de ſacris illis vatibus haud vulgo cognita congerit: ſed viri docti aut ejus qui libelli edendi curam in ſe receperat, oſcitantiam mirari ſubit, qui in titulo Diſſertationem de duobus nummis pollicitus fuerit; prætereaque hanc iterum, & quidem continenter ſub prælo ſudare juſſerit primum cum Appendicis elogio; deinde cum titulo falſo, quaſi nemp Cumanorum fuiſſet nummus ille, qui Troadenſium erat.

CXXVIII. FRANCISCUS GRAVEROL.

CXXIX. JOANNES PETRUS RIGORD.

CXXX. CLAUDIUS NICAISE.

CXXXI. NICOLAUS TOINARD.

Ad hæc tempora pertinent aliquot eruditorum Gallorum diſſertationes, quas breviter indicabimus: primæ tres FRANCISCI GRAVEROL ſunt, Cauſidici Nemaufenſis, *de nummo Trajani, m*) in quo triumphus Serapidis depictus; *de nummo Tyrriorum*, quem alexandri M. ætate cuſum exiſtimat; & *de nummo Græco in quo Panis nomen expreſſum*: quarta eſt JOANNIS PETRI RIGORD, nobilis Maſilienſis, de nummo He-

O 3

rodus

1) 20 Martii die Viridium. Vide Jo. Georgii Eccardi V. C. Diarium Hanoveranum monatlichen Auszug 1701. menſe Aprili p. 80. ſq. Hic eſt Reiskius Vir egregie eruditus, qui in exercitationibus de imaginibus Jeſu Chriſti Jen. 1685. 4. editis p. 183. ſeq. diſſeruit quoque de nummis imaginem Chriſti referentibus.

m) Extrat Gallice etiam in Jo. Clerici Bibl. univerſali T. IV. p. 244. & Latine in Electis rei nummarie à Chriſtophoro Woltereck amico noſtro clariff. vulgatis p. 94.

rodus Antipæ, * cujus ope Christi natalem annum investigat: hæ tres gallice scriptæ, & in 4. editæ sunt; sed prima anno 1687. altera & quarto anno 1689. tertia anno 1690.

Quinta Dissertatio à CLAUDIO NICASIO, nobili Velauno, qui octo & septuaginta annos natus in patria sua obiit mense Octobri anni 1701. scripta est *de nummo Pantheo Hadriani Imp.* in eaque vir doctus cum nonnulla de consecrationibus veterum haud vulgo nota movit, tum etiam peculiarem inter Hadrianum & Alexandrum M. instituit comparationem, quæ vel ob argumenti novitatem & insolentiam legenda videtur. Edita Lugduni est anno 1690. 4.

Cæteræ sunt NICOLAI TOINARD, Nobilis Aurelianensis, viri eruditissimi, sed in his studiis minus versati: & in prima quidem *Traiani & Caracallæ Alexandrina duo Numismata* exhibuit, eaque ad Alexandriam Ciliiciæ pertinere demonstravit: in altera vero quæ cum superiori edita est anno 1689. 4. *de Galbæ Numismate Ægyptiaco*, novam Imperii annos numerandi rationem inire voluit, quam pauci probaverunt. Operam etiam lusit in tertia, cujus titulus est,

De Commodi Imp. ætate in nummis inscripta. Paris. 1690. 4.

in hac enim Commodi non Imperii, sed ætatis annos in plerisque ejus nummis consignatos fuisse contendit; atque ut eam opinionem tueretur, quam huic in mentem venire potuisse sæpe miratus sum, varios nummos pro arbitrio suo emendat, n) ut appareat virum doctum non satis intellexisse quid interesset inter libros ab imperitis sæpe descriptos, & integerrima hæc veteris ævi monumenta.

CXXXII. RAPHAEL FABRETTUS.

RAPHAELEM FABRETTUM, o) Urbinatem, principem locum inter Antiquarios Romanæ urbis obtinuisse existimant viri eruditissimi, quorum judicium plurimi facimus. Hujus est,

De

* Hunc nova luce egregie perfudit illustriss. Henr. Noris in Epistola ad Pagium, infra, CXXXIII. 3.

n) Simili licentia utitur Toinardus vir doctus in notis ad Lactantii cap. XI. de mortibus persecutorum, ubi de duplici æra Amisemorum ex nummis differit.

o) Obiit vir eruditissimus initio Anni 1700.

De Columna Trajani Syntagma p) Romæ 1690. fol.

quod cum nummis quamplurimis ubique distinctum sit, tum caput nummum complectitur numismata omnia quæ Fabrettus arbitratus est occasione utriusque in Dacos expeditionis percussa fuisse. Una vero cum eximio illo opere prodiit, & ipsa cum nummis non paucis *Explicatio veteris tabellæ enaglyphæ*, q) *Homeri Iliadem & Iliæ excidium continentis*; quæ quidem auctoris fama dignissima est; sed in utroque syntagmate numismata omnia novo quodam ac prorsus singulari modo exhibuit Fabrettus; nam ut sumptibus consularet, circulos duos in buxo cæleri curavit, intra quorum alterum caput descripsit & capitis epigraphen, intra alterum averſæ partis epigraphen & typum, & quidem minutis, nec admodum nitidis literis.

CXXXIII. HENRICUS NORIS. Card.

Hic memorandus est Purpuratorum decus, Emin. Cardinalis HENRICUS NORIS, qui Veronæ natus est die 29. Augusti anni 1631. Augustinianorumque ordini adscriptus, & Pelagiana Historia jam clarus, Florentiam à Magno Erruriæ Duce literarum patrono accitus est anno 1674. primumque Ejus Theologus, mox Historiæ Ecclesiasticæ Lector in Pisana Academia fuit: & cum in utroque munere se & Principi suo, & Sanctissimo Patri approbasset, inter S. R. E. Cardinales allectus est exeunte anno 1695. summamque Bibliothecæ Vaticanæ præfecturam accepit; postremo decurso duorum & septuaginta annorum, prætereaque sex mensium spatio, vitam hanc meliore, ut speramus, commutavit anno 1704. die 23. Februarii. Hujus varia quæ huc pertinent opera Eruditorum manibus summa cum animi voluptate teruntur. Primum hunc titulum præfert:

1. *De duobus Nummis Diocletiani & Licinii Dissertatio duplex &c.*

cum

- p) In Lexico eruditorum, Lipsiæ edito Germanice, legas hoc syntagma recusum esse in thesauro Grævii. Sed fefellit memoria virum præclarum qui hoc scripsit, neque enim usquam adhuc illud Fabretti opus post Romanam edit. rarius obviam præla fatigasse constat.
- q) Hanc post Fabrettum illustrandam sibi sumsit vir & ipse egregius Laurentius Begerus, de quo infra. num. CLXII. 9.

*cum Auctario Chronologico de votis Decennialibus Imperatorum
& Caesarum. Patavii 1676. fol. r)*

quo in opere primum nummum singularem Diocletiani, è gaza Medicea, in quo ipse tertium & Maximianus Consules dicuntur, accuratissime explicavit, hujus ope Fastos ab Onuphrio Panvinio depravatos emendavit, de triumphis nova quædam, aut non satis diligenter ab aliis tractata congestit, ac denique Diocletiani & Maximiani res gestas, Cærausique tempora illustrare conatus est. Deinde singularem Licinii nummum enarrare aggressus, anni quidem *αεχρονισμός* semper peccavit, quod literis singularibus quæ illa ætate in imo nummorum margine expressæ sunt, memoriam annorum quibus cûsi sunt consignatam fuisse crederet cum Goltzio, Occone, Mediobarbo, aliisque superioris ævi Antiquariis; nec minus in interpretanda inscriptione quæ Licinii caput ambit, LICINIUS AUG OB DV FILII SUI. conjectura aberrasse mihi quidem videtur; hanc tamen ipsam dissertationem eximiarum observationum quasi floribus conspersit. Postremo de Votis Decennialibus ideo disputavit, ut ostenderet soluta plerumque fuisse post exactum decennium, eorumque veluti historiam ab Augusto, à quo instituta sunt, veterum scriptorum & numismatum ope contextuit utilissimam profecto & eruditissimam. Alterum Norisii opus, quod inscripsit,

2. *Epistola Consularis.* Bononiæ 1683. 4. s)

superiori non minus utile videtur; in eo primum septuaginta Consulum Collegia ab anno Christi 29. ad annum 229. in Fastis depravata correxit, supplevit & illustravit; & Inscriptionibus quidem præcipue usus, nummos tamen non neglexit, imo nullam Fastos & Historiam ex iis restituendi occasionem prætermisit. Deinde quæ adversus Consulatum Cæsareorum regulas ab Erud. Pagio * concinnatas objiciebantur à doctis quibusdam Italis, collegit, & illas regulas ex eorum mente, nescio an etiam ex sua, petitis è Domitiani Consulatibus exemplis oppugnavit. Tertium doctissimi viri opus titulum hunc in fronte præfert:

3. *Annus*

r) recusa hæc dissertatio duplex in tomo primo thesauri Antiquitatum Rom. V. Cl. Alberti Henrici de Sallengre. Hagæ 1716. in fol.

s) exstat etiam in tomo XI. thesauri Antiquitatum Rom. Græviani.

* in diss. Hypatica sive de Consulibus Cæsareis, Lugd. 1682. 4.

3. *Annus & Epochæ Syro-Macedonum, in Vetusis Urbium Syria nummis, præsertim Mediceis expositæ.* Florentiæ 1689. fol.)

& in quinque dissertationes tributum est, quarum prima de anno ac mensibus Macedonum, altera de Epochâ sive æra Seleucidarum accurate disputat, tribus postremis urbium Syriæ, Phœnicis, Palæstinæ Epochas demonstrat ex nummis, quos, ubi opus est, lectorum oculis objicit in æs incisos, atque ita describit, ut nihil quod vel ad conditarum urbium tempus, vel ad earum numina aut symbola spectet, si quæ illorum in nummis vestigia apparent, prætermittat. His Dissertationibus subjuncta est ad erud. Pagium *Epistola de nummo Herodis Antipæ*, qui in Museo D. Rigordi, de quo supra, u) asservabatur: & ex eo nummo doctissimus Cardinalis non annum solum quo Herodes in exilium ejectus est, colligit, sed infinitæ etiam & concertationum plenæ de anno Natali Christi disputationi finem imponi tandem posse indicat. Epistolam vero præcedit Appendix Numismatum plurimorum quæ in Dissertationibus deerant, & ad Norisium missa ab Eruditis Gallis fuere, cum ejus liber jam in lucem prodiiisset.

Supereft unum opus quod à Norisio suppressum, hoc vita functo editum est cum hoc titulo:

4. *Henrici Norisii S. R. E. Card. Parenesis ab V. C. Joan. Harduinum. &c.* Amstelodami 1709. in 12. *)

hoc in libello de nummorum aliquot qua Græcorum qua Latinorum interpretatione contra Harduinum x) disputat.

CXXXIV. JACOBUS DE WILDE.

De JACOBI DE WILDE, y) Batavi opere, quod inscripsit,

P

Selecta

r) Hic liber recusus Lipsiæ 1696. 4.

u) supra num. CXXIX. * in 8vo.

x) Harduinus contra Norisii librum de Epochis Syromacedonum, adventoriam Epistolam vulgaverat sub nomine Eumenii Pacati, atque in altera quoque ad Jo. Valentem Epistola de triplici nummo, Norisium oppugnaverat.

y) Ad hunc Virum Nobilissimum Hadr. Relandus suas de nummis Samaritanorum dissertationes scripsit,

Selecta Numismata antiqua; ex Museo Jacobi de Wilde.

Amstelodami 1692. 4.

nonnulla monendus est lector. Numismata hoc in libro centum & quingenta tria in quinque & viginti æneis tabellis cælata sunt integra, Regum, Populorum, Urbium Græcarum, Coloniarum, Imperatorum Romanorum, pleraque rarissima. Reges & Regina ab Amynta Macedone ad Herodem Agrippam Philoclaudii filium, quinque primas tabellas occuparunt: solus Pharnaces cum serius venisset, locum in tabella xxv. obtinuit: in cæteris omnia confusa & indistincta sunt, quod ut ipse monuit, non sculptor in exprimendis numismatibus scripta; verum scripta, enarrando & explicando, sculptorem secuta sunt. Vitium tamen hoc præclare emendavit Erud. Batavus in rerum Indice, quem unum omnium ad illam ætatem accuratissimum vidi, 2) in hoc enim cum omnia ordine recensuit, tum peculiare indices confecit, Deorum Dearumque, Regum & Reginarum, Imperatorum, Augustarum, Regionum, Urbium, ac denique symbolorum. Quod ad Commentarios spectat, in his profecto Wildius nullius scripta sibi in exemplum proposuit, ita à cæteris omnibus diversi sunt: non enim singulos nummos, ut plerique omnes, explicare contentus fuit; sed de omnibus quæ in iis occurrunt, singulatim disseruit; ita ad primam tabellam, occasione exuviarum Nemæi Leonis, quem

Primus anhelantem duro Tyrinthius angens

*Pectoris attritu sua fregit in ossa, **

duodecim Herculis labores enumeravit, & quibus in nummis antea editis depicta sint, indicavit: ita quod nummus 39. Dioscurorum pileis stellatis cælatus est, quæ de iis prodita sunt à veteribus enarravit, nec omisit urbes quæ nomen ab iis accepere: si cæteras ad idem exemplum descriptas observationes persequi vellem, totus pene liber describendus foret: quod enim in Diis & Deabus, idem in Urbibus præstitit; hoc est ad earum numismata congeffit, quicquid vel ex aliis earum nummis antea editis, vel ab antiquis & à recentibus Scriptoribus quod ad earum originem, nomina, numina, symbola pertineret, di-

scere

2) Præmisit etiam tabulam Geographicam sola illa loca notata exhibentem quorum in nummis hisce mentio occurrit.

* Statius VI. Thebaid. 270.

scere potuit: adeoque si quæ harum honorifico quodam titulo insignis est, cæteras quæ eodem ornata erant, recensuit: nec indiligentior ubi de Regibus, ac Reginis dicendi occasio sese obtulit, aut ubi alia in nummis notatu digna offendit, notas omnes suas ita scripsit, ut timuisse videatur, ne scrinia non satis cito exhauriret.

CXXXV. JOANNES CHRISTOPHERUS OLEARIUS.

JOANNIS CHRISTOPHORI OLEARII, a) Hallensis Saxonis, Philosophi & Medici, ac denique Verbi Divini Ministri apud Arnstadienses, simulque Inspectoris & Bibliothecarii, duæ extant Epistolæ; prima

De nummo (uti vocant) conturniato M. Aurelii Antonini.

Jenæ 1692. 4.

in qua primum de nummis conturniatis in universum, mox de Tribunitia Potestate, deinde de Victoria & veterum trophæis disputat, ac denique rationes profert, cur nummum hunc pertinere existimet ad nobilem illam victoriam de Quadis, fulminatricis legionis precibus & armis partam. Altera est

De nummo L. Septimii Severi, in quo Mars cum scalis.

Jenæ 1692. b) 4.

quo nummo Byzantii à Severo captæ memoriam consignatam fuisse arbitratur. Ut auctorem indoctum non esse, ita multa ab eo resecanda, aut accuratius pertractanda fuisse facile quisvis intelliget. Utraque epistola iterum edita est Hamburgi anno 1709. cura Christophori Woltereck. c)

P 2.

CXXXVI.

a) Longe plura præclari hujus viri exstant, ut *specimen universæ rei nummarie, scientifice tradendæ*. Jen. 1698. 8. *Isagoge ad Nummophylacium bracteatorum*. ibid. 1694. 4. *Spicilegia Antiquitatis tria de nummis bracteatis* XL id. 1702. seq. *Diff. Epistolica de nummo argenteo in memoriam S. Norberti*, Arnstad. 1704. 4. *Curiosæ Münz- & Wissenschaft*. Jen. 1701. 8. *Epistola ad Rev. D. Jo. Andream Schmidium de nummo bracteato Gerdolphii, Episcopi Halberstad.* Arnstad. 1700. 4. b) 1696.

c) in electis rei nummarie p. 112. 131.

CXXXVI. FRANCISCUS CAMELUS.

FRANCISCUS CAMELUS, Italus, Christinae Suecorum Reginae Antiquarius, * Numismatum quæ in ejus Museo Romæ asservabantur seriem ita edidit, ut eas divitias ostentare magis, quam cum viris studiosis communicare, thesaurumque illum non tam recludere, quam de eo Dominae suæ gratulari voluisse videatur: descriptiones enim Numismatum Imperatorum hoc in opere non jejuna solum, quales in Medio-barbo & Occone, sed manca ac mutilæ sunt, in quibus partem adversam sæpissime, aversæ etiam epigraphen non raro desideres: Consulares vero & veterum Regum nummos plerumque ne descripsit quidem, sed horum numerum duntaxat dedit, illos certis quibusdam notis ad Fulvii Ursini Familias Romanas accommodatis indicavit:

Nummi antiqui aurei, argentei, ærei primæ, secundæ seu mediæ, minimæ & maximæ formæ, Latini, Græci, Consulium Augustorum, Regum & Urbium, in Thesauro Christinae Reginae Suecorum, &c. Roma asservati &c. Romæ 1692. d) 4.

Thesaurum merito appellat, in quo Numismata veterum Regum & Urbium argentea & ærea; clarorum virorum ærea maximæ formæ: Familiarum Romanarum aurea & argentea: Imperatorum, aurea ad Alexium Comnenum, argentea ad Phocam; ærea maximæ formæ ad Alexandrum Severum; primæ, ad Phocam, mediæ & minimæ ad Justinianum: postremo aurea quæ ad certam classem referri non potuerunt. Ex his numismata primæ formæ, Reginae jussu incisa in quadraginta æneas tabulas fuisse, monet Vaillantius in Præfatione Numismatum in Coloniae cuforum.

CXXXVII. BURCHARDUS GOTTHELF STRUVIUS.

BURCARDUS GOTTHELF STRUVIUS, in Jenensi Academia Historiæ Professor Primarius, cum variis in gratiam studiosorum libellis conscriptis prima scientiarum elementa tractavit, tum etiam Antiquarium informare conatus est

* Post Franciscum Gottifredum: succenturiato etiam Jo. Petro Belorio, de quo supra, num. CXXXVI.

d) 1690. Vide Acta Eruditor. 1691. p. 207.

Biblio-

Bibliotheca Numismatum antiquiorum. Jenæ 1693. in 12.

Et in hac quidem e) primum recenset auctores qui de nummis scripserunt; deinde seriem edit Familiarum & Principum Romanorum, quorum numismata ad nos pervenere; postea quæ nomina iis dari olim solita sint, & quibus è metallis constent edocet; mox eorum typos & inscriptiones in certa quædam capita distribuit, de iisque incertum majori brevitate an eruditione disserit; postremo voces litera singulari, aut alioqui per compendium scriptas explicat. Quoniam vero sunt qui arbitrantur Bibliothecam hanc ita accurate adornatam esse, ut vix quidquam abfolutius confici posse desperent, hos pro more nostro candido monemus, idem Struvio in recensendis scriptoribus, quod antea Philippo Labbe, f) usu venisse videri, ut plerorumque titulos ex aliorum Bibliothecis jam editis peteret: alioqui nec Paulum Petavium ob *Veterum nummorum* ΓΝΩΡΙΣΜΑ retulisset inter eos qui Introductionem, ut cum ipso loquamur, ad rem nummariam scripserunt, & facile intellexisset superiorem libellum à Patino recenseri cum falso titulo *Numismata vetera atque nova*: nec duos velut diversos in Numismata Arschozana Commentarios Alberti Rubenii & Casperii Gevartii nominasset; nec denique capite quinto commendata Dissertatione Caroli du Fresnoy de Numismatibus inferioris ævi, mox laudasset Ducangii Dissertationem.

P 3

CXXXVIII.

- e) Vir eruditissimus scriptores de nummis in classes undecim digessit 1. eorum qui catalogos de hoc argumento ediderunt. 2. qui de nummo ejusque partibus sunt commentati. 3. introductionum ad rem nummariam. 4. eorum qui seriem nummorum ab Urbe Condita ad Heraclium vel etiam ulterius illustrarunt. 5. eorum qui de nummis consularibus. 6. & 7. Imperatoriis. 8. Populorum & urbium, scripserunt. 9. eorum qui nummos singulares scriptis suis, 10. qui scripta sua ex nummis illustrare. & 11. denique eorum qui Nummophylacia & cimeliarchia descripserunt.
- f) pro Labbeo vide si placet quæ dixi supra num. LXXXIV. Certe plerosque eam librorum titulos ex Bibliothecarum catalogis petiisse neutiquam sibi persuadebit qui totam vitam in Bibliothecis instructissimis consumsisse noverit. Pauci vero illi qui Struvio objiciuntur nævi, nec lucubrationis utilissimæ pretio, nec viri celeberrimi, qui juvenis illum ante hos fere triginta annos edidit, gloriæ detrachere hilum poterunt.

CXXXVIII. POLYCARPUS TENZELIUS.

POLYCARPI TENZELII, * Germani, opera & studio prodire in æneis tabellis tribus, aliquot

Selecta Numismata aurea, argentea, & ærea maximi moduli ex Nummophylacio Illust. Comitum Schwarburgici. g) Jenæ 1693. 4.

quibus subjuncti sunt ejusdem Commentarii prolixi & eruditi.

CXXXIX. JOANNES WEIDNERUS.

Extat etiam JOANNIS WEIDNERI, Augustani, lucubratio non inlegans, cum hoc titulo:

Pietas in nummis antiquioribus delineata. Jenæ 1694. 4.

in qua sunt primum æneæ tabellæ duæ numismatum, in quibus Pietas expressa est, aut ejus symbola occurrunt, accuratissime cælatorum, deinde in illa Commentarius prolixior.

CXL. CASPAR SAGITTARIUS

CASPAR SAGITTARIUS, b) Luneburgensis, Historicus Saxonicus, hic nominandus est, non quod Commentaria in nummos scripserit, quæ hæcenus nulla à doctissimo viro confecta audivimus; sed quia in *Introductione ad historiam Ecclesiasticam, & singulas ejus partes*, quæ Jenæ anno 1694. edita est in 4. capite 23. de iis qui veteris ævi Historiam nummorum ope illustrare, aut restituere aggressi sunt, disseruit, & quidem accuratius multo, quam ab ullo antea factum fuerat.

CXLI. ABRAHAM SELLERUS.

De ABRAHAMI SELLERI, Londinensis, opere inscripto,

The Antiquities of Palmyra, &c. London 1696. 8.

sive Antiquitatibus Palmyrenis, Urbis illius historiam usque ad nostram ætatem

* Frater hic Wilhelmi Ernesti Tenzelii & maxime cujus tot scripta insignia & præter Saxoniam numismaticam A. 1705. 4. Dresdæ vulgatam & plurimæ de nummis observationes in Dialogis mensuris vernaculis A. 1689. seq. editis extant.

g) Antonii Guntheri.

b) Obiit Vir optimus & Jenensis Academiæ decus singulare A. 1694. ætat. 52.

ætatem complexis, pluribus dicere alienum quidem est ab instituto nostro; sed tres quatuorve ejus observationes *i*) indicare haud inutile fortasse erit: scilicet cum omnes Hadrianopolitanorum nummos ceteri Antiquarii existiment culos fuisse in Thracia aut in Cyrenaica, quod in utraque Provincia urbs nobilis, cui Hadrianopoli nomen, extiterit, duos nummos Sellerus ad Palmyram refert: primum Hadriani, ΑΔΡΙΑΝ... ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. in quo Mulier scopulis insidens, dextra patenam tenet, & lævo humero trophæum gerit; alterum Caracallæ, ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ. cum Sagittario: suamque opinionem quadruplici argumento firmat, quod Palmyra ab Hadriano restaurata sit; quod eam Metropolim fuisse scribat Ptolemæus, quod tumulis passim cincta sit, quod sagittariis militibus olim præstiterit. Idem Odenathi, Ignatii, Egnatii nomina à se invicem diversa non esse scribit, indeque rationem reddit, cur in aliquot nummis Græcis Egnatius dictus fuerit Gallienus, cujus etiam nummos Latinos PAX AUGG. CONCORDIA AUGG. existimat tum culos fuisse, cum Odenathum Augusti titulo auxit. Non minus singulare est quod monet in nummis Græcis Vabalathi, ΟΥΒΑΛΑΘΟΥ ΑΘΗΝΟΥ, distrahendum esse postremum nomen, ex iisque duo consi- cienda nomina ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΟΥΒΑΛΑΘΟΥ, supple *υιός*, ut intelligatur Vabalathum Herodis filium, Odenathi nepotem fuisse: in ejusdem Latinis, in quibus cum cæteris perperam legit UCRIMPR. *k*) & UCRIMPP. vel mentionem fieri *Urima* alias *Ucrima* Metropoleos Cyrrhesticæ, quam Provinciam Vabalathus nactus fuerit, vel eum dici *Virum Clarissimum, Re- ctorem Imperii Orientalis*.

CXLII. OLIGER JACOBÆUS.

Est Hafniæ in Regia Daniæ Bibliotheca Museum variis divitiis re- fertum, quas inter eminent Numismata, cum Daniæ Regum plurima, tum etiam haud pauca Imperatorum Romanorum: quod Museum describe- re cum instituisset OLIGER JACOBÆUS, nobilibus parentibus in Cimbrica Chersoneso natus, Medic. & Philos. Professor Regius Hafniæ, qui vivendi finem fecit anno 1701. die 18. Junii, duas operis sui partes esse voluit, & in prima quidem res naturales recensuit, in altera vero res ar- tificia-

i) Confer si placet Acta Eruditor. T. 3, supplementi p. 91. seq.

k) pro UCRIMOR.

tificiales, & has inter Numismatis quantum locum assignavit:

Museum Regium, seu Catalogus rerum tam naturalium, quam artificialium, quæ, &c. Hafniæ asservantur. Hafniæ 1696. fol.

Numismata illic servantur Principum Romanorum à Julio Cæsare, aurea ad Anastasium, argentea ad Tetricum, ærea ad Julianum: descriptio eadem quæ in Occone & Mediobarbo: notæ raræ, & brevissimæ.

CXLIII. JOANNES BURCARDUS MENCKENIUS

JOANNES BURCARDUS MENCKENIUS, Lipsiensis J. C. Historiæ in Patria Professor, Schediasmate anno 1696. in 4. edito de monogrammate quo Christi nomen Sacratissimum indicare olim solitum est, quæsit primum, quis fuerit in nummis Ægyptiis ante Christum natum ejus monogrammati sensus, variorumque sententias, aut verius conjectationes collegit; deinde quis ejus usus à Christo nato fuerit.

CXLIV. CHRISTOPHORUS CELLARIUS.

Utri adscribenda sit Dissertatio adversus Harduini librum de nummis Herodiadum, inscripta,

Flaviana Herodum Historia asserta, & nummis antiquis conciliata, &c. Halæ Magdeburgicæ 1696. 4.

JOANNI

- l) Hoc Museum deinde vidit lucem ibid. A. 17 10. fol. insignibus accessionibus locupletatum à Joanne Laurentzen, assessore Consistorii Havniensis Regio, qui præclaras etiam suas de nummis veteribus Danicis observationes adjunxit.
- m) Si ad oculos Bandurii pervenisset, daturus etiam in hac Bibliotheca fuisset locum alteri ejusdem Amplissimi Menkenii schediasmati A. 1694. 4. Lipsiæ vulgato, quo *Augustorum Augustarumque Consecrationem ex nummis illustratam* admodum juvenis exhibuit. Longe plurimum porro eidem Nobilissimo & Erud. viro atque desideratissimo ejus Parenti Ottoni Menckenio τὸ μαχαετη non nummaria solum sed universa res litteraria debet. Hi enim sunt quibus jam per quadraginta fere annos Eruditorum Acta in acceptis referimus, quibus tot scriptorum etiam de re nummaria traditur notitia locuples & accurata.

JOANNI JUSTO BDELUNG, qui eam ad disputandum proposuit, an CHRISTOPHORO CELLARIO, n) Historiæ & Eloquentiæ Professori Primario in Academia Fridericana, ac Disputationis Præsidi, haud satis scio; quanquam huic tribuere malim, viro, magni, dum vixit nominis, quod aliquot operibus nobilitavit; est enim plane elegans hic libellus, itaque scriptus ut nihil in eo luxuriet, nihilque brevius dici queat; qua de causa ejus συνοψιν exhibere sine stultitiæ nota non possumus.

CXLV. CAROLUS HEIDANUS.

CAROLUS HEIDANUS, o) Lugduno Bat. à Secretis Ration. Publ. non parvam manum nummorum veterum collegerat, quam cum heredes ejus distrahere vellent, eorum indicem curaverunt parari quam brevissimum, qui quidem palam prodiit cum hoc titulo:

Thesaurus Elegantissimus Vett: tam Græcorum, quam Romanorum, aliorumque Numismatum ex auro, argento, ære, &c. quem &c. collegit D. Carolus Heidanus &c. Lugduni Batav. 1697. in 8.

In hoc Thesauro Numismata Græca sunt & paucissima, & pessime descripta; Consularia sive Familiarum multo plura, sed quæ in Fulvii Ursini recognitione antea prodierant, ea ne quidem descripta sunt, sed numeris indicata, quæ vero desunt in Patino, perpauca numero sunt. Sequuntur nummi argentei Imperatorum, ac deinde ærei; in utrisque ordinem tabularum Arschoranarum anni 1654. secutus est qui Thesaurum digessit; sed eo artificio, quod cum ipse non prodiderit, nos libenter detegemus, ut usui esse possit Index ille in quo rarissima numismata interdum reperimus: qui scil. nummi illud Imperatoris caput habent, quod unum calatum est in tabulis, agmen ducunt, eos sequuntur in quibus diversæ sunt capitis epigraphæ quæ in tabulis deerant; in utrisque vero non pauca sunt aversæ partes, quæ in Arschorano Cimeho desiderabantur. Aurei nummi subjuncti sunt haud plures quinquagenis.

Q

CXLVI.

- n) Inter Cellarii, meritissimi Viri dissertationes Academicas post ejus obitum junctim excusas iterum prodiit Lipsiæ cura V. Cl. Jo. Georgii Walchii, 1712. 8. Obiit Cellarius Halæ Sax. 1707. 4. Jun.
- o) Abrahami Heidani Theologi Lugdun. Bat. filius.

CXLVI. MARCUS MAIER.

De re literaria optime meruit MARCUS MAIER, cujus cura prodiit tertium Parutæ Sicilia, *p*) cum hocce titulo:

La Sicilia di Filippo Paruta, &c, bora in miglior ordine disposta, &c. In Lione 1697. fol.

nimirum in hac tertia editione, cum omnia quibus alteram locupletaverat Leonardus Augustinus, tum etiam hæc novæ occurrunt: Breves totius Insulæ primum, deinde suis locis singularum urbium, quarum numismata hic exhibenter, descriptiones, simul notæ in singula numismata, succinctæ quidem, eruditæ tamen, & quales expectari fas erat ab eo viro qui rem nummariam data opera illustrandam non susceperat.

CXLVII. JOANNES EVELYN.

JOANNES EVELYN, Anglus, * patria lingua conscripsit Introductionem, ut vocant, ad nummorum scientiam, cui titulum hunc præfixit:

Numismata, a Discourse of Medals antient and Modern, &c.
London 1697. fol.

Hæc novem capitibus constat, in quibus differit de præstantia & usu numismatum, quatenus memoriam rerum gestarum servant, & tutissima sunt veteris ævi monumenta; de effigibus in iis cælatis, ac de ornamentis Consulum & Imperatorum, de averfis partibus, de inscriptionibus, de literis singularibus, ac de vocibus per compendium literarum scriptis, de ratione numismata vera à falsis cognoscendi, de iis qui nummis colligendis & illustrandis operam dedere, de optimo nummos in ordinem disponendi modo, postremo de arte multiplices hominum naturas è vultuum inspectione cognoscendi. In his porro argumentis, & in cæteris quæ omittimus, cum recentiores non pauci versati sint ante Evelynum, utrum novi quiddam conterraneos suos docuerit nescimus; *q*) sed profecto novam tyronem instituendi viam iniit: tamen enim de nummis veteribus, non minus quam de recentibus acturum se esse promississet,

p) de prioribus duabus editionibus supra, num. XLI. & LXIX.

* Armiger.

q) Prolixior hujus operis analysi occurrit in Actis Erud. A. 1698. P. 331. seq.

misisset, nullos tamen propemodum, nisi recentes & proxima ætate cu-
losinæ incidere curavit.

CXLVIII. PHILIPPUS BUONARROTI.

Numismata maxima è Museo Emin. Card. Gasparis Carpegna, sed perpaucâ numero, à Josepho Monterchi illustrata antea vidimus: r) eadem ad centum & triginta s) edidit PHILIPPUS BUONARROTI, Florentinus, Senator amplissimus, cum ejusmodi notis, quas doctissimus quisque suas esse vellet;

Osservazioni Istoriche sopra alcuni Medaglioni antichi. Roma 1698. fol. r)

cum enim vir acri & limato judicio non minus, quam præclara eruditione atque doctrina pollens, probe nosset, pleraque numismata nec sine Scriptoribus intelligi posse, & eos mirum in modum illustrare; in id unum incubuit, ut quæ ab Historicis traduntur, vel ad Imperatorum mores & res gestas vel ad Græciæ antiquitates pertinentia, eorum vestigia in nummis investigaret; ac vicissim si quæ in monumentis illis perspicue consignata sint, ut hæc à Scriptoribus non omissa demonstraret: & utrumque ita præstitit, ut eum modestiæ suæ obsecutum magis, quam veritati consuluisse appareat, dum librum suum rudem & indigestam dubiorum molem esse ita libenter confessus est, ut etiam profiteri videretur; nam & plurima quæ antea fortasse in dubitationem adduci poterant, gravissimis argumentis firmavit, & præclara luce perfudit ea, quorum fides nondum certa est.

CXLIX. ANDREAS MORELLIUS.

Quod ab Huberto Golzio, Wolfgangia Lazio, & Jacobo Strada patrum nostrorum ætate, idem quadraginta ferme ad hinc annis susceptum est ab ANDREA MORELLIO, Helvetio Bernate: omnes enim Græcos & Latinos nummos, prætereaque Judaicos, & gentium barbararum, in æs incisos publico exhibere aggressus est, suæque in pretiosissimis monumentis exprimendis industriæ & accurationis specimen edidit,

Q²

semel

r) num. CI. s) in tabulis XXXVII.

s) in 4to. chartaregia. Pulchrum gustum hujus operis dedit Ludol. phus Neocorus in Bibliotheca novorum librorum A. 1699. p. 600. seq.

semel Parisiis anno 1683. deinde auctius post duodecim annos, cum variis casibus jactatus, certam sedem apud Ser. Principem Schwartzburgicum *u*) tandem reperisset.

Andreae Morellii, Sc. Specimen rei nummariae antiquae. Lipsiae 1695. 8.

Præter absolutissimam nummorum omnium qui in Thesauro Christianissimi Francorum Regis ante annum 1690. servabantur, picturam, extant in amplissimo eodem Thesauro, ejusdem Morellii libri sex, quos aliquoties summa cum animi voluptate evolvimus; levi quidem, sed erudita manu picti; nullius enim peritiam hac in arte magis enituisse fatendum est. Horum librorum primus numismata aurea & argentea complectitur; illa quidem ad Heraclium, hæc vero ad Zenonem; & quidem argenteorum plerorumque aversas partes solum; sed quæ ex utroque metallo maximæ formæ erant, simul compegit Morellius, & cæteris præfixit. Altero collecta sunt numismata ex ære maximo, Urbis Romæ, Augusti, ac cæterorum Principum usque ad Justinianum; deinde Alexandri, Olympiadis, Virorum aliquot illustrium: simulque compacta est series nummorum ex ære primi moduli, quæ ad Justinianum quidem perducta est, sed perpauci sunt à Crispo. Maximam etiam segetem æreorum secundi & tertii moduli, horum ad Isaacium Despotam, illorum ad Joannem Zimissem, volumina duo, tertium & quartum, complectuntur: at quinto sunt numismata Familiarum, & incerta: quibus Morellius subjecit nummos varios à Tristano, Strada, aliisque obtrusos, quorum sinceritatem plerique nec immerito, in dubium vocant. Sextus denique liber Regum, Virorum Illustrium, Urbium numismata Græca exhibet: quamobrem eorum quæ deliniaverat molem ad viginti millia jam tum excrevisse, cum in arcem *y*) quam Bastilianam vocant, inclusus

u) Antonium Guntherum, Arnstadii.

x) adjunctæ quinque Illustr. Ezech. Spanhemii ad Morellum Epistolæ, de quibus infra, n. CLXI. 5.

y) *Non ita multo post, inquit Morellus p. 8. quam specimen (A. 1683.) prodidisset, accidit ut LUDOVICUS MAGNUS Galliarum Rex Gazæ suæ nummos manu mea delincariposceret: quam operam alacri animo aggressus, sæpius Rege ipso adstante perfeci, non sine gravi autem fortunarum mearum calamitate absolvi. Dele enim, cujus natæ res nostra*

inclusus est, non frustra jactitasse videtur. Postquam è carcere emissus, Germanico cælo restitutus est, intermissum, imo interversum opus adeo alacriter repetiit, ut supra quinque & viginti nummorum millia 2) intra brevissimum tempus collegerit; sed prope immensi, & rei literariæ utilissimi operis nihil ad nos pervenit, præter hoc, de quo loquimur, Specimen, in quo centum & septuaginta quatuor numismata, ex omnibus generibus selecta, in æs incisa sunt, cum notis haud vulgaris saporis. Aeneas tamen tabulas supra quinquaginta 3) apud Thomam Frischium Typographum Lipsiensem, cujus sumptibus sculptæ sunt, extare non ita pridem monebat Wilhelmus Ernestus Tenzelius Biblioth. Cur. tom. 1. pag. 508. ipseque Morellius in Epistola ad Perizonium, aho 1701 Numismatum imperatorum partem his tabulis contineri scripsit; sed quominus absolverentur, per valetudinem eruditissimi Antiquarii stetit, qui diuturniori morbo conficelatus, postremo vitam morte commuta-

Q 3

vit

fra gubernantur, permissione contigit, ut supremi eo tempore Regni moderatori, Marchionis de Louvois animus mihi adversus redderetur, quum quæ denegabantur promissa petens Helvetica quadam uteretur libertate: sic ut, pro moribus despoticis, labores meos triennali carcere remuneraret, absolutamque nummorum descriptionem, cæteras etiam delinationes, & quicquid poterat, auferri juberet. Gurgus tamen illata injuria & perpefforum malorum memoria animo meo effluxit, nec ineptæ cujusdam vindictæ me cupido sollicitat: satis habeo, maximum potentissimumque REGEM, post Marchionis illius è vita discessum me libertati redditum clementissimo colloquio fuisse dignatum, aliæque Regia clementia documenta dedisse, ut Majestatem ejus, dum spiritus hos reget artus, etsi longe ab ipso divisus, in exteris etiam oris nunquam non sim veneraturus.

2) Quum viginti millia nummorum prior speciminis editio premiserit, affirmare possum me nunc quarta parte istum numerum superaturam, Morell. p. 9. specim. edit. Lipsiensi.

3) aliquoties centena, Tenzelius l. c. Nachdem aber etliche hundert Kupffer-Blatten schon gestochen/ so würden die Bekahrten schon Satisfaction haben/ wenn dieselben nur abgedruckt und zusammen edirt würden/ obgleich keine Auslegung dabey ist/ die ein jeder nach seinem Gout selbst machen kan und mag.

vit anno 1703. *b*) cum novam Consularium nummorum editionem, Patinianæ haud absimilem, sed accuratiorē & auctiorē urgeret, quæ & ipsa acerbo hominis fato intercepta est. Cæterum si quæ Morellii picturæ in Germanicis gazis deliteſcunt, has nemini magnopere profuturas conſicimus, niſi qui in veteribus nummis aſſidua contræctatione exercitus fuerit, ac peritiſſimo Chalcographo uſus fuerit, qualem fuiſſe *Ertingerum*, Helvetium, ante paucos annos experti ſumus: idcirco enim omiſſam nummorum Imperatorum ſculturam teſtatus eſt vir doctiſſimus, quod eos, dextra manu captus, deliniare nequiret. Laudatam epiſtolam *c*) in *Electis Rei Nummaria* Hamburgi editis anno 1709. leges, ſi voles, nec operam male collocaveris; erudiſſima enim eſt; plurimalque in nummos Conſulares obſervationes Morellius in eam congeſſit.

CL. JOANNES DU BOS.

JOANNES DU BOS, *d*) novam Gordianorum hiftoriam ante vigintiannos, & quod excurrit, Gallico ſermone ſcriptam edidit;

Hiftoire des quatre Gordiens, prouvée & illuſtrée per les Medailles. Paris 1695. in 12.

in qua Gordianos quatuor ſtatuit, duos ex his Africanos; tertium Africanum Jun. filium, quem Cæſarem tantum fuiſſe, & eodem tempore, quo patrem & avum periſſe conſecit; quartum, qui Pius dicitur, ac primum Cæſar, deinde Auguſtus fuit. Virum doctum in errorem impulit Capitolinus, * dum ſcripſit de Gordiani Pii parentibus non conſtare; pleroſque enim hunc Gordiani ſenis filia natum; alios, atque in his Dexippum, alterius Africani filium fuiſſe teſtari: ſcil. cum aut veteres, & Gordiano Pio cœvos ſcriptores cæcutiſſe in ſuorum temporum hiftoria, aut in his exſcribendis Capitolinum erraſſe oporteret; hoc, quod benignius videbatur, ſecutus eſt; & è duobus Cæſaribus, quorum unus Africano Jun. alter Metia Fauſtina natus erat, unum Gordianum de cujus parentibus hiftorici inter ſe turpiſſime diſſentirent, conflatum

b) Arnſtadii, 10 April. apoplexia correptus.

c) Morellii Epiſtola de nummis conſularibus ad Perizonium prodierat ſeparatim in 4. A. 1701. De Perizonii reſponſime dixi ſupra ad num. CII.

d) Johannes Baptiſta du Bos.

* Capitolin. in Gordian. c. 22.

statum ab hoc fuisse existimavit. Verum quid de ea opinione sentien-
dum sit; simul quam verum sit, quod ibidem legitur, Gordianum Cæ-
sarem in nummis à Pio diversum videri, non Gallandius solum e) osten-
dit in Epistola Callica:

Lettre touchant l' Histoire des quatre Gordiens, Paris
1696. in 12.

verum etiam Cl. vir Gisbertus Cuperus in

Historiatrium Gordianorum ex Numismatibus. Daventriæ
1697. 8.

nec mulrum profuit Erud. viro opinionem suam propugnasse in libro
inscripto:

Pro quatuor Gordianorum historia Pindicia. Paris 1700.
in 12.

nisi quod hinc apparuit, quantum in bona causa potuisset, qui tantum
potuerit in mala. Ejusdem f), tom. x. Antiq. Rom. breves sed erudi-
tæ Animadversiones extant ad Nicolai Bergerii libros de Publicis & Mi-
litaribus Imperii Romani Viis, quatuor nummis distinctæ, inter quos
eum Hadriani nummum qui epigraphem habet TELLUS STABILITA, de
siccato lacu Fucino explicat.

CLI. OTTHO SPERLINGIUS.

OTTHONIS SPERLINGII, Dani, g) Historiæ & Eloquentiæ Profes-
sor Primarii in Academia Hafniensi, exstat

Ad nummum Furia Sabine Tranquilline Aug. &c. Dissertatio.
Amstelædami 1688. in 12.

quæ ita scripta est, ut nihil quod vel Augustæ b) ipse historiam specta-
ret, vel in nummo expressum esset, inexplatum reliquerit. Altera
ejusdem

Dissertatio de nummis non cufis tam veterum quam recentiorum.
Amstelædami 1700. 4.

& ipsa

e) Præter Anton. Gallandium & Gisb. Cuperum, Ezech. Spanhemius
quoque diff. XI. de usu numismatum T. 2. edit. novæ p. 243. seq.

f) in Grævii T. X. thesauri p. 623. seq.

g) obiit vir doctissimus Hafniæ A. 1715. 28. Maji, major octogenario.

b) Gordiani tertii uxoris.

& ipsa ad hanc Bibliothecam quadantenus pertinet: *z*) ibi enim versatur in ea quaestione, quam institutorum rei nummariae scriptores leviter perstringunt, quis monetæ cudendæ auctor fuerit; & veteres nummis non cufis diutius quam hæcenus creditum sit, usos in commerciis fuisse, demonstrat aut saltem demonstrare conatur vir doctus, variis & multiplicibus argumentis quæ nunc recensendi otium non est.

CLII. PETRUS BURMANNUS.

PETRI BURMANNI *k*) Dissertationem, quæ hunc titulum præfert:

ΖΕΥΣ ΚΑΤΑΙΒΑΤΗΣ *in Cyrrhestarum Nummis.* Trajecti

Batav. 1700. 4.

indicasse suffecerit; quo namque in argumento versatus sit, ex ipso titulo intelligitur; quod argumentum ejusmodi est, ut ipsum per se lectores alliciat, de eoque breviter, nisi obscure dici non possit.

CLIII. GISEBERTUS CUPERUS.

GISEBERTUS CUPERUS, Daventriæ Consul, & noster in Regia Inscriptionum Academia Collega, quem nuper *l*) amisimus, tam eruditione, quam natalibus, ac muneribus publicis quæ obiit; clarus, varia edit

z) Exstat etiam ejusdem Sperlingii Epistola ad Rev. virum Jacobum à Mellen de nummorum bracteatorum & cavorum nostræ ac superioris ætatis origine & progressu. Lubec. 1700. 4. in qua disputat Lotharium secundum fuisse qui primus bracteatos in Germaniam introduxerit: licet aliud persuasum clarissimo viro Jo. Christophoro Oleario, qui longe antiquiorem bracteatorum usum, neque Anglis illum inæceptis referendum ostendit.

k) Clarissimus Burmannus in Trajectina nuper Grævii, hodie in Leidensi Academia Perizonii successor dignissimus, isto in scripto, quod ill. Cuperus dedit, confutandam sibi sumsit *Eduardi Holthæni* sententiam, cui Ζεύς κατὰ βατάνης est *Jupiter non fulgurator*, ut recte Vaillantius & alii, sed *descensor* sive *de celo delapsus*. Holthæni Epistola ad Erudit. Grævium de eodem nummo exstat in Neocori Bibl. novorum librorum A. 1699. p. 345.

l) A. 1716. mense Decembri. Ex ejusdem illustri Viri scriptis quoque huc pertinet ejus Harpocrates, sive explicatio imagunculæ per antiquæ,

dit opuscula, in quibus quanti nummos faceret, ostendit: singula quibus annis prodierint, indicabimus.

Observationum libri IV. Ultrajecti 1670. & Daventriæ 1678. in 8.

in iis, ut ipse in titulo monuit, multi auctorum loci, qua explicantur, qua emendantur, varii ritus eruuntur, & nummi elegantissimi illustrantur.

Apotheosis vel Consecratio Homeri. Amstelod. 1683. 4.

ad calcem additæ decem de totidem nummis Græcis ac Romanis dissertatiuncula, quæ habent quiddam novi: necnon Oratio qua demonstratur utilitas, quam Principes ex nummis capere possunt.

Monumenta antiqua inedita. Trajecti ad Rhen. 1687. 4.

illic tria exhibentur ac illustantur Græca numismata rarissima.

Historia trium Gordianorum ex Numismatibus. Daventriæ 1697. 8.

in ea viri docti, m) de quo superius locuti sumus, opinionem, quatuor fuisse Gordianos, refellit. Postremo ejus sunt Epistolæ undecim ad Zachariam Goëssium, n) de quibus iura dicturi sumus.

CLIV. JOANNES GEORGIUS GRÆVIUS.

JOANNES GEORGIUS GRÆVIUS, Naumburgensis Saxo, inter viros doctissimos locum sibi vindicat, vel ob Thesaurum Antiquitatum Romanarum, qui duodecim in folio voluminibus complectitur doctorum virorum, qui rem Romanam illustrare conati sunt, opera omnia, cum elegantissime edita, tum etiam nummis, ubi restulit, distincta: in singulorum enim voluminum præfatione, quæ à scriptoribus quorum editionem accurabat, minus recte tradita erant, bene multa emendavit Grævius, & quidem tam candide quam erudite, nec quod aliis in simili

R

argumento

antiquæ, quæ in figuram Harpocratis formata repræsentat Solem. Nam & in hoc nummi quidam illustrantur & in subjunctis ibidem Monumentis antiquis. Trajecti 1694. 4. Idem quoque ad prælum paravit opus de nummis in quibus expressi elephanti, quod propediem visurum lucem speramus.

m) Joannis Baptistæ du Bos de quo num. CL.

n) Goetzium, de quo num. CXCIV.

mento accidere solet, ex aliorum contumelia gloriam quæsit; sed veris laudibus ita omnes ornavit, ut omnium laudes collegerit, ac sibi merito jure asseruerit. Atqui singula opera quæ numismatibus distincta sunt, cum suis locis describeremus, hic iterum recensere inutile & odiosum foret: quamobrem suffecerit monuisse, ab eodem Grævio o) Amstelodami anno 1679. editos in 8. fuisse xii. Suetonii Cæsares cum eruditissimis notis, ac singulis Cæsaribus præfixam fuisse æneam tabellam, p) cui insculpta est eorum effigies, cum rarissimorum nummorum aversis partibus, iis præsertim, quæ Cæsarum uxores, liberos, agnatos, cognatosve exhibent. Obiit Grævius Ultrajecti anno 1703. die 11 Januarii.

CLV. JACOBUS GRONOVIVS

Grævio non minus eruditus JACOBUS GRONOVIVS, q) Joannis Friderici filius, Græcæ linguæ, Historiarum & Eloquentiæ Professor in Academia Lugduno Batava, quiddam etiam amplius præstitit in duodecim voluminibus Antiquitatum Græcarum, quæ ejus cura prodire Lugduni Batavorum: tria enim prima volumina, r) quæ titulum hunc præferunt,

1. *Thesaurus Græcæ Antiquitatis reparata & digesta ab Jacobo Gronovio.* Lugduni Batav. 1697. & 1698. fol.

singulis foliis exhibent, ut plurimum ex nummis antiquis, interdum ex marmo-

o) Florum quoque, numismatum & veterum monumentorum iconibus illustratum vulgavit Grævius Ultraject. 1680. 8. & additis variorum notis. Amst. 1702. 8.

p) exemplo Pitisci, de quo infra num. CLVI. At in novissima Suetonii Græviani editione notis variorum illustrata, Ultraj. 1703. 4. loco tabellarum illarum numismatis insignium, exstat Caroli Patini commentarius qui ex nummorum veterum penu Cæsares Suetonii singulari studio illustravit, ut dictum ad num. CVII. 5.

q) obiit A. 1716. 19. Octobr. annos natus LXXI.

r) Nonnulla in illis reprehendit & suas nummorum quorundam interpretationes adversus Gronovium tueri studuit Laur. Begeus in edito sub Dulodori nomine Colloquio de quo infra, num. CLXII. 12.

marmoribus & gemmis, virorum ac feminarum illustrium effigies elegantissime in æs incisas, prætereaque oratio quam singulis tabulis subjunxit Gronovius, numismatibus quæ ad idem argumentum pertinerent non raro distincta est. Sunt etiam legenda quædam de nummis in quibus Amphitrite sculpta est in sexti voluminis præfatione, in qua etiam Sponium & Chaillovium gravissime peccasse, dum nummos Melitenfium explicare conati sunt, demonstravit Gronovius, simulque eos nummos, in ænea tabella incisos, solerter explanavit. Ejusdem Gronovii cura prodire

2. *Pomponii Mela libri tres de situ Orbis, nummis antiquis & notis illustrati.* Lugduni Batav. 1696. 8.

quem librum hic ob unum fere titulum exhibemus; nummi enim in eo per pauci sunt, nullis notis illustrati, sed Pomponio ipsi velut assuti; quos Gronovius idcirco se adduxisse profitetur, ut *quod lector verbis auctoris descriptum animo percurreret, oculorum pariter delectatione in eo frueretur, aut planius hinc intelligeret, aut etiam videret.*

CLVI. SAMUEL PITISCUS.

Hic etiam memorandus est, qui Antiquitatum Dictionarium utilissimum nuper s) edidit; vir doctissimus Samuel Pitiscus, quamquam non illo nomine, sed ob t) *Sexti Aurelii Victoris Historia Romana breviarium*, seu verius ob utriusque Victoris opera, & librum inscriptum *Origo Gentis Romanae*, quæ simul prodire curavit Trajecti ad Rhenum 1696. 4. Illic scilicet omnium Principum, qui ab utroque Victore enumerantur, effigies è nummis expressæ comparent, cum aliquot Illustrium virorum effigiebus; additaque est tabella, quæ novem exhibet aversas nummorum partes ad Romanæ urbis originem spectantes.

CLVII. GOTH. GUILIELMUS LEIBNITZ.

Edita est primum in Eccardi *) excerptis mensuris, deinde in Ele-
R 2 tis

- s) A. 1713. cum jam quinque annis major esset septuagenario.
- t) Merebat etiam memorari Svetonius ejusdem Pitisci cura luculenter illustratus, notis elaboratissimis, & præmissa singulis Imperatorum vitis tabula numismatum, Trajecti 1690. 8. duobus Volum. & Franequeræ 1713. 4.
- *) Jo. Georgius Eccardus V. C. auctor Diarii Hanoverani quod inscri-

Etis rei Nummariae Christophori Woltereck, *) Dissertatio de nummis in quibus hinc Gratianus AUG G AUG. dicitur, inde commendatur GLORIA NOVI SÆCULI, ab eruditissimo viro GOTH. GUILIELMO LEIBNITZ conscripta. In ea Dissertatione, quæ sit literarum AUG G AUG. explicatio, vir doctus anxie quæsit, & opinionem Cl. Harduini γ) qui legerat *Augusti Gener Augustus*, ita oppugnavit, ut ab ea tandem se non alienissimum esse profiteretur: verum inde colligi posse, fuisse alterum Gratianum non Valentiniani filium, sed alterius Augusti generum, firmissime negavit. Quod vero ad aversam nummorum partem spectat, eam de primis centenariæ periodi annis intelligendam non esse demonstravit, duplici usus argumento: primo, de tempore intra quod sæculum circumscribendum foret, non constituisse inter veteres; altero, variè acceptam fuisse sæculi vocem. Cætera in perelegantî dissertatione legas censeo.

CLVIII ANTONIUS PAGI.

ANTONIUS PAGI, Rognis oppidulo Provinciæ natus anno 1624. & Minorum Conventualium ordini adscriptus anno 1641. magnam sibi famam comparavit opere inscripto,

Dissertatio Hypatica, seu de Consulatibus Cesareis. Lugduni 1682. 4. 2)

cum eq̃im omnes hætenus in ea opinione versarentur, Consulatum à Principibus pro libidine capeffitum fuisse; ecce tibi de improvîso ille advenit, qui nova quadam lege eos constringeret, quam legem illi omnes,

inscribitur monatlicher Auszug aus allerhand neu heraus gegebenen nützlichen und artigen Büchern. In illo A. 1701. mense Augusto p. 95. hæc illustris Leibnitii Epistola legitur; qui vir summus diem obiit Hanoveræ A. 1716. 14. Novembr. *) p. 308. seq.

γ) Harduin. de nummis sæculi Constantin. p. 419. Opp. select. Conferendæ etiam memoriæ literariæ Dombenses A. 1701. mense Jan. & Febr. p. 73. & Jul. atque August. pag. 101. 106. seq. edit. Amstelod.

2) Hanc dissertationem adversus objectiones quasdam defendit Pagi in alia brevi diss. quæ A. 1686. separatim edita atque integra etiam inserta est Ephemeridibus Parisiensibus illius Anni p. 462-482. edit. Amstelod.

nes, præter unum Elagabalum, sanctissime, ut ipsi quidem videtur, observarunt. Atqui legis illius capita recensere non est magis nostri instituti, quam cæteras doctissimi viri observationes de Consulatibus ordinariis, suffectis, honorariis; de Imperio Aureliani, de ludis Sæcularibus, &c. præfertim cum eas quæstiones ita tractaverit, ut nondum intellexisse videretur, quæ esset nummorum utilitas in restituenda historia. Sed nec in eo quidem opere quo Baronii Annales emendavit, ut diu immoremur opus est: nam primum ejus volumen, quod solum ad nos pertinet, ediderat Pagius Aureliæ Parisiorum anno 1689. * sed cum in illo Henrici Spondani, quam Baronii ordinem sequi maluisset, consilium mutaverat in sequentibus voluminibus, ipsumque volumen primum recedere aggressus, mortalitate interceptus fuerat. mense Junio anni 1699. Quamobrem patris schedas magno studio collegit Franciscus Pagi, ejusdem ordinis, earumque ope primum tomum a) non sarritum solum, sed etiam novis incrementis auctum edidit:

Critica Historico-Chronologica in universos Annales Ecclesiasticos. Em. & Rev. Cesaris Cardinalis Baronii. Antuerpiæ 1705. fol.

Atqui Annales illic frequenter è nummis restitutos animadvertas; & quidem felicius quam ab ullo factum antea fuerat: sed cum nummos Imperatorum Pagius nullos fere nosset, nisi qui aut à Mediobarbo & Occone descripti, aut cum eo communicati per literas ab amicis fuerant; hinc factum est, ut principia quædam non satis explorata posuerit, aut ab aliis posita receperit: prætereaque sibi ipse non satis constitisse videtur, dum aliquoties nummorum authoritatem cæteris omnibus veteris ævi monumentis, interdum nummis quidvis aliud præfert.

CLIX. JOANNES FOY-VAILLANT.

De JOANNE FOY-VAILLANT, Bellouano, Medico & Ser. Cenomanensium Ducis Antiquario. **) omnes ita sentiunt, neminem vel

R 3

nostra

*) fol. a) una cum tribus tomis insequentibus, è quibus ultimus sive quartus, perinde ut quem Criticæ suæ subijcit, Baronius desinit in A. C. 1198.

**) In titulo libri de Seleucidarum Imperio, Regis se Antiquarium appellat. In aliorum scriptorum suorum fronte Antiquarium Serenissimi Ducis Cenomanensis.

nostra vel patrum ætate extitisse qui genuina Numismata ab adulterinis aut adulteratis, eruditioribus oculis discerneret; eundem his artibus quæ in Antiquario requiruntur, satis instructum, ad illa enarranda accessisse plerique negant: sed utut in aliquot operibus indiligentior fuerit, alia sunt in quibus nec industriam, nec eruditionem, nec elegantiam denique requiras. Ejusmodi esse mihi videtur

1. *Seleucidarum Imperium, sive Historia Regum Syria ad fidem Numismatum accommodata.* Luteciae Parisi: 1681. 4.

illic enim series Numismatum ex auro, argento & ære, in quibus Regum Syria à Seleuco Nicatore ad Antiochum Epiphanem Nicatorem Callinicum expressi vultus plucherrime ordinata visitur, arduum profecto & multi laboris opus, cujus inchoati & consummati laus ad Vaillantium tota pertinet. Ita porro digestum est, *b*) ut rerum à singulis Regibus gestarum narrationem ænea tabella eorum imagine cælata præcedat, eandem sequantur Numismata in ære scalpta, descripta & diligenter exposita.

Non minus nobiles quos idem Vaillantius confecit rerum Ægyptiarum sub Ptolemæis Regibus Commentarii:

2. *Historia Ptolemaeorum Ægypti Regum, ad fidem Numismatum accommodata.* Amstelædami 1701. fol. c)

quo in Opere, cum idem facere instituerit, quod ante viginti annos in Regibus Syria præstiterat, nihil opus diutius immoremur; sed monere jam

b) præmissum operi stemma Seleucidarum, & Canon Chronologicus Regum Syria à Seleuco Nicatore usque ad regnum Syria in provinciam à Romanis redactum A. C. 63.

c) Utramque & illam Seleucidarum & hanc Ægypti Regum ex nummis seriem egregie illustrat Ez. Spanhemius diff. VII. de præstantia & usu numismatum edit. Lond. qui Vaillantium vel eo nomine, si non aliunde id præstitisset, insigniter de Historia veteri & hisce Antiquitatibus meritum agnoscit p. 403. Etiam huic Vaillantii operi Stemma Lagidarum præmittitur una cum Canone Chronologico Regum Ægypti à tempore satrapiae illius Ptolemæo Lagi assignatæ à Perdicca Olymp. CXIV. 2. usque ad Alexandriam à Cæsare captam Olymp. CLXXXVII. 3. ante Christum natum XXVII.

jam debueramus, in his duobus libris Numismata omnia sua quæque magnitudine excusa fuisse, hisque additas notas quæ eorum metallum indicarent. *Ægypti Regum Historiæ* appendix duplex subjuncta est; prima brevior constat explicatione numismatis *Ægyptiaci Cæsari Augusto* cusi, quod *Cæsaroni* tributum olim fuerat: altera titulum hunc præfert:

3. *Ægyptus Numismatica ex Imperatoribus Romanis desumpta ordine alphabetico;*

& undetriginta nummorum à totidem *Ægypti* oppidis, postquam *Provincia Populi Romani* facta est, eorum averlas partes ære expressas complectitur, cum integra eorum descriptione & perbrevis expositione. Quæ ad singularum urbium originem, situm & varios casus spectant, illic etiam breviter attinguntur.

Quam porro ex his operibus collegit *Vaillantius* eruditi ac diligentis Antiquarii existimationem, hanc profecto retinuit libro quem inscripsit:

4. *Nummi Antiqui Familiarum Romanorum perpetuis interpretationibus illustrari.* Amstelædami 1703, 2. vol. fol.

quid enim in hoc magnopere disiderare possint doctiores, non video; in quo nummi prope infiniti in centum ac duabus æneis tabulis incertum accuratius, an elegantius sculpti cernuntur; in singulorum vero interpretatione nihil prætermissum est, quo vel familiarum decora in memoriam reduci, vel cætera veteris ævi monumenta in nummis expressa illustrari possint. Non omittendum tamen utiliorem, & commodis lectorum aptiorem futurum fuisse librum, si tabulæ Numismatum in sua quæque loca distributæ, hoc est, suæ enarrationi præfixæ fuissent; quas nunc in fronte operis insimul collectas vidimus: nec in eo solum ab *Ursino* descendit; d) in Numismatibus enim singularum Familiarum disponendis, prænominum ordinem secutus est, cum temporum ille secutus esset.

In

d) Aliquot etiam familias prætermisisse *Vaillantium*, quarum apud *Patinum* fit mentio, notatur in *Actis Eruditor.* A. 1704 p. 407. De *Ursino*, *Goltzio*, *Patino*, qui ante *Vaillantium* familias Romanas ex nummis illustraverant, dictum supra, num. XVIII. XIV. & CVII.

In Nummis Imperatorum Romanorum Vaillantius haud paulo indiligentior fuit, forte quia cæteris illustriores & magis noti erant; ita enim nonnulli sentiunt, sed ut magis existimo, quia diligentior esse non potuit: horum seriei titulum hunc præfixit

5. *Numismata Imperatorum Romanorum præstantiora à Julio Casare ad Postumum & Tyrannos. Editio altera, e*) Lutetia Paris.

1692. 4. 2. vol.

Primum volumen Numismata ærea complectitur, alterum aurea & argentea: æreorum tres velut classes constituit Vaillantius; ea quidem quæ ad primam & mediam magnitudinem revocari posse visa sunt, simul collecta exhibet; separatim quæ maxima vocantur: horum porro descriptio non admodum accurata, illorum etiam manca & mutila; adversam enim nummorum partem plerumque prætermisit; quod necessarie magis quam consulto factum ab illo fuisse arbitror, cum pleaque Europæ Musea raptim ac trepide collustrasset, plurimaque Numismata non per otium, & dum ante oculos jacebant, sed memoriter domum reversus descripsisset: itaque non pauca reperies, quæ negotium tibi exhibere poterunt, qualia sunt quæ Titum f) Antoninum TR P XX & TR P XXI. in tertio Consulatu, Commodum in sexto TR P XIIII. appellant, cum ille Consul quartum anno Tribunitiæ potestatis septimo fuerit, hic sextum consulatum anno decimo quinto demum auspiciatus sit: alia sunt etiam, quorum Vaillantium meminisse non potuisse apparet, quale est illud ejusdem Pii BRITANNIA P. M. TR. P. &c. cum in memoriam non redisset cæterarum literarum quas in nummo segerat. Cæterum nullas omnino notas maximis Numismatibus adjunxit Vaillantius, eæ vero quas affixit Numismatibus primæ & mediæ magnitudinis, ejusmodi sunt

a) prima editio A. 1674. 4. Parisiis excusa est in quo subinde auctor monuit ubi nummi singuli illo tempore cum scriberet vel illos lustrasset, asservabantur. Etiam tertiæ editionis A. 1694. 4. mentio in Actis Erud. A. 1695. p. 186. ubi Vaillantius, quo plenior & exactior posset veterum nummorum Lectoribus suis notitiam tradere, nulli labori nec tempori, nullis denique sumptibus perpercisset traditur. Italiam peragrasse duodecies, ipsam Siciliam Græciamque adiisse, incredibili genuina conquirendi numismata ardore concitatum, f) *Pium.*

di sunt, Numismatopolis magis, quam viris doctis consulere voluisse videatur; nihil aliud enim quam singulorum formam & raritatem in his indicat; in qua hunc non raro falli & fallere deprehendimus.

Numismata aurea & argentea quibus alterum volumen constat, non accuratius quidem descripta, observationibus tamen non contemnendis illustrata sunt; horum series in Corp. Supera desinit, quam Vaillantius *Vaillantio* Jun. nuptum collocarat. Non omittendum singulorum Imperatorum, Caesarum, &c. in utroque volumine nummum unum in ære cælatum exhiberi: nec tacendum etiam, quod imprudenti excidisse forte quis existimaverit; collectiones hasce Numismatum editas olim à Vaillantio fuisse; sed in iis desiderari Numismata maxima tam ex ære quam ex argento, omissos etiam Quinarios: quod vero tum instituerat, appellare eos è quorum cinnelils singula Numismata prodibant, in altera editione omisit, nec immerito sane, cum in prima sapicula turbasset, mendæque ejusmodi non aliter eximi posse viderentur, quam totum hoc quicquid erat delendo. Tertium volumen, quod nummorum ex omnibus metallis seriem ad Heracium usque producturum erat, pollicitus Vaillantius; sed hominum expectationem fefellit.

Alteram seriem Numismatum maximi moduli, eorum scil. quæ in Museo Abbatis de Camps g) asservantur, post duos annos edidit Vaillantius, plane elegantissimam, nec eruditis notis solum, sed accuratissimis etiam cælaturis insignem: hæc in Augusto incipit, & desinit in Decentio Magnentii fratre, constatque ex nummis quæ Latinis quæ Græcis prope centum & quinquaginta:

6. *Selectiona Numismata in ære maximi moduli, è Museo Ill. DD.*

Francisci de Camps, &c. Parisiis 1694. 4.

Dignissimum etiam Vaillantii fama opus quod inscripsit,

7. *Numismata ærea Imperatorum, Augustarum, & Caesarum, in Coloniais, Municipiis, Urbibus Jure Latio donatis, ex omni modulo percussa. Parisiis 1688. 2. vol.*

hic enim Numismata quotquot reperire potuit in Coloniais cusa à Julio

g) Francisci de Camps, Abbatis S. Marcelli & B. Mariæ de Siniaco. Vide supra, ad num. CXXIII.

Cæsare ad Saloniam *b*) usque representavit, & singulorum quidem Imperatorum effigiem semel, averlas partes ad unam omnes ære exprimituravit, notasque adjecit quæ cujusque urbis situm, varia cognomina, & jura explicant: subjuncta etiam Augustorum imagini enumeratio urbium in quas Colonias deduci jusserunt.

Restat ut de Numismatibus Græcis ab eodem Vaillantio editis mentionem faciamus, cujus duæ editiones intra breve tempus prodierunt, sed prima in 4. altera longe auctior in fol.

8. *Numismata Imperatorum, Augustarum, & Cæsarium à Populis Romana ditionis Græce loquentibus, ex omni modulo percussa, &c. Editio altera i) &c. septingentis Nummis aucta &c. Amstelædami 1700. fol.*

Hoc in opere graviter peccatum à se Vaillantius ipse non dissimulabat, quod Numismatum nonnisi averlam partem descripsisset; commodius enim futurum fuisse, si rationem effigiei habuisset; & sane nummos aliquot alii Imperatori quam ad quem pertinent, adscriptos ipsi deprehendimus. Unius tantum nummi cælatura, eaque paulo rudior, cæteris cujusque Imperatoris Nummorum descriptionibus præfixa est; additæ ad calcem tabulæ aliquot, *) expressæ ex æneis laminis quas Carolus Patinus ad Numismata mediæ & minimæ formæ, & Jacobus de Wilde ad Numismata selecta scalpi curaverant. Notæ in universo opere nullæ, sed earum vicem subeunt Indices accurati, primus alphabeticus, alter Metropoleon, tertius urbium primatu insignum; quartus & sequentes urbium sacrarum, earum quæ Asyli jure gaudebant, item quæ legibus suis utebantur, separatim primo, deinde conjunctim: Urbium Liberarum, Navarchidum, Neocorarum: item earum quæ concordia junctæ erant; explicantur etiam urbium epochæ, si quæ in Nummis signantur: postremo earum Numina, conditores, viri illustres, Magistratus & dignitates, Festa & Certamina, denique fluvii recensentur.

b) Gallieni uxorem. Huic de Coloniis operi oppositus Jo. Harduini antirrheticus, de quo infra, CLXXXII. 7.

d) Prior lucem viderat Paril. 1698. 4. de qua consule Lud. Kusteri Bibliothecam novorum librorum illo anno editam Trajecti ad Rhenum p. 784.

*) nummorum circiter CCXL.

consentur: adjectus Index urbium Imperatorum nominibus insignium: nec omissa explicatio literarum singularium, vocum per compendium scriptarum k) & Notarum Numeralium quæ in Nummis occurrunt.

Extant etiam Vaillantii notæ & observationes ad Selecta P. Segui-
ni Numismata, anno 1684. una cum iis editæ; de quibus notis (uo
loco l) diximus: atque hæc ferine sunt quæ ipse cura in publicum pro-
diere, nisi quod in diariis Trivultianis mense Aprili 1702. edita est Ora-
tio, m) in qua demonstrare volebat comparisonem inter Trajanum &
Ludovicum Magnum institui posse, simulque illius Principis res bello
ac pace gestas enarrabat, firmabatque autoritate nummorum vete-
rum. Aliæ vero sunt ejusdem Dissertationes postumæ, quæ nuper in
Monumentis Regiæ Inscriptionum Academiæ n) publicatæ sunt.

Prima, de ratione annum quo Christus Dominus natus est, ex
nummis investigandi: Christum paulo ante Herodis mortem natum
esse constat; atqui Herodes periit anno V. C. 750 ergo extremo anni
749. natus est Christus. Sic Vaillantius, qui deinde mortis Herodis
annum recte consignatum à se fuisse demonstrare conatus est ex Epocha
quæ descripta est in nummis Antiochiæ, ac præterea ex annis Archelai,
& Herodis Antipæ.

Altera est de Urbibus Neocoris, in qua varias cum de ipso titulo,
tum de ejus multiplicatione eruditorum virorum opiniones accurate
collegit.

Tertia de nummo Zenobiæ inter rudera Palmyræ urbis reperto;

S 2

quem

k) Hunc indicem de notis Græcorum numismatum, decimo tanto
auxit jam supra laudatus mihi Christophorus Woltereck, quem
in lucem prolatum iri spero cum opere ejus longe etiam quam est
Urfati uberiore de notis Latinis nummorum & Inscriptionum ve-
terum. l) num. LXXXVIII.

m) *Discours sur une Medaille de l'Empereur Trajan.* Mem. de Trevoux
1702. p. 294. edit. Amst.

n) Titulus libri: *Memoires de litterature tirez des Registres de l'Acade-
mie Royale des Inscriptions & belles lettres depuis le renouvellement de
cette Academie jusque'en 1710.* Paris, 1717. 4. duobus Volum.
Vaillantii dissertationes universæ quatuor tomo posteriore le-
guntur.

quem inter Addendos * retulimus. Zenobia vitam hic descripsit Vaillantius, qualem potuit auctoribus destitutus.

Quarta de nummis Vabalathi plane singularis est, novamque exhibet illius Principis historiam; ille enim, si Vaillantium audis, non filius Zenobiae fuit, sed acerrimus hostis; cum Ægyptum post Odenathi cadem occupasset, consilia confociavit cum Gallieno, cujus Ducem Heraclianum fudit ac fugavit Zenobia; copias deinde suas janxit cum Aureliani copiis, à quo Palmyram recepit, & quandiu ille vixit, *Vice Caesaris Rector Imperii Orientis fuit*; post mortem denique Aureliani, Augusti titulum sumpsit. Præclaram profecto historiam, si argumentis firmetur, quæ quidem argumenta si protulit vir doctus, cæcutire nos necesse est qui ea non deprehenderimus, si non protulit, frustra expectaverimus. Obiit Parisiis Vaillantius die 23. Octobris anno 1706. o)

Haud omittendum est, quod de Vaillantii Schedis hac in urbe servatis didicimus; primum enim in Bibliotheca viri eruditi Alexandri le Roy Occonis libet extat, in quem addita sunt Vaillantii manu numismata Græca integra haud paucæ in foliis à libro disjunctis, prætereaque si quid ab Occone in iis nummis quos exhibuit, peccatum sit, id in ipso libro restituit Vaillantius: deinde vero apud alterum virum eruditum videntur plurimorum nummorum quæ Romanorum, quæ Græcorum descriptiones è variis Italiæ Museis, quibus ita usus est vir doctus ad editionem *Numismatum Selectorum & Græcorum*, ut nonnulla, incertum qua de causa prætermiserit, quæ in illis adversariis cernere juvit

CLX. EUCHARIUS GOTTLIEB RINK.

DE EUCHARII GOTTLIEB RINK, Juris Professoris in Academia Altdorfsensi, opere quod inscripsit,

*De Veteris Numismatis potentia & qualitate lucubratio: sue
Cognitio*

* Bandurius T. 1. numism. Impp. p. 547.

o) Non diu post, nimirum A. 1708. 17. Nov. defunctus etiam est filius Jo. Franciscus Foy Vaillant, cujus dissertatio de Diis Cabiris extat, & quem Patere continuatorem perfectoremq; scriptis suis, atque operibus nummariis exoptaverat. Vide Diarium Trivultinum A. 1709. menſe Augusto p. 1393.

Cognitio totius Rei Nummaria ad intelligentiam Juris accommodata. Lipsiæ & Francofurti 1701. 4.

pluribus verbis idcirco dicemus, quod ad hanc ætatem nemo tanta diligentia, quæ ad nummorum veterum cognitionem perfectam faciunt, quanta eruditus ille Germanus conquisivit: tamen enim laudabilis sit plerorumque, qui in eodem argumento versati sunt industria; atque in iis R. P. Joberti opus, de quo brevi p) dicemus, ob elegantiam & accurationem satis commendari nequeat; varia tamen velut in utilia ab omnibus, præterquam ac hoc uno prætermissa ac neglecta sunt, quæ ut non admodum necessaria esse libentissime fateor, ita si certa quadam ratione tractentur, plurima in se complecti haud injucunda cognitu, & antiquitatis studiosis utilissima existimo. Igitur primum de nummorum appellationibus disputat, ac de eorum auctore, quem ubi incertum esse factus est, Græcorum nummorum commendat elegantiam & artificium, eorum materiam & valorem multiplicem, & quæ in iis notatu dignæ sunt literarum figuras & affectiones breviter indicat. Idem deinde præstat in nummis Latinis ex ære, quorum præterea auctorem, & quamnam in eis expressa antiquissimis temporibus fuerint symbola aut enigmata investigat, monetque non minus Jani bifrons caput in nummis occurrere. His observationibus alias admiscet, de variis æris antiqui generibus, ac præsertim de ære Corinthio; mox cæteras viliores è quibus nummi interdum confecti sunt, materias persequens, de assibus scorteis, de nummis stagnæis, plumbeis, ferreis, quicquid aut à veteribus proditum, aut à recentioribus animadvertum ac notatum est colligit & illustrat: atque hæc omnia capitibus quinque complectitur. In sexto materia tractatur una ex iis, quam cæterorum plerique omisere,

qua sit solida divisio libra

Sive assis, q)

Septimum est de nummis argenteis, hoc est, argento pustulato aut mixto factis, ærosis, incoctilibus, in quibus argentum æri incoctum est; sequenti eorundem valorem docet Rinkius, & denarii, ac libellæ divisionem exequitur: nono vero differit de nummis ferratis, de perforatis, de iis quos alii Bracteatos & ferruminatos vocant, ipse Pelliculatos & Incrustatos

p) num. CXCII.

q) Rhemnius Fannius de ponder. & mensur. vers. 41.

crustatos appellare mavult, quod constantè duobus metallis, quorum unum altero crustatum, ut marmore paries, ac veluti pelliculatum est. In his quæ ad aureos & electreos nummos spectant, haud minus accuratus, quicquid de iis dici potest capitibus duobus absolvit, Deinde has quæstiones agit, & observationum utilissimarum de nummis scissis, de umbinis, quos inculos dicunt, &c. veluti floribus conspergit, ad quem pertineat jus condendæ monetæ, quæ ratione cula olim fuerit, quæ veteris numismatis potestas, hoc est, pretiumne an merx fuerit post fata Principis cujus effigiem præfert; quis è nummorum cognitione fructus percipi possit, quibus denique artibus detegi queant fraudes hominum quorundam, qui incautis vel recentes confictos nummos pro antiquis, vel pro integris adulteros obtrudunt. Sequuntur vulgaria, sed quæ omitti non poterant, de quinque partita numismatum Regum, Urbium, Familiarum, Principum Romanorum, Deorum ac Dearum serie, ob varias effigies quas præferunt: mox de averfa nummorum parte duobus capitibus differuit Rinkius, & in primo quidem, quod est operis **XVII**. confuse & sine ordine varia congestit, quarum ignorance tyroni nocere posse intelligebat: in altero vero plerumque exscripsit ea, quæ Erud. Jobertus antea monuerat de inscriptionibus; quæ vel ad privatos spectant, & officiorum sive munerum publicorum cum dignitate junctorum mentionem faciunt; vel ad Urbes, & earum nomen, jurium, titularum honorificorum memoriam servant, vel ad Principes, eorumque nomina, prænomina, cognomina, titulos, præclara facinora, beneficia, magnificentie monumenta, vota pro eorum salute suscepta, Deos Deasve in quorum tutelam sese tradiderunt, indicant. Ex eodem fonte hausit, quæ capite **XX**. scripsit de Imperatorum, Augustarum, Deorum Dearumque ornamentis, coronis, vestimentis, & de symbolis averfarum partium, his scil. quæ vel cum figuris conjuncta, vel sine iis apparent, signis Deorum Dearumque, Virtutum, Provinciarum, & animalibus: postremo de nummorum veterum pretio diligenter differuit. Utilissimo operi subjuncta de nummo uno Juridica dissertatio, quam ad hæc studia non pertinere facile omnes intelligent: hanc vero sequuntur indices varii: primus Imperatorum Romanorum, Cæsarum, Augustarum, Tyrannorum ex Erud. amici nostri Baudelot
 r) maximam partem descriptus, atque ita confectus, ut omnia singulorum
 r) l'utilité des Voyages p. 696. seq. rum.

rum nomina è variis inscriptionibus collecta simul complectatur, sed haud paucis scriptoris erroribus, pluribus typographi mendis deformis: alter vocum per literas singulares, aut alioqui per compendium in nummis scriptarum: tertius cognominum, quæ uni genti aut familiæ Romanæ propria, vel pluribus communia fuere: quartus Familiarum: quintus denique Numismatum à *Joanne Cavino* Patavii olim cælatorum, quorum exemplaria in Museo San-Genovesano Parisiis asservantur. Non omissa etiam est ratio nummorum antiquorum ἐκτυπώματα facienda, quam Morellius, hanc ab Erud. Joberto edoctus, Specimini suo * subjunxit,

CLXI. EZECHIEL SPANHEMIUS.

EZECHIEL SPANHEMIUS, nobilibus parentibus s) natus est Aureliæ Allobrogum mense Decembri anni 1629. In Seren. Electoris Palatini Caroli Ludovici aulam vocatus adhuc adolescens, Principis Electoralis mores & studia formavit; deinde in Italiam missus, ut Principum Italorum ingenia, & regnandi artes edisceret, mox variis legationibus summa cum laude functus est. Anno 1680. ad Ser. Electorem Brandenburgicum, de quo in Britannica legatione optime promeritus fuerat, quique cum sibi totum relinqui, sæpe à Ser. Electore Palatino petierat, sese adplicuit, eique utilem operam præstitit cum intra Regnum ipsum, dum Minister, ut ajunt, status esset, tum in duabus Legationibus apud Francorum Regem tam re, quum nomine Magnum Ludovicum XIV. tum etiam in eam apud Ser. Britannicæ Insulæ Reginam Annam obiit. Immatura morte, tametsi fere octogenarius, interiit Londini die 7 Novembris anni 1710. ex cruditate, ut ferunt, stomachi. Hoc porro an quisquam melius intellexerit, quantum utilitatis percipi è veterum nummorum

* p. 253. seq. edit. Lipsiens.

s) Patre Frid. Spanhemio, qui Genevæ primum, deinde ab A. 1642. Lugduni Bat. Theologiam docuit, & ibi defunctus est A. 1649. Avus Wigandus Spanhémus, Theologus Palatinus, obiit A. 1620. Frater Fridericus, Theologus & ipse clarissimus quem ex hac vita constat migrasse Lugduni Batavor. A. 1701. De Ezechielis Spanhemii incomparabilis Viri vita legere plura cupientem juvabit consulere Bibliothecam selectam. V.C. Joannis Clerici Tomo XXII.

rum contrectatione possit nescio. Qui cum Romæ degeret, sæpeque prædicaret, hos multa in se continere occulta in veterum cæremoniis, in historia nobilissimarum gentium mutila: multa inde educi & elici posse ad morum ac Reipublicæ regendæ normam & leges, ad historiam plantarum & animalium illustrandam spectantia, plurima præterea in iis occurrere ad noticiam temporum, Romanorum fastos, æras variarum gentium; ad urbium & regionum appellationes, origines, prærogativas, sacra, ludos, foedera, conventus, Magistratus opportuna valde, & unice comparata: multa denique omnigenæ antiquitatis modo expressa & fixa, modo pressa leviter vestigia in iis apparrere, quæ literarum studium non parum promoveant, & quorum ope digitos ad fontes intendere continuo liceat: persuaderi sibi passus est, ut hõrum omnium specimina quædam peculiari opere exhiberet, statimque effudit Dissertationem

I. *De Præstantia & usu Numismatum Antiquorum. Romæ*

1664. 4.

Hac porto ut omnes superiorum temporum Antiquarios, qui idem argumentum tractaverant, superavit; quorum *Antonius Augustinus* 1) Romanos, & patrios tantum nummos illustrandos susceperat, cæteri vix eximium aliquid & singulare præstiterant; ita cum probe intelligeret, omne hoc studiorum genus varietate quadam & comprehensione infinitum esse, toto animo ad idem opus qua ornandum, qua emendandum incubuit; & nonnullis, in quibus humani quiddam passus fuerat, recusis; multis quæ antea perquam breviter præstrinxerat & attigerat, plenius pertractatis; plurimis denique insertis, quæ omnino prætermiserat, novum veluti opus prodire curavit *Amstelodami* anno 1671. in 4. in novem dissertationes tributum, de quibus paulo diligentius dicendum nobis videtur. In *prima* doctissimus vir & acerrimi iudicii nummos commendari posse existimat à dignitate & à multiplici voluptate, qua eruditos afficiunt: & eorum quidem dignitatis argumenta profert omni exceptione majora: in his non mutam ferme & mortuam, ut in columnis, statuis, lapidibus, urnis, pateris, fibulis, lampadibus, annulis, tesseris, aliisque veteris vel elegantiae vel supellectilis monumentis, verum pene spirantem adhuc, aut quodammodo re-

*) in Dialogis de numism. de quibus num. XXIV.

do redivivam sese offerre antiquitatem universam: vix ulla posse reperiri monumenta vetustiora; nulla fuisse dettiora æternitatis pignora: Sacram olim ac divinam habitam fuisse. Monetam; denique ex quo tempore elegantissimæ quæque artes ac disciplinæ, è situ vetustatis eruta; nitorem aliquem & cultum admiscere, nullam aut candidatos nobiliores; aut patrocinium splendidius consecutam videri: eoque loco, postquam monuit domum Medicæam, æternam Musarum hospitam; quæ humanitatem omnem & eruditionem sinu suo excepit & aluit; primam omnium suam veteribus nummis dignitatem asseruisse; Principes, ac nobiles & claros viros recenset, qui vel colligendis, vel explicandis nummis laudabilem operam impenderunt. Quod ad voluptatem spectat, eam multiplicata & innoxiam ac suavissimam in nummorum contemplatione, vel ipsa à se potu prode se & ostentare docet Spanhemius; ac primum quidem materiæ pretium & placentiam, plerumque vel sola singulare quoddam habere lenocinium voluptatis; potiores tamen partes sibi vindicare artis commendationem, quæ ut omni elegantis generis spectabilis, ita hic quoque singularis, & admiranda frequenter occurrat; superesse enim numismata, quæ plura ostendant, verius quam promittant, & de quibus idem dici possit, quod Plinius *) de gemmis scribebat, in iis coarctatam esse rerum naturæ majestatem, multis nulla sui parte mirabiliorem. Eandem ex nummis delectationem tot illustrium virorum imaginibus in iis conspicuis mirum in modum augeri subiungit; alia denique prisce ævi vestigia, quibus numismata insignita sunt, non levi gaudio spectatorem perfundere; sequentibus dissertationibus demonstratur quanta utilitas percipi è nummis possit.

Secunda dissertatio duas in partes distributa est, quarum prima circa artem grammaticam versatur, atque hæc ferme continet. Primum; quoniam literarum apud veteres formas & ætates, earum vim & affectiones varias, ipsam vocum (criptionem & proprietatem non aliunde certius, quam è nummis & marmoribus antiquis disci ac deprehendi posse contendit Spanhemius; deinde non unam, ut Salmassius *) opinatus fuerat, verum diversam, & pro ætatum discrimine multiplicem litterarum Græcarum faciem fuisse demonstrat: item ex frequenti latine lingua

ni

T

gue

*) lib. XXXIV. cap. 8. x) ad Inscrip. Herodis Attici.

guæ & Græcæ commercio & commixtione, & maxime Romani sermonis simul ac Imperii sub Cæsaribus amplitudine factum, ut non literæ solum, sed voces integræ Romanorum cum Græcis mixtæ nonnunquam & confusæ, præsertim in Coloniarum nummis occurrant. Sequitur accurata disputatio de Digammate Æolico, & Faliscorum nummo Græco: cui subjunctæ sunt conjecturæ non contemnendæ, veteres Phœnicum literas, quales in aliquot nummis Græcis visuntur, Hebrææ aut Chaldaicæ formæ, quam Samaritanæ propiores videri: item à Phœnicibus accepisse Siculos & alios quosdam Græcos, ut dextra sinistram versus literas nonnunquam ducerent. Suam deinde sententiam profert eruditissimus vir de nummis, quos plerique Hispani pro signatis *O* (censibus habent *y*): mox ea quæ in nummis quæ Græcis, quæ Latinis à recepto & vulgato scribendi usu aliena videntur, illustrat, recensetque varias literas inter se olim permutatas, vel ex Scripturæ veteris vestigiis, vel ex recentioris additamentis, vel ex pronuntiatione literarum similium inter se & affinium. Disputatio concluditur variis exemplis ejus utilitatis quæ ex nummis percipi potest, cum ad veram & rectam scribendi rationem perdiscendam, tum ad restituenda plurima Barbarorum & Romanorum nomina, quæ antea corrupta apud Auctores tradita erant.

Altera pars secundæ Dissertationis circa morum scientiam versatur; ad quam eruditus vir non parum conferre contendit hos præclaræ memoriæ juxta & elegantissimos thesauros: cum enim præclaris morum magistris varia semper placuerint subsidia, quibus singulis hominum ordinibus officii sui leges inspiciendas traderent, non fabulis eos solum, aut præceptis, aut legibus, sed symbolis etiam quibusdam, nobilissimam vitæ artem non semel complexos fuisse; ac nulla ad imbuendos salutaribus monitis animos intuentium opportuniora esse nummis, præsertim Latinis, in quibus cum solemnnes matronarum virtutes ac præcipua decora, tum diurnos Principum actus, atque ipsam agendorum normam ante oculos poni, nihilque prætermitti demonstrat, quo luculenta optimi Principis & Felicis Reipublicæ effigies & exemplar adumbrantur. Addita quædam de variis singularum Virtutum symbolis.

In

y) Spanhemius partim Punicos, partim & crudiores putat esse Gothicos.

In *tertia* Dissertatione Spanhemius probat, naturali scientiæ lumen aliquodè nummis affulgere, seu proprietates animalium, seu eorundem formas & effigies consulamus: & in animalium quidem proprietatibus haud multum immoratur, nec aliud ferme nisi indicat, quibus numinibus singula olim sacra, aut quarum rerum symbola fuerint; verum de iis animalibus, quorum formæ minus notæ, aut de quibus dissentiant præci & recentiores Naturæ consulti, ubi ea nummi in conspectu ponunt, accurate disputat: de Hippopotamo, Camelo, Rhinocerate, aut Monocerote, Hyæna, Crocodilo, Alce, Capris quas Plinius monuit in plurimas similitudines transfigurari, Arietibus sylvestribus, Cerva cornuta, Pantheris, Bisunte, Draconibus & Serpentibus alatis & terrestribus, Aspidibus, Delphine, Pelamide, Polypo, Sepia, Cammaro Pompilo, Apto pisce, quæ animalia omnia dum describit, simul veteres nummos quamplurimos mirum in modum illustrat. Subjunctæ sunt velut appendices duæ: prima de fabulosis animalibus, quæ non magis inter Poëtarum figmenta, quam inter Gentilium mysteria locum frequenter habuerunt: de Capricorno, de Sphinge quæ, si cum alis pingatur, fabulosa omnino est, verum Simiæ quoddam genus est, perinde atque Cebus, * cui multa cum homine, & leone communia sunt: de Sirene, non in piscem, ut vulgo, sed in avem z) desinente: de Stymphalide ave, quam nonnulli cum Sirene, alii cum Harpyia confundunt: de Scylla, Cerbero, Chimæra, Hydra, Gryphe, Pegaso, Centauris, & Phœnice æternitatis symbolo. Altera appendix est de monstris nonnullis, & animalibus hieroglyphicis.

In *quarta* Dissertatione ostenditur, in ornanda Plantarum historia non inutilem esse hanc veterum nummorum inspellectilem: primum enim qualis olim fuerit Silphii aut Læserpitii Cyrenaici figura, non aliunde

T 2

* Kῆβος.

- z) De Sirenum forma præter Spanhemium adeundi viri doctissimi Montfauconus in *Diario Italico* p. 191. Laur. Begerus T. 3. thesauri Brandenburg. p. 371. & ad tabulam Iliacam n. 69. & in commentario de Ulyssæ Sirenes prætervecto, ex delineatione Pighiana, Claudius Nicasius in diss. edita Parisiis A. 1691. 4. *Les Sirenes ou discours sur leur forme & figure*, Janus Brouckhufius ad Tibullum p. 362. &c.

de quam ex nummis disci posse: ex iisdem petendam esse Loti Ægyptiæ formam, cujus quidē & flos, & caulis, & fructus in nummis Ægyptiis expressi, non Isidem, & Osiridem, & Harpocratem solum, verum etiam serpentum capita non raro ornant, tametsi quæ iis superposita sunt, non continuo habenda sint pro loto. Haud raro etiam occurrere in nummis Strobilos, seu Noces pineas: in Rhodiorum vero nummis non Rosam expressam, sed Balauustum mali punici florem, quo adtingendas lanas utebantur: extare etiam Mali Medicæ figuram in nummo Parthico, alias insigni ob arcum Parthicum. Sequitur disputatio de malis Hesperidum, cujus generis fuerint: huicque subjuncta sunt varia & multiplicia Palmarum genera, Calamus odoratus Arabiæ, Ficus ruminalis, & Ilex. Atque hæc omnia mirum quot observationum, quæ vel ad urbium & populorum appellationes & origines, vel ad veteris superstitionis cognitionem, vel ad cæteras Antiquitates pertineant, veluti floribus conspersa sint.

Sequentes Dissertationes ad rerum gestarum Historiam pertinent, ad quam illustrandam singularem quandam & mirificam effectutilitatem nummorum demonstrat Spanhemius: ac primum illa vulgaria non vulgariter monet, de paucitate Historicorum qui supersunt, de crebra inter eos discrepantia & repugnantia in rebus gravissimis; de eorundem vitiis, à quibus odio, metu, gratia, livore multa aut secus enarrata, aut silentio prætermissa sunt: deinde Græcorum & Barbarorum sive Regum, sive Ducum appellationes restitui, præclaraque eorum natalia & facta nummorum ope mirum in modum illustrari posse, variis in eam rem adductis exemplis docet. Scilicet Maædonum Regum originem ab Hercule; argui ex eorum imaginibus, quæ in nummis obviæ sunt cum leonis exuvie: Alexandri vero impiam vanitatem, qui Jove Ammone natus videri vellet, haud aliud magis constare, quam e nummis, in quibus non leonis pelle testus solum, verum etiam cornu arietino insignis haud semel conspicitur. Quæ capitis insignia cum ad ejus successores, una cum Imperii dignitate transierint, prætereaque ab iisdem usurpata sint cornua hireina, & taurina, quæ iis cum Diis & Heroibus & Fluviiis communia fuerunt, de singulorum ratione accuratissime disputat; novaque & singulæ deponit de illo eximio honoris ac dignitatis insigni, quod deinde famosissimum evasit ludibrii & contumeliæ argumen-

gumentum. Porro ut natales & insignia à Diis & Heroibus, ita nomina & appellationes mutuatos esse ostendit Alexandri hæredes; neque enim Jovis aut Herculis cognatione contentos fuisse, nisi Deorum etiam titulos & honores aperte invaderent. Nimirum fuisse Nicephorum Jovem & Herculem Callenicum; quæ appellationes à nonnullis Principibus usurpatæ sunt, quibusque affines sunt, cum Nicetæ apud Persas, & Inviæti aut Victoris apud Romanos, cum illa Nicatoris, quam primus intulit Seleucus, cui mortuo templum dedicatum, & divini honores delati sunt. Eandem esse *Σωτήρ* & *Σωτήρ* rationem, quæ nomina Regibus, Reginis, Imperatoribus, Augustis communia cum plerisque Diis ac Deabus fuerunt: qui vero Epiphanes dicti sunt, eos satis constare pro præsentibus Diis haberi voluisse, hanc enim esse ejus appellationis vim & dignitatem; quam non Lagidis solum, & Seleucidis, hoc est notis Alexandri hæredibus familiarem fuisse, sed ad Reges etiam Bithynos, Armenios & Parthos transisse è nummis discimus. De Cerauni voce auctores rem in diversum trahere subjungit vir doctissimus; potius tamen esse ut à Jovis Fulminatoris, *Κεραυνία* epitheto deriveretur: nec vero cognominibus Deorum solum, sed ipsis etiam nominibus insignitos aliquot principes occurrere, ut Antiochum Dionysum, & Ptolemæum Dionysum, qua de causa etiam Deorum signis & coronis sese ornarunt: imo fuisse, qui, ne quid cœlitibus reliquum facerent, ipsa Dei appellatione, vivi & in terris etiamnum agentes fruerentur: eamque deinde ad Senatum Romanum; qui & Sacer & Augustus; mox ad Urbem Romanam, postremo ad Imperatores translatam. Nonnulla deinde monet de Magni cognomine; atque interea dum hæc omnia illustrat, subinde indicat, quantum commodum afferat ampla illa cognominum supellex in nummis ad Principes vulgo confusos ob nominis similitudinem, distinguendos: idemque deinceps præstat in Arsacidis, ac cæteris Barbaris Regibus; ubi etiam disputat de Regis Regum, Philhellenis, Philoromæi, cognominibus, quorum primum Arsacidæ à Persarum Regibus acceperant, alterum iidem usurparunt, ac demerendos sibi Græcos, qui Asiam, Syriam, Mesopotamiamve incolebant, tertium à Senatu sociis & amicis Regibus tribuebatur: item de capillorum cultu apud Parthos, & de eorum capitis ornamentis mithra, & pileis. Sequuntur disquisitiones in nummum Agrippæ Philoclaudii in quo celeberrima duo Judæorum festa, Tabernaculorum & Pentecostes, designari videntur; in titulum Regis Imperatoris,

qui in Tryphone & Tigrane occurrit; in Tiaram & Cidarim: quas ubi absolvit, varias Regiones percurrit, & qui in singulis regnaverint breviter indicat, in nonnullis tamen, ubi è nummis emendandi auctores, ac restituenda rerum gestarum historia, immoratur, ut in Asandro & Sauromata Bosporanorum Regibus, Amastride Ponti Regina, Philetæro Pergameni Regni fundatore, Cassandro, Idrieo. Dissertationem denique concludit accuratissima explicatione aliquot nummorum, in quibus cum alia notatu digna visuntur, tum mentio fit Solymi, & Eurypili Heroum, Homeri, & Magistratuum qui Prytanes dicebantur.

Sexta Dissertatione ostendit Spanhemius, quam faciem Romanæ Reipublicæ Historiæ præferant nummi veteres: in quibus non gentes solum & familiæ in Historicorum scriptis nobiles, sed etiam eæ quarum memoria pene intermortua erat, nonnullæque omnino ignotæ occurrunt: quorum ope non tantum communia gentium nomina, sed etiam prænominum & cognominum appellationes, quibus gentes in familias, & familiæ in plura capita apud Romanos distinctæ sunt, deprehenduntur; qui gentium singularum originem & insignia: qui Magistratus & dignitates Quiritium, & officia, atque ex iis quædam aliunde ignota: qui gesta præcipua familiarum & illustrium togatorum cômplectuntur: in quibus denique legum latarum, operum publicorum, Legionum Romanarum memoria consignata est. Porro in hoc latissimo, ac prope immenso eruditionis campo quantum exulter doctissimi viri oratio facile intelligetur: sed ubi de propriis nominibus Gentium, familiarum, singularum, de prænomine sive uno sive multiplici, de variis cognominibus cum virorum, tum mulierum differit, eorum originem & gradus ita explicat, & plerosque scriptores qui idem argumentum olim tractarunt, adeo aperte & plane interpretatur, si qua in re dissentire inter se videntur, ut nihil accuratius confici posse videretur, nisi longe plura deinde in eodem argumento præstita ob eo fuisse sciremus. Elegantissima etiam est de cognominum origine, sive appellationum ratione disputatio, perinde atque sequentes de variis muneribus publicis, quorum insignia, & eximia monumenta plerumque profert; verum sufficere monuisse, eandem in singulis hujus dissertationis partibus, quam in superioribus scribendi rationem secutum esse, hoc est nihil prætermisisse quod vel minimam cum argumentis quæ tractabat affinitatem aut cognationem habere videretur, si quid deprehendisset ab aliis omissum. De

De *septima* Dissertatione perpauca dicenda sunt, in qua eruditissimus vir in eam unam curam & cogitationem incumbit, ut probet continuam aut profecto minus interruptam Cæsarum & Augustorum seriem alibi quam in nummis frustra quari; nemo enim à nobis expectat ut moneamus, si quis ab illo indicatus sit Augustus minus notus è libris; vel ut Augustarum seriem post illum retexamus; haud magis quam cæteras Augustorum necessitudines, quas natura, aut ejus subsidiaria ad optio Cæsarum familiæ inseruit: quanquam ibi quoque plurima summa cum animi voluptate legimus de honoribus mulierum apud Romanos, de earundem sacerdotiis, de carpentis, de Livia, eademque Julia, de Antinoo Heroë & Deo, aliaque aut vulgaria, sed nova ratione pertractata, aut omnino nova.

Octava Dissertatio versatur circa titulos & honores Augustorum & Cæsarum, quibus maximam lucem affulgere è nummis ut demonstret vir doctissimus, disputat; primum de titulis qui candidatis Imperii tribui olim solebant, hoc est, de Cæsaris, principis Juventutis, & Nobilissimi appellationibus, quarum omnium, simulque Sacerdotii Cæsarum originem, & rationem è nummis & auctoribus luculente declarat: deinde de appellationibus omnibus ferme Imperatoribus communibus, Cæsaris, Augusti, Imperatoris, Pontificis Maximi, Consulis, Proconsulis, Patris Patriæ, Pii, Felicis, Domini; quarum vim, rationem, originem, & gradus quibus conferri solebant, eadem ratione explicat, admittis nonnullis de Diademate Cæsarum, de variis Sacerdotiis, de Processu Consulari, de Patris & Matris appellationibus, de Felicitate urbium: postremo de cognomentis nonnullorum Augustorum peculiaribus, sive à Diis petita fuerunt, ut Olympii & Herculis in Hadriano & Commodo, Romuli in eodem Commodo & Antonino Pio, Herculis in Severo & Val. Maximiano, &c. sive à Victoriis & titulis devictarum gentium desumpta sunt, ut Germanici, Parthici, Francici, Alamannici, &c. sive denique affectus, aut affinitatis suscepta sunt ab illis nomina parandæ benevolentiae, aut in grati erga decessores animi significationem: quo spectat Antoninorum nomen tantopere celebratum in monumentis Historiæ Augustæ.

Superest *nona* Dissertatio superioribus non minus elegans & erudita: sed hujus duæ * partes sunt. In prima ostendit Spanhemius, Cæsarum actus quæque illustria domi & foris nullibi luculentius, quam in eorum
* tres. rum

rum nummis depicta, reperiri; nec ejus argumenti præstantiam continuo elevari aspectu aliquot nummorum obſcænorum quos Antiquarii, nullo ſatis certo auctore, Spintriis Tiberii adnumerant; hos enim & paucos numero eſſe, & rariffime occurrere in tanta & parata copia præclarorum nummorum; in quibus ſcil. conſignata eſt memoria Colonia- rum ſub ſingulis Principibus deductarum; earumque ac cæterarum ur- bium jura expreſſa, ſi ſacræ, aut Aſyli fuerunt, ſi liberatæ & ſuas leges habuerunt, ſi concordiam & communionem inter ſe ſolemnibus pactis ſanxerunt, aut identidem renovarunt: qui munificentiam & gratuita be- neficia Urbi, aut Provinciis à Cæſaribus conceſſa, de quibus altum ſæpe eſt apud ſcriptores ſilentium, prædicant, ut à Cajo Ducentefimam, à Gal- ba Quadrageſimam, à Nerva Vehiculationem Italiæ remiſſas, ut ab eo- dem Nerva calumniam Fiſci Judaici ſublaram, ut ab Hadriano reliqua vetera u. s. Noſies Milliſes abolita: (cujusmodi fuerint hæcce beneficia, ſuſe & accurate docet vir doctiſſimus, perinde atque jura urbium ſupe- rius nominata) qui eorundem Principum liberalitates, congiaria Populo Romano data, Donatiya, Largitiones; nec non Providentiam in pera- grandis Provinciis, quidenique Reges ab iis datos variis gentibus; expe- ditiones (ulceptas, adquiſitas Provincias, triumphos, adlocutiones, va- rios exercitus, & eorum decora, pacis ſœdera, ludos, opera publica complectuntur: adeo ut ex iis veram Imperii omnium maximi magnitu- dinem æſtimare nobis hodie liceat.

In altera, nonæ Diſſertationis parte exhibet Spanhemius ſpecimen utilitatis nummorum in Chronologia, oſtenditque plurimum eos con- ferre ad Faſtos & acta Cæſarum ordinanda, ad conſpiciendam barbaro- rum Regum ſeriem, eorumque annorum calculum rectius, quam à ple- riſque Chronologis, factum fuerat, ſubducendum: ad æras Seleucida- rum, nobiliſſimarum Urbium, Imperatorum, Colonia- rum, & alias quaſ- dam peculiareſ, ut quæ à novo Templo Jovis Capitolini deducitur, in ali- quot nummis Græcis Flavio- rum: quorum omnium dum exempla pro- fert, nemo non intelligit plurima ab aliis minus recte prodita hic emen- dari.

In tertia parte eandem operam Geographiæ impendit, aut etiam forte majorem, tametiſi quæ ad eam pertinereat plurima jam tradiderat in decurſu præclari operis. Primum enim retenta eſſe docet in num- mis

mis Civitatum insignia, unde origines suas indicarent: deinde consignata sæpe in iis fuisse conditorum nomina; & jura æ privilegia, quibus gaudebant, cum alia superius memorata, tum Primæ & Metropoleos, inter quæ nonnihil discriminis intercedere: iisdem locorum situm præclare indicari, ac velut in conspectu poni: item oppida & loca parum nota, & quæ aliunde habitata nesciremus, in nummis signari: denique petendas ex iisdem locorum orthographiam & gentilium rationem; in quo studiorum genere ne tyrones ad eosdem scopulos illidunt, ad quos viri alioqui doctissimi impegerunt, sex Canones tradit, ad quos exigere debet omnis ratio & diversitas nominum Geographicorum, quæ in nummis frequens occurrit. Atque hæc necessarium visum est monere de altera editione operis omnium utilissimi, in quo haud pauca numismata visuntur, cæcata ab artifice, ut quidem ipse Spanhemius monebat, haud valde præstanti in hac arte, ut nos comperimus, imperitissimo. Verum tertia ejusdem Editio à clarissimo viro deinde suscepta est, in qua cum multo plura numismata, & quidem accuratius scalpta occurrunt, tum singulæ Dissertationes, ne in immensam molem ob varia, & ea quidem præclara additamenta crescerent, in duas pluresve distractæ sunt. primum earum Dissertationum volumen anno 1706. prodiiit,

2. *Dissertationes de præstantia & usu Numismatum antiquorum.*

Londini 1706. fol.

ac novem Dissertationibus constat, quibus non ea solum quæ primis quinque dissertationibus tradita antea erant, plenius pertractata, ac pluribus nummis illustrata, verum etiam compluria nova complectitur.

Scilicet in ea quæ alterius Dissertationis pars fuit, nunc *tertia* Dissertatio est, de Morali disciplina, hæc addidit; ad eam non inutiles esse nummos Græcarum urbium utpote in quibus & Magistratuum à quibus singularum res administrabantur, & Senatus ac Populi mentio frequens occurrit, ut inde quod apud eas, Magistratuum nunc, an Optimatum, an denique populare regimen obtinuerit edoceamur: ex iisdem nummis intelligi, quibus rectoribus variæ Provinciæ sub Romanorum Imperio obtemperarunt; ac præterea quo non obsequio duntaxat, sed cultu & religione Romam ipsam, Senatum ac Imperatores prosecutæ sunt: consignata etiam in his fuisse varia urbium jura & privilegia, earumque

U

inter

inter se foedera, societates & communionem: postremo virtutum quarundam symbola hic expressa conspici.

Quarta Dissertatio nova quædam habet, de Elephantibus in ludis ac triumphis Romanorum, ac de piscibus Phoca & Phocæna: in *quinta* vero, quæ ejus pars olim fuit, de fabulosis animalibus, instituta est disputatio de Harpyis; perinde atque in *sexta*, qua plantæ illustrantur, de Dictamno.

In *septima* cum omnia quæ quinta alterius editionis Dissertatio complectebatur, novis accessionibus illustrantur, tum etiam series & æræ Macedonum Regum, & Seleucidarum accuratissime enarrantur. In *Octava*, eadem diligentia Arsacidarum, ac cæterorum Regum memoriam renovavit vir eruditissimus: & ad Arsacidas quidem adjecit disputationem de Candy, regia eorum veste: deinde vero recensuit Reges Cappadociæ, Ponti & Bospori Thraciæ, Pergami: quibus subjunxit Carix sive Dynastas, sive Reges, Herodiades, Abgaros Edeffæ, eos qui vulgo Mauretaniæ Regas habentur, revera Numidiæ fuerunt, Siciliæ Tyrannos ac Reges, ac denique Gothorum Principes.

De *nona* Dissertatione pluribus dicendum est, quod eam Spanhemius, collectis quæ in priori editione sparsa erant, plurimisque aliis observationibus adjunctis, confecit. Cum enim demonstrare vellet, nummos ad urbium non minus, quam ad Regum Historiam utiles esse ac necessarios; variis, & luculentis exemplis ostendit, primum antiquæ urbium originis habere pauca & obscura extare in earum nummis documenta; deinde quæ singularum jura & privilegia fuerint, vix aliunde disci posse; postremo earum Magistratuum nomina, quæ plerumque à scriptoribus prætermissa sunt, in nummis reperiri. Et ad originem quidem urbium hæc notavit; in integerrimis illis veteris ævi monumentis occurrere & primævas urbium appellationes, & nomina conditorum, qui sæpe consecrati fuerunt: quas in urbes coloniæ Græcæ deductæ fuerint, hæc aliunde melius intelligi; quod ex communia habuerint cum matribus suis insignia, eosdem loci præsides coluerint, eademque sacra, quæ antiqua vel major patria, peregerint; atque horum omnium monumenta supersint in nummis: postremo quæ urbes plurimas colonias deduxerant eas interdum curasse, ut ne ea laus interiret aut obliteraretur; quam in rem profert & explicat nummum
Heracleæ

Heraclæ in Ponto, quæ se Matrem Coloniarum dicit. Quod ad jura urbium spectat, eas quæ Colonias deduxissent, Metropoles proprie fuisse demonstrat; sed fuisse etiam Metropoles alio, & eo quidem vulgari intellectu, cum in Romano Imperio, tum antequam huic accessissent Græcia & Asia: eas porro recenset, & si cujus Provinciæ duæ pluresve Metropoles fuerunt (fuerunt autem haud paucarum) de eo lectorem monet, & singularum, ac præsertim earum quæ in Proconsulari Asia fuerunt, conditionem investigat. Eadem ratione deinde illustrat, quæ ad Primatum urbium pertinent, simulque de Πρώτης & δευτέρας appellatione in nummis Macedonum; necnon de nummo ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΑΟΜΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ. disputat. His subjunguntur urbes quæ Ἰερὰι, & Ἀστυαί, aut quæ Ἰερὰι tantum, quæ liberae, quæ Ἀυτονομοί, quæ Ναυαρχίδες fuerunt, quæ omnia plerumque sunt à scriptoribus prætermissa; earumque appellationum vim & proprietatem plane & aperte explicat eruditissimus vir. Quod denique pertinet ad Magistratus Urbium Græcarum, quænam munere aut dignitates fuerint eorum, qui Ἀρχόντες, aut Στρατηγὸι, aut Πρωτάνεις, aut Γραμματεῖς, pro locorum consuetudine dicebantur, fuse exponit; de Sophistis qui varios Magistratus gessere disputat; & postremo qui Επιμεληταί, aut Επιστάται dicti olim fuerint investigat.

Alterum Dissertationum Spanhemii volumen Amstelædami prodiit anno superiori, a) *Isaaci Verburgii* cura, & quatuor Dissertationibus constat, quæ totidem alterius editionis Dissertationes repræsentant, sed ita auctas ut novum hoc opus videri possit.

Harum Dissertationum prima, quæ universi operis *decima* est, circa nummos Consulares tota versatur, & quatuor capita complectitur. In primo, nummorum ope Familias Romanas aliquot aliunde ignotas, Crepusiam, Fabriniam, Minciam, Trebaniam, Cipiam, &c. ignota in Familiis quibusdam cognomina, in Licinia Cæcinarum, Norbanorum in Junia; Gentium seu Familiarum origines & insignia è tenebris erui demonstrat ill. vir. In altero capite, ut eam utilitatem quam nummi ad cognoscenda Familiarum nomina afferunt, patefaciat, colligit ac sub certis quibusdam titulis collocat ea quæ ad istam concertationem pertinentia subinde deprehendit, & in Prænominibus quidem hæc fere docet; fuisse illa Romanis in usu ab ipsis Romæ incunabulis; à patribus ad filios, ac ne-

potes natu majores vulgo transiisse: quædam fuisse quibusdam familiis pecu-
 laria, & quidem duplici ratione; prima, quod duo tantum triave,
 nec temere alia certæ familiæ usurpaverint; altera, quod prænomine
 quodam una gens usa sit: hujus generis fuisse prænomen Appii in Clau-
 dia familia, ac Servii in Sulpicia, quæ deinde gentilitiorum nominum vi-
 cem obtinere hætenus, ut gentilitio nomini conjuncta, prænomina
 adhuc essent; ab eodem disjuncta, pro nomine ipsa haberentur, iisque
 prænomen alterum præfigeretur: ac v. c. *Lucius Servius Rufus* diceretur
 idem, qui *Servius Sulpicius Rufus* alias: quæ in certa quadam gente
 cognomina fuerint, ea interdum fuisse prænomina vel in ejusdem gentis
 familia quadam, vel in altera gente: ita *Paulus* Emilii gentis cogno-
 men, Lepidorum & Regillorum prænomen nonnunquam fuisse: eo-
 demque prænomine usam Fabiam gentem; ita Lentulis prænomen *Cos-*
us quandoque datum, quod in eorum gente Cornelia cognomen esset:
 in Valeria vero Messallas *Volusus* & prænomen & cognomen habuisse:
 ita denique *Agrippa*, *Mamercus*, *Tullus*, variarum familiarum cognomina
 fuisse, cum olim mera prænomina fuissent. Quæ sequuntur de præno-
 minibus in quibusdam familiis damnatis, ac de prænominibus & cogno-
 minibus mulierum non moror, quia ex nummis haud ita multum illu-
 strantur; sed ex iis quæ ad cognomina spectant varia extudit Eruditissi-
 mus vir: non ea solum quæ apud scriptores habentur, sed etiam ignota
 aliunde, aut certe parum cognita Gentium Romanarum cognomina in
 nummis consignata esse: in iisdem perinde atque in libris descripta esse
 altera cognomina, prioribus addita scilicet, quo liquidius constaret de
 discrimine familiarum quæ non ex eadem gente solum, sed ex eadem
 etiam in ea stirpe profluxerant; in iis vero denariis quæ duo cognomi-
 na exhibeant, prætermissa esse gentium nomina; postremo tria inter-
 dum cognomina Quiritibus adtributa esse, quæ à scriptoribus cogno-
 mina dicantur, perinde atque prima, non ut à Grammaticis agnomina.
 Subjuncta est disputatio, utrum, prænomen an cognomen, proprium
 fuerit Romanorum nomen; quæ quidem, ut verum dicam, tota est de
 nomine, sed accurate Spanhemius prænomen tandiu fuisse Romanis pro-
 prium nomen, quandiu gens aut familia cognomine caruit, ut Vitellia;
 verum si quod fuerit in gente vel familia cognomen, fuit autem in pleris-
 que, id proprium nomen censerì debere, si nummis fidem adhibemus.
 Ad veritatem haud minus exacta quæ sequitur concertatio de origine
 cogno.

cognominum, quæ à notis & partibus corporis, à muneribus, & moribus, à rebus gestis indita sunt; inter quæ non pauca vel parum decora, vel etiam contumeliosa monumentis haud minus insculpta, nec minus ad eorum à quibus incepere posteros transmissa esse monet vir doctissimus, quam ea quæ viri quidam nobiles rebus magnis gestis pepererunt: prætereaque in iis fuisse plurima quæ feminina positione mares significarent, Varia porro hic congesta sunt quæ ad Scipionum familiam illustrandam pertineant, in quibus tamen humanitus quiddam Spanhemio accidit; dum aliud agens Scipionis Africani & Scipionis Emiliani parentes confudit*; ad hæc de *Africani*, & *Maximi* cognominibus in variis familiis, de *Magni* cognomine in Pompeia, & Pompeii è filia nepote Cinna, de duobus Syllæ cognominibus, *Felices* nimirum & *Venusti*, quorum alterum in nummis descriptum est, alterius symbola tantum consignata sunt, neutrum transmissum est ad posteros, quippe qui non *Felices*, sed *Fausti* dicti sint; haud magis quam *Pii* cognomen, quod Metelli Numidici filius tulerat: sed hæc, & alia de variis modis, quibus Romani patrum naturalium & adoptivorum nomina & cognomina prænominave in simul conjunxerint, cum in iis brevis obliqua sit, indicare suffecerit. Tertium caput est de dignitatibus Populi Romani quæ in nummis consignantur; & in Sacris quidem haud ita multum immoratus est Spanhemius; sed Ordinarias mirum in modum illustrat; primum omnium, supremum inter liberæ urbis Magistratus Consulatum fastigium, cujus insignia fuere sella curulis, fasces ac securæ, lictores; de quibus varia scriptorum loca perobscura, & *Evartio-Pham* explanavit, & inter se quam solertissime fieri potest, composuit: deinde Centuram, Magistratum *αὐτοκράτορος*, omnium maxime sacrum, ad quem de transvectione Equitum, & lustro nonnulla indicat è nummis: tertio loco Præturam, Consulari dignitati proximam, in qua docet è nummis, Prætori Urbano sex fasces sine securibus præferri solitos, ceteris Prætoribus extra Urbem totidem cum securibus, Præfectos Urbis præ prætoribus à Cæsare constitutos Prætoriæ dignitatis insignibus usos esse; Prætori Urbano concessam potestatem celebrandi ludos Apollinæ, Apollini scilicet ac Latonæ ejus matri, non vero etiam Dianæ sacros; quod cum sefellisset nobiles Antiquarios, eos ludos videre sibi visi sunt in nummis qui Ludorum *Σολωμνίου* memoriam posteritati

* pag. 49.

propagarunt; in illis præbitos Circenses quorum monumenta esse cæ-
 letum sive singulorum, bigarum, aut etiam quadrigarum imagines;
 exhibitam etiam venationem; editos etiam à Prætore Urbano ludos
 votivos: postremo omnium ferme ludorum curam Prætoribus
 Cæsarum imperio delatum fuisse. Quartum locum obtinent Ædiles,
 Curules quidem, à quibus ludi sanctissimi maxima cum cæremonia fie-
 bant Cereri, Libero, Liberæque Cereales, Floræ Matri Florales, Jovi,
 Junoni Minervæque Romani, Idææ Matri Megalenses Scenici, quorum
 extant adhuc, ut & annonæ ab iisdem curatæ, præclara monumenta;
 Plebeli vero, quibus sola ferme Annonæ curatio concessa est; & qui-
 dem ita, ut interdum in Provincias ad frumentum emendum Quæ-
 stores ex Senatusconsulto mitterentur. Ædilitiam dignitatem excipit
 Quæstorum munus, qui vel Urbani fuisse, & Ærarium provinciarum
 obtinere, vel in Provincias missi sunt, illicque fasces semper contra
 quam Urbani habuerunt, etiam secures, cum pro Prætore aut pro
 Consule præfuerunt. Postremo nonnulla monetur lector de III. viris
 & III. viris Monetalibus, indicanturque urbes quæ permissu Impera-
 torum & Proconsulum monetam à seculam testatæ sunt. In extraor-
 dinariis Magistratibus brevior est Spanhemius, quod eorum nuda fer-
 me nomina exhibeant nummi veteres; sed horum genera duo fuisse;
 intra Urbem Dictatoris, Triumvirorum R. P. C. Tribunorum Militum
 Consulari potestate: extra urbem Proconsulum & Proprætorum, quo-
 rum alii cum militari tantum Imperio sine Magistratu in Provincias mit-
 tebantur, alii Magistratus Populi Romani erant; Legatorum Procon-
 sule, aut Proprætoris, Legatorum Augusti, Præfectorum Classis &
 Oræ maritimæ; illicque cum de aliis compluribus obiter, tum de Im-
 peratoris appellatione accuratissime disputatur. Quartum caput com-
 plectitur quædam in Familiis Romanis belli ac pacis decora, quorum
 memoriam nummi servarunt, pacis quidem, opera publica, velut
 Basilicam Æmiliam, Puteal Libonis, Rostra vetera ac nova, Comitium
 duo, Villam publicam, Vias mundas, Aquam Marciam, in quibus
 illustrandis, cum multa ab aliis aut locus observata, aut prætermissa
 sint, singularem viri doctissimi diligentiam mireris licet: pacis etiam
 decora fuisse, & quidem maxime insignia leges, è quibus Cassia & Cœ-
 lia Tabellarie, ac Porcia de Provocatione strictim explanantur, item
 foede-

foedera quæ non à Patre Patrato solum, ut opinabatur quidam vir doctus, * sed etiam à Fecialibus feriebantur; ac denique signa restituta. Quod ad bellicam laudem spectat, ejus plurima esse monumenta in nummis observat vir eruditissimus; quippe è qua maximum Romanis decus quæsitum semper fuerit; in iis igitur victoriarum & triumphorum memoriam servatam esse, nec omissam esse ovationem, de qua nonnulla minus recte ab aliis tradita sunt; illic etiam depicta esse tropæa, inter quæ maxime memorabile esse illud L. Æmilii Pauli, in quo ter triumphasse dicitur, & opima Cossi de Tolumnio, ac Marcelli de Viridomaro spolia; postremo quædam in iis esse singularis Romanorum virtutis exempla. Sequuntur duo veluti parerga, quæ tamen ad disciplinam militarem pertineant: primo, Spanhemius illustrare conatur nummos tres, in uno Vaala quidem, sive Umonius sive Numonius vallum tutatur; alter Licinii Imperatoris, vallum quoque exhibere videtur; in tertio T. Didii, victoriam de Servis ab illo duce relatum commendari existimat; sed qui hoc volumen edendum curavit Isaacus Verburgius, vir profecto doctissimus, Spanhemii conjecturis assensum non præbet, ut in Præfatione videre est; altero Parergo disputatur deduobus nummis M. Antonii, in quo Cohortium Prætoriarum & Cohortis Speculatorum mentio, ac signa militaria inter se diversa insculpta sunt.

Undecima Dissertationis tria sunt capita: primo series Augustorum è nummis illustratur, sed hic haud ferme magis quam cum de altera editione ageremus, immorari animus est, quod pleraque leviter perstringuntur, ac de iis qui vel Trajani Decii ætate, vel deinde imperarunt, eadem quæ Spanhemius, aut etiam paullo plura, quæ nummorum ope deprehendere licuit ipsi observavimus; de hoc tamen celandus non est lector, hic de Gordianis, tres an quatuor fuerint, quæri; singulisque in utramque sententiam argumentis accuratissime perpensis, tres fuisse asseri; præterea viro doctissimo Hostilianum Trajani Decii generum potius quam filium fuisse videri. Quod vero idem monet b) Tiberii Tyranni Constantiniano ævo memoriam in nummo consignatam esse,

* Jac. Gronovius ad Livii V. 32.

vereor

b) Spanhemius p. 267. *Ita exorti eodem Constantiniano ævo alterius quoque Tyranni TIBERII signata est adhuc memoria in raro ejus nummo quem servat Gaza Cardinalis Buoncompagni omni hoc monumentorum genere commendatissima.*

vereor ne eum quidam minus diligentes fefellerint, nummusque ille haud diversus sit ab aureo, quem è Regio Galliarum Thesaurò exhibimus in Tib. Constantino: *c*) DN. COSTANTINUS (sic) PPA. in averſa parte VICTORIA TIBERI AUG. In altero capite colligit Spanhemius ſeriem & hiftoriam Auguſtarum è nummis; monetque interdum non uxores Principum ſolum, ſed etiam matres, avias, filias, neptes, ſorores, ſive virgines eſſent, ſive privatis nuptæ, Auguſtas dictas eſſe; nonnullas poſt mortem inter Auguſtas, etiam inter Divas relatas eſſe; inter utraſque Domitillam Veſpaſiani adhuc privati uxorem; Liviam poſt Auguſti mortem, vel Liviam vel Juliam, etiam Auguſti filiam & Sacerdotem dictam, eandemque pro Junone habitam; ſed Juliam Auguſto natam, Agrippæ conjugem, Venerem quandoque appellatam eſſe, nunquam Auguſtam. His adjuncta ſunt ſpicilegia non contemnenda de flaminibus ac ſacerdotiis Auguſtalibus, ac de carpentis à malis vectis; quæ poſtquam abſolvit Spanhemius, ſeriem Auguſtarum ita exequitur, ut ſimul rariſſima quæque numiſmata exhibeat; & quæ in iis paullo obſcuriora ſunt, tam apte quam breviter explicet. Superſt tertium caput, in quo liberi quidam & adſines Auguſtorum revivſcunt, nec vitam ſolum, ſed ſplendorem etiam ſuum recuperant: hos inter conſpicui ſunt Agrippa invictus bello, ejuſque liberi Cajus & Lucius, Nero Claudius Druſus, qui Cæſar Auguſti filius in nummo Græco dictus eſt, Druſus & Germanicus ille naturalis, hic adoptivus, Tiberii filii; Germanici liberi Nero & Druſus; Claudii etiam & Vitellii Imperatorum liberi, ac Trajani pater Trajanus, in quorum nummis explanandis eandem, quam in Auguſtarum, operam impendit. Hos ſequitur Hadriani catamitus Antinous, de cujus cultu ita diligenter diſſerit, ut nihil ſupra, ſingulaque ejus nummorum ſymbole qua ratione in eum convenerint aperit, adductis ad eam rem maxime appoſitis ſcriptorum locis, ac ſimul quid fuerit ΗΡΩΣ, & ΑΓΑΘΟΣ ΗΡΩΣ. edocet. In Galerio Antonino, & Antonino Vero filiis, illo Pii, hoc Marci deſinit diſſertatio, niſi quod natos Commodò è Criſpina liberos monetur lector.

Duodecima Diſſertatio ſuperiori operoſior eſt, quod in ea Spanhemius depugnandum ſibi eſſe exiſtimavit cum viro quodam perudito *d*) acinge-

c) T. 2. numiſm. Impp p. 658. Hic eſt qui communiter Tiberius Thrax, Imperator ab A. 578. ad 582. *d*) Jo. Harduino.

ac ingenio præstanti, qui ut Historiam Augustam restitueret, confecit novam: hujus varias conjectationes in superioribus Dissertationibus subinde profligaverat vir doctissimus, sed in quibus summa victoriæ non constaret; hic vero ipsa adversarii castra, hoc est principia quibus Historia ab eo confecta veluti vallo munitur, summa vi expugnare conatur. Atqui nonnullos reperimus, quibus Spanhemius vires suas in ventum effudisse videretur, quod vincere voluerit autoritate Scriptorum, quos sibi adversari Harduinus ultro profitetur. Quibus referimus, primum Spanhemium non tam laborasse ut vel confutaret Harduinum, cujus acumen & eruditionem merito suspiciebat, vel eum reconciliaret cum Historicis, quibuscum in gratiam illum rediisse existimabat, quam ut cæteros à novis Historiarum figmentis comminiscendis deterreret; deinde eam quæ maxime apposita ad Harduinum refellendum ratio est, quæ in eo consistit, ut demonstretur nummos Harduino non favere, quandoque etiam adversari, à viro diligentissimo non neglectam: sed ad rem. In hac Dissertatione colligit Spanhemius quæ pertinent ad titulos, qui vel designatis Imperii heredibus, vel Imperatoribus ipsis tribuebantur, vel utrique communes erant. Hujus postremi generis fuit *Cæsaris* appellatio, quæ in Augusto, aliisque ad Galbam usque cognominis locum ita obtinuit, ut simul aut summæ dignitatis, aut proximi ad ejus successionem gradus titulus foret; at finita Juliorum Claudiorumque domo hereditarium cognomen esse desit. Cæsaris appellationi subjunctus est *Principis Juventutis* titulus, quem nobilissimis adolescentibus libera Republica concessum fuisse hic mone-mur; fuisse enim tres equitum turmas, quibus præfectos fuisse *Seviros*, & qui trium turmarum Juniorum primæ præesset, eum Principem Juventutis dictum, habitumque pro Equestris ordinis ductore cum alias, tum in decursionibus & Trojæ ludicro. Additur hæc intra non stetisse delatam Principum liberis eam appellationem, è numisque constare Principes Juventutis tam pedestris quam equestris militiæ duces fuisse; hoc quoque addi potuit, non Cæsares solum, verum etiam Augustos e) Principes Juventutis appellatos interdum in numis fuisse. Postremo institutum esse docet Spanhemius, ut Cæsares in plurima, vel etiam omnia sacerdotum

X.

Colle-

e) ut Constantinum Magnum in nummis quos affert Bandurius
T. 2. p. 266.

Collegia cooptarentur, vel supra numerum; quod nobilissimis quibusque sacerdotia decerni moris erat Romæ, ac præterea quod ut cætera omnia, ita etiam sacra in sua potestate habere volebant Principes. Hæc de titulis secundi fastigii: inter appellationes summæ potestatis prima sese offert *Cæsar*, altera *Augusti*, cujus ea vis erat, ut Principes dum adhuc colerent terras, ipso nomine ac titulo consecrarentur: hæc Hærdwinus designari volebat imperium in Provincias quasdam à Senatu concessum, quod, ne ultra vicenos annos prorogaretur, diligenter cautum erat: eadem Spanhemius non peculiarem quandam potestatem aut Imperii partem, verum dignitatis splendorem declarari ita demonstravit, ut quæ argumenta ex nummis petivit, non quidem admodum firma, si alia probatione destituantur, sed iis tamen quæ indidem protulit ejus adversarius, multo probabiliora videantur. Haud spernenda quæ sequuntur de duobus tribusve simul Augustis, ac de præcipua unius, ac maxime Diocletiani contra eundem adversarium, potestate, tametsi in Caro ac ejus filiis mire fluctuet doctissimus vir inopia veterum nummorum: quod vero in nummo GRATIANUS AUG G AUG. cum probam lectionem *Augusti Gener Augustus* tradidisset f) ac maxime accommodatis argumentis firmasset, alteram *Augusti Augustus* finxit, perinde ac si tres Augusti simul nominarentur, duo æqua potestate, Gratianus ipse ac Valens, tertius minor ac nomine tenus, Valentinianus Jun. nemo mirabitur qui noverit, nullum esse tam egregium corpus in quo non sit nævus aliquis. Subjungit Spanhemius Augusti dignitatem in nummis Græcis promiscue cum Latina ΑΥΤΟΥΣΤΟΥ, tum Græca ΣΕΒΑΣΤΟΥ. voce appellari, adeo ut discrimen inter has duas voces ne suspicatus quidem videatur: quoddam tamen fuisse g) hæcenus obscurum, indicant nummi in quibus Principes ΑΥΓΟΥΣΤΙ ΣΕΒΑΣΤΟΙ dicuntur, quales nonnullos in serie nostra reperies. In sequenti vero concertatione de Principum

f) de hoc supra num. CLVII.

g) Vix hoc mihi persvalerim, quoniam non raro etiam post ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙ ΣΑΡ modo additur ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ vel ΣΕΒΑΣΤΟΣ modo utrumque omittitur, nullò ad rem ipsam discrimine, ut in nummis Græcis Imperatorum passim est videre. Et in Latinis nummis jam nomini principis additur *Augustus*, jam *Imperator Augustus*, jam *Imperator Cæsar*, jam *Imperator Cæsar Augustus*.

cipum dignitate, ut nummis magis instructus fuit, ita laudabilior est ejus opera; illicque an quidquam vel ad illustrandum veterum usum, vel ad tuenda, ac inter se & cum nummis componenda scriptorum loca, desiderari possit nescio. Augusti appellationem excipit *Imperatoris* titulus, quem duplici ratione usurpatum à Principibus constat; prima, prænominis ut plurimum vice, ut summum in orbe Romano imperium; altera, vice cognominis, & quidem sæpe iteratum, quo partæ de hostibus victoriæ decus designarunt: sed cum Imperatorem Harduinus eum esse diceret, qui exercitui cuidam summo cum imperio præfectus esset; & cum duo simul Imperatores erant, habuisse unumquemque Imperatorem sub se militantem exercitum: in iis refellendis exultat ac triumphat Spanhemii oratio, cum è nummis ostendat, eos fuisse Imperatores quos ejus adversarius fuisse negabat; Imperatorem eundem esse quem *Αυτοκράτορα*, hoc est suprema pollentem in exercitibus & in rebus civilibus potestate; ac denique Imperatores *βασιλεῖς* dictos. Alia etiam hic notanda occurrunt, Cæsares aliquot ante dictos Imperatores quam Augustos; primo omnium Julio Cæsari summum illum Imperatoris titulum concessum à Senatu fuisse; Claudium *Imperatorem* xxvi i. ob victorias idcirco appellatum, quod præter Romanorum morem sæpius in uno bello nomen illud sumserit, idemque ab aliis Principibus deinceps factum; sed hæc præ iis quæ sequuntur levia sunt, in quibus Spanhemius, ut evincat rationem non habendam ejus opinionis quæ singulorum Principum Imperium intra certum & à Senatu definitum tempus circumscribit, demonstrat, primum ejus opinionis auctorem sibi non constare, deinde nihil ferme ab eo proditum de illis, ut vocat, Triumviris quibus variæ Provinciæ post Neronis cædem commissæ sunt, quod non adverteretur, aut nummis ab eo prolatis, aut principiis quæ ipse recepit. Quartus *Pontificis Maximi* titulus Imperatoribus concessus est, quo supremam sacrorum administrationem sibi à Senatu Populoque Romano commissam testabantur: hic vero tria præstat vir eruditione præstans: primum an Christiani Principes Pontificis Maximi titulum sumserint quærit; in eamque sententiam propendet, quam ipsi amplexi sumus, illud nomen ab iis aliquandiu retentum ut sacra pro suo jure moderarentur: deinde apud varios populos ostendit eosdem sacerdotes fuisse ac summos Magistratus; tertio Imperatores Pontificis Maximi munia

perſepe obiiſſe. Sequitur *Tribunitia Poſteſtas*, de qua cum alia non injunda cognitu hic indicantur, tum quæ fuerint hanc inter ac Tribunalium Plebis poteſtatem diſcrimina; ſimulque virum quemdam doctiſſimum *b)* fruſtra commentum eſſe geminam Tribunitiam Poſteſtatem, aliam in exercitiis, aliam in Provinciis, oſtenditur. Superſunt tres perpetuæ Imperatorum appellationes, *Pii, Felicis, Patris Patriæ*, de quibus pro more ſuo diſſerit Spanhemius; at iidem *Conſulatum* non diu *ſuis* vel perpetuum, crebro tamen, & quidem ſtatim ut plurimum temporibus iteratum ſuſcepere, eorumque proceſſus Conſularis memoria interdum in nummis expreſſa eſt. Hic proſecto nollem à Spanhemio mendacii dicam impactam *i)* ſacro primi libri Machabeorum ſcriptori, dum adinventos ab adverſario ſuo duos Orbis & Urbis Conſulatus confutaret; id enim quam maxime alienum eſt ab ea moderatione quam adhibuit cum in aliis rebus, tum in ſequenti concertatione, in qua ſententiam ſuam de *Proconſulari* Principum *Imperio* vindicat, docetque triplicem Proconſulatum fuiſſe, primum Imperatorum, cujus ea vis erat, ut in Provinciis omnibus major iis quam Præſidibus poteſtas eſſet; alterum ejuſdem generis, qui in magna Orbis Romani parte, & ad tempus quibusdam conſeſſus eſt, ac intra pomerium deponeretur; tertium eorum qui in ſingulas Provincias cum Imperio ac Proconſulum nomine mittebantur, ut in iis ordinarii Populi Romani Magiſtratus eſſent. Atqui ille Imperatorum Proconſulatus raro in nummis apparet, rariuſ etiam *Cenſoria Poſteſtas*, de qua tamen varia dici poterant, quæ ab aliis prætermiſſa Spanhemius diligentiffime collegit: ſed qui Imperatoris ac Cæſaris locum in nummis Principum ſequioris ævi obtinuit, *Domini* titulus, maxime obviuſ eſt: qui quidem jam inde ab Auguſto tribui Auguſtis cœpit, ſed ita ut eum averſati ſint nonnulli, quidam ultro ambierint, plerique tribui ſibi paſſi ſint, nulli tamen ante Philippos, quorum numiſmata Spanhemil diligentiam fugerant, delatus ſit in nummis niſi Græcis, in quibus ipſis cum non *Δεſποται*, ſed *Κύριοι* dicantur, hinc apparet cur Julianus ille qui fidem deferuit Dominus nunquam non dictuſ fuerit in nummis, cum *Δεſποτὴν* ſe à Græculis appellari nolle, cujus rei cauſam à viro ſagaciſſimo repertam non eſſe miror. Aurelianum deinde & Catum Deos ac Dominos

b) eundem Harduinum, Opp. ſelect. p. 699. 756. 773. 774.

i) Spanhem. T. 2. p. 461.

Dominos dictos fuisse monemur dum adhuc viverent, tum Diocletianum & ejus collegam Maximianum Dominos, sed post abdicatum Imperium; itaque honoris hanc esse in illis, non potestatis appellationem; postea perpetuum ferme in nummis titulum hunc occurrere, denique solam *Δεσπότης* appellationem in nummis consignatam esse. Tria supersunt titulorum genera illustranda; primum nescio superbius an vanius, cum Principes vel Dii dicerentur, vel Deorum & quidem Consensuum nomina, vel inde deductas appellationes reciperent, ut nihil Deorum honoribus relictum foret; ac Deos quidem in Græcis urbibus dictos Augustos, Augustas, Cæsares ipsos evincunt nummi quam plurimi Augusti, ac Liviae ejus uxoris, Tiberii, ejusque liberorum Drusi ac Germanici, Messalinæ etiam ac Neronis, ut adhuc Cæsar *ΘΕΟΣ ΘΕΟΤΙΟΣ*; dictus; at in Latinis nummis Carus *Deus ac Dominus*, Aurelianus vero *Deus ac Dominus natus* appellati sunt, si Spanhemium audis, adhuc vivi; & hic quidem *natus*, quo distingueretur à Sole, velut *Deo ac Domino Imperii Romani*, qui esset *αγέννητος*. Quod spectat ad nomina Deorum recepta, præter Augustas quæ juniores Junones, ac Juniores Ceres dictæ, præter Caracallam & Getam, qui *novi* vel *Orientes Soles*, Nero etiam Appollo dictus, Hadrianus vero & Commodus, uterque Hercules Romanus: at quod Diocletianum Jovem, Maximianum Herculem appellatos etiam in nummis fuisse hic traditur, verum non est, saltem colligi non debuit è nummis qui hocce loco (*) exhibentur, in quorum aliis Jupiter quidem & Hercules nominantur, sed ita ut *Augustorum*, non *Augusti* ipsi dicantur; in aliis Principes duo non Jupiter & Hercules, verum primus *Jovius* appellatur, alter *Herculius*. Ad appellationes igitur à Deorum nominibus deductas referenda erant, inter quas conspicua est illa *Olympii*, quam primus Augustorum usurpavit Hadrianus, in cujus honorem ludii in Asia instituti sunt Olympii Hadrianei, ac post eum Commodus; item *Σατῆρος*, & *Jovis Φιλῆς*; ac denique *Optimi*, & *Optimi Maximi*. Alterum est titulorum à victoriis, vel devictis gentibus adsumptorum genus, quos dum recenset vir præstanti ingenio ac doctrina, simul quædam minus obvia docet de Alemannia: postremum eorum, quibus adfinitas & origo, veræ vel adfectatæ designabantur, quive paranda benevolentiae causa, aut in grati erga decessores animi significationem suscipiebantur: de quibus breviter, nisi obscure dici non potest. In titulis

Diocletiano & Maximiano post abdicatum Imperium tributis desinit
Dissertatio duodecima.

Quod ad *decimam tertiam* spectat, in ea demonstrat Spanhemius multo plura in nummis rerum quæ ad Historiam Imperii Romani ac Imperatorum pertineant, quam in Scriptoribus monumenta consignata occurrere; pietatis quidem Principum, Sacerdotia ab illis suscepta, inscriptiones quibus se in tutela Deorum esse declarant, vota nuncupata ac soluta, templa erecta, refecta, dedicata; eorundem munificentiae ac Providentiae, Congiaria populo Romano data, & instar perpetui congiarii *Eubyniar*, sive affluentiam Annonæ, Alimenta pueris puellisque ingenuis præstita, remissas à Caio Ducentesimam, à Galba Quadragesimam, Italiae vehiculationem à Nerva, reliqua vetera h. Novies Millies ab Hadriano abolita, sublatam à Nerva Fisci Judaici calumniam; quæ omnia vir doctissimus non recenset solum, sed pluribus verbis explicat, ac tenebras quæ iis obductæ erant à nonnullis, discutit. Sequuntur quæ ad Romani Orbis administrationem propius spectant, constitisse eum é Provinciis, Urbibus liberis & Regnis: ut libera Republica, ita postquam omnia unus sub imperium accepit, fuisse Reges qui Imperii maiestatem comiter colerent, eosque in tutela fuisse Augustorum, quorum effigies in nummis suis exhibuerunt: Reges aliquot gentibus à Principibus datos, à Trajano Parthis, ab Antonino Pio Armeniis & Quadis: libertatem Urbium ejusmodi fuisse, ut earum statum Augusti per Legatos ordinarent; in Provincias vero missos fuisse vel Præsides vel Proconsules, de quibus non pauca observari poterint in nummis, quibus præclara lux scriptoribus affunderetur, quæque hic colliguntur. Ad eandem Romani Orbis administrationem referri debent Coloniae, quas ad centum & viginti à Principibus deductas, plerasque à scriptoribus prætermittas, sibi notaverat Spanhemius; sed quod idem argumentum Vaillantius occupavit, per pauca de illis, hoc est, ea quæ in superiori editione scripserat, nova tamen luce perfusa, repræsentat: perinde atque de *Οποvoια* Urbium, de qua jam multa in priori volumine, quaque vel sacrorum communio indicatur, vel hospitii, aut commercii, aut connubiorum jus. Quæ etiam diurnas actis mandari solebant, Adventus scil. ac Processiones Augustorum, in nummis persæpe consignata sunt, ac præterea elogia quibus Urbem

Urbem, & Orbem, varias Provincias & urbes, exercitus, Monetam restituisse dicuntur; indeque facile intelligitur omnia in illis non esse belli acta, hoc est allocutiones Augustorum, victorias, triumphos, trophæa, præterea virium Imperii, legionum, cohortium, exercituum commendationem; sed horum tantam esse copiam perspexit vir bono literarum natus, ut inde iustum opus confici posset; quamobrem pauca quædam de his à vulgi cognitione remota indicasse contentus, enumeratione templorum quorundam celeberrimorum, quæ vel ab Imperatoribus extructa, vel in eorum honorem, cum in urbe, tum in Provinciis condita sunt, absolvit immortale opus, cui cum addere vellet in tertio volumine quæ ad Religionem Gentilium, Consecrationem, suppellectilem veterum spectabant, fato functus est, & quidem ita immaturo, ut hic hoc quidem volumen polire potuerit, in quo ut non plus eruditionis, ita orationem magis tersam ac limatam profecto desideramus.

Alia III. Spanhemii opera nunc recensenda sunt, inter quæ eminet illud, quo Juliani *) Apostatae Cæsares illustravit, Gallice scriptum;

3. *Les Cæsars de l'Empereur Julien, traduits du Grec, avec des remarques, & des preuves illustrées par les Médailles, & autres anciens monumens.* Paris 1696. 4.

& auctoris fama dignissimum; qui cum intellexisset, homines ita esse comparatos à natura, ut libris in scientiarum commendationem scriptis minus moverentur, novam hæc studia promovendi rationem inire voluit, scriptorem nobilem arripiendo, in quo quidquid obscurum, aut obiter ac, velut in transcurso dictum, aut ab aliorum denique scriptorum sententia dispar ac dissentiens animadvertitur, id omne à veteribus nummis illustraret, & incertis quidem fidem confirmaret, ac falsis demereret; obscuris lucem affunderet; in his vero quæ auctores in diversum trahunt, quid potissimum sequendum sit, demonstraret. Hinc profecto intelligis, nihil ferme hic reperiri aut à Juliano scriptum, aut à Spanhemio adnotatum, quin illud continuo certissimis numismatum testimo-

*) Non raro etiam nummos ad vocat Spanhemius illisq; lucem affert in Commentario luculento ad primam Orationem Juliani, quæ ad caicem editionis emendatissimæ operum Juliani legitur, quam eadem illustri Viro debemus, curatam Lipsiæ 1696. foli.

testimonis confirmavit; verum in hoc Commentario commendando haud opus est ut diutius immoremur; quippe in quo eandem secutus est scribendi rationem, quam in cæteris lucubrationibus, in quibus omnibus, ut id semel dicamus, mirari subit singularem quandam, atque omnia complexam eruditionem, prætereaque prope incredibilem memoriæ felicitatem cum acri & certo iudicio conjunctam: quippe cui scribenti ita semper opportuna adfuere cum veterum scriptorum loca, tum etiam maxime appositâ numismata, ut in statione quadam parata, atque illum expectasse, quo juberet prodire loco aut tempore, videantur.

Nec vero aliter sentiendum de ea quam tamen inter alias curas effuderat,

4. *De Nummo Smyrnaeorum, seu de Vessa & Prytanibus Græcorum Diatriba,*

quæ Selectis Seguini Numismatibus x) subjuncta est anno 1684. in hac enim

x) de his supra cap. LXXXVIII. Sed illa diatriba Spanhemii longe ætior & elaboratior recusa exstat Tom. V. thesauri Antiqu. Rom. Græviani p. 699. Trajecti. 1696. fol. Quamplurima etiam nummis qua editis qua ineditis lux à doctissimo Virò allata in Exercitationibus duabus de civitatis Romanæ jure, paucioribus primum tempore liberæ Reipubl. atque pluribus sensim subprimis Imperatoribus, deinde omnibus in toto orbe Romano per celebrem Antonini Caracallæ legem data. Hæ exercitationes in eodem thesauro Græviano primum Tom. XI. sed longe locupletiores deinde separatim Londini 1703. 4. sub Orbis Romani titulo lucem viderunt. Etiam nummis rarioribus pulcherrimisque passim distinctæ sunt ejusdem summi Viri observationes in Callimachum, vulgaræ Trajecti 1697. 8. Neque illius notæ in tres Aristophanis Comœdias ab hoc eruditum deliciarum genere destituuntur, in quibus p. 289. oboli Attici cum noctua, & p. 283. Ephesiorum nummus Antonini Pil honori tributus ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΕΙΛΩΝ, ut Dracones in nummis p. 262. descriptis præteream. Ornant hæ Spanhemii observationes præclaram Aristophanis editionem quam Amstelædami 1710. fol. curavit Vir & ipse doctissimus Ludolphus Kusterus.

enim primum de Amazonibus & Sophistis Smyrnæ in honore habitis disputat; mox de Vestæ cultu intra parietes privatos & in Prytaneis plurima congerit antea obscura & sparsa: eam primam fuisse Dearum in Græcis & Asiaticis Civitatibus; sacra huic primum, deinde Jovi facta; huic primum initiatos fuisse Græcos, cultam fuisse in Prytaneis ejus imaginem, sive statuam, cujus signa accurate describit: eandem denique præsertim nummorum ope demonstrat, & Rheæ filiam, & Rheam, & Cererem, & Tellurem, & ignem fuisse. In Prytaneis illustrandis haud minus accuratus & elegans, ita appellata fuisse ostendit loca, in quibus bene de Republica meritis, Hieronicis, Legatis urbium alimenta è publico præbebantur: eadem ob Vestæ cultum & æternum ignem frequens supplicum asylum, & sacra habita fuisse; ac denique eorum curam pertinuisse ad eos qui summum gerebant in urbibus magistratum, atque idcirco Prytanes variis in locis dicti sunt.

5. Ejusdem Spanhemii Dissertationes quinque extant, Morellii Specimini rei nummarie γ) subjunctæ. *Prima* explicat nummos duos Ancyrae, in quibus ludi memorantur Aesclepii Soterii cum Isthmiis & Pythiis conjuncti: ac primum quidem docet, eos ludos Aesculapio, quem vulgo Servatorem appellarent, factos; deinde varia congerit ad Isthmiorum & Pythiorum originem, solennitatem, & loca in quibus edebantur pertinentia: tum qua de causa Aesclepiis jungantur, aperit; & Pythiorum quidem rationem constare, quod Apolline natus ferretur Aesculapius; Isthmiorum vero Aesclepios veluti continuationem fuisse. His addit observationes de vasis diversi generis, quæ in nummis, quibus ludorum memoria consignata est, visuntur cum insertis singulis, pluribusve palmæ ramis: mox num peculiaris quædam ratio Ancyranos impellere potuerit, ut in Aesculapii honorem ludos instituerent aut renovarent, disquirat: postremo quæ ad Ancyram ipsam spectant, illustrat.

Alteræ Dissertatio est de nummo Nyse in Caria, in quo occurrunt ΘΕΟΓΑΜΙΑ, ludi in honorem feralium Plutonis & Proserpinæ nuptiarum: in ea vero de quatuor potissimum capitibus disputari adnotavimus;

γ) de quo supra num. CXLIX. Prodiit Lipsiæ 1695. 8. Epistolarum ad Begerum à Spanhemio scriptarum meminit erudit. Bandurius infra, CLXII. 2.

vimus; de ipsa eorum ludorum appellatione; de Scribis, quod genus Magistratus in Asia Proconsulari frequens fuit; de Oecumenici vocis; de ludis Iselasticis. In *tertia* Dissertatione nulla causa est cur immoremur; in qua Spanhemius Morellii consilium commendat, & quam lætos & uberes, ipse gloriæ, alii scientiæ & eruditionis fructus ex ejus opere, si aliquando perficiatur, percipere possint, ostendit.

In *quarta* Dissertatione duo Pergamenorum nummi illustrantur. In primo stat Æsculapius in thesa, quam duo Centauri δαδῆχοι trahunt; hunc Spanhemius fuisse docet patrium & præsidem Pergamenorum Deum, deinde de baculo serpente circumvoluto, de pompa sacrorum, de Centauris variorum Deorum thesæ jungi solitis, de facum usu in mysteriis varia colligit, simulque cur Æsculapium Centauri vehant, eique faces præferant, solerter investigat. In altero nummo stat Jupiter juvenis cum fulmine & hasta: hinc Solis caput, inde Lunæ; in imo fluvii duo, de quibus, postquam cætera enarravit, sententiam suam profert; hos Selinum & Cetium esse, nisi Selini loco Caicum malis; arreptaque inde occasione, topographiam Pergami, atque universi illius tractus, accuratam exhibet.

Quinta Dissertatio est de ludis in honorem hominum institutis, cujus generis cum plurimos recenset, tum maxime immoratur in iis qui Alexandro, Augusto, Severo, Antonino & Getæ, qui Philadelphii dicebantur, ac denique Antonino soli facti sunt.

CLXII. LAURENTIUS BEGERUS.

LAURENTIUS BEGERUS, 2) natus Heidelbergæ anno 1653. primum Ser. Electoris Palatini, deinde Ser. Electoris Brandenburgici, sive Regis Prussiæ Consiliarius, ut vocant, ab Antiquitatibus & Bibliotheca, plurima edidit opera ad rem nummariam pertinentia, quorum primum sic inscriptum,

1. *The-*

- 2) De clarissimi hujus Viri vita & scriptis fusc nuper differuit Carolus Ancillonius in Vitis quorundam eruditorum Gallice editis Amstelod. 1709. 12. Viri illi eruditi quorum vitas describit sunt præter Begerum nostrum Valentinus Conrartus, Barthol. Herbelotus, Urbanus Cheuraus, Henricus Justellus, Hadrianus Baillet, Jacobus, Benjamin & Ludovicus uterque nec non Joannes & Claudius Auberii & Jo. Baptista Cotelierius.

1. *Thesaurus à Thesauro Palatino Selectus.* Heidelbergæ 1685.
fol.

duas in Sectiones tributum est, quarum una gemmas, altera nummos elegantiores Palatinæ gazæ complectitur. Ac de gemmis quidem nihil attinet dicere; nummos vero tribus capitibus illustrandos suscepit vir doctissimus. Primo capite exhibentur numismata Regum aliquot Macedoniæ, Asiæ, Syriæ, Ægypti, Bithyniæ, Ponti, Tyrannorum Siciliæ, ac Philistidis Reginæ, Herodis *φιλοκλαυδης*, Batti & Nymphæ Cyrenes, Arati Poætæ, Hecatomini cum Jove Labranteo, Philetæri, Euphemi Argonautæ cum monumentis Argonauticæ expeditionis, & Cadmeis Serpentibus, Phidonis Argivi cum mensuris suis, Patræi & Taurionis; illque notæ adjunguntur haud multum uberes quidem, non contemnendæ tamen. Alterum caput repræsentat numismata urbium & populorum, ita disposita, ut primum locum teneat Magna Græcia cum Roma, Cosa & Massilia; alterum Sicilia, Creta, & cæteræ Mediterranei maris Insulæ: has ubi absolvit Begerus, tum Peloponnesum, Græciam, Macedoniam, Thessaliam, Epirum, Thraciam percurrit; mox Bosporum transgressus, Asiæ & Syriæ urbes collustrat, easque, perinde atque superiores, à via, ut ita dicam, salutat; trajecta denique Ægypto Cyrenen revisit, & Carthaginem usque pervadit. Tertio capite breviter eharrantur Numismata Græca & Latina Imperatorum, Augustarum, Cæsarum & Tyrannorum, à Julio Cæsare, bene multa quidem ad Heraclium; ab Heraclio viginti circiter usque ad Manuelem Calo-Joannis filium. Porro nummi hoc in opere cum integri omnes, tum etiam ad unum exemplum incisi in ære sunt, præter admodum paucos qui magnitudine sua præcellebant; adjectæque literæ & numerorum notæ, quæ singulorum metallum & magnitudinem nos docerent.

Alterum Begeri opus hunc titulum præfert:

2. *Observationes & Conjectura in Numismata quadam antiqua.*

Coloniæ Brandenburgicæ 1691. 4.

& nonnulla complectitur ad Romanas origines spectantia, variaque Romanorum decora in nummis depicta demonstrat: quæ scil. ab Historicis de Herculis in Italiam adventu; quæ de lupa & aquila ab Ænea Lavinium condituro conspectis, quæ de Tulli Hostilii foedere cum Al-

banis, & pace ab eodem Fidenatibus concessa narrantur, horum memoriam in nummis consignatam fuisse: in iisdem commendatas, prudentiam ejus Fabii qui cunctando Romanam rem restituit, viâctorias Sulpicii de Philippo Macedonum Rege, Scauri de Areta, de Bacchio Plautii: ne omisâam quidem legationem, aut Aburii ad Carthagenenses & Malanissam, ad auxilia contra Perseum roganda, aut Syllæ ad Bocchum, ad Jugurtham repetendum: denique cum haud pauca alia in Familiarum Romanarum nummis indicat ab eruditis nondum observata, tum Cæsarem juvenem, cum commendatione originis à Venere, & civis ab eo servati; item Indutiomarum Trevirum, Augusti viâctorias de Sexto Pompejo, ac postremo vota ob fratrum concordiam suscepta in nummo Getæ, in quo Janus expressus. Nec vero ibidem defuit Begero industria aut studium ad illustrandos hummos Græcarum urbium, imo forte superfuit; cum enim præter alia Apollinem pileatum in nummis Ætolorum & Cyrenæorum ac Vejovem in Abderitarum nummo videre sibi visus fuisset, leniter per Epistolam castigatus est à *Spanhemio*, quod à vulgari opinione, quæ in eorum nummorum primo Meleagrum, in altero unum è Battiadis, in tertio denique Apollinem statuebat, descivisset; ac ne sic quidem sententia sua dimoveri se passus, alteram *Spanhemii* epistolam elicit, in qua perinde atque in priori, & in ea Begeri, multa præclara occurrunt de Apolline, de pileis, de galeis, de Abdera, &c. Sequitur

3, *Spicilegium Antiquitatis, sive variarum ex Antiquitate elegantiarum, vel novis luminibus illustratarum, vel recens etiam editarum fasciculi.* Coloniae Brandenburgicæ 1692. fol.

quo in opere, cum gemmæ & statuæ haud paucae, tum in primo fasciculo permulti nummi Græci illustrantur: Bisaltiorum cum Minerva Hippia, Carystiorum cum Mercurio & Gallo, Samiorum cum Venere, & Veneris concubitu: Syracusanorum cum Iceta Leontiorum Tyranno, Agrigentinarum cum Acragante Nympha, Buthrotiorum cum Naulpio, necnon Phintiae Regis, & Herois, ut quidem Begerus opinabatur, *Εὐμειγῆς*: alii è quibus discimus, Amorgum deductam fuisse coloniam à Samiis, Chium à Cretenâsibus, Coum ab Argivis, Chalcedonem à Megarenâsibus: præterea Epiri cum bobus, Rhodi cum uvis & ollula, Cythni cum caleis, Opuntis cum hydia argentea quam Apollini consecraverant:

rant: quos nummos omnes, item eum in quo Jovis Casii templo insistit aquila, & nonnullos Syriæ urbium cum ariete, accurate explicat.

Porro ut superioribus operibus haud ineruditi, ita eruditissimi & diligentissimi Antiquarii famam consecutus est eo opere, quo reclusit Brandenburgici Thesauri opes; quibus, cum per se magnæ sint, tum haud vulgaris è Commentario quo veluti ambiuntur, commendatio accessit:

4. *Thesaurus Brandenburgicus Selectus*. Coloniae Marchicae 1696. fol.

5. *Continuatio*. Ibid. 1699. fol.

6. *Volumen tertium*. Ibid. 1701. fol.

Quatuor numismatum genera hi libri complectuntur, Regum & Illustrium virorum; Provinciarum & Urbium in quibus nummi Græci cusi sunt; Familiarum Romanarum, ac denique Imperatorum; sed de singulis differendum est. Igitur in primo capite occurrunt Numismata aliquot Macedoniæ Regum, Archelai, Amyntæ, Philippi, Alexandri: hunc sequuntur quidam ex iis qui heredes ejus vulgo dicuntur, Macedoniæ, Asiæ, Syriæ, Ægypti; necnon Ponti & Bithyniæ Reges, cum Pyrrho Epirota, Siciliæ sive Tyrannis sive Regibus, & utroque Juba: adjunguntur his cum cæteri clari & illustres viri qui in Thesauro Palatino prodierant, præter unum Euphemum Argonautam, tum etiam Posidippus, Posidonius, Nicoclia Heroïna, Audoleon Pæoniæ Rex, cujus nummum antea Phidolæ adjudicarat, Diocrates exulum Dux sub Agathocle, Commius Atrebas, Indutiomarus Trevir, Donnus Alpium Regulus, Ninnius Marrucinus; ac denique Ullatus Ateula, cujus nummum referre solent ad Attilam Hunnorum Regem. Non omittenda sunt quæ in primo tertii voluminis capite videntur numismata, bene multa quidem plerorumque Syriæ Regum & Reginarum, nonnulla vero & ea quidem rarissima variorum Regum Ægypti, Cappadociæ, Ponti una cum vetustissimo Amynta, Pixodaro Cariæ Dynasta, & duobus, ut quidem opinatur, Arvernorum Regibus Bituco & Bitovio: sed ut rara & insignia pleraque sunt, ita in his explicandis ea est Begeri accuratio, qua nulla major esse queat; de singulis enim symbolis in iis expressis ita diligenter disputat, atque ille qui prope justam ad ea Dissertationem conscribere

vellet; & num ad historiam illustrandam conducere possint, solertissime investigat.

Haud minus ad illustrandos Urbium nummos studium adhibuit Begerus; nihil enim cujus quidem memoria in eximiis illis antiquitatis monumentis consignata sit, ad earum originem, situm & soli ingenium, decora, sacra, & varios casus pertinens, inexplanatum relinquit. Nec vero unum aut alterum cujusque loci nummum, sed quotquot in amplissima gaza servantur, tam in primo volumine, quam in tertio protulit: sed quia eundem ordinem, quem in Palatino Thesauro instituerat, secutus est; hoc est, Italiae primum, & Magnae Graeciae; deinde Liparæorum, Siciliae, ac cæterarum Mediterranei Maris Insularum; mox Graeciae, & populorum huic circumjectorum; postea Asiae, & Syriae; denique Aegypti, Africae, & Hispaniae numismata exhibuit, nulla causa est cur hic immoremur; nisi forte monendus sit lector, qui nummi antea Tarfi Hispaniae adjudicati à Begero ipso fuerant, eos nummos Tarso Phoeniciæ restitutos esse.

Ultia superioribus capitibus & in postremo Thesauri Palatini numismata cum aliis pluribus publicata sunt, ita in tertio capite, quod antiquissima Romanorum ex ære gravi, Familiarum, & incerta quædam numismata complectitur, iterum, suis quæque locis, prodeunt ea, quæ in Spicilegio, illustrata antea fuerant: verum hujus Commentarii longe alia ratio quam superiorum est; tametsi enim omnia hujuscemodi numismata quæ in Brandenburgico museo servantur, exhibet, non omnia tamen explicat; sed si quæ in Patino desint, aut si in iis quæ habet, ejus aut Urfini diligentiam, acumen, judicium desideret, in iis sese exercet Begeri industria, cætera obiter duntaxat recenset.

Supereff postremum caput, quo prodeunt Numismata Imperatorum, Augustarum, Cæsarum & Tyrannorum à C. Julio Cæsare ad Alexium Angelum, non Romæ solum, sed etiam in Coloniis, in Urbibus Græcis, in Aegypto casa, & eruditis, tametsi plerumque brevibus notis illustrata; sed earum ratio intelligi non potest, nisi universæ lucubrationis ratio describatur; quod quidem aliquandiu jam lector à nobis expectat. Non enim eo more quem didacticum appellant, sed in Dialogorum formam scripti sunt libri isti: finxit enim Begerus adfuisse sibi amicum quendam antiquitatis amatorem, nec mediocriter eruditum; cui se qui-

se quidem Brandenburgicas opes ordine pandisse, cum vero ad singulas aut suam opinionem protulisse, aut auctorem ut suam proferret rogasse: & si quidem ipsi conveniret cum cæteris Antiquariis qui eadem monumenta illustranda susceperunt, in iis se plerumque immoratos non fuisse: si vero veteres opiniones convellere, novasque inserere vellet, tum ut utriusque partis argumenta facilius inter se compararentur, finxit ab amico, cui Archæophilo nomen dedit, illas strenue propugnatas, has gnaviter oppugnatas fuisse; eademque ratione ubi monumenta hæcenus ignota publicavit, suam sententiam posuisse non contentus, num etiam alia in alterius mentem venire posset, anxie quæsit, eique Archæophilum patronum dedit. Atque hæc ferme dicenda habebamus de præstanti opere, in quo Numismata omnia ita sculpta sunt ut in Thesauro Palatino, cuique subjuncti sunt indices locupletissimi.

Sunt & alia Begeri eaque erudita opera ^a) quorum duo,

7. *Cranaë Insula Laconica, eadem & Helena dicta, & Minyarum posteris habitata.*

8. *Meleagrides & Ætolia ex Numismate Κυρίων. Colonia Brandenburgicæ 1696. 4.*

simul edita sunt; sed hoc brevius, singulari differtatione constat in nummum, quem Lud. Nonnius Cyrii in Cypro Insula cūsum existimaverat, ipse ad Cyrium Ætolia urbem pertinere demonstrat, nec Cygnos in eo aut anseres, sed meleagrides aves expressas esse; ejusque typi ænigmā explicat: altero vero, quod prolixius est, numismata Κραναιῶν & Ελεναιῶν illustranda suscepit; primumque ea numismata probavit cūsa fuisse in Insula non Artica, verum Laconica, quæ Cranaë, eademque Helena dicta

^a) Spectat & huc Begeri | *Contemplatio gemmarum quarundam Daçtyliotheca Gorlai ante biennium* (Jac. Gronovio editore) & *aucta & illustrata* Colon. Brandenburg. 1697. 4. In hac enim nummos quosdam jucunde etiam illustrat vel cum gemmis veteribus componit; Nam numismata Pontificum Romanorum à Begero ex Cimeliarchio Berolinensi edita & illustrata Ao. 1704. fol. velut recentioris ætatis, de industria Bandurius prætermisit, Nec non Begeri Alcestim pro marito morientem, & pœnas infernales Ixionis, Sisyphi, Oeni & Danaidum ex delineatione Pighiana, ibid. 1703. fol. in quibus de nummis nihil.

dicta est, quod illic stuprum fecerat Paris cum Helena: deinde de symbolis in iis expressis disputavit, ac potissimum de vespertilionibus, in quorum formam mutatas fuisse Myniæ filias, veteres finxere. Hic etiam occurrunt velut corollaria, nummi Gythei, in quo Victoria Aëtiaca celebratur; Nylæ, in quo Begerus videre sibi visus est umbram cymbæ Charontis insistentem, & ferali illi portitori naulum porrigentem; Athenarum, & Eresii, in quibus varia symbola. An eo loco mentio facienda sit de opere inscripto,

9. *Bellum & Excidium Trojanum ex Antiquitatum reliquiis. b)*

Berolini & Lipsiæ 1699. 4.

haud equidem satis scio; in eo enim occurrunt perpauci nummi, duo Hectoris, & totidem Eurypyli, singulares Achillis & Thetidis cum armis, Ajacis manus sibi inferentis, Nauplii facem sceleratam attollentis, Ulyssis domum reducis, prætereaque ille in quo depictum iudicium Paridis; qui nummi haud semel antea, vel à Begero ipso, vel ab aliis publicati fuerant, nec observationibus indigebant. At piaculum esset omittere

10. *Regum & Imperatorum Romanorum Numismata &c. à Romulo & C. Julio Cesare ad Justinianum Aug. cura & impensis &c. Caroli, Ducis Croyaci & Arschotani, &c. olim congesta &c. Coloniae Brandenburgicæ 1700. fol.*

Tametsi enim nihil in tabulis numismatum immutarit, nec magis constet, quæ aurea fuerint, quæ argentea & ærea; tamen de iis qui ad hæc studia animum appellere volunt optime meritus est, dum in Adnotationibus, quæ ab Alberto Rubenio c) minus recte scripta erant, emendavit, quæ obscure, explicavit; his enim effecit, ut nullus esset tyronibus utilior Commentarius. Begeri fama dignissima etiam est

11. *De nummis Cretensium serpentiferis disquisitio antiquaria.*

Coloniae Marchicæ 1702. fol.

in qua nonnullorum opinio, Cretenses ex Asiaticis, hos è serpentibus ortos fuisse, confirmatur; indeque explicantur numismata Antonii, Augusti, aliorumque Principum in quibus cista depicta est inter serpentes duos. Levior est, quæ eodem anno prodit,

12. *Colloqui*

b) tabula præsertim quam Raphael Fabrettus illustravit Iliaca, De illa supra, num. CXXXII. c) Vide num. LXXVI.

12. *Colloqui quorundam de tribus primis Antiquitatum Græcarum voluminibus auctorum Authorem relatio.* Anno 1702. fol.

hanc enim idcirco duntaxat scripsit Begerus, ut suas nummorum quorundam interpretationes adversus Gronovium *) tueretur: quod quidem ita præstitit, ut nec prorsus inutilis sit ea lucubratio, & haud paulo jucundior futura fuisse videatur, si eruditissimum virum minus inclementer exagitasset. Nonnulla etiam ad hanc Bibliothecam Nummariam pertinentia complectitur

13. *Examen dubiorum quorundam.* Berolini 1704. fol.

nam & ad nummum C. Memmii, num ipse Quirinus dictus fuerit investigat, & dictum fuisse asserit, perinde atque in aliis nummis Petillium Capitolinum, & L. Antonium Pietatem: præterea quæ fuerit corona Isthmica? eamque docet contextam olim fuisse è semine & cauliculis, deinde è foliis Selini, eandemque piceam interdum fuisse. Atque hæc quidem sunt Thesauri Brandenburgici veluti appendices: postremum Begeri opus,

14. *L. Annæ Flori Rerum Romanarum libri duo priores ex Criticorum observationibus correcti.* Coloniae Marchicæ 1704. fol.

eodem consilio editum est, quo Juliani Cæsares ab Ill. Spanhemio: ut enim ab hoc Imperatorum Romanorum, ita ab illo Romanæ Reipublicæ historia brevissime scripta est; plurimaque in utroque scriptore reperias aut obscura, aut à cæteris scriptoribus dissentientia, quibus præclara lux affundi è nummis poterat: quamobrem nullam auctorem suum nummis illustrandi d) occasionem amisit Begerus in notis, quas uberri-
mas ad eum scripsit; prætereaque huic præfixit Italiæ historiam à Jano

Z

ad

* De Gronovii thesauro Antiqu. Græc. dictum n. CLV.

d) Non alienum fuerit ab hoc loco Lectorem monere, quod Francofurti ad Moenum apud Amplissimum Virum D. Zachariam Conradum ab Uffenbach exstant Julii Cæsaris & T. Livii scripta quæ similiter nummis DCCCCLXXXIII. & Inscriptionibus antiquis DXLII. illustravit Henricus von der Borch, Comiti Arundelio familiaris, cujus filius Henricus von der Borch Electori Palatino Carolo Ludovico ab Antiquitatibus fuit. De Floro Clarissimi Grævii industria similiter ex nummis illuminato dictum supra num, CLIV.

ad Romam conditam, eamque ipsam nummis haud paucis Italiae, Tiberis, Jani, aliisque distinxit. Mortuum hunc ajunt Berolini anno 1705. die 20 Februarii.

CLXIII. JOANNES CHRISTOPHORUS BATTELLUS.

Viri Illustrissimi JOANNIS CHRNSTOPHORI BATTELLI Dissertatio prodit anno 1702. ad nummum Heraclii Imperatoris, qui tametsi nihil in se continet admodum eximii & singularis, occasionem tamen dedit eruditissimo viro, plurima notandi plane singularia:

Expositio Numismatæ Heracliani, Romæ 1702. in 12.

Videri possunt quæ de illa Dissertatione scripserunt auctores Diarii Trivultiani, e)

CLXIV LUDOVICUS DE VALLEMONT.

Est in Thesauro Regio nummus Gallieni inscriptus, VBIQVE PAX. cum Victoria in biga: in adversa parte Gallieni corona spicea, vel potius graminea redimitum caput cælatum est, cum hoc elogio, GALLIENAE AVGVSTAE. Plerique hunc nummum cūsum fuisse in ludibrium Gallieni contendebant; nec improbabilis eorum opinio videbatur, cum & ignavia illi objiceretur à Treb. Pollione, & satis constaret nunquam minus prædicari potuisse pacem & tranquillitatem Imperii, quod tyranni & barbari cærtatim dilacerabant. Altera erat acutissimi Harduini f) opinio, qui, cum nihil in nummis ludicrum, aut scurrile, nihil Romana majestate & gravitate indignum occurrere existimaret, GALLIENAE AVGVSTAE. scriptum esse dicebat, pro GALLIENE AVGVSTE. in vocandi casu; monebatque nullum fuisse Augustum Gallieno, si nummos testes audimus, vel in bello magis strenuum, vel magis acceptum Populo Romano Galliiisque: simul quod nonnullos movere poterat corona graminea, docebat è Plinio lib. XXII. Sect. IV. nullam coronam ea fuisse nobiliorem, cæteras militibus Imperatores dedisse, hanc solam militem Imperatori, &c. Sed eundem nummum

LUDO-

e) Ao. 1704. p. 1343. Vide sis etiam Diarium Venetum *Giornale d'Italia* T. XXII. p. 73. seq. ubi Battellus à censura in priore Diario adversus ipsum lata defenditur.

f) de numismatis sæculi Constantini p. 448. Opp. select.

LUDOVICUS DE VALLEMONT nova ratione explicare aggressus est, peculiari dissertatione g);

1. *Nouvelle explication d'une Medaille d'or du Cabinet du Roy, sur laquelle on voit la tete de l'Emp. Gallien avec ceste legende*

GALLIENAE AUGUSTAE. Paris 1698. in 12.

Scil. narrat Pollio b.) Celsum quendam, olim Tribunum, cum in Africa degeret, Imperatorem factum fuisse auctoribus Proconsule Africae, & Duce Limitis Libyci; additque: *Quare creatus per quandam mulierem, Gallienam nomine, consobrinam Gallieni, septimo die interemptus est.* Atqui cum Pollionis locum omnes ita intelligebat, per factionem Gallienae Celsum creatum fuisse Imperatorem; sed ea impellente celsum fuisse contendit Vallemontius, ideoque celsum fuisse in ejus honorem nummum, in quo caput suum Gallienus consobrinae nomine cingi, ac veluti corona redimiri voluit. Porro argumentis, quibus novam hanc opinionem stabilire conatus est, vel in hac ipsa Dissertatione, vel in Epistola ejusdem argumenti i) quam anno sequenti edidit, vel in ea quae in Diariis Eruditorum Ao. 1701. k) publicata est, recensendis aut confutandis, nihil causa est cur immoremur, cum utrumque abunde praestitum sit à viris doctis: l) sed haec breviter monere necessarium visum est, quia varias eruditorum de Gallieni nummo opiniones indicare in notis, praeter morem nostrum superfedimus. Altera est ejusdem Vallemontii Dissertatio in nummum Alexandri Macedonis, quem nonnulli falsum; alii veterem quidem, sed Alexandro recentiorē esse existimant; ipse Alexandri ipsius aetate celsum, fideique Q. Curtio confirmandae maxime appositum esse contendit; atque ita explicat, ut nihil vero similis ex cogitari posse videatur, modo hoc unum concedatur, fuisse illa aetate Monetarium ita acri ingenio praeditum, ut futura, non conjectura solum, eaque cum praesentibus copulando augurari, sed etiam certo velut divinae praedicta scire potuerit. Ejus Diatribae titulus hic est:

Z. 2

2. *Differo*

g) Haec è Gallico Italice versa legitur in Diario Veneto *Galleria di Menerva* T. IV. parte 2. p. 17-29. Latine in Christoph. Wolterecki electis rei nummariae p. 168.

b) in XXX Tyrannis c. 29.

i) *Journal des Savans* Ao. 1699. p. 647. edit. Amst.

k) p. 557. edit. Amst.

l) Carolo Caesare Baudelot & Antonio Gallandio, *Infra*, num. CXCVI. & CLXXIV.

Dissertation sur une Medaille singuliere d' Alexandre le Grand, par laquelle on justifie l' Historie de Quinte-Curce. Paris 1701. in 12.

quam deinde adversus tres viri docti, qui ἀδύλας esse frustra voluit, epistolas, fortasse paullo acrius propugnavit in libello inscripto:

Reponse à M. Baudelot, ou se trouve détruit tout ce qu' il a avancé contre l' antiquité de la Medaille d' Alexandre le Grand, & contre la Dissertation faite sur cette Medaille singuliere. Trevoux 1706, in 12.

CLXV. JOANNES ANTONIUS MEDIOBARBUS.

JOANNES ANTONIUS MEDIOBARBUS, Clericus Regularis, eruditi patris non ineruditus filius, m) novam rationem nummos commendandi iniit, ex his nimirum contexendo Panegyricum Principi vere Magno, quem ante hos tres annos tam pia mors, quam mirabilis vita fuerat, coelo reddidit. Ejus Oratio titulum hunc præfert:

Ludovico Magno Panegyricus Imperatorum Romanorum nummis contextus, in Gallicum à Car. Caf. Baudelot de Dairval, in Italicum ab ipso Auctore translatus. Paris. 1703. 4.

Ejusdem Mediobarbi dissertatio extat in diariis Trivultianis mense Decembri 1703. n) in nummum Sept. Severo cum ab Acrasiotis in Lydia, quæ Dissertatio in Begerum potissimum scripta est, quod Harduino male lecto, Acrasum alteram in Lybia posuisset.

CLXVI. MICHAEL ANGELUS DE LA CHAUSSE.

MICHAEL ANGELUS DE LA CHAUSSE, Parisiensis, qui Romæ sedem fixit, Dissertationem elegantem scripsit in nummum Constantini M. in-

m) Ab hoc Tomum Græcorum numismatum, cui Parens immortalis fuit, expectare jussi pridem sumus in Memoriis Trivultianis A. 1701. mense Sept. & Octobr. p. 364. edit. Amst. De Patre, Francisco Mediobarbo dictum n. CXIII.

n) edit. Trivoltianæ. Nam in Amstelod. occurrit A. 1705. mense Januar. p. 29. & Latine ex Gallico versa in Christoph. Wolter-ecki electis rei nummariae p. 142.

M. inscriptum, GLORIA EXERCITVS GALL. quo in nummo de cæso Maxentio, ac liberata Roma exercitui gratulatos fuisse monetarios contendit, eademque ratione intelligendam censuit alteram epigraphen VIRTVS EXERCITVS GALL.

Aureus Constantini nummus, de Vrbe, deuicta ab exercitu Gallicano, Maxentio, liberata explicatus. Romæ 1703. 4. o)

Ejusdem est Dissertiuncula de signis militaribus, quæ prodiit volum. x Antiquitatum Romanarum. p)

CLXVII. N. GENEVRIER.

N. GENEVRIER, Doctoris Medici, duæ extant Dissertationes; prima de *Magnia Urbica*, cujusnam Principis uxor fuerit? Hanc Occo Magnentio nuptum collocaverat, Tristanus Maxentio; utrumque in eas opiniones impulerat sola nominum affinitas & similitudo: at hic scriptor demonstrat, literas quæ in in imo nummorum Magniæ margine leguntur, nec ante Aurelianum, nec fere post primos Diocletiani annos occurrere in cæteris nummis, quorum præterea artificium simillimum est ei, quod in nummis Principis feminae animadvertitur; quamobrem eam intra decennium illud vixisse, quod inter Claudii mortem & Diocletiani initia intercessit: quoniam vero duorum liberorum matrem eam fuisse constat è nummo maximæ formæ, in quo pudicitia, aut verius fecunditas ejus commendatur, Cari, quam alterius cujusquam eorum Principum quos interea terris fata ostenderunt, conjugem fuisse, propius vero videri.

Altera Dissertatio est de *Nigriniano*, quem Occo Constantii ætate rebellasse, Tristanus Alexandri Africae Tyranni filium fuisse conjece-
rant, tametsi ipsa nummorum fabrica, & literæ in eorum imo margine expressæ, Divum illum Magniæ Urbicæ coætaneum fuisse indicarent. Sed quanti facienda sit docti viri conjectura, Nigrinianum ex Aureliani

Z 3

familia,

o) Recusa hæc diss. in iisdem electis p. 283.

p) Alia Causei scripta in eodem Grævii thesauro T. V. & XII. obvia, ex ejus Tomo I. Musei Romani sive thesauri eruditæ Antiquitatis edito Rom. 1691. fol. & Tomus secundus Ao. 1700. excusus nec non Gemmæ antiquæ, eodem anno Rom. 4. vulgatæ, velut ab suo argumento aliena de industria à Bandurio prætereuntur.

familia, & quidem velipſius, velejus ſororis, fratrisve filium fuiſſe videri, quod in Domitia gente fuerit olim Nigrinus Conſul Ælii Cæſaris pater, peritiores viderint; proſecto eâ ſibi ipſe adeo non ſatiſfecit, ut alteram deinde proferret, Numeriano forte natum fuiſſe. Nec vero aſpernanda eſt huiusce Commentarii longitudo, quæ nonnullis immodica viſa eſt: ex hac enim vel illum fructum percipere licet, ut ne in re incerta, & quam nulla vis ingenii explicare queat, operam deinceps conteramus: prætereaque delectat auctoris acumen in interpretando Probi nummo inſcripto, ADLOCVTIO AVG. Hi ſunt Diſſertationum tituli: p)

Diſſertation ſur Magnia Urbica, &c. Paris 1704. in 12.

Diſſertation ſur Nigrinianus, &c. Paris 1704. in 8.

ſed in poſteriori alia quædam occurrunt haud injucunda cognitu; primum enim huic præfixit velut alteram Diſſertationem, in qua ſuam de Magnia Urbica opinionem adverſus doctum quendam virum q) tue-
tur; deinde in ipſo Commentario demonſtrat, qui Maximianus Jun. in aliquot nummis dicitur, eum eſſe Galerium Maximianum Conſtantii Collegam; item recte ſcriptum ab Erud. Harduino fuiſſe, Conſtantium Jun. eundem eſſe quem auctores Gallum appellant, eique adſcribendos eſſe nummos omnes, quotquot Cæſarem nudo capite, virili vultu, naſo longiori ac pene adunco exhibent. Utrique Diſſertationi adjuncta eſt tabella una ænea Numiſmatum.

CLXVIII. CLAUDIUS GROS DE BOSE.

Has Diſſertationes brevi intervallo exceperæ duæ Diatribæ, Gallico ſermone ſcriptæ à viro eruditiffimo CLAUDIO GROS DE BOSE, Perpetuo Regiæ Inſcriptionum Academiæ Secretario, de *Jano* veterum, ac de cultu *Salutis* Deæ. In utraque eruditio certat cum elegantia; ac prima quidem hunc titulum præfert,

Diſſertation ſur le Janus des Anciens, & ſur quelques Medailles qui y ont rapport. Paris 1705. in 12.

in eaque cum variæ de Jano opiniones diſcutiuntur, & quæ ad ejus cultum

p) utramque è Gallico verſam latine legere licet in electis rei nummariæ Chriſtoph. Woltereckii p. 215. & 246.

q) Nic. Henrionium.

tum pertinent mirifice illustrantur, tum etiam numismata haud pauca accurate scalpita explicantur: altera vero cum hocce titulo compareret:

Dissertation sur le culte que les anciens ont rendu à la Déesse Santé. r) On y a joint les Médailles, &c. qui ont rapport à cette matière. Paris 1705. in 12.

qui titulus cum perspicue doceat quod fuerit doctissimi auctoris consilium, ut singula indicemus, minus nobis laborandum est; maxime cum nihil in illa Dissertatione, haud magis quam in superiori, luxuriet, argumentumque à se susceptum vir eruditissimus tam breviter, quam plane & aperte tractaverit.

Ejusdem elegantiae est, quae in Diariis Trivultianis anno 1706. mense Augusto, r) prodiiit *Dissertatio de Termino Deo*, cujus cultum ut illustraret, numismatis potissimum usus est.

CLIX. N. * OUDINET.

Nuper in Historia Regiae Inscriptionum Academiae r) editae sunt viri humanissimi N. OUDINET, dum viveret Regionum Numismatum custodis, duae Dissertationes, quae in Academia lectae fuerant annis 1705. & 1706. Prima est de nummis Atheniensium, inter quos nullus ad hanc aetatem usque repertus est, qui Principum Romanorum effigiem referret, nullus contra quin Minervae cultum exhiberet, aut solum, aut cum Jovis cultu conjunctum. Altera Dissertatio

r) Cum hac eleganti dissertatione Lectorem conferre juvabit exercitationem *de Dea Salute* quam Londini A. 1717. 4. edidit vir doctissimus *Guilelmus Musgrave*.

s) p. 1380-1395. His addere licet ejusdem Boslii *Observationes de nummis Crotoniatarum* quae occurrunt T. 1. p. 290-294. praecleari operis quod Parisiis primum A. 1718. in 4to. deinde Amstelod. hoc ipso anno 1719. 12. Gallicelucem vidit, & quatuor Voluminibus constat, hoc titulo: *Histoire de l'Academie Royale des Inscriptions & belles lettres depuis son établissement jusqu'à present*. Etiam dissertatio de Deo Termino legitur in Tomo II. hujus Historiae p. 63. edit. Amstelod. * Antonius.

t) Ambae exstant Tomo primo p. 270. & 280-290.

tatio est de nummis Lacedæmoniorum : in illis plerumque Dioscuri depicti sunt; interdum Lycurgus , etiam in nummis Imperatorum; quibus de causis , nemo nescit , quas vir doctus cum enarravisset , alias etiam adjunxit , quæ nobis quidem paulo subtiliores videntur ; ita enim comparati sumus , ut ultra illud quod indubitanter verum est nihil queri velimus ; itaque in nummis Urbium , si quis Tristiani more numina expressa ad res Imperatorum gestas referre velit , eruditionem ejus , diligentiam , acumen mirari solemus , sed eam tamen sequi malumus nummos explicandi rationem rudiores & minus ornatam , quæ certa numina idcirco in nummis , puta Lacedæmoniorum insculpta esse docet , quod in horum tutela essent Lacedæmonij , illave maxime cohererent.

CLXX R. P. BERNARDUS DE MONTFAUCON.

R. P. BERNARDI DE MONTFAUCON , Monachi Benedictini , nobilibus orti parentibus in Occitania , quanta si eruditio , quæ diligentia , quod denique acumen , nemo ignorat qui literas norit. Cum ferme omnia quæ ad memoriam insignia sunt in Italia , oculis ipse suis collustrasset , quæ ab aliis prætermissa erant collegit in eo libro , quem inscripsit :

Diarium Italicum , sive Monumentorum , Bibliothecarum , Museorum , &c. notitia singulares in Itinerario Italico collecta.

Parisiis 1702. 4.

quilibet cum varias antiquitates quibus nummi illustrentur complectitur , tum etiam nummos aliquot rarissimos. Sunt etiam quædam in eximio de Palæographia Græca opere *u*) libri secundi capita , in quibus vir eruditus de vetustissimis Græcorum literis disputat , non solum Inscriptionum ope verum etiam numismatum , in quibus cum monogrammata plurima lectu difficillima occurrant , eorum aliquot ad specimen interpretatur. Plura *x*) intra biennium expectamus , quæ dignissima erunt ejus fama.

CLXXI.

u) Prodiit Paris. 1708. fol.

x) Respicit Bandurius Opus pulcherrimum complexurum veterum omne genus monumentorum , quod propediem præla & cælatorum manus evadet , & sub titulo *Antiquitatis explanatione & schematicis illustrata* Latine & Gallice eruditorum usibus ab accuratissimi Montfauconi industria adornatur , quinque Volum. in fol.

CLXXI. SPIRIDION POUPART

Vidimus etiam R. P. SPIRIDIONIS POUPART, ex Tertio Ordine Pœnitentium S. Francisci, vulgo *Piquepus*, y) libellum inscriptum,

Reflexions sur la science des Medailles. Paris 1705. in 12.

in quô vir doctus demonstrare instituerat, nummos libris scriptis ad perdiscendam historiam veterem non minus utiles esse, in iisque contrâctandis majorem percipi voluptatem, quam in evolvendis libris.

CLXXII. MOREAU DE MAUTOUR.

Inter cætera literaturæ monumenta, z) in Regia Inscriptionum Academia olim lecta, edita est viri docti MOREAU DE MAUTOUR, Regiorum Computorum in Curia Pariensi Auditoris, Dissertatio de Deo *Bono Eventu*, ac de nummis in quibus depictus est: qua in Dissertatione quæ sint Boni Eventus attributa, quæ illius cultus origo, perspicue docet; deinde numismata ejus omnia jam inde à Galba ad Gallienum usque ita explicat, ut singularem quandam uniuscujusque Imperatoris felicitatem iis prædicatam fuisse appareat. Erudita Dissertatio est, ac diligenter scripta: paulo tamen obscuriora sunt, quæ de Bono Eventu inter Consentes Deos a) relata in principio leguntur.

A a

CLXXIII.

y) On appelle à Paris ces Religieux *Pique-puces* du nom d'un petit village qui est au bout du Fauxbourg saint Antoine, & qu'on nomme *Pique-puce*. Hæc Richeletus.

z) Histoire del' Academie Royale des Inscriptions & belles lettres Tom. IV. p. 78-111.

a) Saltim à Consentibus urbanis *Bonum Eventum* diserte distinguit Varro lib. 1. cap. 1. de re rustica. Et quoniam, ut ajunt, *Dii facientes adjuvant*, prius invocabo eos: nec ut *Homerus & Ennius Musas*, sed *duodecim Deos Consentes*. Neque tamen eos urbanos, quorum imagines ad forum accurata exstant, sex mares & femina totidem (Juno, Vesta, Minervâ, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.) Sed illos duodecim Dæos qui maxime agricolarum duces sunt. Jovem & Tellurem, Solem & Lunam, Cererem & Liberum, Robigum ac Floram, Minervam & Venerem, Lympham & Bonum Eventum.

CLXXIII. JOANNES NICOLAI.

JOANNES NICOLAI; Antiquitatum Professor, b) & Contub. Tübingensis Rector, in tractatu *de siglis veterum* Lugduni Batavorum edito anno 1706. in 4. duobus capitibus xx1. & xx11. numismatum sigla explicare conatus est; qua de causa ejus mentio facienda erat.

CLXXIV. PAULUS ALEXANDER MAFFEI.

PAULUS ALEXANDER MAFFEI, Patritius Volateranus, eximii Operis c) quod inscripsit,

Le Gemme Antiche figurate. In Roma 1707. 1708. 1709.

4. vol. in 4.

tertiæ parti unam, quartæ quinque in rarissimos nummos dissertationes subjunxit. Prima est in nummos duos maximos Antonini Pii & Faustinae: & in illius quidem nummo, in quo stant, hinc Jupiter dextra hastam, sinistra fulmen tenens; inde Atlas cœlum gerens humeris; inter utrumque ara, sive cippus, in cujus basi Gigas fulmine postratus jacet: cum Antonini prudentiam & virtutem his symbolis commendari arbitratus est, tum etiam victorias de Barbaris, quas quia non suo ductu, sed per Duces retulit, idcirco Jovem habitu pacifico repræsentatum fuisse; præterea ne quid in nummo inexploratum relinqueret, etiam illa vulgaria congeffit de statura Deorum & Heroum humana majori, de Gorgonis effigie in Jovis fibula, de Consulatu, de Tribunitia Potestate, de titulis Augusti, Imperatoris, Patris Patriæ. Quod vero ad Faustinae nummum spectat, quia in illo Diva est, de Consecratione disputavit, ejus originem demonstravit eandem esse quam idololatriæ, progressionem accurate, præsertim in Romano Imperio persecutus est; minus recte tamen Constantinum & ejus successores ad Justinianum usque eadem propemodum ratione qua superiores Principes consecratos fuisse conjecit; denique cur Diana Lucifera cælata sit in hoc nummo quem illustrandum susceperat, investigavit.

Altera Dissertatio est de nummo M. Antonii & Cleopatæ, in qua Triumviri illius, & Bibuli Præfecti, aut potius Prætoris historiam illustrare conatus est eruditissimus vir: tertia vero de nummo maximo Com-

b) defunctus est A. 1708. 9. August. modi

c) De hoc opere consules ubi lubebit Acta Eruditor. T. IV. supplementi p. 301. & Ao. 1713. p. 300.

modi sacris Neptuni operantis, juxta quem Pharus, & naves duæ velivolæ, cum lemmate VOTIS FELICIBUS, quem nummum scripsit monumentum esse vel expeditionis Britannicæ, vel potius Africanæ Classis à Commodo institutæ, ut subsidio esset, si quando frumenta ex Ægypto haud satis opportune in Urbem Æternam adveherentur.

In quarta Dissertatione nummus maximus Treb. Galli qui in nostra serie deest, illustratur: hunc Erudit. Maffæus sic descripsit; IMP GALLUS AUG. IMP VOLUSIANUS AUG. Treb. Galli & Volusiani capita laureata adversa.

PON MAX TR P II COS II ET COS. Imperatores duo togis pictis induti in curru sex equis juncto à Victoria coronantur; currum prætoriani quatuor, hinc & inde duo, comitantur. In ejus vero explicatione pleraque collegit, quæ de Principum Romanorum triumphis notata à viris doctis & animadversa sunt; sed ut hæc exscribere animus non est, ita necessarium videtur monere, quod conjectura vix affecti eramus, id firmissimis argumentis demonstratum ab illo fuisse, Hostilianum scilicet anno 352. d) & quidem ante Kalendas Augusti aut peste absumtum, aut veneno occisum fuisse, Volusianumque continuo Augustum factum: id enim cum ex hocce nummo singulari constat, tum etiam ex inscriptione quam pag. 65. exhibuimus.

Quinta Dissertatio est de nummo maximo Diocletiani, in quo solitus typus Monetarum trium, ejusque explicatio tota conjecturalis est, & vulgari opinioni innixa, Principem illum divinos honores usurpasse, & pro Jove præsentì haberi voluisse; idcirco enim & ejus caput nudum esse, & in averſa parte expressam esse Monetam, quæ haud diversa esset ab Æquitate, quam Sophocles Ζηνὸς σὺνεδρον esse dixit. Sexta de nummo item maximo Val. Maximiani, quem, quia in serie deest, hic ex ipso Maffæo exscribere juvat: IMP C M AUR VAL MAXIMIANUS P F AUG. Caput Val. Maximiani leonis exuviis tectum.

JOVI CONSERVATORI AUG. Templum, in cujus atrio stat Jupiter, fulmen dextra, hastam sinistra tenens; ad pedes aquila: in templi epistylìo JOVIUS AUG. d. Mus. Sabbatini.

Enim vero non JOVIUS AUG. sed JOVIOMUC. hoc est, Jovi Optimo, Maxi-

A a 2

mo,

d) error typographi pro 252. ut recte excusum in Bandurii nummis Imperatorum T. I p. 65.

mo, Victori, Conservatori. legi hoc in nummo debuisse constare ex altero Diocletiani simillimo: ideoque existimo, expressum hic esse templum quoddam, quod Jovi suo Diocletianus construi jusserat: sed tamen hanc opinionem haud improbabilem esse, illudque templum vel Jovi & Herculi in Capitolio, vel soli Jovi, quo loco modicum huic sacellum, aramque Domitianus posuerat, ædificari potuisse agnoverit Clar. vir, maluit tamen eusum fuisse nummum in honorem Diocletiani, Jovis personam jam ferentis; templumque illud non templum fuisse, verum ædiculam, quales ad ludos solennes, Theatri Circive ornandæ causa effingi solebant; ideoque monumentum hoc esse ludorum quorundam, quos Maximianus ediderit in honorem Diocletiani, quem Jovis habitu representari, dubitanter tamen, scripsit; indeque arrepta occasione de sigillaribus, sive ædiculis, quæ vel in privatis armariis & larariis, vel in ædibus sacris, vel in publicis locis servabantur, & à Græcis *Ναῖδια* & *Θησαυροὶ* vocabantur, accuratissime differuit.

CLXXV. PAULUS PEDRUSI.

PAULUS PEDRUSI, è Societate Jesu, Numismata Musei Farnesiani, sivi Serenissimi Parmæ Ducis*) publicavit: primum quidem aurea à Pompeio ad Constantem I. deinde argentea à C. Julio Cæsare ad Heraclium; maxima ex ære; atque horum pleraque ex eorum genere sunt, quæ vocant conturnitata; nonnullaque ibidem illustrium virorum Imperatoriis præfixa visuntur: postremo ærea primæ formæ à Julio Cæsare ad L. Ælium. Si singulorum numerum scire juvat, in octo & viginti æneis tabellis cælata sunt Numismata ex auro ducenta triginta: multo major est argenteorum copia, quippe quæ ad nongenta numero complexæ sint una & septuaginta tabulæ: at quos *Medaglioni* vocant, haud plures centum & sexaginta sunt, eosque in septem & viginti tabulis exhibuit Pedrusius: ærea vero primæ formæ numero trecenta viginti in tabulis quadraginta incisa sunt. Nummis adjunctus est perpetuus Commentarius, novo prorsus stylo conscriptus; in quo si quis reconditam eruditionem quæsierit, fecerit contra mentem Pedrusii, qui hoc unum sibi proposuisse videtur, ut arrepta è nummis occasione, Nobilium adolescentum, qui in Parmensi Collegio humanioribus literis operam

*) Francisci I.

operam dabant, animos ad virtutem inflammaret, & à vitiis quæ Romani in plerisque Principibus detestati sunt, averteret. Sed librorum tituli describendi sunt:

1. *1 Cesari in oro raccolti nel Farnese Museo, e publicati colle loro congrue interpretazioni.* In Parma 1694. fol. c)
2. *1 Cesari in argento, da Giulio Cesare fino a Eraclio. d)* 3. vol. fol.
3. *1 Cesari in Medaglioni.* In Parma 1709. fol. e)
4. *1 Cesari in Metallo grande, da Giulio Cesare fino a L. Elio.* In Parma 1704. fol. d)

CLXX. NICOLAUS CHEVALIER.

NICOLAUS CHEVALIER, Gallus, cum cætera veteris ævi monumenta, quæ Ultrajecti in Museo publico servantur, ederet, numismata non omisit, eaque ter centena numero in quinque & viginti æneis tabulis incidi curavit ad unum exemplum; sed cujus metalli modulive fuerint cur non monuerit nescio; quod enim nullas ad ea notas scripserit, minus mirum videtur, cum ea sciret à viris doctis illustrata jam esse: haud enim eximios quosdam & singulares nummos hic quæras censeo, familiarum omnes sunt, aut Imperatorum ad M. Aurelium usque, sæpius publicati; nisi rari habeantur, qui revera adulterini sunt, & recentes conficti, cujusmodi nonnullos in eo libro deprehendi, quos profecto alterius cujusvis, quam auctoris hujus consilio editos credere malim. Operis titulus hic est:

Recherches curieuses d' Antiquitez, &c. que l'on voit dans la Chambre des raretez de la ville d' Utrecht. Utrecht 1709. fol. e)

CLXXVII. INCERTUS.

Extat ab Anglo quodam, qui nomen suum non prodidit, concinnata

Aa 3

Numi-

- c) Vide Acta Eruditor. Ao. 1696. p. 57.
- d) Parmæ A. 1701. 1703. & 1704. Vide Memorias Trevoltianas Ao. 1708. p. 210. 431. Acta Eruditor. Ao. 1706. p. 427.
- e) Vide Acta Eruditor. Ao. 1713. p. 294. Giornale d' Italia T. X. p. 23. d) Giornale d' Italia T. XXII. p. 167.
- e) Journal des Savans 1709. mese Junio p. 496. edit. Amstelæd.

Numismatum Antiquorum sylloge, Populis Græcis, Municipiis, & Colonis Romanis usorum. Londini 1708. 4. f)

in ea sunt Numismata Imperatorum à C. Julio Cæsare ad Carum, non pauca, sed obvia, præter admodum viginti quæ in ære incisa sunt. Notæ raræ, quæ lectorem haud multum juvent, & parum morentur. Subjuncta est Appendix Numismatum quorundam Regum Syriæ, Ægypti, & Urbium Græcarum.

CLXXVIII. INCERTUS.

Sunt etiam in Diariis Trivultianis anni 1709. Epistolæ novem à viro quodam pererudito, & acris ac limatijudicii scriptæ de optima nummos explicandi ratione: in quibus postquam regulas duas *g*) ab errore tutissimas statuisse; ab historica veritate nunquam esse recedendum; in nummorum explicatione id potissimum sequendum, quod frequentatum fuisse constat, docuissetque in utramque regulam consulto ac per imprudentiam sæpiissime peccatum esse nostra ætate à viro acuto & docto; * tum literas quæ in imo nummorum margine & in area, ac numerales notas interpretatus est, demonstravitque à vero alienissimas esse quas idem excogitaverat literarum ac numerorum explicationes.

CLXXIX. ANTONIUS GALLAND.

Varia extant ANTONII GALLAND, *b*) opuscula, quæ nobis indicanda

- f*) Acta Erud. A. 1710. p. 22. Memoires de Trevoux A. 1709. p. 270. & 1237.
- g*) mense Aprili A. 1709. p. 694. & 706. Cætera Epistolæ leguntur in mense Junio p. 1024. Exstant & eodem anno quæ huc spectant alia ut p. 93. *Suite de la diff. (Ao. 1707.) savoir si les Medailles ont esté des monnoyes ou non?* P. 644. *Explication d'une Medaille de Neron.* P. 467. *Lettre au sujet d'un tresor de (36000) medailles qu'on a trouvé.* P. 1237. *Lettre sur quelques articles des Memoires ou il est parlé de Medailles.* P. 2164. *Explication d'une Medaille de Tetricus.* * Jo. Harduino
- b*) In Massoni Historia Critica Reip. litterariæ T. IX. p. 331. diem obiisset traditur mense Martio A. 1715.

canda sunt; sed alia seorsim, alia variis in libris prodire. In Miscellaneis Gallicis Sponii *i*) xv. Dissertatio de nummo Treb. Galli à Colophonis cuso, in quo tredecim Ionæ urbes Apollini Clario sacrificant: seorsim, Epistolæ tres prima de nova quatuor Gordianorum Historia, quam vir doctus *k*) scripserat, ut auctores à Capirolino laudatos inter se conciliaret; altera de nummis quatuor Juliæ Mamææ, Marinianæ, Pacatiani, Postumi utriusque, à R. P. Steph. Chamillart *l*) publicatis: tertia de ea quam Vallemontius *m*) excogitaverat nova explicatione nummi Gallieni, in quo Gallienam Augustam exhiberi arbitrabatur.

1. *Lettre touchant l' Histoire des quatre Gordiens.* Paris 1696. in 12.

2. *Lettre touchant quatre Medailles antiques publiées par le P. Chamillard.* Caën 1697. 8.

3. *Lettre touchant la nouvelle explication d' une Medaille d' or du Cabinet du Roy.* Caën 1698. in 12. *n*)

præterea de nummis Tetricorum, & aliis à V. C. Georgio de Ballonfeaux comparatis, ac de variis cum ipsius viri docti, tum maxime Harduini in illos nummos conjectationibus.

4. *Observations sur les explications de quelques Medailles de Tetricus le pere, & d' autres tirées du Cabinet de M. de Ballonfeaux.* Caën 1701. in 12.

In Diariis Trivultianis, mense Julio anni 1701. de nummis Gratiani, *o*) in quibus AVG G AVG. dicitur; eodem anno, mense Septembri, de nummo Caracallæ in quo βασιλεὺς dicitur, frustra reclamante viro doctissimo, quem Gallandius refellit: anno 1702. mense Maio, excerpta è literis ad Morellium, occasione Epistolæ quam ad Perizonium scripserat de nova Consularium nummorum editione *p*): item mense Septembri,

i) editis Lugd. 1683. 4. supra num. CXVII.

k) Jo. Baptista du Bos, de quo num. CL.

l) vide num. CXCIII. *m*) de quo num. CLXIV.

n) Hæc Latine versâ una cum Vallemontii diss. occurrit in electis rei nummariaë Christoph. Woltereckii p. 189.

o) Duæ Gallandii de numis Gratiani diatribæ, cum Anonymi contrariis Latine exstant in iisdem Woltereckii electis p. 331. & 339.

bri, de nummo Augusti, *q*) in cuius averſa parte columna viſitur cum epigraphe CC AVGVSTI. quas literas cum vir doctus ita interpretatus eſſet *Circenſes Auguſti*, Gallandius argumenta quibus illa interpretatio nitebatur ſolvere conatus eſt, & alteram protulit, *Caii Caſaris Auguſti* nummumque prodidit cuſum fuiſſe in monumentum columnæ Milliaræ: anno 1714. menſe Januario *r*) de nummo Hadriani, in cuius averſa parte legitur RESTITUTUS AUG.

In Hiſtoria Regiæ Inſcriptionum Academiae *s*) Diſſertationes variae: prima de Domitio Domitiano, quem quidem demonſtravit, non Aureliani, verum Diocletiani ætate imperaviſſe, ſed alia ſimul de Achilleo prodidit quibus aſſenſum præbere non paſſumus: altera de nummis Conſtantii Galli, *t*) qui diu inter nummos ejus patruelis Conſtantinii, filii Conſtantini M. delituerunt: tertia de nummo Helenæ cujuſdam *u*) quæ HELENA N. F. dicitur: hanc eſſe Conſtantini matrem contendebat Gallandius, quod ut probaret, varia ſcripſit quæ cum hiſtorica veritate minus congruunt: quarta denique de formulis s c & Gx Sc. *x*) quas inter ſe diverſas eſſe arbitratus eſt; ac formula quidem s c. mone-ri nos, nummum ex auctoritate Senatus cuſum fuiſſe; alteram vero indicare, certos quosdam honorum titulos Principi, vel illuſtri viro qui illis ornatus eſt, conceſſos fuiſſe à Senatu.

CLXXX.

p) in iſdem electis p. 67.

q) Alia Gallandii diſſertatio de hoc nummo extat in Maſſoni T. II. Hiſt. Criticæ Reip. litterar. p. 1-41. in qua eandem interpretationem ſuam tuetur etiam contra Vaillantii Doctōris quondam ſui opinionem qui CC. intellexerat de ducentis millibus Civium Romanorum, quibus annonam dividendam largitus fuerit Auguſtus, nec non adverſus ſententiam V. C. Jo. Caroli Schott, qui legit *Ducenarii Auguſti*, de qua infra num. CLXXXV.

r) p. 104-108.

s) T. I. p. 311. ſeq. edit. Amſtelod.

t) id. p. 316.

u) id. p. 308.

x) id. p. 321. Ad eodem Gallandio promiſſum *Lexicon Numismaticum*, quo nomina Deorum Dignitatumque & alia in nummis occurrentia illuſtrare inſtituit & deſcriptionem dare ſelectorum numismatum Muſei Foucaltiani cujuſ cuſtos fuit intelligentiſſimus. Vide Acta Eruditor. A. 1713. p. 240. 480.

CLXXX. CHRISTIANUS FRIDERICUS RUHE.

CHRISTIANUS FRIDERICUS RUHE, Arnstadiensis, laudabilem operam impendit in illustranda, veterum nummorum opere, γραμματικῆς Latine arte. Ejus sunt

Specimen Philologia Numismatico-Latina primum. Et Specimen Philologia Numismatico-Latina secundum. Francofurti & Lipsiæ 1708. 4.

in quibus literarum figuram & permutationem examinat, de digamma te Claudiano, γ) ac de more vocales longas delineandi differit, διφθογγολογίας, ut vocat, veterum numismatum, ac veterum variationem in aliquot vocibus scribendis demonstrat, alia denique colligit quæ ad scribendi artem pertinent, tam utilia, quam jucunda cognitu.

CLXXXI. CHRISTOPHORUS WOLTERECK.

Est etiam CHRISTOPHORI WOLTERECK * mentio facienda hoc loco, quod anno 1709. triginta quinque eruditorum virorum z) dissertationes quibus nummi illustrantur, sparsas collegit, & eas quæ Gallico sermone scriptæ erant, in Latinum vertit. Libro titulum hunc tribuit:

Electa rei Nummaria, sive Selecta Dissertationes de rarioribus nummis antiquis tam Græcis quam Latinis. Hamburgi 1709. 4.

has inter primum locum obtinent, quæ Deos spectant, sequuntur ex quibus nummi Consulares exponuntur: postremo exhibentur quæ ad nummos Imperatorum pertinent: ad calcem additæ sunt in quinque æneis tabellis numismata, quæ singuli auctores dissertationibus suis adjunxerant.

Bb

CLXXXII.

y) De hoc conferendi Viri docti ad Suetonii Claudium c. 41. & Tacitum XI. 13. Annal.

* Gluckstadiensis Holfati, de quo supra p. 139. & 80.

z) Illi sunt præter Anonymos quosdam, Claudius Gros de Bosc, Stephanus Chamillard, Mich. Angelus Causeus, Anton. Gallandus, N. Genebrius, Franciscus Græverolius, N. Grainvillius, G. G. Leibnitius, Jo. Antonius Mediobarbus, Jo. Meierus, N. Moissonierius, Andreas Morellius, Jo. Christoph. Olearius, Andr. Erasmus Seidelius, Renatus Josephus Turnemine, Jo. Foy Vaillant, & Lud. de Vallemont. Singulæ dissertationes suo quolibet loco sunt à Bandurio memoratæ.

CLXXXII. R. P. JOANNES HARDUINUS.

R. P. JOANNIS HARDUINI, è Societate Jesu, compluria extant Opera, in quibus singularem eruditionem cum miro quodam ingenii acumine conjunctam deprehendere licet; sed quæ ad hanc-ee Bibliothecam pertinent, cum variis temporibus seorsim, tum insimul cum aliis operibus edita sunt, cum hoc titulo:

Jo. Harduini &c. Opera Selecta, tum quæ jam pridem Parisiis edita nunc emendatiora & multo auctiora prodeunt, tum quæ nunc primum edita. Amstelodami 1709. fol.

In iis, quæ ad prima Numismatum scientiæ rudimenta spectent, duæ Dissertationes sunt: prima ^{a)} pag. 185. *De Re Monetaria Veterum Romanorum ex Plinii Secundi sententia*, in qua Sectionem XIII. libri XXI. Plinii ita explicat; ante Pyrrhum devictum fuisse assem ex ære, librali pondere, sive duodecim unciarum, signatumque esse nota pecudum: argentum signatum esse quinque annis ante bellum primum Punicum, & placuisse denarium pro decem esse libris æris, quinarium pro quinque, sestertium pro assibus binis cum dimidio asse. Assis deinde pondus imminutum bello Punico primo, constitutumque ut è libra una seni asses conflarentur, quorum nota esset ex altera parte Janus geminus, ex altera rostrum navis, trientium vero, & quadrantium ratis. Postremo asses unciales factos, quo tempore Minucium urgebat Hannibal; eodemque tempore antiquatam veterem pecuniam ex argento, & novam conflataam cujus notæ fuere bigæ atque quadrigæ; ac tum demum denarium sedecim assibus permutari cœpisse, eaque ratione dimidium lucratam esse Rempublicam; cum enim pro argenteo denario vetere, qui ad ærarium deferrebat, sedecim duntaxat asses unciales daret, quaternos; eandem deinde aucto novi denarii pretio ad sedecim asses, iterum senos lucrifecisse. Addit Harduinus ex Plinio, semunciales etiam asses factos, ac deinde octavam partem æris argento mistam, quæ quidem levia sunt; sed hoc maxime memorabile, auri infecti scrupulum fuisse antequam nummus aureus percuteretur, quindenis sestertiis permutatum; cum vero percuti cœpit, hoc est decimo tertio anno belli Pnici secundi, placuisse

- ^{a)} Hæc dissertatio primum lucem vidit ad calcem operis quod Parisiis 1684. 4. ab Harduino in lucem emissum inscribitur: *Nusni antiqui urbium & populorum illustrati* p. 539.

cuisse ut idem vicenis sestertiis valeret; itaque in singulas auri libras Rempubicam lucrificasse sestertios MCCCXL. ratione scil. eorum sestertiorum qui duobus assibus ac semisse aestimabantur, quales semper intelligi debent, quod hi fuerint antiquissimi sestertii, nisi aliter eam vocem accipiendam esse moneant auctores; sive sestertios DCCCC. ratione eorum sestertiorum qui tunc erant, hoc est, quatuor assibus aestimabantur. Hæc pluribus exequi libuit duplici de causa; prima quod harum rerum cognitio maxime necessaria sit ei qui in hisce studiis versari velit; altera, quod in ipso limine juvabat eximium singularis Harduini subtilitatis & iudicii specimen præbere in ea re, ad quam velut ad scopulum doctissimi viri adhæserant.

Altera Dissertatio extat pag. 506. in qua hoc probare nititur Harduinus, monetæ loco ac vice non fuisse per se nummos Imperatorum memoriæ, honori, ac venerationi destinatos, indulgentia tamen Principum pecuniam publicam fuisse.

Quod ad nummos ipsos, sive ea quæ in illis exhibentur spectat, totam de iis disputationem tres potissimum in partes distribui oportere arbitratus est, quarum prima Symbolica appellaretur, altera Historica esset, tertia Geographica. De Symbolica Dissertationem singularem exhibuit pag. 183. cujus duæ partes sunt: prima complectitur non quidem omnia, sed insigniora, ut ipse monuit, symbola vocalia, Gallice, *Armes parlantes*, cujusmodi haud pauca in nummis Familiarum occurrunt: an hæc inter referenda fuere, aut Siren in Petronio Turpiliano, aut Stymphalis avis in L. Valerio? Illam quidem in virum ad femora nudum, pedibus, alis, & cauda avis; hanc in noctuam galeatam mutavit vir singulari acumine præditus; sed ne sic quidem avis *Petronium* videtur exhibere, quod *de medio petrarum dare voces* dicatur in Psalmis; * aut noctua *Valerium*, quod sacra sit Palladi Deæ virtutis, sive *valoris*, cum eo intellectu valoris vox à scriptoribus non sit usurpata. Altera pars exhibet symbola, quæ aliis fabulosa, ipsi ænigmatica videntur, Pegasus, Gryphum, Spingem, Chimæram, Centauros, Minotaurum, Capricornum: horum omnium rationem à fabulis accersendam esse hic negatur, quippe quibus dotes opesve populorum, aut hominum quorundam virtutes ac res gestæ repræsententur.

* Psal. CIII. 12.

In altera parte, Historica, potissimum defudavit Harduini industria; ad eamque pertinent opera quatuor,

1. *Chronologia ex Nummis antiquis restituta Prolusio, de nummis Herodiadum* b) pag. 328.
2. *Chronologia ex Nummis antiquis restituta Specimen primum. c)* *Nummismata Saculi Constantiniani.* pag. 419.
3. *Chronologia Veteris Testamenti ad Vulgatam versionem exacta, & Nummis antiquis subinde illustrata; Chronologia ex Nummis antiquis restituta specimen alterum.* p. 513.
4. *Historia Augusta ex Nummis antiquis, Græcis Latinisque illustrata.* pag. 681.

quæ singula ut suo ordine exequamur, de Chronologia Veteris Testamenti primum dicemus. In hac Harduinus descriptionem temporum per annos singulos ab iis rerum initiis ad annum Christi 70. contexere instituit; ac ne profanorum scriptorum varietas, inscitia, perpetuaque inter se pugna ac dissensio, præterea Codicum Græcorum Veteris Testamenti à Latinis Græcisque, in ipsis annorum notis discrepantia, labori suo, ac veritati detrimento forent, (ipsissimis ejus verbis utimur) primum solam sequutus est Versionem Vulgatam; deinde è scriptoribus antiquis Herodotum unum, Pliniumque in medium testes adduxit; adjecitque subinde veteres nummos, ac cœlestes observationes à se probe exploratas. Hinc facile intelligitur, quid vel de Rationariis temporum à * recentioribus concinnatis sentiat vir præstanti ingenio atque doctrina; de iis tamen planius etiam variis in locis loquitur: qui veteres scriptores inter se conciliare volunt, eos ex vetustis fabulis novas cedere; se vero non quid scriptores referant, sed quid nummi veteres ac probi, ex quibus emendari plerosque omnes scriptores oporteat, repræsentare; nec recentiores etiam scriptores appellare, à quibus in singulis fere sententiis dissidet; ne ex aliena clade palmam quærere videatur.

His

- b) Prodierat separatim Paris. 1693. 4. recusa eodem anno Lipsiæ.
- c) Hoc primum vidit lucem A. 1696. ut Specimen alterum A. 1699. Paris. 4. Sed variis accessionibus locupletata est hæc nova in selectis Harduini operibus editio, in quibus Historia Augusta ex nummis nunquam antea typis exscripta primum prodit. * Petavio.

His accedit, veteres scriptores nonnunquam suspectos huic esse, ut pag. 547. & 573. si diversam à nummis in urbium ac Principum nominibus, scribendi rationem sequuti videantur; sed hæc, & cætera hujusmodi libenter prætermittimus, ut moneamus, in Amynta, quem sextum Macedonia Regem fuisse existimat Harduinus, ejusque coætaneo Polycrate Samiorum Tyranno incipere seriem Numismatum, quæ deinde hic bene multa describuntur. In his maxime conspicua sunt Numismata Ægypti ac Syriæ Regum, quorum etiam novæ series hic instituuntur, uno potissimum argumento subnixæ, qui ΘΕΟΙ. dicuntur in nummis Ægypti ac Syriæ, eos fuisse patre, avo, proavo, abavoque Regibus editos; hancque propriam esse vocis Θεός significationem, perinde atque Επιφανής & Κλεοπάτρας. Hinc scil. colligitur, eum Ptolemæum qui ΦΙΛΟΜΗΤΩΡ ΘΕΟΣ in nummis dicitur, fuisse quintum Ægypti Regem, Ptolemæi Soteris abnepotem; ipsum cui M. Lepidus à Senatu datus est tutor; ejus sororem & conjugem fuisse Cleopatram, quippe, ut ex nomine ipso intelligitur, quatuor saltem regibus ortam, eoque Θεῶς Ἀδελφῶς esse in rarissimis quibusdam nummis: ex eo matrimonio natam alteram Cleopatram, quæ Alexandro primum, deinde Demetrio, Syriæ Regibus nupsit; aliam deinde Cleopatram fuisse nullam, præter illam notissimam, quæ *Regina meretrix* Plinio dicitur; hanc vero Θεῶς Νεωτέρων idcirco dici, quod una tantum prius fuisset Regina Ægypti Cleopatra Dea; eandemque *Reginam Regum Filiorum Regum* appellari, quod filia esset Regum duorum, qui & ipsi Regum duorum filii erant; hoc est, eam ante se habuisse Reges quatuor, ex quibus recta linea ortum duceret; non tamen plures, quod *filius* nonnisi de filio ac nepote dicatur; quamobrem ejus atavum Regem non fuisse, sed Ptolemæi Philometoris fratrem, patrem Evergetæ, ipsum Epiphanem dictum. In stemmate Regum Syriæ aliquanto plura occurrunt, in quibus Harduinus à cæteris dissentit; primum enim ut Antiochum Magnum quintum Regum cum Plinio statuatur, Antiochum Θεός & unum è Seleucis expungit, hisque substituit Ptolemæum Antiochi filium, Seleuci Nicatoris nepotem, quem Plinius profecto Regem appellat, sed vivo adhuc ejus patre, cui superstitem eum fuisse non scribit; deinde tres statuit Antiochi Magni filios, Seleucum *Epiphanem Nicatorem*, Antiochum *Deum Epiphanem*, & Demetrium *Deum Nicatorem*; hos nimirum eadem ratione *Deos*, qua Se-

leucum *Epiphanem*, dictos. Quæ deinde cæterorum Regum cognomina nummi repræsentat, non arbitraria esse monet ut vulgus existimat, aut temere accepta; sed hereditaria, quæ Regum originem, stirpemque ac seriem certissime indicent; quamobrem ex iis constare, Antiochi Dei filios fuisse Antiochum *Eupatorem*, & Alexandrum *Theopatorem*, qui patrem haberet *Deum*; Alexandroq; natum Antiochum *Epiphanem Dionysum*: inde etiam liquere Demetrio *Deo Nicatore* natos, Demetrium *Deum*, Antiochum *Epiphanem*, Philippum *Epiphanem* omnes *Philadelphos*: postremo Antiochi Evergetæ, qui Demetrii *Soteris* filius, Seleuci *Epiphanis* nepos fuit, haud dubium, quin filii fuerint Demetrius *Philometor Evergetes*, & Antiochus *Philopator Epiphanes*, uterque *Callinicus*. Ingenue fatemur, quæ perspicua Harduinus esse existimat, eadem nobis obscurissima videri; necdum à nobis intelligi potuisse, si certa sit, eaque quam vir acutissimus reperit, horum cognominum ratio, cur Demetrii *Dei* filius natus maximus *Deus* fuerit, alii liberi *Epiphanes*: Antiochi liberorum primus *Eupator* tantum, alter *Theopator*: in Seleuci vero posteris, unus sit tantum *Epiphanes*, & quidem ejus abnepos Antiochus *Philopator*, cum vel illius Seleuci filius Demetrius *Soter*, aut *Deus*, aut *Epiphanes* dici debuerit. Cætera hujusmodi, veluti Mithridatem dici *Eupatorem*, quod ante se quintum numeraret in sua familia, eundemque atavum Regem: Reges quosdam, veluti Parthorum, idcirco *Αὐτοκράτορες* appellatos quod in eorum Imperio multæ erant liberæ civitates, quorum copiis præfuerunt, &c. recensere, aut perpendere longius foret: quamobrem hæc pauca, ut de cæteris judicet lector, indicare suffecerit; hocque unum quod ad Romanam historiam pertinet, addemus, Harduino Cæsarem videri, non Gallos devicisse, sed Parthos ex Asia, una cum Antonio, pepulisse; eundem deinde interfectum, sed nec Idibus Martiis, nec à Bruto & Cassio; & lis nummis, in quibus ΕΙΔ. ΜΑΡ. leguntur, cum pileo inter pugiones duos, *Regis fugii* memoriam renovari, cujus decus ad Bruti familiam pertineret: quo in argumento ut Harduino assentiri nequimus, ita artem ejus, ac diligentiam in omnibus suspicionum latebris peragrandis libentissime prædicamus. Hoc etiam pene imprudentes omiseramus, plerarumque urbium quæ æras consignaverunt, numismata hic exhiberi; sed in ærarum initiis statuendis auctorem à cæteris nusquam non dissentire.

Superioris

Superioris Operis veluti segmen est Dissertatio *de nummis Herodiani*, in qua Harduinus Regum ex Herodis familia delineationem instituit, quæ ipsi tam sacris Codicibus, ac nummis antiquis consentanea videtur, quam revera est à Josepho aliisque Annalibus dispar ac dissentiens. Primum enim scribit, Herodem Judææ principatum Ethnarchæ nomine iniisse anno V. C. 723. quo M. Antonius & Octavius Cæsar, fugatis Parthis, Asiam receperunt, huicque successisse Archelaum filium, qui anno Christianæ æræ octavo obiit; ac tum Judæam factam esse Augusti Provinciam: Herodis fratrem fuisse Zenodorum, qui Galilææ simul & Iturææ ac Trachonitidis Tetrarcha fuit: Zenodori filios fuisse Herodem & Philippum, è quibus hic Cæsaream Paneadem condidit anno V. C. 751. ille Tiberiadem anno quarto Tiberii Imp. ac post fratris mortem Regio donatus est titulo à Claudio Imp. cum Ituræam & Trachonitidem Galilææ adjunxisset; & φιλοκλαύδιος dictus est, ac Cæsaream Palæstinæ condidit anno Christi 42. quo ejus urbis æra incipit: Philippo vero natum Agrippam, qui patruo successit anno 51. ac Μεγας βασιλεύς dictus est; ejusque ætate capta esse Hierosolyma; postremo Agrippæ filium Agrippam non Regem fuisse, sed vice Cæsaris Præfectum rei militaris in Judæa & Palæstina, cujus rei symbolum esse tentorium in ejus nummis. His adduntur quamplurima de aliquot civitatum æris, quæ profecto miram scriptoris subtilitatem declarant, quibusque ostendit singula à se in nummis diligenter investigata prius fuisse, quam de his pronunciaret: sed hæc prætermittenda sunt, ut moneamus Josephi libros Harduino pag. 339. videri ea mente scriptos ut sacri scriptores non tam rerum gestarum historicam narrationem, quam allegoriam secuti esse existimarentur; ideoque sedulo operam dedisse eos qui veteres plerasque Historias concinnarunt, ut nunquam cum sacris scriptoribus congruerent tempora & narrationes Josephi annalium. Qua observatione cum plerosque historiarum scriptores νοθείας insimulare videatur, tum de iis conjecturam amici cujusdam sui affert pag. 343. cœtum certorum hominum ante sæcula aliquot d) extitisse, qui historiæ veteris

d) tempore *Principis* inquit Harduinus p. 572. Opp. select. *cujus nomen, ut Sibyllice loquar, fuit tetrasyllabum, decem litterarum, quarum essent quinque vocales, summa ex iis Græce 1599. Hoc est (Φεαδελχου) Friderici II. Imp. ut acute conjecit Vir eruditiss. Mat. Veys.*

teris concinnandæ partes susceperunt, qualem nunc habemus, cum nulla tunc extaret: in eam rem istis subsidio fuisse Tullium, Plinium, Maronis Georgica, Flacci Sermones & Epistolas, quæ sola supererant ex omni Latina antiquitate sincera monumenta, præter Inscriptiones admodum paucas: majori etiam fuisse adjumento magnam nummorum antiquorum, quam diligentissime congefferant, supellectilem; horumque potestatem imprimis fuisse penes totius consilii principem, ac primarium operis architectum, cui, propterea quod nonnisi parce admodum eorum usum conspectumve cæteris impertiret, jocosæ sodales geminum SEVERI ARCHONTII nomen fecere. Duas in partes distributa est Dissertatio: in prima exhibentur per singulos annos digesta numismata Græca Herodiadum & aliquot urbium, usque ad Nervam, à quo Filci Judaici calumnia idcirco sublata dici videtur Harduino, quod Judæa fisco Augusti addicta post Archelai obitum, Nervæ Imperio Senatui Populoque Romano reddita sit; altera pars notas uberiores exhibet, quarum nonnullas delibavimus.

Sequitur *Historia Augusta, e*) quæ ex plurimis Epistolis ad virum doctum scriptis constat. In hac Harduinus tria à se præstanda intellexit, 1. Ductam per stirpem, seriem descriptionem generis singulorum Augustorum, 2. Descriptionem temporum per annos singulos, annorumque per nummos antiquos, 3. Explicationem denique præcipuarum rerum à singulis Augustis gestarum. Singula vero qua ratione præstiturus esset, ipse docuit: se, non quid scriptores prodiderunt, traditurum, sed quid nummi, in quibus principia à se deprehensa esse, è quibus aliam fuisse constet Reipublicæ Imperique Romani formam, quam quæ scri-

ptis

Veysserius la Crose in Vindiciis veterum scriptorum contra Harduinum editis Roterodami 1708. 12.

- e) Ut Harduini de Herodis stemmate hariolationes confutavit *Christophorus Cellarius*, de quo supra n. CXLIV. Et Chronologiam Vet. Test. *Alphonfus des Vignoles* VC. in Epistola Chronologica adversus Harduinum, quæ M. Veysserii la Crose Vindiciis veterum scriptorum subjicitur: Sic Historiam ejus Augustam nec Veteribus scriptoribus neque ipsis ad quos provocat nummis consentaneam esse docuit *Ezech. Spanhemius* in secundo tomo operis de usu numismatum, edit. novæ, dissertatione in primis Duodecima.

ptis libris continetur. Principia si cognoscere velis, hæc ferme sunt: supremam semper fuisse Senatus Populi que Romani potestatem, cui obnoxia fuit potestas Augustorum. Fuisse in Senatu Principem, cujus, dum in Urbe fuit, jus omne non excessit fines Italiæ, quæ tamen ipsa non Principi, sed uni Senatu Populoque Romano obnoxia fuit; in Provincias vero missos à Senatu Augustos, qui res civiles administrarent; qui & Imperatores fuerunt, hoc est exercitum sub se militantem habuerunt; & Principes in Provinciis appellati sunt, quod illic Principum jus haberent. Unicuique Principi post Neronem definitum à Senatu fuisse tempus gerendæ potestatis; nam etiam post Cæsarem Augustum pœnituisse Senatum Perpetui Imperatoris à se olim creati; itaque nullum deinceps per annos quadringentos, aut rarum fuisse; ac ne Augustum quidem, usque ad liberos Constantini, perpetuum fuisse aliquem; sed alios ad annum unum & alterum, ad tres, quinque, septem, decem; vix certe ultra annos novendecim & viginti quemquam: nugas vero esse & fabulas, cædes Augustorum, quas artifices Romanæ historiæ comminiscuntur. Fuisse Cæsares omnes inter se cognatione conjunctos, idque ex ipsis, quæ Nummi præferunt, nominibus cognominibusque constare: nam Cæsaris domum & nomen ingens Romanos adeo dilexisse, ut Augustos ex ea gente genitos vellent succedere prioribus; itaque sanxisse Senatum Populumque Romanum sub ipso Augusto Cæsare, ob egregia tum ipsius, tum parris, Cæsaris nimirum Dictatoris, in Rempublicam merita: quos igitur fabularum conditores tyrannos appellaverunt, eos fuisse Augustos perinde atque cæteros, sed haud ferme ultra tres, aut quatuor, aut quinque annos Provinciæ vel exercitui præfuisse: quo tempore exacto, à scriptoribus iisdem historicis, qui non invenirent quid illis facerent, aut quid illis fieret, omnes fuisse interemptos. Ne tamen hereditarium prorsus Imperium in exercitiis censeretur, aut in Provinciis Augusta potestas, nunquam hunc alterutrum honorem post filios transiisse ad nepotes; sed lege cautum fuisse, ut si quis Augusti filius patri succederet, vel cum patre imperaret, non ulterius in ea ipsa domo aliquis Imperator vel Augustus esset; sed transferretur Principatus ad eos, qui essent in transverso cognationis gradu, reddendus ei familiæ post annos forte viginti. Postremo in nummis Latinis annos Tribunitiæ Potestatis initium semper ducere à die Natali Urbis; in nummis

vero Græcis annos Augustorum semper incipere à Septembri con-
 sequente Natalem Urbis. His principiis adduntur alia quibus innititur Har-
 duinus ad constituendam seriem gentium familiarumque singularum;
 quæ omnia cum recensere longum foret, duo tantum indicabimus:
 nomina in *ianus* desinentia, à conjugē primum esse, ut *Domitianus* à
 Domitia; eademque transferri ad primogenitum saltem è liberis;
 postea autem recipere formam primigeniam: quod si nomina duo
 ex una gente, quorum alterum in *ius* desinat, alterum in *ianus*, con-
 jungantur, ut *Domitius Domitianus*, sententiam esse, è Domitia fa-
 milia aliquem, exempli causa, gentis ejusdem, sed alterius familiæ
 heredem habuisse conjugem, ea lege, ut nomen à conjugē alterum
 acciperet, poneretque priore loco familiæ celebrationis nomen. Utri-
 que nimirum duo objici possunt, de quibus celari lectorem, iniquum
 ducimus: primum, verosimile non videri, illud nomen quod quis
 à conjugē accepit, ad ejus liberos ex altera conjugē procreatos trans-
 latum fuisse, quod incommodum vitari in hac Historia Augusta non
 potuit, ut in stemmatibus Vespasiani & Valeriani videre licet: alterum,
 si Harduinum ipsum in stemmate Metellorum audimus, maritum
 nomen, nonnisi ab ea uxore, quæ unica heres & ex asse foret totius
 familiæ suæ, accepisse, eamque non gentis nomen transfuisse, sed
 tantum familiæ, nisi totius gentis heres ipsa fuerit; quamobrem non
 liquere, qui fieri potuerit, ut gentile Domitii nomen, exempli causa,
 Domitius Domitianus acciperet ab uxore, quæ unica non esset gentis
 Domitiæ heres, cum ipse ex eadem gente superesset: nec magis per-
 spici, cur tres Aurelii Cæsaris filiæ Aureliæ, Probo, Caro, & Carino
 nuptæ, quæque matres fuerunt, prima Probi, Juliani, & Maxi-
 miani Augustorum, altera Cari Augusti, tertia Carini pariter Augu-
 sti, Aureliæ gentis nomen ac prænomen maritis & nepotibus dedere;
 quippe quæ non possent esse singulæ Aureliæ gentis ex asse heredes,
 sed ad summum ex triente; quæ difficultas eo gravior est, quod aliæ
 antea fuerunt feminæ Aureliæ gentis heredes, avia scil. Severi Alexan-
 dri & Elagabali, duæque, ut videtur, sorores, saltem Commodi nep-
 tes, quarum una Claudii Gothici mater fuit, altera Marii; è quibus
 tres Aurelias superiores ortum non duxisse hic statuitur. Alia sunt in
 stemmatibus quæ nobis perobscura videntur, veluti cur ex Principi-
 bus

bus quidam paternum duntaxat nomen habuerint, ut Otho, Vittelius, Trajanus, & originem suam ab Augusti sorore & filiabus, solis Cæsaris, Augusti, Germanici cognominibus, quæ hic hereditaria esse dicuntur, deprædicarint; alii paterna simul & materna nomina conjunxerint; nonnulli denique maternum duntaxat tulerint nomen, veluti Domitius Aurelianus, & Domitius Domitianus, à Domitiani filia longa avorum serie exorti; sed hæc & cætera hujusmodi aliis colligenda libentissime relinquimus; hoc unum, ut universum Harduini systema intelligatur, addidisse suffecerit, Pii titulum Harduino non videri merum laudis titulum, sed cognomen hereditarium, ab illo transmissum, qui primus illud merito suo adeptus sit, hoc est à Metello Pio, cujus filiam cognomen illud transulisse ad maritum suum Pompeium Magnum, à quo ortum duxisse Antoninum Pium, cujus posteros *Pios* fuisse, perinde atque Commodi, *Felices*; nam hoc quoque hereditarium esse cognomen. Epistolæ omnes, quibus constat hoc opus, eadem forma scriptæ sunt, hoc est Numismata singulorum Principum exhibent accurato & eleganti stylo descripta, cum notis in quibus plerumque principia ab auctore posita explicantur, argumentisque ex nummis ductis confirmantur. Metellorum & Pompeii Magni Numismata in secunda Epistola exhibentur, in aliis Cæsarum usque ad Numerianum.

In *Historia Saculi Constantiniani*, quæ Numismata exhibet à Diocletiano ad Jovianum, haud opus est ut immoremur, quod iisdem principiis, quibus Historia Augusta, innititur; nam singula quæ in utroque opere erudite & acutè observata sunt, sunt autem plurima, illic legere malet lector; sed Numismatum seriei præfixæ sunt Dissertationes, eidem aliæ subjunctæ, de quibus breviter dicendum est. Prima est de nummis Grariani, GRATIANVS AVG G AVG. quem *Augusti Generum Augustum* fuisse statuit Harduinus, diversumque à Valentiniiani filio; cum deinde idem argumentum retractaret pag. 503. unum esse scripsit è posteris Pescennii Nigri, Honorii Augusti generum, Justæ Gratianæ Honoriz patrem: cujus in nummis deprædicata est GLORIA NOVI SÆCVLLI. quod Augusti Gener & Augustus fuit anno ccccl. à restituto genere humano. Altera Dissertatio est de nummo, D N. ZENO ET LEO NOV CAES. tertia de nummo quodam Theodeberti, de quo, perinde atque de Consulatu, nova traduntur: in sequentibus

stemma Flaviæ gentis exhibetur, quam vir doctissimus existimat adoptionis jure insertam fuisse intergeminam gentem aliam, Valeriam, Juliam, Claudiam, & è tribus hisce familiis produisse Constantinos sex, & alios plerosque Constantiniani ævi Principes; simulque explicantur literæ CONOB. & adfines, ac cæteræ, quæ vel in area, vel in imo nummorum margine leguntur, ex iisque colligitur nummos omnes in Galliis, aut in Pannonia cufos fuisse; præterea aliæ quibus significari Indictio dicitur. Atqui hætenus ita existimatum fuerat, literis CONS. & similibus significari Constantinopolim, Imperii in Oriente sedem, ac Novam Romam, nequaquam civitates Narbonensis Provinciæ; cui sententiæ cum favere viderentur nummi inscripti *Constantinopolis*, de his peculiari dissertatione egit Harduinus pag. 493. ac primum quidem, quod nulla Constantino, aliisque Principibus Inscriptio Græca Latinave posita in Oriente reperitur, negavit in Oriente eos imperasse; deinde in nummis aliquot mentionem Orientis urbium maritimarum, Cyzici, Nicomediæ, Alexandriæ, Carthaginis idcirco fieri prodidit, quod ut merces ex Oriente tuto adveherentur mari, naves bellicas subministrarent Augusti, quibus tributum eo nomine Mercatores pendebant; postremo in nummis inscriptis *Constantinopolis* Lugdunum se agnoscere professus est, urbem scilicet additissimam Familiæ Claudiæ, é qua fuit Constantinus Jun. cujus extat nummus ita inscriptus: in priori editione eos nummos ad Arelatensem urbem retulerat. Inde porro colligitur Byzantium liberæ conditionis oppidum fuisse, diuque habuisse *Ἀρχοντας*; longo deinde post intervallo, sæculo nimirum undecimo senescente, factos esse Thraciæ Despotas, in quorum nummis character est constantissime, æque ac sermo, Græcus. Ab his vero distinguuntur qui *Βασιλεῖς Ῥωμαίων* dicuntur, in quorum nummis Græca oratio est, Latini characteres; item qui *Βασιλεῖς* tantum dicuntur, characteres autem in nummis adhibent fere Latinos, Græcos subinde: hi enim Thessaloniciæ, illi Romaniciæ minoris Reges videntur Harduino, qui de illis alias se apertius dicturum spondet, hic singulorum exhibet numismata. Haud omittenda hic est, quæ extat pag. 507. Dissertatio de nummis inscriptis hac voce *RESTR.* qui quidem omnes accurate descripti sunt: cum enim vulgo existimaretur Augustorum aliquis in his prioris Augusti restituisse monetam; contra

Hardui-

Harduinus censuit, hanc esse excogitatam Principes commendandi rationem, insculptis in ipsorum numismatis insignium virorum, vel Principum, vel feminarum etiam de Republica bene meritarum nominibus; quorum, qui laudarentur Augusti, restituisse, hoc est desideratas jamdudum in Republica virtutes, ac dotes, aut res præclare gestas, representasse sive exhibuisse, & viros illos insignes, qui perisse videbantur, veluti regenerasse dicerentur.

Restant p. 645. Epistolæ sex, in quibus Harduinus respondet quatuor Epistolis GEORGII DE BALLONFEAUX amici sui ex intimis, & eruditi viri: in his numismata aliquot rariora Tetrici Senioris, Aureliani Jun. Maxentii, ac Diocletiani illustrantur; sed quod illic ex libris singularibus nova argumenta deducantur ad eadem principia, quæ exscriptis, confirmanda, nihil causæ esse videtur, cur de singulis operosius dicamus; nisi forte monendus sit lector, quintam Epistolam tam Gallico, quam Latino sermone scriptam esse; & in sexta, totum ferme esse Harduinum in tuenda adversus Gallandium sua de Constantinis sex opinione.

Quod ad tertiam totius de nummis concertationis partem, scil. Geographicam spectat, hanc Harduinus uno opere f) absolvit, ita inscripto

Nummi antiqui Populorum & Urbium illustrati. pag. 1.

quo in opere quid præstitum sit ut lector intelligat, hæc ferme monendus est: in hoc studiorum genere quæri solere, & ab Harduino quæsitæ, Populorum & Urbium situm, æras, originem, prærogativas & Magistratus: deinde nulla in disciplina graviora admixta esse *σφάλματα*, quam in hac parte admixta viro eruditissimo videantur, etiam ab iis quos magnum in his studiis merito suo nomen habere agnoscit, quamobrem eorum hic detegi errores singulis fere paginis; hoc est, ut neutram in partem propendamus, in singulis fere sententiis Harduinum à cæteris, qui rem Geographicam illustrandam susceperunt dissentire, postremo ex duabus aliis rei Nummarie partibus, historica & symbolica, aspersa esse non

Cc 3

pauca,

f) illud primum lucem viderat separatim Paris. 1684. 4. nisi quod in nova editione multa mutavit addiditque Harduinus, alia omisit. Pars nummorum Historica p. 250. promissa, illa ipsa est quam in scriptis paullo ante memoratis exhibuit.

pauca, quæ videbantur imprimis necessaria ad *Γεωγραφικά νομίσματα* illustranda; & symbola quidem, præter ea, quæ singulari dissertatione explicantur, * ac pluribus urbibus & populis communia sunt, nulla esse prætermittenda, quod in iis maxima pars Geographicæ eruditionis lateret; historica vero cum alia *g*) hic occurrere, tum series Regum *b*) ac Tyrannorum Cappadociæ, Siciliæ, Mauretaniæ, Ponti Paphlagonici, ac Thraciæ, ex nummis restitutas.

Ad Geographiam etiam pertinebat

7. *Antirrheticus de Nummis antiquis Coloniarum & Municipiorum.* Lutetiæ Paris. 1689. 4.

in quo suas de nummis triginta ferme supra centum, qui illic in tabulis æneis sculpti sunt, opiniones vir præstanti ingenio tuebatur adversus Vaillantium *i*) ac cæteros Antiquarios; sed quæ in illo utilissima existimabat, in magnum opus deinde transtulit.

Sunt etiam in Diariis Trivultianis, mense Majo 1711. mense Majo 1712. mense Augusto 1713. Harduini Dissertationes Gallico sermone scriptæ, in quibus nova quædam deprehendas; sed tandem aliquando manus de tabula tollenda est, & concludendum caput, in quo, tamen, perinde atque in Notis ad Numismata, quædam variis Harduini opinionibus

g) ut de bello Judaico sub Hadriano p. 75. seq. * p. 138. seq.

b) Bithyniæ p. 34. Cappadociæ p. 41. Siciliæ p. 153. Mauretaniæ p. 102. Pontip. 139. Thraciæ p. 168.

i) vide Acta Erud. T. I. supplem. p. 475. & supra num. CLIX. 7. Etiam de adventaria sub *Eunomii Pacati* nomine ab Harduino vulgata cui respondit Emin. Norisius, dictum ad CXXXIII. 3. Cæterum quæ de nummo Ludovici XII. Galliæ Regis cum inscriptione *Perdam Babylonis nomen*, disseruit Harduinus, ut per Babylonem, Romam non notari contra Thuanum evinceret, in Epistola Gallice inserta Ephemeridibus litterariis Paris. A. 1707. p. 195. edit. Amstelod. & Latine Operibus Harduini selectis p. 905. illa ut ab argumento quod tractandum suscepit aliena Bandurius commemorare de industria prætermisit, confutanda susceperunt Rev. D. Salomo Deylingius Observatt. sacr. parte 3. p. 399. seq. & accuratissime Christian Sigismund Liebe V. C. in Roma Babylonie è nummis, Lips. 1718. 8.

nibus objecta sint, vere tamen profiteamur, ejus viri eruditionem & subtilitatem plurimi à nobis fieri.

CLXXXIII. GEORGIUS DE BALLONFEAUX.

Cum selectis Operibus Harduini *k*) extant editæ Epistolæ quatuor Latinæ à viro nobili & eruditio GEORGIO DE BALLONFEAUX, Consiliario Regio in Senatu Luxemburgico, ad Harduinum ipsum scriptæ; quinta etiam Gallica ad Antonium Galland, in qua diluere conatur, quæ Harduini opinioni de Constantinis sex objecta fuerant.

CLXXXIV. N. DE GRAINVILLE.

R. P. N. DE GRAINVILLE, è Societate Jesu, extant in Diariis Trivultianis Dissertationes aliquot, in quibus summa industria, nec minori modestia & humanitate confutat acutissimi sodalis sui * paradoxa, rationemque ostendit, qua veteres scriptores ac numismata conciliari inter se possint. Prima, mense Martio 1703. *l*) ad nummum Gal. Maximini, Principem hunc Filium Augustorum demonstrat non ea de causa dictum fuisse, quam Harduinus finxit, sed ea quam prodidit L. Cæcilius, *) (secunda, mense Aprili, nummum Vitellii inscriptum, VICTORIA AVGVSTI. *m*) ejusque historiam mirifice illustravit: tertia, mense Octobri 1709. idem præstitit in Sept. Severo, quem, cur Pertinax & M. Aurelii filius dictus fuerit, præclare docuit: quarta, mense Decembri, in Tetrici nummum haud minus commendabilis; ibi enim de Æternitate Augustorum, ac de Principis Juventutis titulo ita disseruit, ut nihil vero similis excogitari potuisse videatur. Quinta, mense Martio 1710. nummi Valeriani, Galliæ, Saloninæ, Postumi, Victorini, Claudii, Quintilli, noviter reperti descripti

k) p. 646. seq. * Jo. Harduini

l) edit. Trevoltianæ. Nam in Amstelædamensi exstat A. 1704. mense Januar. p. 54. & Latine in electis rei nummarie Clarissimi Woltereckii p. 276-282.

* Lactantius de mortibus persecutor. c. 29.

m) Alia Grainvillii Epistola in Vitellii nummum cum inscriptione ADVENTVS AVGVSTI. legitur in Memoriis Trevoltianis A. 1704. edit. Amstelod. p. 145. & Latine versa occurrit in electis rei nummarie p. 86-90.

scripti sunt, nec pauci numero, & plerique rari, aliquot etiam singulares, cum brevibus, sed eruditis notis. Sexta, mense Junio 1712. tota versatur circa nummos Gallieni, in quibus doctissimus vir ironiam, ut vocant, sive *χλευασμὸν* videre sibi visus est, simulque occasionem sibi oblatam ratus, in Principem illum acrius invehit. Septima, mense Julio 1714. numismata quædam Sept. Severi, Mamææ, Gallieni, Saloninæ, rarissima & ante hac ignota descripsit, ac breviter illustravit. Octava denique, mense Augusto 1715. Sacrorum librorum veritatem nummis confirmari posse demonstravit exemplis.

CLXXXV. JOANNES CAROLUS SCHOTT.

In Miscellaneis Berolinensibus *n*) anno 1710. editis in 4. prodit JOANNIS CAROLI SCHOTT, Begeri sororis filii, *o*) & Regiæ Brandenburg. Bibliothecæ custodis, *Disquisitione de Nummo Phidonis argenteo in Regia Brandenburg. asservato*, in qua vir eruditus adversus Otthonem Sperlingium* demonstrare conatus est, nummum de quo agebat, Phidonis ævo sculptum fuisse. Argumenta desumpsit ex argenti sinceritate, ex nummi pondere, ex ipso Phidonis nomine, quod in aliis nummis aliqui similibus desideratur: simul quod Sperlingius objiciebat ancile in nummo expressum Phidone multo recentius esse, ita diluit; non ancile in nummo, sed scutum Bœoticum sculptum esse, constare ex aliis nummis in quibus ancilia & scuta Bœotica comparent, quos nummos Schottus in æs incidi curavit. Ejusdem est Dissertatio in celebrem Augusti nummum, cujus averfa pars columnam exhibet, sive cippum, in quo scriptum CC AVG. sed ejus Dissertationis titulum exhibuisse sufficiet.

Explication d'une Medaille enigmatique d'Auguste, p) sur laquelle d'habiles Antiquaires ont diversement prononcé. Berlin 1711. 4.

Ab

n) p. 33-59. * Sperling. de nummis non cufis p. 11.

o) A. 1717. 12. Decemb. ætat. 45. defunctus est Berolini.

p) Hanc Clarissimi Schotti dissertationem confutandam sibi sumsit Antonius Gallandius Vide Acta Eruditor. A. 1713. p. 480. nec non Anonymus in doctiss. Massoni Historia Critica Reip. litterariæ T. IX. p. 129. seq. In eadem exstant quæ pro sua sententia Schot-

Ab eodem edita est nova marmoris antiqui, in quo Homeri consecratio sculpta est, explicatio, quo in opere Apollinem muliebri habitu exhibuit è nummis; huicque adjunxit unam Dissertationem de usu tripodis, nummis distinctam, & alteram de nummo maximo Homeri.

Explication nouvelle de l'Apotheose d'Homere, représentée sur un marbre ancien; de l'usage du tripied, &c. Amsterdam 1714. 4.

CLXXXVI. JOACHIM MEIERUS.

JOACHIM MEIERUS, J. V. D. & Praefectus Gymnasii Gottingensis, hic quoque locum suum obtinet, quod cum aureum Postumi nummum reperisset, in quo Tyrannus ille P M G M T P COS III PP. dicitur, inde arripuit occasionem novam Postumi vitam scribendi: Dissertationis titulus hic est in tertia editione, 9) quam vidimus,

Dd

Commen-

Schottus, T. V. p. 1. seq. & contra objectiones in Memoriis Trevoltianis (A. 1713, mense Aprili p. 726. seq.) propositas T. IV. p. 228. seq. Non omittendum quoque quod insignis Jenensium Doctor G. Wolfgangus Wedelius Centur. 2. exercitatt. Medico Philolog. decad. 4. diss. 7. cum Schotti expositionem laudasset cæterisque prætulisset, denique propendere videtur in eam sententiam ut litteras C. C. exponat de numismate census, *Censum Caesaris Augusti*. Ab eodem doctissimo Schotto nummi etiam nonnulli afferuntur in *expositione veteris gemmae* virtutes boni Principis adumbrantis quam paullo ante obitum edidit Germanice Berolin. 1717. 4. & prodromi instar præmisit *Centuria opinionum & conjecturarum* in gemmas, nummos aliaque vetera monumenta. Jam pridem etiam molitus est *Suetonium* nova ac singulari studio post Caroli Patini industriam è nummis ac jucunda veterum monumentorum supellectile illustrare: sed & hanc spem acerba ejus mors intervertit.

- 9) Prima editio facta est in Diario eruditorum Hanoverano, monatshlichen Auszug cujus postremis mensibus supplendis cum auctor ejus clariss. Joh. Georgius Eccardus iter in ultimam usque Sarmatiam suscepisset, Meierus operam suam addixit, A. 1702. mense Novembr. p. 55. Altera in præstantissimi Woltereckii nostri electis rei

*Commentatio de nummo quodam Postumi rarissimo, Historiam
& res ab eo gestas copiosissime explicans, &c.* Goslariz 1713. 4.
in eaque de singulis titulis, quos recensuimus, Meierus fuse disseruit.

CLXXXVII. CAROLUS DE VALOIS.

CAROLUS DE VALOIS, Hadriani filius, è Regia Inscriptionum Academia, excepta ex ore, aut ex adversariis doctissimi patris sui publicam in lucem protulit hoc titulo,

*Valesiana, ou les Pensées critiques, historiques & morales,
&c. d'Adrien de Valois.* Paris 1694. in 12.

quo in opere r) Augustarum aliquot effigies è nummis expressas representavit in tabella ænea, ut inde varia capitum ornamenta perspicerentur. Ejusdem inter Monumenta literaturæ s) nuper prodit Dissertatio, quæ in Academia lecta fuerat anno 1713. in qua vir doctus demonstrare volebat, eos nummos, in quibus legitur FL CL CONSTANTILUSI VN N C. non ad filium natu maximum, sed ad fratrem Constantini M. referendos esse: quod ut præstaret, numismata Constantini filii cum ejusmodi nummis comparavit, singulisque perpensis, statuit ætatem diversam esse, alia oris lineamenta, artificium diversum: deinde monuit Constantium Chlorum Valerii prænomen accepisse cum Cæsar factus est, illudque ad filium natu-maximum Constantinum transmisisse; cujus Constantini cum mater foret Julia Helena, hinc factum ait, ut ille Julius præterea esset, qui vero ex altera Constantii uxore Theodora nati erant, Claudii dicerentur. Diligenter scripta est Dissertatio, plurimaque continet haud injucunda cognitu, quæ contrahi vix possunt.

CLXXXVIII. PHILPPUS A TURRE.

III. PHILIPPUS A TURRE, Præsul Hadriensis, r) vir præstanti ingenio
rei nummariz p. 203. Tertiæ præmissa legitur erudita Gerardi Rev. Abbatis Locumensis Epistola, cui Meierus commentationem suam dedicavit.

r) p. 99. seq. editionis in Belgio recuzæ A. 1695. 12.

s) Memoires de literature de l'Academie Royale des inscriptions & belles lettres T. 4. p. 246--278. edit. Amstelod.

r) defunctus A. 1717. 24. Febr. cujus etiam insigne opus huc spectat,
Monu-

nio atque doctrina, ut epocham quæ in nummo Græco Annæ Faustine consignata videbatur, explanaret, Dissertationem scripsit, quæ prodiit volum. IV. Diarii Italici; u) qua in Dissertatione de initio Imperii Elagabali, ac de ejus nummis in quibus TR POT V. dicitur, ita disputavit, ut Pagii opinionem x) plurimis, nec contemnendis argumentis firmaret. Deinde vero, cum audiisset nummum Annæ Faustine adulteratum fuisse, y) & à R. P. Valsecchio oppugnari Pagium, alteram conscripsit Dissertationem, in qua probare conatus est conjectura aberrare virum doctum, dum Elagabali initium refert ad tempus quo Caracalla cæsus est; simulque suam ac Pagii opinionem, à Kalendis Januarii anni 218. deducendos esse annos Elagabali, fortissime propugnavit:

De annis Imperii M. Aurelii Antonini Elagabali, &c. Dissertatio Apologetica ad nummum Annæ Faustine. Patavii 1713. 4.

Varia sunt hoc in opere perutilia cognita, de uxoribus Elagabali, de habitu Pacificatoris, de duplici anno apud Ægyptios, de honoribus Augustarum post Principum quibus nupserant, mortem, &c. aliquot etiam nummi illustrati.

CLXXXIX. VIRGINIUS VALSECCHI.

R. P. VIRGINIUS VALSECCHI à Brixia, Monachi Benedictini, z) prodiit anno 1711. Dissertatio, in qua demonstrare volebat initium Elagabali repetendum esse à cæde Caracallæ, nec aliter posse explicari nummos, in quibus TR POT V. dicitur, aut nummos ejus uxorum, in quibus anni ejus Imperii consignati sunt. Lectorem juvabit videre quibus argumentis, vel sententiam propugnavit, vel aliorum, ac præsertim Pagii & ill. Philippi à Turre opiniones oppugnavit:

Dd 2

D. M.

Monumenta veteris Antii, & de Aquilejensium Diis atque Colonia Forojulienfi dissertatio. Rom. 1700. 4. Nam in his quoque nummi quidam veteres minus obvii haud vulgari luce perfunduntur.

u) Giornale d'Italia T. IV. p. 360-389.

x) Critic. Baron. ad A. 218. n. 4. & 11

y) Pro ejus γνώστησι vide quæ afferuntur in eodem Diario Veneto, Giornale d'Italia T. X. p. 498-504. z) Congregationis Casinensis.

De M. Aur. Antonini Elagabali Tribunitia Potestate. V. Dissertatio Historico-Chronologica. Florentiæ 1711. 4.

quæ quidem argumenta retractavit, ac novis firmare conatus est in altero opere, in quo Cl. Vignolii novam de initio Imperii Severi Alexandri sententiam confutavit.

De initio Imperii Severi Alexandri Aug. Dissertatio. Florentiæ 1715. 4.

CXC. JOANNES VIGNOLIUS.

In eodem argumento, quod superiores duo viri pertractarunt, versata est industria V. Cl. JOANNIS VIGNOLII, a) qui existimat nihil in vero Elagabali initio mutandum, nec affingendum illi esse anticipati Imperii crimen; in hoc enim uno à vero aberrasse hæcenus viros doctos, quod Dionis locum in quo Elagabalus annos tres, ac menses novem imperasse dicitur, corruptum esse non intellexerint; indeque collegerint cæsum hunc esse mense Martio, cum vitam ad Julium usque produxerit:

De anno 1. Imperii Severi Alexandri Aug. quem præfert cathedra Marmorea S. Hippolyti. Romæ 1716. 4.

Illic porro, perinde atque in altera ejusdem Cl. viri Dissertatione, b) eadem numismata, quæ in superioribus, sæpe examinantur, illisque potissimum illustrandis operam dedere tres viri docti, quibus in hacce controversia, ut monebat Ill. Præsul Hadriensis, idem quod Tullio in Disputationibus Philosophicis pronuntiare licet: *Nos probabilia multa habemus, quæ sequi facile, affirmare vix possumus.* Ejusdem Vignolii antea prodierat

De Columna Imperatoris Antonini Pii Dissertatio. Romæ 1705. 4.

- quam
- a) Bibliotheca Vaticanæ post Laur. Zaccagnium præfecti dignissimi.
 - b) Utramque hanc eruditiss. Vignolii dissertationem integram una cum excerptis ex scriptis Philippi à Turre & Virginii Valleschii S. Hippolytum spectantibus recudi curavi in tomo primo Operum sancti Martyris, Hamburg. 1716. fol. Priorem habeo in manibus excusam Romæ A. 1712. 4. cui Epistola ad Gallandium de nummo Antonini Pii recognita subjicitur: & alteram ibid. 1714. 4.

quam aliquot nummis distinxerat, variisque ornaverat antiquæ eruditionis veluti corollariis: ac præterea

Epistola ad Ant. Gallandium de nummo Imperatoris Antonini Pii, qui in tertio ejus Consulatu percussus columnam quandam exhibet. Romæ 1709. 4.

quæ epistola cæteris viri docti operibus non minus erudita est.

CXCI. INCERTUS.

Haud omittendum est opus à viro erudito, qui latere voluit, c) scriptum in papaveris laudes, quod in morbo quodam præsentaneum medicamentum expertus fuerat:

Μηκωνοπαύγιον, sive Papaver ex omni antiquitate erutum, &c. Norimbergæ 1713. 4.

illic enim numismata in quibus papaver depictum est, illustrantur.

CXCII. LUDOVICUS JOBERT.

R. P. LUDOVICI JOBERT, è Societate Jesu, præter epistolam, in qua Vallemontii d) opinionem de Galliena Augusta, incertum acutiùs, an elegantius confutat,

Lettre à M. de Vallemont sur la nouvelle Explication qu'il a donnée à une Medaille d'or de Gallien. Paris 8.

extat etiam nobile opus, quo omnia, quorum cognitio tyroni, vel ad comparanda Numismata, vel ad fructum aliquem ex iis percipiendum necessaria videbatur, congeffit. In publicam lucem emanavit hic liber anno 1692. deinde è Gallico sermone in Latinum versus Lipsiæ

Dd 3 anno

- c) Auctor est D. Mich. Fridericus Lochnerus Medicus Norimbergenſis, rara humanitate & eruditione, insigniq; ingenii sagacitate laudatissimus, à quo & hoc *μηκωνοπαύγιον* auctius, & Historiam Medicorum ex numis illustratam, aliaque egregia expectamus. Exstat & ejus de Nerio sive Rhododaphne, & Daphne Constantiniana diatribe Norimb. 1716. 4. edita, in qua pulchram lucem nummis quibusdam & antiquis monumentis ita foeneratur, ut non minorem ex illis suo argumento conciliet.

- d) de quo dictum num. CLXIV

anno 1695. ill. Friderici Benedicti e) cura , sed altero tanto majorem auctor ipse nuper edidit cum hoc titulo:

La Science des Medailles antiques & modernes, pour l'instruction des personnes qui s'appliquent à les connoître. Paris 1715
2. vol. in 12.

Qua in editione, si quædam omnino recudere, quam ita ut erant scripta sub prælum rursus mittere, & additamentis corrigere, ac se ipsum quasi reprehendere maluisset, lectorum non utilitati quidem fortasse, sed tamen voluptati magis consuluisset, nec orationis contextum toties perturbasset. Duodecim capitibus universum opus constat, in quibus primum de nummorum ætate, quatenus horum pretium auget vel minuit, de metallis è quibus conflati sunt, de varia eorum mole, de effigiebus in iis expressis, de aversis partibus, de inscriptionibus, ac de linguis quibus eæ constant, vir eruditus accurate disputat. Singula deinde vitia percurrit, ob quæ nummi quantumlibet veteres ad aurifices, aut ærgrios fabros ablegandi sunt; simul ea, quibus maxime commendantur, vetustatis & integritatis signa indicat. Mox brevem & accuratam ornamentorum & symbolorum quibus numismata insignita sunt, descriptionem exhibet. Sequitur caput longe utilissimum, f) in quo sordidas hominum quorundam artes, qui aut adulterina numismata fabricantur, & pro antiquis vendunt, aut vetera adulterant, solertissime detegit. Denique principia quædam ab omnibus ferme Antiquariis recepta recenset, & rationem ostendit, qua quis minimo labore possit nummorum cognitionem animo indipisci. Porro materiam libri, cum ipsa per se admodum gracilis esset, duplicavit; primum, quia omnes per quos profecit, item eos qui nostra & superiori ætate

- e) *Εργονόμις* Latine recudendi Lipsiæ hujus libri fuit Nobilissimus Vir Frid. Benedictus Carpzovius: at versionem non à laudato Carpzovio, sed à Christianio Junkero τῷ μακαρίῳ compositam esse constat & notatur in Actis Eruditor A. 1718. p. 387. Liber Gallice primum Parisiis A. 1693. 12. editus, mox eodem anno recusum Amstelodami est. Lipsiensis editio latina 1695. 8. nitore chartæ & typorum vix cedit Amstelodamensi. Uberiora ex hoc libro utilissimo excerpta in Actis Erud. A. 1694. p. 215. seq.

f) caput decimum.

ri ætate his studiis promovendis incubuerunt, recensuit; deinde quod pleraque argumenta, quæ cum hocce cognationem quandam habere videbantur, tractavit, sæpe velut in transcurso, nonnunquam tanta industria, tantoque successu, ut bene nobiscum actum putemus, quod fines quos sibi olim præscripserat, excesserit; varia enim Erud. sodalis suig) de literis, quæ vel in area, vel in uno nummorum margine leguntur, paradoxa ita confutavit, ut eruditorum vota implevisse videatur. Librum ornant sexaginta ferme numismata undecim æneis tabellis insculpta. b) Huic etiam accessit novum veluti opus,

Nouvelles decouvertes dans la science des Medailles.

in quo videtur Jobertus huic uni rei incubuisse, ut se gratum præberet acutissimo sodali suo, cujus curis alteram hanc editionem acceptam debemus; ejus enim sunt effata pene omnia, quæ commendavit.

CXCIII. STEPHANUS CHAMILLART.

R. P. STEPHANUS CHAMILLART, è Societate Jesu, cum aliquot Dissertationes in nummos musei sui edi curavisset in Diariis Trivultianis, omnes deinde collegit, sub hoc titulo:

Dissertations i) du R. P. Etienne Chamillart sur plusieurs Medailles & Pierres gravées de son cabinet. Paris 1711. 4.

In prima & secunda quæritur, num veteres nummi moneta publica fuerint, de eoque disputatur in utramque partem; argumenta sic collecta videre juvit. In tertia docemur qui sint veri Quinari, & qui ἀναλόγως Quinari dicantur. In quarta nummorum è terræ visceribus noviter erutorum descriptio exhibetur; at in quinta duo ex his nummis, M. Aurelii unus, alter Faustinae illustrantur, & confutantur ii, qui averfas nummorum partes in eos principes quorum effigies exhibetur semper convenire negant, illicque opinantur Monetariorum imperitia aut negligentia non raro peccatum esse. Sexta est de nummo Græco Annia Faustinae, in quo Raphaneotarum æra consignata est: in sequentibus explicantur nummi rarissimi, Juliae Mamae, Marinianæ, Gallieni

g) Jo. Harduini.

b) Epistola præfixa ad Bibliopolam, tribuitur C. V. Carolo Casari Baudelot infra num. CXCVI.

i) Sunt dissertationes numero duodeviginti.

Gallieni, Postumi & Pacatiani, *k*) quem vir pereruditus à Mariano, cujus extat nummus Philippopoli cusus, diversum non esse arbitratur. Decima tertia exhibet nummos duos supra octoginta, non descriptos solum, sed etiam in æneis tabellis sex incisos, cum aliquot notis. Decima quarta postrema est, quæ ad hancce Bibliothecam pertineat: in illa duo Juliani tyranni numismata publicantur, ex iisque colligitur Julianum non in Venetia, sed in Pannoniis rebellasse. Addendæ sunt, quæ in Diariis Trivultianis postea prodire Dissertationes duæ: prima anno 1712. mense Aprili, in nummum Claudii Gothici, cum lemmate VICTORIA GERMAN. in quo GM. dictus est; num *Gothicus Maximus*, an *Germanicus Maximus* illic legendum sit, quæritur: altera 1714. mense Junio *l*) ad nummos Carini, in quibus est IMP. CAES. ac trium Augustorum mentio fit; ea de re sententiam nostram protulimus, à viri doctissimi & humanissimi sententia non abhorentem.

CXCIV. STEPHANUS SOUCIET.

R. P. STEPHANI SOUCIET, è Societate Jesu, viri doctissimi, Dissertatio edita est in Diariis Trivultianis, mense Decembri anni 1713. ad nummum C. Julii Cæsaris plane eximium & singularem; quæ omnino legenda est.

CXCV. ZACHARIAS GOESIUS.

ZACHARIAS GOESIUS, *m*) Rector Gymnasii Osnabrugensis, Dissertationes viginti de variis nummis edidit, quas ita scripsit, ut ad singula symbola, quæ in eorum nummorum quos illustrare instituit, typis occur-

- k*) Epistolæ Chamillarti duæ, una de Pacatiani ætate & altera de nummis Marinianæ Postumorum & julianæ Mamææ leguntur Latine in Woltereckii electis rei nummarie p. 350. & 352.
- l*) In iisdem Memoriis Trevultianis A. 1718. mense Martio p. 519. & in Ephemeridibus eruditorum Parisiensibus edit. Amstelod. mense Nov. p. 534. occurrit Epistola Chamillardi de duobus nummis uno Claudii Gothici de victoria German. sive adversus Alamaños cujus meminit Aurelius Victor: & altero Tetrici, quem putat cufum cum Augustodunum ab eo obsideretur,
- m*) Zach, Goeze, Mühlhausen,

occurrunt, auctores bene multos indicet, qui de illis symbolis aut consulto aut in transitu egerunt: præfixa est brevis dissertatio de nummis in universum, cum Indice scriptorum qui varia nummorum genera illustrarunt. Libri titulus est

De nummis Dissertationes xx. antebac in disputationibus solem-nibus ventilata partim; partim orationibus panegyricis præmissæ.

Vitembergæ 1716. 8.

Hæ porro dissertationes, cum auctoris cura ad aliquot in Germania & Batavia viros doctos missæ essent, non paucas ab iis Epistolas elicuere, quæ simul in lucem prodierunt:

Celeberrimorum Virorum Epistola de Re Numismatica ad M. Zachariam Goesium. Accessit Museum Gœsianum &c. Vitembergæ 1716. 8.

Inter epistolas eminent undecim V. Cl. Gisleberti Cuperi, n) qui tamen monuit eas non tam scriptas fuisse quam effusas, & illa à se notata, quæ festinanti sponte se obtulerunt. Quod ad Museum pertinet, nec dives illud est, nec accurate descriptum: perpauca Familiarum & Imperatorum Numismata complectitur, in iisque nonnulla aut adulterina, aut minimum adulterata sunt.

CXCVI. CAR. CÆSAR BAUDELLOT.

CAROLI CÆSARIS BAUDELLOT, o) J. C. è Regia Inscriptionum ac Bonarum literarum Academia, aliquot opera extant, quibus hæc studia pro virili promovit. Primi titulus hic est:

De l'utilité des voyages, & de l'avantage que la recherche des Antiquitez procure aux Sçavans. Paris 1686. in 12. 2. vol. p)

qui maximam quidem partem ad nos non pertinet; sed in altero volumine q) capite singulari complexus est ea ferme omnia quæ antiquari-

E c u m

n) Cæteræ sunt Gerardi Molani Rev. Abbatis Locumensis, qui & ipse pulcherrimum nummophylacium possidet, tum D. Jo. Andrea Schmidii, Jo. Hinsenii, Jac. Perizonii, Burch. Gottbelf Struvii, Jo. Henr. Eggekingii, & Jo. Christoph. Olearii. o) de Dairval

p) Est mihi in manibus editio operis hujus varia & exquisita eruditione conspiciui facta Paris. 1693. 12.

um informare queant; illic enim primum de tempore quo numismata cudi cœpere, disputavit, deinde de metallis à quibus conflata sunt; tum de variis eorum nominibus ac modis. Sequuntur quæ ad nummos Hebræos, Græcos, Punicos, Barbaros, ac denique Romanos spectant, varias in sectiones distributa; illicque nova prodidit vir doctissimus de radiatis coronis in nummis Græcis, in Latinis de Saturnalibus. Subjunctæ sunt tres sectiones de nummorum raritate, ac de ratione falsos à genuinis dignoscendi, eorumque *ἐκτυπώματα* exprimendi. Postremo series illic Regum ac principum Romanorum descriptæ sunt, cum indice museorum, quæ illa ætate aliquo in numero erant. Non paucae sunt numismatum tabellæ in universo opere, quod in Anglicam linguam versum deinde est, ac Londini editum anno 1692. in 8.

Ejusdem anno 1697. prodit in 12 epistola ad R. P. Chamillart, de nummis Pacatiani, Mamææ, Marinianæ, Postumorum; ac sequenti, altera in 8. ad Gallandium Epistola de iisdem nummis: in hac legenda sunt quæ ad Augustarum honores pertinent. Utraque porro Gallico sermone scripta est, ac tabella numismatum ornata.

Eodem anno 1698. in lucem edita est Dissertatio ad gemmam cælatam è Thesauro Dominæ Regentis Matris, in qua vir doctus cum Ptolemæum Auletem pictum esse existimaret, occasionem arripuit Principis illius, ac tibiæ historiam scribendi. Itaque duæ Dissertationis partes sunt; & in prima quidem congescit, quæ rebus Ptolemæi illustrandis conducere videbantur, novamque Ægyptiorum illa ætate Principum historiam contexuit; in altera vero de tibiis veterum ac de *Πορσεία* varia, quæ cæterorum diligentiam fugerant, collegit.

Histoire de Ptolémée Aulète. Dissertation sur une pierre gravée antique du Cabinet de Madame. Paris 1698. 8.

Eidem viro docto tribui solet, quæ R. P. Joberti Dissertationi, de qua supra diximus, præfixa est ad Bibliopolam epistola, in qua Vallemontii conjectationes ad tantopore celebratum Gallieni nummum exagi-

9) p. 554-745. Etiam in priore Tomo p. 72-77. de utilitate quæ ex nummis peti potest, & de studio quod olim viri etiam principes in colligendis veteribus numismatibus posuere, 7) num. CXCL.

exagitantur : quod argumentum iterum tractatum est anno 1700, in præfatione Epistolæ ad Listerum. s)

De Panegyrico Ludovico Magno scripto ab Abbate Mediobarbo superius diximus ; t) hunc anno 1703. è Latino in Gallicum sermonem vertit vir doctus, præfationemque eruditam adjunxit. Sequenti anno tres Epistolas ad Marchionem d'Angeau scriptas publicavit, in quibus singula quæ ad nummum Alexandri M. tradiderat Vallemontius, expendit :

Lettres à M. le Marquis de d'Angeau sur une prétendue Médaille d'Alexandre, publiée par M. de Vallemont, où l'on traite plusieurs matières curieuses d'Antiquité. Paris 1704. in 12.

in iis Ἀδελος esse voluerat, u) sed nec adversarium suum, nec cæteros eruditos fefellit. Superfunt tres Dissertationes, prima anno 1710. scripta est ad gemmam cælata in Museo Ill. Comitis de Pontchartrain : aliæ duæ (superiori anno x) simul prodire in 4. prima titulum hunc præfert :

Lettre sur le prétendu Solon des Pierres gravées.

in qua non Solonis legumlatoris, ac Sapientis, verum Solonis sculptoris nomen in aliquot gemmis scriptum esse demonstrare conatus est : altera

Explication d'une Médaille d'or de la Famille Cornificia.

duabus partibus constat ; nam in ea primum Cornificii Auguris prolixa exhibetur historia ; deinde quoddam numen in una nummi parte pictum sit, quæritur, eumque non Panem esse, sed Faunum, quem

Ee 2

alibi

s) Epistola ipsa Joanni Listero Medico illustri Londinensi in scripta alterius argumenti est atque inquit de calculo reperto in corpore equi. t) num. CLXV.

u) vide, num. CLXIV.

x) 1717. Præterea quoque Clariss. Baudelottus A. 1712. 4. in lucem edidit illustrationem eruditam et ingeniosam celeberrimæ gemmæ cimeliarchii Regii in qua festi Attici Pyanepsiorum symbola observavit. *Feste d'Athènes représentée sur une Cornaline antique du Cabinet du Roy.* Et A. 1711. 4. *Description des bas-reliefs anciens trouvez depuis peu dans l'Eglise Cathédrale de Paris.*

alibi etiam agnoscere oportuerat, ope nummorum veterum demonstratur.

Haud omittendum est in historia Regiæ Inscriptionum Academiæ Dissertationem editam esse de curribus *γ*) quos in plerisque nummis Familiarum cernere licet.

CXCVII. R. P. TOURNEMINE.

R. P. TOURNEMINE, *z*) è Societate Jesu, Dissertationes quinque in Diariis Trivultianis editæ sunt, breves quidem, sed eruditæ & elegantes: prima anno 1703. mense Febuario, ad nummum Faustinae matris, in cujus aversa parte legitur *SOVSTI. A*) altera mense Junio 1704. ad nummum Gallieni inscriptum *PIET SÆCVLI*, cum capra puerum lactante: quo typo pietatem erga Jovem puerum commendari contendit: quod cum minus placeret viro cuidam docto, qui Gallieni pietatem idcirco prædicari existimabat, quia pueris exposititiis alimenta ex ærario præberi jusserat, sententiam suam novis argumentis firmavit mense Julio. Quarta anno 1708. mense Januario prodiit ad nummum Hadriano cælum Athenis, cujus typum ingeniose explicavit: quinta denique mense Majo 1710. ad nummum Græcum, quo victor in ludis publicis commendatur.

CXCVIII. MEMORIÆ TRIVULTIANÆ.

Aliæ sunt in Diariis Trivultianis eruditorum virorum Dissertationes, quas recensere juvat: prima *b*) anno 1701. mense Martio, ad nummum Argis cælum, in quo Nero & Agrippina hinc cælati sunt, inde

- γ*) T. I. p. 249. seq. edit. Amstelæd. In hac probat vir doctissimus curus illos non esse symbola triumphi sed decursionum in ludis quos Magistratus publice ediderunt. Post hanc Baudeloti dissertationem p. 296. refertur altera *Tilladeri* de allocutionibus militaribus quarum memoria in nummis occurrit. Et p. 301. Joannis Foy Vailant de Congiariis quæ in nummis notantur.
- z*) Renatus Josephus Tournemine.
- a*) Hæc viri doctissimi dissertatio quemadmodum altera quoque in Gallieni nummum Latine verba exstat in electis rei nummariae p. 110. & 165.

inde gryphus : altera *c*) eodem anno mense Julio , ac tertia *d*) mense Octobri 1702. ad nummum Gratiani in quo AVG G AVG. dicitur , in averſa legitur GLORIA NOVI SÆCVLI. utriusque auctores Harduino ad- verſantur , ſcribenti legendum eſſe *Auguſti gener Auguſtus* ; ſed inter ſe diſſentiunt ; ille enim *Auguſti Germanus Auguſtus* legit , hic mavult *Auguſto genitus Auguſtus* : ille præterea novam æram Diocletianæ ſimi- lem in averſa nummi parte conſignatam eſſe conjecerat , hic affirma- vit. Quarta prodiit mense Novembri 1704. ad nummum in quo dua- rum urbium Fortunæ , ac duæ ſphinges ſculptæ ſunt : in quinta , mē- ſe Decembri , perpenditur , quam recte Harduinus , plures quam hi- ſtorici tradant , Conſtantinos fuiſſe collegerit ex nummis : ſexta mense Febuario 1708. ſcripta eſt ad nummum Græcum ΚΟΣΩΝ , quē au- ctor Coſæ in Hetruria cuſum fuiſſe demonſtravit , & Harduinum qui è ſingulis literis vocem conficiebat , confutavit : ſeptima mense Aprili 1709. ad nummum Neronis , in quo decurſio ſculpta eſt : octava men- ſe Julio varias continet obſervationes in diſſertationes quas Diarii auctores ab aliquot annis edi curaverant ; in nona denique mense Julio 1716. quæ ſint vera numiſmata maxima , ſive Medaglioni , exami- natur.

CXCIX. N. LEMPEREUR.

Ibidem anno 1707. *e*) prodiit ad nummum ſequioris ævi in quo Leo & Conſtantine *f*) picti ſunt , diſſertatio elegans & erudita R. P. LEMPEREUR, è Societate Jeſu.

CC. VARIA VARIOR. DE NUMISMATIBUS.

Postremam huic operi manum aliquando tandem admovemus , quod ut perfectum ſit , id unum ſupereſt ut nonnulla doctorum ho- minum opera quæ diligentiam noſtram fugerunt , recenſeamus. Duo ſunt *Balthazaris Bebelii g*), quæ Olearius in Diſſertationibus laudavit ;

Ee 3

The-

b) Latine in iisdem electis p. 81. ſeq. *c*) ibid. p. 327. *d*) p. 333.

e) Mense Januario p. 154. ſeq.

f) Leo Baſilii F. cum fratre Conſtantino.

g) Duæ hæ diſſertationes breves Academicæ ſunt ſive ſchediſmata quæ *D. Bebelius* ὁ μακροβρύτης , magnum poſtea inter Theologos nomen conſecutus in lucem edidit admodum juvenis. Eum con- ſtat

Theses Philologicae de re nummaria veterum.

Disputationes Philologicae de Theologia Gentili ex antiquis nummis eruta. Witebergæ 1658. 4.

neutrum opus noverat Philippus Labbe, à quo laudatus est, quem nescio an unquam prodierit, collectus à Paruta b) Thesaurus nummo-

rum
stat obiisse Witebergæ (in quam Academiam ex Argentoratensi in magni Calovii locum coopatus fuerat) A. 1686. Similia schediasmata Academica hoc loco commemorare complura licebit, ut *M. Andrea Rudolphi* de origine & natura nummi Helmst. 1695. 4. *M. Valentini Alberti* (Theologi postea inclyti meritisimique, defuncti A. 1697.) de nummo in genere Lips. 1667. *Jo. Caroli Althardi* Dresdensis, de quaestione, majore sit inscriptionum veterum ulus an nummorum in re litteraria, contra Marqu. Gudium inscriptiones præferentem, Witeb. 1696. *Hermani Ulrici à Lingen* Lubecensis schediasma de origine & inventoribus pecuniæ & numismatum Phœnicibus ibid. 1715. *Davidis Hoffmanni*, Vratislaviensis, Deam monetam ex memoria veteri illustratam. Helmst. 1717. *Jo. Christoph. Wagenseilii* diss. eruditam de re monetali Vett. Romanor. Altdorff. 1691. D. *Casp. Læscheri*, Theologi celeberrimi Witeb. & *μυναετης* qui A. 1718. obiit exercitatione de nummo scorteo sive coriaceo Lips. 1661. *Christiani Gottlieb Jacher*, Lipsiensis, Biantem Prienzum in nummo argenteo. Lips. 1715. *Friderici Gottbilff Freytag*, de Alexandro M. cornigero Lips. 1715. *Cornelii Dieterici Koch* programma de Aristotele in nummo aureo, Helmst. 1703. *Jo. Theodori Leubsch*, Briga Silesii ad nummum Agrippinæ (qualem exhibuere Torrentius ad Sueton. Calig. c. 15. & Pignorius p. 430. de servis) Witeberg. 1694. D. *Georg. Wolfgangi Wedelii* propempticum inaugurale de nummis pileatis. Jen. 1695. *Christ. Ebrenfridi Seyfert*, Croebra Misnici de nummis in ore defunctorum repertis (velut naulo Charontis Apulej. VI. Miles.) Lips. 1709. *Petri Zornii* Hamburgensis de missa ex nummis falso probata & illustrata, Rostoch. 1706. in quo mentionem facit etiam libri Gallice editi Paris. 1653. à *Bonifantio S. I.* hoc titulo: *le temple de la Verité, ou sont expliquées seize verités Chrétiennes & de plusieurs medailles & Enrichies histoires &c.*

b) error hic non Labbei sed typographi, ut notatum supra ad p. 43. 44.

rum Hispanorum: & Historia Gallica i) principum Romanorum à C. Julio Cæsare ad Postumum, cum eorum nummis omnibus ex argento. Si huic credas, prodiit opus ipso titulo insigne Parisiis anno 1642. in fol. & quidem apud Augustinum Courbé & Stephanum Somerville; sed qui de hujusmodi historia quidquam audierit, hætenus reperi neminem. Deest etiam hac in serie Ulrici Obrecht Dissertatio de nummo Domitiani Iliaco k) quæ Argentorati edita dicitur anno 1657. in 4 necnon Joannis Joachimi Bockenhoffer l) Museum Brackenhoffianum, quod eadem in urbe, sed biennio serius prodiit, & varia quidem quæ ad Historiam naturalem pertinent, numismata vero haud ita multa complectitur. Haud omittendus liber quo Mediobarbus usum se esse professus est:

Raccolta di Medaglie Imperiali del S. Pellegrino Ascanii Pittore,
In Modena 1677.

& Joannis Andreæ Schmidii opera duo à Germanis celebrata

Otium negotiosum m) Jenæ 1692. 4.

De nummo Philippeo aureo. Jenæ 1692. 4.

Eodem.

i) Vide supra p. 57.

k) de hac dictum p. 83. l) Eliæ Brackenhoveri de quo ad p. 84.

m) In Otio negotioso Rev. D. Jo. Andrea Schmidii, Theologi hodie in Helmstad. Academia & Abbatis Mariæ vallensis doctrina & meritis celebratissimi, nihil est quod ad nummos spectet præter Antiquitates Macedonicas, quas sub Schmidii præsidio A. 1682. publice defenditaverat Jo. Baptista Crophius, sub cujus nomine illæ memoratæ sunt supra p. 89. 90. Cæterum Epistolam de nummo Philippeo aureo in agro Tannensi invento separatim edidit D. Schmidius ad Henricum von der Tann, & A. 1693. (chediasma de nummis cathedraticis. Eodem anno sub ejusdem præsidio quoque primum in lucem producta sunt Jo. Weidneri & Polycarpi Tentzelli lucubrationes de nummis quas auctius deinde recusas Erud. Bandurius memoravit supra p. 118. Omitto ut ab instituto hujus Bibl. alieniora ejusdem Schmidii Epistolam de nummis bracteatis Numburgenlibus Cizensibus & Pegaviensibus, vulgatam Jen. 1695. & dissertationem de re monetali Hebræorum sive vera sive ficta ad res eorum respiciente, Helmstad. 1699. 4.

Eodem anno Amstelodami prodiit in 8. cum notis Salmasii, Grævii, & aliorum Florus n) aliquot numismatum tabellis ornatus: post sexennium vero laudatur Joannis Christophori Olearii

Specimen rei nummariæ. o) Jenæ 1698. 8.

Jacobi Perizonii tres dissertationes vidimus; sed ejusdem commendantur

Anima ad versiones Historica, p) in quibus quamplurima in priscis Romanarum rerum utriusque lingua auctoribus notantur, multa etiam illustrantur atque emendantur, varia denique antiquorum rituum eruantur & uberius explicantur. Amstelodami 1685. 8.

Dissertatio de ære gravi; cui subjuncta est Epistola ad Morellium de nummis Consularibus. Lugduni Bat. 1713. in 12.

Utrumque opus evolvere sane juvisset, perinde atque aliud Christophori Cellarii, q) cui titulum hunc præfixit:

Ortho-

n) De Floro Clariss. Grævii cura veteribus nummis illustrato ac distincto mentionem feci supra p. 130. Similis lux è nummorum & aliorum veterum monumentorum penu longe diligentius ab eo tempore allata Floro in primoribus duobus libris duntaxat a celeberrimo Begero de quo p. 177. Nam Begeri pariter & sororis eius filii Joannis Caroli Schott conatibus, qui posteriores etiam libros simili cura illustratos studiosis volebant offerre, fata intercesserunt.

o) de hoc & aliis Rev. Olearii scriptis mentio facta supra, p. 119.

p) In his nonnullæ observationes insignes de familiis Rom. unde nummis quibusdam Consularibus lux. Sed harum & dissertationis de ære gravi jam facta mentio supra p. 88.

q) Hic Christoph. Cellarii *Ἑρμηνεία* liber, jam tertium excusus Hal. 1710. 8. in duas partes distribuitur, priore de litteris ipsis & quæ illis accidunt differit, posteriore per ordineam litterarum persequitur varias voces in quarum scriptura à multis contra veterum morem peccatur. Eodem spectat & similiter literarum ordine vocabula ut scribenda sint docet Orthographia Romana ex acroasis Eruditiss. Conradi Samuelis Schurzfleischii edita à Jo. Davide Colero, Witeberg. 1707. 8. subjunctis præclaris Emin. Cardinalis

Orthographia Latina ex vetustis monumentis, hoc est, nummis, marmoribus, &c. excerpta, digesta, &c. Halæ Magdeburg.

1703. 8.

necnon qui à Laurentio Begero conscripti dicuntur Commentarii r) in nummos maximos Thesauri Regii Galliarum: & Dapperi s) Descriptionem numismatum quæ in Insulis Ægæi maris cusa olim fuerunt; & Gleichii t) numismatum historiam succinctam: & Ernesti Locheri

Ff

Differ-

nalis Norisii ex ejus diatribis ad marmor Pisanum, orthographi-
cis observationibus. Cæterum in hac Orthographia Schurzfleis-
chiana, quemadmodum & in ejus supplementis vulgatis Halæ
Magdeb. 1712. 8. rarius ad nummos veteres, frequentius ad pris-
corum Codicum & Inscriptionum vetustarum fidem provocari vi-
deas. Primus vero nummorum veterum ope ad orthographiæ
rationes emendandas usus est *Aldus Manurius* Pauli F. tunc ad-
modum adolescens, cujus Orthographia ex Libris antiquis, Gram-
maticis, Etymologia, Græca consuetudine, nummis veteribus,
tabulis æreis & lapidibus amplius MD collecta lucem vidit Venet.
1566. 8. Manutium secuti sunt *Justus Lipsius*, *Claudius Dausque-*
jus itemque alii. Sed nummos unice hanc in rem consuluit *Chri-*
stianus Fridericus Rubé qui observationes hujus argumenti quam
plurimas & diversam vocum in nummis orthographiam singu-
laristudio annotavit in speciminibus duobus Philologiæ Nu-
mismatico Latinæ, de quibus supra num CLXXX.

r) Hos editos esse non memini.

s) In *Ottonis Dapperi* descriptione Asiæ, quæ ex Belgico versa Germa-
nice etiam exstat Norimberg. 1681. fol. video plures inscrip-
tiones veteres memorari, sed nummos pauciores, ut Smyrnæorum
Colophoniorum, Ephesiæ &c. At plures comparant in de-
scriptione Insularum Archipelagi, Cypri, Rhodi &c. quæ ex Bel-
gico Gallice versa prodiit. Amst. 1703. fol.

t) Rev. Jo. *Andrea Gleichii* Concionatoris in Aula Regia & Electorali
Dresdensi Historia numismatum succincta præmittitur diatribæ
ejus de nummis in victorias navales cusa. Utrumque schediasma
paucis paginis & una tabella nummorum quinque recentium in
victorias navales constat. Lipsiæ 1698. 4.

u) *Dissertationes quinque de usu nummorum veterum in Theologia: & J. Groeningii* w) *historiam numismatico-criticam: & Henrici Bohmer* x)

Disserta-

n) *Rev. D. Valentinus Ernestus Lascherus* hodie Antistes Dresdensis doctrina & meritis inclytus Jenæ A. 1694. tunc ad huc juvenis edidit schediasma de nummorum veterum in Theologia, explicatione S. Scripturæ & Ecclesiasticæ antiquitatis usu. Et A. 1695. *Witebergæ* aliud de nummaria rei usu in Historia Ecclesiastica, item aliud eodem anno de rei nummaria usu in explicatione sacrae Antiquitatis. Nec plura hoc in genere ab illo edita memini, licet in Conatibus litterariis p. 687. testatus est se aliquando molitum Historiam Augustarum è nummis, & p. 702. Lexicon triplex nummarium, technicum historicum & Geographicum.

w) *D. Jo. Groningius*, Wismariensis, auctor est introductionis duplicis in rei nummaria notitiam, veteris ac recentis, quæ semel iterumque lucem vidit lingua Germanica in Tomo collectionis variorum utilium librorum de disciplinis & scientiis nobilem virum decentibus sub titulo *palastræ equestris aperta* (der geöffnete Ritters Plaz) Hamb. 1702. 1705. 12. Das geöffnete Münz Cabinet, oder Einleitung wie solche Wissenschaft leicht zu erkennen / was zu Erkenntniß der Antiquen und Modernen Münzen erfordert werde / und wie solche nützlich zugebrauchen / samt Beschreibung der berühmten Münz Cabinetten und Scribenten. Ejusdem Historia Numismatum Critica, oder die neueröffnete Historie der modernen Medaillen, samt einer Liste der bewährtesten Scribenten / wie auch der vornehmsten Cabinetten und Kunst-Kammern. Ejusdem Philosophia Numismatum nova, oder neueröffneter Tractat von dem Nutzen und Würden der modernen Medaillen. Inter scriptores quos de antiquis nummis commemorat hos duos reperi *Bandurio præteritos nec mihi unquam vilos: D. Porporini* de Faënza, *Patino* pridem memoratam Galeriam Cæsaream. Faënza 1672. 12 & *Schynocki* Münt Cabinet, Amst. 1695. 8.

x) *Rev. Justi Christophori Bohmeri* Theolog. celeberrimi Helmstädiensis programmata tria auspicalia junctim prælis data sunt Helmst.

1717.

Differtationem de Providentia Augustorum in nummis: & Joannis Conradi Schemarts y) Miscellanea, quæ Coburgi anno 1716. prodierunt: & Alexandri Wilthemii, z) e Societate Jesu, Icones Constantini M. & Helenæ; sed hæc & alia, si quæ forte desint, alter haud fortasse diligentior, sed felicius reperiet; nos enim à lectore, quem jam diu fatigamus, missionem facile imperaturos esse confidimus.

1717. 4. quorum primum est de Providentia Augustorum in veteribus quibusdam Rom. numis, & alterum de Principe Oratore, ubi disserit de nummis in quibus conspicitur AD LOCUT.

- y) V. Cl. Jo. Conradus Schwarze qui cum magna laude humaniores litteras docet in Gymnasio Casimiriano, Coburgi 1715. 8. novæ editioni Germanici poetæ notis virorum doctorum illustrati subjunxit Miscellanea, in quibus præter expositionem amuleti cujusdam Basilidiani aliasque eruditas lucubrationes occurrit Epistola ad Nobilissimam D. Godofredum Thomasium in qua diversus ab it in quibusdam veterum monumentis explicandis à clarissimo Berbero, & in nummo Chiorum non ut ille T. 3. thesauri Brandenburg. p. 46. Herculem, sed Chiorum conditorem Egertinum videre sibi videtur. Deinde in eodem nummo legit ΕΠΙ ΑΡΧ ΚΟ ΟΥΑ ΠΡΕΙΜΟΥ.

- z) Alexander Wilhemius S. J. in expositione Diptychi Leodiensis capite V. p. 18. seq. (Leodii 1659. fol.) nummos consulares Theodosii, Valentiniani & Leonis confert cum diptychis. Sed idem etiam separatim edidit icones Constantini Maximi & D. Helenæ Augustissimæ Matris ejus, parvo paucarum paginarum schediasmate. in 4.

Hisce porro addi possunt Eruditiss. Bandurio præteriti

Ad pag. 127.

FRANCISCUS BLANCHINUS.

FRANCISCUS BLANCHINUS Veronensis, & ad S. Mariæ ad Martyres Romæ Canonicus, Italica lingua edidit & Emin. Cardinali Petro Othoboni inscripsit opus summa compositum cura & multiplici exquisitaque eruditione refertum, quo à primis rerum initiis ad Assyriaci usque

Ff 2

impe-

imperii excidium, rerum antiquissimarum memoriam, origines & fata regnorum & rerump. nec non inventa varia & gesta illustria ex reliquiis veterum monumentorum omnis generis, marmoribus, gemis, sigillis vasis & nummis antiquis illustrat jucundissime, quibus per capita XXXII. descriptis, observationes eruditas adjungit. Præter tabulas æneas singulis capitibus præmissas, in quibus aliquot passim nummi, etiam capite trigesimo primo exstat tabula numismatum in Asia minori percussorum quorum pleraque producta ex Museo Othoboniano. Titulus operis est:

L'istoria universale provata con monumenti, e figurata con simboli de gli antichi, in Roma 1699. 4. pagg. 572.

Ad pag. 208.

N. TERRIN.

In memoriis Trivultianis A. 1711. p. 484. & in Ephemeredibus Parisiensibus A. 1711. mense Majo p. 582. edit. Amstelod. occurrit explicatio nummi Macedonici in quo caput Alexandri, in averfa parte AESILLAS.

Dissertation sur une medaille des Macedoniens par Mr. Terrin, Conseiller du Roy à la Senechaussée d' Arles.

Jo. CRAFTO HIEGELL.

Aliquot nummi familiarum Rom. Imperatorum & Augustarum, licet vulgares plerique, brevissime describuntur in libello cui titulus:

Museum Higellianum, sive designatio generalis Naturæ, Artis & Antiquitatis collectaneorum, qua Confluentia asseruat Joannes Crafto Hiegell M. E. T. Confluentia 1714. 4. libellus pagg. 20.

F I N I S.

SCRI-

SCRIPTORUM DE RE NUMMARIA

Syllabus

PER NATIONES.

ANGLI.

Anonymus	pag. 189
Jo. Evelyn	122
Patricius Junius	51
Guil. Musgrave	183
Abraham Sellarus	118
Jo. Speed	49

BELGÆ.

Balduinus van der Aa, Chalcographus	19
-------------------------------------	----

Jacobus Bæus, Chalcographus	20. 21. 48
-----------------------------	------------

Petrus Burmanus	128
-----------------	-----

Gisbertus Cuperus	128
-------------------	-----

Otto Dapper	225
-------------	-----

Claudius Dausquejus	225
---------------------	-----

Theodorus Gallæus	39
-------------------	----

Caspar Gevartius	58
------------------	----

Hubertus Goltzius	19
-------------------	----

Abraham Goræus	38
----------------	----

Jacobus Gronovius	130
-------------------	-----

Carolus Heidanus	121
------------------	-----

Jo. Hemelarius	50. 47
----------------	--------

Eduardus Holthenus	128
--------------------	-----

Lævinus Hulsius	37
-----------------	----

Justus Lipsius	26. 225
----------------	---------

Eud. Nonnius	48. 21. 24
--------------	------------

Jac. Oiselius	82
---------------	----

Abraham Ortelius	25
------------------	----

Joach. Oudaan	pag. 80. 82
---------------	-------------

Jac. Perizonius	88. 217. 224
-----------------	--------------

Samuel Pitiscus	131
-----------------	-----

Jacobus Rhenferd	59
------------------	----

Albertus Rubenius	48. 58
-------------------	--------

Andreas Schottus	46. 21. 23. 31
------------------	----------------

N. Schynock	226
-------------	-----

Jo. Smetius	84
-------------	----

Lævinus Torrentius	29
--------------------	----

Jacobus de Wilde	113
------------------	-----

Alex. Wilthemius	227
------------------	-----

CORCYRENSIS.

Andreas Marmora	79
-----------------	----

DANI.

Oliger Jacobæus	119
-----------------	-----

Joannes Laurentzen	120
--------------------	-----

GALLI.

Joannes Altinus sive Haultin	56
------------------------------	----

Anonymus	190. 193
----------	----------

Dux Croyacus & Arschotanus	47
----------------------------	----

Georgius de Ballonfeaux	207
-------------------------	-----

Anselmus Bandurius	98
--------------------	----

Carolus Cæsar Baudelot	127
------------------------	-----

	40. 57. 77. 215
--	-----------------

N. Bonefonius	222
---------------	-----

Joannes du Bos	126
----------------	-----

Claudius Gros de Bole	182
-----------------------	-----

N. de Boffiere, chalcographus	78
-------------------------------	----

Ff 3

Claudius

Claudius Bouteroe	pag. 71	Claudius Nicaise	pag. 110. 147
Francis. de Camps	106. 103. 137	Antonius Oudinet	183
Carolus du Fresne du Cange	95	Antonius Pagi	132
N. Chaillon	102	Gabrielis Carola Patina	106
Stephanus Chamillart	215	Carolus Patinus	90
Antonius de Chappuis	18	Paulus Petavius	42
Mich. Angelus de la Chaussée	180	Petrus Petit	105
Nicolaus Chevalier	189	Antonius Pifso sive le Pois	30
Claudius Chifletius	52	Spiridion Poupart	185
Jo. Jacobus Chifletius	65	Petrus Rainfant	101
Henricus Thomas Chifletius	66	Jo. Petrus Rigord	109
Guil. du Choul	11	Ludovicus Savotus	51
Dux Croyacus & Arschotanus	47	Josephus Scaliger	35
Carolus du Fresne du Cange	95	Petrus Seguinus	75
Antonius Galland	190. 130. 208	Jacobus Sirmondus	61
N. Genebrier	181	Stephanus Souciet	216
N. Grainville	207	Jacobus Spon	102. 92
Franciscus Graverol	109	Josephus Maria Suarezius	95
Claudius Guichard	30	N. Terrin	228
Martin Guichard	70	Nicolaus Toinard	110
Gaillardus Guiranus	65	Renatus Josephus Tournemi-	
Jac. Guthenius	44	ne	220
Joannes Harduinus	194. seq. 113	Jo. Trifstanus	60. seq. 107
Joannes Haultin sive Altinus	56	Trivultianæ memoriæ	220
Lud. Jobert	213	Jo. Foy Vaillant	133
Philippus Labbe	74	Jo. Franciscus Foy Vaillant	140
Egidius Lacarry	78	Jo. Baptista du Val	46
N. Lempereur	221	Carolus de Valois	210
Joannes Louveau	10	Samuel Veyrel	54
Moreau de Mautour	185	Alphonfus de Vignoles	200
Jo. Baptista le Menestrier	52		
Claudius Menetrejus	68		
N. Moissonius	193		
Claudius du Molinet	107		
Bernhard de Montfaucon	184		

GERMANI.

Acta Eruditorum	120
Valentinus Alberti	221
Jo. Carolus Albhardt	222

Christo-

Christophorus Arnold	pag. 99	Wolfgangus Lazius	pag. 15
Balthasar Bebelius	221	Gothof. Guillemus Leibnitz	131
Laurentius Beger	170	Jo. Theodorus Leubsch	222
Justus Christoph Böhmerus	226	Christian Sigismund Liebe	206
Henricus van der Borch	177	Matthias Linck	82
Elias Brackenhofer	84	Hermannus Ulricus à Lingen	222
Rudolphus Capellus	86. 38. 52. 60	Mich. Frid. Lochnerus	213
Christophorus Cellarius	120. 224	Caspar Lœscherus	222
Jo. Baptista Crophius	89. 224	Valent. Ernestus Lœscherus	226
Salomo Deylingius	206	Joannes Joachimus Maderus	89
Nicolaus Drackwitz	76	Marcus Maier	43. 122
Jo. Henricus Eggelingius	94. 217	Jo. Daniel Major	105
N. Ertingerus, Chalcographus	126	Henricus Meibomius	101
Jo. Faber	39	Joachim Meier	209
Jo. Seobaldus Fabricius	85	Jo. Burchard Menckenius	120
Sebastianus Fæschius	89. 103	Gerardus Molanus	217
Fridericus Feuerlinus	106	Andreas Morellius	123
Marquardus Freherus	34	Joannes Nicolai	186
Frid. Gotthilf Freytag	222	Ulricus Obrecht	83
Joannes Andreas Gleich	225	Adolphus Occo	35. 100. 140
Zacharias Gœzius	216	Jo. Christop. Olearius	115. 217
Jo. Georgius Grævius	129	Philippus II. Dux Pomeraniæ	38
Jacobus Gretlerus	41	Reinerus Reineccius	30
Joannes Groeningius	226	Joannes Keiskius	109
Joannes Fridericus Heckelius	89	Eucharis Gottlieb Rinck	140
Jo. Crafft Hiegell	228	Joannes Rosinus	26
Jo. Hinzenius	217	Helisæus Roslein	34
David Hofmann	222	Eberhard Rudolphus Roth	82
Lucas Holsteinus	71	Andreas Rudolphus	221
Joannes Huttichius	9	Christianus Fridericus Ruhe	139
Christian Gottlieb Jœcher	222	Caspar Sagittarius	118
Christianus Juncker	214	Jo. Andreas Schmidius	223. 217
Henricus Kippingius	102	Joannes Carolus Schott	208. 92
Cornelius Dietericus Koch	222	Conrad Samuel Schurzfleisch	224
Ludolphus Kusterus	51	Jo. Conrad Schwartz	227

Andreas

Lælius Pasqualinus	pag. 32. 40	Æneas Vicius	13
Laurentius Patarol	238	Joannes Vignolius	214
Paulus Pedrusi	188	Sertorius Ursinus	79
Laurentius Pignorius	42	Fulvius Ursinus	27
Nicolaus Pinellus	27	Jacobus Zabarella	80
D. Porporinus	226	Zacharias Zachius	8
Dionysius Octavius Sada	31	Antonius Zantanus	9
Manfredus Septalius	70		
Gabriel Simeon	17.		
Jacobus de Strada	10		
Paulus Maria Terzagus	70		
Philippus à Turre	210		
Jo. Pierius Valerianus	26		
Virginus Valfecchi	211		

SICULI.

Perus Carrera	55
Augustinus Inveges	64
Vincentius Mirabella	44
Philippus Paruta	43
Marianus Valguarnera	64

II. Index scriptorum de re nummaria

per Classes rerum digestus.

I. BIBLIOTHECA NUMMARIA.

Inedita Gaillardii Guirani. pag. 65.

Ordine digesta Alphabetico, Rud. Capelli 86. Phil. Labbei. 74.

Per classes rerum, Burch. Gottbelff Struvii 116. & qui sciagraphiam scribendæ nummarie historię exhibuit, præfatione ad Barthol. Berevini syntagma de ponderibus & mensuris, recusum Lipsiæ A. 1714. 8. Joannis Georgii Walchii.

Ordinem scriptorum Chronologicum observantes: Anselmus Banduri. 8. Zach. Goeze. 217. Jo. Christoph. Olearius in specimine universæ rei nummarie 115. Dio-

nysius Octavianus Sada. 31. Caspar Sagittarius. 118.

Per nationes, scriptorum precipuorum de re nummaria mentionem fecit Ez. Spanhemius diss. I. de usu numism. p. 33. seq. edit. Lond.

Numismatophili illustres celebrantur. 5. seq. nec non à Carolo Patino c. 25. Historiæ numismatum & Ez. Spanhemio diss. I. p. 32. Ab iisdem traditur notitia celebriorum, Cimeliarchiorum, * quemadmodum & à C. C. Baudeloto 218. & Jo. Groeningio. 226.

G g

II. IN

* In præsentiquoque Bibliotheca illustrium Muscorum & nummophyla-

II. IN REM NUMISMATICAM INTRODUCTIO & OBSERVA- TIONES GENERALES.

C. C. Baudelot. 218. *Claud. Chiffletii.* 52. *Jo. Evelyn.* 122. *Jo. Andrea Gleichii.* 225. *Gaillard Guirani.* MS. 65. *L. Joberti.* 213. *Jo. Christoph. Olearii.* 115. *Car. Patini.* 91. *Antonii le Pois.* 30. *Encharii Gottlieb Rinck.* 140. *Lud. Savori.* 51. *Josephi Maria Suaresii.* 95. *Aenea Vici.* 12.

Lexicon numismaticum promissum ab *A. Gallanda.* 192. *V. E. Latschero.* 226.

Symbola & ornamenta in nummis. *Jo. Harduinus* 195. *L. Jobert.* 214.

Siglae Latinae in nummis. *Jo. Evelyn.* 122. *Hub. Goltzius.* 19. *Jo. Nicolai.* 186. *Carolus Patinus.* 91. *E. G. Rinck.* 143. *Sertorius Ursatus.* 80. *Christophorus Woltereck.* MS. 80.

Siglae Graecae. *Jo. Foy. Vaillant.* 139.

Christoph. Woltereck MS, ibid.

Aversas nummorum partes semper convenire Principibus quorum effigies exhibent. *Steph. Chamillart* 215. Nummi plumbei *Laur. Pignorius.* 42. Nummi contorniat. *Jo. Christoph. Olearius.* 115. Spintria. *Ez. Spaubemius.* 152.

De optima nummos veteres explicandi ratione. *Anonymus.* 190. Nummi non cusi. *Otto Sperlingius.* 127.

De adulteratis nummis dignoscendis. *L. Jobert.* 214. *Aeneas Vicius* 13.

Nummos veteres 70000. describere voluit *Wolfg. Lazius.* 16.

Andr. Morellius 30000. p. 124. licet vix 7000, in cimeliarchiis reperiri scripsit *Car. Patinus.* 16.

Nummi recentes vel adulterati pro antiquis genuinis venditati à *Guil. Hub. Goltzio* 21. 22. 23. *Sam. Veyrel.* 54. *Trifano, Strada* &c. 124.

Num-

ciorum divitum passim mentio, ut Regis Christianissimi. 78. 124. Christinae Reginae Sueciae. 116. Regii Hafniensis. 120. Medicel. 6. Cardinalis Carpegnae. 87. 123. Ducis Croyaci & Arschotani. 47. S. Genovesae Paris. 107. Becceleriani Hamb. 86. Brackenhoveriani August. Vindel. 84. Franciscide Camps. 137. Eggelingiani Brem. 94. Luederiani Hamb. 87. Petri Mauroceni Venet. 93. Rhedigeriani Vratislav. 105. Jacobi Wilde Amstel. 114. Thesauri numismatum 36000. recens reperti. 190. Merebat etiam in hac Bibliotheca memorari *Cimeliarchium sive thesaurus nummorum antiquorum & modernorum Friderici Augusti Ducis Wurtemberg.* Dynasta Heidenheimii, quae d. prostat Neostadii ad Cocharum. Stutgard, 1710. fol. pagg. 139.

Nummi recentes Patavini. 107.
143. (quinquaginta quinque exhibentur à Claudio Molineto in Museo Bibliothecæ S. Genesæ p. 93-224. Sed ultra quadringentos daturum se receperat. Jo. Carolus Schott in expositio-
ne *Διασκευῆς* Homericæ Galli-
cæ edita.

III. NUMMORUM VETERUM PRETIUM ET UTILITAS.

Scripta *Antonii Augustini* p. 3 *L. Ezech. Spanhemii* 144.

Nummorum an veterum Inscriptionum major usus in re litteraria? *H. U. d. Lingen*, 222.

An promoneta olim fuerint? *Steph. Chamillart*, 215. 190. *Seb. Erizzo*, 17. *Jo. Harduinus*, 195. *Lud. Savotus*, 51.

Jam omnia pretio habiti & asserviti diligenter. 1. seq. itaque etiam illorum Principum multa adhuc exstant quorum numismata jussu Senatus abolita & conflata. 3. seq.

IV. RELIGIO VETERUM EX NUMMIS

Guil. Choul, 11. 12. *Jac. Gutherius*, 45. *Constantius Landus*, 19. *Laur. Pignorius*, 42. *Andreas Schottus*, 33. 47.

Deorum Dearumque capita. *Abr. Ortelius*, 26. *Jacobus Wilde*, 114. *Petrus Seguinus*, 76.

Natalitia Jovis. *Car. Patinus*, 93. Jupiter *καὶ Ἰουβαῖος*. *Pet. Burmanni*, 128. *Eduardi Holthemi*, ibid.

Bonus eventus. *M. de Mantour*, 185. Janus. *C. G. de Bosc*, 182.

Mars cum scalis. *Jo. Christoph. Olearii*, 115.

Moneta Dea. *Dav. Hofmann*, 222.

Salus Dea, *C. G. de Bosc*, 183. *Guil. Musgrave*, id.

Terminus Deus, *C. G. de Bosc*, 183.

Vestæ cultus, *Ez. Spanhemius*, 77. 169.

Symbolica Dianæ Ephesiae statua. *Claud. Menetresius*, 68. *Jo. Petrus Bellorius*, ibid. *Luc. Holsteinius*, 72.

Consecrationis ritus è nummis. *Alex. Donatus*, 56. *Iac. Gutherius*, 45. *Const. Landus*, 18. *Paul. Alex. Maffei*, 186. *Jo. Burchard Mencke*, 120.

Festa, ludi, agones in nummis. *C. G. Baudelot*, 219. *Carolus Patinus*, 93. *Ez. Spanhem*, 169. 170. *Jo. Foy Vaillant*, 138.

Ludi Circenses. *Onofrius Panvinius*, 27.

Strenæ. *Frid. Feuerlin*, 106.

Virtutum symbola. *Antonius Augustinus*, 32. *Alex. Donatus*, 56. *Casp. Gevartius*, 58. *Constantius Landus*, 19. *Ez. Spanhem*, 146.

Hilaritatis, Læritiæ, Pacis, Munificentiæ, Securitati, Annonæ, Æquitatis *Annibal Caro*, 29.

G g 2

Pietas

Pietas in nummis. *Jo. Weidnerus*, 118. *Laur. Beger*. 177.

Theologia Gentilis ex antiquis nummis cruta. *Balth. Bebelii*. 222.

Ad S. Scripturæ explicationem utilia numismata. *Egidius Lacarry*. V. E. *Læscherus* 226. *Christiani Schlegelii*. Antiquarii celeberrimi Arnstadiensis liber, cui titulus: *Biblia in nummis*, Volumen Germanice editum Jen. 1703. 4. pagg. 436. cum supplementis tribus & indicibus, loca S. Scripturæ lemmatis loco in nummis (sed recentioris seculi ætatis) obvia, ordine sacrorum librorum servato exponit.

Antiquitati & Historiæ Ecclesiasticæ illustrandæ nummi idonei. *Cæsar Baronius*, 40. *Francisc. Bianchini*. 227. V. E. *Læscherus*. 226.

De numismate census. *Marq. Freherus*. 35. *Jo. Nicolai Schulini* dissertatio edita Wittebergæ 1685. 4. pagg. 16.

Imago Christi in nummis. *Car. du Fresne*. 96. *Jo. Reiskius*. 109. *Jac. Sirmondus*. 61. Monogramma Christi. *Jo. Burch. Mencke*. 120.

Crux in nummis. *Justus Lipsius*. 26. *Jac. Gretserus*. 41. *Carolus du Fresne*. 96.

Pontificum Rom. nummi. *Laur.*

Beger. 175. *Offav. Strada*, M. S. 53.

V. MORALIS & CIVILIS DOCTRINA, EX NUMMIS ILLUSTRATA.

Ez. Spanhem. 146. 153.

Dignitates variaz. *Jac. Gutherius*. 45. *Ezech. Spanhem*. 157. seq.

Dignitatum insignia, *Car. du Fresne* 96.

Tituli Imperatorum, Cæsarum &c. *Ez. Spanhem*. 165. seq.

VI. HISTORIA CIVILIS ILLUSTRATA.

Reinerus Reineccius. 30. *Henr. Meibomius*. 101. *Franciscus Bianchini*. 227. seq. *Philippus Buonarroti*, 123. *Spiridion Poupart*. 185. 185.

Reges Ægypti è nummis. *C. Cæsar Randelot*. 218. *Laur. Beger*. 173. *Jo. Harduinus*. 197. *Egid. Lacarry*. 79. *Ez. Spanhemius*. 149. *Jo. Foy Faillant*. 134.

Argivi (Phlodonis) *Laur. Beger*. 171. *J. C. Scott*. 208. *Otho Sperlingius*. libro de nummis non cufis &c.

Aruerni Reges. *Laur. Beger*. 173.

Bithyniæ. *Jo. Harduinus*. 206.

Bosporani. *Ez. Spanhem*. 150.

Cappadociæ. *Jo. Harduinus*. 206.

Judææ. *Jo. Harduinus*. 199. *Christoph. Cellarius*. 120.

Herodis Antipæ nummus. *Henr. Na-*

- Noris*. 113. *Jo. Petrus Rigordus*. 109. seq.
Agrippæ Philoclaudii, Ezechiel. Spanhem. 149. *Laur. Beger.* 171.
Macedoniæ Reges. Laur. Begerus. 171. 173. *Jo. Bapt. Crophius.* 90. *Hub. Goltzius.* 21. *Ægid. Lacarry.* 79. *Ez. Spanhem.* 149.
Alexandri M. nummus. L. de Vallemont ejusque *adversarii.* 179. 180. *N. Terrin.* 228. *F. G. Freytag.* 222.
Reges Mauretaniæ, Jo. Harduin. 206.
Paphlagoniæ Regis Pylæmenis. Seb. Feschius 89.
Parthorum Arsacidæ è nummis digerere *molitus erat* (perinde ut *Reges Ægypti & Syriæ dedit*) *Jo. Foy Vaillant*, sed morte præventus non absolvit, uti nec *Christophorus Wagners*, Vir doctiss. cui idem *Lipsiæ* cum viveret fuit in animo. Interim de his videndus *Ez. Spanhemius.* 149.
Pergami Reges Ez. Spanhem. 150.
Ponti. Laur. Beger. 173. *Jo. Harduin.* 206. *Ez. Spanhem.* 150.
Siciliæ. Jo. Harduin. 206. *Ægid. Lacarry* 79.
Syriæ Reges. Jo. Harduin. 197. *Ægid. Lacarry* 79. *Ez. Spanhem.* 149. *Jo. Foy Vaillant.* 134.
Thraciæ & Sarmatiæ, Petr. Seguinus 77. *Jo. Harduin.* 206. *Jo. Foy Vaillant.* 77.
Amazones. Petrus Petitus. 105.
Reges & Principes varii. Petrus Seguinus. 77.
ROMANA *Historia* è nummis illustrata. *Laur. Beger.* 177. *Ægidius Lacarry.* 78. *Jac. Zabarella.* 80.
Nummi CONSULARES & FAMILIARUM Romanarum.
Laurent. Begerus. 174
Franciscus Camelus. 116. *Seb. Erizzo.* 17. *Abraham Gorlaeus.* 39. *Jo. Haultin.* 57. *Car. Heidanus.* 121. *Jo. Huttichius.* 9. *Andreas Morellius.* 88. 126. *Carolus Patinus.* 90. 93. *Jac. Perizonius.* 88. *Petrus Seguinus.* 76. 77. *Io. Smeitius.* 85. *Ez. Spanhem.* 155. seq. *Jac. de Strada.* MS. 11. 27. *Io. Foy Vaillant.* 135. *Fulvius Ursinus* 28.
Nummi IMPERATORUM, Cæsarum Augustarum &c.
Io. Altin sive Haultin. 57. *Franc. Angelonus* 60. *Anonymus Gallus.* 57. *Anglus.* 189. 190. *Ducis Anglobarani nummi* 47. à *Io. Hemelario.* 50. *Alb. Rubenius* 48. 59. 69. & *Laur. Begero.* 176. illustrati. *Anselmus Banduri.* 1. 98. *Laurentius Begerus.* 175. 174. *Io. Petrus Bellori.* 107. *N. de la Boffiere.* 78. *Franciscus Camelus.* 116. *Caninii*

minii Fratres 75. *Seb. Erizzo*. *
 17. *Iac. Francus*. 14. *Car. du Fresne*. 97. *Hub. Goltzius*. 20. 24. 25. ejus opus MS. 23. 66. *Lud. Nonnius* in *Goltzii Cæsarem, Augustum & Tiberium*. 48. *Io. Harduinus*. 200. seq. *Levinus Hulsius*. 37. *Io. Huticbius*. 9. *Wolfg. Lazius*. 16. *Io. Louveau*. 10. *Io. Bapt. le Menetrier*. 53. *Adolphus Occo*. 35. & ad eum notæ ac supplementa *Francisci Mediobarbi Biragi* 100. 180. & observationes ineditæ *Io. annis Foy Vaillant*. 140. *Carolus Patinus*. 91. *Paulus Pedrusi*. 188. *Io. de Quinones*. 49. *Io. Smetius*. 85. *Ez. Spanhem*. 151. 159. seq. 167. *Io. Speed*. 50. *Iac. Strada*. 10. 27. 53. *Octavianus Strada*. 53. 54. *Io. Trifanuss*. 60. *Io. Foy Vaillant*. 136. 137. 138. *Io. Baptista du Vall*. 46. *Sam. Veyrel*. 54. *Eneas Vicius*. 12. 13. 14. *Anton. Zamahus*. 7. 13. His addi possunt:
 1.) *Laurentii Patanol*, *Venetici series Augustorum, Augustarum, Cæsarum & Tyrannorum omnium tam in Oriente quam in Occidente à C. I. Cæsare ad*

Leopoldum, cum eorum imaginibus ex optimorum numismatum fide ad vivum expressis. *Venet.* 1702. & secunda editione 1708. 8. pagg. 224. Imagines nitide scalpæ, sed singulorum fere singulæ, & sine averfa nummorum parte, singulorum vitis breviter descriptis præmittuntur.

2) *Historia Augusta cum iconibus ex nummophylacio Reginae Christianæ, tetraſtichis Jo. Petri Lotichii, expositione Jo. Jac. Hofmanni, & notis ac supplementis eruditis Henr. Christiani Henninii, in quibus etiam numis quandoque lux allata. Amstelod.* 1707. fol.

SINGULORUM IMPP.

De M. Antonini nummo conturniato. Jo. Christoph. Olearius. 115.

Augusti, ASIA RECEPTA. Alb. Rubenius, 58. 69. *CC AUG. Io. Car. Schottus, & alii.* 192. 208. 209.

De Augusti nummis. Hub. Goltzius, & Lud. Nonnius. 48.

Julii Cæsaris, Idem Goltzius & Nonnius 48.

* *Solenne Erizzo*, nobili alias antiquario, graviter in citandis Græcis quos affert nummis hallucinari, ut notat illustris *Spanhemius*. T. 1. edit. Lond. p. 339. Idem alibi negat *Oecon*, *Goltzio* aliisque illius ætatis temere mancipandam fidem, ubi Græcos nummos attigere.

- nus 48. *Io. Seobald Fabricius*.
 85. *Steph. Soucier*. 216.
 Caracalla *Ant. Galland*. 191. *Nic. Toinard*. 110.
 Constantini. *Mich. Aug. de la Chauss.* 181. *Io. Frid. Hekelius*. 89.
Lalins Pasqualinus. 32. *C. de Valois*. 210. *Alex. Wiltbemi*. 227.
 De Constantini Byz. numismate
Marq. Freherus. 35. *Ios. Scaliger*
Epist. cxxxvii. quæ etiam subji-
 citur Cangii dissertationi de infe-
 rioris ævi numismatibus. *Iac. Gresserus* contra *Freherum* &
Scaligerum. 41.
 Diocletiani & Licinii. *H. Noris*. 111.
 Domitiani nummus Isiacus. *Ultr. Obrecht*. 83.
 Gallieni *L. Iobers*. 213. *L. de Vallemont*. 178. 179.
 Gordianorum. *Io. du Bos*. 126. *Gis Cuperus*. 129. *Ant. Galland*. 191.
 Gratiani *Anonymus*. 221. *G. G. Leibnitzius*. 132. *Ant. Galland*. 191.
Ez. Spanhem. 162.
 Hadriani *Claud. Nicasius*. 110.
 Haniballiani Regis. *Iac. Sirmondus* 61.
 Heraclii. *I. C. Battellus*. 178.
 Leonis & Constantini. *N. Lempe-
 reur*. 221.
 Neronis. *Io. Henr. Eggelingius*. 94.
 Nigriniani *N. Genebrier*. 181.
 De Othone æreo *H. Tho. Chifletius*.
 76. *Nic. Drackwitz*. *ibid.* *Io. Capponius*. 75.
 Postumii. *Ioach. Meyer*. 209.
 L. Septimii Severi. *Io. Christoph. Olearius*. 115.
 Tetrici *Ant. Galland*. 191.
 Theodosii jun. & aliorum quorun-
 dam Imp. *Io. Iac. Chifletius* 66.
 Trajani. *Franc. Graverol*. 109.
Raph. Fabrettus. 111. *Nic. Toinardum* historiam Trajani Imp.
 è nummis molitum testatur *Vaillantius*. Ejusdem *Toinardi* de
 nummis quibusdam *Galbæ*, *Tra-*
jani, *Caracallæ* & *Commodi*.
 110.
 Vabalathi. *Abr. Sellarus*. 119. *Jo. Foy Vaillant*. 140.
 Vetrantonis. *A. Erasm. à Seidel*. 106.
 Zenonis Isaurici. *Philippus II. Pom-*
dux. 38. *Rud. Capellus*. *ibid.*
 Augustarum nummi. *Aeneas Vicius*.
 13. 15. *Io. Bapt. le Menetrier* 53.
 Agrippinæ. *Io. Theodorus Leub-*
schër. 222.
 Annæ Faustinae *Philip. à Turre*. 211.
Steph. Chamillart. 215.
 Domitilæ. *Io. Iac. Chifletius*. 66.
 Foriæ Sabinæ Tranquillinæ. *Orto*
Sperlingius. 127.
 Her. Etruscilla Trajani *Decii. Pe-*
trus Seguinus. 76.
 Magnia Urbica. *N. Genebrier*. 181.
 Sallustia Barbæ Orbianæ, Severi
Alex. Petrus Seguinus. 76. *idem*
 de aliarum illustrium foemina-
 rum

rum nummis 77.
 Zenobiæ. *Io. Foy Vaillant*. 139. seq.
 Rebus Romanis in externis provinciis illustrandis. *Wölfsg. Lazius*. 15. *Ez. Spanhemius*. 166. 168.
 Panegyricus Ludovici magni. XIV.
 Galliæ Regis, ex nummis. *L. A. Mediobarbas*. 180.

VII. CHRONOLOGIÆ RATIONES NUMMORUM OPÉ ILLUSTRATÆ.

Joannes Harduin. 196. *Egidius Lacarry*. 78. 79. *Henr. Noris*. 112. 113. *Anton. Pagi*. 132. 133. *Ezechiel Spanhem*. 152. *Philippus à Turre, Virg. Valsecchi & Io. Vignole*. 211. seq.

Henrici Noris Epistola Consularis. 112.

Fasti Magistratuum & triumphorum Rom. *Hub. Goltzius*. 22. 47. *Onofrius Panvinus*. 27.

Triumph. *Martin Guichard*. 70. *Io. Ioachim Maderus*. 98. Principum Romanorum. *Paulus Alex. Maffei*. 187.

Tribunitia potestas Imp. Rom. *Ulricus Obrecht*. 83. *Phil. à Turre, Virg. Valsecchi, & Io. Vignolius*. 211. seq.

VIII. GEOGRAPHIÆ VETERI E NUMMIS LUX.

De nummis populorum & urbium, coloniarum, municipiorum &c. *Antonius Augustinus*. 32. *Laur.*

Begerus. 171. 174. *Hub. Goltzius*. 20. *Io. Harduinus*. 205. 206. *Lucas Holstainius*. 72. *Pyrrius Ligerius*. M. S. 72. *Abraham Ortelius*. 25. 26. *Ez. Spanhem*. 153. 154. seq. *Iac. Wilde*. 114.

Ægypti. *Io. Foy Vaillant*. 134. 135.

Africæ. *Anton. Augustinus*. 32.

Assatiæ. *Heliseus Roslein*. 34.

Ancyra. *Ez. Spanhem*. 169.

Apameæ. *Offav. Falconerius*. 73.

Asiæ minoris. *Hub. Goltzius*. 21.

Atheniensis nummi. *A. Oudinet*. 183. *Ez. Spanhem*. 168.

Augustæ Vindelicor. *Marcus Vellerus*. 34.

Bithyniæ. *Hub. Goltzius*. 21.

Britonum & Cambrorum. *Io. Speed*. 50.

Bizantiorum. *Car. du Fresne*. 98. *Anselmus Bandurius*. 2. Imperii On. p. 456. seq.

Cabellionensis Colonia. *Joseph. Maria Suaresius*. 95.

Cappadociæ. *Hub. Goltzius*. 21.

Catanensium. *Petrus Carrera*. 54. *Raph. Trichet du Fresne*. 68.

Chiorum. *Io. Conradus Schwartz*. 227.

Colchidis. *Hub. Goltzius*. 21.

Corcyrensiūm. *Andreas Marmora*. 79. *Iac. Spon*. 104.

Cranaensium. *Laur. Begerus*. 175.

Cretensium. *Laur. Begerus*. 176.

Cyriensium. *Laur. Begerus*. 176.

Galatiæ

- Galatiæ *Hub. Goltzius*, 21.
 Gallizæ *Antonius Augustinus*, 32.
Claudius Bouterous, 71.
 Magnæ Græciæ, sive Græcorum in
 Italia oppidorum, *Hub. Goltzius*.
 20. 47. *Lud. Nonnius*, 48. *Prosper Parisius*, 33. *Io. Georg Volckamer*, 99.
 Græciæ sive Helladis & Peloponnesi, *Wolfg. Lazius*, 15. *Hub. Goltzius* 20. *Jo. Laurenbergius*, 69.
 Hadrianopolitanorum, *Abbr. Sclerus*.
 119.
 Hispaniæ *Antonius Augustinus* 32.
Vinc. Io. la Stanosa, 59. *Io. Iac. Chiffletius*, 66.
 Ilienſium *Eber. Rudolph Roeb*, 82.
Raph. Fabrettus, 111. *Laur. Bergerus*, 176.
 De nummis quibusdam insularum
 archipelagi Ægeique maris. *Otto Dapper* 225. *Hub. Goltzius*, 20.
Lud. Nonnius, 48. *R. I. Tourne-
 minidiff*, in memoriis Trivultia-
 nis A. 1706. p. 1344-1353.
 Lacedæmoniorum *Ant. Oudinet*, 184.
 Limanes Aruerniæ. *Gabriel Simeon*.
 18.
 Lugduni *Iac. Spon*, 203.
 Massiliæ *Hub. Goltzius*, 20.
 Melitenſium. *Iac. Spon*, 104.
 Neapolis *Iul. Caesar Capaci*, 40.
 Nemausenſium *Gaillardus Guir-
 nus* 65. *Io. Hardwinus Opp. select.*
 &c.
 Nyſæ in Caria *Ez. Spanhemius* 169.
 Oſcenſes Hispaniæ. *Ez. Spanhem.*
 146. *Vinc. Io. la Stanosa*, 59.
 Oſtienſis & Trajani portus, *Ioseph.*
Caſtali, 45.
 Palæſtinæ *H. Noris*, 113.
 Panormitani nummi. *Augustinus Inve-
 ges*, 64. *Marianus Valguarera*, 64.
 Pergameni. *Ez. Spanhem*, 170.
 Perperenæ Civitatis *Iac. Sirmond.*
 61.
 Phœnicum. *Henr. Noris* 113.
 Ponti, *Hub. Goltzius*, 21.
 Punici. *Iac. Rhenferdus*, 59. *C. C.*
Baudelot, 219.
 Rætiæ. *Marcus Velferus*, 34.
 Romani. *Alex. Donatus*, 56. *Famia-
 nus Nardinus*, 70.
 Siculi. *Archangelus*, 55. *Leonb. Au-
 guſtinus*, 43. 60. *Petrus Carrera*
 55. *Marcus Maier*, 43. 122. *Phi-
 lippus Paruta*, 43.
 Syracuſani. *Vinc. Mirabella*, 44.
 Syriæ *H. Noris*, 113. *Io. Foy Vaib-
 lant*, 134.
 Troadenſium. *Io. Reiskius*, 109.
 Tyriorum *Franc. Graverol*, 109.
 Velontini nummi. *Io. Iac. Chiffleti-
 us*, 66.
 Urbes neocoræ, liberæ, navarchi-
 des &c. *Io. Foy Vaillant*, 138 139.
 Primæ metropoles. *Ez. Spanhem.*
 153. 155. *Opus Urbium*, id.
 166.

IX. HISTORIA NATURALIS E NUMMIS ILLUSTRATA.

Ulysses Aldrovandus, 84. *Ez. Spanhem.*
147. seq.

Hominum natura ex vultuum in-
spectione in nummis dignoscenda.
Iac. Spon., 103.

Serpentes in nummis. *Alb. Rubeni-*
us & alii 58. 76. 176. *Io. Faustinus*
64.

Papaver. *M. Fr. Lochnerus*, 213.

Sirenos. *Ez. Spanhemius & alii* 147.

Phoenix. *Ignat. Braccius*, 55. *Ga-*
briell & Carola Patina, 106.

X. HISTORIA LITERARIA.

Illustrum & eruditorum virorum
imagines *C. G. Baudelot*, 40.
Laur. Begerus, 171. *Camini fra-*
tres, 75. *Io. Faber & Theod. Gal-*
laus, 39. *Jac. Gronovius*, 130.
Iac. Spon., 104. *Fulvius Ursinus*, 28.

Homeri. *Gisp. Cuperus*, 129. *Io. Car.*
Schott, 209. *Iac. Gronovius*, 130.

Charondæ an Sileni. *Raph. Trisbet*
du Fresne, 68. *Ez. Spanhem*, *ibid.*

Solonis. *C. G. Baudelot*, 219.

Biantis Prienæi. *Christian Gottlieb*
Joacher, 222.

Aristotelis. *Cornel. Dietericus Koeb.*
222.

Historiam Medicorum ex num-
mis illustratam promissit *D. M. Fr.*
Lochnerus 213.

XI. ANTIQUITATES VARIE EX NUMMIS.

Antonius Augustinus, 31. *Guil. du*

Choul., 11. 12. *Hub. Goltzius*, 19.
20. *Henricus Kippingius*, 102.
Marcus Laurinus, 19. *Isstus Lipsi-*
us, 26. *Io. Rosinus*, 26. *Andreas*
Schottus, 47. *Ez. Spanhemius*.
169. &c. *Iac. Spon.*, 103. *Io. Pie-*
rius Valerianus, 26.

Capitum Ornamenta quibus con-
spiciæ Augustæ in nummis. *C.*
Kalois, 210.

Decursio Claudii Cæsaris. *Constan-*
rius Landus, 18.

Res monetaria Romanorum. *Io.*
Harduin, 149. *Io. Christoph Wa-*
genseil, 222.

Corpus monetariorum & procura-
tores monetæ. *Iac. Gutherius*, 45.

Signa militaria Rom. *M. A. de la*
Chausse, 181.

Copa Syrisca. *C. G. Baudelot*, 77.

Funera Claudius Guichard. 30. *Iac.*
Gutherius, 45.

XII. VETERES SCRIPTORES NUMMIS ILLUSTRATI.

Græci *Aristophanes*, *Callimachus &*
Iulianus ab *Ez. Spanhemio*, 167.
168.

Latini, *Florus* à *Jo. Georg. Grævio*.
130. *Laur. Begero*, 177.

Julius Cæsar & T. Livius ab *Henr.*
van de Borch, *MS.* 177.

Pomponius Mela à *Jac. Gronovio*.
131.

Suetonius, à *Lavino Torrentio*, 29.
Carolo Patino, 92. *Jo. Georgio*
Grævio, 130. *Sam. Pitisco*, 131.
& *Jo. Ca-*

& Jo. Carolo Schött, qui operi
immortuus. 92. 209.

Sextus Aurelius Victor à Sam. Pitisc.
co. 131.

Tertulliani Apologeticus à Sigeberto
Haverkamp. Lugd. Bat. A.
1708.8.

XIII. GRAMMATICÆ ET PHI- LOGICÆ OBSERVATIO- NES IN NUMMIS.

Christoph. Cellarius. 224. *Hubertus*
Goltzius. 19. *Io. Dnn. Major*. 105
Aldus Manutius. 225. *Christian*
Frid. Rube. 193. *C. S. Schurzfleisch*.
224. *Ez. Spanhem*. 145. seq. 150.

CONOB in nummis. 38. *Hardu-*
in Opp. select. p. 425. seq. *Cang-*
gius de inferioris ævi numism. §.
47. seq. p. 34. & *Historia Ac-*
cademiæ Inscription. Gallice
edita T. I. p. 324. seq.

XIV. COLLECTIONES MIS- CELLANÆ NUMISM. VE- TERUM, & Variæ in eas ob- servationses.

Anonymus Anglicus. 189. *G. de Bal-*
lonfeaux. 207. *C. C. Baudelos*,

218. *Laure. Begerus*. 171. 177.
Philip. Bupnarræti. 123. *Elias Bra-*
ckenbover. 84. *Franc. Camelus*,
116. *Steph. Chamillart*. 215.
Nic. Chevalier. 189. *Gisb. Cupe-*
rus. 129. 130. *Io. Evelyn*. 122. *An-*
ton. Galland. 191. *Zach. Goetze*.
216. *N. de Grainville*. 207. *Ca-*
rolus Heidanus. 121. *Io. Crafte*
Hiegel. 228. *Oliger Jacobaus*. 120
Constantius Landus. 18. *Lauren-*
tius Legati. 84. *Paulus Alex. Maf-*
fei. 186. *Io. Bapt. le Menestrier*.
53. *Claudius du Molinet*. 107.
Bernb. de Montfaucon. 184. *An-*
dreas Morellius. 124. *Lud. Moscar-*
do. 67. *Iacobus Oiselius*. 82. *Io-*
achimus Oudaan. 80. *Paulus*
Petavius. 42. *Io. Sambucus*. 25.
Petrus Seguinus. 76. 77. *Gabriel*
Simeon. 17. 18. *Io. Smetius*. 85. *Pa-*
lycarpus Tentzelius. 118. *Paulus*
Maria Terzagus. 70. *R. I. Tour-*
nemine. 220. *Philippus à Turre*.
211. *Virgin. Valsecchi*. 211. *Sam-*
uel Veyrel. 54. *Jo. Vignole*. 212.
Christoph Woltereck. 193.

INDEX SCRIPTORUM

QUORUM OPERA IN BIBLIOTHECA NUMMA- RIA VEL IN NOTIS AD EAM RECENSENTUR.

<i>Alberti</i> Valentinus	pag. 221	<i>Bose</i> Claudius <i>Gros de</i>	182
<i>Albhardi</i> Joannes Carolus	222	<i>Bossiere</i> N. <i>de</i>	78
<i>Aldrovandus</i> Ulysses	.84	<i>Bouteroue</i> Claudius	71
<i>Altinus</i> Joannes	56	<i>Braccius</i> Ignatius	55
<i>Andres</i> Joannes Franciscus	59	<i>Brackenhofer</i> Elias	84
<i>Angeloni</i> Franciscus	60	<i>Buonarroti</i> Philippus	123
<i>Archangelus</i> . N.	55	<i>Burmennus</i> Petrus	128
<i>Argolus</i> Joannes	27	<i>Bye</i> Jacobus <i>de</i>	20.21.48.
<i>Arnoldus</i> Christophorus	99	<i>Camelus</i> Franciscus	116
<i>Arshotanus</i> Dux	47	<i>Camps</i> Franciscus <i>de</i> 106. 103. 137	
<i>Ascanii</i> Peregrinus	223	<i>Cange</i> Carolus <i>Dufresne du</i>	95
<i>Augustinus</i> Antonius	31	<i>Canini</i> Joannes Angelus	75
<i>Augustinus</i> Leonardus	64	<i>Canini</i> Marcus Antonius	75
<i>Ballonfeaux</i> Georgius <i>de</i>	207	<i>Capacius</i> Julius Cæsar	40
<i>Banduri</i> Anselmus	1. & 98	<i>Capellus</i> Rudolfus 86. 31. 52. 60.	
<i>Baronius</i> Cæsar	40	<i>Cappanus</i> Joannes	75
<i>Battellus</i> Jo Christophorus	178	<i>Carrera</i> Petrus	55
<i>Baudelot</i> Carolus Cæsar	40. 57.	<i>Carus</i> Annibal	29
	77. 215 seq.	<i>Castalio</i> Josephus	45
<i>Bebelius</i> Balthasar	221	<i>Cellarius</i> Christophorus 120. 224	
<i>Begerus</i> Laurentius	170	<i>Chaillou</i> N.	102.
<i>Bellori</i> Joannes Petrus	107	<i>Chamillard</i> Stephanus	215
<i>Blaus</i> Jacobus	20	<i>Chappuys</i> Antonius <i>de</i>	18
	21. 48	<i>Chanse</i> Michaël Angelus <i>de la</i>	180
<i>Bianchini</i> Franciscus	227	<i>Chevalier</i> Nicolaus	189
<i>Boehmer</i> Justus Christoph	226	<i>Chiffetius</i> Claudius	52
<i>Bonesonius</i> N.	222	<i>Chiffetius</i> Henricus Thomas	65
<i>Borch</i> Henricus <i>von der</i>	177	<i>Chiffetius</i> Joannes Jacobus	66
<i>Bos</i> Joannes <i>du</i>	126	<i>Choul</i> Guilelmus <i>du</i>	11

Crochins

<i>Crophius</i> Jannes Baptista	89	<i>Gravius</i> Joannes Georgius	129
<i>Cuperus</i> Gisbertus	128	<i>Grainville</i> N.	207
<i>Dapper</i> Otto	225	<i>Graverol.</i> Franciscus	109
<i>Dausquejus</i> Claudius	225	<i>Gretferus</i> Jacobus	41
<i>Deylingius</i> Salomo	206	<i>Groeningius</i> Joannes	226
<i>Donatus</i> Alexander	55	<i>Gronovius</i> Jacobus	130
<i>Drackwitz</i> Nicolaus	76	<i>Guichard</i> Claudius	30
<i>Eggelingius</i> Joannes Henricus	94	<i>Guichard</i> Martinus	70
<i>Erizzo</i> Sebastianus	17. 238	<i>Guiranus</i> Gaillardus	65
<i>Ertingerus</i> N.	126	<i>Gutherius</i> Jacobus	44
<i>Evelyn</i> Joannes	122	<i>Harduinus</i> Joannes	94. 113
<i>Faber</i> Joannes	39	<i>Haultin</i> Joannes	56
<i>Fabrettus</i> Raphaël	110	<i>Heidanus</i> Carolus	121
<i>Fabricius</i> Joannes Seobaldus	85	<i>Henelius</i> Joannes Fridericus	89
<i>Faschius</i> Sebastianus	89. 103	<i>Hemelarius</i> Joannes	50. 47
<i>Falconerius</i> Octavius	73	<i>Higell</i> Jo. Crafo	228
<i>Feuerlinus</i> Fridericus	106	<i>Hofmann</i> David	222
<i>Francus</i> Jacobus,	14	<i>Holthenns</i> Eduardus	128
<i>Freberus</i> Marquardus	34	<i>Holstemiis</i> Lucas	71
<i>Frésne</i> Raphael Tricket de	68	<i>Hulsius</i> Lævinus	37
<i>Freytag</i> Frid. Gotthilf	222	<i>Huttichius</i> Joannes	9
<i>Galleus</i> Theodorus	39	<i>Jacobans</i> Oliger	119
<i>Galland</i> Antonius	190. 103	<i>Incertus</i>	189. 190. 193
<i>Genebrier</i> N.	181	<i>Integes</i> Augustinus	64
<i>Gervartius</i> Casperius	58	<i>Iobert</i> Ludovicus	213
<i>Gleich</i> Jo. Andreas	225	<i>Iordanus</i> Fabius	40
<i>Gexius</i> Zacharias	216	<i>Jocher</i> Christian Gottlieb	222
<i>Goltzius</i> Hubertus	19	<i>Junius</i> Patricius	51
<i>Gorlaus</i> Abraham	38	<i>Junker</i> Christianus	214
		<i>Kippingius</i> Henricus	102
		<i>Koch</i> Cornelius Dietericus	222
		Hh 3	Kuffe-

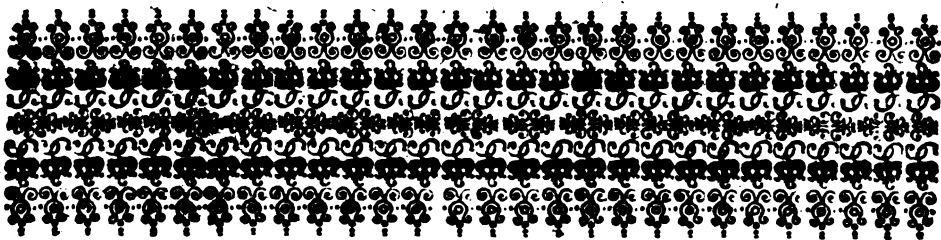
<i>Kufterus</i> Ludolphus	51	<i>Moissonius</i> N.	193
<i>Labbe</i> Philippus	74	<i>Molinet</i> Claudius <i>du</i>	107
<i>Lacarry</i> Egidius	78	<i>Monterchi</i> Jolephus	87
<i>Landus</i> Constantius	18	<i>Monfaucon</i> Bernardus <i>de</i>	184
<i>Laurenbergius</i> Joannes	69	<i>Moreau de Mantour</i>	185
<i>Lazius</i> Wolfgangus	15	<i>Morellius</i> Andreas	123
<i>Legati</i> Laurentius	84	<i>Moscardo</i> Ludovicus	67
<i>Leibnitz</i> Gothfr. Guilelmus	131	<i>Musgrave</i> Guilelmus	183
<i>R. P. Lempereur.</i>	221	<i>Nardinus</i> Famianus	70
<i>Leubſcher</i> Jo. Theodorus	222	<i>Nicaise</i> Claudius	110. 147
<i>Liebe</i> Christian Sigismund	206	<i>Nicolai</i> Joannes	186
<i>Linck</i> Matthias	82	<i>Nonnius</i> Ludovicus	48. 21. 24
<i>Lingen</i> Hermannus Ulricus	222	<i>Noris</i> Henricus	111
<i>Lipſius</i> Juſtus	26		
<i>Lochnerus</i> Michael Fridericus	213	<i>Obrecht</i> Ulricus	83
<i>Laſcherus</i> Caſpar	222	<i>Occo</i> Adolphus	35. 100. 140
<i>Laſcherus</i> Valentinus Erneſtus	226	<i>Oifelius</i> Jacobus	82
<i>Louveau</i> Joannes	10	<i>Olearius</i> Joannes Chriſtophorus	115
<i>Maderus</i> Joannes Joachim	89	<i>Ortelius</i> Abraham	25
<i>Maffei</i> Paulus Alexander	186	<i>Oudaan</i> Joachim	80. 82
<i>Maier</i> Marcus	43. 122	<i>Oudinet</i> Antonius	185
<i>Major</i> Joannes Daniel	105		
<i>Manutius</i> Aldus, Pauli F.	225	<i>Pagi</i> Antonius	132
<i>Marmora</i> Andreas	79	<i>Panvinus</i> Onuphrius	26
<i>Mediobarbus</i> Franciſcus	100	<i>Parifius</i> Proſper	33. 99
<i>Mediobarbus</i> Joannes Antonius	180	<i>Paruta</i> Philippus	43
<i>Meibomius</i> Henricus	101	<i>Pasqualinus</i> Lælius	32. 40
<i>Meierus</i> Joachim	209	<i>Patarol</i> Laurentius	238
<i>Menckenius</i> Jo. Burchardus	120	<i>Patina</i> Gabrielis <i>Carola</i>	106
<i>Menestrier</i> Joannes Baptiſta	52	<i>Patinus</i> Carolus	90
<i>Menotrejus</i> Claudius	68	<i>Pedruſi</i> Paulus	188
<i>Mirabella</i> Vincentius	44	<i>Perizonius</i> Jacobus	224. 88
		<i>Petavius</i>	

<i>Pesavius</i> Paulus	42	<i>Schurtzfleisch</i> Conrad Samuel	224
<i>Petit</i> Petrus	105	<i>Schwartz</i> Joannes Conradus	227
<i>Philippus</i> II. Pomeranorum Dux	38	<i>N. Schynock</i>	226
<i>Pignorius</i> Laurentius	42	<i>Sequinus</i> Petrus	75
<i>Pinellus</i> Nicolaus	27	<i>Seidel</i> Andreas Erasmus	106
<i>Piso</i> Antonius	30	<i>Sellerus</i> Abraham	118
<i>Pitiscus</i> Samuel	131	<i>Sept alius</i> Manfredus	70
<i>Pois</i> Antonius le	30	<i>Seyfert</i> Christ. Ehrenfried	222
<i>D. Porporinus</i>	226	<i>Simzon</i> Gabriel	17
<i>Poupart</i> Spiridion	185	<i>Sirmondus</i> Jacobus	61
<i>Quinones</i> Joannes de	49	<i>Smetius</i> Joannes	84
<i>Raias</i> Paulus Albinianus de	59	<i>Soucié</i> Stephanus	216
<i>Raissant</i> Petrus	101	<i>Spanhemius</i> Ezechiel	143. 77
<i>Reineccius</i> Reinerus	30	<i>Speed</i> Joannes	49
<i>Reiskius</i> Joannes	109	<i>Sperlingius</i> Otho	127
<i>Rhenferd</i> Jacobus	59	<i>Spon</i> Jacobus	102. 92
<i>Rigard</i> Joannes Petrus.	109	<i>Stranosa</i> Vincentius Joannes de la	59
<i>Rinck</i> Eucharius Gottlieb	140	<i>Srada</i> Jacobus de	10
<i>Rosinus</i> Joannes	26	<i>Srada</i> Octavius de	53
<i>Roslein</i> Helisæus	34	<i>Struvius</i> Burchardus Gotthelf	116
<i>Roth</i> Eberhard Rudolph	82	<i>Suaresius</i> Josephus Maria	95
<i>Rubenius</i> Albertus	48. 58	<i>Symeon</i> Gabriel	17
<i>Rudolphus</i> Andreas	222	<i>Tentzelius</i> Wilhelmus Ernestus	101. 118
<i>Rube</i> Christian Fridericus	193	<i>Tentzelius</i> Polycarpus	118
<i>Sada</i> Dionysius Octavianus	31	<i>Terrin</i> , N.	228
<i>Sagittarius</i> Caspar	118	<i>Terzagus</i> Paulus Maria	70
<i>Sambucus</i> Joannes	25	<i>Tilladet</i> Jo. Marius Marçq de	220
<i>Savot</i> Ludovicus	51	<i>Toinard</i> Nicolaus	110
<i>Scaliger</i> Josephus	35	<i>Torrentius</i> Lævinus	29
<i>Schlegelius</i> Christian	236	<i>Tournemine</i> Renatus Josephus	220
<i>Schmidius</i> Joannes Andreas	223	<i>Triffannus</i> Joannes	60. seq.
<i>Schulinus</i> Jo. Nicolaus	236		<i>Turre</i>
<i>Schottus</i> Andreas	46. 21. 23. 31		
<i>Schott</i> Joannes Carolus	208. 92		

<i>Turre Philippus</i>	210	<i>Volkamerus Joannes Georgius</i>	99
<i>Vaillant Joannes Foy</i>	133	<i>Urrea Franciscus Ximenes de</i>	32.
<i>Vaillant Jo. Franciscus Foy</i>	140		60
<i>Val Joannes Baptista du</i>	46	<i>Ursatus Sertorius</i>	79
<i>Valerianus Joannes Pierius</i>	26	<i>Ursinus Fulvius</i>	27
<i>Valguarnera Marianus</i>	64	<i>Wagenfeil Joannes Christoph.</i>	222
<i>Vallemont Ludovicus de</i>	178	<i>Walchius Jo. Georg</i>	233
<i>Valois Carolus de</i>	210	<i>Weideliu Georg. Wolfgang</i>	209
<i>Valsechi Virginus</i>	211	222.	
<i>Van der Ae Balduinus,</i>		<i>Wilde Jacobus de</i>	113
	19	<i>Wiltbemi Alexander</i>	227
<i>Velferus Marcus,</i>	34	<i>Woltereck Christophorus</i>	193
<i>Veyrel Samuel</i>	54	<i>Zabarella Jacobus</i>	80
<i>Vicus Aeneas</i>	12	<i>Zachias Zacharias</i>	9
<i>Vignoles Alphonsus de</i>	200	<i>Zantanus Antonius</i>	8
<i>Vignolius Joannes</i>	212	<i>Zorn Petrus</i>	222

E R R A T A.

- p. 12. pro *Versaliensis* lege *Vesaliensis*.
 13. *Cæsaris vita & numismata, ibid. Julii Cæsaris avia*
 27. pro *ludiis* lege *ludis*.
 44. *Augustinus Inveges* lege pro *Juveges*.
 59. pro *Joannélege Jacob. Rhenferd*.
 65. *ad calcem opusculi*, pro *ad calcem*.
 179. *Minerva* pro *Menerva*.
 192. *Massoni Tem, VII. lege pro T. II.*

P R A E F A T I O.

Quod illis omnibus, qui antiquitatis vero studio du-
 cuntur, necesse sit præ aliis quibuscunque monu-
 mentis numos cum primis diligenter rimari atque
 consulere, haud quisquam amplius nisi leuiter val-
 de litteris tinctus, negare poterit, postquam vir &
 numerum splendore & exquisita eruditione celebres tantam in iis
 collocarunt operam. Quem enim fugit, vt e recentioribus tantum
 modo perpaucos nominem, præstantissimum illud, tantisq; eru-
 ditorum elogiis celebratum neq; vnquã satis celebrandum opus
 Illustris Spanhemii? Quis ignorat Patinum, Valentem, Mediobar-
 bos aliosq; in hoc studiorum genere clarissimos Italos atq; Gallos?
 Ad quem etiam non peruenit notitia operum eruditissimi Begeri,
 in quibus veterum historiarum monumenta ex numis, inscriptio-
 nibus, aliisque remotissimæ antiquitatis reliquiis, & numos vicif-
 sim,

X X

fin,

PRAEFATIO.

fim ex historicorum atque poetarum scriptis mira sæpius felicitate illustrat? Hinc ab aliis etiam ingeniis tot elegantes subinde Dissertationes, tot exquisitæ eruditionis epistolæ prodierunt, quæ partim ex instituto, partim incidenter veterum ritus, Deorum cultus, Imperatorum, Regum aliorumque Principum res bene maleque gestas describunt, ac denuo vel plane neglecta historicis, vel leuiter etiam aut satis sæpius obscure ab iis commemorata ex solis numis restitunt, oculisque nostris non siue voluptate spectanda offerunt. Quo cum primis spectant tot egregiæ obseruationes, quæ post institutam a Rege Ludouico XIV. Academiam inscriptionum atque numorum in Gallia passim lucem adspexerunt. Sed uti fors est rerum istarum, quæ argumento licet insignes, mole tamen exiguæ sunt, ut ad spectui nostro nimis facile subducantur; sic & hisce accidit, adeo ut nulla fere, aut sane per quam difficillima inquisitione a curiosis harum deliciarum extra Galliam versantibus comparari possint. Hanc ob causam iam ab aliquot annis cœpi illas quam potui diligenter colligere, gallicas subcisiuis horis transfere, eo quidem consilio, ut eas aliquando iunctim emitterem in publicum. Hoc meum animi propositum confirmauit insigniter, cum Hamburgi Memorias Triuultinas mecum communicaret præclarus Præceptor olim meus Jo. ALB. FABRICIVS. In iis multa ad institutum meum perquam facientia deprehendi, quæ eo lubentius latine reddere aggressus sum, quo magis iucundas variasque insignis momenti obseruationes continent, istæque etiam Memoriarum eruditissimorum Jesu Sociorum paucis in Germania nostra

PRÆFATIO

nostra notæ sunt, & paucioribus adhuc in conspectum veniunt. Ego sane neque Hamburgi, neque hic Lipsiæ plures quam quatuor priores annos integros cum quinti dimidio ex editione, qua usus sum, Amstelodamensi apud quenquam inuenire potui. Interim dum e Gallia exspecto reliquos harum Memoriarum annos, periculum hocce in vnum nuper collecto volumine selectarum de re numaria diatribarum facere constitui, adeoque primum nunc TIBI, beneuole lector, fasciculum sisto. In illo indicaui semper suo loco, quando & in quam urbem atque forma scriptum, quod exhibeo, prodierit, vbinam illud alterius forte argumenti libris ante me insertum exstet. Præterea paginas prioris editionis, vbi necessariam hanc curam esse duxi, ad marginem collectionis meæ apposui, ordinemque illum tenui, ut quæ Deos ethnicorum veterum respiciunt scripta, eorumque cultum ex numis illustrent, præmiserim, non ac si falsa ista & putida semper ethnicorum commenta veris historiarum monumentis præferrem, sed quoniam hoc dandum esse putaui veterum superstitioni, ut illi, quos hominibus præstantiores iudicauerit antiquitas, & hic quoque primum locum occuparent.

Numos Deorum statim excipiunt numi, quos vocant, consulares, & quæ in eos incidenter quidem, sed erudite commentati sunt Morellus æque ac Gallandus, quorum hic cum primis in omnibus scriptis multa præclare monita, multasque observationes quæ maximo vsui criticis & numerum ruspatoribus esse possunt, passim inspergit, solide plerumque &

PRAEFATIO.

accurate refutat alios, erudite disputat, inquit, & examinat omnia. Doleo interim vehementer quod celeberrimi Viri Jac. Perizonii epistolam ad Morellum de eodem argumento nondum hactenus comparare adeoque nec primæ huic parti inferere potuerim. Equidem fidem nobis faciunt Collectores Memoriarum Triuultinarum, (*) quod Morellii & Perizonii epistolæ mutux de numis consularibus gallice emissæ sint ab homine, qui nec latine satis sciuerit nec gallice, prætereaque rerum historicarum atque numorum cognitione haud admodum instructus fuerit; sed nec illam quoque editionem oculis lustrare mihi contigit.

Post consulares locauimus numos Imperatorum Romanorum graecos latinosque seruato quantum licuit ordine, qui haud dubie hic optimus chronologico. Agmen denique claudunt dissertatiunculae, in quibus certa quædam antiquitatis capita expenduntur, aliaque, quæ ad generaliorum historiarum & numismatum cognitionem faciunt quam maxime, proponuntur. Hisce autem omnibus duplicem in fine indicem adieci, primum auctorum priscae pariter ac recentioris ætatis, qui in Electis ipsis vel illustrantur, vel refutantur vel etiam notantur; aut de quibus alia scitu & notatu digna referuntur; alterum rerum, quæ in iis occurrunt, maxime numorabilium. Atque hic est ordo, quem Deo annuente in altero fasciculo itidem obseruaturus sum, nisi ubi defectus vel aliæ causæ ab eo me quodam modo recedere iubeant.

Supereft tantum modo, vt, quod æquitas postulat, illorum quoque mentionem factam, qui nonnullas hic insertas Dissertationes beneuole mecum communicarunt. Et hic primo loco nominandus mihi est, Vir non minus exquisitissima sua eruditione quam singulari humanitate notissimus iamdudum omnibus, illustris LEIBNITIVS, qui gallicæ editionis epistolarum

(*) *An. MDCCII. Part. 1. p. 473.*

PRAEYATIO

rum Vallemontii atque Gallandi, quæ sub num. XIX. & XX. reperiuntur, & eruditissimarum Animaduersionum in numos Tetrici aliorumque contra Hårduinum copiam mihi fecit. Alter est celebris ille Vratishuiensis Gymnasii Professor, ibidemque Bibliothecæ Rehdigerianæ Præfector Jo. Gotl. Krantzius, qui per amicum meum, præstantis ingenii virum Jo. Gottl. Krausum rarissimam Seidelii epistolam de numo Vetrantonis Tyranni mihi transmisit, nonnullaque ad eam monuit, nimirum, quod Haunoldus iste cuius Seidelius, ante annos aliquod viuis ereptus p. 2. meminit iam Senatus Vratishuiensis Præses sit, vir meritis erga patriam atque litteras illustris, & annum nunc agens septuagesimum septimum prospera adhuc semper valetudine. Deinde quando Cl. Seidelius scribit, Bibliothecam Magdalenæ recentioribus libris auctiorem esse Rehdigerianam, illud de veteri eius statu intelligi iubet Cl. Krantzius, quoniam in præsentī Rehdigerianæ ex liberali donatione variorum tam virtute quam doctrina conspicuorum insigniter est adaucta, adeo ut licet Magdalenæ quod ad spatium & copiam attinet, primus locus concedendus sit, alteri tamen ratione cimeliorum Rehdigerianæ longe debeat præferri. In ipso autem auerso numo Vetrantonis deprehendet lector vocem REPUBLICAE pro REIPUBLICAE, quam mutare nolui, certior quippe redditus quod eum iuxta impressum exemplar accurate delineauerit insignis iste & summus merito, qui umquam hac in arte caput extulerunt, viris adscribendus artifex BIBERVS.

Si iam Electa hæc paululum ipsa introspicere TIBI placet, LECTOR BENEVOLE, experturus es, quod in illis historici, critici, grammatici & cum primis antiquitatis studiosi inuenient quamplurima, quæ cura ipsorum & vltiori inquisitione digna sunt, quæque amplam iis occasionem præbere possunt, varia eruditionis capita partim illustrandi & confirmandi, partim etiam refutandi errores hallucinationesque virorum doctissimorum.

ELEN-

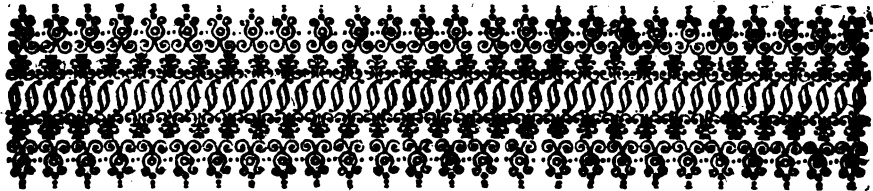
ELENCHVS

Scriptorum in hoc volumine comprehensorum.

I.	GROSEI de BOSE Diss. de Jano veterum.	Pag. I
II.	Eiusdem Diss. de cultu, quo Salutem Deam prosecuti sunt veteres.	23
III.	MORELLI Epistola ad Jac. Perizonium de numis consularibus.	42
IV.	GALLANDI epistola ad Morellum de eodem argumento.	67
V.	Anonymus de numo NERONIS græco.	80
VI.	GRAINVILLII epist. de numo quodam VITELLII.	86
VII.	MOISSONIERII responsio ad hæc litteras.	90
VIII.	GRAVEROLII Diss. de numo TRAJANI græco.	94
IX.	VALENTIS Diss. de numis TRAJANI, ad res gestas LVDOVICI XIV. applicandis.	99
X.	Anonymi epist. de FAVSTINAE numo cum inscriptione: SOVSTI.	106
XI.	TVRNEMINI explicatio eiusdem numi.	110
XII.	JO. CHR. OLEARIJ epist. de numo contumaciato M. AVR. ANTONINI.	112
XIII.	Eiusdem epist. de numo L. SEPT. SEVERI, in quo Mars cum scalis.	131
XIV.	MEDIOBARBI epist. de numo SEPT. SEVERI græco.	142
XV.	Anonymi explicatio numi CARACALLAE.	148
XVI.	GALLANDI observationes in præcedentem numum CARACALLAE.	152
XVII.	Responsio ad GALLANDI observationes.	162
XVIII.	TVRNEMINI explicatio numi GALLIENI cum inscr. singulari.	165
XIX.	VALLEMONTII explicatio numi GALLIENI cum inscr. GALLIENAE AVGUSTAE.	168
XX.	GALLANDI epist. ad Oudineta de hac explicatione.	189
XXI.	JO. MEIERI, Diss. de numo aureo POSTVMI, in Gallia tyranni.	203
XXII.	GENEBRIERII Diss. de MAGNIA Vrbica.	215
XXIII.	Eiusdem Diss. de NIGRINIANO.	246
XXIV.	GRAINVILLII epist. de numo quodam MAXIMINI.	276
XXV.	MICH. ANG. CAVSEI aureus CONSTANTINI AVG. numus.	282
XXVI.	AND. ER. a SEIDEL epist. de numo VETRANIONIS tyranni.	292
XXVII.	G. G. LEIBNITII Comm. de numis GRATIANI cum <i>Gloria Novi Saculi.</i>	308
XXVIII.	Anonymus de numo GRATIANI.	327
XXIX.	GALLANDI epistola de eodem argumento.	330
XXX.	Anonymi noua expositio numerum GRATIANI.	333
XXXI.	Explicatio numerum, in quibus notati sunt ludi sæculares.	336
XXXII.	GALLANDI refutatio huius explicationis.	339
XXXIII.	Epistola de questione, an averse numismatum facies semper respondeant Imperatoribus atque Augustis quibus adiunctæ sunt.	346
XXXIV.	CHAMILLARDI Epistola de Pacatiani ætate.	350
XXXV.	Eiusdem Epistola de numis Marinianæ, Postumorum & Julæ Mamæ.	352

I. CL. GROS-

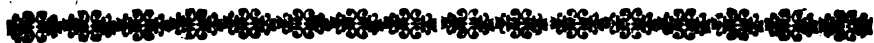
) I (

L
CL GROSEI de BOSE
Dissertatio
de
JANO VETERVM:
Et
De numis nonnullis cum respicientibus.

Prodiit Gallice

PARISIIS An. M D CC V. in 8.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
DN. FOCALTO,

P. I.

Marchioni Magniacensi, à Consilio Status, Praefecto inferioris Normandiae, & Regiae Academiae Inscriptionum atque Numorum
Honorario membro.

ILLVSTRISSIME DOMINE.

Primos hic Tibi offero fructus studii, ad quod Tu mihi animum addidisti, cui propterea debeo quos in eo feci qualescunque progressus. Numi enim veteres nobilis saltem otii materia mihi visa est ab eo tempore, quo delectum a Te locupletissimum tuum Numophylacium

p. 2.

cium

Δ

cum oculis lustrari. Animus meus, fateor, tot egregiorum monumentorum aspectu fuit commotus. Examini illa subicere, & admirari hinc illa coepi; cuius rei etiamnum frequenter cum insigni voluptate memini. Senti impetum eo usque mihi ignotum, simillimum furori poetico, admiratione in hos versus statim erumpente:

*Insignes quoscunque tulit per sacula tellus,
Vna rediuiuos hac tenet arca viros.*

Tu solus, Illustrissime Domine, pondus adhuc addere poteras meae animi inclinationi, quam sane vehementer auxisti colloquio tuo, quo dignatus me es non semel apud Illustrum Episcopum Baiocensem, & postea in loco iucundissimo, ubi non minori successu Naiades quam Musas ad Te conuocabas, (a) ac denique carissimis mihi & tuae in me voluntatis plenissimis litteris.

p. 3. Obseruationes has de Jano veterum necessarias esse iudico, ad faciliorem reddendam explicationem numorum infinitorum, in quibus iste insigni diuersitate representatus cernitur. Hoc argumentum, primo quidem intuitu satis obuium, ab Antiquitatis peritis haecenus fere neglectum fuit, necdum satis excussum, quamobrem libera per vacuum ponere mihi vestigia licebit; felici futuro, si tua approbatio facto operis mei praedicauerit.

Scriptores antiqui tot fabulas de origine Jani sui nobis referunt, ut quibus fides habenda sit vix noueris. Berosus & Cato filium Coeli & Hecates eum faciunt; Dionysius autem Halicarnasseus Victorque Aurelius diuersimode de eo loquuntur, ac Victor quidem historiam siue fabulam sic prodidit: (b) *Ferunt Creusam: Erechthei Regis Atheniensium filiam speciosissimam, stupratam ab Apolline enixam puerum, eumque Delphos olim educandum esse missum; ipsam vero à patre, istarum rerum nescio, Xipheo cuidam comiti collocatam. Ex qua cum ille pater non posset existere, Delphos eum petiisse ad consulendum oraculum, quomodo pater fieri posset: Tum illi Deum respondisse, ut quem postero die obuiam habuisset, eum sibi adoptaret. Itaque supra dictum puerum, qui ex Apolline genitus erat, obuiam illi fuisse, eumque adoptatum.*

Hæc

(a) Gallis ille locus le Canal de Magny.

(b) Aurel. cap. 2. de Origine gentis Romanae.

Hæc sunt disertissima fere, quæ scriptores veteres de Jani origine nobis reliquerunt, quamquam nec ipse Aur. Victor hæc pro veris accertis venditare audeat. Sed parum refert, quantumcunque sit incerta origo eorum, qui per magnitudinem rerum gestarum tam illustres se reddiderunt, ut pro lubitu possint vel è Deorum numero, vel Heroum parentes sibi atque maiores deligere. p. 4.

Früstra adeo his auctor generis Deus esse negatur:

Nam si non fuerit, debet at esse pater. (c)

In hoc fere conveniunt historici, Janum fuisse Græcum, & ex incredibili studio suam demonstrandi virtutem, duxisse manum iuuenum palantium, mareque traiecisse & appulisse in Italia, cuius sibi incolas barbaros subiecit, primusque fuit Rex Latinorum sive potius Aboriginum, à quibus descenderunt Latini. Prudenter quoque studuit perpetuam legibus suis auctoritatem conciliare, quam ex armorum vi sibi comparaerat. Mores veterum incolarum feroçes expoliuit, & ut iis amorem societatis inspiraret, templum in monte extrui iussit, qui in hunc usque diem nomen retinuit Janiculi. Circumduxit etiam pomerium, hoc est septimentum magna sollicitudine multisque cerimonis, ut locus hic sacer esset atque inuiolabilis. Plutarchus refert, Romulum, cum Romanam urbem condere vellet, Tuscos ad se conuocasse, qui insigni cura conservauerant tradita hæc mysteria, ut ea in iaciendis primis Imperii sui fundamentis observeret. Janus autem in villa sua nuper condita templa arasque Diis extrui curavit, sacrificia, quorum rationem ipsemet præscripsit, in ipsorum honorem instituit, & in solum hunc finem populos suos panis vini que usum docuisse dicitur. (d) Omnia denique hæc instituta sua confirmavit prudenter cauendo, ne profanationi templa exponerentur, & ut in sua quisque domo tutum invenire posset asylum ope portarum, claustrorum, & clauium, quarum ei tribuitur inuentio. (e) Sic Janus & Janitores certissime nomen suum à Jano traxerunt, qui utrorumque erat Deus tutelar. Hinc factum videtur, quod nonnunquam ille scipionem

A 2

clauem-

(c) Sunt verba celeberrimi Gallorum Poetæ Despreaux Sat. V. ita canentis:

En vain un lâche esprit voudroit vous démentir,

Et si vous n'en sortés, vous en devés sortir.

(d) Fab. Pictor lib. 1. de aureo saculo. (e) Macrob. Saturnal. aureo saculo.

clauemque manu tenens conspiciatur. Hinc ortum etiam cognomen *Custodis*, à Poëtis ei datum, *Nec custos absistit limine Janus*, (f) vt canit Virgilius, quæ sane non est appellatio fortuito nata, cum & inscriptiones antiquæ eum sic nominent, vt in præfenti, ex Gruteri (g) collectione depromta, cernere licet.

CVS. JANO. SAC.
L. OCTAVIVS
C. F. CRASSVS
L. C. OCTAVI L. F.
MARTIALIS ET
MACER.

- p. 6. Saturnus a Jove filio Arcadia pulsus, apud Janum Regem refugium sibi petiit, (b) qui non tantum benigniter eum suscepit, sed cum illo quoque omnes suas diuisit opes. Lubens persuaderem mihi, auream in terris ætatem sub Imperio horum Principum viguisse, nisi celebres auctores testarentur, primos hosce numorum vsum introduxisse, certis in metallo notis, quæ singulare ei pretium constituerent, impressis; neq; enim constat, vtrum ars hæc humano generi vtilior fuerit an perniciosior. Plinius (i) omnia fere vitia generis humani ei impingit, quem primum aureos numos cudi fecisse notat; Ovidius eius vsum cum ferro in armorum vsus acuminato comparans, aurum ferro esse nocentius affirmat:

Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum. (k)

Et Virgilius (l) infortunium Polydori Juvenis deplorans, mirabundus exclamat

- - - - *quid non mortalia pectora cogis*
Auri sacra fames? - - - -

- p. 7. Sed ad Janum reuertamur. Princeps iste magno & amore & honore à subiectis suis affectus, primus Rex fuit, quem populus post mortem consecrauit, cum nil nisi diuinum in vita ipsius obseruasset. Initium precum

(f) Virg. *Æn. lib. VII.* (g) Gruter. f. XCVI. (b) Virg. *Æneid. l. VIII.*
Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Jovis fugiens & regnis exul adeptus...

(i) Plin. *Hist. Natur. l. XXXIII. c. I.* (k) Ovid. *l. I. Metam.* (l) Virg. *l. 3. Æneid.*

precum suarum omnium ad eum dirigebant, (m) persuasi, per hunc solum sibi accessum ad reliquos Deos concedi, (n) & eius in honorem primum libabant, quoniam illos reliqua Deorum, quos inuocabant, sacrificia docuerat. Denique ut memoriam insignis huius Euergetæ eo facilius conseruarent, faciem ipsius numis impresserunt, atque hac ratione repræsentarunt.

Tab. I.
num. I.

Duo hæc postica parte iuncta capita per se vigilantæ & acris ingenii symbolum nobis sistunt, virtutes haud dubie Jano singulariter competentes, qui ex cognitione rerum præteritarum exacte de futuris iudicabat; Vnde amœnum acumen Ouidii de Jano ita canentis. (o)

Janæ biceps anni tacite labentis origo,

p. 8.

Solus de superis qui tæta terga vides.

Equidem duplicis huius capitis quamplures aliæ rationes arcane ac mysticæ proferuntur; at enim studium, quod plerosque tenuit, singularem reddendi causam à se excogitatam, nonnullas risu produxit dignissimas. Haud sane existimo, quemquam sani iudicii posse cum Rhabano Mauro sibi imaginari, Jani imagines ideo sic fuisse efformatas atque effictas, quod viri suas ad eum preces ab una parte, femine vero ab altera funderent. Alii, qui omnia ad ideas naturæ rerum congruentes reducere volunt, ex duobus hisce capitibus vnum Jani esse contendunt, alterum Saturni, hanc ob causam ita iuncta numisque insculpta, ut æternum monumentum exstaret arcæ horum Principum concordie, qui coniunctim vno populo imperarunt. Hæc sententia, licet perquam ingeniosa, suis tamen difficultatibus laborat, quas inter hæc magni mihi videtur esse momenti, quod ita signum Jani quadrifrontis, quod in pluribus monumentis antiquis repræsentatum cernimus, explicari vix ac ne vix quidem possit. Feruntur enim Romani, (p) expugnata Tuscorum urbe Valeria, eiusmodi Jani statuam illic inuentam inde Romam deportasse, aut saltim ei similem Romæ fecisse, vbi sub hac forma illum inuocarunt. Augustus splendidissimum ei templum figura quadrata, & à quolibet latere ianua instructum ædificari curauit. Cuius pretiosa lipsana & statuæ qua-

p. 9.

A 3

drifron-

(m) Martial. Epigr. lib. X. *Publica quem primum vota precesque vocant.*

(n) Ouid. Fast. lib. I. *ut possent adiutum ad quoscunque vellent habere Deos.* (o) Ouid. Fast. lib. I. (p) Seru. in libr. VII. *Æneid.*

drifrontes iuxta pontem, olim *Fabricium* dictum, hanc vero ob causam hodie *Quatuor capitum* vocatum, Romæ etiamnum cernuntur. Ex Hadriani denique numo hic subiecto, de cultu, quo Janum Romani sub *Quadri-*
 Tab. I. n. 2. frontis nomine prosequabantur, deq; figura ei assignata certissime constat.

Cui itaque attribuenda sunt quatuor hæc capita? Nonne dices, illas esse Jani, Saturni, Romuli, Numæque facies? Etenim secundum hanc hypothesein quatuor celebres viros inquirere oportet, ut quatuor capita, quod hoc loco fieri necesse est, uni corpori imponantur. Nonne verius, aut certe verisimilius videtur, Janum hic Symbolum esse totius vniuersi, quatuorque hæc capita quatuor denotare elementa, quæ mundum constituunt. Si certe modo constaret, Veteribus quoq; quemadmodum nobis quatuor eius partes cognitae fuisse, allusio esset multo speciosior. Nec minori veritatis specie quatuor denotant anni tempora, quibus Janus apud Romanos præerat. (q.) Duodecim quoque aræ, quæ totidem menses referunt, in templo huius Dei dedicatæ erant, & digiti statuæ Jani ita erant dispositi, ut numerum 355. explerent, quot diebus annum Numa composuerat. (r.) Alioqui Cornificius (s) apud Macrobius post Ciceronem (t) Jani nomen ab *Eundo* deducit, unde formatus est Janus quasi *Eannus*, neq; *Anni* aliud etymon querendum.

Sic Janus quadris in aversa numi Hadrianei parte representatus, felicitatem eius Imperii, *Felicitatem Seculi*, *Felicitatem temporum*, & *felicia tempora* egregie exprimit, quæ aliis in numis per genios quatuor anni tempora symbolice referentes indicantur.
 Tab. I. n. 3.

Nullum memoriæ Hadriani elegantius dici poterat monumentum, quod nos inuitat, ut eius laudes in gloriosa cum Jano comparatione inuestigemus. Successor enim bellicosi Principis contentus fuit fructu ex provinciis bello acquisitis in pace frui, absque villo fines diutius proferendi studio; ut qui magis gestiebat animos Regum vicinorum benevolentia sibi conciliare, quam illorum spoliis suum augere imperium. Nam quod exercitus eius non illustres se reddiderint multis reportatis victoriis & urbibus expugnatis, sola ipsis defuit occasio. Siquidem Imperator, qui semper illos in armis exercebat, & exactam obseruare disciplinam
 in

(q.) Varro *Rev. human. lib. V.* (r.) Plinius *LXXXIV, c. 7.* (s) *lib. III. Etymol.* (t) *lib. I. de Nat. Deor.*

in media & pingui pace iussit, omnia ab illorum virtute periculossimis temporibus sperare poterat. Hoc numi ipsius nos edocent, in quibus Imperator exercitum ducens, representatur, addita inscriptio: DISCIPLINA, sive DISCIPLINA AVG. Ac forsan ad hanc media in pace ab eo obseruatam disciplinam, militarem respicit, quod Janus pacificus hastam dextra tenet. Neq; minorem ciuili disciplinae curam Hadrianus gessit. Nouam quasi, vt ita dicam, formam ordinibus Senatorum atq; Equitum Romanorum induit. Quatuor Viros Consulares in Italia constituit Juris Dicundi, & vt multa paucis comprehendam, ipsemet quamquam Imperator Praeturae gessit Hetruriae, quod à nostro instituto haud alienum est, quoniam huius regionis incolis Janus imperauit, iidem primum Jano detulerunt cultum, atque duobus quatuorue eum formarunt capitibus.

p. 12.

Hæc Janum representandi ratio, quæ adeo familiaris fuit Romanis, si vigilantiae est & acris ingenii symbolum, haud dubie Hadriano competit, quippe qui his se dotibus vel in primis iactabat. Quod si concessum est qualemcunq; censuram laudibus admiscere, symbolum hoc honesto quodam modo inquietum eius & plenum suspicionum ingenium, ab Historicis ei exprobratum, apte tegebat. Hi enim referunt, eum vsque quaq; aluisse exploratores, qui actiones singulorum obseruarent, omniaque sibi renunciarent. Hinc Suetonius haud diu singulari Sabinae fauore frui potuit, quamquam eius officii ratio daret liberum accessum in domo Imperatoris, qui vtriusque clandestinos ignes tegere quam facile poterat. Spartianus quoq; narrat, Hadrianum adeo secreta cuidam obiecis- se, vt mirabundus ille quæreret, vtrum ab vxore sua hoc accepisset.

Sed redeamus ad originem nominis Jani, quam à verbo *Ire* Cicero deducit. *Quod ab eundo deductum est, Janus quasi Ianus*, & inueniemus in hoc ipso etymo nonnihil, quod Hadriano singillatim competit felicissima applicatione. Quam quidem obseruationem acceptam referre me fateor erudito Grainuillio, Jesu socio, cuius eruditio & humanitas plerisq; Antiquariorum perspectissima est.

p. 13.

Janus, qui in aversa numi Hadrianei parte manu hastam tenens, & progredienti similis conspicitur, indicat nobis, quod Imperator ille per ista Imperii sui tempora peregit singulare & laude dignissimum, quod

numi-

nimirum omnes Imperii partes & Prouincias, longelicet diffitas, ipsemet perlustrauit. Quot enim in numis legitur *Aduentui Aug. Africa, Bithinia, Cappadocia, Dalmatia, Gallia, Hispania, Iudaea, Moesia, Pamphilia, Syria, Thracia?* &c. quibus alia non pauciores inscriptiones similes adiacere possent. Cum tot vero peragraret regiones, cuilibet illarum eius praesentia profuit; oppressiones & violentiam Praefectorum seuerè puniuit. Tempia collapsa, & vrbes excisas renouari iussit, & vndique populorum fidem insignibus multisque beneficiis certam firmamque sibi reddidit. Hinc splendidissima illa encomia è gratis profecta populo- rum animis, utpote *Restitutoris Armenia, Britannia, Dacia, Nicomedia, Parthia, Sarmatia, &c.* & denique *Restitutoris & Locupletatoris Orbis terrarum.*

p. 14. Continua itaque Hadriani itinera quam optime ei nomen *Eani* pro- meruerunt, assidue scilicet eunti ac peregrinanti. Haec exercitatio cor- poris illi pro voluptate fuit: ita ut viginti millia passuum vno die absolue- ret, nudo capite etiam tempore rigidissimo atque sub coelo frigido ince- dens. Florus igitur, qui hoc neuiquam cupiebat imitari, ita ad eum scripsit:

*Ego nolo Caesar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.*

Notissima est festiua Imperatoris responsio, qui, ut in aliis, ita in Poësi quoque excellere sibi videbatur. Tertium vero Consul ad perlu- strandas Imperii Prouincias profectus est, & inscriptio COS. III. quæ in auersa eius numi facie circa Janum adiuncta legitur, pro epocha horum celebrium itinerum haberi potest, quamquam minime affirmare audeo, illum esse eo ipse anno cūsum. Obseruari enim, Hadrianum, qui tribus tantum vicibus fasces consulares gessit, vltimumq; consulatum non nisi per quatuor menses tenuit, nihilominus tamen titulum COS. III. in quam- plurimis numis per reliquum Imperii tempus, h. e. vltra vndeuginti, postquam dignitate illa functus erat, annos, sibi vindicasse.

p. 15. Controuersiam à nostro instituto alienam aggrederer, si hic susci- perem examinandum, iste, quem pro Jano quadrifronte in auersa numi

Vt,

Vt, quid de hac opinione sentiendum sit constet, suffecerit modo docuisse, quid ansam huic sententiæ præbuerit.

Geryon Rex erat Insularum, quæ adjacent Hispaniæ, atque à veteribus Balearicæ & Ebuçæ salutabantur, quasque hodie Maiorcam, Minorcam & Juicam vocitant. Hæc tria regna, quibus vnus Rex imperabat, locum fecerunt Poëtis Geryonem fingendi tricipitem. Hercules autem de eius tyrannide atque crudelitate, quam erga peregrinos in eius finibus appelles exercebat, certior redditus, eum bello est aggressus, & occisi spolia Gadiram ad urbem Baticam, quæ Gades est Andalusie, secum attulit, cuius ciues virtuti Herculis obstricti, templum ei sub nomine Herculis Gaditani dicarunt.

Hadrianus parentibus Hispanis natus, in exemplum sibi hunc Heroem divino cultu ibi affectum proponere studuit, & cognomen Herculis Gaditani cum voluptate suscepit. In auersa præsentis numi aurei parte è Cimeliarchio Ducis Arschotani, Imperatorem hunc eius figura representatum cernimus, adiuncto titulo Herculis Gaditani; Dextra clavam tenet, & tres globulorum species, quos sinistra comprehendit; communiter poma illa aurea Hesperidum esse existimantur, sed quæ etiam tria denotare possunt capita Geryonis ab Hercule occisi.

p. 16.
Tab. I. n. 4.

Qui loco Jani quadrifrontis Geryonem substituere volunt, hinc argumentum pro sua sententia petunt. Quartum Jani caput, inquit, potest quidem post reliqua latere, certissimum tamen est tria tantum diuersa in auerso numo Hadrianeo occurrere. Solus hic conspectus Geryoni patrocinator; qui occisus ab Hercule Gaditano, & Hadriani cum hoc Heroe comparatio nouum pondus coniecturæ adiiciunt. Hæc eodénique confirmari videntur, quod Janus nunquam quatuor capitibus instructus in numis cuiusquam Imperatorum occurrit. Duo tantum ei in numo Antonini tribuuntur, cuius curæ & consilia quatuor capitibus implendis satis esse potuissent.

Nihil frequentius est quam in auersa numorum parte Jani bicipitis cerni nauem, aut saltim rostrum vel puppim, quæ diuersitas ex ingenio potius Monetariorum, quam à singulari quadam alia causa profecta esse videtur. Hic idem fere vbique occurren stypus nonnullos induxit, ut Jano nauigationis artem inuentam adscriberent. Hæc interim com-

p. 17.

B

magis

munis tamen obtinet sententia, quod naus hæc felicem eius aut Saturni in Italia appulsum denotet, uti hisce in versibus Ovidius diserte testatur. (u)

*At bona posteritas puppim formauit in ere,
Hospitis aduentum testificata Dei.*

Plutarchus, (w) cui solenne est, cuiuscumque rei rationes reddere morales, huius rei causam profert admodum diuersam. Contendit enim prius fuisse Tuscos, qui in auersa numerum suorum facie Jani nauem imprimi curarunt in memoriam frumenti, quod Princeps iste penuriae tempore iis per mare aduxit. Sed si eiusmodi expositiones allegoricae valent, nullo negotio quilibet pro lubitu de qualibet re sibi poterit, quæ statum confingere.

p. 18. Denique haud omittenda mihi est opinio quorundam recentium scriptorū, qui omnibus, quas iam dixi, expensis circumstantiis sibi persuadent, Janum hunc ex fabulis notum eundem esse cum Noa, cuius Sacra Scriptura meminit; quique, auctoritate Vossii aliorumque suffulti, Janum ex Hebræo יָנוֹ aut ipsomet Græco ἰανῶν, quod vinum notat, deducunt. Duo capita Jano tributa singularem in modum Noæ conueniunt, homini, qui mutationem, quæ mundo vnquam contigit, omnium maximam, atque, ut ita dicam, duos diuersos mundos, vnum ante, alterum post diluuium ipsemet oculis suis viderat. Naus in auersa numerum Jani facie occurrens, facile potest referri ad arcam, in qua Noe, & tota ipsius familia incolumes manserunt tempore, quo aquæ superficiem terræ contegebant.

Hæc opinio ut suos sectatores, ita non minus etiam aduersarios habuit. Nonnulli enim ex argumentis Chronologicis probare conantur, Noam fuisse iam diu ante Jani tempora extinctum; alii obiciunt, naui in auersis Jani numis nullam intercedere conuenientiam cum arca à Mose nobis descripta; iterum denique alii iactatam Jani originem ex Hebraico יָנוֹ aut Græco ἰανῶν, quod vinum significat, deductam condemnant, obseruantes, etymon hoc à nullo antiquo scriptore probari. Præterea obiciunt, vinum ab hominibus tam anxie quaesitum, & ab iis, quibus de usu eius constat, tanta cura cultum, rarissimum fuisse in Italia, p. 19. Dionysio Halicarnasseo, & Plinio testibus, sub Ascanii Numæque imperio.

Alci-

(u) Ouid. *Fastor. lib. 1.* (w) Plut. *Quest. Rom. qu. 41.*

Ascanius vero 880 amplius annis post Janum Albæ regnabat, & Numa vitra 450 annos post Ascanium. Illa itaque nominis Jani originatione secundum horum sententiam vanus est lusus ingenii, & Janus si plantasset atque coluisset vineam, usus vini post tantum annorum aumerum neuiquam in Italia, terra ipsi propria, adeo rarus fuisset.

Quod ad me attinet, iis, quorum coniectura adeo naturæ rei congruentes sunt atque ingeniosæ, facile omnem impune illas amplectendi libertatem concedo. Neque dubito, plenam librorum Mosis cogitationem ethnicis fuisse, & sæpissime ex sancta hac veritatis fodina materiam hausisse infinitarum fabularum, quam circumstantiis & nominibus prohibitu fictis contexuerunt. Facile in iis, quæ ad mores spectant, hosce divinos fontes in Platonis operibus, & quod historiam tangit, in scriptis Ovidii agnoscere possumus. Sed sola etiam traditio suffecit ad tempus & veritatem diluvii ipsorum notitiæ insinuandam, quæ diu per se, ut ita loquar, sensibus eorum se subiecit, quamque Noë filii natos suos in omnes mundi partes postea dispersos edocuerunt. Cuius rei haud inficiandum argumentum nobis suppeditat numus Apameæ in urbe Syriæ sub Imperatoribus Septimio Severo atque Philippo cusus, in quo diluvii historia supra votum est luculenter descripta.

p. 20.
T. I. num. 5.

Idem singulare quid in numis Philippi observatur, quod nempe ultimæ tres litteræ vocabuli ΑΠΑΜΕΩΝ retro lectæ nomen ΝΩΕ efficiant, quod casu factum vix quisquam sibi persuaserit. Verum eruditæ illi Dissertationi, quam Cl. Falconierius (*) hoc de argumento composuit, adiungi nihil à me potest.

Illi, qui cum Peucero contendunt, Janum non fuisse Noenum, sed Jauanem eius nepotem, itidem Jauanis analogia cum Jaane, Jane & Jano sese tuentur.

Paucas cernimus inscriptiones circa Jani capita in numis obviæ. Paucas dico, nonnullæ enim inveniuntur. Sic v. g. in numo consulari familiæ Furiæ nomen M. FOVRII circa bicipitem Janum legitur.

p. 21.
T. I. num. 6.

Neque hoc magis mirandum est, quam quod idem nomen, aut aliquam plurium aliorum, qui magistratu functi sunt, circa diuersos videmus collocata Deos, quos sibi quique deligebant, velut in vicem

B 2

pro-

(*) De numo Apamensi ad P. Seguinum.

proprie imaginis, quam numis imprimere haud erat ipsis concessum. Nonnulli familiae Pompeianae numi itidem nobis Janum bicipitem & absque barba fistant, additis hisce vocibus: MGN. sine *Magnus* PIVS IMPerator.

TI. num. 7.

Verum est, quamplurimos antiquitatis peritos existimare, quod
p. 22. haec coniuncta capita Magni Pompei & Sexti eius filii sint facies, sed du-
ctuum conformitas, quae illis hanc sententiam persuasit, pro regula neuti-
quam hac in re haberi potest, neque adeo auctoritatem addit iis, qui
hoc praetextu Janos quosque imberbes, tot in monumentis occurrentes,

TI. num. 8. velint ad priuatorum quorundam effigies referre.

Nonne maiori veri specielicet affirmare, haec capita Dianae esse
atque Apollinis, qui in praesenti imagine Jani adumbrati sunt, iuuentute
& pulcritudine formae ipsis propria conspicui.

Dianam tenera dicite uirgines.

Intonsum pueri dicite Cynbium. (γ)

Alioquin constat, quod omnes fere nationes, & praesertim Roma-
ni, singulari eos veneratione prosecuti sint, tamquam Deos, quorum
potentia atque tutela sibi visa fuerunt maxime cognita ac perspecta.
p. 23. Eos primo quoque loco invocari cernimus in Horatii carmine, saecula-
ribus ludis sub Augusto celebratis decantando:

Phaebæ, silvarumque potens Diana.

O lucidum celi decus &c.

Forfan etiam hisce capitibus sola notata fuerit Diana, ita repre-
sentata, tamquam Dea coeli atque inferorum. Huic coniecturae addo,
nonnullos Grammaticorum veterum, Dianam vocasse *Janam* pro *Dia-
na*, Nigidiumque à Macrobio (z) citatum ingeniose admodum hac in re
obseruasse, quod littera D saepius J apponatur causa decoris, atque ele-
gantioris pronuntiationis. Quam suam sententiam hisce exemplis probat
Reditur, Reddibetur, Redintegratur pro *Reitur, Rehiberetur, Reintegratur*.
Neque mihi adeo esset difficile, eius modi exempla ex Gallica etiam lin-
gua proferre. In indice itidem Reinesii inscriptionem reperi incipien-
tem his verbis:

DIVAE

(γ) Horat. *Od.* 21. lib. 3. (z) Macrobi. *l.* 1. c. 12.

DIVAE JANAE DIVIANAE.

Existimat CL. Baudelotus, (40) cui res numaria infinitas easq; egregias observationes, inuenta & coniecturas felices referre debet acceptas, duplex hoc caput imberbe convenire posse celebri illi *Acce Laurentia*, cuius in honorem Romae Laurentalia festa celebrabantur. Quam eius singularem coniecturam non minus verisimilem reddit, quod maxima historiarum pars duas eiusdem nominis mulieres distinguant, primam nempe Romuli nutricem, & alteram notissimam illam meretricem, quae, cum Populum Romanum heredem ingentis acquisitae pecuniae instituisset, tumultu prioris contestata fuit. Scio quidem, non omnes auctores hanc admittere distinctionem, & alios inter etiam Macrobius affirmare, notissimam hanc meretricem eandem esse cum nutrice Remi atque Romuli, quod locum fecit fabulae tradenti, eos fuisse à lupa enutritos; sed non ingratum Romanis esse potuit, aliquid fabulae huic narrationi admiscere: neque primi illi existiterunt, qui ob singulares rationes ita duo commixxerunt capita. Eiusmodi enim innumeris etiam Graecis, qui exempli loco haud dubie ipsis fuerunt, satis frequenter inveniuntur. Huius generis praesens est numus Tenedius, quem *Jatullia Goltzius*, & *Nonius Tabl. n. 9.* leviter explicat.

Tenes Cyni filius amorem in nouerca excitavit adeo vehementem, ut nihil illa non ageret, quo filium in voluntatem suam adduceret. Sed omni spe desiderium obtinendi destituta, eum apud Patrem ob intentatum sibi stuprum accusavit. Cynus, nimis credulus, Tenem cum sorore Hemithea dolo inclusum in mare abiecit. Dii vero illorum innocentiam in mediis aquis protegebant, quae aream ad Leucophryn insulam feliciter deferebant. Incolarum admiratione rei & misericordia affecti, hosce peregrinos magna humanitate atque reuerentia exceperunt. His Tenes imperabat, & insulae nomen in Tenedum mutabat, in qua tanta severitate iustitiam exercuit, ut carnifex, elatam securim tenens, à tergo iudicis in Tribunalis sedentis staret, & illum, qui iniusta delationis aut criminis convinceretur, statim capite plecteretur; sed legem omnium celeberrimam tulit, qua adulteris potnam capitis proposuit. Infelix in eo legislator, quod filium eius primum exemplum esse contigit.

B. 3.

Exigua

(40) de uilitate ex itineribus hauriendus - 6. 20.

p. 26. Exigua hæc veteris memoriæ particula à Suida conseruata, & causæ nonnullæ aliæ persuaferunt Nonio, vt duo in præsentī numo representata capita, duos denotare reos crederet, atque securim in auersâ numifaciæ supplicii instrumentum. Hæc nec aliâ ab eo affertur numi explicatio, quæ communi videtur recepta consensu, cum nemo hactenus eam refutare ausus sit. Interim longe est ingeniosior speciosiorque, quam veritati & naturæ rei congruens. Quis enim sibi persuaheat, solos Tenedios, omnibus aliis Græciæ populis Deorum, Heroum, Principumue suorum imagines numis inscribentibus, imagines adulterorum in suis expressisse: hac enim ratione simul notassent horrorem, quo crimen auersabantur, constituta poena illud tollere allaborantes: simul reos ipsos singulari studio, & artificio oculis omnium exposuissent, vt adeo intelicium illorum miseria quodam modo compensata fuisset duratione gloriæ, quam monumenta hæc illis pollicebantur? Lubenter crederem, duo hæc ita coniuncta capita Tenid ipsius & Hermitheæ sororis referre facies. Vtriusque ortus, ætas, amor, & aduersæ fortunæ conformitas hoc plane mihi persuadet. Præfens numus, nondum hactenus luci publicæ expositus, fortassis id, quod dixi, confirmabit.

T. I. n. 10.

p. 27. Hic quoque à Tenedi incolis, vt inscriptio TENEΔION nos docet, proculus est. In eo similiter, vt in superiore, duo coniuncta cernuntur capita, hoc tantum discrimine, quod prouectiore hic ætate representantur, quæ vtriusque sexum vultu ipso satis distinguit. Diademata sunt ornata, vnde vera hominum referre capita neutiquam dubito.

Silentio interim haud præterire possum, quod amicus, cui communicationem huius monumenti debeo, existimat, vnum è duobus hisce capitibus, Jouis esse, alterum Amazonis cuiusdam, quæ in hac insula regnauerat, aut urbem aliquam tempore regni sui in ea condiderat, cuius postea memoriam in numis suis conseruare voluerunt incolæ, quemadmodum Cumæi, Ephesii, Smyrnenfes & aliarum plurium Asiæ urbium populi fecerunt, qui nomen & originem à celeberrimis hisce & bellicosis mulieribus ducebant. Idem addit, bipennem in auersâ huius numi parte occurrentem, mirifice suam confirmare sententiâ, quoniam hoc armorum genus proprium erat Amazonibus, quodque in omnibus fere illarum monumentis reperitur, de quibus eruditam, & exquisitam Dissertationem Petitus composuit. Sed non minus certe constat, tum Græcos

cos & Romanos, tum Gallos etiam ipsos securi, qua reos ferirent, vfos esse, vt etiamnum quam pluribus populis vsu obtinet, & in prouerbium apud Græcos abiit: *Τενέδιος πελέκας Tenedia securis* ad seuerum denotandum supplicium; & *Τενέδιος ἀνθρώπων*, cum de aspero & immiti iudice loquuntur. Chronicon Flandricum annotat, Comitem Balduinum securim in vexillis suis gestasse, tum quoniam Præfcs erat iudicum capitalium, tum quia tempore ipsius securi ad caput reis amputandum utebantur. Ex vna tantum parte acutam fuisse siue secantem, atque ob id *Securim* appellatam, certum est. Eiusmodi erant secures Romæ olim summis Magistratibus prælatæ, quas etiamnum in Heraklidis secures consulares vocant.

Hæc, Illustrissime Domine, digressio, ad quam numus Tenedius me inuitauit, forsân Tibi eo magis ferenda videbitur, quo magis numorum omnium, qui duplex caput à tergo coniunctum offerunt, explicatio ob conuenientiam cum Jano ad propositum meum satis pertineret, si desiderium intra paucos illos dies, quibus hic commoratus es, hanc Tibi offerendi Dissertationem illud mihi permisisset. Progredior itaque ad sequentes Augusti atque Neronis numos, eo percussos tempore, quo hi Imperatores Jani templum clauferunt.

Tab. I. n. II.
& 12.

Lex Numæ sanxerat, Templum illud belli tempore aperire, pace vero claudere. Macrobius (bb) huius rei causam refert, quam infra posui: *Cum bello Sabino, quod virginum raptarum gratia commissum est, Romani portam, qua sub radicibus collis Viminalis erat, qua postea ex euentu Jannualis vocata est, claudere festinarent, quia in ipsam hostes ruebant: postquam est clausa; mox sponte patefacta est: cumque iterum ac tertio idem contigisset; arm. a i plurimi pro limine, quia claudere nequibant, custodes steterant, cumque ex alia parte acerrimo prælio certaretur; subito fama pertulit fusos à Tatio nostros. Quam ob causam Romani, qui aditum tuebantur, territi presugerunt. Cumque Sabini per portam patentem irrupturi essent fertur ex ade Jani per hanc portam magnum vim torrentium undis scatentibus erupisse; multasque perduellium cateruas aut exustas feruenti, aut deuoratas rapida voragine deperiisse, ea re placitum, vt belli tempore, velut ad urbis auxilium profecto Deo, fores referarentur.*

P. 30.

Consul,

(bb) Saturn. lib. 1. cap. IX.

Consul, exercitui ducendo designatus, Senatu & Principibus Urbis stipatus, hoc templum aperire consueverat, antequam ad exercitum imperii causa proficisceretur. Eius habitum Virgilius hoc modo descripsit:

*Ipse, Quirinali Trabea, cinctuque Gabino
Insignis, reserat fridentia limina Consul.*

Seruius in hunc locum libri VII. Aeneidos contendit, *Trabeam Quirinalem* significare vestem regiam. Huic suae sententiae fidem conciliare laborat loco quodam ex Suetonii libro *de genere vestium*, cuius merito deploramus iacturam, uti & aliorum operum eiusdem auctoris quamplurimum, quae aetatem non tulere, sed sola memoria superest in veterum scriptis ea citantibus. At enim quod è loco Suetonii Seruius colligit, parum solidum mihi videtur. Immo persuasus sum, omnes illos, qui argumenta eius examinare operae pretium ducunt, eiusdem mecum futuros esse sententiae, & potius existimaturos, *Trabeam Quirinalem* habitum hic denotare militarem. Ne enim dicam, eum quouis alio ad hanc

p. 31. ceremoniam fuisse congruentiorem, Janus cognomine *Quirinus* vocabatur, ac si Deum armorum diceres, à vocabulo *Quiris* petita origine, quod hastam Sabinis denotabat. Mars quoque Deus sub eodem nomine inuocabatur, & Romulus idem sibi ob res praecclare gestas, & bellicosum animum vindicauit.

Secundum Virgilium itaque Consul ea in occasione insignis habitu militari, non minus conspicuus erat singulari ratione, qua parte vestimenti sub brachio adducta, se accinxit, quod *Cinctum Gabinum* appellat Poëta. Feruntur enim Gabini, incolae opidi in agro Romano iuxta viam Praenestinam, cum iam in eo essent, ut Diis suis sacrificarent, continuo hostes appropinquantibus percepisse. In his rerum angustiis parum habentes otii, togas, quo melius pugnare possent, utcumque succinxisse, atque ita in hostem conuersos in fugam eum coniecisse. Fama tantae victoriae illico in circumiacentibus locis precrebuit, & Romani felix conatibus suis reputarunt augurium, Gabinorum habitum imitari, cum prima belli indicia aperto Jani templo proderent.

p. 32. Mirandum est, quod intra spatium temporis maius annis septingentis, à Numa scilicet usque ad Augustum, bis tantum hoc templum fue-

rit

rit clausum. Primo ab ipso met Numa circa initium eius regni, dein à T. Manlio Torquato, eiusque Collega, Q. Fulvio Flauo COSS. post finitum primum bellum Punicum, circa A. V. C. 530. Ter solus Augustus templum idem clausit; prima vice Consul tertium post celebrem illam Actiacam pugnam, qua imperium orbis terrarum ei Victoria adjudicauit; deinde decimum Consul, deuictis Cantabris; & denique cum Sicambros & Sueuos debellasset, qui imperii tranquillitatem turbare instituerant. Si Fastos tantum consulamus, Augustus non nisi bis Jani templum clausisse videtur, & quidem duabus primis, quas modo commemorauimus, occasionibus. Sed historici, & in primis Suetonius, tertium clausi Jani mentionem faciunt, & Nonius post Iustum Lipsium contendit, postremo hoc tempore mundi Sospiatorem esse natum.

Corbulonius Proconsul, cum praeliis quamplurimis Tyridatem Armeniae Regem deuicisset, pacem cum Romanis inire, & à manu Neronis diadema recipere eum adexit. Imperator iste, tertium tunc Consul, Jani templum clausit, quod post Augustum non erat factum. Circa initium Consulatus sui quinti hunc ritum repetiit, cuius causa in Historiarum monumentis haud annotata reperitur, forsitan quia ex sola ostentatione factum fuerat. p. 33.

Vespasianus, tertium Consul, Judæis, qui rebellauerant, sub obsequium Romanorum remissis, Jani templum iterum clausit; ut præter alios Orosius nos docet, licet numi huius Imperatoris ea de re tacent. Maior ipsi curæ fuit splendidissimum in numis representare templum, quod post victoriam illam in honorem Deæ Pacis exstrui curauit. Josephus, Plinius, Suetonius & Dio de eo tanquam singulari architecturæ exemplo loquuntur; & licet vnum tantum latus in numis reperitur, vel hoc tamen præclare sustinet imaginem, ab historicis descriptam, fidemque magnificæ ædis facit. T. II. num.

Sed templum hoc non minus celebre fuit ob spolia Hierosolymis deportata, quibus locupletari illud contigit, quam ob multas veteres imagines, quibus illud Vespasianus exornauerat. In hoc ipso deinde conuenerunt eruditi, ubi & publica Bibliotheca fuisse videtur, quoniam, cum templum illud Commodi imperante flagraret, maxima pars operum Galeni simul perit, quæ ultra numerum ducentorum voluminum assurgebant. C Non

Non dubito, posteriores quoque Imperatores exemplo Augusti, Neronis & Vespasiani, templum Jani pro re nata aperuisse & clausisse, quamquam nulla huius rei memoria posteritati relicta exstet. Julius Capitolinus *in vita Gordiani Pii* annotat, huncce Imperatorem Jani templum reſeraſſe, antequam profectionem ſuam in Perſas, quibus bellum annuntiaverat, aggreſſus eſſet.

Celeberrimus recentis ætatis ſcriptor Caſaubonus *in Suetonium* putat, hunc demum uſum ſub vltimis Imperatoribus in deſuetudinem abiſſe; illumque adhuc tempore Conſtantis Junioris vigiſſe. Sed hæc ethnicorum cerimonia præceptis Chriſti, quibus filii Conſtantini ſubſcribebant, adeo eſt oppoſita, vt audaci huic coniecturæ neque ſubſcribere, neque infirmo, quo in fidem ſuam vtitur, argumento vlllo modo accedere poſſim. Hoc ex Ammiano Marcellino ſibi petiit, qui *libro XVI. Hiſtoria* de Conſtante ſic loquitur: *Concluſo Jani templo ſtratiſque hoſtibus cunctis Romam geſtiebat viſere.*

p. 35. Non ſtudioſe hic diſquiram, vtrum error aliquis in hiſce Marcellini verbis irrepreſerit, quod nonnulli contendunt, diuerſis manuſcriptorum quorundam codicum lectionibus ſuffulti; an Ironia de Principe ſcriptor vtatur. Hæc ſimplex phraſis vnus huiuſcemodi ethnici ſcriptoris haud mihi ſatis eſſe videtur ad rem tanti momenti confirmandam. Nonne etiamnum hodie ſtylo eiufmodi figurato vtimur, neque tamen exinde aliquid colligi poteſt? Ita phraſin hanc uſurpatam reperi in Diſſertatione ad Regem ſcripta occasione vltimæ pacis, quam Rex noſter Auguſtiſſimus Europæ dedit. Ac ſi litteris tantum inhaerere velint, quid olim cogitabunt poſteri, cum in numulo Pii huius Monarchæ, ſignato circa

Tab. II. n. annum 1680. Jani templum obſeruauerint, cum hiſ in circuitu vocibus:
2. *J'en ai la clef, Clauſes in mea ſunt poteſtate.*

p. 36. Longe magis primi Imperatores Chriſtiani, atque in hiſ Conſtantius ſatis quidem, vti videtur, habuerunt, nihil quicquam religioni ſuæ repugnans agere, de cetero non admodum ſolliciti, nec nimia attentione cauentes de ſymbolis exterioribus paganifimi remouendis ac vitandis. Vnde non adeo miror, cum video Anubin, monſtroſum illum Egyptiorum Deum, inſcriptum auerſæ parti in numo huius Imperatoris, qui nuper admodum eſt detectus, & hic inter eruditos præbuit diſſerendi materiam.

Singu.

Singularis huius argumenti iucunditas præter opinionem a meo me proposito abduxit. Restat enim cognominum diuersorum, quæ Jano tribuerunt Romani, causas exponere. Quod non melius quam verbis Macrobiï expedire possum. Ita enim ille *lib. I. cap. IX. Saturnaliorum: In sacris quoque inuocamus Janum geminum, Janum Patrem, Janum Junonium, Janum Consiuium, Janum Quirinum, Janum Patulcium & Clusuium. Geminum inuocemus; ut per eum ad illos, quibus immolatur, siue superi sint siue inferi, pateat accessus. Patrem, quasi Deorum Deum; Junonium quasi non solum mensis Ianuarii sed omnium mensium ingressus tenentem. In ditione autem Junonis sunt omnes Kalende. Consiuium à conferendo, id est, à propagine generis humani, quæ Jano auctore conferitur; Quirinum quasi bellorum potentem, ab hasta, quam Sabini curim vocant; Patulcium & Clusuium, quia bello caula eius patent, pace clauduntur.*

p. 372

Ouidius *Fastor lib. 1.* diuersis hisce, & sibi inuicem oppositis cognominibus ludens canit:

Nomina ridebis, modo namque Patulcius idem,

Et modo sacrificio Clusius ore vocor.

In inscriptione quadam apud Reinesium docemur, Junonem quoque Patulciam fuisse vocatam, incipit enim sic:

J V N O N I P A T V L C I A E

Reinesius huius nominis rationem in Commentario suo reddere laborans, admodum ingeniose putat, Junoni Lucinæ hoc tributum fuisse elogium, quippe quæ vitæ fores infantibus, in mundum intrantibus, aperire censebatur. Equidem qui de aliis Junonis per mulieres tributis cognominibus aliquid perceperunt, quale fuit elogium *Fluonia*, explicati-
oni huic subscripturi sunt facillime. Interim tamen dici quoque possit, Junonem Calendarum, siue primæ diei cuiuslibet mensis præsidem, menses aperire, atque hoc sensu *Patulciam* videri vocatam; hoc maiori quidem veri specie, quod Janus Patulcius, qui, ut ex Macrobio modo percepimus, iisdem cum Junone diebus præerat, cognomine quoque Junonii fuit salutatus.

p. 382

Denique omnes istæ appellationes satis euincunt, paucos alios Romanis fuisse Deos, quorum potestas latius patuerit quam Jani. Pleraque Trivia ipsius statuis erant exornata. Eiusmodi tres vel in una via Romana

reperiuntur, quarum ad mediam conueniebant creditores, & fœneratores, alii ad reddendum, alii ad locandum fœnus. Horatius *lib. II. Sat. III.* infelicem ex vsuris suis hominem inducit ita loquentem:

*Omnis res mea Janum
ad medium fracta est.*

P. 39. Omnes quidem huius Poëtæ Commentatores, Acrone excepto, existimant; Janum hoc loco non esse statuam, sed arcum vel porticum Janualem, qualis erat utrinque in extrema parte viæ Tuscæ, ad quam conuenire solebant mercatores & numularii, atque adeo *Janum ad medium* medium huius viæ significare. Cl. Dacierius, qui huius est sententiæ, rem componi putat loco quodam P. Victoris in Octaua Regione Urbis, & in descriptione fori Romani, vbi ponuntur *Jani duo, celebris mercatorum locus*; vnde colligit Dacierius, quod Janus medius spatium inter duos hosce sit. At enim Cicero, Tit. Liuius & Suetonius rem melius tangere mihi videntur. Primus, cum Jani nomen ab Eundo deduxisset, addit: *Ex quo transitiones per uia, Jani: foresque in liminibus profanarum adium, Janus nō dominantur.* Liuius vero inter publica, à Q. Ful. Flacco Censore posita monumenta, plures eiusmodi Janos enumerat sub porticibus locatos. Suetonius denique in *uita Domitiani* §. 15. testatur, huncce Imperatorem *Janos tantos ac tor exstruxisse, ut cuidam grace inscriptum sit arcui: APKEI, sufficit.*

P. 40. Numa, cum duos menses Romuli Calendario adliceret, priorem in Jani honorem *Januarium* nuncupauit, & Calendas huius mensis, quæ pariter transacti anni finem nouique principia respiciunt, in primis ei consecrauit. Thure primum in ara eius accenso, meroque in honorem ipsius libato, molam ei ex hordei farina & sale offerebant, quod sacrificium *Janual* appellabatur. Ouidius *Fastorum libro III.* nos præterea docet, quod hoc ipso die laureæ nouæ omnibus eius statuis imponerentur:

*Laurea flaminibus, toto quæ perstitit anno,
Tollitur, & frondes sunt in honore nouæ.*

Hic locus ansam mihi præbet notandi, Janum, quem in antiquis præsertim Romanorum numis obseruamus, semper fere lauro cinctum fuisse representatum, cuius rei ratio potissima est fortassis hic solennis ritus

tus ab Ouidio descriptus, ad quem Aufonius quoque Poëta respexit, cum tempus Imperii T. Vespasiani definiturus, in Cæsaribus canit:

Ter Dominante Tito cingit noua laurea Janum.

Equidem Calendas Januarii aliis variis celebres fuisse constat *cerimonis*; sed eas hic, quoniam nihil ad Janum faciunt, lubenter prætereo. Hoc tamen non est prætereundum, quod Consules recens creati, hoc die confueverunt in Jani templo dignitatem & munus suum ingredi; qui ob id nouum annum aperire dicebantur. Ita Sidonius Apollinaris circa initium carminis secundi:

Annum pande nouum Consul vetus.

Pro certo affirmare vix ausim, quod Imperatores etiam sub Imperii sui auspiciis eundem ritum obseruarint, quamquam in Xiphilino (*cc*) legimus, Didium Julianum, Pertinace defuncto, Cohortium Prætorianarum suffragio electum, à populo, cui hæc electio non probabatur, vno ore acclamatum esse, cum Jano sacra iam facturus esset, quod rapuisset imperium & parricida existeret. p. 41.

Clarissimo Viro Joh. Valenti (*dd*) hæc iam notata sunt ad numum Pertinacis, in quo circa stantem Janum bifrontem legitur: JANO CONSERVATORI, quem similis occasione sacrificii cūsum esse autumat. Sed numus tam singularis exempli, quale non occurrit in numis alius Imperatoris, erudito huic antiquario suspicionem suggerere debuisset, numum istum ex ratione plane singulari, neutiquam vero ob sollemne eiusmodi sacrificium esse signatum. Ego quidem in vita Pertinacis, à Julio Capitolino conscripta, huius causæ rationem inuenisse me existimo. Pertinacis enim ætatem & tempus, quo ad Imperium fuit euectus, refert, testaturq; ipsis Calendis Januarii hoc factum fuisse, cum ætatis annum sexagesimum Imperator iam excessisset. Hæc res vniuersum discutit mysterium, & causas reddit naturæ rei adeo congruentes, vt primo statim intuitu illas liceat colligere. Siquidem Imperator eo die electus, qui totus erat Jano consecratus, non maiori fiducia poterat à quoquam alio Deorum conseruationem sui suæque dignitatis tutelam, quam ab eo petere, cuius sub auspiciis purpuram induerat. p. 42.

C 3

Præter

(*cc*) Xiphilin. p. 836. (*dd*) Valens Tom. II. *Præstantiorum Numismatum*.

num.

Præter sacrificia Jano Calendis Januarii facta, alia itidem ei quinto Iduum eiusdem mensis offerebuntur, cuiusque in honorem *Agonalia* celebrabantur. Multi quidem auctores huius denominationis causam reddere conantur; sed pauci ex his inter se conueniunt. Alii enim ea à ritu in sacrificiis usitatissimo sic vocata volunt, quo victimarius hostiam feriturus rogare solebat, *Agon?* siue *Agone?* & *Ferione?* vel *Agamne?* Alii existimarunt, *Agonalia* esse ab *Agonio* dicta, Deo, quem Romani rebus agendis præsidem inuocarunt; præterea sollemne quoque verbum esse *agere victimam*, quod qui facerent *agones* appellabantur. Alii, ut originationem nominis afferant, faciliorem simplicioreque, contendunt, *Agonalia* dici quasi *Agnalia*; quoniam agni in iis sollemnes victimæ mactabantur, quamuis die festo *Agonalium* arietes tantum Jano immolatos constat. Alii à *Quirino* monte, in quo illa sacra fieri solebant, qui etiam *Agonus* fuit vocatus, aut à ludis Græcorum, qui *Agones* dicebantur, *Agonalium* denominationem repetunt.

p. 43.

Si dolemus, inter tot diuerfas opiniones nos relinqui incertos, solabitur nos Ouidii exemplum, qui, licet omnem hanc materiam ingenio exhauserit, & XVII. sæculis propior fuerit tempori, quo hoc festum Numæ instituerat, haud minus inter tot sententias, quas eodem fere, quem supra tenui, ordine refert, ambiguus hæsisse videtur. Numi, qui alioquin sæpissime nobis ad Grammaticas, Chronologicas & Historicas difficultates inserviunt discutiendas, hanc quidem controuersiam non attingunt, neque vllus mihi innotuit, qui sententiæ vni præ ceteris addat pondus: quainobrem vnusquisque pro capto suo de singulis feret iudicium.

p. 44.

Te vero, Illustrissime Domine, legitimum merito mihi arbitrum, & sequestrem huius controuersię adscisco, cui difficillima quæque capita totius Antiquitatis vni omnium perspectissima sunt. Neque enim mentiar, si dixerò, Te in hoc genere litterarum non minus eruditione & ingenio excellere inter viros doctos, quam inter curiosissimos ac diligentissimos vetustatis ruspatores caput effers antiquorum & elegantium monumentorum à Te collectorum & numero & delectu. Longe quoque abest, ut peretiosæ hæ antiquitatis reliquiæ in manibus tuis velut inutile depositum fatiscant, ut potius Gazophylacium tuum quotidie nouam lucem addat litteris, & noua atque inaudita nos doceat. Quibus laudibus quantum

quantū deniq; accedet, quando tuus in rem litterariā amor Te permouebit ad consecrandū eius vñbus explicationem tot insigniū & singularium antiquitatis monumentorum, quorum iam pridem es possessor dignissimus.

Quemadmodum vero excellis inter eruditos, ita non minus tua est in sacratio Themidis conspicua atque illustris virtus, quæ Te exstulit, & Regi commendauit neutiquam negligenti æquissimam vocem, sed ad dignum Te locum fastigiumque pro meritis euehenti. Quid iam quæso illi superest maius, quo tam singulare ingenium, & tam illustrem virtutem manifestare possit? Mihi quidem sufficit cum summa me obseruantia vocare

Magni Nominis Tui

Illustrissime Domine

Cultorem humillimum

GROSEUM de BOSE.

II.

CL GROSEI de BOSE

Dissertatio

de

C V L T V

Quo

SALVTEM DEAM

prosecuti sunt Veteres.

Cui additi sunt numi & nonnulla alia Antiquitatis monumenta,
idem argumentum spectantia.

Prodiit Gallice

PARISIIS An. M D CC V. in 2.

ILLV-

ILLVSTRISSIMO DOMINO
DN. CLAVDIO de SANCTO
G E O R G I O ,

Archi-Episcopo & Comiti Lugdunenſi, Gallia Primati.

ILLVSTRISSIME DOMINE.

p. 2. **C**Um insigni voluptate adhuc memini temporis, quo thesaurum è numis antiquis Tibi colligere incepisti. In eo congerendo singularem tenuisti rationem, haud adeo aliis tuæ dignitatis viris solemnem, ac mihi neutiquam hoc loco prætereundam, cum regulæ instar atq; exempli aliis inferuire debeat. Plerique enim assueti, ex templo satis facere delideriis suis, quam primum illis ferri cœperunt, & vix leuam gustum huiuscemodi monumentorum habentes, vno sibi die comparant, quæ alii eruditi quamplurimi longa, & difficili inquisitione sibi colligere potuerunt. Cui parcere se posse læti, hic subsistunt; neque aliter quam generatim atque vniuersenorunt, egregia se possidere monumenta. Propius autem cognoscere singulare singulorum pretium; rectum de antiquitate, & quarumcunque rerum raritate ferre iudicium; de certis Historiæ capitibus, quæ ex nonnullis eiusmodi monumentis vnice innotescunt, ad vnguem esse edoctum; quomodo illorum ope veteres scriptores vel suppleti sint, vel emendati; & quosnam singulares veterum ritus illa nos doceant; hic labor plerique admodum molestus ac difficilis, Tibi facilis est ac familiaris: non modo, quoniam scientias abstrusissimas tenes, sed etiam, quia vt hanc partem antiquæ eruditionis tanto felicius mente complecteris, rationem diuersam ab aliis viris principibus iniisti, & sensim ea acquirere studuisti, vt intercedente inter alia comparanda intervallo locus otio præberetur, singula penitus cognoscere, & fructum ex iis percipere integrum voluptatemque.

p. 3. Hinc eruditæ tuæ obseruationes in singulos, vt ita dicam, numeros profectæ sunt, quas sæpissime mecum communicare, Vir Illustrissime, dignatus es. Atque ex hoc ipso laudabilem illam augeri in Te sensisti ardo-
rem,

rem, cui adeo feliciter satis fecisti, magnas Tibi series ex omni numorum genere cuiusque magnitudinis & è quocunque metallo acquirendi.

In his Dii Deaque, quorum communiter in Cimeliis curiosorum valde neglecta est series, haud idem sinistrum in tuo experti sunt fatum. Merito enim persuasus, non exiguum lucis ad historiam tam sacram quam profanam illustrandam ex ea peti posse, locupletare eam & pleniorē semper reddere conatus es. Hinc illa quoque, quæ superiore anno ad Te, Illustrissime Domine, scripsi, tam hilari fronte tamque benigne suscepisti, ut similem sortem hisce meis promittere audeam, quæ in præsentī de singulari cultu Deæ Valetudinis Tecum communicare institui.

Equidem valetudine quis denique thesaurus est pretiosior? Hæc sola est, Illustrissime Domine, quam singulari honore afficere non dubitarunt ipsimet Philosophi, quamque omni voto, omni quæ desiderio mortalibus expetendam concesserunt. Illis sane, quibus felix atque benignior natura hoc largita est, ut, quam singulis momentis dilapidant, nec tamen desiderant corporis sanitatem, vix ac ne vix quidem de pretio eius constat; neque quisquam de ea rectius ferre iudicium potest, quam cui natura illam auariorē manu tribuit, vel ætas affecit ac labefactauit, aut sinister casus excussit.

Ægyptii non Salutem modo ipsam coluerunt ut potentem Deam; p. 4.
sed cultu quoque diuino affecerunt plantas & herbas, quas ad sanitatem, vel præsentem ætandam ac conseruandam, vel amissam recuperandam idoneas vilesque censebant; quod religionis genus iis admodum fuit solemne, vnde Iuuenalis (a) illud suauiter eos deridentis:

*O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina.*

Græci, apud quos metus & spes in infinitum auxit ac locupletauit numerum Deorum, (b) neque ipsi neglexerunt aras Valétudini dicare, consecrare templa, vota nuncupare & offerre sacrificia. Sicyonii & omnes fere incolæ Peloponnesi tanta eam veneratione sunt profecuti, ut eius signum cernere fas fuerit nemini, præter eos, qui sacerdotio Deæ fungebantur; ceteroqui usque adeo cirris ac cincinnis tectum capillorum, quos

D

mulie-

(a) Iuuenal. Satyr. XV. (b) Petron. Sat. *Primus in Orbe Deos fecit timor.*

- mulieres græcæ quotannis sibi abscindere eique consecrare consueverant, ut vix ac ne vix quidem cognosci potuerit. (c) Hoc interim notatu haud indignum, quod Græci non prius ita venerati sint Deam Salutem, quam post diu ante simili cultu affectum Æsculapium, artis Medicæ inuentorem. Saluti sane in Græcia nondum erat templum ullum dedicatum, cum celebra iam essent Æsculapii delubra Cyrenis, Smyrnæ, & in primis Epidauri, ubi statua illa fuit aurea, Historiarum monumentis celebratissima, cuius barbam abstulisse fertur Dionysius, Syracusæ Tyrannus, caussatus, indecorum esse Æsculapium coli barbatum, cum pater eius Apollo imberbis esset. Qui disciplinam morum tractant, de hoc Græcorum facto secus iudicabunt. Hæc est indoles, inquit, plerorumque hominum; cum malis affliguntur, primi ipsis Dii sunt remedia, at vota precesque ultimum demum refugium præbent, ad quæ haud prius fere recurrunt, quam cum omnia pæne sunt conclamata. Græci vero hanc notam ut expungerent, finxerunt, Salutem, quam nomine *ὑγίης* colebant, filiam fuisse Æsculapii atque Minervæ, aut iuxta alios Epionis, Herculis filiæ. Hac ratione contra Mythologiam suam minime peccare se censebant, quod filiæ cultum patris cultui post posuissent. Idem, ac si non suffecisset sub vnius Dææ nomine Valetudinem colere ac venerari, tres statim sorores ei associarunt, quarum primâ JASO, altera PANACEJA, & tertiâ AEGLAJA vocabatur, quæ nomina illarum potentiam satis declarant, si modo ea cum Scholiastæ Aristophanis deducamus *παρὰ τὴ ἰατρῇ, καὶ πάντα ἀκέραι, καὶ παρὰ τὸ ὑγίαν παρέχειν.*
- p. 6. Inscriptiones tam græcæ quam latinæ satis frequenter Hygiæ Deæ mentionem faciunt; Nescio tamen, an Panaceia atque Aeglaia alibi quam in Historiarum monumentis inueniantur. Nomen fateor JASONIS in hocce tantum numoprehendi, quem Cl. Baudelotus benigne mecum

Tab. II. n. 3. communicauit.

Numus hic in veteri ciuitate Achaïæ forsân signatus est, cui nomen Jassus, cuius Plinius & Pausanias frequenter meminerunt. Sed sola nominum inter se conuenientia, uti Harduino (d) obseruatum, aniam præbere.

(c) Pausanias in *Atticis Corinth. & Achaic.* 576. f. 584. f. (d) Harduino. *Numi antiqui Pop. & Urb. p. 210.*

præbere potest huic coniecturæ; cum, quæcunque etiam vrbs illum percussit, certissimum tamen sit, per serpentem ibi ex ara proflientem, atque vocabulum infra scriptum ΙΑΣΩ, Salutem Deam designare voluisse cūsores.

Illi, qui nonnullos lapidum Basilidianorum, etiamnum sub nomine ABPAXAS factis cognitorum, oculis vnquam lustrauerint, haud dubie obseruarunt, maximam illorum partem verbo ΙΑΣΩ esse insignitā. p. 7.
T. II. n. 4.

Et quoniam virtus Talismanica siue telestica iis assignata in primis Valetudinem respiciebat; etenim, vt canit Serenus Sammonicus:

Lethalesque abigent (miranda potentia!) morbos.

lubenter crederem, verbum ΙΑΣΩ Basilidianorum æque idem esse ac Græcum ΙΑΣΩ, cum præterea mea confirmetur opinio loco Eusebii (e), qui *Ιαω est*, inquit, SALVS hoc est Dei SALVTARE; nisi Macarius & Chiffletius, qui hæc superstitiosa monumenta eruditis suis illustrarunt commentariis, affirmarent, quamquam nullo allato argumento, hæc tres ΙΑΣΩ litteras è sacro JEHOVA nomine esse contractas.

Inditum naturale desiderium, Euergetas Deos saltim cogitatione multiplicandi ansam dedit græcis hominibus, vt tot diuersa Deæ Valetudini imponerent nomina; Atque vt, teste Varrone, vltra trecenti fuerint Ioues, pro totidem Diis habiti. Minerua quoque haud exiguum accepit cognominum numerum. Huic enim Athenienses etiam Hygieæ nomen tribuerunt, quæ forsan illa fuit Minerua Hygiea, illa ipsa Pallas salutaris, cuius imaginem Antiochus Soter (f) Galatas debellaturus, in vexillis suis depingi curauit, vt ea militum animos, magno inimicorum numero conterrefactos confirmaret & à metu reuocaret. p. 8.

Nec minori Græcis veneratione Romani hanc Valetudinis Deam sunt profecuti. Quin etiam videntur Romani maiori illam reuerentia quæ Medicinæ Deum coluisse, quoniam huic Deæ templum iam erat Romæ exstructum centum amplius annis prius, quam vllus adhuc Medicinæ artis peritus sedem ibi fixerat. Si quidem vera sunt, quæ Plinius (g), Veterum testimoniis laudatis, affirmat: *Populum Romanum vltra sexcentefimum an-*

D 2

mm

(e) *De prepar. lib. IV. c. 29.* (f) *Coel. Rhodi. quest. lib. III.* (g) *Hist. Nat. lib. XXIX. cap. 1.*

nam sine Medicis degisse; primum e Medicis venisse Romam Peloponneso Archagathum Lysania filium, L. Emilio, M. Livio COSS. A. V. DXXXV. eumque Vulnerarium initio vocatum, mox à sauitia secandi vrendique transisse nomen in carnificem, & in tadium artem omnesque Medicos.

Suetonius (b) cum de Veterum caerimoniis, ab Augusto reuocatis, sermonem facit: *Intermissum inquit, diu Salutis augurium restituit. Quale autem id fuerit genus superstitionis haud dubie satis subtile Romanorum, solus Dio (i) nos edocuit: Est quoddam, inquit, diuinationis genus, quo per*
 p. 9. *auguria inquiritur, concedantne Dii, ut Salutem orent, ac pro ea faciant vota, quas nefas esset eam prius, quam concedatur, petere. Obseruat deinde, purum diem ad id fuisse deligendum, quo nullus exercitus ad bellum esset profectus, nullum praelium commissum, qualem diem invenire posteris temporibus fuit longe difficillimum. Addere neglexit Dio, quonam in loco Salutis caputatum fuerit augurium. Wolfgangus vero Lazius, (k) nescio quo auctore, affirmat in illa ipsa hoc factum esse Tiberis insula, Serpentis Epidaurii sede, cum Romam appulisset.*

Aedes Salutis condita est ab Illustri viro Junio Bubulco, quam A. V. C. CDXLII. ipse tertium Consul vouerat, cum Dux exercitus Romani contra Samnites feliciter pugnans victor ab iis rediisset. Post triumphum populus ei Censoris dignitatem contulit; Huius muneris sui tempore templum ex voto, quod Consul nuncupauerat, exstrui curauit, absolutum A. V. CCCCLI, quo fuit Dictator. Tunc, ut ait Livius, (l)
 p. 10. *Aedem Salutis, quam Consul vouerat, Censor locauerat, Dictator dedicauit. P. Victor, sexta regione Urbis templum hoc prope Quirinalem montem collocat, qui inde Collis salutaris est appellatus, vti porta, quæ suberat, porta Salutaris dicta fuit.*

Exstant adhuc numi gentis *Junia*, in quibus caput Deæ cernitur, quæ, ut subscriptum nomen SALVTIS declarat, Dea est Valetudinis, neque dubitandum esse cenſeo, quin ad nostrum Junium Bubulcum ille sit referendus, quamquam non in eo cognomen Bubulci, sed SILANI nomen legitur, qui forſan vnus è Bubulci posteris fuit, atque hoc pietatis maiorum ſuorum monumentum reſtituit.

Ad

(b) In *Auguſto*. (i) Dio lib. XVII. (k) *Specim. Comment. in Vet. Numiſm.* (l) lib. X. *Decad. 1.*

Ad explendum desiderium curiosæ posteritatis in aversa horum p. 11.
 numorum parte oportebat repræsentari templum à Bubulco Saluti consecratum. Sic enim nobis constaret de ordine atque ratione huius architecturæ, cuius descriptionem in Veterum monumentis frustra quærimus, licet, ut Plinius (m) testatur, hæc Salutis ædes ad Claudii usque tempora durauit, cuius sub Imperio illa fuit exusta. Sane non è minimis Romæ veteris operibus hoc fuisse videtur, si modo exterior eius facies interiori respondit, quam celeberrimus ille Fabius ex illustri Fabiorum familia ortus pinxerat, qui *Pictor* postea cognominatus, primus fuit temporis sui Historicus. Titus Liuius eius subinde non sine elogio meminit, cum vocans *Scriptorum antiquissimum & longe antiquissimum*. Optandum erat genuina esse illorum scriptorum, quæ Annii Viterbensis sæculo decimo quinto tum sub huius Pictoris, tum etiam Beroffi, Catonis, Megasthenis atque Archilochi nomine publicæ luci exposuit.

Non autem solus Junii Bubulci numus Deam salutem hoc modo oculis nostris sistit. In alio quoque familiæ Aciliæ illa conspicitur, cuius aduersa facies à priori in eo tantum differt, quod *Salutis* ibi & in hac *Salus* legitur. Numus auersus mulierem exhibet stantem, sinistro brachio parvæ columnæ innixæ, atque serpentem dextra tenentem, circumpositis verbis: MV. ACILIVS III. VIR VALETIV. Quas alii iam recte explicarunt sic: *Mutius Acilius Triumvir Valetudini*. p. 12.
 Tab. II. 6.

Cl. Patinus in emendata & aucta Fulvii Vrsini editione singularem observationem huic numo subiunxit. Contendit enim legendum hic esse TRIVM VIR VALETIV *dinarius*, atque hoc ad genus illud Magistratus referendum, quod ideo erat institutum, ut curam Nosocomiorum gererent, in quibus peregre aduenientes e locis de contagio suspectis, aliquamdiu debent, commorari priusquam in urbem admittantur. Nec enim credibile esse, addit ille, in vrbe tam populosa, qualis Roma, & ut Galenus refert, pesti admodum obnoxia, tam utilem in præcauendo diligentiam fuisse neglectam.

Quam plurima concurrunt ad destruendam hanc sententiam, ut diutius ferri eam in præiudicium veritatis sit nefas. Primum, quod mihi hanc in rem occurrit argumentum, ex alto veterum scriptorum silentio p. 13.
 D 3 peto;

(m) lib. 35. cap. 4

peto; qui nusquam huius Magistratus mentionem faciunt. E contrario quam sæpe legas, *Triumviri adibus sacris conquirendis, reficiendis, donis persequendis, agris dividendis, colonia deducenda, Reipublica constituenda*. Hæc enumeratio, quam amplius adhuc producere possem, præterea me docet, titulum *Triumviri Valetudinarii* nequaquam cum iis convenire, quos Magistratus Valetudinis vocamus; Romanosque, si apud illos eiusmodi officium in usu fuisset, minime hoc nomen ei tribuisse, neque adiectivum, ut Grammatici loquuntur, addidisse titulo Triumviri, quorum officium aut secundo aut sexto casu exprimere solebant, utpote *Triumviri* aut *Septemviri epulorum*: *Triumviri auro, ære, argento flando feriundo &c.*

Etiam Onuphrius, cuius Patinus nullam facit mentionem, quamquam ante eum Acilii numum eodem sensu iam explicauerat, illum non vocat *Triumvirum Valetudinarium* sed *Triumvirum VALETUDINIS TVenda*, duas efformans ex vnica voce VALETU. in fine decurtata, cuius tamen litteræ nulla nota distinguuntur, litteris æque ab inuicem distantibus, quod huius sententiæ infirmitatem magis adhuc declarat. Sed ipsamet auctoris verba apponamus, quo rectius de tota re sententiam ferre lector possit: *Huius Magistratus, inquit (n) nulla apud veteres auctores, quod sciam, mentio est, in antiquo vero argenteo nummo sic scriptum est, M. ACILIVS III. VIR. VALETU. Hi nostra at æte pestis causa creari solent, atque Domini sanitatis vocantur, quibus temporibus de morbo suspectis magna potestas concedi solet; Nummi autem verba sic interpreto: M. ACILIVS III. VIR. VALETUDINIS TVenda. Quando denique Galenus, qui tempore M. Aurelii vixit, affirmat, Urbem Romanam admodum fuisse pestilentiae expositam, nihil hæc pro Triumviris Valetudinariis Patini faciunt. Nam & Londinum similiter malo illi epidemico obnoxium est, nec tamen hinc inferre licet, Magistratus eiusmodi valetudinarios ibi esse constitutos.*

Præterea ut mihi exponat quæso, num nobiles ad hoc officium delegerint viros, aut illud viris duntaxat è plebe parvæ auctoritatis imposuerint? Si virorum illustrium hoc fuit officium, equidem mirandum est, quod tanta dignitas in vno saltem numo gentis Aciliæ notata reperiatur. Si eo munere functi sunt homines humili loco, non minus mirandum est, Acilios, è quibus Tribuni, Prætores atque Consules fuerunt, suis in monu-

(n) In Comment. Reip. Rom. lib. 2.

monumentis abiectæ hoc conditionis officium iactasse. Sane sub Confu-
libus & sub primis quoque Imperatoribus Medicina à seruis tantum aut à
libertis Romæ facta fuit.

Seneca tertio de Beneficiis libro c. 24. de Domitio, à Cæsare ob-
sidione cincto, cui resistere amplius haud valebat: *Imperauit medico, in-*
quit, eidemque seruo, ut sibi venenum daret. Suetonius in vita Caligulae p. 15.
refert Augusti ad Agrippinam litteras, quibus hæc inter alia ad eam per-
scripsit: *Mitto præterea cum eo ex seruis meis medicum.* Idem auctor in
vita Neronis Medicum libertum memorat. Cicero in Oratione pro Re-
ge Deiotaro, cum de Philippo, qui è primis erat accusatorum Regis, lo-
quitur, *Medicum eum vocat, & seruum Regium.*

Inscriptiones Gruteri atque Reinesii plures nobis suppeditant li-
bertos medicos. Idem in Plinii & Symmachi litteris obseruatur, quo-
rum loca hic afferre nimis longum esset, & ab argumento nostro de Va-
letudine nimium nos distraheret. Constat quidem, per eorum, qui
deinceps Medicam artem professi sunt, scientiam peritiamque clarissi-
me innotuisse Romanis præstantiam huius artis, nimis antea abiectæ &
in suis incunabulis neglectæ, inde tamen nihil colligi potest ad explican-
dum numum nostrum, primis illis temporibus signatum, in quibus Medi-
cæ arti & ipsis Medicis parum honoris tributum fuit.

Ænigma denique in solo nominis *Acilii* etymo consistere mihi vi-
detur. Constat enim, nec Cl. Patino latuit, Acilios à græco. *ἀκείου*
Jonice *ἀκείου* sano, medeor (o), quemadmodum Æmilios *ἀπὸ τῆς*
αἰμυλίας à festiuitate dictos esse. Exinde haud dubie factum est, vt in in-
finitis aliis numis Consularibus deprehendimus, quod Acilii affectarunt
Deam Valetudinis variis, quibus potuere, modis & diuersis nominibus,
vt *Salutis* & *Valetudinis* in numis suis representare, quod alius eiusdem
Consulis numus mirifice confirmat, in quo Deus etiam Æsculapius dupli-
ci modo expressus apparet.

Tab. II. 7.

Neque deest ceteroqui suspicandi locus, aliquem ex nobilissima
hac & potentissima Romæ familia templum ibi aliquod Sanitatis Deæ sub-
stingu-

(a) Eiusdem fuit sententiæ iam ante Cl. GROSEVM Præstantissimus Be-
gerus, vt videre licet in *Thesauri eius Brandenb. Tom. III. p. 530.*

- singulari Valetudinis nomine condidisse. Neque enim sine causa Plinius
 p. 17. (p) de Archagatho Medico, qui primus Romæ larem fixit, obseruat: *Tabernam ei in compito Acilio emptam fuisse publice*. Numo itaq; ipsius antiquam verbi VALET V. per compendium scripti expositionem *Valetudini* seu *Valetudo* concedamus, quod est ipsum nomen Deæ in auersa numi facie expressæ, atque à Dea Salutis omnino diuersæ, quainquam pro vna eademque plerumque habentur ac confunduntur. Valetudo enim de corporis tantum sanitate atque bono habitu intelligi potest; Salus autem bonorum vitæ humanæ omnium conseruationem pariter complecti videtur. Neque alio sensu explicanda sunt hæc in numis obuia: *Salus aterna. Salus generis humani. Salus mundi. Salus prouinciarum. Salus Reipublicæ*. In eandem sententiam Terentius de familia perditâ, in qua omnia pessundata erant difficilibus moribus senis heri, libidinibus feminae & filii iuuenis luxu,

Ipsa, inquit (q), sicupiat Salus

Seruare prorsus hanc familiam non potest.

- Auersus numus Augusti aliud adhuc luculentum huius rei exemplum nobis suggerit. In eo enim Pax Dea non tantum cum caduceo, corona oleaginea & aliis, quæ ei competunt, ornamentis, sed Salutis quoque Deæ insignibus adiunctis, vt in vno quasi typo comprehenderent omnia, quæ Romæ felicitatem sub Augusti imperio repræsentare aliquo modo
 Tab. II. n. 8. possent.

- Quin etiam nomen Salutis ea comprehendere videtur omnia, quæcunque prodesse vel defunctis vel viuus poterant, quoniam finitis exsequiarum caerimoniis illi, qui funeri interessent, acclamabant defuncto: *Salve & vale*. Præfens enim matris Faustinae numus post mortem eius cufus, vt indicat DIVAE nomen capiti adscriptum, numquid hanc meam sententiam confirmat?
 Tab. II. n. 9.

- p. 19. Fortassis etiam ingeniosa adulatione ac subtili, quam cum externa simplicitatis specie scite coniungere nouerant Romani veteres, indicare voluerunt, genium Augustæ consecratæ salutem esse Reipublicæ. Hinc defuncta Liuia in numis repræsentata fuit addito titulo *Salutis Augustæ*, qui non inferior est alteri *Genetricis Orbis* elogio, quod spiranti tributum
 Tab. II. constat.

Num. 10. (p) Plin. lib. XXIX. cap. 1.

(q) in *Adelph. Scen. VII. Act. IV.*

Non

Non instituti mei est, exactam hic descriptionem tradere omnium symbolorum, quibus Deam Valetudinis adumbrarunt Romani. Quæ enim mox afferam, sufficientem iudicandi hac de re materiam nobis præbent, siquidem varietatem, quam in aliis reperire licet, substantiam ipsam rei haud adeo attingentem, ingenio veterum sculptorum adscripserim, qui, hominibus nostræ ætatis in eo similes, vt ectypa quoque sua pro archetypis venditarent, eadem affectabant insignia reddere singulari quadam nota quam ipsi excogitauerant. T. II. num. II.

Typi illi conspectui sistunt mulierem stola indutam, iam sellæ infidentem, iam stantem, quæ serpenti, in brachio eius quiescenti, aut aræ circumuoluto cibum porrigit. Equidem omnibus constat, nec notare est necesse, serpentem, solenne prudentiæ symbolum hoc loco pro ipso Medicinæ Deo sumi, siue quod prudentia maximam huius artis partem efficit, siue quod Æsculapium Epidaurum sub serpentis forma Romam abduxisse se Romani putarunt, siue quod hoc animal, quod cutem suam veterem quotannis deponit nouamque induit, omni nos tempore sperare iubet reiuuenscentiam, denique circa aram assidue serpendo docet nos, Sanitatem esse donum Deorum. p. 204

Præter hæc rationes vbique obuias in animum mihi induco, maius adhuc mysterium sub serpentis figura latere, qua Græci & horum exemplo Romani Æsculapium sunt venerati. Neque enim dubito hoc ad cognitionem, quam vtrique de sacris litteris habuerunt, referre, in quibus obseruarunt, quod Dominus, Moyses precibus exoratus, *Fac*, inquit, *(r)* serpentem aneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum uiuet. *Fecit ergo Moyses serpentem aneum, & posuit eum pro signo &c.* Inuenio Tristantum & Patinum idem iam ante me annotasse; sed existimo non nihil locupletare me ipsorum obseruationem, si monuero, & locum istum Sacræ Scripturæ anslam dedisse metamorphosi Æsculapii in serpentem, & Hebrææ gentis ophilitiam fuisse causam non postremam huiusmodi superstitionis apud Græcos Romanosque. Sane Israelitæ tam miraculose aspecturæ nei serpentis sanati, summa eum cura in perpetuam tanti miraculi memoriam conseruari debere existimarunt, sed hoc statim monumentum carnali huic atque crassioris ingenii populo in profani cultus scandalum abiit, E

(r) Num. XXL

p. 22. abiit, qui solis sensibus duci se patiebatur, & suffitum ei tanquam Deo faciebat, adeo ut prudens ille Ezechias impietatis huius cursum tunc demum posset sistere, cum materiam eius *serpentem aneum confregit*, quem fecerat Moyses, siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum. (s) Rex iste, cuius nunquam sine elogio Sacra Scriptura meminit, 700 circiter post Moysen & totidem ante natum Christum annis vixit eo ipso tempore, quo Romana coepit Respublica, & Græcia maxime florebat.

Sipaulo attentius consideramus vasculum, quo Dea Valetudo in numis representata Æsculapio sub figura serpentis, offert, facile in aliis pateram siue poculum, in aliis placentam deprehendemus. Patera siue poculum haud dubie idem est, quod Græci Μετὰντρον *Metatron Poculum salutis* appellant, & Pollux (r) simpliciter *ὕγιαινα* vocat. Idem nomen tribuit ille placentæ, quam Hesychius docet confectam esse farina oleo & vino subacta ad offerendum Diis, cuiusmodi placentam esse, quam Dea Salus manu tenet, per est credibile.

p. 23. Propertius & post eum Ælianus (v) de cærimonia quadam loquuntur observata Lanuvii siue Lauinii in veteri vrbe Latii, quod hodie Romania appellatur, horum verba cum typo præsentium numorum mirum in modum quadrant. Ibi Deam aiunt sub figura ætate prouecti draconis fuisse cultam, cuius cubile antrum erat obscurum ac profundum. In hoc quotannis virgo ætate integra ingrediebatur, quæ mazam præparatam ei offerebat. Locus corruptis tantum, non autem virginibus periculosus, siquidem draco ex ipsarum manibus familiariter cibum fumebat, præfatio certissimo felicitis futuri & fertilis anni, ut canit Propertius lib. IV. Eleg. VIII.

*Si fuerint casta, redeunt in colla parentum,
Clamantque agricola: fertilis annus erit.*

Videntur itaque illi, ut hanc memoriam antiqui Latinorum ritus conseruarent, eam in aduersis numis hic delineatis luculenter representare voluisse. Certe Salutis Dea sub figura pulcerrimæ amantissimæque mulieris in iis conspicitur, quæ porrectæ manu cibum serpenti præbet, & propitius

(s) IV. Reg. XVIII. (r) Pollux lib. V. c. 11. § 16. (v) De Anim. lib. XI. cap. XVI.

pitius ille Deus accedens oblatam sibi mazam manducat, quo ipso spem eorum certissime confirmabantur.

Nescio an simile quid obseruatum fuit etiam in sacrificiis, pro valetudine impetranda oblatis. Nonnulla Inscriptionum antiquarum fragmenta, a Grutero (*) allata, nos edocent, communiter huic Deae vaccas fuisse immolatas, ut: JVNONI VACCAM.... -SALVTI PVBLIC. VACCAM. &c. MINERVAE VACCAS II.... -SALVTI PVBLICAE VACCAS II. &c. Et Lucianus lepide ait, alios regnum per Hecatomben, alios Valetudinem oblato boue seu vacca velle sibi comparare. Eiusmodi sacrificium in Commodi quodam numo reperi, qui optime cum argumento meo quadrat.

p. 24.

T. II. a. 12.

Ingens pestilentia totam Italiam eius sub Imperio afflixit. Vota & sacrificia haud dubie occasione tam graui non intermissa fuerunt, cuius rei argumentum delineatus numus esse potest; nisi maius eum ad tempus referre, quo Commodus post primam detectam conspirationem a Lucilla sorore, Quadrato atque Tarantino Paterno, Praefecto Praetorii contra eum factam, ingentem sacrificiorum numerum Salutis Deae obtulit, & SOTERIA siue ludos in honorem suum exemplo Domitiani instituit, qui maior periculi, quod iuuenis subierat, cum in Capitolio ab exercitu Vitellii cincto, pene esset exustus, in grati animi memoriam paruum Saluti Deae templum exstrui curauit, quod in hocce numo etiam num conspicitur, cuius haec est inscriptio: SALVTI AVGVSTI.

p. 25.

T. III. a. 1.

Quamquam inscriptio numi Commodi habet: VOTASOLAE PRO SALUTE Populi Romani; sensus tamen in ea est dubius. Imperator enim ille vix umbram quandam libertatis Populo atque Senatui reliquit, quippe qui utrumque pro seruis suis aut libertis, & teste Lampridio (x) Romam vix pro Colonia sua habuit, Commodianum etiam Populum Romanum dixit, urbemque incendi iusserat, utpote coloniam suam.

Magnus Pompeius, uti Velleius Paterculus (y) refert, grauissima sententia valetudine in Campania, vniuersa Italia vota pro salute eius primo omnium ciuium suscepit. Aurelius Victor (z) idem hoc pro Tribuno Liuiο Druso factum fuisse prodit: Vota, inquit, pro illo per Italiam publice

p. 26.

E 2

suscepta

(*) Gruter. p. CXIIX. (x) Ael. Lamprid. in eius vita. (y) Paterc. Hist. Rom. lib. II. (z) Victor. de Viris Illust.

fuscepta sunt. Sed quod pridem florente Republica singularis erat benevolentia, in consuetudinem denique & in debitum officium sub Imperatoribus abiit, qui volebant initio cuiusque anni pro sui Imperiique conservatione atque diuturnitate vota suscipi, & à Magistratibus geri curam, ut huiuscemodi votorum formula tabulis marmoreis aereisque insculperetur. Pridie Nonarum Januarii hoc solenniter fiebat in Capitolio. Eo enim Sacerdotes & Flamines sacerdotali habitu amicti sacrificia offerebant praesente Imperatore, pro quo benignitatem Deorum implorabant, & populus, vota sua horum precibus adiungens, alta voce exclamabat:

De nostris annis tibi Jupiter augeat annos.

Vnum è primis capitibus, quæ Senatori Thraseæ Beto à Nerone veluti crimina sunt impacta, hoc fuit, quod solennitati isti anniuersariae aliquoties non interfuisset. (aa)

p. 27.

Laborem perquam tædiosum parumque utilem aggredierer, si singulorum Imperatorum numos ordine instituerem referre, sub quibus Romani memoriam votorum nuncupatorum & sacrificiorum de morbo aut protectione consignarunt, ut VOTA SVSC. vel SOL. PRO SAL. ITV. ET. RED. Ita nemo fere Imperatorum est, in cuius gratiam cula huiuscemodi monumenta proferre non liceat, neque lemmata eiusmodi & typi optimos Principes à malis distinguunt. Idem enim elogium *Salutis Generis humani* Augusto & Commodò, Traiano & Caracallæ comune est in numis, & si historiae veritas ab hisce monumentis solis dependeret, æque omnes hoc meruisse viderentur. Quomodo vero de his integrum esset iudicare, nisi in subsidium venirent historici, qui post illos vixerunt, adeoque spem & timorem procul habentes, libere eos, & ad vivum describere potuerunt? Hi vero cum Commodi, Caracallæ & aliorum nonnullorum, qui eos aut præcesserant aut infecuti sunt, mentionem faciunt, publico nomine hæc facta ipsis vota atque sacrificia diffidentur, animo populi ab illis alienissimo, quorum tyrannis potius quam benignitas hæc ipsi expressit. Iidem scriptores vicissim testantur, Romanos, amoris sui in Augustum signis eiusdem generis sed sinceris haud contentos, singulari zelo insuper novum sacrificii genus Salutis Dæ obtulisse, quippe omnes, teste Suetonio, (bb) ordines in Lacum Curtii quotannis, ex voto pro salute eius, stipem

p. 28.

(aa) Corn. Tacit. *Annal. lib. XVI.* (bb) Sueton. *in eius vita c. 57.*

spem iaciebant; sperantes, quod exemplo illustis Curtii, à quo Lacus nomen duxit, cum pro salute vrbis in eum se armatus præcipitem dedisset, Diu similiter rationem essent habituri opum, quas pro salute Principis sui in eum proiciebant. Nec minus salus Traiani cara fuit ipsius subiectis. Vnde Plinius in Panegyrico: Solemnia, inquit, vota pro incolumitate tua, qua publica Salus continetur, suscepimus pariter, & soluimus precati Deos, ut velint ea semper solui semperque signari.

Ecce tibi accuratum, lector, insignis gemmularæ ectypon, paruo abhinc tempore in Regiam Gazam illata, cuius delineationem pridem accepi ab amico clarissimi tunc possessoris variisque itineribus susceptis celeberrimi viri Pauli Lucæ. Hoc monumentum mihi tam singulare visum fuit, & ad Dissertationem præsentem locupletandam adeo aptum, ut Versalias me postea contulerim, quo diligentius ipsam gemmulam coram examinarem, quam etiam Cl. Oudinetus benignissime mecum com-
T. III. 2. municauit.

Ex communi fere omnium sententia hic exhibetur sacrificium pro salute Pescennii Nigri infra aram representatum, in qua Æsculapius ipse solemni serpentis symbolo medios inter ignes conspicitur, quo significatur, Deum vota ardentia pro Valetudine ac conseruatione Imperatoris nuncupata, esse exauditurum. Nomen in inferiori gemmularæ parte notatum legitur hisce litteris: Α Κ Γ Π Ε Ν Δ Αυτοκράτωρ Καίσαρ Γαίος Πέσκεινιος Νίγρος Δίκαιος. *Imperator Caesar, Caius, Pescennius, Niger, Justus.* p. 29-

Non æque faciles explicatu sunt litteræ, quæ in media area occurrunt, atque Oedipis nostræ ætatis fixerunt crucem. Nonnulli volunt, A litteram infra aram, nomen denotare vrbis, in qua hoc sacrificium fuit peractum, Antiochiam nempe Syriæ metropolin, vbi Pescennius ab exercitu, cui præerat, Imperator est electus. J alterum initialem esse litteram nominis Ιελαίη, qui hoc sacrificium aut votum suscepit, atque Julius CABOON vocatur. ΕΘΗ autem per compendium pro ΕΘΗΚΕΥ posuit, *dedicauit* scriptum, formulamque esse eiusmodi in monumentis solemnem, quibus dedicatio atque consecratio rei alicuius designatur. Et r denique nomen patronymicum Iulii huius Saboonis significare, Τηλαίην v. g. ab Hypæpa Asia ciuitate aut ab alio opido Syriæ, cuius nomen eadem littera initiali gaudet. p. 30.

Inter illos, qui hanc explicationem vniuerse amplectuntur, nonnulli singillatim reiciunt expositionem vltimi r per *τράπηρον*, & maiori veri specie per *τράχη* illud interpretantur, hoc modo: *ΕΘΗΚΕΝ ΤΡΑΧΗ*, *Dixit Salutē*. Alii vltius progrediuntur ingenio, & ē *ΚΑΒΟΝ*, quod ipsorum nimis durum auribus videtur, duas voces faciunt, *ΚΑΒΕΙΡΟΣ ΟΙΩΝ*: *Sabinus Augur*, & omne vitium sculptori parum in hoc opere accurato impingentes illum agunt reum, omīssi *ἰῶτα*, quod inter *Ο* & *ΩΝ* exstare oportebat ad vocem *ΟΙΩΝ*: *ἰς* exhibendam.

p. 31. Prima quæ de isto monumento in mentem mihi venit cogitatio hæc fuit: A illud infra aram optime posse *Αγλαδαίμονα* sive *Bonum Genium* significare, cum non solum numus, ē Gaza regia à Seguinto (cc) allatus, in quo vox isthæc integra circa serpentem legitur, hanc meam sententiam confirmare videretur, sed & locus Plutarchi *lib. VIII, 10. Συμποσ.* cuius hæc sunt verba: *καὶ μὲν οὖν τε τὸν νέον οἱ προιατῆτα πίνοντες* *ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΩΝΙ* *πίνονοι μὲν μετὰ χειμῶνα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν* *ΑΓΛΑΘΟΥ ΔΑΙΜΩΝΟΣ* *Ἀθηναῖοι δὲ Πιτογία προαγορεύουσιν.* Jam vinum quodque qui bibunt citissime, Anthesterione hoc faciunt mense, qui hyemem subsequitur, diemque illum, quo gustatur nouum vinum, nos *BONI DAEMONIS*, Athenienses *Pithagiam* à *doliis aperiendis* appellauit.

Mensis vero Anthesterion, cuius auctor ille meminit, idibus Maii, quibus Pescennius ad Imperium fuit euectus, egregie congruit, cui etiam dici singularis cum die apud Plutarchum intercedit conuenientia. Solum locus hic oppugnat sententiam quorundam veterum Calendariorum, qualia quidem edita illa videmus, quæ mensem Anthesterionem Novembrem faciunt Latinoꝝ. Obstat etiam ordini, quem mensibus Atticis Visserius tribuit, Anthesterionem inter tres, quos Brumales vocat, menses medium collocans; quoniam Plutarchus disertis verbis testatur, huncce mensem post brumales demum sequi. Denique *ΑΡΤΕΜΙΣΙΩ* Macedonum respondet, atque in usu esse per Orientem coepit ab eo tempore, quo menses suos iuxta solis cursum instituerant. Quod locum Galeni in primum Epidemicorum Hippocratis confirmat, ubi dicit *τὴν δὲ ἐαρινὴν ἰσημερινὰν Ἀρτεμισίω*.

p. 32. Calendæ Maii, quibus Pescennius fuit electus, Laribus tutela-

(cc) *Select. numism. fol. 299.*

ribus, & Bonæ Deæ sunt consecratæ, felicissimo reliquis mensibus prælagio. Forſan etiam lapidis ſculptor in eo denotare voluit tempus electionis huius Principis, veluti diem, qui & Imperatori & Imperio felix promiſerat augurium, ita vt notæ ſic poſſint explicari: *Αγαθοδαίμων Ιατρός CABOQN ΕΘΗΚΕΝ ΤΥΙΩΝ Αυτοκρατορος &c. Bonæ Geniæ ſiue Aſculapio Amuletum, quod Saboon fecit pro Salute Imperatoris &c.*

Si contendimus, vt quamplures ſibi perſuadent, hunc Jaſpidem eſſe referendum inter Taliſmanes, atque à quodam Medico huius Imperatoris elaboratum ea ætate, qua hæc remedium genera admodum in uſu erant, quamquam Galenus, qui tunc fortaliſs adhuc uiuebat, inutiles eos ſenſuit, non quod omnem virtutem lapidibus quibuſuis vt Jaſpidi abjudicaret, ſed quoniam hiſce inſculpta exiſtimabat nullius eſſe virtutis poſſe, quemadmodum eruditus Baudelotus in ſua de Taliſmanibus Diſſertatione obſeruauit. Hac ratione A litteram infra aram ΑΒΑΚΑΝΤΟΝ interpretari licet, & reliquas notas per Ιατρος CABOQN ΕΘΗΚΕΝ ΤΥΙΩΝ *Antidotum ſiue Taliſman, quod Medicus Saboon fecit pro Salute Imperatoris.*

Sed vt rem ſimplicius perſequar, verba ſic interpreto: *Ασκληπιότης, Aſculapio Sacrum, ſeu Ασκληπιός Ιερέας Aſculapii Sacerdos CABOQN ΕΘΗΚΕΝ ΤΥΙΩΝ Saboon hoc ſacrificium pro Salute Imperatoris peregit.* Et lubenter huic explicationi accederem, cum illa & naturæ rei & numo Peſcennii græco magis videatur conuenire, cuius in auerſa facie Aſculapius aut Imperator ipſe habitu huius Deibaculo, cui ſerpens circumuoluitur, innitens comparet.

P. 33.

Interim accepi virum quendam eruditum primæ cauæ (Reu. Patrem Harduinum,) cuius doctrina, ingenium & ſagacitas Tibi, Illuſtriſſime Domine, plane perſpectæ ſunt, de hoc monumento ſententi-
am fouere longe diuerſam. Explicatio fateor, quam proſert, elegans eſt, nobilis & auctore ſuo digna. Vt autem omnis eius elegantia & acumen integrum conſtet, multa remouere præiudicia & cum primis ſupponere debemus, gemmam hanc exquiſite licet elaboratam, & quæ omnino antiquitatis ingenium refert, tamen ſæculo duodecimo aut plane decimo ter-
tio ſculptam eſſe, eoque tempore in Gallia aſubique artiſces floruiſſe eiuf-
modi in arte præſtantiſſimos. In hac ſculptura uniuerſim res eſſe con-
iunctas plane alienas, & quæ nullo modo ſibi inuicem reſpondent. Ca-
put

P. 34. put in ea occurrens lauro cinctum ex numo antiquo Imperatoris cuiusdam Romani, quem fors obtulisset, esse defunctum; postea à manu adhuc recentiore accessisse Pescennii nomen, quod oris ductus quodam modo Nigrum referre viderentur, eiusque rei argumentum esse litterarum ex aduersa & inferiori parte collocatarum diuersitatem, siquidem hæ posteriores non eundem artificem præ se ferunt, sed à manu haud adeo perita videntur exarata.

In ceteris omnibus, vti existimat, tam in Symbolis quam in litteris adscriptis Christianismum sapit hæc gemma. Ara cum serpente medios inter ignes denotat, quod ignis caritatis atque religionis libidines nostras, quarum symbolum, vt prisca Doctores Ecclesiæ notant, serpens est, consumere debeat. Nec minus litteræ superiores sensum sacrum producant, si ita explicentur: *Αδωαις Ιεωυα CABΑΑΙΘ, ΟΩΝ ΕΙΧΩΝ Η ΥΙΟΣ. Dominus Deus virtutum, vel, Exercituum, qui est imago Dei sue filii. Nomen Domini Dei virtutum* imprimis erat filio tributum, quod in Dialogo S. Iustini & alibi obseruare licet.

Sculptor itaque cum insignem lapidem reperisset, sculptura suam longe nobiliorem reddere instituit. Loco elegantissimo, qui colore maxime æquali esset, insculpsit caput Imperatoris; reliquum vero spatium primis, quas Pietas ei indiderat, imaginibus impleuit: denique confecit integrum quoddam veluti imaginum corpusculum, idoneum sane cruci figendæ curiosis, & cuius partes singulæ elegantia nequiquam destituuntur, sed quæ sunt parum oportune connexæ atque coniunctæ.

Huiusmodi argumenta, de quibus Tu, Illustrissime Domine, iudicium ferre omnium optime potes, geram nostram adscribere iubent iis potius, quibus Gnosticorum Abraxas inscriptus est, quam alijs quibuscunque. Sed huic materiæ, satis iam ab alijs illustratæ, diutius non immorabor, vti lectori erit integrum, pro genio suo vtram velit sequi sententiam.

Redeo nunc ad numos, & prætermisso Salutaris elogio, quod Diis sæpe in illis tribuitur, vt APOLLINI SALVTARI. MATRI DEVM SALVTARI. &c. obseruo, in solis numis Elagabali & Postumi nomen Imperatoris Salutis appositum inueniri, v.g. SALVS ANTONINI. SALVS POSTUMI. His adde alium Gallieni non minus singularem hæc

T. III. n. 3. inscriptione: OB CONSERVATIONEM SALVTIS.

SI

Si ad numos cadentis Imperii descendamus, eos votis insuper cernimus refertos, quæ pro salute Imperatoris nuncupabat populus, vt **VOTIS V. MVLTISX. VOTISX. MVLTIS XV. &c.** *Votis quinquennialibus, multis decennialibus. Votis decennialibus, multis quinquennialibus. &c.* **SALVIS AVGG. ET. CAESS.** *Salvis Augustis & Caesaribus.* Ita frequentes res nouæ & mutationes Imperii, barbarorumq; incursiones hunc, sum, officio & grati animi virtute firmatum, exstingueret, haud valuerunt. Quæ vtraque ratio hodiernum conseruat eundem, & feris commendabit posteris. Felices, si, perinde vt nos, vitam ducant sub Principe Augusti & Traiani sæculum reddente suis, cuius Deus propitius fata longius differat, iubeatque illos tempora suæ beneficiis ipsius ac victoriis computare.

Enim vero Tu, Illustrissime Domine, qui locupletandæ sæculi eiusdem gloriæ natus esse videris, nec minus præstas inter ceteros illius subiectos singulari in eundem religione, quam nobili genere, eximia in Deum pietate & profunda eruditione. Tu, inquam, non cessas, sacri sequistris instar, à Deo vero valetudinis fonte continuationem tam singularis & multiplicis gratiæ calidis precibus exposcere. Vtinam sacrificiis tuis Deus annuat propitius! Vtinam & Tu, Illustrissime Domine, per multos adhuc annos sacra facias pro valetudine Regis, atque ipsæmet vtaris sanitate prospera, qualem requirit Ecclesiæ, Reipublicæ & rei litterariæ salus, & qualem exoptant omnes, qui à Te amantur, & quibus perinde vt mihi virtus tua perspecta est. Quod superest, perpetuo futurum me esse profector,

Illustrissime Domine,

Nominis Tui Excellentissimi

Cum primis obseruantissimum

GROSEUM de BOSE.

ANDRÆ

III.

pag. 1.

ANDRÆ MORELLII

de

NUMMIS CONSULARIBVS

Epistola

AD VIRVM CLARISSIMVM

JACOBVM PERIZONIVM

QUum à primis anſis mihi ſemper in more fuerit poſitum, libros eorum, qui diligentiam & ſtudia ſua rei nummarie Veterum conſecrarunt, vel etiam obiter in hoc genere operæ pretium fecerunt, inſpicere ſubinde, & cum cura euoluere; contigit, vt quas Tu, VIR CELEBERRIME, omnigenæ Eruditionis Tux teſtes euulgaſti Animaduerſiones Hiſtoricas, iam in Gallia magna cum animi voluptate perlegerem. Ex eo tempore maximo deſiderio exarſi, noſcendi Te propterea, & coram etiam colloquendi, vt ex doctrina Tua vberiorum fructum caperem. Quæ felicitas demum mihi contigit, ante annos haud paucos negotiorum quorundam cauſa ad Batauos profecto, vbi famam Tuam à præſente ſuperari deprehendi, & humanitatem doctrinæ parenteſſe. Inde iam nata mihi fiducia eſt, has ad Te publice dandi literas, vt Tuam, aliorumque egregiorum in his ſtudiis Virorum ſententiam exquiram, de Nummis quibuſdam Conſularibus, vbi cum nouis explicationibus dubitationes quoque nonnullæ mihi ſunt natæ. Cum enim inſigne Conſularium Nummorum opus prælo ſubiiciendum omni meo labore parem, velim iudicia Tua, aliorumque prius diſcere, vt mea, vbi opus eſt, vel corrigam vel confirmem. Hac autem occaſione placet conſilii, moræque reddere rationem, ac omnibus palam facere, quam pertinaciter hætenus aduerſa fortuna

fortuna susceptis meis restiterit, ne videar vanis promissis imposuisse On-
bi Erudito.

Ex altero scilicet Specimine Lipsiæ edito satis liquere puto, quibus obstaculis à proposito meo in Gallia fuerim deiectus, de quo in præ-
sens vel propterea non plura, quod mali perpeffi author præcipuus iam
num in locum suum abierit, mihiq; sufficiat REGEM MAXIMUM me Cle-
mentissimo suo alloquio fuisse dignatum, tandemque in Patriam reuer-
sum tanta insuper beasse gratia, ut Regia illa munificentia etiam maleuolu-
rum quorundam excitauerit inuidiam.

Ex Gallia interim in Germaniam mira fortuna delatum ad perfo-
quendos, & ad exoptatum finem perducendos labores summe extimu-
labat in Specimine meo pag. 22, memoratum ac promissum auxilium.
Quod vero cum primitias non superauerit, intermissique aliquandiu spes,
Magni Patroni casu penitus fuerit sublata, egoque sic derelictus in maxi-
mam sumptuum inciderim iacturam, non modo languescere coeperunt
labores mei indies, sed & tantus exinde moeror animum occupauit, ut
ante triennium hemiplexia tactus, totius Operis filum abruptere fuerim
coactus. Inde vero mihi paulo reuiuiscenti animum denuo adiecit Illu-
strissimi Comitis Schuuartzburgici Clementia, qua huc usque frui sin-
gulari, eaque factum est, ut mihi dexteri lateris visu priuato adiunctus fue-
rit *M. Christianus Schlegelius*, qui verba & dictata mea calamo exciperet.

Memorata hæc tanti ponderis apud omnes beneuolos Lectores
fore confido, ut ad commiserationem potius commouere valeant, quam
eosdem in ea relinquere persuatione, quasi susceptum opus leui ne-
glexerim animo.

De primo satis: alterum quod attinet, penes me quidem consti-
tueram, Imperatorum nummos cæteris præmittere, horumque iam ul-
tra quingentas tabulas sculpi feceram, sed cum integram seriem nondum
constituerent, ipseque delineationes in hoc meo statu amplius dare prorsus
nequeam, non exiguum inde labori accrescere difficultatem facile depre-
hendi. Ad Nummos Consulares ergo animum adieci, eo cum maxime perdu-
ctus, quod Imperatoris non solum tempore priores, sed & delineati, scul-
ptique iam essent, neque in antiquissima Helueticorum Republica nasci
contigerit: hinc statui, nummos summe, quæcunque sit in Orbe ter-

rarum, Reipublica primum in lucem proterre, ad reliquas operis partes dein progressurus, si DEVS vitam viresque concesserit.

Hocce autem institutum eo usque perduci, ut nihil præsum morari possit, quam munda iam exarati Operis descriptio, in quo verba Patiniana editionis per omnia retinui, ubique tamen notas, cum nouis observationibus, & ubi opus fuit, etiam correctiones adieci. Religio quippe mihi fuit incomparabilis Fuluii Vrsini, cuius summi Viri memoria omnium venerationem meretur, cuiusque librum Scaliger Diuinae eloquio affecit, authoritati quicquam detrahere, quod eo gratius futurum spero his, qui veteri editioni iam affueti sunt. In tabulis æreis ordo & humerus Patinianus seruatus est, ita tamen, ut semper fuerint insertæ accessiones nouorum nummorum, qui suis notis distinguuntur, hocque certo promittere possum, omnes delineationes, sculpturasque ad fidem ipsorum nummorum tam accurate elaboratas esse, ut beneuolis Lectoribus se ipsas sint commendatura.

Nummi Consulares Goltzii ordine alphabetico ad finem Operis adiecti sunt, sicut libri Apocryphi Canonicis, quia dubia sunt fidei, & maior pars haud incertas notas falsitatis præ se fert, licet multo labore illorum explicationes tentauerint Viri illustres, Erizzo, Pighius alique, quorum lucubrationes addere placebit, etiam si ingenii lusus sint, in iis tamen multa discenda rem nummariam perfructantibus se obiciunt.

Hæc omnia aperire placuit, quia ad me relatum est, elegans Opus de Nummis Consularibus ad editionem festinare Amstelodami in Typographia Huguetanorum, & quia Author in Re nummaria nulli secundus, & Valentissimus Valens est, (cui inferiorem me agnosco) Reipublica literaria de Nummis Consularibus multo plura comparabit, quam hucusque apparuerunt, palmam vero labor ipse sibi tribuet, quæ & beneuoli Lectoris erudito iudicio subiecta sit.

Nunc omisiss pluribus verborum ambagibus ad ipsa recensenda dubia & observationes me statim accingam, atque ex iis primum prodeant ea, quæ in Tuis, *Vir Clarissime*, Animaduersionibus Historicis continentur; & quidem in capite primo, sicut egregia sunt omnia, quæ de Atiliorum cognomine SARANVS retulisti; ita vulgares etiam Veterum errores Eruditi Viri iudicio detegi & corrigi posse, iisdem compro-

Capite

Capite II. iucundum mihi fuit legere obseruata de Seruiliorum cognomine GEMINVS: quibus etiam coniectura Pighianæ de M. & C. ABVRHS, quod fratres fuerint, indeque etiam GEMINI appellati, veritas adstrui potest, etiam si tres littere initiales GEM. alia cognomina adiungunt, & apud Gruterum occurrat ABVRIA GENESIS; sed cum Mulier non sit Genesis; sed Geneseos organum, in eam incidi opinionem, forsitan ibi genuinum huius Gentis cognomen notatum, ac postea male descriptum fuisse, sed in literis Tuis humanissimis contrarium probasti. Stephanus Viandus Pighius, excellens Annalium Romanorum Collector, Gentis huius nomen deducere conatur ab ABVRendo, voce vetusta, sed hac derivatio Grammaticalis placere nequit. Optima etiam sunt, quæ de Patino monuisti; nam circa M. & C. Aburios in eundem errorem incidit, inquit Sigonius circa M. & G. Sertulios, & ratio eius de duplici Gente ABVRIA nullo nititur fundamento: differentia autem inter Patricios & Plebeios non erat Nobilitas, sed ius petendi quosdam Magistratus: imo prima linea libri Antonii Augustini de Familiis Romanorum (quem ipse Patinus Vrsino adiecit) potuisset ipsi indicare, ACILIAM Gentem Plebeiam, Nobilem, & paulo post LVTATIAM Nobilissimam fuisse: quod & de pluribus aliis ibidem perhibetur. Verum quidem est, quod Liuius ait, Patricios Praturam, & Curulem Aedilitatem quæsiuisse, tanquam solatium pro amisso Consulatu, sed ante M. & C. Aburiorum tempora Pratura iam ad Plebeios transierat, & primus de plebe Prætor factus est Q. Publius Philo A. V. C. CDXVI. posteaque numero Prætorum aucto, promiscue Patricii & Plebei Prætores creati fuerunt.

Maior difficultas residet in explicandis Gentis Æmiliæ nummis, qui in Vrsino per Patinum aucto Tab: I. n. 5. 6. extant. Siquidem firmissime credo, illos stante adhuc Republica, & ante imperium Monarchicum fuisse conflatos, quoniam ratio fabricæ oculis in re nummaria versatis nullo modo potest concedere, ut vsque in Tiberii Cæsaris tempora reiciantur, etiam si caput Concordiæ illud persuadere posset: sed ad Tiberii templum Concordiæ hos nummos Te non reieciisse, docent litteræ Tuæ, quia hæc ratio facile euanesceret ex consideratione Nummorum Gentis Mussidiæ, & aliorum, in quibus idem caput Concordiæ apparet, quod sine dubio Concordiæ Nouæ est, cui templum edificari, annuumque ibi Festum celebrari

lebrari iussit Senatus, quum Julius Cæsar ad bellum aduersus Parthos lepararet, de quibus omnibus Dio Lib. XLIII. Hinc non vana sequitur conclusio, tales Nummos ad illam Concordiam, vel etiam Triumvirorum spectare, cuius expressionis tamen potuit esse causa nobis ignota aut incerta. Si proinde prædicti Nummi ad Lepidi Triumviri fratrem referendi non sunt, alius Paullus Lepidus erit querendus, quod per litteras doctissime tentasti, hac inductus persuasione: nummos hos esse cufos primis vel mediis temporibus Augusti, quum Paullus Lepidus, cuius Patruus fuit Triumvir, iam Consul fuerit sub Triumvirorum dominatione, & dein primis annis Augusti Censor. Illius autem vxor Cornelia fuit, filia Scriboniæ, vxoris Augusti, ex qua ille genuit Juliam, sicuti Paullus Lepidus ex Cornelia filios L. Paullum, & M. Lepidum, qui ad Consulatum peruenierunt sub Augusto. Ab hisce vel forte à Patre eorum ipso Paulo Lepido, Nummos hos cufos certissimo Tibi documento est, quod in iis monumentum Goatis SCRIBONIAE exhibetur, nempe PVTEAL LIBONIS, & Concordiam fraternam inter Paullum, & Lepidum filios Censoris denotari tanto magis credis, quia inter eorum Auum L. Paullum, & eius fratrem, M. Lepidum Triumvirum celebris fuit discordia. Quæ omnia ex literis Tuis proponere libet, vt etiam alii Eruditi ad penitentiorem rei inuestigationem incitentur. Vbi tamen considerandum, quod vltimis Augusti temporibus non alii fuerint cufi nummi, quam cum effigie ipsius, aut certa minimum nota, illum designante, & hinc credere possemus, illa ætate nullos amplius officinam monetariam exiisse nummos, qui Reipublicæ veteris formam saperent.

In Sexto Nummo Tab. I. huius Gentis Æmilie porro considerandum venit, adscriptum TER, quod Vrsinus ad triplicem triumphum retulit, id ipsum tamen in Animaduersionibus Tuis Historicis grauib; argumentis refellitur, putasque rationes esse firmissimas, si recte considerentur. Æmilium autem TER triumphasse, docet inscriptio ab Vrsino allata, & ipso Pighio vidente Romæ eruta, prout testatur Tom. II. pag. 387. quare non etiam nummus, vt cum marmore conueniat? at si triplex triumphus non arideat, triduanum forsitan per TER notarunt. L. autem Paulum tres insignes Victorias de tribus diuersis hostibus retulisse, idque certum esse, per litteras monuisti, sed trophæum non solum victoriam, ac
ipsum

ipsum triumphum denotare, persuadet caput ipsius Triumphi in primo nummo Gentis Papie apud Vrsinum, cui trophæum adiectum est, conspiciendum; imo sub Imperatoribus trophæum Triumphum magis infert, quam quadrigæ, quæ sæpius processum tantum Consularem indicant. Interim si Eruditorum alicui certiora eruere placet, Victoriam, Trophæum & Triumphum illi concedamus.

Gentem hanc ÆMILIAM Illustrissimam nondum possum mittere, sed nonnulla adhuc de eadem hic movere libet problemata. Et quidem, quod eius primum concernit nummum, in eo plures Regem Aretam exhiberi supplicem autumant, sed sine dubio figura est Arabie gentilex, qualis stans in Traiani nummis comparet. Hoc Æmilie Gentis monumentum cum alio diuerso nuper admodum in lucem produxit Vir de Re antiquaria meritissimus, Laurentius Begerus, & quidem cum corona radiata dorso cameli imposita, in qua opinione præuium potest adducere Pigh. Tom. III. pag. 362. illam autem nunquam hæcenus obseruare mihi licuit, sed saltem tegumentum quoddam ad vehenda onera aptum, etiamsi vitra centum eiusmodi nummos viderim, & aliquot ostendere possit Thesaurus Schauartzburgicus: optarem ergo scire, an reuera talis nummus reperiatur, quia nullam perspicere possum rationem, cur hæc corona radiata adesse possit: nam Rex Aretas, aliq; Reges diademate, non eiusmodi corona vsi sunt, & apud Romanos illo tempore mortis erat signum, quippe qua Diuorum capita radiabant. In Nummo Gentis RVSTIAE eadem corona ibidem fuit exhibita, ab aliis pariter nondum obseruata, sed hæc etiam minus quadrat, quia Romani merito in suspicionem venire potuissent, Vota pro Reditu Augusti ea mente soluisse, vt mox Diuus fieret, siue moreretur: qua occasione in mentem venit, me de nummo Gentis RVSTIAE doctissimas nuper legisse obseruationes in Reu. Blanchini Epistola de lapide Antiati, & in libro de monumentis veteris Antii, quem superior anno edidit Illustris Philippus à Turre, quos Viros, etiamsi mihi noti non sint, ex unguibus tamen in omni eruditione Leones cogeui. Vterque multus est in inquirendis & referendis Fortunis Antiatis. Sed si nummum ipsum consideramus, prius ex bustis Romam representantem videtur; alterum autem Fortune est, ex quo datur colligere, Antiates Romanum ipsum, siue figuram eius pro Fortuna vobis sua coluisse, & quia Fortuna

p. 3. nã ipsius bustum illi iunctum erat, opinio vulgaris prævaluit, binas esse Fortunas Antiates siue Antiatinas: quod vero SORTES appellatæ fuerint, doctissime negat Philippus à Turre, hinc etiam SORS & bustum eius in primo nummo Gentis PLAETORIAE ad Antiates respicere non posset. Placet autem, quod in laudata Epistola, Antiatinæ Sortes fraus Sacerdotum nominentur, quia eiusmodi antiquitatis reliquiæ multis in locis adhuc in pio, scilicet, vñ sunt.

In secunda dehinc huius Gentis tabula adiecit Patinus quartum nummum, quem, etsi vñ illum habeat, reticeat, constat tamen desumpsisse ex Tristano, qui eundem cum nomine ΜΑΡΚΟΣ ΑΕΠΙΔΟΣ, nobis obtulit: nummus ipse seruatur in LVDOVICI MAGNI Thesauro incomparabili, in quo legitur ΝΙΚΙΑΣ, & exhibetur caput nudum Nicia, qui, vt ait Strabo, Coorum Tyrannus fuit, & teste Julio Polluce, purpura auroque mixtis decorauit scutum: duos eius nummos iam edidit Goltzius Tab: XXI. Insularum Græciæ, sed in nummis caput Nicia barba & laurea non ornatur, pluresque alios vide cum diuersis ab auersa parte nominibus. Nicias vero Cous, quem memorat Cicero Epist. Lib. VII. ad Atticum, vti mopes, homo Grammaticus fuit, & ad hosce nummos non pertinet.

Quæ in Specimine meo de somnio Sullæ in tertium nummum Tabulæ III. huius Gentis commentatus sum, Tibi, Vir Doctissime, non placent, nec vides, quomodo referri possint ad Sullam, quum ille Æmilius Buca IIII Vir fuerit sub Cæsare iam Dictatore, eumque in ipsis nummis expresserit, nec ausus fuisset Sullæ memoriam, & decora renouare suis in nummis sub Cæsare, qui inimicissimum expertus est Dictatorem Sullam & ipsum Faustum Sullam utique interemit. Probabilia quidem hæc sunt, sed incerti sumus, an L. BVCA, qui nummum dedit, idem sit cum L. AEMILIO BVCA IIII Viro: hæc ergo oppositio ad sententiam mutandam non sufficit: figuræ in nummo conspiciuntur, & nummi Gentis Corneliæ per omnia conueniunt cum relatione Plutarchi, vt in explicatione huius nummi somniasse vir accusari merear. Ab Amico etiam ad me relatum fuit, Virum quendam Celeberrimum atque Doctissimum, & quidem maximi moduli (vt termino artis iocari liceat) tres illas figuras interpretari de Somniis Endymionis. Quamuis vero palmam de Somniis nemini

inuideam, huic tamen opinioni me accedere non posse, palam profiteor.

Correctio Patini, qui p. 120. ex literis: L. H. TVB. effecit L. Helius Tubero, legendis tamen: L. Hostilius Tubulus, insignis est, & iudicio Tuo acutissimo prorsus digna.

In Dissert. III. pag. 223. mentio fit Gentis Veturiæ, qua occasione propono, an non eius nummi in Patino attribui possint Genti Vettiæ, idque ex eo, quod vtraque iisdem initialibus vtatur, & figuræ in auersa parte, foedus inter Romulum & Tatium denotantes, potius ad Vettium pertineant, qui mortuo Romulo InterRex fuit, cuius rei memoriam sine dubio quidam ex Vettiis hîsce nummis conseruare voluerunt. Illud tamen contra Vrsinum affirmare non ausim, præsertim quia Te ipsum in partibus eius stare, ex literis didici. Nam, vt verbis Tuis vtar, VETTIA Gens Noua fuit, nec occurrit facile ante bellum Sociale, & ciuitatem Italicis datam; VETVRIA vero Antiquissima & Patricia, inter primos quippe Consules post eiectos Reges, sæpius memorata, vt adeo quando apud Plutarchum in Numa nominatur Vettius InterRex, prorsus putes, legendum isthic VETVRIVS vel VETVSIVS, vt tunc dicebantur. Veturii autem multa gesserunt in Republica, ad quæ respicere potuit auersæ partis typus in illorum nummis. Veturia fuit, quæ filium Coriolanum adegit ad foedus cum Romanis faciendum, & Urbis obsidionem relinquendam. Veturius fuit, qui in felix illud foedus Caudinum fecit, quo tamen Exercitus omnis seruabatur. Hîsce Tuis insuper addo, quæ Doctissimus Begerus in continuatione Thesauri Brandenburgici pag. 592. de istis nummis tradit: Foedus enim Tulli Hostilii cum Albanis exhiberi coniecit. Mones insuper Tl: prænomen in Gente VETTIA nusquam reperiri, sed in nummo ipso T. VETTIVS legitur, vt bene obseruauit Vrsinus: Patinus vero literam T omisit, sine dubio hæsitans, an debeat esse L, quia Vrsinus de solo L. VETTIO loquitur, illique nummum assignauit.

De capite Augusti in nummo Gentis ARRIAE producto, aliquo modo dubitas, quia barbatum est, & vix pro Augusti agnoscendum: ipsius tamen esse, ex sequentibus apparebit. Primo perpendendum est, hunc nummum statim post Cæsaris necem fuisse conflatum, antequam

vera Augusti effigies Romæ esset nota, ac præsertim Sculptoribus; hinc nomen Cæsaris siue Augusti non adiectum cernitur, quoniam Arrius anxius adhuc erat, & euentus de rebus Cæsaris dubius ac incertus. Idem colligitur ex nummis aliis, e. g. illo quem pag. 251. n. 5. Vrsinus affert, qui statim post Cæsaris obitum fuit cusus à T. Sempronio, in quò caput quoddam exprimitur, quod nullo modo Augusto tribui possèt sine adiectis literis: **DIVI IULI F.** estque quodammodo senile ac barbatum, perinde ac in Arrii nummo, quæ omnia etiam conspiciuntur in rarissimo nummo aureo Gentis Voconia operi accessuro, itemque illo, qui pag. 136. n. 6. occurrit, vbi vix quispiam caput Caii Cæsaris vel Augusti coniceret, si additum nomen id non doceret. Huiusque generis adhuc, & diuersi passim reperiuntur. Nam Augustus barbatus deprehenditur in nummis, cum iam fuisset **III. VIR R. P. C.** sicut Antonius & Lepidus; ex quo fuit, illos barbam aluisse propter luctum ob Cæsaris interitum, quod plurimi non obseruantes Lepido attribuerunt nummos Antonii caput referentes, in Gentibus Sepullia & Vibia. Novimus præterea ex Dione, Augustum barbam nutriuisse, primamque demum deposuisse quinto post Cæsaris necem anno. Quas rationes satis roboris habere crederem ad caput hoc Augusto in nummo Arrii vindicandum.

In secundo nummo Gentis **FLAVIAE** distincte occurrit caput Apollinis cum lyra, sed quamuis plurimi huiusmodi nummi in conspectum meum venerint, tamen non satis accurate affirmare possum, an legendum sit: **HEMIS**, vel **HEMIC. THEMIS** vero legendum esse coniecisti in Dissertatione III. pag. 248. & seq. per literas autem fassus es, Te rei veritatem excogitare non posse, si non sit **HEMINA**, quod cognomen vni Cassio peculiare fuit. Interim persuadeor, **HEMIS** vel **HEMIC.** non esse cognomen Familiae, sed initium cognominis cuiusdam Apollinis à loco desumpti, vbi colebatur, quia tales denominationes Deorum fere innumeræ sunt, &, si coniecturis indulgendum, forte ab Hemissenis in Coele Syria, siue ab Hemichara, oppido Siciliae, deductum est, quo significaretur, C. Flavius in istis locis Magistratum gessisse, vel illustre quoddam facinus edidisse; si vero hæc non placeant, Apollo ipse erit rogandus, vt certiora aperire velit.

Quod **MVSA** cognomen fuerit visitatum, certum est, quia Antonius

tonius Musā, Augusti Medicus, eodem utebatur, sed an fuerit cognomen Gentis POMPONIAE, non sine ratione dubitatur, quia nusquam reperitur ulli Pomponio tributum: quapropter literæ Tuæ valde persuadent, Herculem Musarum, Musasque ipsas à Pomponiis in Gentis nummis expressas fuisse, quia plures in eā Gente exstiterint Poëtæ. Incertum tamen est, an Musarum nummi à Pomponio Rufo cusi sint, etiamsi Vir doctus fuerit: nam firmissime credo, secundum nummum Tabulæ III. percusum fuisse errore monetali, iungendo caput tertii nummi Tab. I. auersæ parti tertii nummi in Tabula secunda. Obiter etiam mones, Antonium Musam in metro Horatiano MVSVS vocari, qua occasione in mentem venit, nummos extare Tiberii, cum inscriptione: M. ANT. MVSO &c. & talem edidit Cl. Vaillant in Colon. pag. 121.

Hactenus, Vir Eximie, quæ ad Te propius spectant, attigi: nunc patere, ut alia quoque adiungam, & non Tuam tantum, sed & aliorum Virorum in his studiis versatorum, sententiam de his quoque rogem; pergo igitur ad quædam nummos Vrsini ac Patini cum maxime concernentia, ubi præcipue errores per supinam siue Authoris siue Sculptorum negligentiam commissos, quasi per transfennam notasse iuuabit. Sint ergo speciminis saltem loco Tabulæ I. nummus quintus in Gente ABVRRIA, qui argenteus nobis repræsentatur pro aereo, & quod mireris, pessime insuper delineatus, & longe maiori cum accurate ab Antonio Augustino in suis Dialogis in lucem iam productus. In Tabula V. Gentis Antoniaë num. 3. & 6. pro gallo gallinaceo in nummis coruus visitur, quamuis & Goltzius aliique eodem modo errauerint. In vndecima eiusdem Gentis Tabula nummus militem galeatum offert, ac femi-
~~nudum~~ cum Antonii statuam nudo capite sistere debuisset. Pro viro nudo campanulam tenente Tab. I. num. 8. Gentis CASSIAE Goltzius iam, & quidem rectissime, libertatem triumphantem sculpserrat pileumque tenentem. Gentis CORNELIAE nummus Tab. I. n. 2. ab illa parte, quæ capite insignis est, & vocem ROMA: & ab auersa Victoriæ malleum, quo trophæum erigit, tenentem ostendere debuisset. Sirenem aut Tritonem, qui num. 4. in Gente COSSVTIA occurrit, Rhodiorum Rosam siue Balauistium esse, instituto nummi accuratiori examine,prehendi. Ara cum imposito serpente media inter duas Jani

facies deest in secundo Familiae EPPIAE nummo, quod idem & in septimo Gentis RVBRIAE accidit. Vnde enasci posset coniectura, fuisse ex hisce Familiis Legatos ad accersendum ex Epidauro Æsculapium missos: sed ad rem Medicam potius nummos hosce pertinere reor, comprobante id Plinii testimonio, Rubrios inter celeberrimos Medicos apud Principes recensentis. Male Patinus in primo Familiae FVRIAE nummo FVR. reposuit pro literis PVR, ab Vrsino ita recte datis, ac nihil aliud, quam initiales cognominis PVRPVREO exponentibus, cuius certissimum indicium in ipso nummo deprehendimus, concham scilicet Tyriam, purpuram ex se generantem, minime vero Scorpionem, quem in sculpsērunt. Cæterum multo plura hic asserenda lubens transeo, contentus illorum modo dedisse gustum, & Beneu. Lectorem ad huiusmodi correctionum vel mille dapes, si quæ sunt, in ipso opere apponendas hoc ipso inuitasse.

Ex plurimis nouis à me producendis, & ordine alphabetico inferendis Familiis duas tantum nominabo. Vna est CRITONIA, ab Vrsino iam quidem in tertio nummo Gentis CREPVSLAE, eodem cum secundo nummo Gentis FANNIAE adducta, ipsi tamen & aliis hactenus ignorata. Nam literæ L. CRT. in ipso conspiciuntur, quid volunt aliud, quam Ædilem CRITONIVM, de quo Appianus Lib. III. Ciuil. & quidem tam clare, quasi nummum ipsum explicare voluisset, huncq; locum iam obseruauit Pighius Tom. III. pag. 467. in quo Romanorum annalium Conditor maxima erat diligentia, ita, vt ex eius laboribus quam plurima discere possimus, & memoria tanti Viri omnibus gratissima esse debeat.

Alterius Gentis, AVFIDIAE scilicet, memoriam nobis suggerit nummus, qui Versaliæ asseruatur in Thesauro Regio. Vna enim eius pars legendum offert: M **AF** ROMA; auersa vero RVSO. Diu iam est, ingenue fateor, quod frustra huius nummi quæsiuerim interpretationem, donec nuper diligentius in eam mihi inquirenti ex Taciti *annalium* lib. VI. occurreret Abudius Ruso sanctus Ædilitate; quo lecto persuasus fui, nomen hoc corruptum esse, & præeunte nobis nummo, AVFIDIVS RVSO legi & restitui debere. An vero recte, an minus, indicent me doctiores, quia varia se præbent obstacula: in quibusdam Taciti

Taciti exemplaribus legitur Abudius Rufo, idemque Lib. I. nominat Aufidienum Rufum, ut nihil dicam de huius Gentis cognominibus, Bassus & Luscius. Abutius Tertius refertur in Antiquitatibus Italicis apud Glandorpium. Interim quædam conicere liceat de Gentis AVFIDIAE origine. Aufidus amnis Romanorum clade ad Cannas celebris forsan hanc dedit, & eius accolæ ciuitatem adepti inde denominati fuere, siquæ Rus Aufidius Gentem hanc Romam misit. In eiusmodi coniecturis audax erō, non ut credi velim, sed ut occasionem vltioris inuestigationis beneuolis Lectoribus obiciam, etiamque discam.

Sequantur nunc dubia quædam, nonnullaque nouiter à me obseruata, & quidem de ACCOLEIAE Gentis vnico nummo singulari quædam proponere libet, quamuis non propugnare. In illo an Phaëthontis sorores compareant, nonnulli dubitant, quibus verò ex rationibus id ab ipsis fiat, non capio: nam etsi illæ tanquam statuæ expressæ sint, potuit tamen esse, ut isto modo ad ornamentum ædificii cuiusdam fuerint constructæ: ramusculi illi speciem arboris indicant, resinam ferentis, sicut pinus, & forsan hæ figuræ olim balneum quoddam ornarunt; summe laudandus Begerus in continuatione Thesauri Brandenburgici coniecit, bustum muliebri, quod ab auersa parte cernitur, Clymenes esse Matris, quæ Phaëthontis casum desleuit. Ex statuæ autem cum eodem tegmine capitis, capillis, & vestimentis, quæ ad nummi caput dignoscendum iuuare possunt, concludi potest Veneris esse, vel mulieris balneo vtentis. Hoc insuper notandum, quod eiusmodi statuæ vel figuræ semper vna manu globulum teneant (non pomum, de quo erat iudicium Paridis) quem aromaticum fuisse, firmiter credo, eundemque in vsum balnearicum confectum ex resina è laricibus præter aromata. Nollem interim opinionem Amici cuiusdam amplecti de isto globo, cum iam Plinium puduerit proferri, qualis fuerit vsus cuiusdam resinæ apud Viros.

Primus Gentis ACILIAE nummus in Goltzii Fastis Ære magno exstat; Patinus vero eundem aris minimi nota signauit, quia Vrsinus nummis suis magnitudinem non adiecit. Ego vnicum vidi Versaliæ in Thesauro Regio ex Ære magno, sed artificis manu nouiter ita restitutum, ut in testimonium adduci nequeat. Reperiuntur vero multi adhuc nummi apud Coios conlati cum capite Esculapii & serpente, hinc suspicari

quis posset, nummum hunc ipsum Vrsini ad hanc Familiam non spectare. Noul interim, Eruditis non probari Romanorum III. VIROS VALETVDINARIOS, quos Patinus ex primo & tertio nummo elicit. Ad laudes potius rei Medicæ facere istos, Plinius confirmat, tradens, primum è Medicis venisse Romam Peloponneso Archagathum, Lysaniæ filium, eique ius Quiritium datum fuisse, & tabernam in compito Acilio emptam ob id publice, vt iam obseruauit Pighius. Subsumere exinde nobis licet, Acilios huius rei memoria gloriari voluisse, si non Authores exstiterunt Collegii Æsculapii & Hygeæ, de quo insignem nobis communicat inscriptionem Jacobus Sponius in Misc. erud. antiq. Sect. II. Art. XI. Quæ si pluribus corroborari queant testimoniis, eo certius nostrum redderetur assertum.

Quintus nummus Tabulæ I. in Gente ANTONIA indicat, C. Antonium (qui, vt ait Cicero de hoc suo in Consulatu collega, duorum fratrum ætatibus medius interiectus, vitiis cum utroque certabat, & semper in ore habebat Macedoniam Prouinciā) in isto nummo exprimi iussisse caput Macedoniae; siquidem exacte obseruauit, caput esse foemininum cum crinibus intortis, & huius plane figuræ mulierem eodem pileo capiti imposito visitur in nummis Hadriani, cum epigraphis; RESTITVTORI MACEDONIAE: & ADVENTVI AVG. MACEDONIAE. Nullo proinde modo dubitare licet, C. Antonium hoc nummo & Macedoniae emblemate laudem quæsiuisse, quamuis hanc Prouinciā prauē & auare administrasset. In nummo Cn. Plancii idem caput Macedoniae apparet, (quamuis alii propter pileum Libertati assignare voluerint) in auersa vero parte capra cum arcu & pharetra, quæ symbola alias Ædilitatis esse solent. Cum autem eiusmodi capra in plurimis Ægensium nummis etiam occurrat, & huius figuræ nummum nobis Emin. Cardin. Noris (in quo, teste Illustri Philippo à Turre, singulos laudum titulos, & summum locum doctrina sibi vindicante, amplissima dignitas accessio est) in Epochis Syro-Macedonum exhibeat, credere possumus Cn. Plancium ab vna parte nummi Macedoniae, ab altera vero eius Regiam exprimere voluisse, si non aessent arcus & pharetra, quæ in ludis consuetas venationes denotare creduntur. Tres reliqui huius Tabellæ nummi caput Solis non vno modo continent, idque Nonnius eo refert,

refert, quod Antonius in Ægypto Osiris appellari voluerit, qui idem cum Sole sit. Sed vero propius accedere videtur, hosce nummos vel Rhodii vel in honorem Rhodiorum fuisse cufos. Nam hanc Insulam M. Antonius fuisse adiudicatam nouimus, quum Triumviri Romanum inter se dividerent imperium. Eiusmodi etiam capita in nummis Rhodiorum sunt frequentia, nec mirandum, Rhodios hosce nummis ad fidem & amicitiam fuisse incitatos, cum constet, idem paulo ante & Cassium fecisse, ut in nummis Cassiæ & Seruiliæ Familiarum apparet. Præterea M. Antonius Rhodiorum auxilio nauali imprimis ante pugnam Actiacam habebat opus, & in nummo tanquam Augur in spem Victoriæ, adiuuante Sole, Rhodiorum Numine, quod caput ab altera parte indicat, cernitur.

Tres primi sequentis secundæ Tabellæ cum impressis serpentibus in eadem Gente ANTONIA tantas excitarunt inter Eruditos disputationes, ut Cl. Geuartii explicatio (qui cum indignatione, referente Tristano, probare conatus est, quod serpentes symbola sint belli, persecutionis, pestis, odii & inimiciæ) per iocum verissima existimari possit: quidam opinati sunt, hosce nummos in Creta fuisse cufos propter similitudinem figurarum, & quia M. Antonii Pater Creticus appellatus fuit, quod tamen nihil ad rem facere potest, quia Cretenfibus bellum inferens, re male gesta animi dolore morbo correptus interiit: hinc incredibile est, Cretenfes in nummis Filii, Patris odiosam memoriam conseruare voluisse. Sed hi nummi nihil aliud indicare videntur, quam stultitiam M. Antonii, qui se Bacchum alterum nominauit, & hoc nomen sibi ab aliis tribui voluit. Athenis id primum quidem emanauit, & quum Athenienses inter reliquos honores ei Mineruam etiam despondissent, probare se id matrimonium dixerat, sed dotis nomine simul quadragies sestertium ab illis exegit. Adulantes ergo Asiatici non vltimi esse cupientes in acquirenda Antonii gratia, id propter in secundo nummo Bacchum signarunt, ut & in primo caput Cleopatæ: Sapientiores Atheniensibus, Antonio Baccho Cleopatram iungentes tanquam nouam Deam, sed Reginam, quæ pro dote regnum attulisset, ut adeo sic ab illis dos exigi non potuerit. Propterea etiam nummis VII. VIII. & IX. Tabellæ, thyrsi nauibus impositi conspiciuntur, quibus copula illa magis indicetur. Quod vero post victum & sublatum Antonium Angu-

stus

stus nummulum cudi curauit, cum inscriptione: ASIA RECEPTA, duobus insuper serpentibus & victoriola cistæ imposita, non ad hosce nummos respicere videtur, sed ad ea, quæ Alexandro, Asiam inuadenti, contigerunt: delatus enim ille in continentem, iaculum velut in hostilem terram coniecit, & armatus de naui prosiluit; cum autem decidisset & mox visi essent duo serpentes, hoc omnes in optimum augurium interpretati sunt, quasi iam totam teneret Asiam. Huius forsân rei traditio ad Augustum peruenit, qui Alexandri memoriam magna semper cum veneratione coluit, eiusque corpus Alexandria inspexit, Ptolemæorum autem corpora spectare noluit, Regem se, non mortuos videre voluisse, dicens.

In eadem Gente ANTONIA Tab. IV. num. 5. & 6. exstant duo nummi in Vrsino ad Gentem Fonteiam relati, prout etiam rei antiquariæ peritissimus J. Vaillantius in Historia Ptolemæorum pag. 191. illos eo retulit; sed firmiter credo, Patinum errasse, illosque nummos ad Gentem Oppiam rectius referri, quod pluribus probari posset rationibus. Interim enixe rogo, vt, si quis eiusmodi nummos nouerit, vel possideat, me certiore reddere, & de nummis inscriptis literis edocere dignetur; idemque de BIBVLI, OPPII, & ATRATINI nummis expeto. Nam plurimos vidi, qui inscriptionibus differunt ab illis, quos supra memoratus, summeque laudandus Vaillantius ibidem edidit.

Septimus AQVILLIAE Gentis nummus florem monstrat ex curru triumphali surgentem, vix tamen eo interpretandum, quasi ex eodem FLORI cognomen Gens illa traxerit, quia & eadem quadrigæ in Gente DVRMIA & alibi, imo etiam in nummis Titi statim post obitum Patris Vespasiani cuspis comparent, hinc non sine causa Albertus Rubenius, cuius memoria omnibus rei antiquariæ cultoribus merito sancta esse debet, existimauit, esse thensam Circensem, aut ferculum quoddam triumphale cum imposito fosculo, aut alio ornamento. Æneas Vicus pro eo ponit ignem in ara quasi lucentem; alii florem Spel esse reputarunt. Amicus quidam noster florem esse aromaticum credit, & quandam in Arabia expeditionem designare, aut ramusculos esse vel folia celeberrimi Syriæ Balsami; sed cum odore flos ille plane careat omni, originem eius mihi odorari hæcenus concessum non fuit, nescio an alii.

Quid

Quid indicent Centauri in nummis Gentis AVRELIAE, illius Oedipum quero. Scio quidem Illustr. Cuperum ingeniose ad pugnam Pharsalicam illos accommodare; sed forsitan specialius quid indigent, quia in nummis Aureliopolitarum sub Imperatoribus pariter Centauri conspiciuntur, causam vero eius hactenus indagare potis non fui.

Quid sentiendum sit de Gente BELLIA, & an reuera antiquitas Duilia vel Duellia denominata fuerit, non satis constare mihi videtur quapropter informationis desiderio laboro. BELLIO rescribitur à Severe & Anton. 8. Cod. tit. 14. de pignoribus, vt refert Glandorpius. Qua occasione obseruandum, huius Gentis nummum in Patino non esse Augusti, sed Caligulae, inde inutilia sunt omnia, quae de M. Bellio sub Antonio & Augusto, eiusque Duumviratu nāuali tradit. In Opere vero de Aere medio Patinus hunc nummum Augusto, & Caligulae mendose tribuit, quod quidem Cl. Vaillant in Col. pag. 45. obseruauit, tamen nummum ipsum Augusto assignauit, quod maxime miror, nam asseruatur in Thesauro Regio Versaliae, & eius inspectio Caligulam indicare potuisset.

Quamuis absque peccato credere possimus, & ipsa Historia testetur, in quamplurimis Familiis Romanis insignes exstitisse Cornutos reales, tamen hucusque ex nummis non apparuit, ad quam Gentem Cornuti cognomen pertineat: id nobis indicat rarissimus nummus Gentis CAECILIAE, quo superbit LVDOVICI MAGNI Thesaurus Versaliae: lectionem eius in Gallia assequi non potui, nunc autem ichthyocollam nummi expressam diligentius examinans, legi ab vna parte ΑΜΙΣΟΥ, circa caput Palladis, ab auersa vero spectatur Roma sedens, cum hac epigraphe: ΕΓΙ ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΚΙΑΙΟΥ ΚΟΡΝΟΥΤΟΥ, ac infra ΡΟΜΗ, quae omnia conueniunt cum numis C. Papirii Carbonis in Bithynia cufis; nam Amisus, Ponti vrbs, eodem modo Romam venerabatur, quia Pompeius Pontum Bithyniae addiderat. Epochae vestigia nulla apparent in ichthyocolla, quapropter Virum omni virtute ac eruditione praestantissimum Dn. Oudinetum, qui nunc summa cum laude huius incomparabilis Thesauri custodia fungitur, submisit rogatum cupio, vt pro humanitate ac amicitia, quam singularem semper expertus sum, me de vera lectione & Epochae literis numeralibus haerentem erudire non intermittat.

H

Eadem

p. 6.

Eadem prope difficultas sese exerit in flore nummorum CAS-
 SIAE & SERVILIAE Familiarum, sine dubio tamen ad Rhodios perti-
 nentium, Rosamque Rhodiorum præ se ferentium. Si quidem in pri-
 mo nummo Tabulae II. flos, siue rosa ramusculo in imo nummi iuncta,
 in secundo vero distinctius expressa deprehenditur; quamvis & alii acro-
 stolium esse contendunt. Sed de his elegantissima pro more suo iam tra-
 didit Illustrissimus Spanhemius in Dissertat. p. 273. & seq. quem Oracu-
 lum velut Delphicum, summumque Patronum consulturus de his omni-
 bus adiissem, si terram illam scirem, quæ Saluti publicæ vnice litantem
 Magnum illum Virum iam contineat.

Nunc videamus, quid significet vexillum à posteriore parte capi-
 tis C. COELII CALDI. Signum Hispanicum esse, probant ipsæ lite-
 ræ impressæ: HIS, & in alio eiusdem Caldi nummo cernitur signum mi-
 litare, suis insistentis figura conspicuum, quod Hispanicum esse, clarum
 redditur ex nummo in Hispania cûso, à me ipsi operi inferendo, in quo
 eques eiusmodi signum militare gestans conspicitur. In alio huius Gen-
 tis nummo in Doctissimi Begeri continuatione Thesauri Brandenburgici
 lancea cernitur, quò idem probatur: nam lanceam non Latium, sed
 Hispanicum vocabulum esse, docet Varro apud A. Gellium Lib. XV. c.
 30. hinc sine dubio hoc armorum genus ex Hispania allatum fuit, & for-
 san ex Lancia, Vrbe Asturiæ maxima, vbi indubie insignis armorum fa-
 brica fuit, indeque vocabulum lancea ortum: hanc Urbem T. Carisus
 expugnauit, & in eius nummis lancea Hispanicis armis iungitur. De C.
 Coelii rebus fortiter in Hispania gestis ambigitur, & Pighius contenta-
 rius Numismatis ad fabulas retulit, coniiciendo, Caldum Triumviri
 rei monetariæ stirpem suam vana Nobilitate exaltare voluisse, nam C.
 Coelius Calvus Consul nouus erat homo, qui haud paruis nobilium inimi-
 citiis ad summos honores contendit, quapropter ambigo, an caput in
 nummo expressum illius sit. Coeliorum autem nomen apud Romanos
 illustre fuit, à primis Urbis temporibus, & dupliciter scribitur per OE,
 & AE, hinc intricata est huius Gentis Historia. Coelii per OE Prin-
 cipem Gentis suæ adduxerunt Coelium Vibennam, Tuscorum Ducem No-
 bilem, qui Romulo Regi contra Sabinos cum suis auxilio venit, & in Ur-
 be remaneus monti Coelio nomen dedit: Qui per AE scribunt; ab anti-
 quissi-

quissimo Deorum Cælo Gentem deduxerunt: præbent itaque huiusmodi non contemnendam occasionem, ut ulterior inquisitio instituat: idem fiat de nummo Liuiæ Æreo, ex quo Patinus in omnis Gentem CELIAM erigere conatus est; at cum nummum ipsum Versaliæ in Theatro Regio inspexissem, errorem Patini facile quidem deprehendi, sed veram Nummi inscriptionem nec assecutus sum, nec intellexi; sequentia tamen mihi apparuerunt: T. RVSTI. CEL. IVS. L. vel C. COR- DVS II. VIR. QVINQ. D. D. Literæ prænominum non satis expressæ sunt, sed CEL. IVS distincte puncto intermedio diuiditur, potest ergo legi: T. Rusticellus, vel Rusticellius Justus. L. vel C. Cordus &c. Quæ lectione uterque Diumuir denominatur. Interim de huius nummi veræ lectione supra memoratum auxilium à Dn. Oudineto expeto: hæc Patini correctio ingeniosa, rei que veritati proxima debetur Reu. Rapha. Fabreto, cuius memoria benedicta sit, illumque legant plura expetentes. L. vel C. Cordus forsan Pater vel frater fuit A. Cremutii Cordi, qui sub Tiberio crimine postulatus, egressus è Senatu vitam abstinentia finivit, & filiam reliquit Martiam, à qua Liuia culta est, uti notauit Glandorpheus.

Joh. Vaillant, quo in re nummaria vix versatior alter, inter nummos Coloniæ, Tiberii vnum euulgauit, huius inscriptionis: PER- MIS. P. DOLABELLAE PRO. COS. eundemque in Africa signatum non sine ratione existimauit. Alius habetur in Anglia maximi fere moduli, cuius ichthyocollam mihi humanissime submisit Illustriss. Spanhemii ex sorore Nepos Nobiliss. Bonnetus, hanc sustinentem epigraphen: PERMIS. P. CORNELI DOLABELLAE PRO COS. quam sequuntur septem literæ aliæ detritæ, quæ tamen hæc videntur: CPCASDD. In area cernitur Mercurius nudus ac elegantissime effictus, inter has maioris formæ literas C. P. Quia vero hic nummus ex Morea siue Peloponneso in Angliam fuit translatus, exinde nonnulli hanc conceperunt opinionem, eum illum fuisse in Colonia Patrensi: sed cum hæc vrbs in nummis illius temporis C. A. A. P. Colonia Aroë Augusta Patrensis communiter audiat, & nummus Drusi apud Cl. Vaillantium p. 134. cum capite Mercurii in Africa Prouincia percussus videatur, litem hanc meam non faciam, sed eius decisionem peritioribus relinquam.

Nummus septimus Gentis FONTEIAE, prout credo, sub Claudio Imperatore demum apparuit, quia iidem II. Viri reperiuntur in nummis Messalinæ. Tres differentes exhibiturus sum, sed nullum adhuc vidi, ex quo Colonia vel Vrbs, quæ illos cufos dederit, colligi queat.

Sequitur in Gente CASSIA Tab. II. num. 8. nummus Æreus, qui & idem reperitur in Familia LIVIA. In nummis ipsis rostrum navis impressum est, ac tres hæ literæ: D.S.S. quibus manifestum fit: naues illas DEO SEMONI SANCO fuisse sacras, de quo egregia iam in Fulvio Ursino p. 305. legenda sunt.

Venio ad quintum nummum Gentis LOLLIAE, credoque, illum cum tertio eiusdem Gentis concernere Lollium, qui Gallo-Græciam in Prouinciæ formam redactam primus tenuit, quem quidem Rufinus M. Lollium nominat, sed in prænomine facile peccare potuit. Hunc nummum etiam vidit Excell. Pighius, putauitque, caput in illo expressum esse Deæ Basilidis vel Basilissæ Veneris, quia adest sceptrum Regium, & sub capitis mento litera B. quam Patinus ornauit, quæque forsitan denotat, caput esse βασιλέως vel βασιλίσσης, sed hoc incertum est, quia alium perspexi nummulum Æreum cum capite diademato, postica inscriptum: ϹΟΛΛΙΟΥ B. sicque B. nomen ipsius Lollii immediate sequitur, exhibetque caduceum cum papauere & spica, quæ in alio nummo Titi Vespasiani occurrunt adiecto monogrammate, literisque nummum ipsum in Galatia cufum fuisse, clare indicantibus. Hæc omnia mihi persuadent, caput quinto nummo Gentis LOLLIAE impressum, esse Deiotari, Galatiæ Regis, quod iste apud Romanos magni æstimaretur, &, teste Cicerone, vnus haberetur in orbem terrarum fidelissimus imperio, atque amantissimus Romani nominis. Hinc sine dubio memoriam eius nummis conseruauerunt, etiam si cum filio iam mortuus fuisset: nam Amyntas, Deiotari scriba, quem M. Antonius Galatiæ Principem constituit, non magnæ authoritatis erat sub Augusto, quapropter illo mortuo Regnum filius eius non tradidit, sed Prouinciæ P. R. fecit. De litera B insuper notandum, me illam obseruasse sub ceruo sexti huius Gentis nummi pro IZ, quas Patini nummus exhibet, inde non sine ratione colligere possemus, easdem literas esse numerales propter variationem, etiam si Pighius

p. 7. literam

literam F obseruasse putauerit, indeque coniecxit, in hoc nummo representari Falcellinam: quod Aricinæ Dianæ cognomen fuit ad lacum Nemorensem. In auersa quinti nummi sub fella Curuli etiam litera r conspicitur, quæ an Galatiam ipsam vel *Γαλατία* indicet, id peritiores me edoceant. Ως ἐν παρόδῳ addo, quartum nummum dictæ modo LOLLIAE Gentis cum capite Tiberii fuisse constat, quamuis summe laudandus Vaillantius in nummis Coloniarum asserat, nullum esse in Re antiquaria tam parum versatum, qui Augusti effigiem in hoc nummo non agnoscat.

Fortè vnum ac alterum moueri posset dubium de expositione tituli vltimorum nummorum Gentis MAECILIAE, & an Vrsinus ac Patinus recte huic Familiæ illos tribuerint: qua occasione referam nummum Vespasiani, mihi visum apud Abbatem Bisotium, meliori, quam expertus est, fortuna dignum, qui inscriptus erat: ΕΠΙ Μ. ΜΑΙΚΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΠΙΑΤΟΥ, exhibetque figuram stantem, aratrum & temonem tenentem, cum literis ΒΙΘΝΙΑ. Sed cum de huius nummi fide indubia per omnia mihi non satis constet, præsentem eius possessorem (quem credo esse Virum Summum, Nicolaum Josephum Foucault, Galliarum Regi à Consiliis, & Neustriæ Præfectum, quique dirissimos quoque nummorum Thesauro peritissimum Gallandum præfecit) hisce obsecro, velit me de illa informare, atque quam proxime: huius nummi tamen vera lectio confirmatur alio nummo Domitiani adhuc Cæsaris in Thesauro Regio Versaliæ, in quo circa clypeum eadem inscriptio M. Macii Rufi Proconsulis legitur, & non ΕΠΙ Μ. ΜΑΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, prout descripsit & edidit Cl. Vaillant, de Macia Gente nihil reperi, quia autem Romæ Tribus MÆCIA erat, quare non & Gens hoc nomine appellata. Metii autem plurimi fuerunt, & Macii aliquot nominantur in inscriptionibus Gruteri.

Reperitur nummus, qui primo Gentis OPPLÆ plane similis, præter quod capiti Capricornus adheret, & quoniam huius Familiæ nummi omnes ad res nauales spectant, coniectura mea eo redit, Capricornum in Augusti nummis nihil aliud denotare quam summum Imperium victoria nauali Actiaca fuisse ab Augusto acquisitum. Nam huius generis fortunam Capricornum inferre, pluribus & eleganter carmine exposuit

posuit Manilius. Vt adeo Suetonii fides vacillet, nummos, inquit, Capricorno notatos, thema natalitii Augusti designare, præsertim cum à Viris doctis iam sit euictum, Capricornum natale Augusti fidus minime exstitisse.

In Familia PAPIRIA duo sunt nummi Græci, quibus quatuor adhuc alios in Opere meo additurus sum cum literis numeralibus ΔΚΞ, annos 224. exprimentibus. Quis autem in iis occurrens C. Papirius Carbo fuerit, exponit Dio Lib. XXXVI. illeque Bithyniam tenuit A. V. C. circiter 699. & quidem annis aliquot, postquam M. Cottam accusasset, à cuius filio Patrem ulturo, ipse postea fuit accusatus: inquirendum nunc, quo anno inceperit hæc Bithyniæ Epochæ: hoc colligere datur ex nummis Gentis VIBIÆ, in quorum duobus ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ legitur, circum caput Cybeles turritum, & ab auersa parte aquila fulmini insistit, cum hac inscriptione: ΕΠΙΓΑΙΟΥ ΟΥΒΙΟΥ ΠΑΝΣΑ, quibus literæ ΠΑΞ additæ, annum 232. denotantes. In alio tertio caput Iulii Cæsaris exprimitur cum iisdem inscriptionibus. At hi nummi cudi non potuerunt ante Bithyniæ recuperationem, quæ facta est A. V. C. 707. cum Julius Cæsar VENIT, VIDIT, & Pharnacem VICIT. Inde si 232. annos retrogradimur incidimus in A. V. C. 475. sed quia hæc victoria exeunte demum anno parta est, certior statuitur retrogressus ab Anno sequenti V. C. 708. quo facta, Epochæ inciperet A. V. C. 476. & hoc anno Nicomedes fratrem Zipocetum auxilio Gallorum vicit, Bithyniaque omnis in eius ditionem concessit: Galli tamen regnum cum Nicomede diuidentes Regionem à se possessam Gallo-Græciam cognominauerunt. Caput autem Iulii Cæsaris in nummo expressum sine dubio indicat, cusum illum fuisse eodem anno, quo senatus monetam Iulii Cæsaris imagine signare decreuit, si non velimus credere adulatores in Prouinciis Iulio Cæsari hunc honorem citius, quam Senatus, attribuisse. Memoratum Iulii Cæsaris nummum luci publicæ iam exposuit Clarissimus Vaillantius in suis Græcis Imperatorum numismatibus p. 1. sed istud miror, quod illum Pergamenis adscripserit.

Non vna Eruditis de duobus primis nummis Gentis SANQVINIÆ est sententia. Clariss. Vaillant in illis caput Castoris exprimi credidit; Clariss. vero Begerus rectius caput ipsius Augusti representari existi-

existimauit, quasi Diui Cæsaris spiritu animatum, propter stellam crinitam capiti imminentem. Vterque nummus asseruatur in Thesauro Schuuartzburgico, pluresque alios contemplatus sum alibi, ex quibus tamen nihil aliud colligere mihi licuit, quam caput esse ipsius Iulii Cæsaris, à Goltzio & aliis iam ita expressum. Facies equidem cum Augusti delineamenti conuenit, sed figura & ambitus totius capitis Iulium indicant, præsertim cum sculptorum in exprimendis capitibus non eadem semper fuerit accuratio.

Tertius nummus Tab. II. Gentis SEMPONIAE est, si Patino credere velimus, capite Augusti insignis; accuratius illum vero edidit supra nobis laudatus Begerus cum capite cornuto, & in auersa parte additis literis *NYOI*. Ego quidem aliquot istorum nummorum inspexi, sed quod fateri simul habeo, omnes tam mutili atque corrupti erant, ut rei veritatem ex iis dignoscere nequiuero: horum unus caput Iulii Cæsaris exhibere mihi fuit visus, in quo laurea sic eminet, ut caput cornutum esse videatur: in alio caput muliebre velatum apparet, quæ tamen pro certo affirmare non aulam. Gratissimum ergo mihi accideret, si integrioris nummi possessor accuratam eius delineationem submittere vellet. Ex additis literis *NYOI* conicere licet, SEMPRONIAM Gentem à Pythii denominatione cognomen desumpsisse, nam alium nummum delineauit, in quo ab vna parte caput Iani bifrontis cum literis *NTIO* conspicitur, & in postica L. SEMPRONIUS cum prora navis, cuius rei Oedipus omnibus gratus erit.

Nummus Gentis THORLE in Vrsini editione litera Q notatus est, asseruatur integrum in his nummis alphabetum in Thesauro Schuuartzburgico. Patinus quidem in Thesauro suo p. 42. idem iam obseruauit, sed in eo errat, quando putat, in huius Gentis nummis etiam muscas, cancos, aratrum, stellas, clauam & similia inueniri: talium vero notarum diuersitas prope infinita est ratione figurarum, literarum & numerorum in quamplurimis aliarum Familiarum nummis, ita, ut in admirationem trahere possint, sed in quem finem illarum usus institutus fuerit, eius rationem nondum assequi licuit. Interim nihil aliud excogitare possum, quam per tales notas, monetarios in officinis distinctos, & ad explorandam cuiusque fidem ac industriam eas adhibitas fuisse.

Vber-

Vberimus Goltzius in Fastis Consularibus nummum edidit in EMPORIO cūsum, quem C. Aurelio Cottæ assignat, & citat Pighius Tom. II. pag. 56. vterque multa de Emporiis refert, sed huic Epistolæ non inferenda; ab illis tamen didici, in Emporiorum nummis Familias & nomina Romanorum contineri, quapropter illos quoque delineavi, & in rei veritatis testimonium vnicum afferam, in cuius vna parte caput Romæ galeatum se offert, cum hisce literis: L. M. *RF* P. C. Q. ab altera EMPOR. cum Pegaso decurrente. Rufus cognomen est Mesciniorum & Minuciorum, hinc credebam, hunc nummum pertinere ad Minucium, qui ab Appiano inter Imperatores in Hispaniam missos numeratur, cuiusque successor Cato, cum Emporium peruenisset, hostibus circumuentus, eisdem yicit. Quia autem huic Minucio à Liuiο semper Quinti prænomen tribuitur, ad Mescinios me contuli, credoque, hunc nummum referendum esse ad L. Mescinium Rufum, qui Ciceronis in Cypro Quæstor fuit, ergo in nummo forsā legendum L. Mescinius Rufus Procos. Cypri Quæstor. Si cui tamen hæc lectio non placeat, meliorem afferat, vt gratiarum actiones mereatur.

Ingenue fateor, aquam mihi hæere in interpretatione trium nummorum CORDIÆ, triumque priorum EGNATIÆ Familiarum; hinc votum meum eo redit, vt aliunde illa mihi affundatur. Atque ad hos dum deuenio, subnectam paucas adhuc quæstiunculas, resolutionem illarum expectaturus. Sunt, qui dubitant, an figura in secundo CANINIORVM nummo de Prætorio tabernaculo interpretanda, & ad oppidi alicuius oppugnationem referenda sit. CLOVIOIVM Pallas forsā Venus est, quam Cæsar annulo insculptam gestauit, eaque tessera in rebus summis vtilis est. Monstrum marinum, quod Tab. V. n. 6. CORNELIÆ Familiæ in nummis sub equis visitur, idem est, quod in secundo nummo Gentis Platoriæ & sexto Valeriæ. Speciem quidem Nereidos illud præse fert, num vero sit, pro certo affirmare non habeo, nec, an in auersa parte nummi HERENNIAE exhibeatur Æneas Anchisem ferens, an vnus ex fratribus Catanensibus. Neque desunt, qui binis oculis nolunt agnoscere Coclitem, & concedere, eum ad Gentem Horatiam pertinere, dicendo, Horatiam illam veterem Familiam hoc cognomine insignem, iam extinctam fuisse illo tempore, quo nummus cūsus videtur. Inqui-

rea

rendum ergo esset vterius, an alii Familiæ tribuendus. Quid septimus LICINIORVM nummus sibi velit, cum primis scire desidero. Nam figura muliebris equum ducens galeata est, habetque ad pedes modium; vix ergo ad Censorem referri poterit, prout Viri peritissimi iam scripserunt. Monogramma , quod nummis PROCULEIAE Familiæ adiectum est, forsân ad ipsam Gentem pertinet, quæritur tamen, an non inde coniicere liceret, hosce nummos ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ esse, vel Corcyræ fuisse cufos, vt & apud Oscenses secundum Gentis QVINCTILIAE ex collatione Tabulæ II. num. 4. nummi Gentis Domitiae.

Essent adhuc plura, quæ afferri ne possent, ac in vltiorem disquisitionem proponi, sed ad finem properans pauca saltem adhuc addam de nummis quibusdam insolitis, quorum tamen cognitionem plurimi, licet parum proficuum, desiderant. Primo occurrunt quandoque nummi, qui ab vtraque parte genuini sunt, sed per errorem monetariorum duobus typis, vel duabus diuersis nummorum matricibus, vt Galli vocant, aliquando adhibitis, ex illarum coniunctione vnus est conflatus, duas diuersas Familias falso indicans, ex. gr. in Vrsini prima editione pag. 98. caput Gentis Considiae iungitur auersæ parti Gentis Flaminiae, atque hanc ob causam Patinus hunc nummum, vt suspectum, omisit, quamvis postea in Thesauro suo Numismatum aliquot horum exempla ediderit: sic & in Goltzio, alibique plura occurrunt, ac in Thesauro Schuuartzburgico insignis est nummus cum auersâ parte M. Antonii, coniuncta cum postica parte Gentis Pompeiæ, quo haud obscure simul probari potest, nummos Pompeianos cufos fuisse illo tempore, quo pax simulata inter Sextum Pompeium & Triumuiros sancita fuit. Interim eiusmodi nummi non alia continent mysteria, præter errores monetariorum, qui in nummis Consularibus frequenter accidere potuerunt. Nam infinitus prope numerus nummorum incusorum, & quidem per omnes Familias, nihil aliud nisi crebriorem typorum siue matricum tunc temporis mutationem arguit.

Quoad nummos subæratos, hi omnes à falsariis cufi sunt, & interdum eodem errore monetali, de quo iam iam mentio facta est; in plurimis vero falsitatem ipsorum produnt variatæ in iis figuræ, omisissæ literæ, & huius generis signa alia: multi tamen tanta arte effici sunt, vt à peritis

peritis genuini æstimarentur, si pondere leuiores non essent, & cuprum detrita lamina argentea, hinc & inde conspicuum, fraudem non detegeret. Huius generis elegantem nummum subaratum, & quidem primum Gentis Lollia possidet Clarissimus Thomalius, Norimbergæ, in quo pro PALIKANVS distincte PALIANVS, & à parte capitis LIBERTAT.S tantum legitur, quæ testantur, nummum confectum esse à falsario Barbaro, & linguæ latinæ imperito, huiusque fortis fuit quintus nummus Gentis TERENTIAE in Vrsino.

Pergo ad nummos, qui à Barbaris siue autoritate publica, siue à falsariis cusi sunt, horum quidam tam misere efficti sunt, vt vix litera legi possit: in aliis literæ retrogradæ sunt, & figuræ tam inconditæ, malaque imitatione expressæ, vt vix dignoscantur. Nam Barbaræ Gentes, Græcorum & Romanorum velut simiæ, nummos illorum imitati sunt, cuius insigne exemplum occurrit inter selecta Numismata ditissimi Thesauri Wildiani Tab. XI. hic nummus ab vna parte ad imitationem Nummi FVPIAE & MVPIAE Gentium percusus ostendit capita Honoris & Virtutis, & in auersa parte equitem, solitum Gothorum in Hispania symbolum monetale, cum hac inscriptione: BIATE: quapropter R. P. Harduinus hunc nummum ad Peloponnesum retulit, & eundem in BIA, Messeniæ amni abluere conatus est; sed rectius peritissimus ac doctissimus Begerus in BIA TIA, Hispaniæ vrbe, cûsum fuisse docuit. Quamuis autem omnes hi nummi inter Consulatus vix mereantur sculpturam, nihilominus tamen quamplurimi in futuro prodibunt opere, saltem vt imperitioribus innotescant, & quid de iis sentiendum sit, discant.

Sed ne pagellæ hæ Epistolæ modum excedant, earundemque lectione Amicis molestus sum, filum hic abrumpere cogor, sub finem eo, quo par est, modo rogans omnes, vt, si ad quæsitâ beneuolè respondere, aut doctis suis obseruationibus me instruere velint, id faciant, missis vel ad me Arnstadium vel Erfordiam ad Postarum, vt vocant, Præfectum literis, & si Eruditorum quis de nummis Consularibus me hærentem voce docere dignetur, nomen eius non reticebitur: nam insigni discendi desiderio flagro; omnisque Philologia semper à me abfuit, nihil in hoc Rei nummaria studio, quam recreationem animi & Historiæ notitiam querens. Numismata autem nihil sunt, præter

ex iudera prisca vanitatis, quæ si per omnia intelligerem, nec maior nec melior essem, sed si inde superbirem, circulus meus amplificaretur in sphaera stultitiæ, tum periculo tituli auricularis societatis Bilearnicæ.

Hicce nunc vale, omni modo colende Perizoni, & de votis amoris & observantiæ mea erga Te, omnique ac singulos certus, per omnia Felix Faustaque vitæ. Dabam Amstadiæ, Calendis Septembr. A. MDCCL.

IV.

Excerpta e litteris

CL. GALLANDI

A D

ANDR. MORELLVM,

Illustrissimi Comitis Schunartzburgensis ab Antiquitatibus, scriptis
occasione eius Epistolæ de numis Consularibus.

E Memor. Triuult. MDCCL. Maii p. 361. seqq.

CUm responsioni ad Te mea satisfecerim, optabis, Vir clarissime, ut attingam quoque ea, quæ de opere, quo numos consulares persecutus Te significabas, adiunxisti. Metrus enim, ne Tu & Valens noster, cuius de eodem argumento opus in Hollandia imprimitur, mutuam vobis alter alteri iniuriam inferatis. Non autem video, qua ratione hoc euenire posset, ille quippe animi tui sensus declarat, Te non satis perspectum habere Cl. Valentis institutum, ad quod plane ignarus gemini tui hoc in argumento laboris se accinxit.

Dicis in Epistola tua ad Cl. Perizonium, Te seruare integrum in

numos Consulares textum, qualis extat in editione Fuluii Vrsini à Patino curata, inferendo notas tuas & obseruationes iis in locis, vbi opus esse tibi visum, & vna emendationes, quoniam, vt dicis, religioni tibi fuit, auctoritati Fuluii Vrsini detrahere quicquam, quod nemo sit improbaturus. Porro mones, in Tabulis ære expressis, quæ operi accedent, te obseruas-
 p. 362. se ordinem & numerum à Patino adhibitum: denique in calce te adiecturum numismata Goltzii ordine alphabetico.

Labor Cl. Valentis à tuo admodum differt. Neque enim verba Fuluii Vrsini, neque additiones Patini operi eius accedunt. Numos Consulares ordine alphabetico familiarum collocat, & singillatim quemlibet illorum eo loco, quem Historiæ atque Chronologiæ iudicat congruentissimum. Eandem porro, quam in numis Coloniarum aliisque suis scriptis tenuit methodum, hic quoque obseruat, & vtramque vniuscuiusque numi faciem accurate describit, quod institutum neque prima neque secunda à Patino curata Vrsini editio, neque adeo tua sibi proposuit. Interim necessarium hoc erat quam maxime ad explendum illorum desiderium, qui nondum in numerorum studio probe versati, accurata explicatione indigent omnium, quæ in vtraque numismatum Consularium facie occurrunt notatu dignissima. Descriptioni singulorum numerorum Cl. Valens conuenientem cum inscriptionibus & typis, vtraque parte obuiis explicationem subiicit, & plana ea reddere conatur, tum per conuenientiam, quam inuicem inter se habent, tum per testimonia, quæ huc spectare possunt, e grecis latinisque petita scriptoribus.

Fuluius Vrsinus & Patinus numos consulares non alium in finem considerarunt, quam vt Familias Romanas, quarum nomine numi sunt percussi, illustrare possent. Institutum vero Cl. Valentis haud idem est, siquidem sibi proposuit de numis ipsis, prout requirunt, accurate disserere; neque tamen inquirere negligit, quanam ob causas Romanæ familiæ in perpetuum sibi suorumque maiorum memoriam hos numos cudi
 p. 363. curarunt.

Vides itaque, Vir clarissime, nequaquam esse timendum, ne mutuum vobis inferatis detrimentum adeo magnum, vt tibi persuades, cum inter vtrumque vestrum laborem tam exigua sit similitudo. Potestis quidem forte nonnullis in locis conspirare; Sed differentia inter tuam & Valentis

Valentis methodum facile prohibebit, quo minus lectores dicere poterunt, quod alter alterius legerit vestigia. Et curiosi, qui hoc opus tutum veluti nouam Vrsini atque Patini editionem, notis & animaduersionibus tuis auctam, in Bibliothecis suis lubenter collocabunt, non minus iucundus erit liber Cl. Valentis ob methodum in eo obseruatam.

Indicasti, Te ordinem seruasse numerumque tabellarum, quales in editione Cl. Patini sculptæ sunt. Non igitur reiicias numos nonnullos ibi delineatos, qui neutiquam possunt Consulares vocari. Saltem Te illos loco esse moturos minime dicis; quo ipso satis conicitur, quod illi eundem in tua editione, quem in prioribus tenuerunt ordinem, sint seruaturi. Sic v. g. duo numismata gentis Aebutia Augusti nomine signata Corinthi, P. Aebutio & C. Julio Heraclide Duumuiris retinebuntur; quamquam minime dubito, optime Tibi constare, Coloniam Corinthum auspiciis Jul. Caesaris conditam, a libertis ad urbem hanc restaurandam illuc concurrentibus, quæ adhuc à famoso excidio deserta iacuerat. Horum libertorum, qui serui Romæ fuerant variarum familiarum, quilibet ex solemnibus ritu nomen familiae gerebat, quæ libertate eum donauerat. Hinc Aebutium, qui nomen suum numis Corinthiacis insculpsit, aut patrem ipsius seruum fuisse oportet Aebutia familiae, à qua nomen traxit, sed nullum ius familiae siue gentis Aebutia simul est consecutus. Vnde colligitur, numos eius nomine cufos, nequaquam Aebutis esse adscribendos, familiae antiquæ Romanæ, à qua duo fasces consulares gesserunt, vnus A. V. C. CCLIV. alter CCLXXXVII, vt Patinus ex Tito Livio jam notauit.

p. 364-

Quod si igitur nullos numos in editione Patiniana æri insculptos sis relecturus, saltem lectores à Te moneri desiderant, quod numis illis non ibi, sed inter numos Coloniarum sub Augusto cufos proprius sit locus, quemadmodum Cl. Valens fecit, eosque operi suo de Colonis Romanorum inseruit.

Idem de numo secundo gentis *Arria* obseruabis, quoniam *L. Arrius Peregrinus* in eo commemoratus, libertus tantum, aut filius liberti huius familiae fuit. Quod etiam animaduertitur de *M. Bellio* in singulari numismate Bellia familiae: de *Q. Cecilio Nigro* in quinta tabula gentis *Ceciliae*; de sexto septimoque *Claudia* in secunda tabula. (cum nul-

lo modo fieri possit, ut Pulcher Duumuir ad hanc spectet familiam, si nomen eius fuit *Claudius*, cognomen *Pulcher* aliis etiam quam *Claudiae* familiae commune.) Idem denique iudicium fieri oportet de tribus vltimis familiae *Juliae* in tabula sexta. Iniuriam enim faceremus *Julis*, si adiungeremus iis *Lucium*, & *Caium Julium*, Duumuiros *Corinthis*, quorum maiores serui fuerunt gentis *Juliae*. Eadem nota *βελισσεως* numum familiae *Mussidiae* in quarta tabula. Hic enim *Mussidius Priscus*, cuius ibi mentio fit, aut pater ipsius seruitutem seruiuit in hac familia. Neque alia est ratio ceterorum numorum, qui *Corinthis* iam *Coloniae* vicem restauratae signati sunt, & a me fortassis praetermissi.

Probetamen succurrit memoriae numus itidem *Corinthis* signatus, de quo idem notasse fuerit operae pretium. Exstat ille inter numos familiae *Aciliae* praetermissos, ubi admodum praue, praesertim quoad inscriptiones vtriusque partis attinet, delincatus est. Sed aereus maximi moduli cernitur in *Cimeliarchio Illustrissimi Focalti*, & quamquam in editione *F. Vrsini* à *Patino* aucta, minimam formam aereorum numorum referat, neutiquam tamen dubito, *Patinum* ita cum delineari iussisse ad numum maximi moduli, dum vestigiis *Vrsini* insistere voluit, qui neglecta numorum, quos nobiscum communicauit, magnitudine, omnes solemni argenteorum forma representari curauit. Non equidem significasti, *Vir Clarissime*, hoc Te vitium, quod neque *Patinus* sustulit, esse emendaturum. Quod si non feceris in figuris ipsis aere descriptis, saltem operae pretium esset, hanc differentiam à Te in observationibus tuis adnotari.

Cl. Patinus in auersa huius numi facie, quae duo capita prodit, *M. ACILIVM* supra & *GLABRIONEM PROPraTOREM* infra scriptum legit. Equidem in summa parte numismatis *Focaltini* itidem *M. ACILIVS* deprehenditur, sed inferior pars indicat *TI. CLAVDIVM CAESAREM CORINTHI*, ex qua inscriptione res duas discimus. Vnam, quod duo ista capita sint *Claudii Imperatoris* & *Agrippinae eius vxoris*, non autem, ut *Patinus* sibi persuasum habuit, *Augusti Liuiæque facies*: alteram, quod numus fuerit *Corinthis* signatus, eamque ob causam *M. Acilius* neutiquam debeat *Aciliae* genti adscribi, nisi quatenus eius libertus, aut filius vel nepos liberti fuit, cum sub Imperio *Claudii* signatus sit, quo tempore vix credi-

credibile est, quemquam adhuc existisse à libertis, qui primi tempore Jul. Cæsaris in hancce coloniam fuerant deducti.

Inscriptio in auersa eiusdem numi facie non minus mutila est. Patinus enim CAESAREM legit supra caput, cui victoria aduolans coronam imponit; infra vero D. JVLIVS M. At in summa numi Focaltini parte supra illud caput clarissime cernuntur litteræ IMP. CAESAR. & in infima AVGVSTVS. Hæc itaque facies non Iulii Cæsaris est, vt quidem putauit Cl. Patinus, sed Augusti eius successoris. Porro IMPERATORIS vocabulum pro DIVO positum hoc in numo notari meretur, quippe qui solus forsitan post eius mortem cum Imperatoris elogio est cusus.

Etiamsi certo constaret, numum à Patino productum eiusmodi esse, qualem delineatio representat, non minus tamen suspicio quadam & veri species relinquitur, eum fuisse Corinthi percussum, quod ex ipsa numi compositione colligi potest. Quod si hoc in numo legitur GLABRIO PROP. inferre quidem ex hoc poteris, quod PROP. PRÆPATOREM significet hunc M. Acilium Glabrimonem, virum vere Romanum, atque adeo numus iste ad Acilianam gentem referri, & inter numos Consulares reponi debeat. Verum tum optarem ipse numum oculis meis considerare, atque inspectione ipsa conuinci. Vtunque tamen res se habet, certissimum est, numo cimeliarchii Focaltini neutiquam hic locum esse.

Quamquam Agrippina Claudii Imperatoris vxor materque Neronis hic minime nominatur, nihilominus tamen ipsius esse faciem ex opposito Claudii collocatam, duo alii numi euincunt, quos Cl. Valens explicatos Tomo I. Coloniarum cum publico communicauit, exhibetque p. 163. & 164. hanc inscriptionem in auersa parte habentes: M. ACILIO II. VIR. OR. Cl. Valens non iudicauit hos duos numos debere consularibus accenseri, itaque eos alio in loco retulit, nec verbum de illis adiunxit, vnde colligi possit, eiusdem eum fuisse cum Patino sententiæ, qui hunc Acilianam Aciliis adposuit, quos tamen neq; gente neq; patria attingit. Iisdem in numis prætermisissis adsignatus ille familiae Aebutiae, quæ Acilianam gentem insequitur, cum litteris in antica parte CO-RINT. & in postica cum L. AEBVTIO.... VIR. itidem haud possunt ob rationes modo memoratas huic familiae adscribi.

Idem

p. 367.

Idem porro, quod de numis Corinthi signatis obseruavi, eos Consularibus adiungi non posse, de omnibus quoque, ut quidem existimo, numis Coloniarum Hispaniæ Africaeque dici potest, qui nomina Magistratuum præ se ferunt, atque, ut mihi videtur, hic collocati sunt haud satis probeque inspecti. Omnes enim, in iis commemorati, aut milites tantum gregarii, aut ad summum Ductores exercituum Romanorum parua auctoritate, aut horum etiam filii fuerunt. Vnde difficile ut credam adducor, eos è Romanis fuisse familiis, quæ vel stante adhuc Republica, vel demum sub Imperatoribus ipsis functæ sunt summis in Imperio officiis.

p. 368. Interim tantum abest, ut omnes huius generis numos è tua editione eiiciendos esse existimes, ut nouis potius eam augere insigniter studere videaris, v.g. numo illo Emporiarum, ciuitatis in Hispania antiquæ, hodie *Ampourias* nominatæ, qui in auersa facie notam habet EMPOR. h. e. EMPORIARUM, si cum Tito Liuiο lib. XXXIV. nomen vrbs intelliges, aut EMPORITANORUM, qua appellatione incolæ audiunt in inscriptione eadem in vrbe reperta atque allata a Nonio in Opere de Vrribus Hispaniæ. Inscriptio in aduersa huius numi facie, qui itidem in Cimieliarchio Focaltino exstat, inter numos Urbium, ad quos omnino nec ad aliam classē debet referri, hæc est: L. M. RVF. P. L. C. tribus litteris RVF. per monogramma representatis, quam ita interpretaris: *L. Mescinius Rufus, Pro consul, Cypri Quæstor*, atque hunc *Mescinium Rufum* eundem esse contendis cum eo, qui Cicerone Proconsule Quæstor insulæ Cypri fuit.

Sed, Vir clarissime, eo tempore nulli amplius Romani hac in vrbe Emporitanorum vixerunt, sed Græci, e Phœnicia orti, atque Massilienses, quos hodie Marfilianos vocamus, illam incoluerunt. Græci vrbs partem, littori adiacentem, sibi deligebant; Hispani vero alteram, quæ terram spectabat, & ad quam Romani demum peruenerunt, cum Jul. Cæsar rerum esset potitus, qui post deuictos Pompeii liberos, Coloniā illuc deduxit. Sic enim Liuius, postquam Græcorum atque Hispanorum huius vrbs incolarum mentionem fecisset, loco iam citato: *Tertium genus*, inquit, *Romani Coloni ab Diuo Cæsare, post deuictos Pompeii liberos adiecti: nunc in corpus unum confusi omnes*. Hinc satis liquet, nulla

lam hic esse veri speciem, quod numi à Te producti ad tuum Mescinium Rufum referri possint, qui forsàn iam erat mortuus, numus cum cuderetur; haud enim credibile est, Emporiis numos cum latinis signatos esse nominibus, antequam sedem ibi fixerant Romani. Et qua quæso ratione fieri potuit, ut hac in vrbe nomine Mescinii Rufi numi percussæ sint eo tempore, quo Quæsturam ille exercebat in insula Cypro? Inscriptiones decurtatæ in numis Emporitanorum obuiæ, nomina Magistratum ibi regnantium denotare omnino videntur. Omitto hic alias rationes quamplurimas, quæ idemeuincunt; tantum interrogo, an vlllo modo sit veri simile, Mescinium Rufum vno eodemque tempore Quæsturam Cypri & Emporiis Magistratum gessisse?

p. 369.

Si minus vero hæc tua expositio inscriptionis, in qua Rufus iste designatur, placet lectoribus, meliorem ut afferant ab iis expetis, pro qua gratias sistaturus. De me quidem fateor, quod nullas mereri possim gratias, neque ænigma istud explicare, uti neque alia, quæ in ceteris numis eiusdem Emporiarum vrbis reperiuntur, atque in cimeliarchio Focaltino exstant: C. C. A. T. C. O. C. AB. it. C. O. G. C. M. it. M. A. B. M. B. it. M. O. C. A. Q. it. P. L. F. Q. L. N. COM. it. R. B. E. C. M. Optime enim video, nihil a me, quod aut mihi, aut lectoribus satisfaciat, inueniri posse. Hoc tamen firmiter mihi persuadeo, quod, etsi certe nobis constaret de nomine familiæ huius Rufi, non tamen fas esset propterea affirmare, quod ad vllam earum, quarum numi exstant, esset referendus.

Illustrissimo Focalto plures sunt numi Obulci ciuitatis in Hispania Bætica cum hac inscriptione in auersa facie: L. AIMI. L. JVN. AID, pro L. AEMI. L. JVN. AED. I loco E in AIM. quod *Æmilium*, & in AID quod *Ædilem* designat. Primo quidem intuitu hunc numum Consulatribus annumerabis, eumque ob *L. Æmilium* & *L. Junium* Æmiliæ aut Junia genti adscribes; sed cum mente expendo, ædiles hosce fuisse potius ex Officiariis vel militibus Romanis aut Hispanis, hac in vrbe degentibus, qui nomina ista in honorem cuiusdam Æmilii & Junii in vrbe, Euergetarum suorum Patronorumque adscuerant, quam ex illis ipsis orti familiis, neque tuam sententiam sequar, neque numum ipsum Consularem esse cenlebo. Quare & ei non inter Consulares cimeliarchii Focaltini, sed, quod approbavit Vir iste Illustrissimus, in illa serie locum de-

p. 370.

K

di,

di, quæ numos græcos pariter atque latinos vrbium comprehendit.

Desiderasti ab Illustrissimo Focalto ectypon numi curiosi Augusti, qui Pergami cuius in auersa facie hanc habet inscriptionem: Μ. ΦΟΥΡΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ ΑΞΙΑΡΧΗΣ ΑΞ ΠΕΡΓΑΜΕΝΩΝ. *M. Furius Sacerdos & Asiarcha olim Pergamenorum.* Eum haud dubie ob M. Furium in eo commemoratum ad Furiam gentem referre instituisti. At ille neutiquam fuit Romanus, sed potius Græcus, qui in honorem cuiusdam e Furiis Romanis, Patroni sui, aut apud quem hospitii iurē vsus fuerat, ita se vocari voluit. Romani enim in Provinciis munera Pontificis & Asiarchæ infra se existimarunt, Græcis ea concedentes, vt levamentum qualecunque ipsis esset sub iugo, quod iis imposuerant; sibi vero referuarunt munus Proconsulis, aliasque in administrandis Prouinciis amplissimas dignitates. Neque vero M. Furius solus est e Græcis, qui, cum Græcia sub Romanorum potestatem esset redacta, nomen patrium deseruit, atque purum putum assumpsit Romanum. Nihil certe notius, & exempla in numis græcis adeo sunt obuia, vt haud operæ pretium sit illa in medium asferre. Fuerunt etiam alii, qui Romanum græco nomini, quod retinuerunt, iunxere, & cognominis loco vsi sunt, vt iidem numi faciunt fidem.

Haud itaque probandum esse censeo, quod numum hunc **P. 371.** sularibus annumeres. Reperitur ille in Cimeliarchio Focaltino inter numos Augusti græcos, cuius caput aduersa parte refert, nec dubito, eum omnino esse hoc loco collocandum. In selectis meis, quæ præ manibus habeo, hunc numum iam explicauit, atque de hoc M. Furio hæc eadem monuit. Annotabis porro, si placet, quod in hac inscriptione legatur: ΑΞΙΑΡΧΗΣ ΑΞ, non autem simpliciter ΑΞΙΑΡΧΗΣ, vt in numo à Valente producto. ΑΞΙΑΡΧΗΣ ΑΞ vero declarat, Marcum quidem Furium Asiarcham fuisse, sed eo tempore, quo numus fuit signatus, iam esse desiisse. Quæ etiam est ratio quod vocem hanc per *olim Asiarcha* interpretatus sim.

Tom. II. Non incongruens porro fuerit Tibi reuocare in memoriam, quod
 Novemb. numus Claudie genti tributus inter Consulares prætermisissos editionis
P. 361. Patinianæ itidem debeat loco suo moueri. Quamquam enim M. Marcellus

cellus ex hacce familia ortus, Æterninus fuit cognominatus, quod Æternii captus esset, nullum tamen argumentum exstat, quo hic numus ei tribui possit. Ille enim aut inter numos Deorum propter Vulcani caput, quam clarissime in eo representatum, aut inter nummata urbium ob Æternium, quæ numum cudit, collocandus est. Cognomen sane Æternini nullum ius facit hunc numum adscribendi viro cuidam è gente Claudia. Legitur in eo AISERNINO, saltim ita inscriptum est in numo cimeliarchii Focaltini, pro AISERNINON, quod latinis licet elementis scriptum, secundum apud Græcos casum refert, atque AESERNINORVM significat.

Verum hoc esse, è numo Sueffanorum in eodem cimeliarchio Illustrissimi Focalti potest probari, in quo SVESANON cum capite Apollinis legitur, & in altera numi parte Minotaurus sistitur, nulla alia inscriptione addita præter duas litteras græcas ιξ. Unde non absurde licet colligere, numos quoque exstare Æternii signatos, qui integrum nomen AESERNINON præ se ferunt. Quod si vel maxime non ita se haberet, certum tamen est, vereque dixi, quod AISERNINO in numo legitur, atque per AISERNINORVM explicari debet; neque pro tertio est neque pro sexto casu accipendum, uti Patinus fecisse videtur, cum ad M. Marcellum illud nomen retulit. p. 362.

Sed ut ad ea redeam, quæ de numis modo dixi, qui e consularibus remouendi sunt, meo quidem iudicio præstaret, non solum omnes supra a me notatos eiicere, sed illos quoque in eodem opere insertos, qui Pompeii, M. Antonii Lepidique capita referunt, ac primum locum inter numos Imperiales occupare debent. Ad quos illi æque ac non pauci numi Jul. Cæsaris & Augusti, nec non alii huius generis sub infecutis hosce Imperatoribus signati, ab ipsis Antiquariis quampluribus, qui hoc tractarunt argumentum, relati sunt. Nulla sane iusta ratione nobis aliter licet illis hoc loco uti, quia numi isti a Ducibus Romanis signati sunt, qui perturbata Republica hisce adfuerunt Principibus.

Obiicitur quidem, quod numerus numorum Consularium insigniter ita minueretur, si eiusmodi numos familiarum, quarum mentio haud alibi quam in hisce reperitur, loco suo motos Imperatoriis adiceremus. Sed respondeo, quod cum in serie numorum Consularium ad

has familias perueneris nomina illarum ordine suo sint interenda, sed lector ad imperialia numismata, in quibus illa leguntur, remitti debeat. hac ratione constaret, quod magis iam comperta sit ratio numos consulares ab Imperatoris distinguendi, quâ olim fuit. In hoc enim eruditionis genere, perinde ac in omnibus aliis, nihil reperitur vtilius iucundiusue ordine exquisito certoque.

p. 363. Quæ si probe consideres, quoniam opus tuum prælo submittere nondum coepisti, adhuc tempus est de corpore numorum Consularium edendo à te cogitari. Nec dubito orbem eruditum insigni approbatione illud esse prosecuturum; Tu vero extricares Te e difficultatibus, quibus te inuoluisti, quod non initio statim instituti tui rationem recte satis atque ordine animo concepisti. Dubium porro, quo incertus hæres, vtrum verba Vrsini atque Patini emendare debeas, neutiquam Te morari debet. Auctores enim illi præstantissimi se ipsi emendassent, si singula probe expendissent. Expetis denique, vt omnibus his iam a me notatis præterea addam animaduersiones meas in nonnulla loca tuæ ad Cl. Perizonium Epistolæ.

Quod itaque ad primum numum gentis Aemiliæ attinet, multos existimare dicis, quod vir in genua procumbens in altera facie sit Rex Aretas; non obstante tamen hac virorum doctorum opinione, ac præter alios Vrsini Patinique, (hic enim nihil illi sententiæ in sua editione opponere est ausus) Tibi potius videtur referre Arabiam, quæ in numis Traiani erecta visitur. Sed aliam adhuc tertiamque sententiam de simili numo Tibi proponam, qui optime conseruatus in cimeliarchio Focaltino exstat, & cuius ectypum e numo ipso petitur ad Te mitto.

p. 364. Quæso igitur, annon figura in genua procumbens Victoria potius quam Rex Aretas, aut Arabia Tibi videtur? Ala, vestitus similis ei, quo sexcenties in aliis numis erecta occurrit, & palma, quam manu tenet, persuadent mihi hanc esse victoriam, haud iusta satis accurataque attentione consideratam ab iis, qui sub illa Regem Aretam videre sibi sunt visi; vel a Temet ipso, qui eam existimas esse Arabiam, habitu moreque supplicis. Qui enim Regem Aretam hac figura representatum voluerunt, non considerant animo, quod hoc nullò modo ita esse possit, siquidem Princeps iste non captus, sed in fugam tantum fuit coniectus, & ad Petram usque a M. Scauro pulsus. Non potest itaque supplex representari, qui nondum erat ere-
redactus, vt se submitteret. Quod ex Historiarum monumentis eviden-
tissimum est.

At

At victoriae imago difficultatem obiciet & ipsa non leuem. Semper enim in aliis numis; aut erecta cernitur, aut gradiens cursive rapido & effuso, aut plane volans, aut curru vecta, nunquam vero, (a) vt in praesenti, in genua procumbens. En igitur Tibi rationem, ob quam mihi videtur ita supplicis habitu representata. Facilis illa eo usque fuerat Aretae, vt occuparet Hierosolymas; cum vero posthac deserere eas, & Pompeii armis & M. Scauro Duci Rex cedere cogeretur, fas sibi esse Scaurus putauit, sic eam adumbrare, vt in numo cernimus; veniam nimirum postulantem pro delicto, quo antea se Romanorum inimicam gesserat. Cameli habenam tenet ad designandam Arabiam, huius generis beluis abundantem. Inscriptio porro *Rex Aretas* Regem victum prodit, qui Arabiae imperabat.

In gibbere huius beluae corona apparet, quam, vt notas, Begerus in numo a se producto obseruauit. Verum illam minime cum Begero coronam radiatam, sed lauream potius habuerim, quam victoriae conueniebat manu gerere, qua camelum freno retinet. Hac sane corona non exstat in simili numo cimeliarchii Focaltini, quem Plautis accensui, siquidem altera eius facies numis huius familiae optime competit. Quae observatio tuae iuncta, quod nimirum in aliis numis huiusmodi similibus, quorum vltra centenos ipse lustrasti, eandem haud deprehenderis, numariae rei studiosos edocet, omnes hac corona insignitos esse rarissimos.

p- 365.

Adhuc operae pretium esset notare, num corona ista inueniatur quoque camelo superimposita in alio numo gentis Plautiae, cuius inscriptio est: BACCHIVS IVDAEVVS. Nulla enim in numo huius familiae apud Illustrissimum Focaltum corona occurrit; sed sarcina quadam videtur onustus, quae etiam tuber, ex medio gibbere cameli assurgens, haberi potest. Vt itaque ex voto tuo cognoscas, quod eiusmodi numus, qualem Begerus exhibuit, vere existat, ectypum numismatis Focaltini Te huius rei certiore reddere poterit, Tibique persuadere, C. I. Begerum minime illius lectoribus, quando numum a se visum descripsit.

De cetero vix dubitandum esse censeo, quin Rex Aretas, in hoc

K 3,

numo

(*) Occurrere tamen videtur victoria stolata genibus prostrata atque coronam dextra praeterens in numo Panormitanorum apud Parutam in Sicilia n. civ.

numo Aemiliorū Plautiorumq; cōmemoratus, idem sit cum eo, cuius tempora diademate cincta in ectypo cernes, quod itidem litteris hisce adiunxi.

Compositio numi, numismatibus, quæ in Syria olim signabantur, non dissimilis, documentum est omni exceptione maius. Cognomen ΦΙΛΑΛΛΗΝΟΣ seu *Amici Græcorum*, quod in eo gerit, ni fallor, significat, Aretam e regionibus Arabiæ copias suas eduxisse, & Græcis suam erga ipsos benevolentiam testatam fecisse, cum auctus Mithridatis aliorumque sibi fœderatorum Principum sociali exercitu a Romano iugo liberare eos instituisset. Sed & ipsius & Mithridatis aliorumque sociorum consilium, quamuis optimum, successu caruisse constat.

Cum porro victoriam in auersa facie rari huius numismatis erectam vides, forte Tibi mecum persuadebis, M. Scaurum, vt ægre faceret
p. 366. Regi Aretæ, qui victorias suas adeo iactauerat, hac occasione iussisse eandem victoriam genibus nixam representari; quo ipso mea sententia confirmatur & adstruitur. Forſan litteræ AP numerales sunt, atque epocham denotant, qua familia Aretarum rebus præfuit in Arabia, quæ tunc temporis annum numerabat primum & centesimum; Aut vero initiale innuunt nomen monetarii aut ciuitatis, in qua numus signatus est. Hac enim in re difficile est certi aliquid firmique definire, cum temporibus illis a nostra memoria vsque adeo remotis, tanta sit rerum Arabicarum obscuritas, siue ipsorum gentis, siue Græcos vel Latinos Historicos consulamus. Hoc tantum vniuerſe ex Historicis constat Arabicis, quod insignis numerus in Arabia fuerit Regum, qui nomen Hareth gesserunt, pro quo Græci adſpiratione demta dixere Aretas. Ex hisce vnus adhuc fuit sub Iustiniano Imperatore, quippe qui Aretam in Arabiæ regno firmavit, vt ex Procopio obseruatum Illuſtri Spanhemio Diff. VI. p. 583.

De ſecundo numismate gentis Flauiae, cuius hæc est inſcriptio : C.FLAV. HEMIS. LEG. PROP. ais, Te quamuis eiufmodi plures ipſe vidisti, etiamnum dubitare, vtrum HEMIS aut HEMIC legendum sit. Sed certiore Te facere poſſum, quod in numo Focaltino ſatis integro optimeque conſeruato, non HEMIS ſed HEMIC exſtet. Quamquam vero HEMIS in eo legeretur, hinc tamen minime colligi poſſet, vt tu quidem coniicis, hanc eſſe ex *Hemiſſeno* decurtatam, atque ad urbem Coeles Syriæ referendam, cuius meministi; hæc enim vrbs non *Ἐμισα* Græcis

Græcis, sed *Εμισα* absque adspiratione scribitur. Si autem, vt firmiter mihi persuadéo, HEMIS legendum sit, haud Tecum crederem litteras has initiales esse *Hemicharæ* vrbis Siciliæ, aut nominis cuiusdam ab ea deducti. Si vero illæ vna serie cum tota inscriptione legi iunctim debent, p. 367. contra tuam sententiam putarem, cognomen C. Flauii hoc loco subesse, quod integrum nos adhuc fugit. Hæc sunt, quæ, vt ego quidem existimo, hanc in rem possunt afferri, donec Cl. Valentis quæ sit sententia ex ipso intelligemus.

Ad gentem Belliam, & præcipue ad numum Corinthi cusum, qui ad illam refertur, proderit tibi mea, quam supra attuli, obseruatio. Nulla sane ratione dici queat, M. Bellium hoc in numo commemoratum ex hac familia fuisse. Idem obseruare debes in septimo gentis Fonteïæ, cum hac inscriptione: VICTORIA. AVG. CAPITONE ITER. Iste Capito neutiquam pro C. Fonteio Capitone sumendus est, (vt persuasum Cl. Patino) qui cum Germanico fasces consulares gessit. Cum enim Duumuir fuerit Corinthi sub Claudio Imperatore, certissime constat, ex seruo huius familiæ descendisse, vno ex illis, quibus tum temporis hæc colonia incolis frequentata fuit.

Nullum vidisse Te ais numum, cuius auxilio iudicare potuisses, in quamam colonia, aut quamam in vrbe hic ipse fuerit cusus. Hoc vero edocet nos numus æreus minimæ formæ in Cimeliarchio Focaltino, vel ideo singularis habendus, quod nec Cl. Valens in suis Coloniis eius meminit, nec Tumet ipse quidquam de eo dixisti; Tu, inquam, qui tam insignem numorum numerum oculis tuis lustrasti, manibus tractasti, delineasti atque descripsisti. Iste igitur numus in auersa facie circa templum sex columnarum hanc inscriptionem refert: CAPITONE ITER. *um* CYTHERONTE II. VIRI CORINTHI. Ex quo facile vides, quod Capito hic, perinde ac Cytheron eius Collega, neutiquam debeat cuidam e familiis Romanis accenseri. Hi Duumiri Corinthi pariter nos edocent, numum p. 368. gentis Fonteïæ quoque fuisse Corinthi signatum in memoriam Augusti, cum Magistratum illic gererent, adeoque alieno loco esse collocatum.

Dubitari vix potest, quod tu diuinasti, litteram B infra ceruicem in numo gentis Lollia a Te obseruatam, numeralem esse. Illustrissimus Focaltus, ne vnum afferam elegantia plane singularis, qui in aduersa facie

cie caput diademate cinctum; & in aversa sellam curulem refert, quinque alios possidet cum hisce notis infra ceruum scriptis Δ. Ε. ΙΒ. ΙΦ. Κ. Mea quidem sententia de litteris ΙΦ hæc est, quod illas pro ΙΡ posuerint, & Filium digamina sit, quale Pighius pro simplici r adhibuit ad numerum ternarium significandum.

Quartus numus eiusdem gentis Lolliae ansam Tibi præbuit existimandi, caput in eo repræsentatum Tiberii esse, quamvis Cl. Valens in Coloniais suis Augusto illud tribuit. Sed non considerasti, Vir clarissime, lituum auguralem anteriori capitis parti adiunctum, qualis in Tiberii numis haud observatur, licet æque ille ac Augustus Augur exstitit, hæc enim ratione Valens permotus Augusto numum assignavit. In eodem opere alium Tiberio adscripsit, cuius aversa facies Liviam refert sedentem, in eo autem deest lituus Auguralis, atque hæc inscriptio legitur: G. LOLLI. M. DOM. &c. Hinc statim colliges, Cl. Valentem cum duos hosce numos Coloniais suis inseruit, haud credidisse cum F. Vrsino atque Patino, quod in numero Consularium isti habendi sint. Sanè existimo, cum nequaquam de his numis in isto opere suo fuisse locuturum, nisi eo ipso innuere voluisset, quod hi, ab Vrsino Patinoq; Consularibus adscripti, minime eiusmodi, sed numi Coloniaiarum vocari debeant.

p. 369.

Jam ante Temonui, quod numus Vespasiani græcus cum inscriptione Μ. ΜΑΙΚΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΡΙΑΘΟΥ apud Abbatem Bizotum olim a Te visus, in cimeliarchio Focaltino non exstet. Nec forsitan in Signetæno fuit, uti existimas, siquidem Illustrissimus Focaltus, qui numos eius æreos sibi comparavit, eum non potuit invenire.

Post has litteras exaratas Parisios veni, unde cum Versalias excurrissem, Oudenetus mihi monstravit numum, de quo Vir ille clarissimus ad Te perscripserat. Vere Tibi affirmare possum, quod ΜΑΙΚΙΟΥ perspicue in eo legatur. Sed hinc nullum nobis ius est eundem inter Consulares gentis Mæcia referendi: Inter numos potius Vespasiani græcos collocari debet, cuius nomine cusus est, non Macii Ruffi.

In Papiæ gente mentionem facis numismatis Julii Cæsaris, in quo hæc est inscriptio: ΕΙΠΙ. ΓΑΙΟΥ ΟΥΙΒΙΟΥ ΠΑΝΣ Α ΒΑΣ. atque capiti adscriptum ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ: aut ut Valens in suo reperit ΠΕΡΡΑΜΗΝΩΝ pro ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. Fides sit penes Valentem, an hæc inscriptio in numo ga-

zæ

zæ Regiæ reperiatur, e quo ectypon suum defamfit. Ego autem Tibi affirmare possum, quod Illustrissimus Focaltus similem huic numum possideat, vbi caput occurrit Iulii Cæsaris anaglypho insigni elegantique cælatum, atque clarissime legitur: NIKAIEN.

De secundo numo, quem familiæ Quinctiliæ Patinus tribuit, obseruas, quod ex quarto Domitiæ gentis numismate constet, illum obtypi in aversa vtriusque facie similitudinem, Osciæ in Hispania percussum esse, quæ sane animaduersio recte se habere videtur. Sed non addis, ytrum Tibi persuadeas, hunc numum esse ad gentem Quinctiliam referendum, quoniam infra scribitur: C. VAR. RVF.. Referendum enim esse vix crediderim. Quin immo mihi persuadeo, Te ipsum aliter sensurum, cum obseruaueris, quod notæ istæ legendæ sint *Caius Varius Rufus*. Sic enim familiæ Variæ adscribendus erit, neque secundum ea, quæ a me disputata sunt, inter numos Consulares collocandus. Sane nulla veri specie hic C. Varius Rufus, qui Magistratum Osciæ gessit, affinitate iunctus fuisse videtur Variis, qui Romæ vixerunt.

Hicce denique nonnullas alias obseruationes in litteras tuas adiungere possem, sed vereor, ne nimis Tecum iam multa, ego præsertim, qui non satis probe possum videri cogitasse quid agerem, cum me ingessi iis, quorum sententiam de egregio consilio tuo exposcis. Spero tamen Te pro humanitate tua libertatem meam æqui bonique consulturum.

V.

Anonymi ad amicum Epistola

de numismate quodam

NERONIS GRÆCO,

Serenissimo Duci Cenomanensi oblato.

Ex Memoriis Triualsianis An. MDCC I. Tom. I. p. 217. seqq.

L

Dux

DVx Serenissimus Cenomanensis tanto maiore studio gaudet maximas Heroum res gestas percipiendi, easque memoria firmiter tenendi, quanto maiore desiderio fertur egregia facta exequendi, quæ obliuioni tradere minime decet. Hæc causa est, quæ eum mouet, vt numismatis cognoscendis mirifice delectetur, quæ etiam sane, si rem probè putemus, monumenta historiæ sunt certissima pretiosissimaque. Hæc enim exhibent nobis præclarissimos quosque vitæ Principum euentus, & tum vetusti nos sæpius edocent id, quod Historici neglexerunt, aut quod certe in historiæ monumentis, qualia ad nos peruenerunt, non continetur. Itaque ex officiariis huius Principis quidam, cui studium Serenissimi Ducis erga numismata, & voluptas, quam capere solet in iis colligendis, nota est; dum hybernare ipsum contigit in ciuitate quadam, Romano olim Imperio subiecta, quæ potuit reperire numismata in eius vsum diligenter conquisiuit.

Inter alios, quos ibi inuenit, æreus quoque minimi moduli ipsi occurrit, qui illico ob duo, quæ exhibebat, capita eximiæ raritatis apparuit. Cum autem a rubigine, qua obtectus erat, numum mundasset, ex istis duobus capitibus, alterum Imperatoris Romani, alterum feminae Principis esse perpexit; & cum paulo diligentius numum deterfisset, superne nomen ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ scriptum obseruauit. Hæc græca vox maius adhuc pretium addidit numismati; nec dubium fuit, hanc esse Agrippinam iuniorem, Neronis matrem, huius enim nomen in loco numismatis maxime honorifico sculptum exstat; nomen vero Agrippinae, Germanici vxoris, quæ nunquam titulo vsus est Augustæ, semper post titulum mariti apparet: hoc iudicium confirmauit, quod in litteris nonnullis infra emicantibus obseruatum est nomen ΝΕΡΩΝ. Nihilominus facies huius Principis dextram versus collocata est, ita vt videantur auctoritatem matris & filii in æquilibrio collocare voluisse numifores; dextram tribuendo faciei Neronis, & primum locum nomini Agrippinae.

(constat, cum Claudius Imperator morte violenta sustulisset Messalinam vxorem, quæ Britannicum ipsi, futurum regni heredem, reliquit; Agrippinam, viduam a Domitio relictam, filiamque fratris Claudii, viam mediumque reperisse, liberos, a quibus se regi flectique patiebatur Impe-

Imperator, in suam partem trahendi. Hac igitur ratione beneuolentiam auunculi ita sibi conciliauit, ut ducere illam sibi proposuerit, postquam Senatum permouerat Vitellius Censor, ratum ut haberent coniugium legibus interdictum. Solio occupato, Agrippina nihil maiori curæ habuit, quam ut ad Imperium Neronem filium suum extolleret; quod consilium ea dexteritate feliciter ad euentum perduxit, ut Nero aetatis XII. a Claudio fuerit adoptatus: eum tantum in finem, ut data occasione Britannico, qui annis quatuor minor erat, posset præferri. Eandem ob causam Neronis nuptias cum Octauia Imperatoris filia conciliauit.

Quamquam vero plurimum apud Claudium valeret Agrippina; denique tamen sensit Imperator, licet stolidus stupidiorque existimaretur, auaritiâ & ambitionem incredibilem Coniugis suæ, & sera poenitentia eum subiit, quod eius filium adoptasset. Sed signa, quibus dolorem suum prodidit, magno pretio ipsi constiterunt. Agrippina enim interficere illum sibi proposuit, occasionem arripiens ex leui quadam Principis infirmitate. Eam in rem vsa est ministerio celeberrimæ veneficæ Locustæ, ut boletis veneno infectis e medio eum tolleret. Princeps hæc crudelis mortem Claudii celauit, ut tempus ei daretur, milites Prætorianos in suam partem trahendi, quos etiam liberalitate sua sibi conciliauit. Ab his itaque Nero ad Imperium fuit euectus, & a Senatu Romano in detrimentum infelicis Britannici receptus. p. 219.

Haud est mirandum, postea Neronem, qui matri suæ vnice debebat imperium, cum ea partiri honores voluisse; quod numus hic paruas ac rarus nos edocet, in quo ambo iuxta positi conspiciuntur sese inuuentes. Nouus Imperator annum adhuc decimum septimum non erat egressus: Sic sola Agrippina nomine filii sui præfuit Imperio; & quidem tanta prudentia, ut Traianus Princeps, ex quo exemplum sibi sumere alii debent, votis expoposcerit: ut quinque priores Neronis annos suis annumerare sibi liceret. Sane annis his quinque matris suæ consiliis Nero feliciter bellum contra barbaros gessit, ac hostibus, regnum ne inuaderent Romanum, eo tempore oblitit: Adeo ut hæc Germanici filia sub vitæ finem Templum Jani quarta vice clausum viderit. Est sane fatendum, hanc Principem regnandi artem optime tenuisse, & Imperio

quoque fuisse dignam, si ambitioni immensæ, quæ reddidit eam crudelitatis exemplar, fines terminosque constituere sciisset.

p. 220. Sed ratio temporis postulat, Vir clarissime, ea tibi exponere, quæ pars numi auersa continet. Animal ibi apparet, quod primum ob alas magnas expansas Pegasus esse duximus; perspecto autem, non esse erectum, sed pedibus stratum, Gryphem statim agnouimus. Hoc Goltzius quoque Tabula Asiæ suæ inferioris decima tertia in numo quodam Megarensium nobis exhibet. Pegasus vero semper depingitur anterioribus in aërem pedibus, volatuque tendens ad sidera, quæ inter postea constitutus est. Licet vtrumque hoc animalium genus ab Historicis quamplurimis fabulis fuerit annumeratum, nihilo tamen minus alii sibi persuaserunt auctores, minime illa esse commentitia, quoniam hæc nobis antiquitas numis suis impressa sæpius exhibet. Alios inter Seruius cum de Gryphibus loquitur, tales describit eos, qualis in præsentī numo conspicitur. Refert enim, hæc animalia vastam planitiem ultra montes Hyperboreos inhabitare, corpore Leonem referre, capite & alis aquilam. Adiungit quoque Apollini esse consecrata, quia hunc fortasse Deum cultu & honore profecuti sunt regionum illarum incolæ, quod Pindarus in Pythioniciis suis refert, quodque Strabonis libro VII. a Sophocle probatur, qui has regiones hortum Apollinis vocat.

p. 221. Considerare nunc restat, quare Gryps auersæ numismatis parti insculptus est. Primo igitur notandum venit, quod directe infra stratum hoc animal verbum ΑΡΓΙΩΝ in subscriptione legatur; vnde edocemur, illos, qui hunc numum percusserunt, incolas esse Argi, urbis Peleponnesi celeberrimæ. Argus olim Græcis nomen indidit Argiuorum. Eius antiquitas a longo iam tempore primum locum Lacedæmoni reddidit dubium. Ipsemet quoque Strabo refert, Argiuos primoribus seculis semper Imperium obtinuisse. Adrastus Rex e successoribus eius in memoriam Regis exigua statura Archemori Nemea instituit. Hæc bello, quod excitauerat Nabis, & in quo Argus fuit occupata, intermissos, Romani restaurarunt, cum ex ea hunc depulissent Tyrannum. Hoc est, quod libro XLIV. T. Liuius narrat, quodque nobis prodit, quam ob rem urbs hæc celeberrima honoris sibi duxit, monetis suis nomina Nerosi eiusque matris imprimere.

Estque

Est quoque secundo notandum; Argiuos cultu singulari Apollinem esse prosequutos, cui, ut supra monui, Gryps erat consecratus. Cultus huius originem in Corinthiacis suis Pausanias hoc modo narravit: Danaus, Beli filius, cum fratri suo maiori natu, *Egypto*, *Egyptium* regnum, quod ab eo nomen habet, reliquisset, classem conscendit, ad quaerendum alium, in quo sedem figere posset, locum. Appulsi in Græciam, Argosque exscendit; ubi cum Gelanore, qui in hac urbe a longo iam tempore regnauerat, de regno contendit, ac licet Princeps iste iure se vel maxime tueretur, populus, cui iudicium hac in causa delatum erat, in crastinum illam decidendam reiecit. Postero die in pomœrio lupum obseruarunt validum, qui taurum gregis ibi pascantis ducem adortus est. Populus Gelanorem tauro, Danaumque lupo contulit; quare, cum in hoc certamine taurum lupus confecisset, Argiui causam Imperiumque Danao adiudicarunt. Tunc Danaus lupum ab Apolline immissum interpretatus, in notam grati animi ædem huic Deo sub nomine Apollonis Lycii dicari iussit: cuius cultum ab eo tempore semper obseruarunt Argiui.

Denique notandum quoque venit, Neronem tanto ardore in artem lyram pulsandi (cuius inuentor Apollo) fuisse propensum, ut Senatus ei adulandi gratia monetam cudi iusserit, in qua, ut alter Apollo, manu lyram tangens Nero conspicitur Dio etiam libro LXI. refert, illi, per vicos urbis Romæ ambulanti, populum acclamasse: *Quam pulcher Caesar, Apollo, Augustus unus veluti Pythius.* Non incongruens itaq; videri potuit, quod Argi incolæ, cum nomen Neronis numis suis incudere vellet, in his imaginem Dei alicuius, quem diuino cultu prosequerantur, exprimerent, utque inter Deorum suorum symbola illius sibi signum eligerent, cuius se similem esse Princeps iste iactabat.

Hæc sunt, Vir clarissime, quæ in præsentia de hoc numo dicenda habui, cuius exiguam molem si spectes, non credideris, tot in illo veteris historię reliquias in memoriam nobis reuocari. Quoniam igitur non mediocriter monumentis eiusmodi delectaris, huius communicationem tibi non fore ingrata duxi. Sed Serenissimo Duci Cenomanensi non desunt alia, quæ maiorem referunt eruditionem, de quibus alibi fortasse tecum loquendi locus dabitur in posterum.

VI

EPISTOLA REV. PATR.
G R A I N V I L L I I
 JESV SOCII,

Ad amicum de numo quodam Vitellii Imperatoris.

E Memor. Trilult. MDCCIV. Febr. p. 145. seq.

VIR PRÆSTANTISSIME.

Praefens Vitellii numus haud adeo vulgaris, dignissimus mihi videtur nonnullis animaduersionibus. Facies eius aduersa caput Vitellii sistit lauro cinctum cum lemmate: **A. VITELLIVS. GERM. IMP. AVG. P. M.** in auersa vero parte Senator manum porrigit homini armato galea & clypeo, cum inscriptione: **ADVENTVS AVGVSTI.**

p. 146.

Primo. Vitellius hoc in numo titulum Imperatoris adsumsit, quod tunc proprie summam auctoritatem in omnem Imperii exercitum significabat. Neq; in aliis quam plurimis numis Augustus cognominatur, quoniam per aliquod tempus hac dignitate non est usus, perinde vti nec potestate Pontificis Maximi, quæ Imperatoribus tribuebatur, vt omnibus ac singulis tanto magis venerabiles haberentur. Sed utroque titulo Vitellius in numo meo vititur, siquidem ille paulo post aduentum ipsius in urbem Romæ fuit signatus, quo tempore Augusti & Pontificis Maximi dignitatem atque elogium suscepit.

Secundo. Vitellius, neque in meo, neque in quocunque alio numo Cæsaris nomen gerit, quippe nomen familiæ nihil ad se pertinere existimans; honestior etiam fuit & veritatis amantior, quam vt mentiri vellet, a Jul. Cæsare se descendisse. Splendore familiæ suæ contentus, noluit sibi aliunde maius decus nobilitatemque citra ius & fas mutuari:

tuari: quod adeo verum est, vt ne quidem permiserit, filios suos in numis, qui ex omni metalli genere quam plurimi hodie supersunt, Cæsares vocari, sed tantum LIBEROS IMP. GERM. AVG. Quod tamen Vespasianus, alique eum insēcuti Imperatores haud adeo religioni sibi duxerunt.

Deniq; quidem Vitellius, teste Corn. Tacito, (a) cognomen Cæsaris suscepit: & forsā aliquando in lucem prodibit monumentum aliquod antiquum, Taciti testimonium confirmans: quamquam hoc ægre mihi persuadeo. Imperator enim iste nimis sero & omnibus iam exosus Cæsarem se dici voluit, aspernatus antea, sed tunc superstitione nominis, quia in metu consilia prudentium & vulgi rumor iuxta audiuntur.

P-147.

Tertio Germanici cognomen, quo Vitellius hoc in numo vititur, minime nomen est familiar, vt vir quidem eruditus, nescio qua ratione, contendit. Nam vt omittam, quod neutiquam appareat, eum esse familiar celeberrimi Drusi adscribendum, qui Germanici nomen in posteros propagauit, numi nobis supersunt, nec pauci illi, cum hac inscriptione: A. VITELLIVS. IMP. GERM. AVG. &c.

Num vero vsquam numi primorum Imperatorum reperiuntur, qui nomen familiar in medio post titulum Imperatoris habent inscriptum? Num dignitatis elogium, quale est hoc Imperatoris, duobus familiar nominibus interpositum cernimus? Sexcenties occurrit: *Nero Claudius Imperator. Imperator Nerva Traianus Augustus* &c. nunquam autem: *Nero Imperator Claudius*, aut *Nerva Augustus Traianus*. Neutiquam sãne, ordo enim naturæ & ratio repugnat; quæ iubet dignitates homini, non hominem dignitatibus adiungere. Atq; hæc ipsa fidem mihi faciunt, Galbam, cum Cæsaris nomen suscepit, non cognomen familiar, sed dignitatis titulum adsciuisse, siquidem numi ipsius nonnulli hanc præferunt inscriptionem: SER. GALBA. IMP. CAESAR AVG. Et Corn. Tacitus de Vitellio: *Premisit in urbem edictum, quo vocabulum Augusti differreret, Cæsaris non reciperet, cum de potestate nihil detraberet.* Cæsaris itaque nomini per se adiuncta erat potentia similis forsā ei, quam Julius Cæsar exercebat. Interim tamen pro certo affirmare non audeo, quod insēcuti Imperatores hanc distinctionem semper obseruauerint.

P-148.

Sed

(a) Lib. III. *Hist.*

Sed vt redeam ad Germanici, quod Vitellius gessit, cognomen, haud adeo adspersanda sunt verba Suetonii. Potius hoc addendum esse existimo, non ex sola adulatione cognomen illud prouenisse; sed admodum esse verisimile, quod Imperator, cum ad fines Rheni cum exercitu in Germaniam appulisset, de Germanis victoriam quandam reportauerit, eaque occasione Germanicum eum exercitus vocauerit. Numi saltim hoc nobis suadent, quorum alii, in auersa facie GERMANIAM exhibent CAPTAM; alii VICTOS GERMANOS a Victoria clypeo inscriptos.

Hanc victoriam fortassis haud adeo insignem iudicarunt Historici, vt mentionem illius facerent; sed *numorum* mouente adulatione accuratior fuit diligentia.

Si quis in animum sibi induceret, vt factum a nonnullis videtur, Vitellium Imperatorem nunquam Romæ fuisse, quicquid etiam dicunt historici; sed in finibus Germaniæ atque Italiæ substitisse, vt hos Imperii fines tueretur, solus hic numus erroris eos conuincere valet. Hic enim in auersa facie ADVENTVM AVGVSTI prodit. Nulla siquidem iusta dubitandi ratio est, verba hæc de aduentu Vitellii in urbem Romam esse intelligenda. Numis sane testibus constat, quod quam solemnibus lætitiis hæc Metropolis Orbis aduentantes e longinquo Imperatores exceperit, publica festa instituerit, vota nuncupauerit, atque percusserit numos cum lemmate: FORTUNE REDUCI, ac si Imperator fortunam vrbis atque terrarum secum attulisset, vel cum hoc: NEPTUNO REDUCI, velut gratias habitura Deo, qui appellentem Augustum per mare saluum seruasset; communiter autem ADVENTVS AVGVSTI in iis signabatur. In numis quippe latinis solus aduentus Imperatoris in urbem Romam celebratur, in qua tanquam in meditullio Imperii sedem figere illum oportebat, & omnia erant in provinciis parata, cum ipse tranquille Romæ commoraretur. In aliis autem vrbibus, veluti per transitum & incognitus versabatur, quam eius commorationem haud operæ pretium erat notare, veluti perbreuem atque exigui momenti, cum e contrario Roma tanquam ex centro Augustus per omnes Prouincias auctoritatem suam extendere, & cum illis communicare poterat: perinde fere ac in numo alio PROFECTIONEM AVGVSTI notarunt, quæ non ex alio loco, quam Roma est intelligenda. Hæc adeo vera sunt, vt, cum aduentum Imperatoris

ratoris in aliam regionem commemorant, hanc semper (b) in numis expresserint, quod clarissime confirmant numismata Hadriani, in quibus legitur ADVENTVI AVG. ACHAEAE. ADVENTVI AVG. AFRI: CAE. &c. Neque ipsamet Italia hic excipienda est, quam ab Vrbe Roma hac ratione distinguebant. Nam cum de illa sermo est, legitur in numis ADVENTVI AVG. ITALIAE, cum vero de hac: ADVENTVI AVG. Hoc satis quippe erat ad significandum Imperatoris in urbem aduentum.

Sufficit igitur & hoc ad persuadendum, (quod in transcurso notare iuvat) quod Nero post Græcum iter Romam redierit, licet vir quidam eruditus longe aliter sentit. Nisi vero ad historicos eius temporis liceret prouocare, qui disertissimis verbis reditum ipsius commemorant, solus hic numus de eorum convincere posset. Auerfa eius facies Neronem sistit cum inscriptione: NERO CAESAR AVG. GERM. in auerfa vero parte naus cernitur additis hisce litteris: R. ADVENTVS AVGVSTI G. P. hoc est, *Romam in Urbem Aduentus Augusti Graecia peragrata*. Naus autem apponitur, quoniam mari Nero appulit.

p. 150.

Quinto. Res quidem est haud contemnenda, quod numi fidei faciunt historicis; at numus meus inservire etiam potest ad differentiam inter Suetonium & Tacitum, duos scriptores grauissimos, diiudicandam. Prior de Vitellio inquit: (c) *Urbem ad classicum introiit paludatus, ferroque succinctus inter signa & vexilla*. Posterior autem: *Ipse Vitellius a Ponte Milui insigni equo, paludatus, decimumque senatum & populum ante se agens, quo minus ut captam urbem ingrederetur, amicorum consilio deterritus, sumptu prae-texta & composito agmine incescit*. En duos egregios scriptores inuicem dissidentes, utri horum assentiemus?

Doctissimus Osiellus Taciti auctoritatem Suetonio praeferre videtur, quoniam togatum in numo Senatorem ipsum esse Vitellium, al-

M

teram-

(b) At numus Diocletiani apud Begerum *Thesauri Brand. Tomo II. p. 77. 9.* occurrit hac inscriptione: FELIX ADVENT. AVGG. NN. cum mulier tamen in eo proboscide exornata in Africa & Carthagine quidem Imperatorem aduenisse testatur. Quod pluribus contra Illustriss. Medlobarbum probat loco citato Begerus praestantissimus. (c) Sueton. *Vitell. c. XI.*

REVERENDE PATER

Numus utique tuus Vitellii perrarus est, & dignus eruditus plenique ingenii animaduersionibus, quas in Memorii Triualtiani mense Februario anni MDCCIV. luci exposuisti. Sed raritatem maximi ex ære numi eiusdem Imperatoris, quem paucis abhinc mensibus feliciter erui, neuquam attingit. Contendis, Vitellium ex incuria aut modestia in nullo numo Cæsaris elogium adsumisse, aut adsumtum nimis sero sibi omnibus iam exoso adsciuisse. Pace tua, Pater Reuerende, affirmauero, omnes Imperatores, Galbæ & Othonis exemplo, saltim ad Postumium usque, quamquam minime fuerint, Juliana familia, hoc sibi cognomen attribuisse, veluti signum summæ in Imperio dignitatis & potentæ. Ab his excipere Vitellium videris: At numus maximi moduli, modo a me memoratus, contrarium testatur, mihiq; persuadet, Tacitum summa fide notasse, quod Imperator iste recusauerit nomen, quod postea recipere non dubitauit. In illo, quem dixi, numo circa caput Vitellii lauro cinctum hæc leguntur: VIT. CAESAR. IMPERATOR PONT. PPR. E. SEMPER AVGVSTVS. In auersa vero facie Senator exstat sinistra caduceum tenens, dextramque porrigens femina, abundantiae cornu gerenti, cum lemmate: CONCORDIA AVGG. & in area litteras SC.

P. 421.

Omissio Germanici confirmat tuam sententiam, quod elogium hoc non sit nomen familiae. Magnitudo huius numi, cuius diameter est binorum pollicum & septem linearum, crassities linearum trium; cognomen Cæsaris; auersa facies, quæ Vitellium Senatoris habitu clarissime representat; & pulchritudo operis tantum eum & singularem reddunt. Etiamnum in nonnullis huius Imperatoris numis CONCORDIA EXERCITVVM, CONCORDIA PRAETORIANORVM, CONCORDIA AVGG. legitur; perinde ut in numis Galerii, Faustinae, Aquiliae, Septimii & Alex. Seueri, Caracallae, Getæ, Juliae Paulae, Tranquillae &c. In quibus nonnullis facies auersæ eum altera facie maximi huius mei numi admodum conueniunt.

Hoc antiquitatis monumentum integrum adhuc est, nulla parte nec deformatum nec corruptum, licet plus quam in triginta locis serra sit notatum

M 2

ab

ab eo, qui primus illud detexit, ad probitatem metalli cognoscendam. Imperitus etiam iste diu hoc pro calculo est abusus, adeo ut singulari fortuna beneficio integer remanserit. Neque dubitandum est, auctorem eius facie representari Vitellium cum Galeria Fundana, altera ipsius vxore. Quae circumstantia eo maiorem addit numismati raritatem, quo minus numi huius Augustae cogniti sunt. Et argumenti instar esse potest, huncce

p. 422. Imperatorem minime cognomen Caesaris eo tempore assumpsisse, quo omnibus erat exosus, quoniam Senatus per hunc itumum maximi moduli voluit Vitellio adulari, ac spondere numerosam posteritatem successuram ei in Imperio, aut hac spe implere hominum animos, atque de concordia Imperatoriae familiae certiores reddere. Ceterum, quod ingenue fateor, versari me video in opido, in quo pauci sunt antiquitatis ruspatores, atque ubi nemo de hoc genere eruditionis nisi proprio Marte instruitur. Si mihi liceret, Te, Reuerende Pater, subinde adire, tibiue *μαθητέω*, forsitan mea in supellectile alia insuper monumenta exquisiti generis reperirem non pauca, quae Tibi haud iniucunda consideratu fore crederem, & de quibus tuum libenter audirem iudicium. Interim sincere me profiteor

REVERENDE PATER

Clarissimi nominis Tui

Cultorem deditissimum.

— — — — —

Huic Epistolae Clarissimi collectores Memoriarum Triuultianarum hac subiecerunt

R Euerendus Pater Grainuillius, ad quem Moissonierius praesentem suam responsonem miserat, illum ipsum maximi moduli numum falsum esse contendit, has ob causas: 1. In genuinis numis Imperator semper inscribitur A. VITELLIVS, ut eo distinguatur a fratre L. VITELLIO.

LIO. II. Compendium litterarum insolens est, siquidem in genuinis numis aut VITELLIVS intègre, aut VITELL. inuenitur. III. Nunquam IMPERATOR vocabulum occurrit integrum, nomine præsertim proprio decorato. IV. Augusti vocabulo nusquam eo saltem tempore subiicitur PONTIFEX omisso MAXIMI elogio. V. Quid sibi volunt tres litteræ PPP? VI. E litteram in Imperatorum numis nusquam ita singulam reperimus. VII. SEMPER AVGVSTVS genium sæculi illius minime sapit.

Hæ sunt obiectiones Reu. Patris Grainuillii aduersus maximum numum Moissonierii, ad quas Vir iste eruditus haud dubie est respondurus. Quod publico etiam nomine ab eo efflagitamus, nec minus vel alia rariora cimelia vel per nos benigne cum eo communicare ne dedignetur.

Quod dum expectamus, nolumus sane de veritate, falsitateq; antiqui monimenti, nobis haud visi, ferre sententiam. Interim argumenta a Reu. Patre Grainuillio obiecta, non ita comparata sunt, vt omni exceptione maiora esse videantur. Primo enim per litteras PPP. & quæ illas sequitur E, potest innui PATER PATRIAE, PATER EXERCITVVM. II. Nonne Vitellius a fratre titulis suis satis distinguitur? III. Contendit SEMPER AVGVSTVM non sapere genium sæculi Vitellii; sed nullum huius sententiæ suæ attulit documentum. Vir Reuerendus. IV. Reliquæ, quas proponit, difficultates ad solemne illud argumentum quorundam Antiquariorum reducuntur: Hoc in aliis numis haud reperitur, ideo numus, qui illud habet insculptum, falsus est. At sane num argumentum huic vel minimum inest ponderis? Nobisne omnes numi veteres adhuc restant? Nonne inscriptio ab aliis diuersa primam occurrere in numo quodam debuit, ante quam similis aliqua vsquam alibi fuit obseruata? Nonne veri videtur simile, quod tunc perinde vt etiamnum nostra ætate numorum ingenium, magnam partem dependerit ab imaginatione eorum, qui erant auctores, ab ingenio, studio ac respectu, negligentia vel imperitia monetario-
rum?

VIII

DISSERTATIO
GRAVEROLII*JCti Nemaufensis,*

De numo græco Imperatoris Traiani,

A D

TERRINVM

Consiliarium Regium in Tribunale Arelatensi.

Ex Clerici Bibliotheca Vniuersali A. 1687. T. IV. p. 272. seqq.

T. III. n. 5.

R Ecepi testimonium singularis erga me beneuolentiæ, ectypon numismærei Imperatoris Traiani primæ magnitudinis, ab Episcopo Apameensi tibi communicati, quod ad me transmittere benigne dignatus es. Auerfa sane numismatis pars singulare aliquid exhibet, & quoniam petis a me, vt libere meam tibi de hoc sententiam indicem, dissimulare nequeo, quod licet Nili triumphum, in curru a duobus Hippopotamis super glaciem fluuii ducto, exprimere, cornu etiam abundantiae, quod sinistra, & aristis, quas altera tenet, fertilitatem huius fluminis omnibus, quos inundat, locis communicatam, denotare, videatur; vti mente hæc concepit meritissimus ille Præful, quem a longo iam tempore magna sum veneratione profecutus: Attamen, hac ratione numum esse explicandum haud existimo; partim, quia Nili triumphus cum numo Traiani minime congruit, in cuius honorem Ægyptii hunc singularis & raritatis & elegantiae numum cudi curasse neutiquam dubitandum est; partim quoque, quia tantum abest, vt Nilus in numo triumphans inducatur, vt e contrario Imperator potius cernatur de Nilo tri-

um.

umphum ducere. Quoniam itaque, Vir Clarissime, libertatem mihi concedis quid lentam exponendi, quæso te, in malam partem ne accipias, quod tecum consentire vix possum, neque hunc triumphatorem simpliciter Deum significare credo Serapidem, aut Jouem Ægyptiacum, qui Nili accremento & fecunditati iuxta religionem huius populi præesse fertur, aquis suis hæc duas dotes communicantem, & curru ad eas iter instituentem, ut admodum ingeniose Tibi finxisti. Sed confirmare audeo, Ægyptios Imperatorem Traianum sub figura Serapidis siue Jouis in curru triumphali duobus Hippopotamis super fluuium tracti, adumbrare voluisse, in memoriam beneficii ab eo accepti incredibili illa in calamitate, quam diuturnus inundationis Nili defectus ipsis attulerat. Abque dubio instituerant, magna, quæ in miseria sua ingenti ab Imperatore liberaliter acceperant, beneficia cum iis comparare, quæ communiter ad Jouem siue Nilum referre solebant, qui abundantia illos, & terram ipsorum fertilitate donare consueuerant. Quoniam itaque Nilus siue Jupiter, ipsorum, ut ita dicam, penitus erat oblitus; (hæc enim regio, iuxta Plinii obseruationem in Panegyrico Traiani, *inopina siccitate usque ad iniuriam sterilitatis exaruerat, quia piger Nilus cunctanter alueo sese ac languide extulerat;*) videtur mihi, iure statuendum esse, quod populi isti ex grato animo tamquam Deum representare voluerint Euergetam ac Seruatorem suum, cui multo magis quam Diis indigenis erant obstricti; dignum de ipsomet Nilo triumphare, quia illos permagna frumenti vi, ad ipsos aduecta, liberaliter donauerat, quam fluuius, ut cunque præcedentibus annis abundantissimus, hoc Imp. Traiani anno, quo regionem ipsorum inundare cessauit, communicare neuiquam potuerat. Huc etiam respexit eruditus ille scriptor Panegyrici, ad auersam numismatis, hac occasione percussæ, partem fortassis alludens: *Inundatione, id est, obertate regio fraudata, sic opem Caesaris inuocauit, ut solet amnem suum.* Quicquid etiam sit, fatendum tamen est, Traianum, hoc insignis gratiæ beneficio Ægyptiis præstito, satis ac superflue ostendisse, quod ex se tamquam ex Nilo haurire possent, ut verbis, a Vespasiano Imperatore olim prolatis, utar; qua ratione huius numi diagraphen facile meruit.

Parua, quæ in area numi cernitur, figura genium huius fluuii,
qui

qui fertilem illum reddit, qui & hinc vtraque manu aristas tenens cernitur, congruenter denotare potest. Fluuios enim, ipsosque fontes, vti & vrbes atque Prouincias suum singulos habuisse genium ex Ethnicorum sententia, neutiquam te, Domine, latet. At ex eo sensu, quem ego numismati tribuo, genius Nili minime locum hic habere potest, nisi dixeris: quod a fluuio propterea tam longe distans exhibeatur, vt hoc ipso indicetur, nuncium quasi hoc anno flumini suo misisse, nec Ægyptum inundare, illamque yberem reddere posse. Non incongruens itaque esse dictu existimo, quod Nilus olim symbolo infantum altitudine duntaxat vnus cubiti fuerit adumbratus, varios eius incrementi gradus, per cubitos dimensos, denotandi gratia, ita vt, ex veterum auctorum testimonio, fluuius hic quindecim ad minimum vel sedecim gradibus efferre sese debuisset ad fertilem reddendam Ægyptum. Hanc forte ob causam infans hic sistitur a fluuio tam remotus, nec ab aquis attingendus, vt aristis, quas manibus tenet, indicetur, aquas oportere ad ipsum vsque excedere, si Ægyptum humectare, illamque vbertate donare velint. Fortassis etiam hac remotione denotare instituerunt, Nilum ob ingentem aquarum defectum fertilitatem illam, quam alias per inundationem suam quotannis Ægypto communicare solebat, ei donare hoc anno neutiquam potuisse. Sed & ea, quæ de hisce infantibus tertio dialogo eruditus differit Episcopus Tarraconensis, a meis partibus stare videntur.

Deniq; statim credideram, litteras hasce tres L. I. B. *Αυκάβατος* iβ. iuxta vulgarem modum explicandas esse; & Traianum anno Imperii duodecimo auxilium præbuisse Ægypto. Sed quia Panegyricum huius Imperatoris tertio anno Plinius habuit, ad gratum declarandum animum Consulatus Urbis Romanæ, quo & ipse erat cum Cornuto Tertullo honoratus; certum est, annum, numo insculptum, cum eo, quo hoc beneficium a Plinio tantis elogiis in Panegyrico effertur, congruere minime posse. Ita vt, quoniam auersa numismatis pars nulli alii, quod mihi videtur, quam laudatissimo huic beneficio conuenire potest, nequaquam dubitem, Ægyptios, ne beneficium, ab Imperatore tam benigno acceptum, obliuioni vnquam traderent, hoc numo procuso memoriam eius subinde, præcipueque anno imperii ipsius duodecimo, renouare

se voluisse. Sane numus est mihi græcus æneus maximi moduli, in honorem Traiani percussus, cuius postica in parte Nilus exhibetur Crocodilo incumbens, & vna manu Cornucopiæ tenens, cui infans affidet, æque proxime in area numi infans adhuc alius nulla inscriptione, quam duobus hisce literis Λ. Δ insignitus; quæ annam huius Imperatoris quartam denotant. Exploratum quoque habeo, numos eiusdem Imp. reperiri alios, quorum alter in aversa Nilum duntaxat cum voce: NILVS, alter fluvium ipsum, Crocodilo atque Hippopotamo comitatum, & cornu nonnumquam abundantie tenentem oculis sistit; sed omnes isti Consulatum Imperatoris IVtum inscriptum habent. Cornuntur etiam numi græci variis in gazis rei numariae studioforum, eodem imperante Traiano signati, in quibus Nilus cum Hippopotamo & infantum vno, iam memorato, representatur. Huic adde, quod anno Imperii Traiani quinto Egyptii, & singulatim fortassis Incolæ Canopi Insule memoriam beneficilii, ab Imperatore recepti, renovare instituentes, ipsam sub figura adumbraverint Dei, quem diuino cultu in hac insula afficiebant, æque ac in aliis eiusdem Prouinciæ locis sub figura alterius Dei eum representabant, uti in Selectis Cl. Seguini numis videre licet.

Denique, si numis, qui in postica parte sistit figuram Sphynxis, symbolum communiter Egypti, quem eandem ob causam cum Nilo sæpius pingunt, iuxta nonnullorum coniecturam non fuerit eousus tempore, quo Traianus ad Parthos debellandos per hanc Prouinciæ profectus est; Minime dubitandum est, quin Sphinx isto, cui in circulo adscriptum esset vocabulum ΑΡΥΤΤΟΣ, rem præclaræ huius Imp. gestæ denotet, quæ materiam præfendi dissertatione præbet. Ac si videretur hic numus, & ipsi Copheticæ ac incolarum Insule Canopi, congruere cum aliis vitæ Traiani circumstantiis debent; vel, si adulationis tantum gratia sunt percussi, iuxta genium horum populorum, quibus vitio vertebatur, quod adulationem in ipsa usque monumenta publica, saltim ad idem cum Græcis fastigium protulissent: Affirmandum esse mihi videtur, quod alii numi, ubi Nilus tam variis modis depictus cernitur, quorum etiam nonnulli sunt quarto Principis huius optimi consulatu, alii quarto Imperii ipsius anno, alii iterum duodecimo notati, quemadmodum ille, cuius explicationem instituere ausus

N

hic

hic sum, ne aliorum, qui ad certum ~~annum~~ reduci non possunt, mentionem faciam; Videtur, inquam, mihi, affirmandum esse, quod omnes isti numi cum in finem duntaxat fuerint cusi, ut Aegyptii beneficium, a Traiano tempore famis, qua premebantur, publice testatum facerent, atque ostenderent eius memoriam ex animis suis neutiquam vix oblivione extinguendam esse. Propterea tam crebro eam renouabant, ac vniuersum frequenter instruere nitebantur, ac si præter Traianum nullus alius ipsis fuisset Nilus, quia hic Imperator magna frumenti vi, ipsa aduecta, penuriam illorum alleuauit, quam defectus inundationis Nilus illis attraxerat. Si, Domine, receptis vestigiis moribusque Criticorum insistere vellem, nondum epistola mea finem imponerem. Etenim ostenderem, viro illi erudito, qui Oeconem, notis suis illustratum, patris abhinc annis publici iuris fecit, neutiquam dubitandum esse, quia Nilus, in numis Traiani exhibitus, historiae huius Imp. ex æsse conueniat. Probarem, Josephum quoque Scaligerum, sui temporis omnium eruditissimum, quemque saecula quoque ventura tanquam prodigium scientiarum absque dubio admirabuntur, in Tractatu suo de emergence temporum memoria fuisse lapsum, quando ex duobus diuersis numismatibus, quorum alterum consulatu Traiani tertio, alterum vero sub quinto percussum, falsò colligit tempus, quo hic Imperator de Dacia triumphum deportauit. Sed intra materiae meae fines me continebo, atque hasce observationes ad aliam occasionem reiciam. Quod superest, Domine, si hæc de numo a me exposito coniectura tibi non improbandatur, iam non despero aliorum approbationem; si vero tibi displiceat, sententiae tuae libens concedam, qui hac in re pro arbitrio tuo poteris statuere. Ita enim semper locum dare aduersi viris egregiis, quorum ingenium pro meo suspicio.

IX.

DISSERTATIO
CL. VALENTIS,

Academiae Scientiarum & liberalium artium Socii, quam de numis
nonnullis Imp. Traiani prima congregatione huius
Academiae Regiae recitauit.

E Memoritis Triaultianis An. M D C C I I. April. p. 294. seqq.

CVM numum potius Traiani quam alterius cuiuscunque explicare aggredior, neutiquam hoc sit ex singulari, quo Romanos numos persequor studio, aut quod graeca nobis desint numismata. Vnicum enim Gazophylacium Serenissimi Principis ac Ducis Cenomaniensis suppeditaret mihi facillime materiam per multos annos de illustribus vtriusque linguae monumentis vobiscum colloquendi. Princeps iste Illustrissimus magnum non minus horum collegit numerum, quam sedulum iis studium operamque ipse impendit; persuasus, historiam dignissimam esse Heroum scientiam, inque pretiosis huiusce antiquitatis lapsanis subinde reperiri plurima egregia, scriptoribus ipsis praeterita. Et certe huiusce in monumentis, si ita dicere fas sit, portatilibus, veluti in totidem paruis imaginibus adhuc cernimus, quaecunque olim gesta fuerunt dignissima, vt ad posteros transmitterentur, & nostram aetatem attingerent.

Ne autem a proposito nimis recedam, licet eruditi maiori studio graeca amplectantur numismata; satendum tamen est, haudquaquam in illis reperiri aetate Ludouici M. satis dignum. Quantumque etiam heros Alexander fuerit; vnicus Regum, qui alioqui cum Monarcha nostro Augustissimo conferri mereatur, attamen nimis exiguo tempore rebus praefuit, quam vt tam diuturnis, & tam continuata successione sese excipientibus rebus prosperis comparari debeat.

N. 2

Vni-

p. 295. Vnicum Imperium Romanum æquauit gloriam Gallici regni, e cuius vniuersis Imperatoribus solus Traianus vitra Augusti merita euectus, hanc ob causam propius ad Ludouicum M. accedit. Ne enim singula exponere aggrediar, quæ nobis historiarum monumenta de hoc Imperatore suppeditant; vel sola excomis, quæ ipsi in numo ad propositum præfens delecto tribuuntur, nos magis facili hoc edocebunt, quam comparatio ordine nimis ac diligenter insistens magnis illis eventibus, qui regna vtriusque huius Monarchæ splendoriora reddiderunt.

En verba in numo Traiani, capiti laurea cincto circumscripta: IMP. CAES. NER. TRAJAN. OPTIMO. AVG. GER. DAC. PARTHI. CO. F. M. TR. P. COS. VI. P. P. *Imperatori Casari Nerva Traiano, Optimo, Augusto, Germanico, Dacico, Parthico, Pontifici Maximo, Tribunati potestate Consuli sextum, Patri Patriæ.*

In aversa facie Imperator cernitur habitu militari, dextra hasta innitens, sinistra tenens parazonium, cuius acies in altum erecta. Pedibus ipsius affidet Armenia, sub figura feminae tiara seu mitra tectæ, manibus post tergum ligatis. Adfunt præterea duo fluxui, vnus a dextra, altera sinistra, cum hac inscriptione: ARMENIA ET MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P. R. REDACTAE. Quibus verbis, veluti æterno monumento, acquisita per Traianum Armenia atque Mesopotamia sempiternæ memoriæ consecratur. Literæ S. C. *Senatus Consilii* quæ in area leguntur, gratum Senatus animum signant, quem præstiti auro omnibus omnium terrarum populis prodere voluit.

Jus monetas cudendi penes Senatum erat. Augustus enim regni prouinciis cum Populo Romano diuisis, teste Dione Cassio, vt ostenderet, re vera se cum illo diuisum Imperium tenere, æreos numos cudendi ius Senatui concessit, sibi argenteos aureosque reseruauit. Hi vero numi haud alii fuerunt, quam quos hodie *Aurei*, siue antiqua numismata vocamus. Videtur autem Senatus per triplex magnitudinis genus in ære veterem assis, semissis & quadrantis valorem, qualis pridem in Republica fuerat, conseruare voluisse.

Cum itaque ærei numi aptissimi essent ad res gestas formis exprimendas præ aureis & argenteis, iussu Imperatorum cudi solitis, Senatus Traiani clementiæ atque gloriæ tam vehementer obstrictus, eidem ius numo-

numorum areorumque moduli obtulit, ut in illis pro lubitu omnia exprimeret, quaequunque vel in fago vel in toga praclarissima gessisset. Sed Imperator propter obliuionem gloriae, publici tantum commodi rationem habuit; neque alius potestate haec numi, maxime formae areos eudendi usus est, quam ut in iis titulos Romae Deos signaret; atque hoc ipso ostenderet, se non minus illis amorem populi, quam victorias suas in acceptis referre. Maximum hoc areorum genus, sub Traiano eiusque successoribus receptum, ad commercia vero & communem usum inopius, simile est numismatis hodiernis, quae in honorem Regum ac Principum cuduntur. Denique quo rarius Traianus ipse & modestius numismata eiusmodi maioris moduli confici curabat, tanto maiori diligentia Senatus in suis iussit sculpi quaecunque Imperator laudatissima gessisset.

Numus, de quo in praesenti agitur, magnum bello acquisitum regnum, partemque vastam prouinciam una eademque aeterna parte representat. Priusquam vero eam explicite aggredior, iuvat in aduersa huius numi facie singula considerare praenomina, quae titulis vulgaribus aliorum Caesarum adiunguntur. Incipit Senatus ab elogio *Optimi*, quod soli Traiano conuenit; adeo ut solemni usu Populi Romani obtineret, unicuique post eum Augusto in publicis acclamationibus votum offerre: *Sic uultis Traiano.*

Plinius ille Junior refert, Traianum Patris Patriae titulum, qui iam ad Imperium euectis tribuebatur, recusasse, quoniam eo adhuc indignum se existimabat: *at Tu*, inquit, *nomen Patris Patriae recusabas.* Sic affirmari queat, Imperatorem hunc non nisi admodum sero praenomen *Optimi*, quod ad Iouem solum ducebat referendum, accepisse; quamquam auctor Panegyrici dissenit; Numi enim nos docent, non prius Traianum quam Consulatu sexto illud acceptasse; argumentis idem confirmantibus, & Dione, qui refert, quod titulus *Optimi* praeter omnibus ceteris ei fuerit acceptissimus, qui ipsi ob acquisitiones quascunque regiones hactenus fuissent assignati.

Cognomine quoque Germanici in praesenti numo Traianus saluatur. Cum enim barbaros in Germanis deuicisset, lauream coronam, reportata victoria signatam, Nervum accepisset, quam situm Imperator

palatium singulare, & Traiano consecratum, quo nomen à familia sua **RASHICAE** **VLPIAE** indidit. Porcius sedecius columnis erat suffultus, multis statuis ornatus, & ut ita dicam, coronatus ornamentis triumphalibus. In medio huius aedificii area occurtebat equestris statua Imperatoris, amorem pariter ac terrorem inspirans spectantibus.

Edocent præterea nos numi, quæ Traianus extra Romam contulerit. Aquas enim Martias circa viam Valeriam diduxit, & nouo quodam aqueductu aliquam illarum partem in montem Auentinum derivauit, ex quo in veterem familiæ ipsius domum recurrens abhinc per omnia circumiacentia sese exonerabat. Qua occasione numus signatus est cum inscriptione: **AQVA TRAJANA**. In alio legitur **VIA TRAJANA**. Siquidem Traianus illam Viæ Appiæ partem, quæ ex porta Capuæ Brundisium ducit, restaurauit, atque immensis sumptibus restituit longum illum aggerem, per paludes Pomptinas procurrentem, quæ affluat, effluuies variorum fluuiorum euerterant.

p. 299.

Alii tibi ære maxime formæ numi structuram portuum duorum celebrium nobis repræsentant, quorum vnum in sinu Hadriatico, alterum in maris mediterranei ora perfici Imperator iussit. Primi vestigia etiamnum Anconæ deprehenduntur, cum arui adhuc integro, qui inscriptionem Traiani refert, & portæ instar inferniebat ad nauale accedentibus. In latere supra duas exiguas portas nomina Plotinæ, coniugis ipsius, & Marianæ sororis eodem modo occurrunt, quo in numis apparent. Alter portus in Palæopoli, quæ olim *Centum cella*, *Mytilæ* item existat. Hæc ciuitas, teste Plinio, summo Traiano asiginem debet, eamque Ptolemæus Geographus, quemadmodum numi, **PORTVM TRAJANI** nominat. Area huius portus in formam Amphitheatri in magno numismate æneo, quod etiamnum superest, delineata cernitur, qualis fuit tempore Rutilii, qui sub Theodosio Imp. floruit, cuiusque in Itinerario suo ita descripsit:

108. q

Montibus æquoreum concluditur. Amphitheatrum.

Fama victoriarum Traiani perterruerat barbares, eosque iam per septem annos detinuerat, cum Romam perlati sunt motus Cosrois Parthorum Regis, qui Armeniam ingressus, Expeditionem maiorem, nepotem sui

Tur-

p. 300. Tiridatis, cui coronam olim Nero imposuerat, legatio posuit instigebat. Armenia subinde ob electionem Regis Parthorum atque Romanorum causa belli exstitit. Illi semper Arsaciden quendam praeoptabant; Romani vero contendebant, Regnum hoc a Lucullo atque Pompeio expugnatum, adeoque ditionis suae, pro lubitu illi cui maxime sauebant, conferri a se posse.

Traianus ut in posterum omnem belli causam tolleret, & fastum Parthorum simul reprimeret, collegit exercitum, & novas legiones contra eos misit. Cuius rei Cosroes simul ac certior factus est, per missos legatos pacem expetiit, qui iam Athenis eum versantem inuenerunt. Sed Imperator recusauit ipsorum munera, responditque se in Syria visurum quid facto opus esset. Cum illuc aduenisset, statim e re sua effiudicauit Armeniam ingredi, cuius omnes ciuitates se ipsi dederunt. Alii Partham asirin, quem in Exedari locum miserat Cosroes, ad se aduersit in campis Elegis. Hic Rex Traianum cum salutasset, diadema summa ad pedes ipsius proiecit, tacitusque hoc ut redderetur sibi expectabat. Imperator vero: Regnum hoc Populi Romani esse respondit, seseque velle in posterum ei Praefectum imponere. Quo audito Parthi recessit, Armenii se submiserunt, nihilque armis Traiani victoribus resistit, & omnia absque sanguinis effusione quiescere coeperunt.

Insignis Imperatoris huius victoriarum celeritas non tempus concessit Senatui, ut pro magno hoc deuictio regno numos eius in honorem cuderent, itaque Mesopotamiam ei adiungere coacti sunt, hoc modo: ARMENIA ET MESOPOTAMIA. Ob hanc Prouinciam cognomen quoque Parthici Imperatori fuit tributum, quoniam in ea Nisibis expugnasset, & Batanum, vides Tigridi vicinas adiacentes, hisceque victoriis de damno illo vindictam sumisset, quod Romanae legiones sub

p. 301. Crasso & M. Antonio erant perpeffa. Posthac Traianus fluvium hunc traiecit, ibique constituit fines Imperii, quos Euphrates antea determinauerat, teste Lucano:

Diditit Euphrates ingenti gurgite mundum;

Ac si hi duo Imperatores vniuersum orbem terrarum tum in potestate habuissent.

Sed ut ad praesentis mundi partem reuertar, Armenia sub

sub feminae figura representari potest. Traiani victoria sui affidet, tanquam captiva, eius manibus post tergum reuinctis, & Tiam, regis sue dignitatis signum, capite gerens. Mesopotamia vero per duas fluviorum limes Euphratem Tigridemque, qui eam affluunt, in eandem adunata est. Et in terra confidunt, veluti liberi scopulorum huius maris. Vtque vero vine insituntur, at qua tanquam ex fonte aqua profusa, admodum senes promittunt barbam; ita enim antiqui in sumis suis fluvios, qui in mare se exonerant, solent describere, cum alios referant sub forma viri iuuenis, alios habitu florentis feminae: sub figura viri iuuenis quidem, & facti sunt navigabiles, sub feminae formam, & nauis usque ferant. Euphrates vero & Tigris pro fratribus habiti sunt, quippe quos uno eodemque fonte originem ducebant, teste vel ipso Boetio.

Tigris & Euphrates uno se fonte resolvunt.

Huic assentit Lucanus:

Quos non diversis fontibus edis.

Neque alia sententia Postquam Græcorum Oppiani & Onphacii Armeniæ & Mesopotamiae bello acquisitis & in numo præfati representatis, res a Traiano apud Parthos gestas adiungere possent; horum enim regnum expugnauit, illosque Regem imposuit, quod bini alii numi nos docent, quibus inscripta sunt verba: PARTHIA CAPTA, & REX PARTHIS DATVS. Narra Julianus, Imp. Traianum Alexandri instar ad Indos usque victorias suas excedere instituisse; & Dionotus, ipse Traianus ulterius se quam de bellator ille magnus arma victricia protulisse existimauit. Præterea inscriptionem apud Gruterum deprehendimus, in qua titulus PROPAGATOR ORBIS TERRARVM ob multiplicatas Prouincias Romanas ei tribuitur; tum alius: LOCUPLEATOR CIVIVM ob benignitatem suam in omnes causam. Omnia enim, vt numi testantur, VIRTVE ET FELICITATI huius Imperatoris in acceptis retulere.

p. 302.

Quantum est annum postea Res. Interata, quod non de integra hodie tanti Imperatoris vita constat: quod Commentarii ab ipso tanquam altero Cesare compositi perierunt, & Historici plus quam decem in eius rebus gestis fere inutili sunt, paucis veluti fragmentis e naufragio conseruatis in Dione & Plinii epistolis & Panegyrico, qui priores

res

res

res Traiani Imperii annos persequitur. Pars quoque monumenti scriptores, qui Historiam Augustam consignarunt, itidem perpauca de eo nobis reliquerunt, ita ut soli nomini superent atque inscriptiones, quae hanc incertam reserere possunt. Ecce nunc attendam alii, pretiosa haec antiquitatis lippiana longe reliquis monumentis praestare, & ex his solis consilio Historiam Haroum, & eorum res gestas sempiternae consecrari memoriae. Haec sunt quae *moti veritas*. In quam sententiam Cassiodorus: *monetam*, inquit, *fatis de nostris temporibus futura saecula commovere, o magna iuuenta prudensum!*

p. 303. Haec Illustres Viri, quae de Traiano iam attuli, si congruant regno pleno triumphis Monarchae nostri gloriosissimi, nuntis haec ipsae debemus, qui per tot saecula conservati nos haec edocent. Quamopere igitur posteros vobis obligaveritis, cum vitam olim Ludovici Mexnumis a vobis illustratam sunt contemplaturi? Nimirum haec est ratio, qua tot facta insignia, tot heroicae res gestae magni huius Principis aeternitati commendantur. Ipsorum sane pretium ac diuturnitatem horum monumentorum quam optime perspectam habet, dum numerum Collegii vestri Amplissimi hanc ob causam locupletavit, ut aetati nostrae quasi praesentes reddatis, restituantisque res praecclare olim gestas ab antecessoribus ipsius augustissimis. Sed vos, Illustres viri, vos quoque illorum gloriae estis participes, cum eos oblivioni eripitis, qui absque hac vestra opo forsan olim hominum memoriam prorsus fugissent.

X.

Anonymi Epistola

de singulari

FAVSTINAE

Numo cum inscriptione

SOVSTI

Memoriae Trivulsi. MDCCII. Novemb. p. 326. seqq.

Non

p. 328. *quidam* *scripsit*. Nequeque tibi obiceretur, statum fix tantum
mittis *nummum*. **AVGVSTAN** vero ex septem constat, nihil hoc re-
fert ex eius sententia; nam litteram A. monetarius neglexit, & S pro
posuit, I vero ex A. dimidia parte deleta, superest. Non dubitas igitur
AVGVSTAN esse legendam. Verum eruditus quidem siue curio-
sioribus antiquis, siue posterioribus hanc explicationem neutiquam placet, & vi-
detur profecto ab hominibus qui, quae demum diceret, ignoraret.

707. *Vir eruditissimus*. eo vique penetravit ingenio, quo nunquam
peruenire fas est, de cuius ut tibi constet sententia, notabis, quod ca-
piti paulo ante primum S adiaceat genus quoddam materiae incendiariae,
quale etiam in iniquibus artificialibus cernimus, quodque medium a-
ere tangit. Hunc enim numum in opprobrium Faustinae culum repu-
tat, atque sic notas explicat: **FVL MEN SACERDOTALI ORDINI**,
VENENVM SENATVI, **TAEDA IMPERIO**, contenditque, fulmen lo-
caf apposuisse monetarium, quo magis in eiusmodi numo signando verum
animi sui sensum ille celaret. Eruditissimam eius dissertationem, quam
primum videbis lucem, ad te transmitti curabo. Illam sane, & eum
cum primis locum, quae causae expolit, ob quam Antoninus Pius tri-
bus tantum primis Imperii sui annis Pontificis dignitatem suscepit, nota
sine voluptate leges. In hoc siquidem argumento tota reliqua vertitur,
quod si enim Faustina Christianam parti fuerit addicta, atque Anto-
nino eandem persuasit, certissimum est, clarissimi huius viri detectionem
omnium esse felicissimum. Sed vix tamen credam, tibi hanc senten-
tiam probari.

Cui tibi mihi que amicissimus hanc vocem interpretatur: **SB**
NATVS OB VOTA SVSCEPTA TEMPORE INFIRMITATIS.
Hoc fundamento nixus, quod vota Romae & sacrificia Cereri fuerunt
p. 329. oblata in valetudine Faustinae pro eiusdem salute. Sed multa huius
sententiae aduersantur, cum primis verba: **TEMPORE INFIRMITA-**
TIS, quae neque latina sunt, neque antiquum in numis inscriptionum
genium sapiunt.

Ipsemet Chamillardus hunc numum suum, si O altera sit inscrip-
tionis littera, interpretatur: **SACERDOTALIS ORDINIS**; si autem
C, hac ratione: **SACERDOTALIVM COLLEGIORVM VRBIS, SE-**
NATVS,

NATVS, TRIBVNI JVSSV. Constat tibi, Faustinae ante mortem fundamenta iecisse superbi ædificij, quo pauperes Populi Romani puellas alere constituerat, quod consilium nec mors ipsius irritum fecit, siquidem Antoninus illud absolvit, & insignibus donavit redditibus. Exstant enim Faustinae numi cum inscriptione in aversa parte: PVELLAE FAVSTINIANAE, qui omnes post mortem eius cusi sunt, quoniam in aduersa illorum facie DIVA FAVSTINA legitur. In gratiam igitur huius rei memoriam Urbs Roma, ex Chamillardi sententia, statuum Faustinae sub Cereris figura erigi curavit, cum litteris infra scriptis: SOVSTL Hanc Deam, frugum Praesidem, ac quandam veluti nutriciam generis humani optime referebat Faustina, quae eius in exemplum de alimento tot puellis prospexit. Praeterea, ut posterius cognoscerent, omnes ordines civitatis unanimi consensu hoc gratiae memoriae documentum consecrassent, inscriptio statuae eos enumerat, & singillatim distinguit, atque nos docet, hancce statuam Sacerdotum, hoc est, ut hodie loquimur, Cleri, Urbis, Senatus atque Populi, cui Tribunus praerat, iussu positam fuisse. Denique Senatus, quo historicum hocce monumentum aeternitati mandaret, numum eam in rem signari iussit, quod litterae SC. confirmant. Statua igitur totius urbis consensu erecta; numus autem, in quo hoc monumentum representatur, solo Senatus iussu percussus, quippe cui potestas numos signandi unice erat concessa. Faustina denique globo insistit, quo ipso innuere voluerunt, Augustam hac eximia sua liberalitate probasse se eandem Imperio Romano, quam Ceres toti se terrarum orbi ostendit: globus enim in numis semper fere Romanum significat Imperium.

p. 330.

Nonnullas hoc quidem loco alias eiusdem numi explicationes addere possem; sed praestat, ipsas Te legere eruditorum nostrorum dissertationes. Horum alii suas diatribas publicae luci exponunt, alii manu exaratas lubenter Tecum communicabunt, quas ipsas legere longe est iucundius, quam ex illis excerpta vix fidelissime & accuratissime.

Nec de numo ipso verbum addo. Qui enim perinde ac Tu in hoc studiorum genere versatus est, haud dubie numum hunc rarissimum & singularibus necum annumerabit.

O 3

XI

X I

E X P L I C A T I O

Eiusdem numi

Per

T R N E M I N V M

J E S V S O C I V M

Ex iisdem Memoriis MDCCIII. Nouemb. p. 330. seqq.

N Vnus hic vnus forsā exempli in cimelio R. P. Chamillardi Jesu Socii in Collegio Ludouici M. reperitur. In altera parte caput Faustinae matris cum lemmate: DIVA FAVSTINA cernitur; in auersa vero facie Ceres exstat, qualis in numis pluribus aliis representatur, altera manu facem tenens ardentem, altera papauer, aut potius *Agnus castus* plantam, huic Deae sacram. Ceres globo insistit, cuius ad sinistrum latus titio, siue potius, vt ego existimo, serpens cernitur: saepius enim ille quidem sub Cereris occurrit imagine, & Agnus castus, quem manu tenet, virtute sua serpentes enecare dicitur. Ab vtraque Deae parte litterae SC hoc est *Senatus Consulo* exstant, vt solet obseruari in numis, quos Senatus cudi curauit. In circuitu ad Cereris latus sex litterae SOVSTI conspectui se sistunt. Quas initiales esse, ne dubitandum quidem censeo. Omnis vero difficultas in eo versatur, vt diuinare liceat vocabula, quorum illa sunt initium.

In primis cogitationi sese offert, quod Senatus, aut potius ille, cui Senatus inuentionem huius numi comiserat, litteris hisce causas indicare voluerit, ob quas Faustina sub Cereris imagine adumbretur. Hoc adulationis genus admodum erat solemne populo Romano, pridem nimis elati, iam adeo abiecti & humilis animi, vt Imperatoribus suis atque

que Augustis figuras & titulos tribuerent, Diis, quos adorabant, proprios. Sic Faustina in numis modo Junonis, modo Veneris, Cererisue habitu representatur, additis huiuscemodi inscriptionibus: *Junoni Regina, Junoni Lucina, Veneri Augusta, Veneri Genetrix, Cereri Augusta*. Neque hic vnicus numus est, in quo Ceres Faustinam refert, sed in eo etiam ipso Augustae cum Dea illa conuenientias notare voluerunt. Nisi fallor coniectura, sex istae litterae initiales sunt totidem verborum, quae Faustinam esse significant, vt Cererem olim, orbis salutem, ac felicitatem; & quemadmodum Ceres vxor fuit Saturni, Dei illius propitii, cuius sub auspicio saeculum aureum floruit: sic Faustinam coniugio esse deuinctam alteri cuidam Saturno, Antonino scilicet Pio atque benigno, qui felicitatem auri saeculi Romano restituit Imperio. Ecce tibi sex istae voces a singulis totidem litteris hoc in numo sculptis incipientes: SALVS ORBIS, VXOR SATVRNI TERRAE IMPERANTIS.

p. 332.

Qui fabularum rationes tantum ex Natali Comite aut Lexico quodam Poëtico addidicerunt, statim exclamabunt, mihi que obiiient, Cererem fuisse Saturni filiam, non vero vxorem. Sed quid responsuri sunt auctoribus haud exigui numeri, qui contrarium euincunt? Vnus ex his mihi sufficeret. E multis enim sententiis fabricator numi illam sibi deligere potuit, quae ad Cereris & Faustinae collationem comparationemque quam maxime faceret. Interim non vnus tantum auctor a mea stat sententia. Arnobius *lib. V. contra Gentes* disertis verbis Cererem esse Iouis matrem affirmat. Phurnutus eiusdem est sententiae, & Scholiastes in *Platonis Cratylum*, veterem Orpheum in fidem huius rei citat. Insignis ille *Salutis Orbis* titulus subinde in inscriptionibus Cereri tribuitur, perinde vt Isidi Deae, cum qua multa Cereri sunt communia.

Permitte quaeso, Vir amicissime, vt vltius coniecturis meis indulgeam, quam enim propositurus sum, saltem non iniucunda tibi videbitur. Non te latent ea, quae de Cereris amore in Jouem, Neptunum, Iasonem, Triptoleum, & alios Poëtae fingunt. Neque te fugiunt, quam late in profectione omnia vastauerit, cum Proserpionem filiam perquireret. Segetes exussit & ad inopiam homines redegit. Similiter tibi constat, vitam Faustinae parum fuisse moderatam, eiusque prodigalitatem sustineri solitam exactionibus prouincias desolantibus, neq; mi-

morem

noſtrem illis, quam incendium ſegetum, deuſtationem inferentibus. Auctor numi fortassis ingenioſe ſex eiufmodi initiales litteras ſibi delegit, quæ duplici modo Fauſtinæ cum Cerere conuenientiam æque notare poſſunt; alteram, quam modo retuli, in honorem Auguſtæ, alteram in eius opprobrium. Sex enim illæ litteræ has quoque totidem voces reſerre poſſunt: SIC OMNIVM VXOR, SIC TERRAS INCENDIT; quæ mores Fauſtinæ & patientiam Antonini nimis benigni acerbe ſatis atque maligne perſtringunt. Quod ſuperest, peto a te, Vir amiciffime, ut iudicaturus de hac mea coniectura cogitare velis, ænigma me explicandum aggredi auſum diuinando.

XII.

V I R O

EXCELLENTISSIMO

DN. GEORG. WOFFGANG.
WEDELIO,

Med. Doct. Conſummatiffimo, Sereniſſ. Duc. Sax. Conſiliario & Archiatro eminentiſſimo, Theoretices in Alma Salana
P. P. Ord. celeberrimo &c.

MÆCENATI ac PATRONO

ſuo venerando

M. JO. CHRISTOPH. OLEARIUS *

S. D. P.

Veteris rei nummarie ſtudium, VIR EXCELLENTISSIME, valde iucundum cognituque eſſe viliſſimum, haud quiſpiam minus rudis ibit inſicias. Illuſtrant monetæ antiquæ infinitæ, ad quæ

* Hæc Epistoſa produit primum Jena apud Job. Bielkium A. 1696. in 4.

Eruditi cœcutirent; monent plurima, quæ alias ignorarent; in rebus & sacris & profanis id prærogatiuæ habent, vt velut testes omni exceptione maiores in dilucide explicandis, plenam mereantur fidem, & quidem omnibus historicis maiorem, fraudis scil. & malitiæ omnis cum numi sint expertes. Quis enim nescit, quantam diligentiam in illis flandis feriundis adhibuerint apud Romanos Præfecti Monetales, Quæstores, Triumviri & alii? Veram animi efficit relaxationem, desideria mentis fascinat humanæ, & est quasi spirans Historia, in qua recognoscimus, quicquid ab omni æuo magnum & illustre gestum, quæ nobis, si quid tacent annales, diserte loquitur; & norma est certissima, ad quam commentariorum omnium fidem exploramus. Quam egregios ex decenti numismatum contemplatione capere queant fructus Theologi, Politici, Medici, Philosophi, Philologi, imo cuiuslibet scientiæ Studiosi, testantur scripta & loca Clarissimorum Virorum, quos inter eminent præter *BEBELIUM* (a) *HARDVINVS* (b) *MEDIOBARBUS* (c) *MEIBOMIUS* (d) *PATINVS* (e) *SVARESIVS* (f) *WEISIUS* (g) aliique, & aureum præprimis opus de Vsu & Præstantia numismatum Viri Illustris *EZECH. SPANHEMII*. Hac enim in re, teste *MORELLIO* (h) *PATINO* (i) aliisque, præstantius quid de numis non habemus, in suis nim. Dissertationibus tanta elegantia & reconditæ eruditionis copia hocce argumentum pertractatum est atque ita excussum, vt si quis in posterum hoc tentare vellet, idem foret, ac si post Homerum Iliada conscriberet. Et certe studium istud nobilissimum nusquam habuisse osorem & contemtorem nisi ignorantem, asserit *PATINVS* (k). Hisce autem deliciis

p. 4

p. 5.

P

ipsa

- (a) in *Thesibus Philolog. de re numar. veter. it. in Dissp. Philologicis de Theologia Gentili, ex antiquis numis eruta & antiquitate illustrata.* (b) in *numis antiquis Populorum & urbium illustratis.* (c) in *Occen. auct. præfat.* (d) in *Program. de numor. veter. in illustranda Imp. Rom. Historia, Vsu.* (e) *Introduct. ad Hist. Numismat. Cap. I. II.* (g) in dem ausführl. Bericht an den Liebhaber der Politischen Veredelsamkeit / denen groen Ehr- & Sächsischen Reich: Reden beygefüget. pag. 16. 17. 23. 26. (h) in *specim. rei num. antiq. p. 19.* (i) *Imp. Roman. numism. ex ære med. & min. forma, præfat.* (k) *Introd. ad Hist. num. Cap. I. p. 3.*

ipsa rerum natura me simul impense voluit deditum, ut eadem obstricante non parum iucunditatis atque utilitatis exinde me percepisse lubens palamque profitear. Sæpius studium istud sum admiratus, nullis limitibus cum sit circumscriptum, sed noua potius indies & nondum agnita suppeditet. Nihilominus non arcana solum illa & cognita vis, cuius intimas causas non facile reddo, ad hanc innoxiam & ingenuam me praxit delectationem (sicut *EPICURUS* de se hortensi loqui amat) (1) sed maior quoque cupiditas atque incrementum, delectabile ex multorum numorum inspectione, tractatione & delineatione mihi accessit. Quam in re primario Amantissimi mei Parentis ductus & affectus mihi deprecandus, cuius Museum præter alia plura modernæ & pristinae Curiositatis cimelia, insigni quoque antiquorum numorum congerie est adornatum, (testantibus id elogius *GLEIGHII* (m) *MELLENI* (n) *REISKII* (o) *SAGITTARII* (p) *TENZELII* (q) *TREIBERI* (r) aliorumque) quorum contemplatione labores sacros iam olim distinxit ac interpolauit. Ipse autem non parum excitando me & suppeditando per subcissuas horas adiuuauit. Conuersationi quoque, quæ cum aliis huius studii peritioribus mihi volupe fuit, non parum tribuam, eaque præprimis, Jenæ quæ mihi obtingit felicior, multum contulit. Ibi enim licet *BOSIVM* ipsa suum amiserit ut virum eruditissimum sic antiquitatum omnis generis perditum amatorem & possessorem locupletissimum, (his enim verbis eum iugens *PATINVS*) (s) adsunt tamen Viri, qui non amore solum veteris numariae rei tenentur insatiabili, sed & magno ambitu hæc & alia sacra & profana antiquitatis monumenta conquirunt. Ex illis præprimis sistam *TR*,

EXCELL.

- (1) *Lib. III. cap. 3. de Constantia Ec.* (m) in *den. Verfertigten Reden*. Edit. Lips. 1691. p. 281. (n) in *Epistol. de Antiq. quibusd. num. Germ.* Edit. Jenæ 1678. p. 2. 3. *Et. II. in Historia Vrna sepulchri Sarmat.* Edit. Jenæ 1679. p. 1. 9. 10. *Et.* (o) in *programm. de Pinacothecis Cimeliothecis & Societatibus Doctorum*, Edit. Guelserbytt. 1685. (p) in *Epistola ad Mellen. Historia de Vrna sepulchri annexæ*. 38. *It. in Dissert. de Antiq. Archi Episcop. Magdeburg.* Edit. Jenæ 1684. p. 53. 108. 212. *Et.* (q) in *Colloqu. Mensfr. ann. 1691. Mens. Dec. p. 1042. 1044.* (r) in *programm. de Christo Crucifixæ, Brust ad 1691.* (s) *Introduc. ad Hist. num.* Cap. XXV. p. m. 222.

EXCELL. WEDELL, non exclusis SAGITTARIO, SCHVBARTO & SOHMIDIO, Professoribus Academiae nostrae celeberrimis, quorum favorem & benevolentiam erga me quodis tempore insigniorem non possum non impense viderari. Ast, quae quantaque hoc in studio Tibi, VIR EXCELL., praeter ceteris debeam, nunc recitare singula nec locus nec animus est; assentatori enim potius me litasse quam veritati alii forte opinarentur. Indolem tuam singularem, & eximias in omni genere virtutes pluribus abhinc annis suspicere non desii, potissimum, ex quo mihi actus ad Te patuerit crebrior. Cimeliarium tuum non libris tantum rarioribus cuiuslibet scientiae, sed & egregius naturae artisque miraculis refertum, saepius perfructuando me summopere delectavit, maxime vero numismatum tuorum copia variorumque eorum delectus accuratius mihi ista inuisens stuporem atque consensum intulit eximium, & quidem haud absque insigni commodo, edisserendo nimirum explicando, notisque haud paucis observatu dignissimis adiectis expertus minus peritum peritorem me fecisti. Et sane non raro meditatus sum benignum istud fatum, vi cuius Medici abhinc plures veteris notariae rei sint Studiosi, siquidem magnam eorum numerum, qui deliciis istis innutriti, scriptis quoque ea de re doctissimis inclaverunt, enumerat ARNOLDVS (*) praecleara quorum nomina haec sunt: Caspar & Thomas Bartholini, Capponius, Chiffletius, Comingius, Cuspinianus, Faber, Guidott, Henischius, Landus, Lazi, Licetus, Nonnius, Occo, Patinus, Pise seu Pois, Quatrochus, Reineffus, Rhodius, Roslinus, Sambucus, Satotius, Servius, Senerinus, Sponius, Theophrastus, Vaillant, Wormius. Quibus ex meritis accessere non moraber Aldrouandum, Bonifolium, (u) Maiorem, Meibomium, Volckamerum atque TE, WEDELLVM nostrum, qui procul dubio ex his celeberrimis Viris similitudinem duxisti, laudemque ipsorum imitando cupidissime prosequis. Equidem numos Theauri tui omnes & singulos magni aestimo, inter quos more solito nonnulli sunt obuii, triti, rari, elegantes, rariores, alii praestantiores, optimae raritatis & singularetatis, quos numerorum gradus sistit PAKL.

P 2

LANT

(*) in Epistola, quam Rarioribus Magnae Graeciae numismatibus a Prossero Parisio editis & Joh. Georg. Volckamero Med. D. curante anno 1683. recensitis, praefixit. (u) cuius meminit Mediobarb. l. c. p. 622.

LANT (x). Ex hisce tamen cunctis singulari me præ reliquis affecit voluptate Numus iste M. Aurelii Antonini Contourniatus, quem meritis eximie raritatis & singularitatis dixerim. Huius mentio licet in nupero *suo scripto* (y) vt & in solenni Oratione Doctorali, egregia ipsius numi tunc addita applicatione, fuerit facta, eundem tamen modo dictum Contourniatum pro viribus pace tua delineatum vberiorem illustrabo explanatione.

Primo autem aspectu numus iste ostendit se singularem, materiam dum sistit diuersam. Limbum habet ex diuerso metallo, areus scilicet numus ora ex aurichalco quasi prætextatus est. Aliter conflatos non vidi Contourniatos, sed Celeberr. *WAGENSEIL* (z) notauit etiam tales, qui ex aurichalco facti area circumuallati sunt extremitate, cuiusmodi numos Christina Sueciæ Regina in Francisci Gothofredi, Nobilis Romani, amplissimo thesauro numario magnis sumptibus sibi vendicatos possidere dicitur. Cernimus autem, circulari modo quam apprime metallum exterius (b) circumuallare interius (a), ita quidem vt *autographis* superque docente perspicue quilibet iudicare queat, non possit limitio (quod nonnullis visum) circumductum, sed primo statim labore artificis istud cum illo fuisse coniunctum, cum pars sculpturæ literarumque & exteriorem & interiorem mediam tangat numi materiam. Eiusmodi autem numus dicitur aliis Contourniatus, aliis Crotoniatus. *Contourniatum* qui appellant, nominis deriuationem sic probant: Circulus, quo talis numus veluti includitur, Italis dicitur Contorno, Gallis Contour; Crotone autem, antiquissima olimque celeberrima Italica Vrbs, nihil cum hisce numis habet commune, hinc melius Contourniatus quam Crotoniatus dicatur. vid. *RATINVS* (a). *Crotoniatum* qui mutant, hisce vtuntur argumentis: Italis Medaglioni Crotoniati hæc numismata dicuntur; antiquarios autem Italos, inuentores appellationis, a Gallis voluisse mutuo petere vocem Contour, & ad suum modum emendare.

(x) In *præfat. Numismat. ercor.* (y) *Program. de Nummis ferratis, Mens. Jul. 1692. p. 6.* (z) in *Dissertat. de re Monetali Veter. Romanor. Cap. IIX. p. 39.* (a) in *Suetonio notis & numismat. illustratis, p. 304. ibid. p. 468. It. Introduct. ad Histor. Numismat. Cap. XII. p. 130.*

efformatē, vix credibile est. Italorum magis placet vox Contorniatas; suggerente Sauoto, Itali si ita loquerentur; at, quantum scimus, Artorniare & Intorniare probati dicunt Scriptores, non autem contorniare. Adest quoque haud inelegans observatio, quod nim. Crotoniatus iste numus græca attice mutata voce possit sic dici. Sic enim, *Nos falli*, pergit laudat. *WAGENSEIL. l. c. possumus, sed suspicamur, suspicamus inquam, græcitanam originem redolere vocem Crotoniata, & à Viris literatis primum illos, de quibus agimus, numos, τὰ ΚΡΟΤΤΙΣΤΑ νομισματα, quasi fimbriata dicta esse; ex eo autem postea imperitiores effecisse Crotoniata;* p. 10. quod græci vocabuli sensum minus habere perspicuum. Nobis, opinor, quoduis nomen placere posse: vocitentur idiomate græco *κροττιστα νομισματα*, Italico Contorniatas f. Crotoniata, Gallico Contourniata, latino circumuallata, germanico *eingefasste Münzen*; modo sit nomen perspicuum. Allicientibus nos aliis in nostro numo victoriosi atque iucundis, bellum mittamus criticum, cuiuslibet opinionem relinquentes suam optimam, præsertim cum varie & hæc & illa virgen ac defendi possit. Dantur autem Contorniatas plures; licet rarissime, id quod testatur *PATINVS*, (b) quise vidisse, ait, præter Horatii numum egregium l. c. appositum, huiusmodi quoque Homeri, Pythagoræ, Solonis, Socratis, Diogenis, Milonis, Salsitii, Virgilii, Ouidii, Senecæ, Apollonii Thyanæi, Apuleii, Alexandri M., Deorumque plurimorum atque Imp. Roman. etiam Augustarum quorundam; producit & ipse Neronis typum, *l. c. p. 304.* Recenset etiam tales Traiani, Antonini, *Genæ ex Christina Sueciæ Regine Numophylacio* laudat. *WAGENSEIL. l. c.* Alii alios passim sistunt plures. Grauiora autem nunc essent inquirenda tam quoad originem quam eorundem usum seu finem. Quo tempore nim. huius generis numismata primum cudi fuerit inceptum, adhuc ignotum. *Non dum licet*, inquit *PATINVS*, (c) eorum originem assequi, utrum numi hi eorum legentes & rari, Romanis tamen cedere necesse est temporis gratia, typis, inscriptione, calandi dexteritate, omnique artificii genere. Et alibi *IDEM*, (d) *Nullam vel Antonis vel temporis nostram Contorniatas præferat;* i. e.) temporis illius, quo primum conflat, non autem eius, quo in rei cu-

P 3

iusdam

(b) In *Sueton. l. c. p. 468.* (c) *Introd. ad Hist. Numismat. cap. XLIX. p. 131.*

(d) *Sueton. l. c. p. 468.*

iustam memoriam fuerint cusi, quod Tribunitia potestatis additus non
 merus etiam in nostro omnino edocet. Sed videtur CAROL. de FRESN.
 (e) accuratius voluisse indicare, quo seculo, & quod mireris, cuius sub
 Imperatoris regimine, primus Contourniatus fuerit editus; Sic enim
 scribit: *Numi ad Virorum illustrium, qui prioribus seculis vixerant, revo-*
candam memoriam cusi ab Imperatoribus, alii renovati, alii contorniati ab
antiquariis appellantur, de prioris generis numis non sermo, posterioris gene-
ris tunc primum occurrunt post Constantini M. aum., atque adeo circa Hapo-
rii tempora, in quibus primas tenet areus ille Medallio, in cuius antica par-
te idem Augustus maiori habitus faciei effingitur, cum Inscriptione HONO-
RIO AVGUSTO; in postica expressus conspicitur, utriusque speciem
Inscriptione EPTYMI NICA &c. Et certe quilibet aequo animo isthanc
 reciperet sententiam, tam si quis probaret pluribus, solidioribusque ar-
 gumentis. Quidni autem cuiuslibet numus etiam dici ac existere pote-
 rit coarctus? Nonne peritia antiquorum elegantiores, quales passim cum
 stupore videntur, numos quoque tales conficere valuit? Erugo etiam
 plurimum, quos vidimas, haud exiguo longioris ævi est argumento. Qua
 p. 12. de re difficilior et obsecram PATINI exoptamus operam, ipse nim. de
 origine Contourniatorum Coniecturas Eruditorum examini submisit
 re vberiores, quæ maiumque eorum numorum ectypos commentario illu-
 stratos, Regis Gallie sumptibus communicare promisit (f). Et optime
 hic id præstare poterit, quippe qui tot millia numismatum, satisque no-
 tabilem librorum rarissimorum de re numaria conscriptorum numerum
 vidit ac possidet, testantibus hoc ipsum scriptis suis elucubratis. Nec
 minus obsecram, numi quem in usum seu finem tales circumdacti fue-
 rint facti. EGGELENGIUS (g) occasione explicati numi Antinoi suspi-
 catur, Contourniatus Gymnasi quondam ornamenta fuisse. Quam opinio-
 nem quidam comprobare non recusant, exinde assensum confirmantes,
 quia Contourniati nonnulli etiam perforati ibi essent, quæ foramina
 forsitan.

. 11. q

- (e) in *Dissertat. de Inferioris Ævi Numismat. Glossaria latine annexa, in*
LXIV. p. 43. (f) *Introduct. ad Hist. Numismat. p. 131, it. Succes-*
illustrat. p. 468. it. Numismat. Maurocen. Cap. X. conf. laudat. Tenze-
lius l. c. an. 1691. Mens. Octobr. p. 283. (g) in *Epistola ad Molanum*
de orbe Stagno Antinoi.

forſitan cum in ſinem fuiſſent addita, vt eo melius in Gymnaſiis ſeu Pa-
leſtris in honorem Gladiatorum illuſtrium potuiſſent ſuſpendi. Sed ra-
tio videtur minus ſufficiens; non enim Contourniati, ſicut ille Antinoi,
gladiatoribus fuere conſecrati, nec omnes gladiatorum, potius aliorum
icones & geſta oſtendunt. Cernimus quoque fere omnes minime perfo-
ratos, & ſane Contourniatorum hanc ob cauſam perforatorum ac ſu-
ſpenſorum alibi nondum legimus mentionem, imo alios quoque vide-
mus numos perforatos caſu ſic factos, quos in Gymnaſiis fuiſſe expenſos,
quis dixerit. *PATINVS* ſic ſentit: (b) *Dubium non eſt, quin in eorum* p. 13.
honorem ſint ſignati, quos referunt. Conf. CAROL. du FRESNE l. c.
Videtur autem, numos hocce rebus præprimis nobilioribus peractis ad
ſingularem eorum memoriam teſtandamque dignitatem fuiſſe cuſos, o-
mnes enim, quos videre licuit, maioris ſunt moduli & præclariora de-
monſtrant. Eiufd. generis & moduli aſſeruantur non pauci (ex quibus
tres mox cum aliis in lucem prodibunt deſcripti) in ſtupendo & mole
& integritate Numophylæio, quod Illuſtriſſimus Comes Schwartzbur-
gicus ANTONIVS GVNTHERVS è IV. S. R. I. Comit. &c. Dominus
meus Clementiſſimus, Arnſtadii poſſidet. Vbi eſt, quod mireris, conqui-
ſita tot numerum millia Eiufdem vota non implere, ſed vt nullam vir-
tutis habet metam, ſic numerum antiquorum acquisitioni terminum non
ſtatuit. Aſt quid literatis, vtilius gratiusue continget, quam ſi tantus ape-
rietur theſaurus publicique fiet iuris, & quantum fieri poterit, omnes eius
numi delineati ac deſcripti in vnum colligentur corpus, cuius ope rem
numariam literatus Orbis addiſcere, de numis felicius iudicare, ac ex
iſiſ totam, vt ita dicam antiquitatem, ſummo cum fructu & voluptate
conſulere poſſit. vid. *BROEMELVS* (i) *RECHENBERG.* (k) *TENZE-
LIUS* (l) aliſque. Noſtrum iaterea elegantiffimum, nullo artifi-
cii genere Romanis aliis cedentem, adeoque indubie genuinum (m) Contour-
niatum vltèrius ſcrutemur, & non ſolum craſſitiem iplius (c.) (d.) exhibi-
tam

(b) *Sutton. l. c. p. 488.* (i) *in Epist. ad Sagittar. de Archiv. Arnſteren-
ſi Schwartzburgico.* (k) *in Præf. ſcriptoribus aliquot inſigniori-
bus rei numaria veteris Hiſtoriæ præfixa. Edit. 1692.* (l) *l. c. ann.
1698. Menſ. Oct. p. 879. 883.* (m) *Sunt verba Excell. poſſeſſoris pro-
gram. cit.*

tam, atque marginem cum punctulis paulo eminentioribus ob elegantiam numo maiorem conciliandam ornatum; sed latera quoque eiusdem tam aduersum s. anticum, quam auersum siue posticum, literas, figurarum ac iconem representantia, disquiremus. *Latus aduersum s. anticum* ostendit Iconem vel Imaginem viri superiorem, h. e. caput tantum cum collo & pectoralibus, addita epigraphe: M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIX. Est autem IMAGO isthæc M. Aurelii Imperatoris, de quo mox plura. Aurelii nomen hic quidem non expressum, legitur tantum M. Antoninus Aug. Et est omnino iam quidem ab Antiquitatum studiosis indagatoribus subnotatum, idque haud exiguum subsidium in dignoscendis Antoninis, si vultus & barba cuiusvis bene consideretur. Nonnunquam enim nullum præter Antonini additum est nomen, id quod patet ex *MEDIOBARBO* (n): ibi Antoninus Pius, M. Aurelius, Commodus, Caracalla, Heliogabalus eadem nominis Inscriptione, ANTONINVS AVG. in numis notantur. Illi igitur discernendi a se invicem vel per numerum Tribunitiæ Potestatis vel Consulatus adscriptum; præprimis vero peritior obseruabit, sicuti in cæteris singulis, ita in Antoninianis numis, faciem Imperatoris. *Antoninus* enim *Pius* forma conspicuus, nobilis vultu, vid. *JVL CAPITOL.* (o) *Commodus* est vultu insubido, quo quidem bibones comparere solent, additur etiam plerumque *Commodus*, *Caracalla* vultum habet truculentiorē, *Heliogabalus* plerumque absque barba & sola Tribunitiæ potestatis & Consulatus, stellulæque

p. 15. nonnunquam adiecta nota (p) à reliquis secernendus est. In Contourniato nostro *M. Aurelii* Icon satis notabilis, ipse enim conspicuus barba hispida, implexa & plane Philosophicæ densitatis, vt alicubi Arnobius loquitur, (q) vere prolixam & squalidam is pavit barbam, qualem an Carolus M. habuerit, disceptatur ap. *FREHERVM* (r). Romæ M. iste Aurelius est natus Sexto Cal. Mai. (s) in monte Cælio in hortis; Paren-

tes
(n) *L. c. p. 225. 242. 205. 301. &c.* (o) in *Anton. P. vit. cap. 2.* (p) obseruante *Oiselio Thesaur. Select. Numismat. antiqu. p. 25. 29. 32.* (q) *Conf. Læudat. Oiseli. l. c. p. 23.* (r) de *statura Caroli M.* (s) *Conf. Jul. Capitol. Vis. M. Anton. It. Imagines Imp. ex Numismat. antiqu. fidelissime delineatas, eorumque vitas concise descriptas à Jacobo Strada, quas ex eius Thesauro edidit Andr. Gesnerus, Tiguri 1559. fol. reg.*

tes facere Annius Verus, Augur & Consul, & Domitia Calpurnia; ab Adriano adoptatus tunc primum AVRELIVS coepit vocari, quod in Aureliam transfisset. Operam Philosophiae vehementer dedit, sententiamque Platonis habuit semper in ore: *Floreret in aetate, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Amavit praeterea artem pictoriam, pugilatum, luctamina, cursum, aucupatus, fuitque pila, & venatus est. Honoribus auctus est multis: in Saliorum collegium relatus Sacerdotio & praeful & Vates & Magister fuit, nec multo post factus est Praefectus feriarum latinarum, Quaestor, Consul, Caesar, Senir, Proconsul &c. L. Ceionii Commodi filia ipsi desponsata ex Adriani voluntate, post Adriani autem excessum Pius per uxorem suam Marcum sciscitatus est, & cum dissolutis sponsalibus, quae cum L. Ceion. Comodi filia desponderi voluerat, impar adhuc aetati esset, habita deliberatione, cogitare se vel le dixit. His ita gestis Faustina Antonini Pii filiam duxit uxorem, & ea suscepta *Tribunitia potestate* donatus est. Non infeliciter bella gessit, quibus maximum contra Quados fuit, quantum nulla unquam memoria fuit, magna tum virtute tum felicitate transactum, ex quo praeter spem solius Dei beneficio provenit VICTORIA AVGVSTI, quam victoriam memoria dignissimam etiam hoc nostro numismate fuisse decoratam, infra pluribus ostendetur. Aeger alias toto fere principatus sui tempore in plurimos incidit morbos, vsus operis Galeni Pergameni, Medici suo tempore clarissimi (r). Tandem octavo decimo Imperii sui anno, sexagesimo & primo vitae, diem ultimam peste grauatus (x) clausit. Tantus illius amor eo die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum cepisset, certis omnibus quod a Diis commodatus ad Deos redisset. Quam tam vero laudem virtutibus suis omnibus, tantam labem sola Christianorum persecutione (quam V. numerant) sibi contraxit. Conspicimus autem hoc in numo M. Aurelii caput lauream circumtorrens, iuxta ALDROANDVM (y) propterea sic dicta, vel quod *rebanonit* gestantes, vel quod *scuti* una esse debeat i. e. semper omnibus expetenda, premium omnigenarum virtutum, non militum solum, sed & Imperatorum capi-

p. 16.

(r) Ex Galeno lib. πρὶ τῆ πνευματικῆς ἀντιστάσεως annotante Patino Imp. Roman. numismat. fol. 233. (s) ut putat Salmasius in notis ad Capitol. b. l. cap. 27. (x) Dendrolog. lib. l. p. m. 96. b.

- p. 17. ta cœu illorum ornamenta, tempora redimiuit. Antiqui Coronarum serunt Auctorem Janum, alii Liberum Patrem siue Bacchum, quia primus habitus est, qui frondibus proprium circumtexit caput, quem monem nationes integræ Gentium comprobant, & viris quoque præclaris ipsas concesserunt, præprimis in Victoriis mos iste inualuit. Principio coronas ex ramis arborum fieri in ludis & sacris mos fuit, postea varia florum mistura componi coeperunt, præter alias materias etiam è lamina ænea tenui inaurata vel argentata &c. Multiuges hinc manarunt coronæ, inter quas etiam corona erat triumphalis, qua donabantur Imperatores; muralis, quam Imperator dabat illi, qui primus muros subiecit; castrensis, qua eum donabant, qui primus in hostium castra introierat; navalis, qua is donari solebat, qui primus in hostium nauem transiit, & hæ ex auro fiebant, vid. *POLYDOR. VERGIL* (1) Triumphalis ab initio ex lauro; coepit tamen radiata ex auro Diis olim adhibita, etiam ab Imperatoribus superbis, diuinitatis quadam opinione inflatis vsurpari, in quibus Caligula primus, teste *MASENIO* (2) reperitur, cuius in ambitu stellæ tres ac semicirculus lunaris visibatur, vt si totum iam capite orbem homo vanissimus suscepisset cum Atlante ferendum, radii vero ibi duodecim numerabantur à Mensium, quos Sol [qui sicut inter sidera, ita inter homines se eminere illi putabant] decurrit numero. Alii ex Imperatoribus hunc deinde sunt imitati; aliis laurus præ auro in coronis placuit, quod hanc Deorum voluntate Augustus de coelo acceptam tulisset, vt *PLINIVS* [a] tradit. Accedit, quod Laurus fulmine non tangatur; adeoque vmbram latentibus tutam in tempestate boni ominis arbor præbeat, vnde Cæsar Tiberius coelo tonante lauro caput vinciebat, teste *SVETONIO* [b] quod fulmine affari negetur id genus frondis; imo etiam perpetuo virore non marcescat. Triumphis præterea proprie dicata, quam quoque triumphantes gerere solebant apud *DIONEM* [c] vt quædam triumphans aliquis Coronam gestaret laurcam,

(1) de Inuent. Rer. lib. II. cap. 17. (2) Specul. Imagin. Veritat. occulte. Cap. XXXII. p. m. 419. [a] Hist. Nat. Lib. XV. 30. [b] in Tib. vita cap. 69. [c] Lib. XLIX. Hist. Rom.

lauream; conf. *ROSINVS* [d], *CASALIVS* [e]. Nunc *Vestitam* contem-
 plumur elegantem, tantoque Imperatore dignum. Licet alias stu-
 diis præprimis Philosophiæ adéo incubuerit, vel etiã habitum Phi-
 losophi assumeret [f], pallium nempe græcanicam, quo sine tu-
 nica cum totius corporis illuue induebantur more philosophico etiã
 Principum liberi [notante *CASAVBONO* [g] & *SALMASIO* l. c.]
 dum in eo studio versarentur, vt etiã de *Juliano* notat *MARCELLINVS*.
 Toga tamen non minus quam sago clarus, habitu hoc in numo sistitur ex
 meritis militari, Sagum quem appellant antiquarii; alii Loricam, vid.
Francisc. Mar. GRAPALDVS [b], alii Thoracem. Meminit quoque p. 19.
FERRARIVS [i] vestitus cuiusdam, quem loco tunice præter sagum
 antiqui gestassent, fuisse nim. vestem scissam & manuleatam vsque ad
 pudenda, teste *Sirab. l. 4.* de Gallorum habitu; aliis dicitur Cataphra-
 cta, vid. *VEGETIVS* [k]. Videtur insuper etiã Paludamento fibulato
 M. Aurelium h. l. esse vestitum. Sed satis de Icone. *Epigraphen* legi-
 mus: M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIX. i. e. Marcus Antoni-
 nus Augustus, Tribunitie Potestatis annis vigesimus nonus. Post cre-
 cessum Antonini [inquit *CAPITOL. l. c. cap. 7.*] max. Antonini ipse M. Au-
 relius nomen recepit. Antoninus cognomen fuit Arrie Gentis: Pius Au-
 gustorum id primus gessit. Initio quidem vt cognomen, cum adopta-
 tus fuisset à T. Arrio Antonino Avo materno, sed quod prius illi cogno-
 men erat, accedente Pii cognomine factum est nomen: a Pio transitu
 eadem appellatio ad Marcum, qui non quasi cognomine, sed vt verus
 nomine dictus est M. Antoninus. In Marco coepit hæc appellatio velut
 Symbolum esse Imperii. Posteriores Imperatores ad Maximinum vsq;
 prænomine hoc vsi tanquam omnibus Augustis debito. conf. *CASAVB.*
l. c. LAMPRIIDIVS [l]. AVGVSTVS quoque Imperatoris nomine di-
 ctus, quo nomine prius Octavianum appellatum fuisse notat *DIO* [m] p. 20.
SKETONIVS [n] scribit, Octavius deinde Augusti cognomen. assumpsit;

Q³

Mauritii

- [d] *Antiquit. Roman. Lib. X. in paralipom. ad Cap. XII. p. m. 1039.* [e] *de*
Præb. & Imp. Rom. P. II. cap. 1. fol. 177. [f] *vid. Capitol. l. c. cap. 2.*
 [g] *in notis ad Capitol. h. l.* [b] *Lexic. de Parr. ad Cap. X. p. m.*
859. [i] *de re vestiar. P. II. lib. III. cap. 9. p. m. III.* [k] *de re mi-*
litar. lib. I. cap. 16. & 20. [l] *passim in Diadumeno cap. 6. 7. Heliog.*
cap. 1. & c. [m] *l. c. Lib. LIII.* [n] *in vita Octav. cap. 7.*

Munatii Planci sententia: cum quibusdam consensibus Romulum appellare oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, prænauisset. ut Augustus potius vocaretur; non tantum nomen, sed etiam ampliore cognomine: quod laeta quoque religiosa, & in quibus auguratio quid consecratur, augusta dicantur, diuinitu vel ab Autum. gestu, gustuue, sine etiam Eunius docet scribens.

Augusto, augurio postquam incluta condita Roma est.

Augusta sicuti honore dignissima ac sanctissima dicuntur, ita & *Βασίς* greci *Augustum* interpretati sunt, quasi venerandum dicas. Nonnulli quidem Imperatores nomen Augusti repudiarunt: *LAMPRIIDIUS* [o] Antonino notauit, Pium & Philosophum Imperatores primos dictos Augustos: *SPARTIANVS* [o] inquit, *Annius & Purns & M. Antoninus dux pariter Augusti primi Romuli gubernarunt*; postea ceteri Imperatores Augusti, Candidati Imperii Cæsares dicti. conf. *DIO*, [p] *BELENGE-RVS* [q]. Hæc insuper & alia ipsi M. Aurelio suæ nomina, vig. *Armeniacus, Martialis*, quæ propter res prospere gestas ipsi delata sunt. Philosophus autem nunquam ipse verum nomen, quamvis & omnes p. 21. Libri [vitam M. Aurelii enarrantes] hanc Epigraphen: M. ANTON. PHILOSOPHVS: agnoscant; bene scilicet *CASABONVS*, *SALMASIUS* &c. alique eruditissimi Viri aduertunt; hæc non esse veram ac veterem, sed recentiorum Criticorum inuentum. Omnes antiquæ Historiæ hoc cognomen ignorant; omnes sæculorum inscriptiones; omnes nummi qui extant [pergunt *Ant. sc.*] etiam hodie quam plurimi. Non negabit quisquam, sapientissimum Principem iam inde a puero per omnem vitam philosophantem à multis antiquis scriptoribus Philosophum legi appellatum, sed *ἐν τῷ βίῳ* non *ἐν τῷ ὀνόματι*. Recte quoque sentit *HELMELARIUS* [r]: *Philosophi titulus illi delatus, quod stoicorum sectam vitam & sermone omni sermo semper sit professus*. In *ORSELIUS* [t] *Marcus Aurelius Philosophi habitum assumpsit*; hinc etiam postea Philosophi Epirheton ipsi vulgo adhasisse videtur, quod alii pro eius cognomine male accipiunt.

Addi.

[o] in *Comment. Vlt.* [p] *L.c. Lib. LIII. p. m. 581.* [q] *de Imp. Rom. Lib. Lic. XII. p. m. 22. 23.* [r] *Imp. Rom. Num. ant. Tab. XXVII. g. p. 84.* [t] *L.c. p. 23.*

Additur TR. P. XXIX. ex ipso denotatur Tribunitia potestatis XXIX. annas, quam M. Aurelius habuit. Fuit autem *Tribunitia potestas* titulus Imperatorum, quem nemo post Augustum praetermisit, quare tam in nominis & sacris litteris frequentissimum eius dignitatis haberi mentionem omnes sciunt, v. *capitol.* [1]. Et si hoc non erat pars maxima regalis Imperii, v. *VORISCVS* [2]. *TACITVS* [3] scribit, Augustus id summi fastigii vocabulum reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen assumeret, & tamen appellatione aliqua cetera Imperia praeminere. Hinc non confundenda, bene momenta *QISELLIO* [4], prerogativa Tribunitia potestatis & Tribunorum, quod tamen ab eruditissimis quibusdam factum, cum prior omnia alia complectantur Imperia, postremo vero, ut sacrosancti, infra Consulatum tamen fastigium conferentur. Effecit vero hac potestas Trib. ut intercedere possent iis, quae ab aliis contra ipsorum placitum mouebantur, ac essent sacrosancti, ita ut si vel minimo sermone se ab aliis laesos existimarent, indicta eum causa, tanquam qui se periculo obstrinxerit, necare possent. Gerere quidem Tribunatum Plebis nefas dicebantur Imperatores, quum utique ipsi essent Patricii; omnem vero Tribunitiam potestatem, quanta vnquam maxima fuit, accipiebant. Est quia quotannis eam potestatem cum Tribunis Plebis renouabant, annorum Imperii ipsorum hinc summa edicipi solebat. *Conf. DIO* [5], *BULENGERVS* [6]. Hanc autem potestatem Tribunitiam M. Aurelius, teste *capitol.* [7] accepit, cum Faustinae Ant. P. filiam duxisset uxorem. Et vtinam, inquit *KALLANUS* [8] nuni omnes Tribunitiam potestatem vnus cuiusque Imperatoris exhiberent, sic enim annus iste, quo munus fuerit census, facili negotio posset euolui, quod alias difficile. Nosram exinde Contourniaturum episo dicimus & demonstramus, effugatis *OMPHRIO PANVINIO* [9] p. 23. & *MEDIOBARDO* [10] A. V. C. 928. A. C. 177. *GOSS* Calpurnio P. 100, & M. Saluio Juliano, c. 11. Quis autem rei memoriam ipse

Q 31

denotet.

[1] in *uit. Ant. Pii* cap. IV. [2] in *Vita Taciti* *Imp. cap. ubique* *Cassiodorus* & *Salmasius* in *notis*. [3] *Annal.* III. cap. 56. [4] *l. c.* p. 920. [5] *l. c.* *Lib. LIII* p. 35 de (1) *l. c.* *Lib. I* c. XV. *pag. 25. 27.* (2) in *Kallan.* *l. c.* *Lib. I* cap. 6. (3) *Namque* *l. c.* *Imp. & c.* *fol. 285. 64.* *Comment. Lib. II. Fastror. p. m. 232. (c) l. c.* *fol. 285. 64.* *l. c.*

denotet, mox manifestetur. Præter istanc Trib. potestatem, IMPERATORIS quoque & CONSULIS nomine M. Aurelius in numo nostro legitur ornatus. *Latius nim. auctum s. posticum* has ostendit literas: IMP. VII. COS. III. Appellatio *IMPERATORIS* [f] prænomen fuit, quo primum Julius Cæsar, deinde Filii eius, ac nepotes Senatus Consulto sunt affecti. Intelligi autem Imperatoris vocabulo non eum solum voluerunt, qui re bene gesta id nominis, vel militari studio, vel Senatus autoritate consecutus, sed qui potentiam & auctoritatem in Rep. summam adeptus esset. Quo factum, ut quæquor post Octavianum ius summum in Rep. obtinuerunt, Imperatores appellarentur. Quanquam etiam prior huius Tituli usus non penitus abolitus, sed tam in aliis Principibus fuerit retentus & observatus, cum scilicet rebus in bellis præclare gestis, quo Victoriarum numero Imperatores II. III. IV. V. &c. nuncuparentur, quemadmodum de Octavio legimus, quod XX. [i. e. vicesimum] Imperator propter res præclare gestas, & toties reportatam ex bellis victoriam, fuerit appellatus. Conf. *ROSINVS* [g]. Sæpius autem quam semel uno de bello non lieuit Imperatoris nomen assumere, vid. *DIO* [b]. Noster M. Aurelius Imperatoris nomen VII. accepit ex Victoriâ maxima contra Quados A.V.C. 927. N.C. 174. vid. præter *ONYPHR. PANVIN.* [f] *MEDIOBARBVS* [k]. Hic eundem l. c. describit numum, nisi quod manus Victoriæ inuertat, dum Victoriâ dextra tenere clypeum, sinistra palmam, scribit, cum tamen in nostro dextra palmam, sinistra clypeum seruet victoria. Cæterum notetur, omnia ex Imperatoris sententiâ fuisse acta. Quod ne videantur ex potentia potius quam legibus habere Imperatores, omnia quæ in populari forma Reip. multum valuerant Senatu populoque volentibus, ea cum ipsis nominibus in se recipiebant, excepta Dictatura, vid. *DIO* [l]. Consules enim quoque stabant sexpenumero, & quoties extra pomerium essent, Pro-Consules elicebantur. *Quæquam autem Proconsularis dignitas, inquit CASARVS* [m] *omnibus Imperatoribus competierit, non omnes tamen æque usurparunt, in veteribus quidem Descriptionibus sex eandem, nisi fallor, inueniunt, qui*

[f] *Sueton. in Tib. c. 26.* [g] *l. c. Lib. VII. 12. p. 702.* [b] *l. c. lib. LX. p. 781.* [d] *l. c. p. 232.* [k] *l. c. p. 225.* [l] *l. c. lib. LIII. p. 581.* [m] *in not. ad Capitol. ult. Ant. Pii s. 4.*

qui Pro-Consules nominantur: Severus, Caracalla, Macrinus, Helio-
gabulum, Alexandrum Mamea, & Macrellianum: Illi passim in veteribus
saxis Pro-Consules vel iterum Pro-Consules vocantur: Cetera quod memine-
rim nusquam. Quid igitur fuerit, cur illi Imperatores, sicut Pro-Consules p. 25.
præclarum duxerint, alii cum Titulum insuper habuerint quasi falsidicantes,
ut maiestate sua minorem, velim eius rei causam requirere. Si adisti rerum
antiquarum & nos doceant. Noster M. Aurelius Consulatus Ilk suscepit
A.V.C. 913. A.C. 161. inque eo Consulatu mortuus est. At, pergitur
ad reliqua. Figura nim. adest nuda, velamine tantum circa pubem cin-
cta, sedet super spolia varia, habet alas, dextraque palmam, sinistra te-
net clypeum, cui inscripta: VIC. AVG. è regione extat Trophæura.
Figura illa est victoria, quam à Vincendo seu quod victi hostes vincirentur,
dictam, Pallantis filiam, Lycaonis neptem, cum Minerva enutritam
fuisse & in numerum Deorum ab ipsa relatum, Victoriâque appella-
tam nonnulli tradunt. Religiose à Romanis hæc fuit culta. Simulacrum
eius fuit, ut in antiquis numis & marmoribus passim cernere est, Virgo
vultu liberali & blando, capite lauro coronato, manu tenens palmam,
humero alatis, de qua Poëta passim. CLAUDIANVS (a)

quam certa fuere
Gaudia, cum toties exurgens ardua pennia
Ipsa Ducis sacrae Victoria panderes alas,
Et palma viridi gaudens & amicta trophæis
Castor Imperii Virgo &c.

OPIDIUS (b):

Inter verumque velas dubiis victoria pennis

CONF. EL. SPARTIANVS (p), DIO: (q). Verum quid VIC. AVG.
in clypeo? Eo ipso denotari VICtoriam AVGuſti, nullus negabit. Ean-
dem vero hoc ipso numo posteritati monstratam breuibus describere non
pergruimus. Bellum erat suspendum Romanorum cum Quadi, Mar-
comannis, Vandalis, Sarmatis, Suevis atque omnibus Germania. In
Quadertum usque fines progressus erat Exercitus. Interclusi denique
à Quadi Romani fortiter pugnabant, barbari interea differebant præ-
lium,

(a) Lili. III. de laudibus Scilicet. (a) Macrobius Lib. IX. Sat. 1. (p) in
Sener. vit. cap. 11. (q) Lili. III. de laudibus Scilicet.

- lium, certi eos ardore & siti perituros, quos circum occupatis locis omnibus ita obsidebant: ad Imperatorem extrema metuentem venit Praefectus Praetorianorum, aiens, nihil esse, quod Christiani, quorum una legio in castris militet, impetrare precibus non possent. Ab illis petendas supplicationes pro salute sua & totius exercitus. Fit, quod erat necesse. Imploratus à Christianis Deus, statim vniuersas Romanorum copias recreauit copiosissimo imbrey, & Barbaros fulmine & tempestatibus prostrauit. Pars eorum confugiebat ad Romanos, pars praelio occidebatur, pauci fuga euasere. Legio exinde fulminatrix dicitur dicta, remque ita gestam Imp. M. Antoninus publice notam fecit, atque exinde
- p. 27. Christianos poenis liberauit, constituto accusatoribus eorum supplicio, accusatis ad honores aditu aperto, (r). Verum tota res haec in vtramque partem agitata fuit. Non solum BARONIVS (s) pugnat pro veritate facti, WITSIVS (r), sed & GNVPHRIVS PANVIN. ex variis Scriptoribus (u) [passim eosdem emendando] varia depromens argumenta, certissima haec recensere allaborat. Epistolam quoque M. Aurelii hac de victoria accurate conscriptam, & in fine vetustissimi Codicis Bibliothecae Vaticanae Opusculum S. Iustini Philosophi & Martyris repperit tam ipse addit, in qua praepimis id notatur: *Eos, qui apud nos Christiani dicuntur, ego (M. Aurelius) accersui ac rogavi, inuenique magnam eorum multitudinem, illosque minus compuli, quod minime desuerat, propter quod postea illorum vim ac prestantiam cognoui. hi cum se proiecissent, non solum precati sunt pro me, sed etiam pro toto hoc exercitu, ut famis ac sitis qua urgebamur, remedium aliquod adferatur, quinque enim diebus aquam non sumimus, quod ea non suspexerat, eramus enim in media Germaniae montibus undique conclusi. Simul autem atque sese humi abiecerunt; At Deum illam precati sunt, quem ego ignorabam, statim e caelo pluuia delapsa est, in nos quidem frigidissima, in Romanorum vero castris grandis ignis specie ac similitudine & fulgure: eorumque orationibus ac precibus statim praesto Deus fuit, qui neque vinci, neque expugnari potest &c.* Ad haec autem DANIEL LARRO-

(r) vid. ex Eusebio lib. V. Hist. c. 5. Orosio lib. VII. cap. 15. &c. Glauer. Epit. Histor. p. m. 254. (s) Tom. II. Annal. ad Ann. Christi 176. p. m. 153. &c. (t) in Diatrib. de Legionis fulminatrice. (u) L. c. p. 233. &c. ex Capitolino, Diono, Eusebio, Tertulliano.

LARROQVAVVS [x] respondit, duo sibi. I. e. demonstranda sumere, (1.) pluviam non fuisse comites fulmina. (2.) Imbrem, sicut is non negatur, non fuisse miraculosum. Nonnulli quoque legionem fulminatricem iam Augusti, quo fuisse sic dictam, & a vestitu, milites sicut alii, ita & hanc a clypeis fulmine insignitis nomen accepisse volunt. Hanc Victoriam Augusti designat quoque additum in numo nostro *Trophæum*. Hoc autem ex *τῆς τοῦ τοῦ*, i. e. conversione hostis & fuga contra **ISIDORO HISPAL.** [y] dictum, ex consuetudine veterum in excelsum loco, ubi hostes devicti, ad rei memoriam erigebantur. *Construxit hoc ex arboribus, inquit ALDROVANDVS* [z] *sua rora detrimens frondes pro corporis construat. Vitiis nonnullis superstitibus, insuper trophæum foliis propriis artibus adagere a iunctis deo, permutatiis speciebus recipiet.* Alias quoque in locis hostium saxea exortibus Romani turres, & desuper extorata armis hostilibus trophæa stant. *vid. H. Q. RVS* [a]. Hoc in numo videmus folia in truncis ramis opulenti speciosa varia, galam scil. vestimenta ad arma hostium, collum cui descriptionem elegantissimam apud **VIRGILIUM** [b]

Virescunt primo vittor solubilis Eo

Legentem Quercum decussis undique ramis

Conspicit turris fulgentiaque indurata arma

MEZENTI Ducis exuvies, Tibi quoque trophæum

Bellipotens aptat rorantes sanguine cristas,

Telaque trunca Viri & bis sex thoraca petunt

Perfossamque locis: chryseumque ex ara sinistra

Suscepit atque ex laeva collo suspendit chryseum

R

PANCI-

[x] in peculiari Diatriba de Legionem fulminatrice, qua accessit Adversariis Sacris Matth. Larroquani, Patrii &c. Edit. Lugdun. Batav. 1688.

II. [y] Lib. XVIII. Etymolog. cap. 2. [z] l.c. lib. 1. p.m. 79. b. [a] lib. III. c. 2. [b] *Æneid.* Lib. XI.

PANCIOLVS quoque [c] fuisse an egregie incilam Trophæi studium. Conf. POLYD. VERGILIUS [d], VEGETIUS [e], AELIUS [f], CASALIUS [g]. Quid vero magnificentius, quam ubi deus factorum actus de tranco pendente addita Dea Victoria? Neque potuissent Romæ terrarum Domini, aliud commodius medium æternanda glorie sue, cunctis audissimæ erant, inuenire his ipsis numis, per quos in omnes terras missi sunt, ut præsentibus ubique esse ac cerni possent, factorumque gloriam magnitudinem apud terrarum posteritatem explicare, & apud nos Germanos reportatas de maioribus nostris victorias post plurimum seculorum decoris cum Trophæis depictis ostendere. Hæc autem sunt, VIA EXCELLENTISSIMÆ, quæ de numo M. Aurelii AN. CONCORDIA per licet hæc Tecum commaniscere volui, & quidem ideo, cum nimis iste Tibi proprius, eludetque æstimatorum Te non ignorari possit. Quod superest, de Cincilio isto insigni impendio Tibi gratulor, & ut similitudo tua indicet non solum ægeantur, sed & antiquiorum studiis egregios exinde captant fructus, exopto. Ipse autem hac de re & alia in isto elegantiori studio si quedam obseruaueris, eadem [sicuti hæcenus solitus es] in publicum afferre non dedignaberis. Interea ulteriori patrocinio, beneuolentiaque affectu me amplecti haud defines, id quod futurum non despero, DEVS T. O. M. si TE sospitem diuque superstitem [quod omnes, qui Te norant, anhelant] seruaueit. Vale. Scribebam Jene Mens. Sept.

A. N. C. cl. 150

XGIL

NONO MARTII 1501

[c] Noct. utriusque Imp. lib. de Rebus bellis p. m. 208. b. [d] l. 6. lib. II. cap. XVI. p. 147. [e] l. 6. lib. I. ad. [f] de dispensatione libris [g] l. 6. P. II. cap. 1. p. 174.

XIII

- P. 4. convertere usus. Quæ seria, & nimis defatigarent intentum, iucundis (b) miscere, ex sententia mihi occasio obtigit crebrior. Bibliothecæ nimirum publicæ, quæ priorum Musea rebus ut plurimum memorabilibus erant repleta, quæ inter plurimas varia con-
 siderari, quæ contemplatione acturata, nec non admiratione summa sunt dignissima. Verum & regni splendida Thaurum, VARII VESTRIS, Musarum suppellex, ex horis adcuratis rebusque militarie mirandis quæ constat, in meo præcæcis adlucet et animo: Non ob præstantiam solum earundem, varietatemque stupendam: ibi enim nostræ & exoticæ gentium scripta, arma, instrumenta musica, Naturalia, arte facta, Numismata variæ metalli, moduli, ætatis, ponderis, notæ & æstimmii, ut & Romanorum ipsius Nuntios, gemmas, annulos, fibulas, claves, huiusque generis plura cernere licet congesta; Sed & propter rarissimam IVAM eruditionem ac exquisitam (aut quid mirum, in quem tot animi, ingenii, & interioris apud cunctos Principes gratiæ, bonæ & ornamenta confluerunt?) elegantiorum artium cognitionem, quæ optime imbuta, cuncta singula promte & accurate demonstrando illustrare vales. Maxime autem memoriæ harum rerum mihi refricat cimelium istud eximium, quod ex singulari IVAMunificentia absque ulla mercede potius possideo. Vnam puto illam antiquissimam sepulchralem, quam non singularitas solum materiæ, sed forma quoque, eademque magnitudo (qualem in scriptis & cinesarchiis mihi nusquam observare licuit) quam maxime commendat. Sicuti autem hæc ipsa qua nunc occasione prope Cothenam, cum aliis notatu dignis simul in eadem caverna repertis, fuerit detecta, peculiarem mereor historiam: Ita eandem, rebus hæc quamvis me impari profitear, libentissime (vires & vitam si Deus concesserit) concinnare, atque vnam hanc, plam æri incisam; nonnullique observationibus illustratam, IVAM sub-
 icere censuræ, promitto & spondeo. Et certe, hæc licet non sit aurea illa SEVERI vna sepulchralis, de qua *Plinius* (c) & *Strabon* (d) eam tamen in nostris terris repertam, ob laudatam simul præstantiam
- P. 5.

(b) Monente id *Augustino* Lib. II. de Musica: *Sapientia est, interdum animi a rebus feris removere.* (c) In vita Severi lib. 4. Hist. Rom. Scriptor. Tom. II. fol. 325. b. (d) Hist. Rom. Lib. III.

numum, magni aestimo, makoquesuro, quod vetustici insistant corra-
dendo; praestantiorum dico; sicuti praesentem quoque aereum SEVERI
numum, ob eximiam suam raritatem & singularitatem mox predican-
dum, aureis multis cum optimis rerum harum peritis magis habebis,
quam ILL. VSTRI TVAE GENEROSITATI arrha loco [sicuti Jenae aereum
numum thesaurum in adversis Carolstadio dedit Lutherus] (e) inque promissis
describenda vnae laboris certitudinem, submisit offero rarissimum
rarissimum inquam, non enim alibi, quod ego sciam, numus iste est
editus, neque in Cimeliarchiis, quae passim vidi & legi descripta varia,
mihi vnumquam occurrit. Ipse Cl. *Vaillant* (f) aereos Severi numos dum
dixit vulgares & obuios, inter suos rariore & rarissimos, quos l. c. sic
appellat & describit, nostram non habet. Ideoque notandum, quod
prudenter celeberrimus noster *Morrellius*, Antiquarius Arnstadio-
Schwartzburgicus (g) asserit: *Nummorum infinitus est numerus, & terra
quotidie novus e gremio suo praeferat thesauros, & quod perissimum est, non
sine unius hominis, nec labor sufficit ad perscrutanda cuncta, indeque col-
legendos numos.* Publica ergo laude illustrissimo Comiti ANTHONIO
QVINTHERO, Domino meo clementissimo, gratulari fas est, quod sin-
gulari fato hunc ipsum Numum in Cimeliarchio suo possideat genitum
numum, cumque dignum, qui regio (b) isti Numorum thesauro insertus,
tot millibus stipatus afferretur numis, e quo eundem induktu clemen-
tissimo depromere eumque depictum licuit describere publice. Ipse
vero plus latius patefiet praestantia, si utriusque lateris Inscriptiones &
figurae, notatae fuerint ac explicatae. Latus enim aduersum siue anti-
cum, laureatum ostentat Severum, quem characteres graece adscripti ita
declariant: *ΚΑΙΣΑΡ ΚΑΙΣΑΡ ΑΥΓΑΣΤΟΣ ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΣΕΥΗΡΟΣ* *Περτιναξ*
i. e. *Imperator Caesar Lucius SEPTIMIUS SEVERVS Pertinax.* In averso
supposito, oppidorum numus exhibet typum, Martem sc. galeatum,
dextra hastam, clypeum sinistra, & quod maxime notandum, *Scalas* in

p. 6

T. III. a. 7.

R 3

vltis

(e) Vid. Tom. II. Alenb. fol. 800. *Schedendorf* Hist. Luth. Lib. I. p. 302.
à *Beitr. Archæol. Jen.* p. 333, 334. (f) Tom. I. Numism. Imp. Rom.
pract. aereor. edit. Paris. 17. 1694. p. 111. (g) Specim. Rei Num.
edit. 1695. Lips. p. 4. (b) Qualem agnoscit & fatetur ludans
Morrellius l. c. p. 11.

plius gestantem, idemque gradus conspicitur & nudus. Caput *ΒΕΥΗΝΩΝ*, siue *Bizenerum* hunc esse numum, indicat Inscriptio.

Admodum sane notabilis Severi nostri cernitur effigies, & in hoc numo verbis respondet *Spartiani*: [i] *Ipse decorus, ipse ingens, promissa barba, cano capite & crispo, vultu venerandus*. Eandem vero magis confirmat Epigrapha, cuius vox prior *ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ* seu Imperator, prænominis instar Caesarum fuit appellatio, qua Julius Caesar primo, post reliqui successores Senatus consulto gaudebant, teste *Suetonio*, [k] *Dionysio* [l] & aliis, eoque titulo summum Imperium in Republ. indicabant.

- p. 7. Severus autem Juliano capite damnato, appellatus est Imperator, vid. *Herodianus*, [m] *Xiphilinus* & *Dione* [n] &c. Dicitur porro *Kaisar* quæ antea primi tantum fastigii, mox etiam secundi erat appellatio, tamen, ut ab utraque fuerit retenta. Adhibitum nempe, uti *Illyris* edocet *Spanhemius* [o], hoc discrimen in numis, ut quæ Augusti successoribus ad Vespasiani tempora, cognominis loco cedebat, postea mutata sede prænominis vicem ut plurimum occupavit, ac pro cognomento Augustarum liberis aut apparitoribus, ut eos vocat *Ammianus*, vulgo surrepulta. Vnde qui ante Imperium *Domitianus Caesar* vel *Aurelius Caesar* in Numis vulgo appellantur, eodem adepto, *Caesar Domitianus*, & *Caesar Aurelius* præter alios principatus titulos in iisdem designantur. Cæterum de origine huius nominis erudite differit vir. multæ lectionis, *Zach. Goezius* [p], cuius promissos [q] in re numaria labores, optime continuatos. *Lucius* & *Septimius* prænomen erat Severi, sequens

- a III. T. *ΒΕΥΗΝΩΝ* ipsius cognomen. Severus autem ab asperitate morum dignus, & pertinent hæc verba *Spartiani* (r): *Damnabantur à Severo plerique cur iocati essent, alii cur tacuissent, alii cur plerique figurati dixerent, ut esset Imperator vere nominis sui, vere Pertinax, vere Severus. conf. Mailand.* (s) Hæc autem græca nominis huius scriptio est plane singularis.

[i] l. c. p. 324. b. [k] in vita Tiberii cap. 26. [l] Hist. Lib. II, 41. p. m. 76. edit. Francfort. 1627. [m] l. c. in vita Juliani p. m. 187. [n] de Præstant. & vñ Numismat. Dissertat. xix. p. m. 661. [o] Dissertat. de num. II. quæ prodiit 1692. p. 8. 9. [p] Dissert. de Num. 1689. §. 10. (r) l. c. p. 223. b. (s) De Num. Colon. lat. fol. 71. 112. conf. *Herodian* l. c. Lib. II. 37. p. m. 66.

ularis, cum alias legatur in numis, apud Scriptores Rei numariae, per
 Diphthongum *ov*, $\alpha\epsilon\omicron\theta\rho\omicron\varsigma$, hic vero *o* pro *ov* more Graecorum ve-
 rito est positum, & idem obferuat *J. A. Schenklus* [1] celeberrimus o. p. 8.
 In Professor Academiae Jenensis, iam vero ap. Helmsladenses SS. Theo-
 logia & Antiquitatum sacr. ordinarius, Patronus rei numariae mihi que
 optimus. Mihi scribitur per β $\alpha\epsilon\theta\rho\omicron\varsigma$ notante *Galzio*, [u] & loco
 inferitur α , $\alpha\epsilon\theta\rho\omicron\varsigma$, apud *Oeconem*. [x] Pertinax denique dicitur
 in numo, de quo cognomine scribit *Craesus*: [y] *Seuerus se in no-
 mine Imperatoris, quem occisum vltus fueras, Pertinacem appellari voluit.*
 Ipse sc. Seuerus eos, qui Pertinacem Imperatorem occiderant, morte
 multauit, Pertinaci parentauit huiusque mox suscepit cognomen, quod
 non Illyricis modo, sed Romano etiam populo gratissimum fore suspi-
 cabatur, teste *Herodiano*. (z.) Quamuis postea id nomen aboleri volu-
 erit, querimonia amicorum, qua de re *Spartianus* (a.) & *Eutropius* (b.)
 Laureae Seueri, ornatus quae Augustorum, fasces cernitur praeligata;
 corona illam magis aurea estimarunt Imperatores, dum eam a Diis tra-
 ditam fulmine non tangi, eaque Deos qui violasset, expiare posse opi-
 nabantur; hinc non Colonia solum Caesaree Augustae, Imperatori Au-
 gusto, in numis solam exhibebat lauream, sed & ipse Tiberius, coelo so-
 lante, capiti suo imponebat timidus. (c) Adhuc paludamento fibula
 Seuerus conspicitur vestitus, quod *Nicola* (*) dicitur chlamys, & *Is-
 idorus* (†) describit, quod sit vestis, quanta parte induitur, neque consti-

p. 9

[2] Vidi Epist. de Nomo Philip. edit. Jena. 1692. p. 4. [a] Theophr. Rei an-
 tiquae p. m. 84. 85. edit. Amst. 1618. [x] Numism. Imp. Rom.
 edit. August. Vindel. 1665. v. p. 363. [y] Lib. vii. cap. xi. (a) l. c.
 lib. vii. 35. 36. 37. (b) l. c. 322. (c) l. c. 657. b. (c) De quibus
 praefixus agit *Plinius* Hist. Nat. lib. xv. 30. *Suetonius* in Tib. vita
 cap. 69. *Dio* l. c. lib. 49. *Mithraeum* Dendrolog. lib. 1. p. m. 96. b.
Sponius Recherch. Curieuses d'Antiquite Dissert. l. p. m. 9. 10. *Polyd.
 Vergilius* de Invent. Rer. lib. iii. 7. *Vaillant* de Num. Colon. Lat. fol.
 20. *Bastidius* de Coronis Lib. iii. cap. 1. *Omph.* *Rauvinius* de
 Triumpho Commentar. ibique in notis *Maderus* p. m. 58. 59. aliq;
 plures, quos suo loco euoluiffe non praestabit. (*) De proprietate
 Sermo. cap. 14. (†) Origin. lib. xii. c. 14.

tur, sed fibula infrematur. Huc etiam appropinquantes spectant Spartiani, (d) Severus tam exiguis vestibus usus est, ut vir tunica eius aliquid purpurei haberet, & cum birra chlamyde humeros velaret. Hic autem Severus noster, postquam occiso Juliano A. C. 193. rerum esset potius, sextamque in Christianos persecutionem exercens octodecim Imperii sui annos in credibus fero perpetuis bulisque absumsisset, Eboraci decessit admodum senex, ætatis anno 62. ubi moribundus dixit: *Cuncta fui; conducit nihil; vitamque suam paulo ante obitum sic allocutus: Tu virum capies, quem totus terrarum Orbis non cepit.* (e)

Strenuum hunc & felicem bellatorem Bizyeni propriis subest prædicant Severum, dum Martem Graduum eumque singulariter armatum ipsi fauentem in hoc præsentant numo. Id quod BIZYHNON addita innuit Epigraphæ. Hi Bizyeni incolæ erant Bizyæ antiquissimæ Urbis in Thracia, hujusque Regum arcis splendidissimæ, quæ hirundinibus ob Terci nefandum crimen dicitur inausa; non quod illie facinus patratum sit, (in Danide enim oppido Phœidis contigit) sed quod ea Terci Patria fuerit, quæ de re præter *Thucyd. Stephan. Pausan. conf. Plin.* (f) & *Vadianus* (g) &c. Sicuti autem BIZYA *Stephanus* dicitur BIZEN, teste (h) *Cæsarino*, BYZIA *Plinio*, (i) aliis BISA, notante *Spanhemio* (k); Ita & ipsi Bizyeni varie leguntur. Multæ enim litteræ ob loci vicinitatem, aut ex veteri consuetudine, vel loci dialecto præmissæque videntur, unde duplex (l) nonnunquam in numis cernitur scriptura. In nostro legimus BIZYHNON, in aliis BYZYHNON; Accedit *Διτρογὰφία* plurimarum Urbium, inter quas Bizyæ quæque inueniæ; in Numis enim Hadriani & nostro Seueriano BIZYHNON, in aliis autem Philippi ΜΕΥΗΝΟΝ & BYZYHNON inscribitur. Bizyæ porro nominis Urbem Thraciæ Provinciæ Cæsareæ, utpote quæ ex earum numero, quam post Protiaciæ divisionem ab Augusto institutam, in Protiaciæ formam legisse redactam, & quidem sub Vespasiano, ut *Thomassius* observat, id quod in specie

(d) *Leofol. 324 c.* (e) *Conf. Xiphilii Diene, Herodiani, Spartiani, Eusebii* ll. cc. In vita Seueri. (f) *I. c. Lib. v. c. 11. lib. 24.* (g) in *Notis ad Pomp. Melam. edit. Basil. 1522. fol. 1030.* (h) *Leofol. h. v. ibique cc. Aa.* (i) *I. c. Lib. v. 11.* (k) *I. c. Dissert. p. 907. 909.* (l) quod observat *J. L. Spanhemius* *I. c. Dissert. p. 907. 908. 909.*

de de Thracia, quod sc. Cæsari accesserit non populo, firman lapides antiqui ap. Jll. *Spanhemium* (m): qua de re omnino conf. *Onuphr. Panminius* (n). Bizya itaque Vrbs Cæsarea Seuerum quoque Cæsarem (id quod & alii Thraciæ incolæ fecerunt, in numis *Patini*, (o) imo ipsi Bizyeni, aliis temporibus cudi curarunt numos etiam in honorem *Hadriani*, *M. Aurelii*, *Faustinae Jun. Philippi Patris*, quos è *Cimelio* regio *Harduinus* (p) notauit,) suum agnoscit, dicit, eiusque negotia bellica (quæ egregie extant in Arcu Seueri à *Suarefio* (q) illustrato) nec non expugnationem cuiusdam Urbis notabilem hoc numo indigitare cogatur. p. 11. Memoriz enim sempiternæ tradere voluere Bizyeni, Byzantium Thraciæ urbem maximam felicissimamque, viribusque & opibus (r) ea tempestate florentem, per triennium à SEVERO obsessam, A. C. 196, fauente Marte fuisse expugnatam. Et scalarum additæ muros ipsius Urbis validos atque ingentes feliciter exuperatos indicant atque euerfos. De quibus *Herodianus*, (s) *Ruinas*, ait, *ipsas reliquiasque cum videris, mireris utique vel eorum artificium, qui primi extruxerunt, vel horum vires, qui deinceps sunt demoliti.* Hos adhuc integros vidit *Dio*, (t) [qui ævo Seueri floruit, eoque maior ei fides adhibenda est] eosque laudat sequentibus: *Habebat Byzantium mœnia munitissima, quorum dorsum exterius extructum erat magnis & quadratis lapidibus, tabulis inter se ex ære coniunctis, interius aggeribus adificisque ita fuerunt munita, ut tantum unus murus firmissimus esse videretur, super quem ambulari poterat, ego quidem mœnia ita diruta spectavi, ut si ea Barbari cepissent, non Romani: Vidimusque ea, cum adhuc flarent, eorumque sonitum, quem edunt, audieram. In his septem turres à portis Thraciis adificata spectabant ad mare, quarum reliquæ quidem per se vocales non sunt; Quodsi autem quis in prima turri vocem emisisset, aut lapidem in eam coniecisset, tale erat in ea artificium ac machina, ut is statim sonus ad secundam, indeque ad tertiam &*

S

omnes

(m) L. c. Dissert. VI. p. 561. (n) Descript. Imp. Rom. Lib. III. p. m. 368. 406. 416. edit. Francf. 197. (o) Imp. Rom. Numism. Æt. fol. 282. (p) De Numis Popul. & Urb. p. m. 93. (q) Prodiit hoc scriptum Romæ, Typis Barberinis 1676, cum additis Tabulis æreis. (r) his verbis eam laudat *Herodian.* l. c. Lib. III. 2. p. m. 87. (s) L. c. p. 87. (t) vid. *Xiphil.* è *Dionep.* m. 588. 590.

- omnes deinceps interceptus perferretur. Byzantio itaque singulariter munito à militibus Seueri capto, tantam lætitiā percepit ipse SEVERUS.
- p. 12. RVS [tumerat in Mesopotamia] vt dixerit: *Tandem Byzantium cepimus.* Urbem ipsam postea omnemque regionem, quæ sub illius potestate erant, Perinthiis concessit, qui ea vsi sunt vt vico, & à nullo genere iniuriæ temperarunt. Quæ tamen Byzantiis non adeo dura visa, quam quod moenia vrbis euerterentur decantatissima. Bizyeni itaque, Thraciæ incolæ æque ac Byzantini, singulare istud negotium bellicum felicissime peractum, Marti suo [quem apud Thraces natum (*) primario colebant, teste Euripide, qui Thraciam Martis domicilium appellat & Strimonium Martem ipsum ab amne eius terræ] tribuentes, simulacrum ipsius in numo hoc posuerunt, qui pectore nudo ideo cernitur, quia in prælium ingressurus eo animo esse debeat, vt aduerso pectore fortiter se omnibus periculis opponat, vel, vt Isidorus (x) dicit: *ut bello se quisq; sine formidine cordis obiciat.* Hasta & clypeus potissima belli denotant instrumenta, vbi notentur (y) Seruii verba: *Quod is, qui belli susceperat curam, sacrarium Martis ingressurus, primo Ancilia commonebat, post hastam simulacri ipsius, dicens, Mars vigila! Et Statius, (z) arma Martis dicit, sunt galea, que ardere, ac fulmen ei con loco affixum esse videbatur -- clypeus luce sanguinea fulgens &c.* Conspicitur porro festinanter procedens, ideoque Gradiuus appellari solet, nec male explicat Isidorus l. c. *Mars autem apud Græcos Gradiuus dicitur eo, quod in bello gradum inferant, qui pugnant, aut quod impigre gradientur.* Addatur festus (a): *Gradiuus Mars à gradiendo dictus in bella ultro citroque:* & denotat h. l. felicissimos Seueri progressus bellicos, in præliis & obsidionibus t. c. quos habebat. At, hæc vulgaris & obuia est Martis Imago, quam fu-

(*) Conf. Herodot. l. IV. qui Martem Thracum nominat pulchrum. Nam vnice aliquando ab ipsis cultus est adeo, vt cum innotuit aut fulgurauit, sagittis in cælum missis Joui minitati sint, cum nulli alii div. honores, nisi Marti suo tribui vellent. vid. Mele Descrip. Thraciæ ibique in notis Vadianus p. m. 100. (x) Origin. Lib. VIII. cap. XI. (y) ad Æneid. conf. Bebel. Dissert. II. de Theol. Gentil. E. i. 2. (z) Lib. VII. Thebaid. (a) De verborum significat. h. v.

has notavit *Vossius*, (b) *Charcarius*, (c) *Museum Ludov. Mascardi* (d) & alii. Nostrum placie singularem reddunt *Scala*, quas in vlnis portat, Earundem inventorem *Capaneum*, figuram variam vsuque creberrimum memorat *Ovidius*, (e) *Vegetius*, (f) *Lippus*, (g) aliique huic Aeco. Et licet hæ lignæ fuerint fere omnes, *Maiolus* [b] tamen laudat aureas & argenteas his verbis; *Sultrani Babylonici, cum adversus Tarsos, Gregorio IX. Pontifice, totis collectis viribus levi ex causa irrumperet, devictus ab eis ob summiq. socordiam, nil metuens, hostem contemnens, profigatos, innumerabiles exercitu, prada omnis ad victorem Tarsos rorum cessit.* Collegimus autem innumerabiles eius copias ab ipsa prada: comperit enim fuisse quadraginta millia currum loritis & armis onustorum, & quadraginta hastarum millia, quarum cuspides auro, non ferro præminebant, ut fastus semper apud huiusmodi barbaras gentes virtute maior extitit. Fuerant in eodem exercitu *Scala* prioris aureæ & argenteæ, ut refert ex eius autoribus *S. Antoninus* p. 3. tit. 19. c. 8. §. 15. Cum autem in aliis numis simulacrum Martis plerumque gaudeat titulo s. Inscriptione, eique præsertim, quod Martem nudum, galea, hasta clypeoque armatum ostendit graduum, sequentes sint additæ, *Mars VI*, p. 14. *lor*, [i] *Marti Propugnatori*, [k] *Marti Patri Propugnatori*, [l] *Marti Conservatori* [m]; Ita Mars noster *Severianus* ob *Scalas* novam & aliam meretur appellationem, & non inepte *Mars Expugnator* dici poterit, dum Urbem & muros designat expugnatos.

Ceterum ex his apparet, VIR GENEROSISSIME, quanti numerus

(a) De Orig. ac progressu Idololatr. Lib. II. 34. &c. (c) de Imagin. Deorum, edit. Lugd. p. m. 265. seqq. (d) Lib. I. cap. 19. pag. 36. 37. (e) Lib. IV. Trist. Eleg. 3. (f) de re militari Lib. IV. cap. 21. p. m. 32. 2. (g) Poliorcet. Lib. I. Dialog. VI. [b] Dier. Canicul. fol. m. 294. b. edit. Francof. 1642. [i] vid. *Oecumenus* l. c. *marcus Sev. Alexandri*, conf. *Gail. du Cheul* edit. Vesal. 1672. IV. p. 105. [k] numism. ap. *C. Begerum* in Thef. Palat. fol. 337. *Gail. Num. Imp. Tom. II. p. 344. &c.* [l] qui extat in numo Constant. M. auro. ap. *Oecum.* l. c. *Oifel.* in Comment. ad Num. select. Tab. 39. n. 12. *Car. du Fresne* Tab. IV. Hist. Byzant. [m] vid. *Gal. Maximini* auro. ap. *Mediobert.* in *Oecum.* aucto.

nus iste sit habendus, quæcals suis Martialibus nunquam alibi visis; gra-
 dum dignitatis consequi summum, imo per hosce gradus ad summum
 ætium fastigium pervenire posse videtur. Neque tamen laus sua huius
 numi contemplationi ac decus abunde constaret, nisi ex eamirifica non
 solum oblectatio, sed & *utilitas* simul emergeret. Illi itaque, qui impe-
 rite nobilissimo rei numaria studio CUI BONO? oggaviant, sciant, ex
 nostro etiam Severiano (teste *Cupero* [n]) ipsos *Principes* fructus capere pos-
 se peculiare. Sicuti enim Q. Fabio Maximo & P. Scipioni, maiorum ima-
 ginibus ysis, animi vehementissime accendebantur ad virtutes, men-
 tesque suas, præclarissima Romana Reip. lumina, cogitatione tam ex-
 cellentium hominum conformabant: ut C. Julio Casari Gadibus Her-
 culeis Alexandri statua stimulos subiecit: ut Themistoclem quiescere
 p. 15. non sinebant tropæa Miltiadis; ira nullus dubito, quin tam in genere
 spectatis tot optimorum Imperatorum, Regum, Principum, aliorum-
 que vultibus, quam in specie nostri SEVERI gloriosissimi, flamma glo-
 riæ in pectore ipsorum crescat, eiusque virtutes Principe dignas imita-
 tari famamque optimam exinde consequi concitentur. Et hinc factum,
 ut Principes & Magnates in exoticis & Germaniæ præcipuis locis egre-
 gia sibi comparauerint Numiophylacia, quorum multa recenset *Antonius*
 [o] Etiam *Theologi* spartam inde suam exornare poterant, dum aboma-
 nandum Martis simulacrum eiusque cultum à Bizyenis præsertim exhibi-
 tum singularem observant, & pro Dei veri religione cultuque
 reuelato falsifico gratias agunt sempiternas, superstitiosum quoque Lau-
 si opem explodunt, cum fulgura ipsam non curent, sed sola arbor Cru-
 cifixi placare queat Numen iratum. Adducit *Politiæ* Castellum vetus-
 tum, ornatum & titulos, subditorum reverentiam & affectum erga
 Principem, Urbium privilegia numos eundem cognoscunt antiqua.
 Metallum Bizyenorum singulare & exoticum *scilicet* *Phrygiæ*, ex quo
 R. numus iste conflatus, huiusque ætugiem explicant causas. *Histo-*
ricus res notat in numo signatas, cuiusque testimoniū loco inmissimi
 adducit in Historia Severi ac Bizyenorum illustranda. Bizyam Urbem
 anti-
 [n] in Dissert. de utilitate, quam Principes ex Numis matibus capere pos-
 sunt, quæ accessit Eiusdem Apotheosi Homeri edit. Amstelod.
 1683. p. m. 307. 308. [o] Hæc Numis matibus cap. XLV.

antiquam, eiusque incolas Seucriam huius ætate fuisse superstites, intelligit *Geographus*. Conspiciunt ~~multas~~ veterum armaturam eorumque instrumenta bellica, scilicet nimirum, galeam, clypeum, hastam, & paludamentum; postriusque Seucrii fortitudinem bellicam singulari eo ipso iubentur. *Grammaticus & Criticus* literarum aduertit ductum ve-

tutissimum, ubi Λ pro Δ [Δ] et pro α [α] pro ω [ω] apparet; Vocum abbreviaturam, $\Delta\Upsilon$. i. e. $\Delta\Upsilon\gamma\alpha\rho\alpha\tau\alpha\upsilon$, κ . i. e. $\kappa\alpha\iota\sigma\alpha\rho$, Δ . i. e. $\Delta\chi\iota\omega\varsigma$, ΣP . i. e. $\Sigma\text{E}\Pi\tau\iota\mu\iota\omega\varsigma$, Π . i. e. $\Pi\epsilon\tau\alpha\lambda\alpha\varsigma$. **Elleptum**, χ pro ψ ; **Scriptio** var-

p. 16.

tatem BIZYHNON, BYZYHNON, BIZZYHNON, it. ZEYHPOZ, ZEBHPOZ, ZEBE-
POZ, &c. de quibus supra. Sclorum antiquitatem, differentiam, figuram

& vsum percipit *Architectus*. Numi delineationem & sculpturam *monetarius* imitatur artificiosam, atque errorem literæ Z peruersæ emen-

dat in suis. Rei numariæ quistudet, hæc singula contemplatur, nu-
trique modulum, æstimum notat & criteria quævis, ipsum afferunt &

declarat notabilem. Et quæ huius generis aliæ aliorum sunt obseruationes plures, quas recensere ac illustrare singulas, impendiarum non

riti non est. Sufficiat Scueriani nostri demonstrata quodammodum
litas, quæ cum summa delectatione est coniuncta. At quantum ex tot

millibus antiquorum ectypis innotescit seruat. Quae de te alibi. Hinc
interea sunt, VIR GENEROSISSIME, quibus aeternum hinc Seueri No-

num explanare volui rarissimum, volui inquam, non ignorans, voluntatem quoque, cum desint vires, esse laudandam; immo spernacula mihi venit in mentem, peculiare **FAMILIAE TIMAEAE** **GENUS: BENE**

NITI IN ALTVM VIRTVTIS EST: PERVENIRE FELICITATE.

Debam Amicitiam, Cal. Octobr. Anno Rev. Christianor.

END PAGE TWO

83

XIV.

[2] vid. *Edwards Bernardi Tabula*, Oxon. coll. 1684. qui alicui littera A
& e figuram dicit A. C. N. 100. annis in v. C. mille. [9] qua le

tera = signatura non in numis sed in quibusdam Philippi, An-
 ninorum & Augusti, teste *Spilhem.* l. c. Differt. II. p. m. 55. sed

& iam ante Christum natum tempore Alexandri M. inuenitur apud
Bernard. L. C.

XIV.

CL. MEDIOBARBI

EPISTOLA

ad Abbatem B**

De numo

SEVERI GRÆCO.

E Memor. Triault. M D C C V. Januar. p. 29. seq.

Lætor, quod obseruationes meæ tua approbatione quodammodo dignæ censeantur, aut saltem voluptatis nonnihil Tibi afferant. Ne enim hac de re dubitem, facit, cum a me desideras, vt alia mea in examinandis numis obseruata quam primo tecum communicem. Minus quidem nunc possum, quantum vellem ex omni parte tibi satis facere. Quamuis enim infinita fere sint, quæ examini tuo cupiam subiicere, pars tamen illorum maxima adhuc confusa est, nec satis digesta. Atque verbo vt dicam, non sunt in præsentî mihi ad manus. Nihilominus, vt tuæ curiositati annuam, & simul debito tibi officio quodammodo defungar, ecce tibi sententiam meam de græco quodam numismate. Aureus iste est ex minimo modulo Sept. Seueri, atque in Cimeliarchio Illustrissimæ Comitissæ de ** asseruatur, quod exceptis Regum Principumque gazophylaciis omnium ditissimum & erudito apparatus instructissimum, vix ore consent, eruditi & curiosi. In prima facie hæc exstat inscriptio: ATT. KAIC. GEHT. CEYHTOC, CEB. *Imperator Caesar Septimius Seuerus Augustus.* Altera facies Esculapium sistit stantem & insistentem baculo, quem serpens ambit, adscriptis in circuitu litteris: AKPAQIOTON. *Acrasiotarum.* Reu. Pat. Harduinus similis numi Imp. Elagabali meminit, qui in eo a præsentî differt, vt AKPAQIO-

TOM

Non ibi cum O, non a, scriptum cernatur. Non Te fugit, Vir Clarissime, hanc variationem in antiquis monumentis esse frequentissimam. Cuius rei exempla e solis Antonini numis quam plurima hic adducere possem.

Hic autem numus explicatu difficillimus fuit triumviris antiquitatis insigniter peritis, Spanhemio, Tristano, atque Patino.

Illustris Spanhemius nona dissertatione *de usu et praestantissimum* contendit, a solo Tristano numum Acrafiotarum memoratum fuisse. At Cl. Valens varios eiusdem populi numos in Severo, Plautilla, Geta, Julia Paula & Alex. Severo vulgavit, & Comes Medio-
p. 31.

Parum abest, quin sibi persuadeat Illustris Spanhemius p. 88, ΝΑΚΡΑCΙΟΤΩΝ hic esse legendum pro ΑΚΡΑCΙΟΤΩΝ. Ita ut numus iste Nacrafo, vrbi ex Ptolemæi sententia Lydiæ, adscribi debeat. Huic conjecturæ favere videtur, quod, ut Harduinus refert. p. 338. in gaza regia Traiani, M. Aurelii atque Faustinae numismata inveniuntur, cum inscriptione ΝΑΚΡΑCΙΟΤΩΝ vel ΝΑΚΡΑCΕΩΝ. Sed nihil solidi huic inest argumento. Si enim modo consulas Cl. Valentem, in ipso Severo numi occurrunt & ΑΚΡΑCΙΟΤΩΝ & ΝΑΚΡΑCΕΩΝ populorum sapientia diverforum. Primum in Regina Sueciæ, alterum in Lazari Comitis cimeliarchio exstare idem affirmat.

Fateor vix me possem concipere, quare Illustris Spanhemius tam acriter defendere conetur, nullum auctorem Acrafiotarum meminisse. Non potuit virum in litteris versatissimum latere, quod in notitia vrbi Episcopaliæ æque ac in alia huic simili notitia mentio fiat Episcopi Acrafi in Lydiæ; quodque Concilio VII. œcumenico Constantius quidam Acrafi Episcopatum gesserit.

R. P. Labbeus Tomo VII. Conciliorum fidem facit, licet in editione latina error irreperit, & *Ακρας* Episcopus *Acrafi*: quod in notitia Imperii Orientis p. 891. *Οκρας* sit vrbs Lydiæ Provincia; & ni fallor, *Ακρας* eadem est quæ *Ακρας*, littera per solam librorum incuriam permutata.

Non opus est pluribus argumentis ad ostendendum, quod vrbs
quæ-

p. 32. quadam hoc nomine existerit. R. P. Carolus de Sto Paulo iterum etiam progreditur. Ex eius enim sententia duæ fuerunt Acrasi, in Lydia una, altera in Lycia. Quod probatur, inquit, ex inscriptionibus Concilii Chalcedonenſis, in quibus duo occurrunt Patricii Episcopi. Primus Episcopus Acrasi in Lydia, alter in Lycia Episcopus. At non uno in loco hic auctor errat. Primo ΑΚΡΑΣΕΩΝ vocabulum cum duplici S scribit, quod in notitiis atque numis constanter per simplex S exprimitur. Secundo. Quomodo ex subscriptione huius concilii colligere potuit, Patricium quendam fuisse Episcopum Acrasi in Lycia. Equidem in tertia sessione huius Concilii reperio Episcopum Acrasi in Lycia, qui nomen suum subscribit; sed iste Nicolaus vocabatur non Patricius. Præterquam enim, quod Labbeus hoc nomen ei tribuit, actio quoque Concilii, quæ hanc tertiam vel præcedit vel sequitur, hæc de re dubitare nos non sin- nit. Prima sane concilii actione dicitur Nicolaus Episcopus ΑΚΡΑΣΕΩΝ in ea locum tenuisse Stephani Episcopi Limyrenſis, quoniam ex eadem illa erat provincia. Cum itaque Limyra haud dubie vrbs sit Lyciæ, sequitur Acrasum quoque, cuius Episcopatum Nicolaus tenebat, urbem e- iusdem Lyciæ fuisse. Secunda sessione Nicolaus iterum Episcopus A- crasiotarum appellatur. Et sexta denique idem ille pro Stephano Limy- sensium Episcopo, qui tum temporis ægrotabat, subscribit, quoniam cum Patricius, Acrasi in Lydia Episcopus, suo loco, octavo (scilicet eius- dem sessionis signasset. Quamquam vero hæc hallucinationes sint non- nullius momenti, subscriptiones tamen Concilii Chalcedonenſis certissi- me nos docent, duas olim vrbes diuersas Acrasi nomine claras extitisse.

Ingenue fateor, me prolixiorẽ fuisse in re parum dubia. Sed quis tecum non rideat Electoris Brandenburgici Antiquarium; habes e- nim tria illa Theſauri, quem edidit Volumina, in quibus numos veteros Domini sui interpretatur. Si placet tertiam partem euoluit, & p. 97,prehendes, Acrasum ex eius sententiâ in Lybia aliam, aliam in Phry- gia fuisse. Ecce rationes, quibus hanc sententiam confirmare nititur. Numum Neronis græcum describit, in cuius uersa facie circa caput fe- minæ elephanti proboscide ornatum, ΑΚΡΑΣΙ legitur. Non dubitat igitur litteros ΑΚΡΑΣΙ hic nomen vrbs denotari, statimque in mentem ipsi venit, Acrasum vrbs esse Lybiæ. Sed mutata mensentia in vrbe Libyæ A- cralo

crase accrescit. Cum Aetnaum Libya tribuit, diuinare facile est. Num-
pero scilicet scriptore usus fuit, qui allegata Notitia Ecclesiastica docuit,
p. 15. inter Libya Episcopos & Aetna reperi. Sed non incidit
in hunc errorem, si consulisset errata typographica eiusdem libri;
vidisset enim sphalmate typoche scriptum esse Libya pro Lydia, quod
si ipse quoque adisset fontes, Notitia Ecclesiastica & Leuchauit loca
a scriptore illo allegata, ex utroque didicisset, Aetnaum Lydia esse non
Libya ciuitatem. Verum, ut videtur, auctoritate recentioris scriptoris
contentus, haud opera pretium duxit, inquisitionem exactiorem & ul-
teriore instituire. Cum primis caput elephanti proboscide ornatum
argumentum ipsi visum est omni exceptione maius, quod numus Afri-
cam siue Lybiam representet; Græci enim Lybiam olim vocant Afric-
am. Denique p. 91. parum contentus prioribus, sententiam Cl. Va-
lentis preferendam esse & cum eo Aetnaum in Phrygia locandam putat.
In quo iterum errat, quoniam Valens p. 138. 140. 141. disertis verbis ha-
bet ΑΡΑΚΙΝΤΟΝ in Lydia.

Cum primis vero lapidos mihi in his omnibus videtur Begerus,
quod in numo illo Neronis minime cuiusdam urbis monio fiat. Cer-
tissime enim mihi persuadeo, hunc esse vnum e numis Ægyptiacis, in
quibus anni tantum Imperatorum signabatur, quique in aetna facie
communiter Isidem vel Serapidem, Iouemue Anthonem aut Canopum,
Nilom denique vel Africam representare solent. Begeri quidem numus
mutus atque ex rubigine corruptus est. Etenim pro ΑΥΤΟΚΡΑ. L. L.
anno 10. Imperatoris, A modo lituram legit, post quam interuallum se-
quitur, alioquin vocabulo pro repletum, sed hoc loco vacuum litteris
illis exesis, itaque cum A illo tangit proximas litteras ΚΡΑΞΙ, siquidem
pro L sumit, indeque vnum ex tota inscriptione vocabulum effi-
cens urbem sibi finxit, qualem ad propositum indicauit apertissimam, Tan-
to confidentius hoc affirmo, quoniam Patinus p. 103. & 122 in Clau-
dio atque Nerone similes huic numos nobiscum communicat, qui eos-
dem typos habent, & inscriptiones in Claudio quidem ΑΥΤΟΚΡΑ. L. II.,
& Neronis ΑΥΤΟΚΡΑ. L. III. Præter hos paruo abhinc tempore tres alii
os vidi in Cimeliarchiis recentissimis Illustrissimæ Comitissæ de .. & R.
P. Chamillardi, qui ab eo, quem e gazza Brandenburgica Begerus pro-
fert,

fert, huius non differant, hoc tantum excepto, quod inscriptio in his peripicua legatur & integra ΑΤΤΟΚΡΑ Λ. Ι.

Quod ad clarissimos viros Tristatum & Patinum attinet, satis apparet, nec maiorem ipsis quam Spanhemio verbis Acrasi notitiam fuisse. Vterque enim contendit, vocabulum ΑΚΡΑΣΙΟΝ in numo Severi de urbe Acra, in Isthmo Palædum Maoticarum sita, intelligendum esse.

Non hic institui illorum rationes, quas ad opinionem suam firmandam afferunt, expendere & refutare. Sufficere enim tibi indicare, quod si de urbis Acræ incolis ageretur, in numo non esset ΑΚΡΑΣΙΟΝ, sed haud dubie vel ΑΚΡΑΣΙΩΝ vel ΑΚΡΑΣΙΩΝ.

Ex his observationibus sequitur, numum meum supra memoratum absque dubio in urbe Lydiae Acrasi fuisse eusum, grati animi testandi causa, quod Severus eam ab incursionibus Pescennii Nigri, qui omnes regiones finitimas depopulabatur, liberam tutamque reddiderat. Idem ab omnibus Lydiae populis factum esse constat, ut observabis ipse facillime ex numis Hermocapitarum, Hypæpenensium, Attalensium, Thyatirensium, Saitarum, Philadelphensium, Hierocæsarensium atque Sardoniorum, qui omnes in Sept. Severi numis frequenter occurrunt.

Acceda iam ad Æsculapium in acriis eiusdem numi parte representatum. Obseruo autem, urbem Acrasium in numis suis nunc Æsculapium, nunc Dianam Ephesiam expressisse, hanc ob causam, quod exemplo plurimarum Asiæ civitatum Deos urbium vicinarum collem, cultu atque honore affecit, quo propria Numina prosequeretur. Unde Titus Livius Deos Asiæ consociata Numina vocat. Qui sane nunc Æsculapio exosissimus fuit. Nam ut Lucianus Sat. IV.

Inter finitimos vetus atque antiqua simulæas

Immortale odium, quod Numina vicinorum

Odit uterque locus, cum sales credat habendos.

Esse Deos, quos ipse colit.

Eam itaque Lydia inter Ephesum & Pergamum sita esset, Acrasius harum quoque urbium Deos sibi adiecit. Tanta est tua, Vir Præstantissime, rei numariæ peritia, ut non possis ignorare, Dianam inter Numina Ephesi, vti inter Pergamēnos Æsculapium familiam duxisse.

se. Si de eo autem dubitas lubenter tecum communico numum maxi-
mi moduli, qui in cimeliarchio Eminentissimi Principis ac Cardina-
lis Casp. Carpegna adest. In una eius parte caput Commodi cer-
nitur, altera vero legendam nobis præbet inscriptionem: ΕΠΙ. CΤΡ. Π.
ΑΙΠΙΟΥ. ΚΟΙΝΟΝ. ΟΜΟ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΝ. ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΟΝ. *Sub Pratore P. Li-
pio communi* *concordia Pergamenorum & Ephesiorum.* Stat duo, quo-
rum vnus Dianæ, alter Æsculapii signum dextra gerit.

Tanta denique inter Lydiam & sardis Ephesum Pergamumque
intercessit societas, vt Cl. Valens in Catalogo Virbium concordia iuncta-
rum (quod voce ΟΜΟΝΙΑ exprimitur) inter alias & Sardes Ly-
diæ Metropoli collocet; quæ cum Pergamo atque Epheso sociata fuit.
Hoc enim volunt inscriptiones ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΝ ΚΑΙ ΣΑΡΔΙΑΝΟΝ. ΕΠΙ-
ΔΙΑΝΟΝ ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΟΝ. Nonne igitur cum ratione affirmare liceat,
Acrasum Metropolis suæ vestigiis instituisse, indeque fuisse factum, quod
Æsculapius æque ac Diana tam crebro in illarum numis occurrant?

Non opus est te monere, quantam vtilitatem eiusmodi obser-
uationes afferunt & ad intelligendos veteres auctores, & ad infinita fe-
re loca Conciliorum emendanda, quæ ob errores in iis commissos diffi-
cillima sunt intellectu, & ad accuratam genuinamque componendam
Geographiam. Sane ex animo opto voueoque, vt Cellarius in Vni-
uersali sua Geographia, quam meditatatur, quamque pro dignitate tan-
ti operis iure merito avidissime expectant viri eruditi, ad numos re-
currat. Asia præcipue nunquam perfecte explicabitur, negle-
ctis eximiis illis monumentis. Ego quidem ea methodò vti constitui
in editione collectionis numismatum Græcorum, quam parens meus,
Mediobarbus Comes, mihi vulgandam reliquit. In iis, quæ Geogra-
phiam veterem illustrare possunt, præcipue industria mea versabitur.
Nam Deorum quidem symbola in numis obula non tanti mihi viden-
tur, vt de illis multa verba facturus sim, nisi contineant aliquid
singulare & lectoris attentione

dignum.

T 2

XV.

XV.

EXPLICATIO

Nami

ANTONINI Imp.
filii Severi

eximia raritas.

E. Memm. Triplic. M. D. C. C. L. X. qm. I. p. 222. seq.

P. 222.

Hic numus aureus minimi moduli nusquam, quod scio, invenitur, nisi in cinesarchio Illustrissimi Focalti, Praefecti Cadomensis. Accipe igitur, quæ sese occasio ad eum explicandum nobis obtulerit. Vir quidam eruditus atque in studio numismatum apprime versatus, coram multis, qui aderant, doctis affirmaverat: nunquam Romanis Imperatoribus titulum *Basileus*, a Græcis fuisse tributum, non magis quam Regis titulum Latinis. Ratio, quam attulit, hoc fundamentum nitetur, quod vox *Imperator* in latinis veterum numis non aliâ explicationem admittat, quam Ducem a Senatu exercitui foederato Reipublicæ destinatum. Dux summus ex eiusdem sententia idem erat apud Romanos, quem Græci nomine vocabant. *Autokratōr*, h. e. iuxta Herodotum: *sui arbitrii*; qui de suo Imperio rationem reddere nemini debebat. Hic summum quidem Imperium in Praefectos militesque suos exercebat; sed hanc ob causam non maiori iure gaudebat, *Basileus* siue *Regem* sese appellandi, quam supremo Duci foederatarum Provinciæ, ubi officium huiusmodi hereditarium est, licet Regis vti titulo. Titulus enim Regis aut *Basileus* indicat supremum illius, cui concessus est, dominium in certam quandam regionem, cuius caput agnoscitur, quod titulus Summi Ducis minime declarat. Vir ille doctus, ad confirmandam, quam amplexus erat, opinionem, adiungebat, quod Titulus *Basileus* in numis Imperatorum Græcè nunquam reperitur, licet infini-

iti, existent, nec omittendus tamen, sed vel praecipue commemorandus, si Principibus, quorum in honorem numismata cudabantur, conuenisset; in his enim magno cum studio annisi sunt, omnia congerere, quibus vilo modo adulari Imperatores poterant. Quod autem ad vocabulum Regiastinet, res est certissima; nunquam enim inuenitur in latinis numismatibus.

Post aliquod tempus in alio, quod de eadem erat materia, colloquio, auctori, qui titulum *Cerastis* numis Imperatorum fuisse vniquam inscriptum, negauerat, numus est ostensus Antonini, filii Imp. Seueri, qui cognomine Caracalla communiter audit. Inscriptio capiti adiuncta T. III. n. 8. Principis, hæc est: ANTONINON BACL. Iste litteræ sunt græcæ, & positum hic extat pro α , vt nemini non constat, & prius O pro Ω . Aueria numi facies imaginem sistit Ceresis; & circumscriptum nomen ΚΑΘΥΙΑΤΩΝ. Ceres vnam faciem manu tenet, licet plerumque duabus solet fingi, quod perinde est. Fabula vero nos docet, Proserpinam olim a Cerere quesitam; quo inuitur, terram seminibus refertam vehementer desiderare, atque, vt ita dicam, inquirere fertilitatem, cum aliquot annis ea fuit destituta. Sed rationi minus congruit, hanc esse causam, ob quam Ceres faciem præferat, cum potius videatur hæc Dea, quæ agris donat fecunditatem, lucem noctis h. e. Lunam denotare, eodem modo, quo Liber Deus, vini largitor, Sol vocatur. Hoc primo Georgicorum libro nos edocet Virgilius

*Vos (cærens) o clarissima mundi
Lumina, labentem cælo quæ duricis annum;
Liber & alma Ceres.*

Vt igitur ad explicationem numismatis me conferam, iste, qui præstat numum, contendit, legendum esse *ΑΥΓΑΣΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ*; & parum abfuit, quin omnes statim eius sententiam amplecterentur. Sed auctor, qui, vt supra diximus, affirmauerat, nomen *ΒΑΣΙΛΕΩΣ* numis Imperatorum inscriptum nunquam inueniri, cum primis monuit, in hoc conuenire omnes debere, quod litteris hisce subit nomen illi mysterii. Certe, inquit, hoc nomen in numis non reperitur, præsertim excepto. Iste enim titulus, si Romanis conueniret Imperatoribus, tanti esset, vt illum suppressere minime debuissent, sine quâ plurimis in numis reperitur.

riretur. Genitium *Καφύαταιν*, porro inquit ille, cum casu accusandi *Αντωνίου* coniunctus, crucem mihi figit. Non quidem me haec, tanta in numis exempla admodum esse obuia; attamen scio, haec in numis tantum urbium insigniorum reperiri. In hisce vero nomen *ἡ πόλις*, aut *ἡ πόλις*, *urbis* aut *populus*, subaudienda sunt; Ast *Caphya* pagus solum *ἐκτὸς* Arcadiae. Plinius libro XVI. *sect. 88.* meminit illius, tanquam nemoris, numini cuidam falso consecrati: *In Caphyis, insidiens, siue Caphyarum Arcadiae loco*, quae verba pagum ad syluam situm denotant, uti Galli quoque dicere amant, nemus *Balonium*, quod vno milliari Parisiis distat.

Denique vir ille eruditus obseruauit, sententiam latere ex literis initialibus compositam, quas ita inuicem separandas duxit: *Αντωνίου Β. Α. Κ. Ε. Καφύαταιν* hoc sensu: *Αντωνίου Βιόδωρος ἄγαθὸς Σίλε Καφύαταιν* h. e. *Antoninum diligit Alma Ceres seu frugifera Caphyatarum*. Cum illi, qui aderant, optime perspectam haberent rationem Inscriptionum antiquarum, applausu statim exceperunt hanc expositionem. Auctor, ad probandam sententiam suam addere non intermisit, moris esse frequentis apud Graecos Latinosque, pro integra inscriptione primos tantum vniuscuiusque vocis syllabas ponere, seseque a longo iam tempore inter alios numma exposuisse graecum, hac gaudentem epigraphe: *Δι' ἡμῶν ἁλὴ Κέρρα ὀδῶν* ubi verbis *Κέρρα ὀδῶν* significetur *Κερὶ Σαράνιδος ὀδῶν*; sic etiam *ἐν τοῦ* loco *Ἀντιφύαταιν*. Utroque in numo primas tantum diuinitatis syllabas extare, quarum figura in hoc cernitur, *Σα* scilicet pro *Σαράνιδος* & *Εἰ* pro *ἑῷ*: vocem *ἑῷ* nomen esse Cereris, ex relatione Athenaei libro III. p. 109. quoniam haec Dea iuxta opinionem ethnicorum agros illorum frumenti reddebat fertiles: *Βιόδωρος* vulgare solemne esse cognomen, ut & in numis latinis saepissime appellatur Ceres frugifera: *Caphyatas* hanc Deam adorasse, quia illi agrorum suorum fecunditatem in acceptis referebant, ipsosque ad amorem suum erga Antoninum declarandum, admodum iucunde finxisse, quod Dea Imperatorem amore, ac beneuolentia prosequeretur. Hunc denique Antoninum insignem sane & magnum Principem fuisse, quicquid demum nonnulli Historici tradant, qui neutiquam perferre potuerit, ut titulus alienus ipsi daretur, atque, si viuis *Βασιλῆα* se appellare voluisset, saltem in numo, post mortem eius in honorem culto, tanto hoc elogium non maculasset: DI-

VO

VO ANTONINO MAGNO. h. e. vt vocem DIVI accipiam, quem admodum hodieque in Imperio de Imperatoribus & Regibus vsurpatur, Antonino Magno beate memoria. Satis enim constat, inquiebat porro ille, Principibus post illorum obitum minime palpum obtrussisse Romanos, præcipue si in vita titulum indecentem sibi arrogassent. Hic itaque solus est, inter veteres Romanorum Imperatores, cui post excessum Magni cognomen in numis dederunt. Hoc etiam nomine numus singularis est raritatis. Inuenitur vero ex ære maximi moduli in cinctuario Regis.

Tota congregatio hisce observationibus acquieuit, paulo post, in eam discessuris, auctori huius expositionis placuit, numum græcum, quem explicauerat, denuo considerare. Obseruauit itaque Antoninum in hoc apparere admodum iuuenem, nec vlllo titulo insignitum, quærebaturque, vidissetne vnus ex illis numum patris Seueri eodem in loco cusum. Hoc enim in numis huius Principis admodum est obuium, vt propemodum similes sese offerant eodem loco & tempore percusi nomine patris ac matris Iulie Domnæ. Qui numum producerat Antonini, affinis erat alterum adhuc reperi Imperatoris Seueri ex medio modulo æreum, quem aliquo abhinc tempore mutuo acceperit. Hic igitur, regeffit auctor prioris explicationis, rem totam diiudicabit. Nam Antoninus si βασιλεύς fuerit vocatus, certe & pater eius hac appellatione veniet. Omnes assentiebant. Numus fuit consideratus, epigraphæ circum caput posita hæc erat: ΑΥΤΟ. ΚΑΙ. Α. ΣΕΥΤ. ΚΕΟΥΗΡΟC. CEE. h. e. *Imperator Caesar L. Septimius Seuerus Augustus*; Et in aversa facie hanc habuit: ΚΑΦΥΙΑΤΩΝ. Genius urbis ibi apparet, sed a Cereris diuersus. Hæc igitur, cum extra aleam viderentur posita, conclusum est, quia pater non fuit βασιλεύς, appellatus, istum titulum filio tribui minime potuisse, cum vero Antoninus iunior non gauderet adhuc dignitate Imperatoris aut Supremi Ducis, quæ ipsi in omnibus numis Græcis viuente etiam patre tribuitur, hæc adulatio erat eius ætati satis conueniens, quæ eum prosequerentur Caphyæ, ac si benigna Dea sua ipsorum eum amaret. Denique, adiciebat, vti titulus ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡΕC in numis Antonini semper post nomen eius proprium ponitur, sic eadem esset ratio vocis ΒΑΣΙΛ. si hic posita eam admitteret significationem, quam ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. p. 227.

Altere-

Afferbat etiam, magni se facere hæc duo numismata, quoniam sibi persuaderet, nunquam in hoc loco alios cufos fuisse numos. Vterque in cimeliarchio iam afferuatur Illustrissimi Focaki, quo post Regium, numum aliud in numismatibus præstantius esse in Europa æstimatur.

Hæc summa est eorum, quæ gesta sunt in duplici conuentu, communicante illam nobiscum viro ingeniosissimo, qui vtrique interfuit. Quam uti non indignam esse ducimus curiositate eruditorum, ita Critos eruditos argumentum hoc ad examen reuocatu- ros, obseruationesque suas nobis impertituros esse confidimus.

XVI

OBSERVATIONES GALLANDI

In explicationem præcedentem numismatis Caricallæ græci.

E Memoritis Triandrianis M D C C I. Septembr. & Octobr. p. 309. seqq.

Vir ille eruditus, qui coram multis antiquariis affirmauerat, nunquam Romanis Imperatoribus titulum βασις a Græcis fuisse tributum, non magis quam Regis titulum Latinis, sententiam defendere ausus est tam parum probandam, quam argumenta sunt minime verisimilia, quibus hanc causam adstruxit. Numus enim, ipsi ostensus, est sic vtrique legendus: ANTONINON ΒΑΣΙΛΕΥΣ, non obstante explicatione illius, ut ordine, vestigia eius legentes, ostendemus.

Non inuenitur ex eius sententia vox *Imperator* in numis latinis, nisi cum significat Ducem exercitus foederati Reipublicæ. Confiteor quidem, hanc vocem nonnumquam ista significatione gaudere, sed neutiquam hoc tam frequens accidit, ut ille persuadere sibi videatur, quod proba-

probari non est adeo difficile. Imperator, quando in numis reperitur post Imperatorum nomina, inter alios ipsorum titulos hac ratione: IMP. IMP. II. IMP. III. IMP. IIII. & sic porro, sane tunc eius sensus est, quem auctor agnoscit. Nam hic titulus communiter ipsis a militibus erat tributus, quando & Imperatores & supremi illorum Duces aut victoriam reportassent, aut ingenti clade hostem affecissent. Quod infinitis fere exemplis demonstrari potest.

Sed quando eadem vox inuenitur prae nominis loco posita, secundum verba Suetonii in vita Julii Caesaris, in qua de ipso meto Caesare dicit: *Non enim honores modo nimis recepit, ut continuum Consulatam, perpetuam Dictaturam, Praefecturamque morum, insuper praenomen Imperatoris*; Tunc iste titulus significatione gaudet admodum a superiore diversa, & nullum fuisse Imperatorem constat, qui a Julio Caesare ad Constantinum usque non interrupta serie hoc titulo tamquam praenominis usi non sunt. Constantini autem filii pro Imperatoris titulo praetulerunt vocari *Dominus Noster*. De hac re & numi & inscriptiones Romanæ testimonia nobis exhibent fide dignissima. p. 310.

Quenam igitur est significatio vocabuli Imperatoris, cum praenominis loco Romanis Imperatoribus tribuitur? Hæc, duobus in locis, libro scilicet Historiæ Romanæ XLIII. & LII. Dio obseruauit. Ita enim ille libro XLIII. loquitur (p. 184. editionis Rob. Stephani, si quis græcum textum consulere velit. Sufficit enim breuitatis studio eius verba fideliter latine translata hic apponere)

Cum mentionem fecisset titulorum plurimorum honorabilium, priuilegiorum splendorum, & prerogatiuarum, quas Julio Caesari concesserat Senatus, Dio adiungit (a): Adhuc tribuerunt ipsi primo & prima vice titulum Imperatoris, tamquam nomen sibi & liberis suis proprium, non iuxta morem veterum, qui multos alios, & ipsum quoque Caesarem sæpius belli tempore ita vocauerant; nec ut illi, qui potestate quidem, aut limitata gaudebant, Imperatores appellabantur: Sed, ut verbo dicam, eodem sensu, quo hodieque sumis Imperatoribus tribuitur.

Idem auctor libro LII. p. 334. (b) de Augusto loquens adhuc *Eodem*, inquit, anno, quo Consul quintum fuit, etiam Imperatoris nomen p. 311.

U

accepit

(a) p. 235. edit. Leunclauii. (b) p. 494. d. edit. Leunclauii.

accepit; non quale propter quoddam tribui mote vetusto solchas (sed amicus
 pius & amicus & postmodo ex ipsis actionibus repertis, viris quidem Im-
 perator dictus) sed quo summa imperis demonstraretur, quod patris quique
 eius Julio & eius filius fuerat decretum.

Sed omissis aliis *Αυτοκρατορ* significationibus, quia istae nimis
 ab instituto nos deducerent, sufficiat, duas hic adducisse, quantum vi-
 tima tantum locum habet in numis græcis, Imperatorum Romanorum
 nomine & insculptis. Sane, non inveniuntur numi, in quibus significa-
 catio prima vocabuli Imperatoris, qua summus Dux denotatur, locum
 habere possit, ut auctor tradidit. Hoc certissimum est, quoniam ne unus
 quidem produci potest, in quo post illius nomen Imperatoris occurrat
 ΑΥΤΟΚ. & ΑΥΤΟΚ. Ρ. quemadmodum in numismatibus latinis quam pla-
 rimis observare licet IMP. IL IMP. HL, quod cum priori tantum signi-
 catione congruere potest. Cum omnes isti, in quibus hæc vox vel in-
 tegra vel per abbreviationem reperitur, prænominis vice præmittitur,
 ut Suetonius adnotavit. Qua ratione non aliter intelligi potest, quam
 secundum alteram Dionis interpretationem, qua denotatur potestas
 summa, nec unquam deponenda, quæ in posteros etiam citra limites
 propagatur; quæ profecto primæ significationi neutiquam compe-
 tuat.

P. 312.

Quod dixi, neque unicum posse produci numum græcum sub
 Imperatoribus Romanis cūsum, in quo vocabulum *Αυτοκρατορ* post
 nomen Imperatoris inuenitur, nolim vel illum ipsum plane singularem
 Augusti excipere, qui, ex Ægypto ante aliquot tempus allatus, in ci-
 meliarchio exstat Illustrissimi Focalti, licet in hoc titulus *Αυτοκρατορ*
 post Imperatoris nomen appareat. Non molestum lectori erit, descri-
 ptionem huius numismatis ærei ex medio modulo hic sistere.

ΘΕΟΥ ΥΙΟΥ. *Diui Filii* (nudum Augusti caput) ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΑΥΤΟΚΡΑ-
 ΤΟΡΟΣ *Cæsaris Imperatoris*. Ægypti aquila fulmini imminens hoc mo-
 do, quo in numis Ægyptiacis communiter cernitur.

Minime, inquam, numum hunc græcum ab omnibus aliis exci-
 pio, quamquam vocabulum *Αυτοκρατορ* nomini postpositum Augu-
 sti, in illo legitur, quoniam hoc ita est explicandum, ac si esset scriptum
 ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΘΕΟΥ ΥΙΟΥ *Imperatoris Cæsaris Diui Filii*.

Hoc

Hoc ut lectori persuadeam, notandum est, quod hicce numus eadem gaudeat magnitudine, eodem metallo, eadem forma ac typo expressus sit, quo Ægyptiorum numismata, in quibus legitur: ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ut adeo cufum esse oporteat proxime quum Augustus, perditis Antonio & Cleopatra, Dominus factus est Regni Ægypti, & terrarum, quæ ab illis dependent. Tunc enim Præfeti monetarii, in Ægypto, qui numos cudebant, titulum ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ eis imprimere minime potuissent, nisi valde infensum sibi reddere voluissent Augustum, omnesque Romanos, quamquam Augustus eandem exercebat potestatem in Ægyptios, qua illorum Reges erant gaudi, quorum stirpem iam defecerat, extincta Cleopatra; inscripserunt itaque ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ.

Haud igitur inde sequitur, Imperatorem in numis latinis summum tantum Ducem copiarum Imperii denotare, quoniam Græci titulum Βασιλεύς (si re vera hoc ita se haberet) Imperatoribus Romanis numquam tribuissent: nam ut aliter statuam, hæc ratione adducor. Certum est, Βασιλεύς illis plane idem significare, quod Rex Romanis, quia igitur ab hoc vocabulo & eius significatione abhorrebant Romani, Imperatoribus suis titulum huic similem dare minime poterant. Ob hunc vero linguæ suæ defectum ipsimet Romani vocabulo Imperatoris sensum tribuerunt tam late patentem, ut plane idem quod Græcis Ἀυτοκράτωρ exprimeret, nec dubitarunt eo uti, ut animi sui sensa exponerent, & voluntati suæ responderent: quod etiam tam prospere successit, ut Imperatoribus iste titulus numquam displicuerit.

Sed Græci, cum in numis ac monumentis publicis hoc vocabulo uterentur, (nam maxime erat difficile, usum vocabuli Βασιλεύς admodum ipsis familiaris deferere, illumque desuescere) illud in sermonibus ac scriptis etiam adhibere non intermiserunt, uti magno testimoniorum numero probari facile potest. Hinc forsitan evenit, quod Caphysatis aut monetariis illorum Præfectis exciderit, ut in numo quopiam Caphysatis hoc titulo uterentur, fortassis etiam alias ob causas iustas, nobis ignotas. Sic apparet, illum, qui hunc numum produxit, nimis propere falsis argumentis ipsi obiectis subscripsisse. Nos illa ad examen sumus

sumus reuocaturi, præmissis prius nonnullis obseruationibus ad definitionem numi, quam auctor nobis dedit.

P. 314. Has cum scriberem obseruationes, manibus tenebam numum, in quo non legitur ANTONINON BACI, sed tantum NON BACI. litteris manifestis & æquali interuallo distantibus, vt aliæ his apponi plane non possent. Littera I vestimentum attingit Caracallæ, qui ad humeros vsque expressus cernitur: aliæ litteræ ita sunt deletæ, vt affirmari minime possit, num O aut Ω in eo fuerit scriptum. Existimo autem, si apparerent istæ, Ω in illo videri, quoniam numismata 168. aliæ Caracallæ græcæ triplicis moduli in cimeliarchio exstant Illustrissimi Focki, in quibus non aliter quam ANTΩNENOC aut ANTΩNEINOC legitur. Caput laurea cinctum ductus oris ostendit admodum iuueniles, quemadmodum obseruauimus. Hinc dubitare vix licet, quod iste numus non fuerit cusus anno tertio Imperii Seueri, Caracallæ patris, qui eum postea Collegam adsciuit sibi, titulo Augusti ei tributo. Aversæ pars epigraphes loco habet vocabulum ΚΑΡΥΙΑΤΩΝ cum isto Cereris cognomine, quod auctor descripsit.

Bacilla numquam fuisse in numis Imperatorum Græcis ante huius detectionem obseruatum, argumentum est non adeo firmum, vt orbi erudito persuadere valeat, in hoc conuenire omnes debere, quod vocabulo BACI subsit nonnihil mysterii. Hoc enim si ita se habet, affirmari necessum est, mysterium etiam latere in aliis quam multis rebus, tantum in vno aliquo numo obseruatis, licet per se explicatio facillime pateat. Certissimum est, quod alijs in numis, quos, ne modum brevis dissertatiunculæ excedam, hic adducere supersedeo, litteræ BA. BAC. BACI. & BACIA. abbreviationem indicent vocabulis ΒΑΣΙΛΕΥΣ; siue ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Quare igitur concedere dubitas, abbreviationem BACI in Caphyatarum numo ΒΑΣΙΛΕΥΣ denotare?

P. 315. Quoniam vero auctor vocabulum ΚΑΡΥΙΑΤΩΝ ad sensum, quem commentus est singularem detorquere instituerat, affirmat, Caphyam tantum fuisse pagum ad sylvam situm. Sed numquid licitum est, hodie in pagum transmutare locum, quem & Historicus quidam antiquus, & Geographi duo veteres urbem aperte vocant? Auctor nemus Bononium adducit in testimonium; sed quam ob rem non etiam ad nemus siue sylvam

quam prouocat Aurelianensem? num umquam inde efficiet, vt Aurelia in pagum conuertatur? Plinius ex hoc loco nemus tantum facit nummi cuidam falso consecratum. Quomodo hæc auctor probat? Legitur, inquit, in Plinii *Historia naturali*, loco citato: *In Capbyæ seu Caphyarum Arcadia loco*. Sed in hoc subsistit auctor, & expositionem non addit. Interim quoniam Polybius lib. IV. Strabo lib. XIII. & Stephanus hunc locum opidi nomine vocant, Plinii verba non aliter explicari quam hoc modo possunt: In sylua sacra Caphyæ, vrbis Arcadiæ. Licet Plinius vrbis vocabulum non adiecit; minime tamen dubitandum est, quin illud subintellexerit. Quando v.g. nemus dicitur Aurelianense, Aurelia neutiquam pro pago sumitur, sed pro ea, quæ re vera est vrbis, quamquam vrbis vocabulum non sit expressum. Præterea quomodo in mentem venire alicui potest, numismata tam eleganter percussa, quam præsens cernitur & Seueri, Caracallæ patris, in villa esse signata?

Ecce denique mysterium, eo in loco, in quo minime tale quid exstat, inuentum. Litteras BACI, quæ compendio nomen *Βασιλίδος* denotant, & aliis in numis neutiquam sunt separata, hic auctor seiuinxit, sensumque elicit sequentem: *ΑΝΤΩΝΙΝΟΝ Β. Α. ΚΙ. ΚΑΘΥΙΑΤΩΝ Ἀντωνίνου εὐδαιμονία ἐκείνη* &c. Latine, *Antoninum diligit Alma Ceres siue Ceres frugifera Caphyatarum*. Addidit etiam, omnes istos, huic qui adfuerant congregationi, quoniam optime perspectam habuerant rationem inscriptionum antiquarum, eius explicationem applausu statim exceperunt.

p. 316.

Prius vero quam meam de hac re sententiam profero, maxime notandum iudico, quod in collectionibus siglarum notarumque copiosissimis, quibus vsi sunt Romani, nulla exstet e duabus syllabis distincta, & ad pronunciandum instar vocabuli BACI apta, cuius litteræ singulæ vel binæ accipiantur, exprimendis vocabulis peculiaribus. Reperitur, ni fallor, vnicum duntaxat CONOB sed hoc litterarum compendium diu post BACI fuit introductum; itaque exempli loco adduci minime potest, vt argumentum inde petatum pondus nostro adicere valeat. Ad hæc dubitandum venit, vtrum inter explicationes litterarum CONOB cum publico, hætenus communicatas, vna sit assensu digna.

Si Romani huius generis compendiis vsi non sunt, multo minus probari potest, eiusmodi exstitisse apud Græcos, qui exiguum tantum

numerus in suis inscriptionibus & numis admiserunt, priusquam sub potestate redigerentur Romanorum, qui harum paulatim plures introduxerunt, sed explicatu admodum faciles, vti exempla nobis suppeditat Index, quam Celeberr. Valens libro *de urbibus graecis ex numis illustratis* in altera editione subiecit. Plura de praesenti materia maximi sane momenti dicenda restant, sed haec observationes, quantum possum, in verba conféro paucissima.

Non dicam equidem, viris eruditis, qui explicationi allatae subscripserunt, parum constituisse rationem inscriptionum antiquarum; hoc tamen affirmare nequaquam vereor, quod naturam graecarum minime perspectam habuerint. Illa enim si ipsis fuisset nota, sane animaduertissent, nullum huic simile litterarum compendium inter notas, quae exstant, vniuersas occurrere.

Exemplum KYP. ΣΑ. ΟΛΗ adductum mihi non satisfacit, nam p. 317. eo modo, quo allegatum fuit, iusta superest fides & assensum denegandi causa. Satis inter Σα & κ, solum comparisonem inde instituere licet, & vocabulum *Σαράνδης*, sub syllaba κ, latens vix ac ne vix quidem causam aget Deae *Σαρά* sub syllaba κ, occultata. Verbum enim *Σαρά* praeipuum est in explicatione praesenti; sed defunt exempla, quibus hoc ita expressum olim fuisse, possit demonstrari. Singulas priorum binarum litterarum in ΒΑΚΙ per diuersas voces explicat, quare igitur duas reliquas per vnā tantum exprimit? Certe iustam huius rei ratio em producere nequitiam valet. Equidem certum est, vocabulum *Σαρά*, cuius conseruationem Athenæo debemus, Cererem tamquam matrem nutricem denotare; Ast, numquid inde affirmari potest, Caphyatas illud agnouisse, atque hoc sub nomine Cererem coluisse? Vnaquaeque graecarum urbium in Religione caerimonijs, ritibus, ac nominibus gaudebat singularibus, quae gentes illis vicinae haudquaquam admittebant. Bono itaque opus est auctore, qui persuadeat lectori, vocabulum *Σαρά* in vſu fuisse Caphyatis.

Illud vero nomen Cereri minime hic conuenire, vel ex hoc vnico videre licet, quod ea in numo praesenti haud cernitur cum spiciet, et tamquam matri nutrici alias tributis; sed cum face in dextra, filiam querentis Proserpinam. Numismatum typus congruere cum inscriptionibus

numus debet. In numo autem præfate nulla illius cum alma Ceres titolo est conuenientia. Etenim Ceres non veluti nutritrix generis humani, multo minus singillatim tamquam alma Caphyatarum Dea, sed iactura filiarum percussa, hic sistitur.

¶ Caphyatarum denique auctor, Caracallam magnum existisse Principem, qui perferre haud potuerit, titulum sibi tribui inconuenientem. Fuisse forte tunc ambitione, ut receperet eum, si hoc modo Romanis placere credidisset. Vt cunque autem hæc se habeant, haud multis antiquariis alia arridebit explicatio vocis BACI quam per *Caracallam*, uti hanc notam in vrbibus græcis Clariss. Valens exposuit. Hoc autem siue ex errore, vel ex adulatione Caphyatarum prosenit, aut isti p. 318. vocabulum *Bacialis* loco *Αυτοκρατορος* prænominis indicando adhibuerunt, nihil est periculi, huic si non solum ob auctoritatem tanti ponderis, sed ob argumenta quoque paulo ante adducta, subscribamus.

Titulus *Αυτοκρατορος* proprio præpositus nomini, non tantum in numis occurrit Caracallæ, sed in græcis Romanorum Imperatorum omnibus, nec in vilo inuenitur hicce titulus, si Augusti numum, ob rationes modo allatas in Ægypto percussum, eximas. Non eodem modo se res habet cum vocabulo *Bacialis*. Promiscue enim hoc ante & post Regum suorum nomina collocarunt Græci. Obseruaui, quod Ægyptiacis in numis frequentius postponatur quam præcedat, sic quoque in Cimeliarchio Illustrissimi Focalti: ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΠΥΡΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΑΒΓΑΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ; & in aversa facie PYONNOC BA pro ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Imberbe caput cum pileo, qualis in Abgari, patris ut videtur ipsius; numus haud adeo obuius. Cum itaque BACI, in numis Caracallæ loco *Αυτοκρατορος* post nomen proprium exstat, nihil hoc refert, quoniam vtroque modo idem denotat.

Fortassis Caphyatarum haud vnumquam numismata, nisi in honorem Seueri atque Caracallæ percusserunt, nihilominus suum hac de re iudicium suspendere fas est. Nam creditum quoque fuit, numos Gratiani tantum duos existisse diuersos, cum epigraphie: *Augusti Gener Augustus*; Tertius tamen, quod alibi iam notauimus, etiam repertus est. Quamnam vero ratione Julia Domna & Getae Caphyatarum excludantur p. 319. beneuolentia? Quare his quoque documenta cultus non præbuerint, dum

Eiusdem Imperatoris numismata, quarto, quinto & sexto Imperii anno cum eadem in aëria facie figura signata, in antica parte epigraphæ gaudent, quæ secundus; sed ceterorum omnium inscriptiones cum differant, postica, præterea, primo accedunt, ad quintum usque decimum quartum & ultimum huius Imperatoris.

Quæ duæ res itidem observantur in numis Neronis, cum hoc tamen discrimine, quod vocabulum *Augustus* Neronis nomini præfigatur, ut ex hoc exemplo videre licet.

AY. NEPO. KAAAY. KAIΣ. ΣEB. REP. L. Δ. *Imperator Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus anno 4. caput Neronis corona circumradiata.*

ΔΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΥ *Jovis Olympi. Jovis caput.*

Tertius hic modus in quinque numis Galbæ haud observatur, sed in duobus tantum Othionis; Nec etiam in aliis Vitellii, ast demum post Vitellianos ille in numis (iterum) cernitur Vespasiani aliorumque Imperatorum omnium, qui cum sunt secuti, in quibus modos priores binos haud amplius reperi. Sed omnibus quam manifestum esse duco, *Augustus* utroque modo in numis collocatum, eandem admittere significationem, ac si nomini esset præpositum, illam videlicet, quam Romani, teste Dione, intellexerunt, cum Julio Cæsari titulum hunc concederent, & quam vocabulum denotat Imperatoris, quod in numis latinis cuiuslibet Imperatoris nomini præponitur.

Igitur exemplis numorum Ægyptiorum haud obstantibus, hoc semper valebit, *Augustus* nunquam summum significare Ducem in P. 321. numis græcis, nomine & permisso Imperatorum Romanorum cûs.

X

XVII

XVII

RESPONSIO AD OBSERVATIONES

GALLANDI.

E Memoria Tridactylis MDCCL. Part. II. p. 321. 1777.

Valde obstrictus sum Cl. Gallando, quod nullam adduxit probationem certam, quæ vel tantillum meam expositionem destruit. Principium enim, quod meæ opposuit argumentum, hoc est: Excidit fortasse Caphyatis, ut inter titulos Imperatoris Romani in numo ei oblato ponerent elogium, quod semper auersati sunt Romani. Cui regere haud est difficile, quod isdem fortasse (idque multo probabilius) isti Caphyate neutiquam fuerunt tam imprudentes, ut Cl. Gallandus eos fuisse contendit. Etenim cum in honorem Principis cuditur numus, maxime sane de verbis inscribendis itur in consilium, & viri intelligentes de illis consuluntur.

Cl. Gallando, interroganti, quare priores litteræ in BACI singulæ integras voces denotent, ultimæ vero coniunctæ vnam tantum efficiant; Similiter fieri respondeo, uti in numo Severi, Aſcalone percusso, qui iam in gaza regia exstat, vocabulum ΑΥΚΑΕΘΕΟΥΡΟC. Harum duæ priores litteræ vnicum duntaxat vocem, Ασκηνον denotant, tres autem sequentes vocabula efficiunt totidem diuersa, Καλαγον, Σεβαστον, Επικουρον. Et uti in alio Augusti S. P. Q. R. VSPETRAVG. ultimæ tres litteræ vnam tantum vocem, indicant, & quælibet aliarum fere omnium singulas, hoc modo: Senatus Populusque Romanus Vocem Soluit Pro Salute Et Reditu Augusti. Alia huiusmodi similia exempla inveniuntur innumera.

Quod ad Cererem attinet, ea sufficere possunt, quæ in prioribus dissertatione a me dicta sunt. Quicunque nouit significationem græci

ci *non*, haud dubitabit eam appellationem, quae totum fuisse inter graeco loquentes quam quodlibet Ceretis nomen fuisse.

De vocabulo Imperatoris, obiter tantum inferte, credere possitis, quod, proprio nomini praepositum in numis veterum significet tantum Ducem summum confederati exercitus Imperii, siue eum, qui per totam vitam hoc munere fungitur, uti quondam in Gallia summus rei bellicae Praefectus siue Comes Stabuli, & hodie Praefectus supremus Hollandiae, vel per certum aliquod tempus a Republica definitum. Sed quando idem nomini Principis inter alios eius titulos postponitur, indicat duntaxat Summum Ducem per vnam expeditionem, aut, si numerus additus fuit, per multas alias. Hisce vero, quae de vocabulo *Armeniaci* attuli, innuere volui, quod graecis in numis omnibus, quocunque etiam loco hoc collocatur vocabulum, prima Imperatoris significatio sit accipienda, quoniam isti Imperatores, aut, ut melius dicam, Summi illi Duces in prouinciis Orientis potestatem exercebant multi liberiores in milites, quam in Prouinciis Occidentis. Hinc est, quod Antoninus, Severi filius longe, existerit citius *Armeniacus* in Oriente, quam in Occidente titulo Augusti gaudere cepit.

Satis modestus est Cl. Gallandus, dum affirmat, numos Caligulae cum *Armeniaci* vocabulo singularis esse raritatis, & illorum haud vllum oculis se vnquam iustrasse. Nescio, an non mea sententiae nimis iam concesserit. Quicquid sit, eruditissimos quosque antiquarios pro vico, ut vnum duntaxat numum huius Principis producant, in quo titulus *Armeniaci* inuenitur. Dubito, num de ipso nec Tiberio, eius antecessore, cuiusmodi numus reperitur. Numi enim, inuitis Historiis, nos edocent, quod uterque istius Orientis fidei, suo *Augusti*, h. e. Prouinciae Gubernator, & Praefectus rei iudicariae, politicae atque numariae, nomine Senatus aut Reipublicae vocatus; Sed quod neuter horum exhibuit *Armeniaci*, vel summus Dux exercitus Imperii.

Judaeam duntaxat, & quidem Tiberium, excipio; quoniam, ut antecessor eius, eam sibi peculiariter vindicauerat. Haec est Judaea, de qua S. Lucas Anno, dixit, quinto decimo Imperii Tiberii Caesaris procurante Pontio Pilato Judaeam. Haec est Judaea, quae numum Tiberii, in Ci-

metastasio exhibentur Illustrissimi Focalti, curi curavit, in quo antica parte titulus ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, & in postica occurrit ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ cum tribus aristis, illis, quæ in numis Agrippæ Junioris cernuntur, similibus. Ista enim eadem cum hisce magnitudine gaudent, Sed extra Judæam ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ in numis ipsius quoque Tiberii haud unquam inuenitur.

Ipsæmet Claudius numquam fuit Imperator iuxta primam huius vocabuli sententiam per totum Occidentem in ceterioribus ab Archipelago usque partibus. Neque in hoc Sabinio fidem habere obstricti sumus, quando dicit: Hunc Principem ex modestia numquam istum titulum aut prænomen accepisse, quia ille in numis per Orientales provincias signatis reperitur. Sed quicumque demum affirmat, vocabulum Imperatoris prænomen esse, haud unquam tamen fidem apud antiquarios eruditos inueniet.

Denique cum Arcadia vix magnitudine æquet dimidiam partem Normandiæ inferioris, errat, quisquis urbem in ea Aureliæ similem querit, aut Caphyam sibi fingit non minus forte grandem; quia Plinius officii sui esse non credidit, 30. urbibus & opidis paruis eam annuere, quæ in Arcadia existare est testatus; & quoniam affirmat, pagum modo (sua scilicet ætate) fuisse. Clarissimus quoque Gallandus haud observavit, quod extra Severi familiam ne unus quidem reperiatnr nummus in Arcadia percussus, exceptis urbium duarum in familia Aureliæ.

Cl. Gallandus vltimo Memoriarum tomo promittit, cum diuino beneficio ad hunc usque locum operis, quod molitur, perueniet, nobis se esse explicaturum, quid denotet vocabulum AVG. in hoc celebri Gratiani numo: D.N. GRATIANVS AVGGAVG. Et iam opto, ut fidem suam liberare possit, & ut feliciori hoc faciat successu, quam quo primum vocabulum AVGG. per Augustorum exposuit. In explicando felicior haud existit alter, qui Augusti Gemæti

Augustus legendum esse du-

XVIII.

XVIII.

TURNEMINI

JESV SOCH

EXPLICATIO

Numi rarissimi Imperatoris Galieni.

E Memor. Trinit. MDCCLX. Jan. p. 448.

Conquereris, Vir Praestantissime, quod duobus vel tribus abhinc mensibus nihil suggererint nostrae memoriae, quod eos, qui numorum studio tenentur, afficere possit: danda itaque est opera, ut illorum desiderio utcumque satis fiat. Cimeliarchum Reu. Patris Chamillardi largam nobis materiam suppeditabit. Ex cuius tot numis, quibus refertum est singularibus, vnicum & rarissimum in praesenti depromam. Numus est ex aurichalco integerrimus. Circa caput legitur: IMP. GALIENVS. PIVS. AVGVSTVS; & in aversa parte infans occurrat a capra nutritus, cui apposta est inscriptio: PIETAS SAECVLI, quale lemma in nullo alio numo reperitur. Num tibi unquam persuasisti, Vir Praestantissime, Galienum fuisse piū, neque hoc tantum modo, sed exemplum pietatis, atque idoneum, qui sua aetate eam resuscitare atque in usum reducere valuit? Historici, fateor, eius nobis vitia ac libidines teterrimis coloribus depingunt. Sed ethnicorum pietas consistere potuit cum maxime detestandis criminibus, quorum Dii ipsi praebant exempla. Certo interim nobis constat de Galieno, quod pietatem prae se tulerit eamque iacuerit. Medioribus quoque numum refert, in quo *Conservatoris Pietatis* titulus impio huic Imperatori attribuitur. Et in numis ipsius coniugis filique nulla occurrit inscriptio frequentior quam *Pietas Augusta*.

p. 451.

X₃

Cum

Cum primis Jouem tutelarem sibi delgerat. Numi enim Galieni plerique imaginem huius Deae praefurunt cum verbis: JOVI CONSERVATORI. JOVI VLTORI. JOVI VICTORI. JOVI PACIFICO. JOVI PROPUGNATORI. Equidem haud quemquam alium sibi deligere potuit Deam, cuius mores cum ingenio eius atque indole magis conuenirent. Jupiter patrem suum Saturnum in regno pulsum tenuit captiuum: Et Galienus ipsum patrem suum Valerianum in turpissima captiuitate marcere & affligi quietus permisit. Si *Pietas Siculi* eiusdem generis fuerit, haud quicquam ea detestabilius reperire licet. At forsitan hoc elögium non minus hyperbolicum est, quam SAECVLI FELICITAS in alio numo eiusdem Imperatoris, siquidem saeculum illud non magis felix fuit quam pium, quippe quo nullum vnquam infelicius. Num enim Imperium, inuasionibus barbarorum expositum, a tringinta Tyrannis deuastatum, & magis adhuc euersum ex yedgialibus solius Galieni quam rapacitate omnium ipsius hostium, terrae denique motibus & pestilentia concussum, conueniant cum superba inscriptione: SAECVLI FELICITAS?

p. 452. Duo antiquitatis periti in hoc argumento sententiam amplam
sunt, quæ paucis probabitur. Collegerunt enim omnia huius Impera-
toris, quæ in numis occurrunt etlogia, ex iisq; composuerunt historiam
sui herois sane speciosissimam, parui facientes Historicos, qui illorum
fictiones mendacii arguunt, neque dubitantes illos vt mendaces atque
impostores reicere. Ego autem non adduci possum, vt omnes Histo-
ricos condemnem, solidis argumentis destitutus: minorem etiam fidem
numis ipsis habeo. Equidem fateor, quod Historicus suis affectibus
indulgere possit, v. g. vindictæ, inuidiæ, aut proprii studio commodi,
quodque tam prauos duces secutus vitam etiam laudatissimam deturpe-
re ac criminibus conspergere queat. Sed non videtur mihi fieri posse,
vt Historici ad vnum omnes contra dignam alicuius Principis gloriam
conspirent. Nam ipsorum studia ac respectus non minus diuersi solent
esse quam affectus & emolumenta. Nec denique verissimile mihi vi-
detur, quod Historici etiam partium studio dedatissima voluerint, aut
saltem ausi sint tanquam monitum depingere Imperatorem omni lau-
de dignissimum ex iis omnibus, qui Cæsaris titulum vnquam conscen-
derunt.

oras Africa maritimas & magnam Afie partem continetbat. i Perseus
e Bactriana deducit fundatores huius Imperii, Rudbeckius vero e Baecoli.
Vtrumque falli existimo, ut alibi dicturus sum.

De cetero nuntius modo explicatus Annam circiter Urbis Con-
stitit millesimum decimum tertium eius videtur.

XIX

Nova Expositio numi aurei e Gaza Regia,
in quo caput Gallieni Imp. cernitur
cum hac inscriptione:

GALLIENAE AVGVSTAE.

Prodiit gallice.

PARIS. 1698. 8.

P. 3.

VIRO ILLVSTRI,

GVENEGALDO de BROSSES

Regis Consiliario, & extra ordinem olim Legato in Portugallia; Can-
cellario Ordinis S. Lazari.

ILLVSTRIS DOMINE.

JVsta causa cogitandi Tibi est, libros minime fuisse tutissimum me-
dium ad conseruandam posteritati memoriam rerum a magnis vi-
ris præclare gestarum. Eruditorum enim scripta maxima parte
non tulerunt nostram ætatem; neq; ipsi isti libri, qui Principibus, quos
celebrabant, immortalitatem promittebant, *ultimam* hanc necessitatem in-
tero-

tereundi effugere potuerunt, quæ omnibus mundanis rebus adheret inseparabiliter. Obluioni traditi sunt, ex qua ipsos vindicare Heroes debuisse.

Cum Principes inciperent, in templis Deorum collocare Bibliothecas, curaque librorum illis concréderetur, qui folis sacris religionis officiis erant occupati, cogitarunt homines, fato scriptorum altaribus affigato, nil ipsis amplius timendum, Heroumque panegyricos in tuto esse sub tutela imaginum Deorum collocatos. Sed templa sunt collapsa, & Bibliothecæ, illorum lapsu abreptæ, tandem fortunam subierunt. p. 4

Cæsar, qui Cleopatraz iuniori regnum maiorum reddere aduenierat, in palatio huius Reginz obfessum se videns ab illis ipsis, qui Pompeium violenta morte sustulerant, interfectores, in moram hostium, cum fugeret, ædificia circum iacentia accendere iussit. Quantam etiam curam adhibuerunt Alexandrini, hunc ignem extinguendi, non tamen prohibere potuerunt, quo minus superbum illud Serapidis Dei templum isto absorberetur, vnaque cum Bibliotheca Regum Egypti in cineres redigeretur. In hoc autem incendio septingenta voluminum milia, a Ptolemæis incredibili cura collectorum, perierunt.

Sacri libri, Hierosolymis afferuati in Archiis templi Dei viuentis, non benignius fatum experti sunt. Cum enim Nabuchodonosor Hierosolymas expugnasset, vrbs ista fuit direpta, Sedekias in fuga captus. Eius liberi ipso præsentente occidebantur, & cum oculos ipsi effodissent, catenas iniecissent, muros Hierosolymitanos destruxissent, & palatium denique eius vna cum templo igne perdidissent, eum, vt & graminea vniuersum Judææ populum, Babyloniam versus captiuium duxere. Hic ignis, quo palatium, templumque perierunt, sacros similiter libros consumpsit.

Næ autem similes hisce casus obuenerent etiam Græciæ, sapientissime sibi prospexit. Et quoniam nihil magis magni animi viros ad res præclare gerendas excitat, quam spes æternæ memoriæ, cogitauit, Heroes suos de nominum suorum immortalitate certissimos reddere. Quod se assequi posse putabat, si illorum imagines, qui optime conserua-

rent Rempublicam, variis metallis imprimerent, quibus homines in com-

Y

mercio

mercio societatis humanæ carere haud possent. Feliciter statim hoc ipsum obtinuit Gracia, cum imagines Poëtarum, Oratorum, Philosophorum, Ducum, Magistratum & Principum ob laudatissimas illorum virtutes numis inculpi curaret.

Et sane effigiebus virorum illustrium numis hac ratione inscriptis, coacti sunt homines eas simul inquirere & conservare; siquidem conservatio istius vinculi, quod societatem hominum continet, cum conservatione imaginum Heroum sic nexu quasi insolubuli iuncta fuit.

Porro, cui nomigum ipsorum immortalitatem magis illa concrodere potuisset quam hisce, in quæ nulla temporis fuit potestas, metallis. Monetæ istæ antiquæ, quas numos hodie vocamus, per duo millia annorum nostram ætatem attigerunt, quin & seros posteros attingent. Infinitus fere numerus numorum aureorum, argenteorum & æreorum exstat ex sæculis remotissimis, qui tamen veluti recenter cusi videntur.

Et hoc denique in immensum libros superat, quod illi etiam ipsi qui ne legere quidem possunt, non plane careant voluptate cognoscendi ex numis facies magni nominis virorum, deque illorum virtutis & dignitatis per Symbola in iis representata se instruendi. Hinc Gracia, & post eam Italia nihil fere memoratu dignum siue in toga, siue in fago gessit, quod in numis non consignatum fuit, eoque ipso posteritati transmissum.

Ex hoc satis liquet, quam multæ curiositates historicæ numis inesse debeant, quantaque fides habenda sit viro, qui nuper contendebat, numos antiquos non nisi paucis quibusdam voluptati esse harum rerum ruspatoribus, hominibus morosis, inconstantibus & melancholicis.

Vnicus aureus numus Gallieni Imp. qui ansam hanc Dissertationi præbuit, haud dubie sufficienter probat, quam parum rationi conveniat hæc sententia. Dignus ille habitus fuit observationibus virorum nostræ ætatis eruditissimorum. Illustri pimirum Spanhemii, Delegati extra ordinem Electoris Brandenburgici in Gallia, tantisque egregiis scriptis, quibus Remp. litterariam ditavit, celeberrimi. Tum & Car. Patinus, Jo. Valens, eruditus Jesu socius Harduinus atque Gallandus

cum

eum, tamquam singularis raritatis & pretii numum, celebrarunt. Fatendum tamen est, diuersas illorum sententias in iis, quas publico exposuerunt, explicationibus, desiderium quoddam in me excitasse cognoscendum, qui tanti nominis viros in duas partes diuisit, existimando, me vni ex duabus hisce sententiis esse subscripturum, nihilque minus cogitando quam quod mihi contingeret, tertiam post illos inuenire, quæ assensione digna mihi videri posset. Interim cum ad examen reuocarem vtriusque partis rationes, in vtraque sensi nescio quid, quod me suspensum detineret, impediretque, quo minus per omnia consentirem.

Vtlerius progressus sum, quam animo mihi proponere debui. Cum enim sensim sensimque de soliditate duarum opinionum ab eruditis illis propositarum libere dubitare incepissem, eo processi, vt tertiam aliquam a me ipso impetrauerim explicationem, quam solo casu detexi. Et de tertia ista expositione per litteras has rationem Tibi reddere constitui. Quam si tua approbatione non dedignatus fueris, audeo quoque mihi orbis eruditi suffragium promittere, in quo tuum iudicium tam viuum atque iustum, & optima tua cognitio ingeniosorum scriptorum Te eiusmodi controuersiarum curiosarum æque ac innocentium tam sæpe arbitrum constituunt. p. 7.

Hic autem numus in aduersa caput Gallieni Imp. & quod admittit III. a. 9. rationem mouet, circa illud inscriptionis loco nomen mulieris sistit, GALLIENAE nimirum AVGVSTAE. In auerso occurrit victoria alata, quæ vna manu flagellum tenet, altera dirigit currum, quem equi fronte alligati trahunt: in circuitu leguntur verba: VBIQVE PAX.

Fatendum est, numum hunc statim visum fuisse aliquid habere plane inusitati, quod explicare vix quisquam sibi promittere audebat.

Primum crucem fixit antiquariis nomen mulieris, quod circa caput Imperatoris Romani obseruarunt. Certissime enim facies ipsa est Gallieni, & numus satis antiquus.

Alterum, quod non minori cura illos afficit, est hæc auersi inscriptio: VBIQVE PAX. Quomodo enim, inferunt antiquitatis periti, numo Gallieni inscribi potest, Pacem per totum Vniuersum floruisse, cum e contrario nobis constet, perpetuum bellum & vniuersales mo-

tus vexasse Prouincias Romanas, quæ quoad maximam partem nullos alios quam Tyrannos Dominos agnoscebant.

- p. 8. Vt omnem vim harum difficultatum ostendam, præstat tantummodo, ipsum Gallienum breuissimis describere, & Romanum Imperium, quale tunc temporis fuit, oculis sistere.

Gallienus natura sua voluptati deditissimus erat; & quia in educatione pater ipsius Valerianus Imp. noluit nimium austere tractari genus filii, libertas indoli eius ex omni voto concessa, multas præclaras naturæ dotes inutiles in eo reddidit. Primum quidem nonnulla fortiter gessit, & ductu patris Occidentem gubernauit multa prudentia atque moderatione. Sed censore actionum suarum destitutus, statim degenerauit. Valerius viuis cecidit in manus Saporis, Persarum Regis, qui eum per reliquam eius vitam captiuum tenuit, vt sibi equum consensuro dorsum præberet. Gallienus vero liberatus patre, qui a vitiis eum compellebat, libere ingenio suo deprauato indulsit, & cum copias colligere, patremque suum ex inhonesta illa atque crudeli capitiuitate liberare debuisset, omnibus potius voluptatis generibus animum oblectare studuit. Cumque Roma, omnesque Prouinciæ Romanæ deplorarent Valerianum, atque dolerent, omnesque terrarum orbis Reges per litteras Saporem committere conarentur, ne maiestatem tanti Imperatoris adeo indigne tractaret, solus Gallienus voluptatem exinde percepit, eumque deseruit. Diem gulis & potationibus, noctem aliis deliciis maioribus pariter atque flagitiosioribus consumpsit; adeo vt odium atque abominationem totius Imperii incurreret. Nullus amplius de eo sermo erat in exercitu, ac si numquam in mundo fuisset. Præterea Prouinciarum Præfecti, cum adeo negligenter auxiliis sibi contra barbarorum inuasionem prospici animaduernerent, in Præfecturis suis sese confirmabant, atque ab illis, quibus præerant, legionibus Imperatores vocari curabant.

- p. 9. Numquam Imperii facies tam horrida fuit quam tunc temporis. Tandem enim Tyrannorum numerus ad trigessimum vsque ascendit, qui in variis orbis terrarum partibus caput extollebant, optimas quascunque Prouincias occupabant, atque in Præfecturis suis summos se gerebant Principes. Septem sic aut octo annos in hac molli atque obscura vita transiit, deditus Theatro, omnibusque infamis voluptatis generibus, donec

nec a Ducibus suis fuit occisus prope Milanum, vbi, multo labore atque dolore ignauitæ suæ suisque deliciis auulsus, ad debellandum Aureolum aduenierat, qui in Illyria Imperatorem se proclamauerat.

Prima numi expositio.

Hæc in genere idea, quæ de vita huius Imperatoris atque Imperii vulgo existat, nonnullos eruditos induxit, vt crederent, numum hunc aureum Gazar Regiæ cura inimicorum Gallieni fuisse signatum; vt per iocum viuidum atque aculeatum tum vitam eius mollem & effeminatam, tum etiam statum miserrimum, in quem reduxerat res Imperii, ipsi exprobrarent.

Primus videtur Illustris Spanhemius hoc sensu numum explicuisse. En tibi, quæ in translatione sua Casarum de Juliano Imp. p. 103. refert: *Julianus Gallienum representat ad Deorum conuiuia accedentem stola indutum & incesu muliebri. Huc aureus numus plane singularis huius Imp. referri potest, qui in Cimeliarchio Illustrissimi cuiusdam Imperii Principis reperitur, vt eruditi antiquitatis periti, qui eum ipsi lustrarunt, referunt, mibique antiquum hunc esse affirmant. Eius estypon penes me habui, in quo facies Gallieni, & verba circumscripta: GALLIENAE AVGVSTAE. p. 10.* Satis est mihi, ad spectui illum & iudicio curiosorum exponere loco hic opportunissimo: siue demum consilio, siue casui inscriptio ista debeatur. Cui tantum adiungam, quod alibi numum Gallieni ex eodem metallo eademque inscriptione: *VBIQVE PAX* attuli, quem aliquando in cimeliarchio Cardinalis de Medicis vidi. Et in additamentis p. 489. addit Illustris Spanhemius: *Postea obseruari, Cl. Patinum itidem hunc numum obiter allegare in Epistola ad Abbatem Braccium, vbi dicit: Similis prorsus fortunæ GALLIENAE AVGVSTAE Numum aureum obtulit, cui VBIQVE PAX erat inscripta. Gaudeo, numum adeo singularem, quemque huc usque nondum vidi, sed nunc video in estypon, a Cl. Morello mecum communicato, ex testimonio celeberrimi atque in notitia numerum versatissimi viri, qualis est Patinus, antiquus & optimus meus amicus, maiorem fidem accipere.*

Ex istis constat, hunc singularis pretii numum nondum tunc temporis in gaza Regia fuisse. Sane anno demum 1685. ex Germania fuit in Galliam delatus, & quidem cura Illustris Marchionis de Louuois, qui illum regio cimeliarchis inferri curauit.

Y 3

Ex

Ex his etiam ipsius verbis apparet, eadem animi intentione numum fuisse cūsum, quæ Julianum adduxit, ut ludibrio Gallienum exponeret, eique vitam languidam atque effeminatam exprobarer, dicendos *eum fuisse Deorum conuiuia ingressum incesu muliebri stolaque indutum.*

Eodem sensu CL. Valens Tom. II. p. 385. Numorum Imp.

- p. 11. recens editorum de hoc curioso numo loquens hæc profert: *In ludibrium Gallieni ab uno ex ipsis, qui Imperatoria titulum contra eum arripuerat, percussus videtur, illum Augustam appellans: ut omnibus denotaret, pro femina eum haberi debere; qui res tam negligenter in bellis undique Romanum imperium prementibus ageret: de quo ait Pollio, ut eius ne mentio quidem apud exercitum fieret: ita pro laurea spicas gerit, tanquam abdomini potius quam bello vacaret: bigas agit, quod victoriam in Circo potius quam de hostibus quæreretur: pro epigraphe vbiq̃ue Pax, cum nulla provincia esset, quæ bello non impeteretur.*

Quæ quidem explicatio, quamuis videatur elegans, felix & naturæ rei admodum conueniens, prætereaque corroborata celebritate, quam sibi duumviri isti antiquarii in orbe litterato compararunt; nihilominus tamen a viris reiecta est eruditissimis, qui ei subscribere haud potuerunt.

Altera expositio.

Nuperrime R. P. Harduinus Jesu Socius, tam ingenii vasti & perspicacis elegantia, quam profunda eruditione insignis, alteram nobis explicationem suppeditauit, quæ & affeclas suos & aduersarios inueniet. Hæc autem eius verba sunt in Chronol. ex numis restit: Sæculi Constantin. p. 118. 119. *Eadem PAX conspicitur in numismate Gallieni aureo, eoque rarissimo, quod est in Cimeliarchio Regis, cum epigraphe: GALLIENAE AVGVSTAE, exhibens caput gramine coronatum; facie hominis barbati & liberali oris specie. In auersa apparet Victoria bigis vecta, cum inscriptione VBIQ̃VE PAX. Vero quod congruit in hoc numo, hoc quidem est, quod scriptum sit GALLIENAE AVGVSTAE loco GALLIENE AVGVSTE, in casu quinto, secundum receptum tum temporis usum, quo indiscriminatim Æ loco E, ob soni similitudinem adhibebatur Quod gramineam attinet coronam, qua caput Gallieni ornatum, quæque, juxta Plinium, apud Romanos erat maxime honorifica omnium, quibus bellatores*

coro-

coronabantur, symbolum ei est magnarum huius Imperatoris victiarum. Quod verba *VBI QVE PAX* spectat, ea in numismatibus Gallieni occurrere ne magis quis miretur, quam in numis Coningis eius *SALONINAE*.... Id in transitu dictum esto de Gallieni numismate, quod hactenus explicatum difficillimum fuit habitum. Nohnulli imaginari sunt sibi, numum hunc coningere, disterium aculeatum in effeminatam huius Imperatoris vitam. Sed id fundamento destituitur; siquidem certum est, in numismatibus antiquis, & praecipue Romanis nullos occurrere iocos, scurrile nihil, nihil gravitate & maiestate Romanorum indignum. His omnibus perpensis, si ipsi numismatum testimonio fidem habeamus, per omnia illa, qua de hoc Principe nobis restant, agnosci debet, non fuisse in bellis fortiorcm, non gratiorem populo Romano, non magis dilectum in Gallis Imperatorem Gallieno.

Hæc explicatio adeo ingeniose excogitata statim ab ortu suo habuit approbatorem, & defensorem inter antiquitatis peritos celeberrimum virum, eruditissimū Gallandum, qui animi sui sensum in Epistola de quatuor numis nuper a Chamillardo Jesu socio cum publico communicatis p. 13. p. 13. 16. ita exponit: *Sententia illorum, qui verba GALLIENAE AVGVSTAE VBI QVE PAX*, in aureo singularis pretii numo Cimiarchii Regii, mollitiem Gallieno Imp. exprobrare contendunt, non possum subscribere. Cum illis enim, qui contrariam sententiam sonent, conveniendum est, quod in numis antiquis Imperatorum Romanorum seria sint omnia; itidemque cum ipsis credendum; verba *GALLIENAE AVGVSTAE* a sculptore posita fuisse pro vocandi casu *GALLIENE AVGVSTE*. Exempla, quae numi nobis suppeditant, demonstrant, usum tunc temporis viguisse, sapissime *AE* pta Eponi. Haud quidem negari potest, Imperium Romanum regnante Gallieno admodum fuisse bellis perturbatum; sed omnino etiam concedi debet, quod pax nonnumquam intercesserit, ut ex historiarum monumentis discimus. Persa ab Odenato devicta, atque ex tota fere Mesopotamia depulsa occasionem dederunt Gallieno, sumptu huius Principis ducendi triumphum, At tam generose illo usus est, ei tribuendo titulum Augusti, ut universam totius Romae laudem hoc ipso promeruerit, quem admodum ex Trebellio Polliōne videre licet: quamquam insignis civium suorum numerus partibus illorum in Provinciis rebellium faucebat, quilibet suo affectu proprioque commodo duabus. Publica hoc gaudia tunc temporis Roma habito, haud admiranda videtur,

*videtur, si numus ille medias inter acclamationes triumphi cusus fuerit. Concedi quidem oportet, illum cum statu turbante haud satis apte convenire, quo tunc erant res Romani Imperii; sed adulatio non minus magna vi-
 P. 14. gebat Roma sub Gallieno, quam fuerat illa tempore, quo Respublica in sta-
 tum Monarchia commutabatur.*

Hæc altera expositio priorem refutat. Si enim utique recte se habet, quod omnia in numis Imperatorum serio accipienda sint, nulla videtur veri species, numum Galliën ex animo prauos ipsius mores ludibrio exponendi fuisse percussum. Nullibi inuenimus, quod similis numus ad vitam ignominiosam Caligulae, Neronis & Heliogabali taxandam signatus sit, qui tamen in omnibus voluptatum generibus Gallienum admodum superarunt. Verum est, insigniter illum famæ suæ detraxisse, in primis cum plateas atque cauponas nocte percurreret, ut fecerant etiam tres commemorati Imperatores; at in aliis voluptatibus multo illis moderatior existit. Illorum enim vita contexta quasi erat atque concatenata crudelitate, voluptatibus, sceleribus tam atrocis famæ, ut ea nominare honestas ipsa prohibeat; Gallienus vero communiter tantum in desidia molli atque languida tempus terebat. Aut enim nihil agebat, aut ineptiis tantum & rebus nullius momenti occupatus erat.

Præterea ex historiarum quoque monumentis atque numis probari forsitan poterit, bellum sub Gallieno haud quaquam fuisse adeo continuum, ut nulla pax interefferit. Vnde iuste potuerunt auersæ numi parti VBIQUE PAX inscribere.

De cetero caput Galliën non totum aristis exornatum est; quod Valens credidit, occasionem inde sumens, in opprobrium huius Imperatoris numum explicandi. Est enim corona, *graminea* vocata, ut optime notauit Rev. Pat. Harduinus; Quam gloriosa etiam fuerit apud Romanos corona graminea, certissime tamen indignus ea haud existit Galliënus. Fortem enim ac strenuum animum alacritatemque in occasionibus difficillimis & periculosis prodidit; adeo ut si voluptatibus subducere, & caput exercituum se sistere potuisset, officium magni Ducis ex asse impleuisset.

Cum eruditi in suis explicationibus conuenire inter se non possint, haud dubie in malam minime partem accipient, si confiteor, per me

ne quoque posse illis accedere, quamquam rationes, quæ ad refutandam primam explicationem adhibentur, ipse approbo.

Quoniam vastus antiquitatis campus ab vno solum & dimidio seculo excoli cœpit, in eo adhuc multum laboris restat. Omnes hic opere quodam perfungi possunt. Et, quod plenum iucunditatis est, si quis aberrat in hoc studiorum studio, is certissimus esse potest, se non nisi cum voluptate in viam reductum iri, quoniam antiquarii sunt eruditi absque inuidia, viri politici atque honesti; & qui penitus quam aliam rem introspiciant, persuasi sunt, in messem adeo laboriosam atque abundantem nunquam nimium operariorum intrare posse. Hoc ipso commotus audeo tertiam hic explicationem, cum omni illa, quam celeberrimis istis antiquariis, auctoribus duarum priorum, debeo veneratione, proponere.

Tertia & noua expositio.

Circa initium huius anni prodiit altera explicatio, a clarissimis viris Harduino atque Gallando Gallieni nummo tributa, & cum tempore isto Cimeliarchium Regium inuiserem, ubi Principes peregrini admirabundi considerant incredibilem illum numismatum Græcorum atq; Romanorum numerum, ad auxilium illorum, qui circa historiam occupati sunt, infinitis curis ibi collectum, rogati Cl. Oudinetum, virum non minus inseruiendi iis studio, qui studio, qui studium antiquitatis tractant, quam insigni eruditione celebrem, vt cernere mihi permitteret numum ex auro curiosum Gallieni Imp. Qui quidem visus mihi fuit perquam elegans, curiosus, & magna attentione dignus. Neque mihi imaginari possem, vt prior explicatio supponit, ludibrii causa eum fuisse fabricatum, nec amplius etiam credere, verba: GALLIENAE AVGVSTAE, iuxta alteram, errorem esse monetarii, quoniam hic nimis esset crassus & repetitus, quam vt, eum opifex haud potuisset animaduertere. Tunc sensi plus quam olim, me nequiquam posse ex duabus hisce sententiis vnã accipere. In hac animi suspensione nullius parti addictus aliquamdiu permanesi, donec elapsis aliquot diebus tertiam sententiam amplecti plane inopinatus adductus sum. Causa hæc fuit. Cum in Trebellio Pollione legerem historiam xxx Tyrannorum, qui contra Gallienum insurrexerant, inueni, mulierem nomine GALLIENAE vocatam, germanam

Z

nam

p. 17. nam huius Principis ~~amicus~~ filius occidisse Tyrannum Oco. Gellum, nuperrime in Africa ab exercitu Romano Imperatorem electum. *Vix* verba Pollionis de Heroina isthac fortissimè legetur; cum in mentem mihi venit, hoc forsitan nomen esse GALLIENAE in numo Gallieni collocatum. Ea ipsa eius verba: *Occupatio partibus Gallicanis, Orientalibus, quin etiam Ponti, Thraciarum & Myrsi, dum Gallienus popinatur & bellis ac lenonibus deputat vitam, Afri quoque autore Vibio Passeno, praefule Africa, & Fabio Pomponiano, duce limitis Libyci, Gellum Imperatorem appellaverunt, peplo Dea Caelestis ornatum.* (Nempe quod illud de purpura non suppetebat ad amicum nouum Augustum necessaria, detraxerunt huius Deae simulacro.) *Hic priuatus ex tribuni in Africa posens, in agris suis vivebat: sed ea iustitia, & corporis magnitudine, ut dignus videretur imperio. Quare creatus, per quandam mulierem, Gallienam nomine, consubrinam Gallieni, septimo imperii die interemptus est.*

Nec quicquam amplius de illa habet Treb. Pollio. Mirandum videtur, Historicis mulieris tam magnanimae merita omnino non celebrasse. Quam diligentem enim inquisitionem institui, non potui tamen de hac Heroina aliquid amplius, ad eam proprie spectans, detegere; nisi quod satis probabile sit, eam fuisse neptem Gallieni cuiusdam, qui pater exstitit matris Gallieni Imp. si fides habenda Tillemontio, qui Tom. III. p. 590. & not. II. p. 683. contendit: *Imperatorem Valerianum generum fuisse Gallieni cuiusdam, huncque Gallienam e numero virorum matrem in Imperio auctoritatis, itidemque verisimillimam esse, quod Gallienus Imp. pro more tristissimo, nomen aut materni retinuerit. GALLIENE itaque ex quadam veri specie neptis est illustrissimi huius viri, qui avus maternus Gallieni Imp. fuit.*

p. 18. Plura ab eo tempore in mea me coniectura firmarunt; hoc nomen esse fortissimae GALLIENAE, quod in aureo numo circa caput Gallieni conspicitur; & cum primis haec quatuor rationes.

I. Titulo *Augusta* in numo, Gallienae tributo, illa non indigna est. Virtus enim ista, qua propria manu occidit Tyrannum, qui tot Italia Imperio inferre poterat, dignissima erat, Augustae elogio exornari, praeterea cum etiam esset mater Imperatoris. Historia nos edocet, Gallienum dignitatem Pro-Consulis conferre Theodoto voluisse, eo quod exer-

exercitum Emiliani Tyranni profligasset ac dissipasset; eundemque Augusti titulum Odenato Palmyrenorum Regi tribuisse, quoniam Persas, depredatores Provinciae Imperii, devicerat. Numquid credibile est, Gallienam inferiori loco habuisse matrem adeo illustrem, quae a me-
tando Tyranno cum liberaverat.

Neque nobis obici poterit, quod titulus *Agrippae* vxoribus tan-
tum Imperatorum tributus fuerit; quoniam in numis eum deprehen-
dimus concessum feminis, quae numquam exstiterunt Augustae: vñ
Illustris Spanhemius Diss. VII. de Vsu & Praest. Num. demonstrat.

Antonia auiā Caligulae, & *Agrippina* mater huius Imp. elogio
Augustarum in numis suis insignitae sunt.

Tres illae Juliae, *Mesa*, *Sotemias* & *Mammaea*, quas nullus umquam
Imperator duxerat, itidem in inscriptione numorum nomine Augusta-
rum veniunt.

Idem honor Imperatorum filiabus concedebatur, vt ex sola in-
spectione numorum *Julia*, Titi filiae, *Didia Clara*, Didii Iuliani filiae,
& denique ex numo *Constantinae*, Constantini M. filiae, cuilibet constabit. p. 19.

Simili distinctione honoris sorores quoque Imperatorum gauisae
sunt. Sic *Marsiana*, soror Traiani, Augusta fuit vocata, eodemque
titulo & ipsa eius filia *Macidia* exornata; licet tantum Imperatori ex fra-
tre filia fuit. Hinc Illustris Spanhemius Diss. VII. p. 605.: *Indulgentio-
ris itaque Caesares in adfines aut comitatus, quibus praeter uxores, illud
AVGVSTAE cognomen, adnexaque eidem privilegia non semel detulerunt,
& publicis etiam numorum monumentis tradi ad posterorum memoriam vo-
luerunt.*

Nulla hic itaque difficultas: Galliena quoque non solum vt ma-
ter Gallieni, sed etiam vt Herodina singularis meriti, quae pereximium
Imperio officium praestiterat, salua consuetudine potuit Augustae titulo
honorari.

II. Non adeo inusitatum est, in numi inscriptione nomen cer-
nere cum capite ipso non congruena. Tam multa huius rei exempla
exstant, vt mirum videatur, quod vel tantillum nos eiusmodi difficul-
tate morari patiamur. Vnicus translatus liber *Cesarum Iuliani Imp.* tria
in

in numis Imperatorum exempla nobis suppeditat, quæ, ut ego sentio, nos dubitare non amplius sinent.

P. 20.

Primus est Neronis Imp. cum græci circa caput inscriptione: *ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΝ*. Caput est Neronis, nomen autem in inscriptione Apollinis. Factum exinde, quoniam hic Imp. singulari veneratione prosequatur Apollinem, gloriæque sibi ducebat Potentiam cum eo esse atque Muscum. p. 61.

Alter est Aureliani Imp. cuius capiti circumscripta leguntur verba: *SOL DOMINVS IMPERII ROMANI* quia re ipsa Aurelianus insigniter confidebat Solis protectioni, quem sibi benignum putabat; atque historia testatur, nihil omisisse Aurelianum, quo sua deuotione erga ipsum defungi posset. p. 109.

Tertius est Juliani Imp. eique inscriptum: *DEO SERAPIDI*, ad singularem illam Juliani obseruantiam erga Serapidem denotandam. p. 67.

Nonnumquam itaque in numis inscriptiones reperiuntur, quæ aliud quam nomen capitis respiciunt. Hoc autem modo denotarunt honorem atque amorem plane singularem, quo illi, cuius faciem numus refert, Deum in inscriptione nominatum afficiebat. Et hæc est ratio, cur nomen Apollinis circa Neronis caput; nomen Solis circa Aureliani; nomen Dei Serapidis circa Juliani Apostata cernatur. Hi Imperatores maiorem venerationem illis Diis quam aliis deferebant. Eos sibi benignos putabant. Diuina ipsorum nomina circa capita sua in numis imprimebant, ut in diem magis magisque protectionem horum Deorum sibi promerent. Eandem ob causam Gallienus nomen amantissimæ ac illustrissimæ matris *GALLIENAE*, cui tantopere obstrictus erat, in numis suis insculpi iussit.

P. 21.

Sed, obiicit aliquis, nomen circa Gallieni caput non Dei est, sed feminae. Vbinam quæso simile huic exemplum deprehendimus? Respondedo, in historiarum monumentis atque numis frequentissime obseruantur Imperatores, diuinis honores vxoribus suis, singulariter per amatis concedentes. Nihil communius hisce consecrationibus & apothecosis. Constat enim, quousque cæcitas atque stulticia Imperatores ethnicos perduxerint.

Elogia

Elogia Dei, Deae, Diaei, Diaeae, in numis gratia ac laetitia for-
san omnium utilissima sunt. Non semper ferebant Principes, ut poss-
int mortem deum consecrarentur. Involuntas sapientius homines illos sup-
perbos aut monstra potius, hominis nomine ne quidem digna, titulum
Dei in numis suis insolenter usurpare.

Inter Graecos Antiochus, Seleuci Nicatoris nepos, primus existi-
tit, cuius insania eo usque peruenit, ut nomen Dei sibi tribueret. ΒΑΣΙ-
ΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ: nec ultimus tamen ille fuit, ut ex nimis Ptole-
maei, Mithridatis, Antigoni & Persae, ultimi Macedoniorum Regis
cernere licet.

Heliogabalus inter Romanos nimis ideo notus est, quam ut de-
beat adduci; cuius sacrilegii atrocitas si excusari posset, id temporis
istius ratione fieri oporteret, quo Romana Monarchia magnitudo Impe-
ratori oculos obfuscare poterat. Sed maxime conspicuum effulchrum in
Aureliano atq; Caro, qui Romanum Imperium valde debilitatum atque
ruinam eius ab omnibus partibus imminentem cernebant, & non va-
luti Dei cupiebant considerari.

Cum horrore in ipsorum numis legi-
mus: DEO ET DOMINO NATO AVRELIANO. DEO ET DOMI-
NO CARO. In cimeliarchio S. Genouez Parisi numus adseruatur
admodum curiosus & a Segulno adductus, in quo Germanicus voca-
tur *Deus*; & Agrippina, vxor eius, *Dea*. ΘΕΩΝ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ. ΘΕΑΝΤΑ-
ΓΡΙΠΠΙΝΗΣ.

p. 22-

Cum hominibus istis nil quicquam villius constaret, quam no-
men Dei & sibi met ipsis & aliis tribuere; etiam Gallienus nomen Gal-
lienae in numo suo insculpere potuit, ex eodem genio eademque facili-
tate, qua antecessores eius nomen Apollinis, Serapidis & aliorum suo-
rum tutelarium Deorum in numis imprimebant.

Foram instabit ei aliquis, quod hic nomen sit non Dei cuius-
dam sed feminae, atque desiderabit, omnino simile huius exemplum pro-
duci, ad fidem sibi faciendam, inscriptionem in numo Gallieni non
cavillationem esse, nec lapsum monetarii. Adeff nobis hoc in capite,
quo difficillimis satisfacere valeamus; probatio minima decretoria,
qua maior exoptari haud licet. Obstrictus sum Cl. Gudineti, qui in
gaza regia ostendit nunc numum insignem ex arte prae magnitudo-
nis

nis & absque omni dubio antiquum, in quo circa caput M. Aurelii Imp. inscriptio: **FAVSTINA AVGVSTA**. En igitur nomen, feminae, circa faciem Imperatoris, honori sibi detentis nomen Faustinae coniugis, ut Gallienus nomen matris **GALLIENAE**.

p. 23. At inquires, M. Aurelius plane immoderate peramabat Faustina. Fatendum est, M. Aurelium singularis ingenii maritum fuisse. Faustina vitam infamem solutamque debebat. Pudorem etiam omnem, atque modestiam tam parum faciebat, ut moderatissimi quique ex obprobriatione quadam de patre Commodi, ipsius filii, dubitarent. Marcus enim Aurelius, quantus etiam est Philosophus, perditam illam deperibat, Vnicus forsitan ipse in orbe erat, qui propria opprobrium atque illicitas vxoris delicias ignorabat. Nonnumquam eum admonerant, ne eiusmodi indolis mulieri adeo habenas remitteret; sed ille numquam zelotypia fuit ductus, aut quocunque modo vim ei intulit. Beneficiis potius accumulabat suos rivales, numero licet insignes; gratias sapientis diis decernens, quod uxorem ipsi dederant tam simplicem tamque obtemperantem, & a qua adeo terribiter adamabatur. Ille sane, qui in quinque diebus de morte vnus ex filiis suis iam Caesaris consolari se petiebat, numquam ob mortem mulieris leuamen accepit, quae tamen ex morte, quod maritum veneno tollere non potuerat, mortem obisse suspiciosa credebatur. Si denique volupe fuit M. Aurelio circa caput suum in numis nomen Faustinae huius cernere; quam optime coniecturare licet, Gallienum quoque, & maiori quidem iure pro honore sibi reputare potuisse, in numis caput suum, ut ita dicam, coronatum videre nomine **GALLIENAE AVGVSTAE**.

III. C. Valens numum Gallieni avertit, qui solus fere hanc litteram dirimere posset. Aversus eius pars leonem sistit currentem cum inscriptione: *Cohors Praetoriana sextum pia, sextum fidelis*, ad quem idem annotat; quod Gallienus hunc numum adeo honorificum Praetorianis sui militibus suae custodiae signare iusserit in gratiam illorum amoris ac fidelitatis, tunc temporis praestitit, quo tot Tyranni atque Principes rebelles Imperium ipsi dubium reddebant. Si Imperator in aversis suis numis elogium, Cohorti suae custodiae adeo gloriosum fecit insculpi, hoc tantum adductus, quod eum non deseruerant, cum tot Tyranni contra illum

illum infurgentem; nonne idem facere debuit pro matre tam illustri, quæ propriâ manu occiderat Tyrannum periculissimum? Eo magis ut credamus adducimur, Gallienum ex tunc sapientissime gratum suum animam declarasse illis, qui optima ei officia præstiterant. Princeps enim iste ex ætate controuersiam præclaro ingenio & insigni dono eloquentiæ præfatus erat; quod idem est, ac si diceret, perfecte illum cognitum habuisse animum humanum, quo se possit affici, qua ratione lecti, persuaderi, adstringi. Absque his nulla datur eloquentia. Enigmata quid est militibus, nomen suum in numis Principis cernere; sed hoc humanum ratione machinæ se mouet, in qua effectus peritiguit motum quoque communicant cum machinis maioribus. Vir exprimi potest, quam feliciter ac callide hac arte Gallienus usus sit ad milites in partem suam retinendos. Etiam quotidie hoc arcatum sub pollicis exercebat, nulla que fere Legio Romana fuit, cuius nomen & symbolum in numis huius Imp. laureis coronis inscriptum non reperiatur. Hæc erat cetera, qua afficiebat illos, & gratificatio, qua persoluebat alios. Sic quamquam admodum inusitatum videatur nomen mulieris circa Imperatoris caput in numo cernere, attamen considerandum est, hoc cum indole atque ingenio Gallieni insigniter conuenire. Quin potius mirum nobis videri deberet, si Imperator matrem suam hac singulari plane distinctione honorare, & in numis circa caput suum nomen Herois Gallienæ collocare intermisisset; ille inquam, qui tam crebro in æeris sculpi curabat Cohortum nomina fideliter sibi adherentium.

IV. Reperi, inscriptionem **VBIQVE PAX**, & victoriam altam, curam dirigentem cum historiis huius Imp. quam optime conciliari posse.

I. Notandum est, quod Comes Mediobarbus tam præclarum Gallienæ factum & mortem Celsi Tyranni ad **An. Chr. CCLXII** referat.

II. Obseruari meretur, quod in hoc ipso numo, ut & in præcedenti multa acciderint, quæ titubans Imperium restaurabant, quæque multum tranquillitatis Romanorum præstatis, & Romæ incunctis satis interuallum pacis afferebant.

Sane ab Anno **CCLXII**. Macrianus plane deiecit Gothos, adeo ut ex Imperii Prouinciis se reciperent. Ipse vero Macrianus victoriis suis

luis inflatus cum Occidentem quoque, ut Orientem sibi subieceret, occupare vellet, victus fuit, atque ab exercitu Aureoli, quem Gallienus contra eum miserat, cum filio occisus.

Odenatus interim iussa Gallieni residos rebelles persequens, portas Emese sibi aperiri curavit, Betumque, alterum Macriani filium, ad eam confugatum, ibi sustulit.

Balistas alius Tyrannus, qui itidem in vrbe Emisa munitionibus se firmaverat, manus dedit, & gratiam expetiit. Odenatus veniam ei concessit, & illum contra Persas misit, quos etiam percussit adeoque fugavit, ut non ausi sint amplius in conspectum venire.

Nec successu infeliciori res eius in Aegypto gerebantur. Aemilianus, ibi Imperator declaratus, statim ab exercitu, quem Gallienus illuc miserat, profligatus fuit. Ipsemet Gallienus, Roma profectus Galliam petiit, bellum inferens Postumo, qui saepius victus in fuga salutem sibi querebat.

Anno CCLXIII Gallienus, ex Gallia redux, Byzantium, a qua offensus erat, puniuit; & Æmilianum, qui etiamnum in Aegypto sese tuebatur, Theodotus a Gallieno ad hanc expeditionem electus aggressus est, & victum captumque Gallieno transmisit, qui, ut moris olim erat Regis bello captos tractandi, in carcere cum laqueo suffocare iussit.

Scythi adeo formidandi, quique nuperrime totam Asiam peruagauerant, tam crebro ab exercitibus Romanis cadebantur, ut tutius sibi ducerent, in terram suam reverti.

Eodem denique tempore fortissima Galliena Celsum Tyrannum propria manu occidit, qui Africam Imperio Romano eripere studebat.

Ecce igitur haud interruptam seriem felicitatum facis, ut mihi videtur, magnarum. Etiam Gallienus, Romae redux, ob victoriam per Odenatum a Persis reportatam duxit triumphum, & decimo Imperii sui anno ludos celebravit infinita magnificentia. Itemque tunc temporis remunerationem iis detulit, qui & virtute & fidelitate alios longe post se reliquerant. Sic Theodotum, qui vicerat Æmilianum, titulo *Pro-Consulis* honorare secum constituerat; sed Senatus, superstitione

tiene ductus, ei se opposuit. Odenatum vero, qui Orientem ipsi conferauerat, Augustum declarauit, adeoque hunc Romanis gratissimum Principem imperio adiunxit.

Satis vero simile est inter has luitias publicas, eoque tempore, quo omnes Imperii fines confirmata videbantur, in Gallia nimirum, Oriente, Egypto atque Africa, numum Gallieni cūsum fuisse cum nomine GALLIENAE; & tunc quidem omnia congruebant, ut auerso numo iure inscriberetur victoria, additis hisce verbis: VBIQUE PAX. p. 27.

Neque necesse erat, omne omnino bellum cessasse, pacemque floruisse vniuersalem numero arithmetico, ut in numis iusto adhiberi possit VBIQUE PAX. Credo enim, idem iudicium de eo ferendum esse, ac de Jani templo, quod, priusquam vniuersa pax per totum imperium vigebat, nefas erat claudere. Nihilominus cum sub Augusto primum clauderetur, addit, inquit Tillamontius Tom. I. Imp. p. 4. seqq. *numuli tantum erant in Gallia, Hispania aliisque in locis; sed qui ab magnitudine imperii parui habebantur. Idemque consenditur, eodem tempore alibi* (p. 31). *Northeastern LVTIL illud clausisse, quamquam nulla pars tunc aderat.*

Necesse est, pacis interualla fuisse Gallieni imperio, cum curiæ bonstet de vinctiferentis tū Imperatoris, tū Saloninae eius uxoris, in quibus legitur: PAX AVGG. PAX AETERNA. PAX FVNDATA. PAX AVGVSTI PAX PVBLICA. PAX AVG. AVGVSTA IN PACE. PACATOR ORBIS.

Verum quidem est, quod Cl. Valens p. 387. affirmet, numum Saloninae cum AVGVSTA IN PACE similiter in ludibrium Saloninae esse signatum, quemadmodum in Gallieni numo factum, cui inscripta verba sunt: VBIQUE PAX. Sed haec facit nimis extensa videntur; nam praeter argenteum a Valente adductum numum, alii existant quo diuersi ex argento atque aere, in quibus & caput Saloninae & verba: VBIQUE PAX. Sic nulla adeest vari species, quod vniquam possit sufficienter probari, tot diuersos numos in usum esse cūctos, eo nimirum tempore, quo signillum huic exemplum nullum inuenire nobis datum est. p. 28.

Insigam fateor me animaluere differentiam inter Gallienum, quem historiarum monumenta; & illum, quem numi nobis repraesentant. Quanta rei infamiam adspargunt historici, tantis virtutibus

illis apparet in numis, quorū inscriptiones atq; Symbola Imperatorem referunt magnificum & vndiquaq; felicem. In finitam contrarietatem inter historiam numosque inuenio. Optarem vt aliquis nos ex hoc ambiguo extricare in se susciperet, simulq; ostenderet, a cuius parte error iste sit.

Equidem certum est, numis semper adulationis aliquid inesse; neque magnopere mirandum, Gallienum extolli in numis, qui sub auspicio ipsius auctoritateque percutiebantur in sede Imperii, Romæ, cuius per omne tempus absolutissimus dominus fuit. At itidem fateri cogimur, ne minimam quidem veri speciem adesse, quod ausi fuerint veteres numis imprimere res e diametro aduersas iis, quæ Monarchiæ acciderant; atque in illis Imperatorem sistere semper victoriosum, magnificum, felicem, inuictum; qui tamen numquam non mollis fuit, effeminatus, remissus, victus, infelix. Quod de monumentis publicis tanque venerandis, vt quidem sunt numismata, haud suspicari licet.

¶ 29. Vt enim potius de sinceritate Trebellii Pollionis dubitem, facti illa, quæ inter numos atque inscriptiones reperitur, concordia. Cernimus apud Goltzium in *Thesaurō Rei Antiqu.* inscriptiones dicatas MAGNO ET INVICTO GALLIENO AVG. COS. VI. DESIGNATO VII. GALLIENO CLEMENTISSIMO PRINCIPI, ET SALONINAE SANCTISSIMAE AVG. NUMINI, MAIESTATIQUE EORVM. Sic difficultas omnis adhuc remanet, & iusta causa querendi, cur historia cum numis hoc in capite parum conueniat.

Forſan probatu non adeo difficile eſſet, Trebellium Pollionem incredibiliter propenſum fuiſſe ad inferendum Gallieno iniuriam. Saltem, quod clariffime apparet, tam inique de hocce Imperatore iudicabat, vt indefinenter actiones eius etiam innocentiffimas in malam partem interpretatus ſit. Sane quæ de iis ſcripta reliquit, plus Satyræ ſuſcipiunt quam hiftoriam.

Nefcio, annon falſus iſte conceptus, qui Pollioni placuit, & cui omni ſeruore inſiſtere voluit, eius ingenium paululum corruperit in eo, quod ad Gallienum ſpectat, negotio. Ea tibi rationem. Trebellio Pollioni Tyrannorum, qui Gallieno imperante inſurgebant, hiftoriam deſcribere ſe accingenti, mente obuenerunt triginta Tyranni, a Lacedæmoniis conſtituti Athenis, cum Lyſander eas expugnaffet. Ha-

XXX.

XXX. Tyranni Athenis, celebres in historia græca, Pollionis commou-
uerunt animum, vt elegantiam crederet, statum Romanum sub Gallieno
cum statu Atheniensi sub Lyfandro comparare, atque in historiam Roma-
nam inducere XXX. Tyrannos æque ac in historia græca factum videmus.
Et hæc quidem via est, quam ingredi sibi proposuit, quamq; vt absolueret,
necessario XXX. Tyrannos excogitare debuit; ad cuius numeri comple-
mentum *Valentem* quendam, contra Decium rebellem, & circa tempus
istud occisum in scenam produxit; itidemque *Ciriadem*, qui Valeriani æta-
te caput extulit, & *Censorinum*, post Gallienum demum sub Claudio
existentem. Vossius pater, de tormento loquens, quo ingenium suum
Pollio vexauerat, vt XXX. istos inueniret Tyrannos, affirmat, ad sum-
mum illorum modo esse septem & viginti. Tillemontius vero, qui ma-
iori cura horum Tyrannorum numerum examinavit, in notis ad Gal-
lienum p. 701.; *Tantum*, inquit, *septendecim illorum numerandi sum.*
Ex quo facillime diuinare possumus, quantum a veritate historica reco-
dere coactus fuit Pollio, vt numerum XXX. Tyrannorum adimpleret;
adeoque multiplicare hostes Gallieni, ipsumque semper infelicem, sem-
per pigritia immersum atque voluptatibus, vniuerso perodiosum mun-
do, & ad res prudenter gerendas inanimatum repræsentare. Perspici-
mus, quanti id constiterit huic Imperatori, & quantum eius historia de-
formata sit in scriptis auctoris, materiam suam scenæ imaginariæ, quam
perperam sibi finxerat, applicantis; non aliter ac architector, qui regu-
la duntaxat plumbea utitur, & cum iuxta normam murum exstruere de-
beat, eam potius incuruat, muroque accommodat. Ipsi Pollionis ami-
ei ei ostenderunt, quod ideam materiæ suæ minime conuenientem sibi
elegisset, & ad illam explendam coactus fuerit incidere in anachronis-
mos, & sub Gallieno locare euentus, qui regnum eius aut præcesserunt
multum, aut longe post demum acciderunt. Itidemq; ei vitio verterunt
illi, quod duas feminas, vtpote Zenobiam atque Victoriam produxis-
set, vt numerum XXX. integrum redderet. Hæc crisis ipsi oculos ape-
ruit, eumque, vt suam de XXX. Tyrannis historiam retractaret, induxit;
remanserunt tamen in illa notæ præoccupatæ & pertinacis mentis, qua
necessario XXX. Tyrannos sub Gallieni regno inuenire voluit. Adeo
vt, si de eo, quem nimia fide ipsi præstitimus, animi affectu aliquid de-
traher-

p. 30.

p. 31.

traheremus, ius suum huic Imperatori, non satis ei haecenus solutam, redderemus.

Sed quod verba: **VBIOVE PAX**, neque per acclamationem, neque per antiphrasim, aut, finitius contra veritatem in hoc auro numismate inscripta sint, abunde demonstrat alius itidem ex auro numus; a Mediobarbo Comite productus, in honorem Gallieni percussus; itidemque Ill. Spanhemius, cum testatur, vidisse se in Mediceo Cinesarchii aliquem similiter cum **VBIOVE PAX**, quæ rem plane decidunt omnesque de ea contentionem tollunt.

Ex istis iam adductis liquet, hic nihil esse vel moribus vel vitiis etiam Romanorum aduersum, quod, ad consecrandam aternitati memoriam Herois Gallienæ, nomen eius in numo circa caput regnantis Imperatoris collocauerint, quodque in eo pacis interuallo, qua iucundiorè Romani a longo tempore vix fructi sunt, auerso huic numismati victoriam inscripserint & litteras: **VBIOVE PAX**; in primis simente expendamus, quam proclivis erat Romanus populus ad adulandum suos Imperatores, atque ex admodum exiguis permagna sæpe merita faciendum.

Denique verba Juliani: *Gallienum intrasse ad conuiuium Deorum solatum ingressu muliebri*, tantum absunt, vt priori faueant sententiæ, vt ei potius auerferentur. Si enim numus iste ideo percussus esset, vt mollem effeminatamque vitam Gallieno exprobraret, muliebrem ei habitum induissent numi cutores, vt a Juliano factum, qui excellebat in conscribendis Satyris. Hoc naturæ rei conuenientius fuisset, & multo aptius, Gallienum omnibus infamem reddere.

P. 32.

Spero me Tibi, Vir Illustris, haud molestiam creasse, quod Gallienam, dignissimam consideratione, ex obliuione reuocarem, in qua eam Historici reliquerant. Fata eius admirandi aliquid præ se ferunt. Vix enim post obliuionem quatuordecim sæculorum lucem adspexit, cum etiam notata fuit infamia. Cl. Tillemontius, eius mentionem faciens, rem admodum malam de illa suspicatur, eam nimirum ad motum Celsi symbolam suam contulisse: Videtur, inquit Tom. III. Imp. p. 473. *Gallienam quandam Gallieni consobrinam Celsi induisse purpuram*. Locus, in quo Pollius de ea loquitur, aliquid obscuri habet; sed si eum accurate paululum expendis, cognosces, Vibium fuisse Possentum, Fabi-

Fabiumque Pomponianum, qui Gellum, ut Imperatorem se vocaret, incitarunt; & Gallienam ipsum septimo imperii die occidisse.

Exoptarem Tibi, Vir Illustris, nummi Heros huius Romane. Iustissimum tibi locum inter nummi diuiniarchii videretur. Monumenta tam insignis raritatis & pretii, merito Principibus tantum conueniunt, ut illi, qui historiam tractant, hæc confulere queant, aut eiusmodi viris, quibus veluti Tibi æstumatissima quæque in scientiis, & liberalibus artibus optime constant, quique norunt æque æstimare omnia, quæ exasciata eruditaque sæcula Athenis pariter atque Roma elegantis ingenii prætulerunt. Quod superest omni veneratione atque amore permaneo

Vir Illustris

*Perfoliis An. MDCXCVIII
d. 21. Aprilis.*

Tui obseruantissimus

P. L. L. de VALLEMONT. P.

XX

GALLANDI

EPISTOLA

De noua explicatione numi cuiusdam
aurei in Gaza regia.

Gallie prædicti Cædmoni 1098. d. 7.

Aa 3

VIRO

P. 3.

VIRO CLARISSIMO

O V D I N E T O,

Nunquid antiquorum & hodiernorum in Gaza Regis Cypri.

Peruaferam mihi, Vir clarissime, duas tantum modo partes nos amplecti posse ad explicandum rarissimum ex auro numum Gallienus Cimeliarchio regio, cuius inscriptio est GALLIENAE AVGVSTAE; illam nimirum, quae Illustri Spanhemio & Jo. Valenti compluit, & alteram, cui, ut mihi visum fuit, tutius post Harduinum accedimus. Sed video, Abbatem Vallemontium, qui non minus cognitione antiquorum numismatum probe se instructum, quam in secretis Physicis maxime absconditis versatissimum ostendit, tertiam partem arripuisse in noua illa per Epistolam plane eruditam publico nuper exposita explicatione.

P. 4.

Abbas Dangellus, (*Dangeau*) qui in oris hisce ante paucos dies aduenit, hanc epistolam accepit, post eius Parisiis secessum impressam, eamque cum Ill. Focalto communicauit. Ista occasione & ego illam perlegi; perlecta quae iudicavi, quod isthaec haud dubie quartam quoque partem illorum sit constitutura, qui conuenientius putabunt, ex diuersis, quas Viri doctissimi, utpote Spanhemius, Valens, & Abbas Vallemontius, fouent sententiis nulli se addicere.

P. 5.

Statim mater Gallieni apud Trebellium Pollio ~~videtur~~ offerre feliciter ad destruendum duas priores numi nostri explicationes: quarum haec naturae rei inconueniens; illa coacta apparet, quippe quae errorem orthographicum in inscriptione relinquit; cum contra, consobrina Gallieni admissa, explicatio naturae rei, eique quod intendit, per quam conueniat.

Verum quidem est, Gallienae elogium Consobrinae Gallieni, quod disertis verbis Pollio ipsi tribuit, haud posse detrahi. Sed si paulo accuratius textum auctoris examinamus, inueniemus Gallienum maiori in istam detestari deuisse, quam eo affecto honore, quem Delatium illi volunt. Sane loco matris tam magnanimitate, ut eam representant, perfidam magis exhibuisse se constat, quippe quae filium Imperio exuere gestiebat, felici tantum successu in pernicioso suo proposito destituta.

En

En tibi locum, in quo Trebellius, de electione Celsi loquens, huius actionis meminit. *Quart' creatus per quamdam mulierem, Gallienam nomine, confobrignu Gallien;* signum *de interemptus est.* Hac ratione: nulla distinctio post *creatus* exstat, quod *ad verbum* per *quamdam mulierem*, non autem *ad interemptus est* pertinet, iuxta sensum, quem huius loco Vallemontius tribuit. Trebellius itaque Pollio voluit dicere, Celsum Tyranum a Galliena esse interfectum; sed quod thronum adscenderit eius internatio atque sollicitatione, apud Vibium nempe Passienum Fabiumque Pomponianum, quos voluntati suae obtemperarent promissos invenit. Non bona latinitate dicitur, *per aliquem interemptus*, ad significandum, *occisus manu alicuius*; quam optime vero, *creatus per aliquem*, ut elevationem denotet ad dignitatem quamdam interuentu & sollicitatione mediatoris.

p. 6.

p. 7.

p. 8.

Abbas Vallemontius in translatione sua observat, proclamationem Celsi sollicitatione Vibii Passieni, Africae Proconsulis, factam esse; quamvis textus ipse habet, *auctore Vibio Passieno*, quod simplicem ex ipsius parte sollicitationem non potest significare. Voluit solum modo verba: Passienum suam, qua vnice atque eximie apud Romanos exercitus in Africa pollebat, auctoritatem impendisse; eodemque tempore, cum copiae istae sui iuris essent, haud ipsi fuisse factu difficile, ut Gallieni iugum excuterent, Celloque se subiicerent. Quae postea de Galliena adduntur, indicant, eam Vibio Passieno, Fabioque Pomponiano hanc motum persuasisse, haec enim est significatio verborum *creatus per* &c. ut iam notavi.

Trebellius Pollio, qui omni occasione animi sui motus contra Statum Gallieni gestiebat prodere, praesentem Gallienae factum satis indicat; cum de illa admodum contemnunt dicit: *per quamdam mulierem*, quae Abbas Vallemontius in versione sua omisit, licet omnino in opprobrium Heroinae eius dicta sint. Ad summum si phrasin *per quamdam mulierem ad interemptus est*, referre velles, simpliciter tantum denotaret, Celsum cura Gallienae, non autem propria ipsius manu occisum fuisse. Sed verba Trebellii hoc sensu peregrino non possunt accipi.

Si obuius, Gallienam & suo honori & proprio commodo admodum male consulas, cum Gallienae interitum procuraret, integrum & mihi

p. 9.

p. 7 mihi erit querere, quid ipsi erat in Africa? Cur apud Parentem non degebat, atque ibi locum, ex consanguinitate ei legitimum, obtinebat? Nonne exinde, satis clare liquet, quod dissidium inter illos flauerit, & Gallienus in Africam relegauit Gallienam, seu ad minimum Galliena, offensione ab eo accepta, voluntario se ipsam relegauit, ut contemptui, cui alloquin Romæ esset exposita, longe se subduceret? Africa non erat commoratio pro parente Imperatoris. Ipsis honorum fontibus adesse debebat, quos iure meritoque de hac cognatione, h. e. apud Gallienum expectare poterat.

At, insistat aliquis, quamquam Galliena vel iussu Gallieni, vel etiam proprio motu in exilium abierit, potuit tamen ut pacem sibi procuraret, & in gratiam cum eo rediret, hoc præclarum, quod ei tribuitur, factum suscipere atque conficere. Trebellius Pollio nil quicquam profert, ex quo hac ei adeo benigna sententia peti posset; & contrario sufficienter id, quod de illa credendum nobis est, demonstrat. Longe sane aliter mentem suam exposuisset, si Gallienæ virtutem, cuius laudiam satis aperte detexit, elogiis voluisset extollere.

Accedat, quod in Paganismo incognitum esset inimico suo ignoscere, & sibi beneficiis ipsius impetrare amicitiam. Potius omnia vindictæ exercendæ media inquirebant, rarissime oblatam e manibus sibi excidere permittentes. Quibus addo, Gallienam fuisse muliebris sexus, adeoque ad vindictam viris propensiores.

p. 11. Sed si Galliena huius coniurationis fuit particeps, cui itaque ob interfectum Celsum obstrictus erat Gallienus? Statu etiam corruptissimo, in quo vnumquam res Principis legitimi esse possint, semper reperiuntur viri, qui vel ex vero erga ipsum amore, vel ex odio mutationis eius commodo interuiunt; & Gallieno tunc in Africa fideles nonnulli erant, incolæ nimirum aut milites potius Romani urbis Siccæ, iuxta testimonium Trebellii, qui illis, a Vallemontio Abbate ad probandam suam sententiam adductis subiungit, de fato, quod Celsi obuenit cadaveri, loquens: *Corpus eius a canibus consumptum est, Siccensibus, qui Gallienam fidem seruauerant, perurgentibus.* Quamquam enim auctor iste perquam concisus sit, & in omnibus, quæ scripsit, vix quoad dimidiam partem animi sui sensum exprimat, attamen hoc in loco satis manifeste docet, hos fideles Gal-

p. 12. lienii

lieni subditos, qui Celsum sepulcro honorare impediuerant, vitam quoque ipsi eripuisse.

Ex his omnibus a nobis dictis ipse cognoscere potuisti, Vir clarissime, quod Abbas Vallemontius haud probe intellexerit sensum loci à Treb. Pollione; & quoniam præterea eius versio defectu laborat, exoptas forsitan, ut accuratiorem hinc Tibi sistam, utque omissa ab illo addam, ne aliquid explicem, quod eius expositioni iniuriam posset facere. Primo loco ipsum textum afferam, ut eo faciliorem comparisonem instituere queas.

Occupatis partibus Gallicanis, Orientalibus, quin etiam Ponti, Thraciarum, & Illyrici, dum Gallienus popinatur, & balneis ac lenonibus deputat vitam, Affr. quoque, autore Vibio Passieno Proconsole Africae, & Fabio Pomponiano Duce limitis Libyci, Celsum Imperatorem appellauerunt, peplo Deæ coelestis ornatum. Hic priuatus ex Tribunis in Africa positus, in agris suis vivebat; sed ea iustitia, & corporis magnitudine, ut dignus videretur imperio. &c. (A).

p. 13. &
14.

Sic tantum abest, Vir clarissime, ut Galliena propria manu interfecit Celsum, quænammodum Abbas Vallemontius ex textu Trebellii Pollionis male intellecto collegit, si verum est, ut numquam dubitandum, Gallienam excitasse coniurationem contra Imperium tam exiguo tempore institutam; ut potius certissimum sit, nouam numi Gallieni explicationem a Vallemontio propositam subsistere haud posse, neque ipsi mirum videri debeat; historicos feminæ non celebrasse merita, quæ nihil minus quam adeo generosa existit, ut ipsi visa fuit. Idemque certum est, quod nec priores duæ expositiones ictum quandam perceperint, & vnicuique pro genio suo animique affectu liberum fuerit; hanc vel illam sequi.

p. 15.

P. 16.

Post hæc, quamuis, fundamento nouæ explicationis huius minimis sic euerfo, videatur, nos hic subsistere posse, atque argumenta ad eam stabiliendam adducta præterire silentio; nihilominus tamen & illa quoque sub examen vocare; illorumque infirmitatem ostendere necum constitui.

Bb

(A) Post hæc sequitur Gallandi translatio, quam hic omisi, ne idem bis repeterem.

Et primum quidem adhuc dico, quod, ut credamus, Gallienum titulo Augustæ exornasse Gallienam, hoc necessario ex aliis præter illum numis, ex quo contenditur eam sic vocatam fuisse, debeat ostendi. Pauci sunt Imperatores, quorum numi ex tribus metallis numos Galliæ numero superarent, qui non minus multi græci quam latini repertiuntur. Gallienus, qui memoriam tot Legionum ipsi adhaerentium, ob virtutem atque fidelitatem consecrauit æternitati, virtutem quoque Gallienæ, si illud ea ratione promeruisset, ut Abbas Vallemontius credidit, numis insculpi neutiquam intermisisset. Respondebit quidem, Gallienum hoc fecisse, ut constat ex numo cimeliarchii regii, quem æri curauit tradi. At quam quæso ratione hoc credamus, cum numis caput Gallieni representet, non faciem Gallienæ? Congruentius diceretur, quod Præfectus aut censor monetæ circa inscriptionem errorem commiserit. Similes huic errores in aliis quoque numis occurrunt, ut Harduinus notauit, & quorum exempla ego ipse adduxi.

Magis quoque me confirmat, Romanos isto numo minime voluisse Gallienam honorare, quod in alio quodam Saloninæ, vxoris Gallieni, non legatur SALONINAE AVGVSTAE; sed SALONINA AVG. CORNELIA SALONINA AVG. licet in numis astartum Augustarum inscriptiones circa ipsarum capita promiscue primo, secundo & tertio casu positæ sint, quarum exempla tanquam satis obuia nil attinet adducere. Sed veniamus ad argumenta Abbatis Vallemontii.

I. Equidem Cl. Abbati Vallemontio denegari non potest, titulum *Augustæ* matribus & auis, vxoribus, item filiabus ac sororibus horum, quos nominat, Imperatorum fuisse datum. At numquam illum tribuerunt Augusti germanis suis consobrinis siue ex parte paterna siue materna; & de Galliena aliquid fuisset singulare, si veritati conueniret, Gallienam sibi satis sincere proposuisse, hoc eam elogio honorare. Interim fatendum est, hunc illam promeruisse honorem, si Cæsar vita priuasset, aut quocumque alio modo mortis ipsius causa exstisset, quin & videtur, nihil, quo minus id faceret, Gallienum impedire potuisse. Sed pro remuneratione adeo digna haud dubie deprehenderemus exemplum, quod de ea Gallienus statuit, si vitæ eius historia ad nos peruenisset amplior & completior, quam hodie existat.

Quod

Quod ad indulgentiam attinet, quam Romanorum Augustis exprobrant, illos titulum Augustæ tam liberaliter cum feminis Principibus suæ familiæ communicasse, haud dici potest, quod hoc ipsi in opprobrium cesserit, aut de auctoritate aliquid detraxerit. E contrario, quo frequentius eum consanguineis suis conferebant, eo insigniorem sibi honorem comparabant.

II. Nescio, qua ratione Abbas Vallemontius affirmare potuit, *haud admodum singulare illud esse; in numi inscriptione cernere nomen capiti non conveniens*. Sane exemplis, quæ ipse attulit, nondum convinctus sum.

p. 20.

Illustrissimus Focaltus in cimeliarchio suo asseruat numum Aureliani a Vallemontio adductum cum inscriptione: SOL DOMINVS IMPERI ROMANI. Illa tamen non circa caput Aureliani Imp. sed circa faciem Solis iuuenis capillis promissis absque corona radiata representati legitur. Sic nomen capiti descripto convenit, & Aurelianus in averso cernitur ad tripodem, igne accenso instructum sacrificans, addita inscriptione: AVRELIVS AVG. CONS. nullusque dubitandi locus remanet, quin Soli, veluti Domino Imperii Romani sacrificet.

Hunc numum quoque Mediobarbus Comes eadem ratione descripsit, neque dubito, Illustrẽ Spanhemium simili eum modo in Cæsaribus Juliani Apostatæ citasse. Hanc ob causam non cum Vallemontio inscriptionem explicarem: *Sol est Dominus Imperii Romani*, ut alio num istum, quem tribuit ei sensum exinde exculperem; sed potius: *Sol Dominus Imperii Romani*, quoniam illa re vera circa caput Solis, non vero circa faciem Aureliani collocata est.

p. 21.

Hic quidem numus solus est, qui, quantum constat, Soli gloriosum Domini Imperii Romani titulum assignat. At quod Romanum, præcipuum Imperii sui Dominum agnouerint, ne vel tantillum dubitare licet, cum in numis illorum Imperatorum nimis frequenter representatus est. Cernimus in iis ipsum iam capite tantum nudo, ut in hoc Aureliani numismate, iam capite radiato, iam statura integra cinctum itidem radiata corona siue stantem, siue gradientem, siue etiam magna currentem celeritate, prout diuersi rerum status eo, quo numi percutiebantur, tempore id exigebant; dextra extensa aut eleuata & explicata, flagellum aut globum sinistra tenentem, qui solus satis indicat, eum a Romanis Imperii Dominum agnitum fuisse, adeo ut haud necesse esset

p. 22.

Bb 2

aliter

aliter eum depingere. Nonnumquam ista etiam cum vno vel duobus seruis ad pedes aius decumbentibus apparet.

- p. 23. Atque hi omnes typi saepius nobis sistantur absque vlla alia inscriptione præter litteras P. M. TR. P. ac reliqua, & communiter cum verbis: ORIENS, ORIENS AVG. ORIENS AVGVST. SOLI INVICTO. SOLI INVICTO COMITI. INVICTVS; quæ in numis Imperatorum quamplurimis ab Hadriano vsque ad Constantinum inveniuntur, post quem non amplius eiusmodi signa Paganismi reperimus. Sol cum inscriptione: INVICTVS in solis Victorini Patris & filii numis occurrit. Horum vnum argenteum, aliumque ex ære, qui ad patrem spectant, Mediobarbus attulit; tertium vero, filium respicientem, itidem ex ære Ill. Focaltus possidet.

De duobus aliis numis, quorum vnus est Neronis cum inscriptione ΑΚΤΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ, alter Juliani Apostatæ cum duabus hæc vocibus: DEOSERAPIDI nil quicquam possum dicere; quoniam hic mihi non ad manus sunt Cæsares huius Imperatoris cum Ill. Spanhemii Commentariis ex quibus Vallemontius eos desumpsit.

- p. 24. Illustrissimus vero Focaltus in suo cimeliarchio numos Neronis afferuat in Aegypto percussos cum inscriptionibus: ΑΚΤΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ, *Altius Apollo: ΠΥΘΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ, Pythius Apollo; ΖΕΥΣ ΙΣΘΜΙΟΣ, Jupiter Isthmius; ΔΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΥ, Iouis Olympii; ΗΡΑ ΑΡΓΕΙΑ, Juno Argina; ΔΗΜΗΤΕΡ, Ceres.* Sed istæ circa capita aut ipsos Deos, non autem circa Neronis faciem sunt positæ, quæ in auctoris cum nomine eius atque dignitatibus representatur? adeo vt istæ haud conueniant cum ea, quam Abbas Vallemontius produxit.

- Nihilominus tamen, quod ad numum Juliani Apostatæ attinet, qui cum aliis quatuor eiusdem Imp. numis in cimeliarchio Focaltino exstat, & circa caput verba habent, DEO SARAPIDI & DEO SERAPIDI: nam iuxta numos atque inscriptiones latinas & *Sarapis & Serapis* dicitur: videtur mihi, inter eos vnum saltem reperiri, qui characterem p. 25. numi præfert, quem Abbas Vallemontius in Opere Spanhemii deprehendit.

Prius vero quam de hæc numis sermonem instituimus, vel in transcurso notabimus, quod Antiquarii illos Juliano Apostatæ tribuant, fabri-

fabrica ipsorum ducti, quæ cum structura numorum, a Constantini M. tempore cûsorum conueniens, huic tantum modo tempori soli tribui potest, quo Imperator iste rebus præfuit, ob typos Paganismi, quem amplexus iuerat, & in detrimentum Christianæ religionis restaurare conabatur, cui iam primum locum concesserat Constantinus, cum eam esset publice professus.

Primus e quatuor numis supra memoratis, qui ærei sunt tertiz magnitudinis, inscriptionem gerit DEO SERAPIDI dualque facies iugatas exhibet, quarum vna est Serapidis cum modio & barba, eadem ratione, qua in aliorum Imperatorum Romanorum numis, qui cum præferunt, cernitur, hoc est, ductibus ipsi conuenientibus, quibus cum capite Juliani Apostatæ multa intercedit similitudo. Altera est Isis cum loto. Aversa vero pars inscriptionem sistit VOTA PVBLICA, & Isidem sedentem, quæ Orum paruum genubus sustentat. p. 26.

Alter numus priori minor cum inscriptione DEO SERAPIDI, Serapidis tantum faciem eadem, quæ supra forma atque figura repræsentat absque vllis, qui Juliani conuenire possent ductibus. Aversa pars, cui itidem inscripta leguntur VOTA PVBLICA, Isidem ostendit stantem in naui (b), vtraque manu eleuantem velum vento inflatum, & quoad infimam eius partem naui adstrictum; qualis typus in numis Egyptiacis multorum Imperatorum, vti & in nonnullis Vrbium Græcarum sæpe cum repræsentato Pharo ante proram navis occurrit. Hinc Isis vocatur *Faria* in variis numis structuræ huic similis tempore percussis Juliani Apostatæ, de quo loquimur, qui in cimeliarchio Focaltino reperiuntur. p. 27.

Tertius eiusdem cum priori magnitudinis & inscriptionis, DEO SERAPIDI itidem caput Serapidis exhibet, sed imberbe, & capillis paulisper prolixis; adeo vt pro Solis facie posset accipi, nisi modius adesset. Constat enim, Serapidem atque Solem vnum fuisse eundemque Egyptiis, vt quartus numus magis peculiariter prodit; de quo non magis quam de duplici priori capite dici queat, cum vel minimam cum Juliano Apostata habere similitudinem. Aversa pars inscripta sistit VOTA PVBLICA & nudum repræsentat Deum Harpocratem, qui dextram

(b) Ectypon huius numi vid. ap. Patinum Imp. Num. p. 384.

ori adhaeret, ad designandam silentium, cuius illè est symbolum, atque cornu abundantiae, quod sinistro brachio complectitur.

- Quartus numus paulo maior duobus prioribus, & primo minor caput cum modio praefert cinctum corona radiata & capillis promissis, instar capillorum Apollinis seu Rhodiorum Solis cincinnatis, in cuius facie nonnulli ductus Juliani Apostatae obseruantur. Sed hi adeo tenues sunt, vt saepius te vidisse faciem huius Imperatoris necesse sit, priusquam ex iis eam cognoueris. Ex paludamento etiam, quo ad pectus
- p. 29. usque amictus est, vt distinguatur a praecedentibus cum pallio conspicuis, itidem cernimus, quod Julianum Apostatam habuerint comprehensum animo, cum eum repraesentarent. Sed dicere, illud verum esse caput huius Imp. inscriptionemque aliud quam nomen capitis continere, de eo credo, nullum umquam cum Vallemontio Abbate conuenire posse. Qui faciem Juliani Apostatae numquam vidit, nec in hac ipsa ductum quandam naturalem deprehendet. Potius agnoscat ductus capitis cuiusdam Dei, quam exigua etiam ipsi sit cognitio numorum, statuarum & gemmarum antiquarum. Ex hac obseruatione iudico, etiamsi numum Neronis cum inscriptione ΑΚΤΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ non viderim, cum eo ita esse comparatum ac cum illo, de quo in praesenti loquimur, numismate. Sic Abbas Vallemontius propositam suam sententiam parum firmasse videtur.
- p. 304

Cum de hisce numis locutus esset Abbas Vallemontius, digressionem facit de honoribus diuinis, quos vxoribus concedebant Imperatores, itidemque de titulis *Dei*, *Deae*, *Diui* atque *Diuae*, qui in numis graecis pariter atque latinis obuii sunt. Non satis intelligo, quid exinde vult concludere; Repero autem ipsum male agentem cum Antiocho propter inscriptionem ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ, quae in eius numis legitur.

- Dei Titulus hic cognomen tantum Regis est, vt quam optime Cl. Valens obseruauit, quo ab aliis eiusdem nominis Antiochis distinguitur. Hic Antiochus appellabatur ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΘΕΟΣ *Antiochus Deus*, cuius causa nullam exprobrationem meretur. Sed Principes isti, qui tanta audaciae fuerunt, vt elogium ΘΕΩ nomini suo praeponerent, re vera sunt, vt Vallemontius illos vocat, monstra; quoniam sibi nomen
- p. 311.

arro-

arrogabant, cui, non obstante magna ipsorum potentia, omnitamen reverentia erant devincti. Hanc differentiam positio vocabuli *AVGVSTAE* ante vel post nomen Regis efficit.

Accedamus denique ad argumentum decretorium Abb. Vallemontii, ad numum nimirum M. Aurelii in gaza regia, quem Tu, Vir clarissime, ipsi ostendisti, in quo nomen Imperatoris non circa caput ipsius, sed vxoris duobus hinc verbis: *FAVSTINA AVGVSTA* legitur. *Ecce igitur, inquit, nomen femina circa faciem Imperatoris, honori sibi ducentis nomen Faustina coniugis, ut Gallienus nomen matris GAL-* P. 32.
LIENAE.

Num sane Abbas Vallemontius credere potuit, M. Aurelium honoris, ut putat, gratia, serio hunc numum cudi, atque loco nominis sui & titulorum circa caput nomen vxoris poni curasse? Hand dubitandum est, quin M. Aurelii animus longe aliis rebus addictus atque hacce cogitatione numquam occupatus fuerit.

Accedit etiam, quod Abbati Vallemontio ignotum esse non possit, Imperatoribus Romanis nullum fuisse negotium cum numis aëreis, suorum imagine percussis, præcipue cum aëreis maximi & medii moduli, illosque hanc curam remisisse Senatui, veluti ymbra quandam summæ maiestatis, quam alioquin sibi conservabant satis integram. Hinc in numis istis ad Gallienum vsque semper cernimus has duas litteras *S. C. h. e. Senatus-Consulto*, ad indicandum, eos fuisse Senatus auctoritate percussos. P. 33.

Senatui erant sui monetarii, & monetariis opifices, qui haud eandem semper attentionem adhibebant, & nonnunquam sui ipsius obliuisciebantur, uti haud dubie in signando hoc Aurelii numo factum. Cuius nota est, quod forsan inter omnes Aurelii numos, hoc unico excepto, nullus exstet, eiusmodi negligentia insignis. Cum e contrario alios huic similes & cum aliis in averso typis cerneremus, si consulto animo signati isti essent. Quæ sane valida est ratio: neque existimo, Abbatem Vallemontium plures esse inuenturum suæ sententiæ addictos. Et eo etiam posito, quod Gallienus intenderit honorem exhibere Gallienæ, ut ille credit, nihil tamen ex hoc numo, eius explicationi fauens, colligere possumus. P. 34.

Quod

- Quod si verò Abbas Vallemontius cogniturum habuisset, *græcum* L. Veri numum ex maximo modulo, qui inter alios eius generis apud Ill. Focaltum exstat, multo magis confirmatus fuisset in decisione suæ explanationis. Ille enim, Ephesi percussus, faciem L. Veri typo admodum eleganti præfert cum inscriptione ΛΟΥΚΙΑΑΑC CEBACTHC *Lucilla Augusta*. En etiam in græco maximi moduli numismate simile quid ei, quod
- p. 35. in latino M. Aurelii obuenit, hoc est, nomen Lucillæ capiti L. Veri eius mariti circumscriptum, adeoque *nomen femina ad faciem viri*. Hæc haud dubie ad illustrandas Vallemontii litteras apprimè inferuissent; Sed de auerso non debuisset loqui, quippe qui inutilem reddidisset insignem hunc effectum, quem aduersa pars producere potuisset. Repræsentat enim illa conspectum templi, octo columnis sustentis, & statuant in basi ad vestibulum cum hac inscriptione ΕΡΕCΙΩΝ ΛΟΥΚΙΩC ΒΗΡΟC, *Ephesiorum Lucius Verus*. In qua illud Abb. Vallemontio contrarium reperi, quod ΛΟΥΚΙΩC ΒΗΡΟC regat ΛΟΥΚΙΑΑΑC CEBACTHC; eaque sint intelligenda, ac si hæc duæ inscriptiones ita essent coniunctæ: ΛΟΥΚΙΩC ΒΗΡΟC
- p. 36. ΛΟΥΚΙΑΑΑC CEBACTHC, *Lucius Verus Lucilla Augusta*, & circa caput collocatæ.

Hac ratione nullam ex numo isto maximi moduli utilitatem capere, quin & ne quidem vllum consuetarium deducere potuisset, nisi nomen L. Veri in auerso legeretur: quoniam facies tempore istius numi maximi signati, ex infinitis aliis aureis, argenteis atque æreis, quos omnes in romano imperio frequenter manibus tractabant, notissima, haud quemquam poterat turbare, neque locum relinquere admirationi, cum in circuitu cernerent nomen vxoris, nomine mariti omisso. Vel sola typi inspectio atque inscriptio Lucium Verum Lucillæ maritum hunc esse demonstrabat.

- p. 37. Sed forsan obiicitur: non necessarium erat, nomen Lucillæ quodam modo circa alienum caput apparere, cum nullus in Rep. Romana ignoraret, vxorem eam fuisse L. Veri. Ad hoc respondere possum, primum numi Augustarum aut Parentum Imperatorum, qui eo iure gaudebant, non tam ingenti numero vt Augustorum percutiebantur, quemadmodum ex illis ad nostram ætatem delatis constat, quippe qui quoad numerum cum Imperatorum numis comparandi sunt; quod omnino aliquid

aliquid conferre potuit, ne adeo generatim vt Imperatorii essent cogniti. Sane numi Lucillae latini numero sunt perpauca, eiusque graeci . . .
 . . . p. 38.

Hæc interim inscriptio eo magis notari meretur, quo magis hanc ob causam singularis est, quod in aliis numis vxores a maritis, non mariti autem ab vxoribus se nominant. V.g. *Agrippina Junior*, vxor Claudii se vocat AGRIPPINAM AVGVSTAM DIVI CLAVDII in numo aureo cimeliarchii Focaltini, vbi illa Neroni ex obuerso representatur. *Plotina* itidem in alio aureo numo eiusdem cimeliarchii PLOTINA appellatur AVGVSTA IMPERATORIS TRAJANI. Et sic etiam Lucilla, L. Veri coniux, in hoc maximo AOKIAAA CEBACTH AOKIOY EHPOT vocari debuisset. Sed quoniam Lucilla, non obstante hocce matrimonio, tamen se a Patre M. Aurelio denominabat, vti ex numis latinis omnis generis metalli constat, in quibus circa caput ipsius exstat verba, LVCILLAE AVG. ANTONINIA AVG. F. itidemq; ex numo græco Ægyptiaco & æreo media formæ, qui in gaza regia & Focaltina reperitur, in quo appellatur AOKIAAA CEBACTH ANTONINAE CECACTH OYIACTH, *Lucilla Augusta Antonini Augusti filia*; non mirandum est, quod Ephesii L. Verum coniugis nomine vocauerint. Crediderunt, nihil ex eo Verum offensionis habiturum, qui Lucillae permittebat, se filiam vocare M. Aurelii, eo quidem tempore, quo ipsi iuncti erant matrimonio; tum etiam quod Lucilla ipsis æqui hoc consulere. Hæc in eo vestigia premit Faustinae iunioris, quæ, quando vxor esset M. Aurelii, semper tamen a Patre Antonino Pio vocata fuit, quod numi eius latini & nonnulli graeci ab Ægyptiis signati testantur.

Non possum non, quin mentionem hic iniiciam numi cuiusdam graeci, cuius inscriptio veluti numi præsentis maximi diuisa est, ita vt quædam in aduerso, reliqua vero in auerso conspiciantur. Neronis iste est ex ære media formæ, Smyrnae cusus, extatq; in Focaltino cimeliarchio. Ibi

Cc

circa

p. 41. *Augustum. Smy.* & in auerso circa templum sex colum narum ΠΝΑΙΩΝ ΕΠΙ ΤΡΟΨΟΝΙΟΥ. *Rosorum sub Trophonio.* Optime quidem scio, diuinas eiusmodi inscriptiones in numis latinis a vetustiore Imperii periodo ad Gallienum vsque esse frequentes; At haud illis reperitur, in quo vocabulum aliquod vti in hoc inter caput & auersam numi partem sit diuisum.

Concludamus denique, dicendo, adscripta capiti verba huius rari & maximi numismatis nullius plane vsus fuisse Abbati Vallemontio, licet vel maxime noua ipsius explicationi conueniens initio videretur.

Nihil moneo de explicatione Inscriptionis: VBIQVE PAX, cum in omnibus illi accedo, quæ de ea accuratissima diligentia protulit, eaque inquisitione, quæ omnia cum insigni cura exhaustire probat, hoc saltem excepto, quod de virtute Gallienæ asserit, in quo plane non cum p. 42. ipso consentire possum.

Hæc sunt, Vir clarissime, quæ dicenda mihi erant ad epistolam eruditi huius viri, qui honor & decus est elegantiorum litterarum. Doleo, quod rationes modo allatæ me prohibeant iis accedere, quibus se niti allaborauit; contestor etiam, haud adeo me adherere explicationi, quæ mihi placuit & etiamnum placet, vt non statim ea meliorem, simul ac profertur, amplectar. Te vero, qui occasio est sæpius eum visendi, obnixè rogo, velis ipsi quamplurimis significare, quod infelicitissimum me reputarem, si ea, quæ ad refutandas ipsius sententias hic attuli, amicitia eius, qua me Parisiis vltima hyeme dignatus est, priuarent; quodque sperem potius, hac scriptione non obstante eam continuatum iri.

Liberum ipsi fuit, vtrique duarum allarum explicationum suam denegare assensum; sic etiam in malam partem haud accipiet, quod tam multæ rationes mihi non permittant eius expositionem sequi. Quod superest magna veneratione futurus sum.

VIR CLARISSIME

Padomi d. 30. Jun. An.

MDCXCVIII.

Tui

Cum primis obseruandus

GALLANDVS

XXI.

XXI.

JOACHIMI MEIERI

J. V. L. & P. P. Gymnasia Göttingensis

Commentatiuncula de numo quodam aureo Postumi Tyranni in Gallia.

*Primum inserta in Cl. Eccardi Excerptis Mensuris germanice editis
An. MDCCII. Nov. p. 55.*

§. 1.

CUm nuper admodum mihi iter quoddam in regiones Lyneburgicas esset suscipiendū, inveni apud amicum, mihi præ ceteris charum, numum aureum Postumi Tyranni, maxime genuinum & elegantem, cuius typum eruditis hic sistimus, quamquam, quod monendum, maiori paulum modulo ære expressus sit, quod ipse numus scutati magnitudinem non excedat (a). Primo latere, quod faciem (la teste) appellant rei numariae scriptores, apparet Postumus senior galeatus, cum legenda: POSTVMVS AVG. Auersa parte (revers) spectatur tropæum, cum duobus Germanis ei assidentibus, more devictorum vultu & corporis incuruatione maerorem præferentibus, cui hæc addita est legenda: PMGMTPCOSTIIPP.

§. 2. Quamvis P. Jobertus in *Notitia rei numariae* (la science T. III. n. 10. des médailles) quam Cl. Junkerus eleganter è Gallico in Latinum transtulit, *Præcept. IX.* affirmet, magnam apud Gallos esse copiam numorum Postumorum, ita, vt Bolleclæ, qui pagus est Castellaniae Casletanae in Flandria, a rustico fossore cantharum ex alba terra, ingentem, ore angusto, quo pene duo millia numismatum, habentium effigiem & inscriptionem Postumi in Gallia Caesaris, continebantur, repertum sua

C c 2

etate

(a) Nunc vero iusta magnitudine in tabula sistitur.

ætate fuisse scribat Marchant. Descript. Flandr. lib. 1. p. 64. & illi, qui Memorias Historiæ Scientiarum & bonarum artium Triuoltii in Gallia colligunt, mense Aprili anni 1702. p. 309. memorent, Hefuino Advocato cuidam Redonensi in inferiori Armorica centum millia numorum tertii sæculi in vico eius Prouinciæ Lomariaker dicto, reperta, anno 1676. visa fuisse, inter quos aliquot millia numorum Postumi fuerint; nec dubitem, D. Hemelarium in aureis suis numismatibus fortasse etiam de hoc numo egisse; tamen cum Jobertus Postumorum numos in aliis terris eo rariores esse affirmet, quo frequentiores in Gallia sint, Hemelarii etiam liber de aureis Imperat. numismat. mihi hucusque nondum visus sit, non prorsus è re esse putavi, vt quæ de hoc numo, nec non de Postumo Tyranno habeam, extemporaneo labore cum eruditis sustineam communicare.

p. 57.

§. 3. Quod vt eo facilius fiat, in Postumo considerabimus, nomen, genus, elogia, dignitates, res gestas & mortem, hisque intexemus, quæ de hoc numo præprimis notanda veniunt. Ad nomen quod attinet, tam in numis, quam apud maximam scriptorum partem nihil amplius quam POSTVMI, & quidem sine aspiratione, inuenire licuit. Trebellius Pollio in Victorino illi ex Julio Ateriano JVNII nomen præponit, vbi addit, Victorinum Gallias post JVNIVM POSTVMVM rexisse. Alii, è quibus Pomponius Laetus in Valerian. & Glandorp. in Onomast. qui tamen falso ad Pollionem prouocat, illum AVLVM POSTHVMIVM appellant. Quam proxime vero ad veritatem accedit Seth. Caluissius, qui illum C. CASSIVM POSTVMVM in Opere Chronolog. ad ann. mund. 4210. vocat, quem tamen ad annum mundi 4216, iterum Posthumium nominat; & si coniecturis quid dandum, putarem Caluissium opinionem suam ex Aurel. Victor. Epitom. in Valerian. hausisse, qui de Tyrannis sub Gallieno exsurgentibus: *His (Valeriano & Gallieno) imperantibus, ait, Regillianus in Messia; Cassius, Labienus Postumus in Gallia, Galliensi filio interfecto, Imperatores effecti sunt.* Cum Cassii, Labieni & Postumi nomen hic cum distinctionibus legamus, non possum tamen, quin has distinctiones librariis incuriosis potius, quam rerum veritati adscribam. Nuspiam enim legimus, Cassium & Labienum quendam in Gallia contra Valerianum & Gallienum surrexisse,

p. 58.

xisse, & tam Trebellius Pollio, qui triginta tamen tyrannis peculiarem tractationem tribuit, quam alii scriptores eos ignorant. Per igitur verosimile mihi videtur, integrum Postumi nomen, distinctionum signis remotis, Aurelio Victori fuisse CASSII LABIENI POSTUMI, è quo Caluissius suum fortasse formauit C. CASSIVM POSTVMVM. Ne vero nos in tanta scriptorum contrarietate verum & integrum Postumi nomen lateat, fecit lapis, sue columna miliaria, in finibus Aruernorum Gabalorumque effossa, sequentem inscriptionem, quam è Sirmondo ad Sidon. Carm. XXIV. affert Reines. in Syntagma Inscript. Appendice N. XV. habens:

IMP. CAES.

M. CAS. LAT.

POSTVMO

P. F. AVG. COS.

M. P. GABAE. V.

Fuit ergo verum eius nomen MARCVS CASSIVS LATIENVS (sive LABIENVS) POSTVMVS, & consentit lapis noster cum Aurelio Victore, nisi quod hic pro Latieno illum Labienum vocat, quæ tamen Victoris sententia quibusdam non omnino reiicienda videtur, cum Labienorum nomen illustrius quam Latienorum fuerit, noui vero illi Augusti gloriam familiarum illustrium in nominibus suis affectauerint, & t. B. in lapide facile parte aliqua potuerit mutilari, ita, vt pro B. legentibus T. esse visum fuerit. Sed ne hoc firmiter credamus, facit numus quidam Postumorum maximi rhoduli, à Polycarpo Tenzelio in selectis numismatibus exhibitus, vbi integrum Postumi Senioris nomen ita exstat: IMP. C. M. CAS. LAT. POSTVMVS P. F. AVG. Imperator Cæsar Marcus Cassius Latienus Postum9 Pius Felix Augustus. Cum igitur numus ille Postumi nomen non minus, quam Gabalorum lapis sue columna, ab interitu vindicet, merito in Latieno acquiescimus.

p. 59.

§. 4. Non tamen eam ob causam ad Cassios, Labienos, vel etiam Junios aut Posthumios, è gente nobilissima apud Romanos Postumum nostrum referre audeo, cum è scriptoribus constet, illum obscuris natalibus ortum fuisse. Ita enim Trebellius Pollio in Lolliano: *Lolliani autem viri in multis obscuri est, vt & ipsius POSTUMI, sed prima-*

p. 60. *ta virtute clari, non nobilitatis pondere vixerunt.* Si igitur priuata virtute clarus, non nobilitatis pondere vixit, vtique è minimis ad maximam eluctatus est Postumus. Clarus adhuc rem explicat Eutropius Histor. Rom. lib. IX. *Postumum, inquit, in Gallia obscurissimè natus, purpuram sumit.* Habemus hic patriam, Galliam scilicet, & natales obscurissimos. Galliam etiam patriam arguere videtur promissa illa barba, quam Postumum Gallorum & reliquorum Celtarum more, supra modum aliorum Imperatorum aluisse, apparet è numis, qualis etiam in illis iuniori Postumo filio tribuitur, id quod patet e numo, in numis Archottanis Alberti Rubenii & nouissime Celebrissimi Laurentii Begeri cura illustratis Tab. 61. expresso, vbi duo Postumi, pater & filius cum epigraphe, POSTVMVS PIVS FELIX AVG. vterque promissa admodum barba, apparent. Illustria igitur hæc, siquæ habuit, nomina Postumus, sibi more temporis illius ipse sumit, vt splendorem familie mentiretur, confusus gentium nobilium nominibus, quod post Augusti tempora frequenter factum esse nouimus, vbi non insolens fuit, e diuersis familiis nomina sibi adsciscere, quæ ante Augustum etiam in adoptionibus sollicitissime distinxerant Romani.

p. 61. §. 5. Non tamen obscuritas generis, quin egregia indole & generoso animo præditus fuerit Postumus. Apparet hoc ex Epistola Valeriani, quam ad Gallos ille dedit, cum Postumum illis præsidem constitueret, in qua illum vocat, virum dignissimum seueritate Gallorum, præsentem quo non miles in castris, non iura in foro, non in tribunalibus lites, non in curia dignitas pereat: qui vnicique proprium & suum seruet. Virum (addit Valerianus) quem ego præ ceteris stupeo, & qui locum Principum mereatur iure. Nihil excellentius hoc elogio esse potest, quod illum maximis rebus dignum fuisse demonstrat. Fortitudinem eius commendat Trebellius Pollio in Lolliano, vbi illum virum omnium fortissimum appellat: qua etiam fortitudine factum est, vt sicut Odenatus & Zenobia Imperium Romanum in Oriente contra Persas aliosque barbaros, ita Postumus in Occidente illud contra Germanos seruauerit, testante Eutrop. lib. IX. Quid? quod tanta vitæ & morum fuerit integritate, vt Gallienus illi filium Valerianum Saloninum crediderit, de quo egregium Pollionis in Postumo locum hic adduxisse

nom

non pigebit, cum & ille indolem Postumi in ceteris egregie explicet. Hic vir, inquit, in bello fortissimus, in pace constantissimus, in omni vita grauis, vsque adeo, vt Saloninum filium suum eadem Gallienus in Gallia positum crederet, quasi custodi vitæ & morum, & actuum imperialium institutori. Licet etiam Pollio cum aliis referat, Saloninum hunc Gallieni filium à Postumo, cum & ille Imperatoris nomen sibi sumeret, intersectum, & fidem ab eo datam, non seruatum fuisse: non obscure tamen ille cum aliis indicat, hæc omnia non consentiente & tantum non contradicente Postumo facta à militibus Gallicis, illo ipso non auso seditionis se opponere, qui Gallieno erant infensi & puerum apud se regnare nolebant, cum quippe talis perfidia eius moribus non conueniret. Dubium nobis facit Flav. Vopiscus in Aurelian. an is, qui curæ Postumi creditus fuit, Saloninus Valerianus vel potius Gallienus dictus fuerit, cum is ipse litteras Valeriani senioris Augusti ad Antoninum Gallum Consulem adducat, quibus ille rationes affert & probat, quod Gallienum filium non Aureliano, qui postea Augustus factus, sed potius Postumo cum exercitu crediderit, quod scilicet hic lenior esset illo, cuius nimiam seueritatem formidabat. Sed quicquid dicat Vopiscus, se litteras hæc Valeriani in Vlpia bibliotheca inter linteos libros inuenisse, fides tamen illarum mihi tantum non suspecta videtur, cum neque in fastis, neque vllibi Antoninus Gallus Consul appareat, assertum etiam eius cum consensu reliquorum scriptorum manifeste pugnet. Si vero aliqua fides litteris illis tribuenda, hac ratione Vopiscum cum aliis conciliandum esse puto: Saloninus scilicet, cui nomen hoc à Cornelia Salonina matre contigit, cum integrum esset PVBL. LICIN. CORN. SALONINVS VALERIANVS ab auo Valeriano, qui illum Cæsarem appellauit, adoptatus, ante adoptionem fortasse Gallienus Saloninus vocatus fuit, post eam vero Valerianus ab auo, quo adhuc viuente & imperante, curæ Postumi fuit commissus, auo etiam ab adoptione filium, & e primo ante adoptionem nomine Gallienum vocante, quale nomen Saloninum etiam habuisse, aperte probat Pollio, qui in Valerianis, Saloninum filium Gallieni, etiam Gallienum dictum esse affirmat. Litteras vero illas ad Antoninum quendam Gallum factum, vel honoris causa & consulatus Consulem appellatum, dedis

p. 62.

p. 63.

Vale-

p. 64.

Valerianus, quæ tamen coniecturis tantum annumeranda esse puto, meliora & magis verosimilia afferenti cessura. Hucusque enim me non mouerunt, quæ Th. Reinesius Syntag. Insc. Cl. III. Inscr. XLI. attulit, tres statuens Saloninos (1.) Saloninum Gallienum iuniorem, à Gallis occisum, cum Postumus capesseret imperium. (2.) P. Licinium Saloninum Valerianum, Nobilissimum Cæsarem & Principem Iuuentutis dictum. (3.) Q. Julium Saloninum Gallienum Imp. filios Gallieni & Saloninæ AVGG. cum ea omnia sufficienti scriptorum auctoritate destituantur, qui vno quasi ore de vno Salonino in Gallis occiso memorant, nec vllam reliquorum mentionem faciunt, quid gesserint, quoue facti fuerint functi.

p. 65.

§. 6. Hæc igitur egregia indoles & generosus Postumi animus, illum ex obscurissimis initiis ad maximas extulit dignitates. Non dubitandum illum ex fortitudine incrementa sumxisse, sub Augustis primo stipendia meruisse, & denique honores militares consecutum à Valeriano Transrhenani limitis Ducem & Galliæ Præsidem fuisse constitutum. Tres annos in hac permansit dignitate, ante quam Augusti nomen sibi vendicaret, & purpuram sumeret, quibus elapsis septem adhuc annos in supremo illo Imperatoris fastigio permansit. Cum tempora Præsidis Galliæ & Imperatoriæ dignitatis confundant Scriptores tantum non omnes, factum etiam est, ut alii decem, alii septem annos Postumo in Gallia tribuant. Postumus, inquit Orosius lib. 7. Cap. 22. *in Gallia inuasit tyrannidem, multo quidem Reipubl. commoda, nam per DECEM ANNOS ingenti virtute ac moderatione usus, & dominantes hostes expulit, & perditas provincias in pristinum statum reformauit. In eandem omnino sententiam ad stipulatur ei Eutropius lib. 9. Postumum, inquit, in Gallia obscurissime natus, purpuram sumxit, & per ANNOS DECEM ita imperauit, ut consumptas pene provincias, ingenti virtute & moderatione reppererit. His contrarium tenet Pollio in Gallienis, vbi Postumum per SEPTEM ANNOS imperauisse, memorat: nec non in Postumis: Talem (Postumus) inquit, se præbuit per ANNOS SEPTEM, ut Gallias instauraret. Quem sequuntur Glandorp. in Onomastic. & Caluissius in Oper. Chronol. ad ann. mundi 4210. ad quem initium regiminis Postumi in Gallia refert, quod tamen potius ad A. M. 4207. p. C. N.*

N. 258. fuisset referendum; qui vero facile omnes, eo, quo dixi, modo, possunt conciliari.

§. 7. Tribus hisce annis elapsis, quos ut Præfectus limitis Rhodni transiit, ad supremum Augusti in Gallia ascendit fastigium. Cum enim exercitus Postumo cum Salonino commissus videret, Gallienum voluptatibus tantum indulgere, rempublicam segniter administrare, provincias negligere, & Galliam Germanicis gentibus depredandam relinquere, occiso Salonino, Postumum Imperatorem salutarunt, purpuramque sumere iusserunt. Ex hoc sibi Postumus omnes Imperatorum honores sumsit, & hinc est, quod in numo nostro aureo, illum non tantum Augustum, sed in aversa quoque parte Pontificem Maximum, Tribunitia potestate insignem, Consulem tertium & Patrem patriæ appellatum videamus. Ut enim numi legenda in utraque parte sibi constet, hic eam integram sistimus: POSTVMVS AVGVSTVS, PONTIFEX MAXIMVS, GERMANICVS MAXIMVS, TRIBVNITIA POTESTATE, CONSVL TERTIVM, PATER PATRIÆ. Singula seorsim explicabimus. Et quidem quod ad *Augusti* nomen attinet, hoc Imperatores post Octavianum Augustum omnes usos fuisse, tralatitium est. Idem etiam de Pontificis Maximi dignitate & Tribunitia potestate dicendum, quas idem Octavianus Augustus prudentissimo consilio cum dignitate Imperatoria coniunxit, cuius institutum successores secuti, ab iis vero mutuati Tyranni, siue potius Præsides provinciarum, qui Augusti nomen sibi vendicantes, provincias ab incursionibus barbarorum tuiti sunt, Valeriano & Gallieno eas negligentibus.

§. 8. *Germanici Maximi* nomen Postumo eam ob causam à Gallis tributum puto, quod illorum provincias Germanis toties profligatis, ab incursionibus illorum strenue vindicauerit, ad exemplum illorum, qui MAXIMI vocabulum cognominibus à deuictis gentibus assumtis addiderunt, ut sunt illi, qui PARTHICI MAXIMI cognomina gerunt, quod Septimius Seuerum gessisse è numis & Inscriptionibus patet. Alexandro etiam Seueri PERSICI MAXIMI nomen a Senatu acclamatum scriptores testantur: Claudium quoque Imperatorem GOTHICVM MAXIMVM vocati fuisse probant inscriptiones, quæ & Casarem Galerium Valerium Maximianum, titulis PERSICI MAXIMI, SARMATICI MAXIMI, BRITANNICI MAXIMI superbientem nobis sistunt. Et ne quoque desit Ger-

Germanicus Maximus, Eusebius 8. Histor. Eccles. c. 18. illum inter Galerii Maximini titulos producit, hac serie: Περὶ τῶν Περὶ τῶν Μάγιστον, Γερμανικὸν, Αἰγυπτιακὸν Μάγιστον, Ἰόνιον, Ἀρμενικὸν Μάγιστον, Μακεδονικὸν, Ἀδελφικὸν Μάγιστον.

Inscriptio deniq; antiqua ab Onuphrio lib. 2. fastor. producta Probum Imperatorem FRANCICI MAXIMI & GERMANICI MAXIMI tunc insignem nobis sistit. Enim vero cum omnes scriptores in eo consentiant,

p. 68. Postumum Galliam à Germanis vindicasse, eosque praeliis aliquot profligasse, operæ pretium erit, breuiter inquirere, quinam illi e Germanis fuerint, quibuscum bellum gesserit Postumus. Alemannos eos vocat Eutropius lib. IX. hos enim in Gallia maxime Romanis terrori fuisse testatur Marius Tyrannus apud Pollionem. Jornandes lib. 1. illos, qui sub Valeriano & Gallieno Galliam vastarunt, simpliciter vocat Germanos & Alanos, modo non mendum subit, & pro Alanos, legendum Alemannos, quod mihi fit maxime verosimile. Alemannos enim cum Germanis, & Alemanniam cum Germania frequenter coniungunt scriptores, quod videri potest è Flauio Vopisco in Probo, Eutropio d. l. & aliis: diuersam etiam à Germanis gentem fuisse, probat Cluver. G. A. Lib. 3. Cap. 4. è colluuiè scilicet Gallorum confluxam, trans Rhenum, Catis proxime incolentem. Non vero horum tantum ferociam compescuit, sed etiam cum Francis, proxima tunc Rheno littora colentibus, Galliaque semper insidiantibus, manum eum conseruisse, partemque illorum, si non subiecisse, certe tamen ad fœdus & amicitiam compulisse, patet è Pollione in Gallienis. Hic enim Postumum auxiliis Celticis ac Francis contra Gallienum eiusque exercitum adiutum esse memorat,

p. 69. quod sane illos haud fecisse probabile est, nisi aut vinculo subiectionis aut fœderis & amicitia ad id fuerint coacti: vtrumque vero sine bello & praeliis fieri nequitiam potuit. Hinc etiam est, quod Sethus Caluissius è Rerum Romanarum scriptoribus probat, Francos A. M. 4214. P. C. 265. cum Germani quadripartito agmine in imperium Romanum se effunderent, Gallias ingressos, easque vsque ad Pyrenæos montes vastasse. Ob deuictos igitur vel ad fœdus & amicitiam compulso Francos, Postumus in numis suis HERCVLEM DEVSONIENSEM effigi curauit, qualem videmus in Numis Areschotanis à Rubenio & Begoro illustratis. Tab. 61. Deutonom enim oppidum aut castellum in

Fra-

Francorum finibus vltra Rhenum fuisse, ex Hieronymo ad Eusebii Chronicon illi ipsi iuerunt probatum. Hoc quoque pertinet nomen ille, qui auctore latere Rhenum suum, scopulo brachio innitentem, partemque traxis manu tenentem ostendit huc epigraphæ: SALVS PROVINCIARVM, quia pacato Rheno, salus quasi omnium Galliarum provinciarum pendit. Habemus igitur Postumi hostes à Germanis Francos scilicet & Alemannos, qui postea Germanis accesserunt, quamquam Cluuerius eos illis nolit annumerare, quibus deictis vel ad sedes & amicitiam redactis, Postumus splendidum GERMANICI MAXIMI nomen lucratus est. p. 70.

§. 9. Non minoris erit momenti, inuestigare unde Postumo Consulatus tertium honor accesserit, cum illum Romæ Consulatum gessisse in fastis Consulibus apud scriptores non legatur, nec gerere unquam potuerit, Gallieno Romam tunc tenente. Sed cum etiam alij Imperatores absentes dignitatem Consularem sibi sumerint, quod Caligulam fecisse Suetonius in eius vita memorat, in tanto scriptorum silentio nihil aliud statuendum esse arbitror, quam Postumum cum aliis ita appellatis Tyrannis, Ideam quandam Consulatus, & dignitatis huius quasi umbram sibi absentibus vindicasse, honoremque illum in contemptum Gallieni sibi, hisque qui à partibus illorum steterunt, pro lubitu distribuisse, illos, qui Romæ Consulatum gerebant, spurios & non veros Consules esse putantes. Ex Inscriptionum tabulis & lapidibus facile posset id, quod dictum est, confirmari, cum non tantum Postumo, id quod ex inscriptione in finibus Aruernorum Gabalorumque reperta patet, sed & aliis Tyrannis Consulatus in illis tribuatur: sed opere huic, ne nimis prolixi simus, facile superfedemus. Non possumus tamen intermittere, quin brevibus moneamus, Consulatus tertium etiam meminisse numum illum Postumorum maximi moduli a Polycarpo Tenzelio in selectis numismatibus exhibitum, cuius mentionem præcedenti fecimus. Aversa enim eius parte produxit postumum habitu sacrificantis togatum & velatum super aram accensam patra sacrificantem Herculi, à cuius latere stat popa, taurum tenens, quanquam ille ob aruginem expressus non sit, hac addita epigraphæ: HERCVLI COMITAVGVSTI COS. III. Quem Consulatum Postumi

mi tertium iuxta Oconis calculum in A. C. 263. & 264. incidere monet idem Tenzelius. Si igitur verus calculus iste, habemus etiam annum, in quo numus noster aureus cusus est. Non verò mirum, Postumum cum suis Consulatum, si Romam spectes, titulotenus gessisse, cum & hoc olim etiam Cæsarem fecisse referat Suetonius in Cæsar. & Hannibalem in contemptum Romanorum senatum Capuæ ordinasse testetur Livius lib. XXIII. Cap. X. Hinc etiam Postumo non fuit difficile, se Consulē I. II. & III. creare, cum hæc dignitas, quæ maximam partem in idea vel umbra quadam honoris constitit, semper in eius fuerit potestate. Hic quædam non incuriosa de aliis CONSVLIBVS EXTRA ROMAM, necnon de iis, quibus Consulis nomen honoris causa tantum fuit tributum, de Consulibus etiam suffectis, quorum nomina non leguntur in fastis, addi possent, sed ne à breuitatis instituto recedamus, hæc quoque aliis relinquimus.

§. 10. Tandem etiam sibi Patris Patriæ nomen tribui Gallis suis permisit Postumus. Quod vel ex eo factum, ut etiam in hoc veros Augustos & Imperatores imitaretur, vel quod nomen illud sibi ex restitutione Galliarum competere arbitraretur. Et quidem, si quod res est, dicendum, iure meritoque Heroi nostro hoc nomen tributum fuit, cum non tantum Gallias conseruauerit, sed etiam reliquas Romani Imperii prouincias in Occidente, quæ sibi ab armis Germanorum metuebant.

Hinc est, quod cum reliqui, qui contra Valerianos, Gallienos, Claudium & Aurelianum insurrexerunt, prouinciarum Præsides, Imperium oppugnarint, solus Postumus cum Odenato illud dicatur contra Barbaros defendisse. *Gallieno, inquit Eutropius, rempubl. deferente, Romanum Imperium in Occidente per Posthumium, per Odenatum in Oriente seruationem est.*

§. 11. Gallos remissionem meruit, cuius memoria nobis etiam in peculiari numo Postumi superest, ubi auersa eius parte spectatur ille in sella sedens tendensque manum ad procumbentem ante se Gallum, hac legenda: INDVLGENTIA PIA POSTVMI AVGVSTI. Similes numi iam antea Seuero & post illum Caracallæ cusi sunt, cum Carthaginensibus tributum remisissent, hac epigraphe: INDVLGENTIA AVG. IN CARTH.

§. 11. Pergimus ad Res gestas Postumi, è quibus potissima delibabimus,

habimus, quia prolixè eas recensere nunc non vacat. Considerari vero illæ possunt duplici modo, cum Pacis & Belli artibus æque clarus existerit ac nobilis. Ad Res Bellicas quod attinet, gessit eas vel contra hostes Galliarum, Germanos scilicet, vel contra Gallienum, qui illum toties oppressum ire voluit. Gallias, inquit Pollio, *ab omnibus circumfluentibus Barbaris validissime vindicat. Consumtas pene provincias, addit Eutropius, ingenti virtute & moderatione reparavit.* Dominantes in Gallia hostes, pergit Orosius, *expulsi & perditas provincias in pristinum statum reformavit.* Hoc modo ergo ingenti fortitudine Germanos antea ferocientes intra limites coercuit Trans-Rhenani limitis Dux. Nec segnius cum Gallieno confluxit, varia licet fortuna, strenue tamen pro Postumo pugnantis Gallis, ita ut etiam Gallienus sagitta ictus fuerit. Bis videtur Gallienus contra Postumum exercitum duxisse, semel cum Theodoto, iterum cum Aureolo & Claudio. De prima expeditione hæc habet Pollio. *Contra hunc (Postumum) Theodotus exercitum duxit, cumque urbem, in qua erat, Postumus obsidere cepisset, decernentibus Gallis Gallienus muros circumiens, sagitta ictus est.* Addit Pollio, Gallienum longo bello tracto per diuersas obsidiones ac prælia, rem modo feliciter, modo infeliciter gessisse. De altera expeditione hæc habet: *Contra Postumum igitur Gallienus cum Aureolo & Claudio duce, qui postea Imperium obtinuit, Principe generis Constantini Caesaris nostri, bellum incepit: & cum multis auxiliis Postumus innaretur Celticis ac Francis, in bellum cum Victorino processit, cum quo imperium participauerat. Victoria Gallieni pars fuit, pluribus præliis euentuum ratione decursis.* Maiori mole, triplici scilicet Gallieni, Aureoli & Claudii exercitu, hoc bellum contra Postumum gestum est: non tamen in eo Postumi virtus defecit, sed Victorino, qui post eum Gallias rexit, in societatem belli & principatus tracto, præliis licet non nullis, bello tamen non fuit inferior. In eandem fere sententiam Pollio hæc in Victorino memorat: *Postumus senior, inquit,*

p. 74.

p. 75.

Dd 3

contra

contra Postumum tribuit, quam tamen ei in nouissima tantum pagina contigisse credo: hanc enim ob vindictam, quam contra milites, qui Byzantium internecione deleuerant, moliebatur Gallienus, deferere coactus fuit, quo etiam factum, vt Postumi pater & filius cum Victorinis, dignitatem suam & terras nihilominus tutarentur, & in statu priori permanerent.

- §. 12. Ad Pacis artes quod attinet, illud facile præcipuum fuit, quod Germanis profligatis & coercitis, pacem Galliae reddiderit. Huc pertinet numus POSTVMI in Arschotanis Rubenii & Begeri cura illustratis, Tab. 61. vbi auersa parte Mercurius cum caduceo & marsupio, paciferi nomen, quod illi etiam Diodorus & Ouidius tribuunt, præ se ferens, spectatur, hac epigraphe: MERCVRIO PACIFERO.
- p. 76. Nec minore laude dignum, quod prouincias summa moderatione rexit, id quod è prioribus patet. Magnam etiam illud meretur prudentiae prædicationem, quod tributa Gallis remisit, omnium rerum copia prouincias reddiderit affluentibus, id quod ex alio Postumi numo eodem loco existente, patet, vbi prouidentia columnæ innixa, cum cornu copiae, virga orbem regit, hac inscriptione: PROVIDENTIA AVGVSTI: & denique, quod multas Galliae ciuitates & castra in Germaniae solo ædificauerit, quod Pollio testatur; *Plerasque, inquit, Gallia ciuitates, nonnulla etiam castra, Postumus per septem annos in solo barbarico edificauerat.* Ad hunc igitur Postumum fortasse multarum Urbium, ad Rheni utramque ripam stratarum, origo referenda, si accuratius in eam inquirimus, quæ hodie vel multis fabulis est inuoluta, vel prorsus apud scriptores ignoratur. Nec hoc a pacis artibus abhorret, quod Postumum filium, tribunatui Vocontiorum primum à Valeriano præfectum, imperii fecerit participem, qui tamen nulla memorabili re gesta, nisi quod in declamationibus disertus fuerit, inclaruit: quod etiam Victorinum necessitate & belli mole, qua Gallienus illum premebat, coactus, in consortium dignitatis vocauerit: quod denique vias & miliaria ordinauerit, quod è columna illa miliaria apparet, cuius inscriptionem §. 3. dedimus, quæ millia passuum quinque a Gabalis numerabat.
- p. 77.

§. 13. Talis vir cum esset POSTVMVS, ad vltimum tamen suorum non effugit inuidiam & prodicionem. Vindicata enim ab hostibus

stibus Gallia, & Galliend recedere coacto, à ciuibus suis & militibus, res nouas molientibus ad Moguntiacum interfectus est. Causam mortis partim leuitati Gallorum, partim Lolliani sceleri tribuit Pollio: *Cum se, inquit, grauissime regeret (Postumus) more illo, quo Galli nouarum rerum semper sunt cupidi, Lolliano agente, interemptus est.* Lollianus ille è Ducibus Postumi erat; Principi vero suo rebellis, auctor eius mortis exstitit. Eutropius causam eius clarius adhuc explicat: *Postumus, inquit, seditione militum interfectus est, quod Moguntiacum, qua aduersum eum rebellauerat, Lolliano res nouas moliente, diripiendum militibus tradere nolisset.* Cum enim Postumus urbem hanc, quæ à partibus Lolliani steterat, recepisset, perdere vero eam noluisset, ille scelere suorum, Lolliano fomitem addente, periit, si non Moguntiacy, certe in castris ad eam urbem, quod factum A. M. 4216. P. C. N. 267. Quinio Paterno & Arcesilao Coss. Quanto optimus hic Princeps Germanis fuerit terrori, ex eo patet, quod illo cum filio sublato, subita irruptione urbes & castra in solo Germanico à Postumo ædificatas, diripuerint, & incenderint, ita, vt Lollianus eas vix potuerit restituere.

p. 78.

F I N I S.

X X I L

CL. GENE BRIERII Med.D.

D E

MAGNIA VRBICA

DISSERTATIO

In qua ostendit auctor, Principem hanc minime fuisse conjugem
Maxentii Imperatoris; vt hætenus fuit creditum.

Predicit primum gallice

Paris MDCCIV. in 8.

ILLV.

p. 1.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

DN. FOCALTO

Marchioni Magniacensi, a Consiliis Status, Praefecto Inferioris Normandiae, & Regiae Academiae Inscriptionum atque numorum Honorario membro.

Illustrissime Domine,

p. 2.

Qui antiquitatem diligenter inquirunt ac rimantur, his, multa communiter, quae illos subinde detinent, offeruntur difficultates. Quod saepius accidit, quoniam altum est in Historicis silentium de pluribus circumstantiis, scitu maxime necessariis, tum ad res, quarum memoria superest, explicandas, tum ad ordinem rationemque temporis intelligendum. Licet quovis in saeculo non deerunt auctores, qui in hoc genere libros a se elucubratos nobis reliquerunt.

p. 3.

Sic vetustior periodus Imperii Romani multos habuit praestantis ingenii viros, qui temporis sui gesta accuratissime sunt persecuti.

Sequior periodus Imperii, quae a Gallieno incipit, non minorem historicorum numerum, tempore in primis florentis adhuc Paganismi, produxit: Sed operum horum pars periit longe maxima, quae vero de nonnullis nobis Historiis restant, perexigui sunt momenti. Nihil enim fere sunt quam breuiaria, & haec quoque male satis digesta, aut fragmenta, quae, licet pretiosissima alioqui, multis tamen in locis mutila saepissime & manca sunt.

p. 4.

Hanc inquam fortunam vicemque universae aetates expertae sunt, fatendum tamen existimo, praeter ceteris omnibus illam, quam dixi, sequiorem Imperii Romani aetatem hoc nomine laborare, quod accidit non minus bellicis turbis, quam librariorum negligentia & iniuria temporum. Neque enim dubitandum est, quod vir harum litterarum peritissimus observat, quin Gothi, iurati illi litterarum hostes, alique barbari, cum totum fere inundarent Romanum Imperium, suam quoque barbariem in dies effuderint latius, eoque nomine singularis damni, in hoc studiorum genus

genus illati, auctores existierint. Partem enim non exiguam gloriæ suæ in eo collocabant, ut pretiosissima quæque & maxime insignia monumenta euerterent, minime considerantes, altera sic se manu gloriæ destructæ, quam excubant auctores, æque sese ipsos, Sansonis instar sub ruinis, quarum ipsi essent auctores, sepeliri. Hinc tantum tenebrarum in scriptoribus quamplurimis antiquis, longe lateque irrepsit, tot obseruantur lacunæ, tot præclare gestorum memoria mutilata ac loco mota. Hinc tot errores orti, tot nomina corrupta, tot falso atque incerta fide tradita sunt, quæ in nostram fortassis adhuc ætatem creduntur.

Sed cum nec auctoritas, nec temporis longitudo præscribere veritati possit, quam primum amor elegantiorum litterarum reuixit, Historia quoque ius suum postliminio repetere coepit. Multa loca operum criticis illustrata, infinitæ fere lacunæ ex consultis MScriptis suppletæ, & correctiores codices, si quos reperire contigit, reliquis emendandis feliciter adhibiti.

Hæc via incesserunt celeberrimi superioris ætatis critici, utpote primi, qui lucem historiæ accendere allaborarunt. Quamquam non pari semper felicitate illis res successit. Nam in nonnullis nominibus vocabulisque æquiuocis, teste fide digno ac certiore destituti, nihil voluerunt explorati definire, tum quamplurimi MScripti codices alii ex aliis fuerunt descripti, atque ita plerumque iisdem in locis similiter aut aliis erroribus corrupti.

Ad documenta itaque tutiora, & corruptioni haud adeo obnoxia confugiendum erat. Cuiusmodi sunt Inscriptiones, Anaglypha, aliæque eiusmodi monumenta antiquitatis, & inprimis, de quibus iam loquimur, numismata. Hæc sunt, quibus tempus ipsum honorem atque reuerentiam detulisse videtur. Hæc sunt testes sinceri, primæ auctoritatis, & corruptioni minus subiecti, quos & sua antiquitas, & memoria rerum magni momenti, quam conseruant, nobis venerabiles reddunt. His debemus, quod Græcorum elegantia, Romanæ potentia, multumque aliorum populorum per vniuersum terrarum orbem celebratorum rudus adhuc aliquod siue umbram oculis vsurpemus. Horum beneficium est, quod ad viuum expressas considerare nobis licet imagines Regum & Monarcharum, quorumcunque, Cæsarum, Tyrannorum,

Virorumque dignitate illustrium, qui omnes in hisce monumentis ab iniuria temporis tutissimum inuenerunt asylum. *Per hac*, inquit Ennodius, *simulachra nesciunt obitum vel sepulchrum; in eternitatem migrat per has artes imago mortalium, & angustam humana natura legem vincit industria.*

- p. 8. Ad horum monumentorum cognitionem referuntur quoque busta, figuræ, marmora, æra antiqua, anuli & vniuersæ abstrusissima quæque Theologiæ Ethnicorum mysteria.

Hæc itaque scientia non ei tantum modo necessaria est, qui Historiæ operam impendit; Sed omnibus etiam illis, qui monumenta antiquitatis accurate intelligere instituunt. Hæc enim cognitione destituti, apte de iis verba facere numquam poterunt; ceterum vtilem esse verum inquisitionem monumentorum soli hodie dubitant Inepti & imperiti homines, quique in omnium elegantium rerum ignorance verfantur.

Multi iam viri eruditissimi publicis scriptis docuerunt, quæ ex inuestigatione horum monumentorum capi possunt vtilitates. Præceteris peculiare de hac materia scriptum composuit Illustis Spanhemius, Quin imo Academia Gallica his inuestigandis illustrandisque a Ludouico M. instituta, omnium oratione disertius declarat, quo loco habendum sit istud studium.

- p. 10. Quoniam igitur numi multum passim afferunt lucis, in hoc quoque monumentorum genus longe maximus eruditorum numerus operam suam contulit, qui integras numorum series colligere coperunt ex modulis & metallis quibuscumque. Hos ordine conantur disponere chronologico, ad disciplinam omnium optimo, quippe quo cuilibet sæculo proprii ipsius tribuuntur euentus, & vno quali intuitu oculis sistitur ordo & locus, quem Heroes in antiquitate tenuerunt. At enim eiusmodi ordinem in disponendis numis adhibere, non tam facilis res est, ut sibi plerique imaginantur. Quam multæ sæpe obuenerunt etiam eruditissimis quibusque difficultates & tenebræ, quo minus potuerunt iusto loco singulares quosdam Imperatorum atque Augustarum collocare numos, de quorum neque ætate neque rebus gestis constat, & quorum

rum nomina fere aut corrupta leguntur, aut ab Historicis prætermiffa?

Ex horum numero sunt Pacatianus, Marinus & Nigrinianus, quorum numismata in Numophylaciis adferuntur. Olīm inter Augustas Barbæ Orbianæ, Cornelie Superæ & Seuerinæ veri mariti erant incogniti, & historia illarum temporis nihil certi de iis nobis reliquit. p. 11.

Quod ad Marinum attinet, cuius Apotheosis in singulari quodam inuenitur numo, neutiquam dubito, eundem cum eo esse, cuius mentionem fecerunt Zosimus atque Zonaras. Huius itaque numum post Philippos collocandum censeo, his enim imperantibus, ut auctores adducti tradunt, iste insurrexit Tyrannus.

Circa collocationem Pacatiani maior adhuc erat difficultas. Post ea vero, quæ a Rev. P. Chamillardo & Celeberr. Gallando circa compositionem numorum huius Principis observata sunt, non amplius ambigemus, illos Philippicis esse quam simillimos. Nullum porro dubitationi locum relinquit, quod Baudelotus in epistola ad Gallandum demonstravit, Pacatianum hunc eundem esse cum Jotapiano in Historiarum monumentis obuito. Cum enim nulli inueniantur nomen Jotapiani referentes, & hoc alibi in nomen Papiani sit corruptum, verissimum est, duos hosce vnum eundemque esse, ut pro Jotapiano & Papiano utrinque corrigendum sit Pacatianus. Hanc coniecturam exemplis aliis confirmare possem quam multis. Cui enim facile suboluisse, quod Balatus siue Balbatus, qui in historicis reperitur, idem sit cum Vabalatho, quem numismata produnt, & Diadumeni, ut vocatur apud nonnullos scriptores, verum nomen sit Diadumenianus, cuius mentio in numis occurrit. Ita Zosimus quoque, vel librarii potius, ex Aureolo sibi finxerunt Aurelianum. Alia eiusmodi longe plura afferri possent, sed nimis a proposito aberrarem, si omnia olim hoc in negotio a me observata in medium hoc loco producere instituerem. p. 12.

Nigriniani ætas, iis, quæ hætenus hanc in rem prolata sunt, consideratis, incertissima mihi videtur. Nihilominus meam de ea sententiam peculiari dissertatione proponam, in eaque ostendam, quod ab iis, quæ nuppi huius Imperatoris nos edocent, nimis longe recesserint p. 13.

eruditi, cum illam fecerunt filium Alexandri, regnante Maxentio, in Africa Tyranni.

p. 114. Nonne constat antiquariis, diu fuisse incognitum, cuiam Imperatori Barbis Orbiana, tamquam vxor tribuenda sit? Nonnulli Traiano illam Decio accensuerunt. Sed numus a Seguino allatus, singularis raritatis, in quo caput Alexandri Seueri in aduersa, in auersa vero parte Barbis Orbianæ cernitur, hanc opinionem destruit, suppletque rem in Historiarum monumentis neglectam.

Sic numo singulari in Gaza regia obuiò docemur, Etruscillam Traiani Decii fuisse vxorem, quoniam in auersa parte huius Imperatoris numi inuenitur.

Exstat & alius, ex quo apparet, Seuerinam Aureliani vxorem existisse, in cuius numi auersa parte Princeps hæc insculpta sistitur.

Haud eadem est ratio Cornelie Superæ cum tribus præcedentibus. Hæc enim meris coniecturis marito suo vindicata est. Coniugem Valeriani Jun. eam facit Cl. Tristanus, & argumentum omnium p. 15. optimum ex conditione numorum huius Principis petitis. Celeberrimus quoque Valens, in hocce studiorum genere versatissimus, calculo suo dignam hanc ipsius sententiam censuit.

Magna interim Urbica, cuius varii numi exstant, inter Principes adhuc incognitas numeranda est. Quoniam enim in libris de ea atum est silentium, ei, vt ita dicam, soli inhærendum existimo, ad tempus ipsius imperii & nomen mariti cognoscendum. Qui hætenus eam hocce adminiculo destituti, certis quibusdam Imperatoribus tribuere p. 16. ausi sunt, parum prodixerunt congruentia vel Historiæ horum Principum, vel typis atque imaginibus ipsorum, vel denique numorum Urbicæ atque Maxentii, cui pro coniuge illam assignant, conditioni ac sculpturæ. Prius verò quàm ulterius mentem meam explicem, paucis repetenda necessario esse duco, quæ de ætate Urbicæ hætenus a viris doctis exposita sũnt, vt lector faciat iudicium, num deinceps afferenda firmiori ac tali critico innixa sint fundamentis, quale desiderare huiusmodi argumentum ac flagitare videtur.

Occo, celebris Medicus Augustanus, & peritissimus Antiquarius

sis, omnium primus de Magnia Urbica mentionem fecit, & Principem hanc post Maxentium collocavit.

Christinus Triflanus, Oeconem secutus, iidem numos Magnie Urbicæ Maxentianis subiecit. Neuter vero hac coniectura sua præiudicare aliis instituit, quod ipsemet Triflanus his verbis testatur: *Non colloco, inquit hoc in loco, Magniam Urbicam, ac si de eius marito certus iam essem; pro vere duntaxat habeo, illam non fuisse Magnentii uxorem, ut nonnulli iudicant, quod forma eius numerum clarissime præbet.*

p. 17.

Nec Patius viterius coniecturis suis indulgit. Nam de numo huius Augustæ, quem sculpi curavit (a): *Dubitatur, inquit, de eius ætate, num fuerit uxor Maxentii an Magnentii.* Aversa pars huius numismatis *Venerem* fignit *Vibricem*. Denique adiicit, aliam sibi esse ejusdem numum cum lemmate *Pamæ Genetrix*; itaque uxorem potius Maxentii quam Magnentii existimat, *hanc, ut ait, ob causam, quoniam nullo constat testimonio, liberos habuisse Magnentium.*

p. 18.

Begerus, qui paucis abhinc annis Thesaurum Palatium publici iuris fecit, in quo permulta magno studio accuratissime rimatus est, nihil de ea amplius (b) nos edocet.

Rev. P. Harduinus pro singulari sui ingenii sagacitate præ aliis omnibus veritati quam proxime accedit, in *Sæculo Constantini* affirmans, illam Carini aut Numeriani uxorem existisse. Parum absuit, quin conveniamus; saltem meæ sententiæ felix hoc mihi visum est augurium. Sed quoniam vir hic, antiquitatis omnis callentissimus, argumenta firma hisce obiter a se dictis addere intermisit, sententia Occorrit aliorumque, qui Urbicam faciunt Maxentii uxorem, hæcenus attinuit.

p. 19.

Hæ sunt, Illustrissime Domine, sententiæ; aut diuersæ, si mania, coniecturæ, quas hæcenus de ætate Magnie Urbicæ fouerunt eruditi.

Constabat, Maxentio fuisse liberos, quorum natu maximus vo-

Ec 3

cabatur

(a) in Thesoro Num. p. 15. (b) At in Thesoro Brand. Tom. II. p. 795. post Maxentium eam collocat, eiusque uxorem, non autem Magnentii fuisse contendit: *Hic enim, inquit, cum Christianus fuerit, non est, ut Ebnizaminius, utpote VENERE VICTRICE, uxoris formam credi debeat commendasse.*

- videtur Romulus, in quo Deos relictus, quod hæc ex numis ipsius petita
testatur inscriptio: DIVO ROMULO NVBIS. CONS. Altum præ
terea habuit, si coniecturis fides, cuius æque ac matris nomen est inco-
gnitum. Itaque cum numi Magnæ Urbicæ Principem historis igitur
tam repræsentent, & nonnullorum typi, ut illius, in quo *Venus Gene-*
rix legitur, liberos eam genuisse notent, inde existimarunt, quod
Maxentio illa coniux assignari haud absurde posset. Sed facile apparet,
hoc non satis firmiter inde colligi, & coniecturam nimis esse vagam
atque incertam, ut ex ea certi nihil exculpi queat. Quam multi enim
Imperatores alii, perinde ut Maxentius, liberos susceperunt, quorumque
uxores apud Historicos non nominantur? Sic VENVS etiam GENE-
TRIX, quæ Pænum adduxit, ut eam Maxentio potius quam Magnen-
tio tribueret, nihil aliud probat, quam Principem illam liberos esse eni-
mam. Sed ex hoc minime sequitur, illam existisse uxorem Maxentii.
- Haud interim meliora apud quemquam inveni eius rei argumē-
ta. Sane sententiæ hæc si afferenda fuerit, scriptoribus tacentibus, fie-
ri id non queat, nisi auctoritate numorum, vel inscriptione vel chara-
cterum forma, vel reliqua sculptura ac conditione consimilium. Quod
post omnem investigationem iussimum est ex iis, quæ considerari merentur,
perinde ut litterarum ductus & inscriptionis indoles atque ratio. Con-
iectura vero, a viris doctissimis in medium prolata, quibus Magnam
Urbicam contendunt uxorem fuisse Maxentii, nullo horum argumen-
torum nituntur, ut facile iam ostendam.
- Imo. Pro certissimo haberi potest argumento, quod numi, cu-
ique Imperatoris, & numi coniugis eius, liberorumque, quoad ex-
ternam conditionem, characteres, inscriptiones, tum quoad litteras
quasdam subscriptas, certa præcipue ætate occurrentes, inter se conue-
nire debeant.
- Ido constat, unicuique sæculo singulare fuisse ingenium, ut
monumenta illius ætatis pro estimatione & amore præmiisque, quo
litteras & artes sunt prosecuti, quælibet in suo genere minus aut magis
excellant arte & elegantia. Secundum hanc quoque regulam, ut
observat Baudelotus in tractatu de utilitate ex itineribus capienda, &
marmora & alia indicanda sunt monumenta. Illa, numismatum instar,

reti-

retinent impressum, vt ita dicam, vestigium & characterem suæ quæque ætatis, cui originem debent. Cum itaque hoc sit certissimum, infinitisque fere & probe cognitis probatum exemplis, examinanda nunc venit ratio & conditio numorum Maxentii & Magnæ Vrbicæ, num inter se conueniant. Inspectio autem vtriusque contrarium testatur. Minime itaque dubitandum est, quin tempore cusi fuerint maxime diuerso.

Hoc argumentum in eiusmodi materiæ genere alicuius ponderis esse atque auctoritatis debet, subentiusque eo vtror, quoniam Romuli inuenio numismata, Maxentii patris numis ad amissum eo in genere similia. Igitur nec dubitationi nec difficultati locus relinquitur, p. 24. numos Magnæ Vrbicæ eadem esse conditione oportere, si creuera sint tempore Maxentii cusi.

Si forma numi ac compositio non admittatur pro argumento satis firmo, ad destruendam hanc sententiam, accedunt quedam litteræ, quæ plane eam euertunt. Eiusmodi characteres in numis mariti atque vxoris diuersi esse minime debent, hoc autem loco nihilominus sunt diuersi.

Hunc vsum vt ostendam, & maiorem vim argumento meo, ex hoc petito, addam, non abs re fuerit, pauca de hisce in medium asferre characteribus, quibus numi Imperii sequioris ætatis communiter sunt referti. Hunc vero vsum tempore Gallieni primo obseruare licet. Nonnulli tamen in numis Philippi, & M. Otac. Seueræ ipsius vxoris, argenteis cernuntur. p. 25.

In subsignatione

II
III
IIII
ε

In area
S
ε

Ff

Quod

Quod ad Gallieni numos attinet, sub quo hunc vsum obtinere coepisse vere potest affirmari, in iis insculpebantur singulae quaedam litterae, siue graecae siue latinae, pro lubitu iam in area, iam in subsignatione collocatae, vt videre licet ex hoc catalogo, petito e numis huius

p. 26. Imperatoris, quos permultos asseruo.

Litterae variae, quae in Imperatoris Gallieni & Saloninae, eius uxoris, numis aereis minimi moduli insculpiuntur.

GALLIENI
In subsignatione.

A
B
C
Δ
E
S
VI
Z
H
N
X
XI
XII
P
T

In area.

A
B
C
Δ
E
IV
V
S

VI

Z

H

IX

X

XI

N

SALONINAE.

In subsignatione

Δ

S

VI

g

Q

MS

PXV

In area

A

B

Δ

S

V

VI

Z

MP

MS

MT

PXV

POSTVMI

In subsignatione

P

S

T

In area

P

VICTORINI

In area

V

VABAEATHI

in aerea parte
numorum

Aureliani

B

Z

H

CLAVDH

Gothici.

In subsignatione

A

B

r

Δ
P
Q
T

Ε
Ζ

N
P
T
X
XI
XII
ANVS

In area

A
B
Γ
Δ

Ε

3 sic

S

Z

H

I

II

N

P

P

Q

X

XI

XII

X

XI

XII

QVINTILLI

In subsignatione

Γ

Δ

P

S

T

V

XI

XII

In area

A

B

Γ

Δ

Ε

S

N

N

Q

X

XL

Eadem litteræ maiori tamen numero in numis Aureliani occurrunt, in quibus aliæ etiam hactenus in numis nunquam vix introducti coeperunt; quæ etiam in Taciti, Floriani, Probi, eiusque filiorum duorum Carini & Numeriani numis observantur, ut hic prodest elenchus.

p. 28.

AVRELIANI.

In subsignatione

A

B

C

Γ

Δ

Ε

Q

M

N

TM

KAA

KAB

KAC

KAD

QXXI

ZXXI

In area & subsignatione.

A

P

Ef 2

Q

S

S

H

P

Q

T

IV

V

VI

VII

VII
VIII
AC
CA
CT
rC
ΔC
HG
f XXIR
Δ XXIR
I XXIR
S XXIS
S XXIT
S XXIV

SEVERINI
In subsignatione

f
Δ
ε
S
Z
VXXT
VXXI
VIXXI

In area & subsign.

S XXI
IV XXI
RS XXI
B XXIR
ε XXIR.

TACITI
In subsignatione

I
II
III

IV
V
VI
C
Δ
PXXT
SXXT
TXXT
QXXT
XXIP
XXIS
XXIT
XXIA
XXIO
XXIV
XXIVI
PXXI
BXXI
SXXI
rXXI
TXXI
M
P
Q
S
T
AA
BA
CA
XXIA
XXIB
XXIP
XXIA
XXIE
XXIS

XXIZ
XXIP
In area & subsignatione.

A
B
C
Δ
AA
ΔA
B XXI
f XXI
S XXI
Q XXI
Z XXI

FLORIANI
In subsignatione

I
II
III
XI
XII
A XXI
B XXI
S XXI
f XXI
I XXI
Δ XXI
Q XXI
ε XXI
V XXI
VI XXI
VII XXI
Z XXI

A

A XXIR	RS	Q XXI	
B XXIR	RZ	SXXI	p. 31.
III pag. 29.	KAA	TXXI	
V	KAB	TXKIT	
A	KAG	VXXI	
P	KAA	VIXXI	
Q	XXIA	SMSXXIA	
S	XXIP	SMSXXIB	
T	XXIS	In area & Subsign.	
KAA	XXIF	A	
XXIB	XXIT	C	
XXIA	XXIA	D	
XXIE	XXIQ	A LVC	
XXIS	XXIE	D LVC	
XXIVI	XXIV	S XXI	
XXIZ	XXIVI	V XXI	
In area & Subsign.	SXXT	V TXXI	
r XXI.	TXXT	VI XXI	
PROBI	QXXT	VII XXI	
In subsignatione	IXXI	S PXXI	
I	VXXI	I QXXI	
II	VXXT	I QVIXXI	
III	VIXXT	Q SXXI	
III	In area & Subsign.	CM XXIP	
V	A	CM XXIS	
A	B	CM XXIQ	
B	C	MC XXI	
C	X	PMC XXI	
D	A XXI		
RA	P XXI	CARI	
RB	B XXI	In subsignatione	
RF	S XXI	I	
RA	T XXI	II	
RE	A XXI	III	
	Ff 3	III	

IIII	KAZ	CARINI
CA	sKA	In subsignatione
KAA	9XXI	KAA
KAB	VXXI	KAB
KAT	VIXXI	KAT
KAA	STXXI	KAA
AKA	In area & subsignatione	KAE
BKA	A	KAZ
(*) T.IV. ΓKA (*)	B	EKA
ΔKA	D	ZKA
XXIA	P XXI	QXKI
PXXI	A SMSXXI	ΔKA
SXXI		VXXI
QXKI	MAGNLE VRBI-	VXXI
A XXI	CÆ	TXKI
B XXI	In subsignat.	In area & Subsign.
T XXI	SXXI	C
	SXXIT	B
NUMERIANI	KAT	C LVC
In Subsign.	KAS	F XXI
KAA	KAS	Δ SMSXXI
KAB	In area & Subsign.	S XXI
KAT	D	TR XXI
KAA	A SMSXXI	
KAS		

Eundem semper in numis horum Principum vsum cernere licet, sed ultra hoc temporis spatium non producitur; quamvis enim in Diocletiani etiam & Maximiani, & collegarum Constantini Chlorig, Galerique Maximiani nonnumquam similes litteræ inueniantur, tamen neque eodem ordine, nec tanto numero occurrunt, vt in desuetudinem abire paulatim iam incepisse facile obserues. Hæc etiam est causa, quod nouæ quædam in numis horum Imperatorum notæ sese offerunt, v. g. P. TR. quæ in Diocletiani primo aut Maximiani obtinuit, atque durauit in numis Maxentij, totiusque familie Constantine, aliorum-

rumque. Sigla vero MOST. P. MOST. S. MOST. T. MOST. Q. in Licinii & Constantini M. numis occurrentes, sub Maxentio demum in-
ceperunt, in cuius ætatis numis quam frequentissime illas inveni. No-
ta CON. & CONOB, quæ ingeniis eruditorum tantopere crucem fi-
xerunt, initium sub Constantino capiunt. CONOB. sub Hannibaliano Ponti
Rege, vnde & in aureis plerisque Imperatorum Romanorum, Hanni-
balianum infecutorum, numis, & in nonnullis primorum Franciæ Re-
gum reperiuntur. Huiusmodi characteres olim fere negligi contigit,
viris doctis in præcipuam duntaxat numismatum inscriptionem animos
intendentibus. Minime interim dubitandum censeo, quin explicatio
harum litterarum, aut ænigmatum potius, insignem antiquitati lucem
afferat, nobisque non mediocriter inseruiat ad multa, quæ ab illis depen-
dere videntur, euoluenda, quæ in sequiori ætate Imperii, quæ sæpius
caligo & obscuritas imperium tenet, notitiam nostram hætenus effuge-
runt. Illa tamen perspecta habere, fortassis conferret nonnihil ad origi-
nes rituum morumque præsentis ætatis eruendas, quæ similiter nos
latent, & quæ ab hisce temporibus deriuanda videntur.

p. 33.

Non tamen primum me obseruasse hosce characteres profiteor,
licet, ut præstantissimo Baudeloto constat, haud exiguum illorum nu-
merum, lucis ex iis mutuanda gratia, iam collegeram, priusquam ille
mecum communicabat scriptum ineditum Rev. P. Wiltheimii, in quo
eruditus hic Jesu Socius quam plurimos conquisiuit. De nonnullis etiam
sententiam suam variam tulerunt viri docti, antiquitatis periti. Sed
R. P. Harduinus omnium existit primus, qui, ut ita dicam, me præ-
uenit, atque in Sæculo suo Constantini, genus quoddam Systematis
admodum singularis ex hoc genere imprimi curauit. Nihilo tamen
minus affirmare audeo, minime illis in hac inuestigatione, tam feliciter
rem successisse, ut futura spes erat: & quamcunque partem aliquis in
diuersis, quæ exstant, opinionibus amplectatur, difficultates adhuc super-
esse incredibiles ac propemodum inuictas, uti ostensu esset facillimum.
Sed quicquid demum diuersi isti characteres significant, quibus omnia
sequioris Imperii numismata sciant, (quod hoc loco explicare non est
nostri instituti) res tamen videtur esse certissima, litteras in Numis Augu-
stæ cuiusdam semper respondere litteris, quæ conspiciuntur in numis

p. 34.

p. 35.

Impe-

- p. 36. Imperatoris, ipsius mariti. Quod, si dubitas, obseruare tibi licet ex numis Gallieni & Saloninæ, Aureliani & Seuerinæ, Constantini & Faustæ, atque sic porro. Idem quoque vsus obseruatus in numis ipsorum natorum cernitur; e. g. P. TR siue S. TR. quod ante Diocletianum & Maximianum haud reperi, sed in Constantini demum & Faustæ, ipsius vxoris, occurrit numismatibus: legitur adhuc secundum hanc regulam in numis totius illorum familiæ, in Helenæ, Constantini matris, triumque eius liberorum, Constantini Junioris, Constantis & Constantii, vti in Dalmatii quoque Constantini nepotis. Hæc characterum similitudo præterea in numis obseruatur Collegarum, quemadmodum in Diocletiani & Maximiani, Constantii Chlorig & Galerii Maximiani, Seueri & Maximini. Sic postea quoque in numis Valentiniani, Valentis eius fratris, Gratiani eius filii, hanc singularem & similem inscriptionem reperi: R. PRIMA. R. SECVNDA. R. TERTIA. R. QVARTA. Examinatis itaque litteris, quæ in area vel in subsignatione numismatum sequioris æui obuiæ sunt, facile colliges, litteras in Magniæ Urbicæ numis cum litteris in numis Maxentii eiusque filii Romuli conuenire debere, si quidem vxorem eam Maxentii fuisse volunt. Haud ab re igitur erit, characteres illos hic referre, qui in Maxentii, Romuli & Magniæ Urbicæ numis occurrunt, vt exinde colligi queat, quod haud difficulter ac me tacente consequetur.
- p. 37.

Littera siue characteres, qui in subsignatione numerum Maxentii, eiusque filii, Romuli inueniuntur.

MAXENTIVS

In subsignatione

PT
ST
TT
ANT
AQS

AQT
PTR
RBQ
REP
MOSTP

MOSTB
MOSTS
MOSTT
MOSTA
MOSTQ

Eadem

*Undem elata sunt littera in numis Romuli
eius filii.*

ROMVLVS

In subsignatione.

P. 38.

RT
RES
RSP

MOSTS
MOSTT

*Littera, quae in numis cernitur Magnia Urbica,
hae sunt.*

In subsignatione.

In area.

SMSXXI

SXXI

SXXIT

KAR

KAS

KAS

D

A

Venus Genetrix

Salus Publica

Venus Coelest.

Venus Victrix

Venus Victrix

Venus Victrix

Iuno Regina

Magn. Urbica. Aug.

Magnia Urbica Aug.

Magnia Urbica Aug.

eadem epigrapha

Magn. Urbica Aug.

ead. epigr.

ead. epigr.

TIV. 2.

TIV. 3.

TIV. 4.

Cum litterae istae in Magnia Urbica & Maxentio diversae sunt, eademque dissensio inter ipsius Romuli que eius filii siglas reperitur, non video, qua ratione eruditi opinionem veteri ulterius adherere in hoc negotio possint, compositione & inscriptione ipsorum numismatum tam manifeste contradicentibus. Quod ad me, Illustrissime Domine, attinet, usque adeo sententiam foueo contrariam, ut Magnia Urbica ex rationibus iam allatis ad aliud tempus referenda mihi omnino esse videatur: & licet ipsa historiarum monumenta cuiusdam Magniae Urbicae tamquam Maxentii vixis mentionem fecissent, neque ita tamen desisterem, aliam Principi nostrae querere aetatem, aliumque maritum, congruentem ei similitudine characterum & numerum, quibus neglectis hac in re nihil certi constitui potest.

P. 39.

P. 40.

Sententia illorum, qui Magniam Urbicam Magnentio, aut Decentio, aut denique Magnio Maximo tribuunt, tam parum verisimilis est, hisce mysteriis initiorum indicio, ut refutatione indigna videatur. Ut tamen omnino fallam esse constet, suffecerit, iisdem argumentis insistere, eademque observare methodum, qua in Maxentio usus sum.

Gg

Formae

Formæ fabricæque conditio atque inscriptio penitus diuersæ in illis cernuntur; neque illos adeo sectatores hac habuit sententia, quantum sciam. Prænomen tantum MAG. quod in nonnullis Decentii, Maximique numis obuium est, ansam præbere huic coniecturæ potuit; nihil autem hoc probat, ratione idonea & huic rei congruente constitutum. Quod ad Magnentium attinet, ad quem itidem nonnulli hanc Principem propter convenientiam nominis referre voluerunt, constat, huius Imperatoris coniugem uirginem fuisse Justinam, quæ deinde ob singularem eius venustatem, & præclaras, quibus instructa erat, ingenii dotes Imp. Valentinianus duxit. Quæcunque igitur eam in rem afferuntur, falsæ & chimericæ sunt, non minus quam prænomen Magnentia, quod nonnulli sunt commensi, ut eam hac ratione ad suam sententiam traherent, pro quo omnino tamen Magnia Vrbica legendum est, quæ pacto integrum expressum in numis nonnumquam inuenitur.

p. 42. Ad examen itaque vocatis variis, quas hæcenus de istâ Aug. eruditi fouerunt sententiis, atque ostenso, illam nequaquam posse uni ex hisce tribui Imperatoribus, cuius fuisse uxorem eam contendunt, nihil amplius restat, quam ut meliorem proferam sententiam, eamque argumentis confirmem. Simul quoque expendam opinionem P. Harduini, ostendamque, num Carino aut Numeriano, uti vir iste eruditus sentit, illa tribuenda sit; & fueritne alius Princeps, qui potius iure hanc postliminio sibi vindicare possit.

p. 43. Præmo dici queat, quod licet hæc nostra Augusta uxor Carini aut Numeriani existisset, quæ est opinio Patris Harduini, eo usque tamen semper hac de re esset dubitandum, donec inueniretur testimonium aliquod saltem speciosum, quod Carino, in cuius partem maxime vir ille doctus inclinat, eam adiudicaret. Sed quoniam nobis argumenta haud sibi ad suam opinionem tuendam idonea; quin & illa, quæ adduci ab eo potuissent, aliis sint communia Imperatoribus, omnem mihi meam confirmandi libertatem concessit. Censuræ formæ atque litterarum duo sunt in numis maxime observanda, & in eiusmodi disquisitione probe consideranda imprimis, e quibus cognosci statim possit, quo tempore Imperator aut Augusta, de cuius numo queritur, impensio præfuit. Hæc uero omnia minime sufficiunt ad discernendas, quæ

quæ aliunde esse possunt, difficultates, peculiari labore indaganda sunt argumenta, quæ magis faciant vni, quam alteri tertiæ Imperatorum, in quorum numis, ut hoc loco formæ conditio & litterarum inter se conueniunt. Quod valere in his successisse, adeoque me in hoc ipso negotio iudicasse existimo, quæ quandam certi speciem meæ sententiæ addere valeam. Tanto igitur confidentius sententiam meam publici iuris facio, quod iam eruditorum quorundam calculum tuli; & ipsemet R. P. Harduinus, cum Magniam Vrbicam proprius veræ suæ ætati admolet, aliquo modo meum adstruat iudicium. Primus enim sum, (præfiscini dixerim) qui ad hanc Principem applicui, quæ ex Veterum doctorum obseruationis sequi colligique posse videntur. Harduinum quidem, qui Carino aut Numeriano, sed priori magis quam alteri Magniam Vrbicam coniunxit, adiuuant sane & conditio formæ & litterarum in numis Vrbicæ horumque Principum inter se congruentes. Ex hoc autem vnico argumento nihil adhuc inferri potest, quod singulatim magis faciat pro duobus hisce Principibus, quam pro aliis quibusvis, quorum in numis eadem consensio formæ & inscriptionis obseruatur, atque litterarum genus, quod in subsignatione legitur, itidem simile occurrit. Donec igitur rationes afferantur, quibus Vrbicam vni potius quam alteri tribuunt, difficultates semper restant, quod de quinque aut sex Imperatoribus non minus quam de Carino idem queat affirmari. p. 44. p. 45. p. 46.

Ita consideratis sola numorum formæ & litterarum subsignatione, Principes inuenio plures, qui illam sibi coniugem vindicare possunt. Ex horum numero esset Aurelianus, nisi iam de Seuerina vxore eius constaret; itemque Tacitus, Florianus, Probusque. Rationum mearum vna hæc est, quod characteres KAA. P. X. XI. & alii eiusmodi, quorum vsus sub Aureliano demum obtinuit, in omnium horum Imperatorum numis inueniuntur, ipsamet quoque structura, ut supra iam notauimus, tam exiguo tempore non adeo notabilem admittit differentiam. Imperatores enim a me memorati, vix ac ne vix quidem decem aut duodecim annis vniuersi Imperio præfuerunt. Illorum itaque examinandæ sunt affinitates, numi singulorum cum Magnæ Vrbicæ numis conferendi, acque ita considerandum est, ut, cumam marito tribuenda sit legitimo, detegatur. p. 47.

Gg 2

Taci

antur honoribus; unde Probum liberos reliquisse constat. Tabellæ
sunt descriptæ, quam hoc loco adiuxi, elegantem Probi numum maxi-
mi moduli exhibet, qui saltem nobis ostendit, eum fuisse uxorem.
In aduersa parte caput sistitur huius Principis iunctura angustæ, ipsam
frontis vixit, quam nonnulli, quo fundamentum nitescit. Julia
Proclam appellant: hoc duntaxat affirmare possum, diuersam esse ab
sculpi curauit Cl. Sequinus; uti ad Juliam Cæsarem in gallicum elo-
gantissime translatos, obseruauit Illustris Spanhemius. Forma numo-
rum Juliae Proclæ, uti & tota compositio atque volumen, quod numis
temporum cadentis Imperii minime conuenit, a Probi numis admodum
differunt. Mihi autem videtur, ipse hic esse Probus, quem inquiror,
& Magnia Urbica illa ipsa Augusta capiti huius Imperatoris adiuncta
in raro illo maximi moduli numo, quem accurate sculpi magno studio
curauit. Huic adieci alium cum Adlocutione Probi, hactenus luci huius
expositum; cuius ectypum Lompreus, Regii Stabuli Magister, & ~~scripsit~~
mecum communicauit, tuo etiam, Illustrissime Domine, cimeliarchio,
ut cum voluptate percepi, ab eo tempore illati. Singularis ille est ra-
ritatis, & ad exponendam rem gestam, historiarum monumentis signifi-
candum nobis inferuire poterit. Nolo hic eius expositionem aggredi,
quoniam longius ab instituto me abduceret. Cum vero exemplum
mihi esset de insigni quodam maximi moduli numo Magnæ Urbicæ,
patrum hactenus cognito, expressum Versalias illud mecum apportauit,
ut ibi cum capite femine, quod in Probi numo maximi moduli occur-
rit, conferrem. Examen utriusque a me institutum præfente Cl. Oudi-
neto, coniecturandi locum mihi præbuit, quod caput Magnæ Urbicæ
in numo hoc maximo, & alterum uxoris Probi duas diuersas Principes
referat, ita oris ductus inter se haud congruunt.

Probo itaque minime tribuendam hanc Principem iudico. Ca-
rus solus cum filiis restat, ad quorum aliquem referri potest; numi enim
illi horum Principum ætatem nequaquam excedunt.

Jampridem hac de re constitui sententiam, cuius locuples mihi
testis est Cl. Baudelotus. Sex annis maius spatium est elapsum, cum
ex Numtophylacio nonnullos contemplatus numos, & in his Magnæ Ur-
bicæ quoddam exemplum subiciens, meam de ea opinionem ipsi indica-

tes. Si autem Caro Magnia Urbica tribuatur, omnia sunt plana & expedita. Tinalus enim *Veneris genetricis*, lata declarat, Carinum atque Numerianum hos duos Cari exstitisse liberos, qui Caesares, ac dein Augusti fuerunt. Hoc mirum in modum adhuc confirmatur ex auersa parte insignis numismatis Magniae Urbicae matris modeloli, cuius communicationem Croisato Juniori debeo, qui cum iudicio seligere nouit, quicquid vel vetus vel nostra aetas ostendat elegantis atque exquisiti. P. 59.

Imago sedentis, quae in auersa parte se offert, haud dubio Virtus est Dea, quam innuit inscriptio: PVDICITIA AVG. dextra porro, sinistra puram gerit hastam, a tergo adstat Felicitas, uti in aliis numis representari consuevit. Haec altera figura caduceum, pacis symbolum dextra tenet, sinistra cornu copiae, ad indicandum, veram felicitatem ex coniunctis hisce donis pretiosissimis Numinis consistere. Fob- talis eo ipso Augustus simul notare voluerunt pudicitiam, quae virtus non minus ipsi, quam toti Imperio afferret felicitatem. p. 60.

Haec paruae imagines, quae pedibus maioris adstant, Carinum atque Numerianum denotant, qui representantur tanquam fructus legitimi coniugii, quos virtus huius Principis Imperio progeniit. Tor- quei cernuntur instar multorum ad pedes Dei alicuius Imperatorum. Hac enim ratione Traianus occurrit cum inscriptione *IOVIS Conservatoris Patris Patrie*, ubi Jupiter, Colossea magnitudine expressus, pal- lium expandit super Traianum, ad pedes ipsius stantem, qui propemo- dum similis est alii numo Commodi cum inscriptione: *Jupiter Conser-uator* TR. P. VI. IMP. III. in quo Commodus etiam sub Iouis cernitur tu- tela. Populus Romanus Numerianum atque Carinum felicitatis suae auctores habere poterat; Vnde fortassis natum, quod Magnia Urbica p. 61. *Salus Publica* fuerit vocata, quemadmodum in quodam ipsius numo le- TIV. n. 2. gitur, quod ipsum, ut mihi videtur, respondet *Spei Publicae*, in auerso Cari numo obuia, ubi Carinus & Numerianus equo insidentes appa- rent. Hic insignis numus in Tuo, Illustrissime Domine, aservatur ci- meliarchio, cuius descriptionem, Gallando a Te commissam, magno desiderio orbis literatus expectat. 42-9

Tantum itaque absuit, ut Harduini opinio a mea me dimoueret sententia, ut in ea potius, quam foui atque hic exposui, mirifice me- 25. 2. confir-

confirmauerit. Magniam enim Urbicam Caro magis quam Carus, eius filio,tribuendam existimo. Aueria facies elegantissimi numismatis Magniae Urbicæ maximi moduli a me iam allati, in qua bini occurrunt (Cariatus & Numerianus) Principes, hanc difficultatem prorsus componere ac decidere videtur. Forſan & in posterum numi inuolentur alii, qui hoc de argumento pluribus nos instruent.

Explicanda adhuc restant nomina & nonnulla symbola, quæ ipsi tribuuntur in numis. Ne autem quicquam omittam, quod huic inuestigationi lucem aliquam afferre potest, adiungam quæcunque in monumentis atque inscriptionibus antiquis vestigia nominis & cognominis huius Augustæ inuenire potui.

Ornatus, quem gerit in capite trianguli figuram referentem, didema est Imperatoribus proprium, vti Baudelotus in Epistola ad Gallandum contendit, in qua multa hoc de argumento obseruatu dignissima nobiscum communicauit.

Quod ad nomen & prænomen attinet, quibus Augusta nostra in numis insignitur, neque adeo recentia illa, neque incognita esse intelligo. Nam præter varia auctorum loca, & inscriptiones, quæ illorum mentionem faciunt, reperi adhuc in numis cadentis Imperii nonnulla nobilitatis maiorum vel posterorum eiusdem vestigia.

Prænomen MAGNIAE in hisce occurrit inscriptionibus.

CVRTIA	MAGNIA
D L	T L
MVSA	METHE

p. 64

T. MAGNIVS T. L.
HILARIO FRATER
THEONI CAESARIS. AVG. L.
CORNIFICIAN.

D. ME.

D. MEMORIAE M.
CINIANI IULIANI DEF.
MAGNIA MAXIMIOLA CON.
ET SIBI VIVA PONEND. C.

NAMONIS
HEMPELL. M. F.
MAGNIAE STATIA VX.
STAT. NAMONIO
SENI MARITO OPT.
ROM. ET L. NA
MONIL EIVS LI.
PAVLINA CASSIANO
AMIC. OPT.

Grut. p. dectux. n. 6.

MAGNIA IRONIA
SIBI ET
MAGNIO F.
LIB. SVO ET LIB.
LIBERTABVS QVE
S V I S.

p. 64.

Gruter. p. dcccclxxiii. n. 13.

Ecce inuentam adhuc aliam Antequerae, Antiquerae siue Antiquariae (nomen ab eius antiquitate deductum) in vrbe Hispaniae in Regno Granatenfi, satis ob Maurorum seditionem clara. In hac inscriptione mentio occurrit cuiusdam P. Magnii, qui, summis Imperii officii functus, permagnis atque insignibus beneficiis suam affecerat provinciam.

P. MAGNIO Q F QVIR RVFO MAGNONIANO
TRIB. MIL. III PROC. AVG. XX. ET. TR. PER
HISP. BAET. ET. LVSITAN. ITEM PROC. AVG.
PER BAETIC. AD KAL. VEG. ITEM PROC.

p. 66.

Hh

AVG.

AVG. PROV. BAETL AD DVCEN. ACIE
 PŒC. AMICO OPTIMO ET BENE DE
 PROVINCIA SEMPER MERITO DD.

Gruter. p. ccccxvii. n. 3.

- p. 67. Familiam certe Magniæ illustrem olim existisse necesse est, cum Imperatores ipsi, prænomine isthoc vsi, inveniuntur, vt Magnius Maximus, Magnentius & Decentius, vti ex numis ipsorum cernere licet.

Monumenta in quibus Urbica nomen reperitur.

- Urbicæ nomen in veteribus non minus inscriptionibus, quam eius prænomén celebre est. Gruterus inter alias vnam exhibet, in qua nomen hoc prænomini familiæ Flaviæ est adiunctum, e qua originem suam traxerunt Constantini, cuique etiam fortassis ortum suum debet Magnius Maximus, sub Constantino Tyrannus, qui e familia Constantinorum sese originem ducere iactabat. Quo ostendi potest, Maximi titulum minime esse appellationem ob res præclare feliciterque gestas Constantino tributam, vt hætenus fuit creditum, sed nomen familiæ, quod in sæculo Constantini obseruauit R. P. Harduinus.

FLAVIÆ VRBICÆ
 FILIÆ SVÆ CARISSIMÆ
 FECIT
 VICTOR ET MONICA
 VRBICA PARENTES.

Gruter. p. 976.

Aliam Gruterus affert inscriptionem de Urbica quadam Christiana, vt duplex nominis Jesu Christi monogramma, in vtroque Epitaphii latere collocatum, & hæc verba: *Quiescat in pace & in nomine* produunt.

PVELLÆ VRBICÆ CON-
 JVGIDVLIC
 ✠ QVE EIVS OBSEQVIO ✠
 SEMPER NOBIS CONVENIT
 IN MATRIMONIO QVE VI-
 XIT ANNOS

P. L.

PL. M. XXX. DECESSIT DIE
XIII. KAL. JUL.

p. 69.

QUIESCAT IN PACE ET IN
NOMINE.

Gruterus p. 1058.

Mentionem Aeliæ cuiusdam Vrbicæ fecit epitaphium quoddam, in Museo Wittenio olim asseruatum. Qui Catalogum eius librorum, antiquitatumque composuerunt, annotant tantum, septem illud lineis siue versibus constitisse. Spero, illum qui hoc sibi acquisiuit monumentum, de eo plura nos esse edocturum.

Sub primis Imperatoribus viri hoc nomine & magnæ auctoritatis & eruditionis inueniuntur quamplurimi, Alios inter existit Agge-
mus ille Vrbicus, cui insignem Tractatum de limitibus agrorum, & ali-
um de Controuersis debemus. Qui regnante Tiberio vixisse creditur.

*Tres ecce inscriptiones singulares Lugduni exstantes, in quibus de Quinto
quodam Adginnio sermo est; quæ, familiam aliquam huius
nominis fuisse splendidam, produnt.*

p. 70.

I

IOVI O. M.

Q. ADGINNIUS VRBICI

FIL. MARTINVS SEQ.

SACERDOS ROMÆ ET AVG.

ADARAM AD CONFLVEN-

TES

ARARIS ET RHODANI FLA-

MEN

II VIR IN CIVITATE

SECVANORVM

II

MARTI SEGOMONI FACTVM

ANNVA

VRBICI FIL. MARTINVS

Hh 2

SACER-

SACERDOS ROMAE ET AVG.
MUNACIO PANSÀ COS.
IN CIVITATE SEQVANT
RVM
E. GALLIÆ HONORES
ET SVIS DECREVERVNT.

Sponius. p. 134.

P. 71.

III
D. M.
CALVISIAE VRBICAE ET
MEMORIAE SANCTISSIMAE
P. POMONIUS GEMELLI
NVS
IIIIII VIR AVG. LVGVD
CONIVGI CARISSIMAE
ET INCOMPARABILI
POSUIT.

Du Choul. p. 269.

Priores duæ inscriptiones pedi turris Sti Petri infixæ sunt, ea in parte, vbi hodie est cœmeterium.

Prima ad Jouem continet votum Qu. Adginnii, Sacerdotis in templo Augusti, quod ad confluentem duorum fluminum Rhodani & Araris erat exstructum.

Secunda Marti Deo consecrata est, cui singulare Segomonis cognomen est tributum.

P. 72.

Hic fortassis idem est, qui Tractatum de *limitibus agrorum* conscripsit.

Iuuenalis Satyr. VI. mentionem cuiusdam Urbici iniicit:

Urbicus exodio risum movet Atelana

Gestibus Autones: hunc diligit Elia pauper.

Martialis Epigramma 50. libri VII. Urbico cuidam, suo amico inscripsit:

Mercari

*Mercari nostras si te piget, Urbice, iugas
Et lasciva tamen carmina nosse libet.*

Sub Antonino Pio Lollius Urbicus floruit, (c) qui Dux cum exercitu missus, ut Magnam Britanniam debellaret, profligatis ac repulsis barbaris aliam exstrui curavit munitionem siue murum magnum instar aggeris, incursionibus ipsorum oppositi. p. 73.

Vetus quoddam Martyrologium Urbici meminit, Præsidis Provinciæ, sub quo Ptolemæus, Lucius, & tertius, cuius nomen non exprimitur, Alexandriae martyrii coronam adepti sunt. Urbicus hic vixit sub Antonino Pio & M. Aurelio, ipsius filio, idemque cum eo esse potest, de quo iam locuti sumus.

Fuit etiam Lollius Urbicus (d), Historicus, magni suis temporibus nominis, cuius opera nostram ætatem haud attigerunt. Floruit ille tempore Macrini atque Elagabali, fortasse filius Lollii illius Urbici, quem Antoninus Pius miserat Britannis compescendis.

A viris hisce illustribus Magnia Urbica genus ducere potuit, quemadmodum iam afferendi fortasse ipsius familiar originem debent. p. 74.

Ausonius, quarto clarus sæculo, mentionem facit Pomponiæ Urbicæ, quæ vxor fuit Iuliani cuiusdam Censoris. Affinitatem eius auctor iactat, & morum integritatem, nobilitatemque maiorum magnis extollit elogiis, uti e prioribus Epigrammatis versibus videre licet.

*Ut generis clari veterum sic femina morum,
Urbica censoris nobilitata sboro.*

Alius fuit sub Theodosio Vrbicus (e), ex Senatore ad Episcopatum Claromontanum in Aruernia euectus.

Græcū nobis restat fragmentum de noua castra metandi ratione, sub titulo: *Οὐραίνια ταχυδυνα*, quod Rigaltius notis illustratum publici iuris fecit. Hic Urbicius siue Urbicus Anastasii tempore vixit, cui, ut nonnulli existimant, opus suum dedicauit. p. 75.

Historia Ecclesiastica, & qui de Sanctis Hispaniæ scripserunt, Urbicum Burdegalensem commemorant, qui centenarius A. C. 714. prope ciuitatem Oscam in Hispania exspirauit.

Hh 3

De

(c) *Spartian. p. 27.* (d) *Lamprid. p. 100. in Diadum.* (e) *Gregor. Turronens. lib. I. p. 30.*

p. 76. De patria Magniæ Urbicæ nihil certi afferri potest, nisi affirmare velis, gente fuisse Hispanam; siue quoniam inscriptio præcipua supra adducta, quæ Magnii cuiusdam, Viri perillustis meminit, Anticyræ, in vrbe Hispaniæ fuit reperta; siue quoniam in Hispania fluuius fuit Urbicus; hodie Orbegi nomine celebris; siue denique, quod ab vrbe Hispanica fortassis, quæ Urbicia siue Urbica vocatur, traxit appellationem. Hæc vrbs iuxta Liminium siue Alambram & Saragossam sita est.

p. 77. De genere Cari, cui tamquam marito hanc Principem tribuimus, admodum inter se scriptores dissentiunt. Interim tamen ex Gallia Narbonensi eum ortum fuisse conueniunt, secuti testimonium Sidorii Apollinaris p. 400. qui ortum Cari eiusque liberorum in hacce regione collocat. Vopiscus nos edocet, vitam Cari, eiusque liberorum ante annum Christi trecentesium a Ceriliano fuisse descriptam, cuius industriam atque ingenium laudat. Vitam vero Carini singulatim Fuluium Asprianum conscripisse; sed dum nimis diligens nihil omittere studet, morosum tædiosumque.

Poëta quoque Aur. Apollinaris Cari composuit historiam. Ipsemet præterea Numerianus, Princeps ille Iuuenis tam venerabilis, qui eruditæ suæ ætatis & admirationi & æmulationi fuit, vitam Cari Patris sui contexuit. Sed de scriptis hisce omnibus, vti de infinitis fere aliis, præter acerbam illorum iacturæ recordationem, nihil amplius nobis restat.

p. 78. Hæc sunt, Illustrissime Domine, quæ veri simillima de regno, maritoque huius Augustæ inuenire potui. Nisi tempora inuidiosa permagnum librorum numerum nobis subduxissent, Historia cadentis præcipue Imperii, tam impenetrabili, in qua nunc versatur, caligine neutiquam esset obducta. Minime ad coniecturas toties confugere cogeremur, nec eo usque anniti, vt per mille ambages pauca illa, quæ de hisce nobis restant, fragmenta, tanto labore & sæpius exiguo certi fructu eruamus.

Hæc interim iactura non omnem plane spem restituendæ antiquitatis sustulit. Auxilio enim & luce, quæ e numis aliisque huius generis monumentis petuntur, infinita adhuc nobis incognita detegi aliquando poterunt.

In egregium hunc historiam restituendi finem ac scopum, Tu, Illustrissime Domine, hæc fragmenta pretiosissima antiquitatis semper dili-

diligenter inquisiisti, nec quicquam eorum negligis, quæ series a Te collectas magni iam numeri supplere, magisque exornare valent. Integras iam illas habendas esse ducere, si tuo hoc in genere desiderio non minus laudabili, quam honesto ac generoso, fines constitui possent. Series Tibi numerorum sunt ex omni sæculo, metallo moduloque admiratione dignissimæ; unde semper in nominis tui gloriam tamquam ex fonte inexhausto nova lux ad illustrandam historiam, & res præclare gestas in lucem reuocandas peti poterunt. Noluisti nimirum scientiam singularem antiquitatis, quæ polles, illorum præstantissimorum monumentorum luce destitui. Neque ego diffiteor, studium, quod in me semper fuit antiquitatis, mihi conciliaſſe amorem singularem, cuius mihi non pauca dare documenta dignatus es.

p. 79.

Quod si hæc Tibi, Illustrissime Domine, Dissertatio legenti tedium non contraxit, meo id minus labori, quam insigni amori tuo erga hoc litterarum genus attribuerim, si vero post album ab Academia nuper restaurata calculum, de tua quoque sibi poterit gratulari approbatione, iam aliorum quoque mihi suffragia promittere ausim. Præcipue vero honorificum mihi est, quod nomen tuum fronti huius opusculi præfigere humaniter mihi concessisti. Quis enim ignorat, Te in summa dignitate constitutum longius etiam alios a Te remouere ingenii fascibus: & cum Rex tuæ hoc virtuti se debere existimauit, ut propius Te sibi admoueret, nulla quantacunque encomia in Te congesta suspecta adulationis esse possunt. Ego certe, cui satis constat de virtutum & eruditionis Tuæ præstantia, quæ laudes undique Tibi contrahunt, pascor tacita voluptate, cum video dignis Te mactari elogiis, neque hoc gaudium meum vlla re vinci cupio vel æquari, quam obsequio erga Te meo, quo futurus sum

p. 80.

p. 81.

Magni nominis Tui

Illustrissime Domine

Cultor humillimus

GENEBRIERVS

XXIII.

XXIII
CL. GENEVRIERI
DE
NIGRINIANO

DISSERTATIO

Cujus ætas admodum fuit hætenus incerta; Deque aliis nonnullis
Principibus, quorum numismata multum difficultatis
faciunt antiquariis.

Edita gallice

PARISIIS MDCCIV. in 8.

P R A E F A T I O.

Viri partium studio haud dediti, hoc est, veri litterarum amatores nonnullas forte grates mihi debere se fatebuntur, quod in hac numaria, ut ita dicam, regione nullius hætenus pede tritum solum detexerim. In Dissertatione, quam mense nuper elapso typis submisi, nova laboris mei specimina edere promiseram. Jam ecce tibi nonnulla de numis Nigriniani, aliorumque Principum, qui in hunc usque diem crucem fixerunt eruditis. Animadversionibus meis in Magnæ Urbis numos non credideram adversarios me mihi concitasse. Cura enim in illis adhibita, ne quicquam veri similitudini aut regulis criticis repugnans proferrem, tutum mihi asylum a censura probabili promittere videbatur. Ad hæc suffragium versatissimorum in hoc studiorum genere virorum, quo fretus (neque enim diffiteor) hæc coniecturas luci exponere publicæ sustinui, meam eas euulgandi fiduciam magis adhuc confirmavit instigavitque.

p. 2.

Nihilominus tamen percepi, Virum quendam e Collegio, quod
sum-

summo semper honore prosequor, contra scribere instituisse; quo animo nescio. Nam, ut dubitem facit, quod differentia mea ante tres vel quatuor annos ipso praesente in ceteris quodam lecta; nihil visa est habere usque adeo spernendam, ut tam leuibus insultibus laceranda exponeretur. Ipsemet clarissimus Valens, cuius accuratissimo examini subiecta fuerat, iudicium, quantum optare poteram, benignissimum de ea tulit. Quod idem Vir praestantissimus & in hoc litterarum genere eruditissimus mihi coram significare non dubitauit. Sed magis etiam pro honore meo faciunt verba Illustris Academiae Praesidis, quibus suam de scripto Henrionii, aduersarii mei, sententiam est complexus: Nihil in eo scripto se reperisse singulare, nisi quod Auctor meam coniecturam de Magnia Urbica destruere conetur, cui meliorem non possit opponere. Omnemque fructum eius laboris eo tantum recidere, ut in pristinas tenebras idemque incertum, in quo circa hanc Augustam ante versati fuimus, denuo relaberetur. Quod sane iudicium longe magis pungere debuisset aduersarium meum; nisi illustris Abbas Bignonius, pro connata sua singulari humanitate & elegancia, suauissimis verbis illud condidisset. Haec cum ita sint, ad obiectiones Henrionii deinceps respondere haud difficile esse existimo.

Critica, ut a Doctoribus nostris accepimus, atque est haud adeo facilis exercitio. Ad eam enim feliciter ingrediendam & bono ingenio & probis moribus est opus; similiter ut recte in ea verseris, non minus p. 3. praedare a natura dotes, quam indefessum per multos annos studium requiritur. Quae cum non cuius contingant, temeritatis notam saepius incurere videas quam plurimos, qui aduersus scripta aliorum publice insurgunt. Hoc quam pulchre quadret in eum, qui meas de Magnia Urbica coniecturas euertendas in se suscepit, facile ostenderem, si singula mihi obiecta hoc loco retinere, atque ex instituto resellere constituissim. Sed nequiquam hic mihi est animus, qui ita iniurius viderer in iudicium & eruditionem peritiamque eorum, qui longam illam aduersus meam dissertationem recitari audierunt. Haud dubie scilicet admirati suab abstrusa aduersarii mei argumenta, & multiplicem eius lectionem in scripto contra me proditum. Ea etiam prius obseruari potuit in exprobratione mihi a tot scriptoribus euersa in veteris versione. Tam vero

simplicem quemquam esse quis credat, tamque innocens quodque præiudicio, ut sibi persuadeat, hominem utrinque in litteris versatum, aut antiquitatis usu tinctum, *rem Romanam* apud Vopiscum interpretari *regionem Romanam*, nisi ratio singularis ad hoc eum commoveat. Equidem imperito cuius, & a lectione bonorum scripturum alieno, facillimum fuit verba illa exponere de officiis Reipublicæ, aut negotiorum publicorum administratione. Sed officium Viri in Antiquitate non hospitis diligentioris inquisitionem desiderat; neque quicquam statuere permittit, nisi quod consultis MSS. codicibus, & eruditissimorum Criticorum observationibus ad verum loci sensum facere intellexeris.

Atque ita me gessi hoc in loco, Salmasium præclarum ducem secutus. Qui, illustri doctrina & subactis iudicio Vir, cum docuisset verbis *rem Romanam fugerunt*, intelligi *Romanam regionem*, suburbicariam adiungit; aliter si illa exponantur, sensu omnino destitui. *Quod aduulgatum*, inquit, *huius loci lectionem attingit, romanam rem fugerunt, præsumptum & absurda est*. Hoc autem opido singulare, quod, vix audito amore, Vir, qui aliorum Aristarchum agere instituit, *regionem Romanam* accipit pro ditione extra Italiam. Cum vero arguit, hoc me sensu interpretatum esse Vopiscum, iudicium hoc in negotio erit penes eruditos, qui nostrum rectius personam suam egerit. Observatio denique sabiunda de iuuentute Magnæ Urbicæ, quam ex facie ipsius apparere vult, in annis huius temporis, nullius esse ponderis potest.

Quis præterea in numis adeo hospes est, ut ipsum fugiat, in maxima numorum huius Augustæ parte, quemadmodum in illo etiam, quem hic delinquare curavi, ea conspici Urbicam ætate, qua mater Carini & Nurneriani esse optime potuit. Eiusdem farinae sunt, quæ panno Henrionius obiicit de binis Principibus, qui ad pedes stant feruæ, in panno maximi moduli sedentis. Quæ fide vel qua antiquitatis intelligentia affirmat, figuras binas toga virili indutas, tenellulos notare infantes? Num adeo singulare est, ipsos Imperatores parua eiusmodi statura; eodemque habitu conspici maioribus Deorum imaginibus adstantes? Qui vel in transcurso euoluerit libros de re numaria tractantes, vel obiter Numophylacia inspexerit, facile observabit, quam vano, etsi prodigioso conatu, & inquit, Minerva, Henrionius gestit in hoc argumento cornicum oculos effodere. Traianus Ducis Arichotani, Jovis pedibus adstans cum incri-

CONSERVATORI PATRIS PATRIAE; Aversâ M. AVR. CAR. adhuc quidam Cæsaris; sed Tribunitiam potestate insigniti facies, in qua Princeps sit vna cum Vero ad pedes maioris imaginis stantis, utraque singulos regentes utrinque adiunctus cernitur, addita inscriptione: **CONCORDIA;** Commodus eadem, quæ Traianus, ratione expressus & vndique notus; Alex. Severus, qui, uti percepi, apud Cl. Boscum existat; Diocletianus, quem ipsemet asseruo; & Maximianus denique in Cimeliarchio celeberrimi Baudeloti, satis evincunt, parum iis inesse solidi, quæ Henrionius mihi obiecit. Jam p. 60. nonnulla horum exemplorum attuleram, ad quæ nihil ille respondit. E contrario infinita alia attulit in medium, verè, ut toti prope congregationi visa sunt, ieiuna ac puerilia. Quod si aliquando inuentis feliciter verioribus meæ cedere iubebuntur coniecturæ, saltem minutis huiuscemodi, quas iste mihi obiecit, haud evertuntur. Neque mihi persuadeo, incerta Henrionii tantam, quam sibi promittit, fidem apud antiquitatis peritos esse adeptura, aliumve Imperatorem Caro in hac controuersia præferendum.

p. 6.

Adeo de iure huius Principis in Magniam Urbicam persuasus sum, & quæ contra aduersarius meus opposuit, tam parum homines mouerunt, ut noua potius argumenta, cum Academia exirem, pro mea sententia mecum communicata fuerint. Carini adhuc Cæsaris numismata satis demonstrant, fuisse quandam Principem, Carini post euectionem ad Imperium coniugem. In aduersa numi parte M. AVR. CARINVS NOB. CAES. legitur, at in auersâ facie vel MONETA AVGG. cum solenni typo, vel VIRTVS AVGG. cum binis figuris, vel denique PIETAS AVGG. cum vasis sacris. Hiæ Augustus atque Augusta nequaquam alii quam Carini pater materque intelligi possunt. Alius insuper singularis raritatis numus in Cimeliarchio Cl. Bodeloti maiorem adhuc fidem meæ sententiæ facit. Cæsarem enim tantummodo salutans hunc Principem, tres eius tempore vixisse Augustos innuit. Circa caput ipsius leguntur verba: IMP. C. M. AVR. NVMERIANVS. NOB. C. at in auersâ parte VIRTVS AVGGG. cum binis figuris, in area extant litteræ E. Δ. & subsignatur XXI. Cum itaque numi Carini Cæsaris duos Augustos prodant, qui minime pro aliis, quam pro Caro eiusque vxore habendi sunt; Hisce coniecturari licet, Carinum Caro

p. 7.

ad hac superficia ante Numerianum fuisse Augustum. Namque in hoc
decorati Principis eo tempore usus. Et non sine auctoritate
eodem trium Augustorum scriptio, eodemque in alicuius a. a. et
subscriptus numerus XXXI. in Carini numis reperitur. Quocirca
ex his colligere legenti placuerit, difficile tamen illi erit coniecturam
euertere. Ad quemcumque etiam Imperatorum hanc referre ali
laborabunt Augustum, quam vero me marito suo vindicasse existimem,
nihilominus fatebuntur, tutissimam hanc viam primam me traxisse, &
indicasse, nec difficile mihi fuerit demonstrare, quod omnino erant, qui
tunc ab hac via discesserint.

Denique veritati consentaneum haud est, quod cognitum iam fuerit & argumentis idoneis comprobatum, Magnam Vrbem non existisse vxorem Maxentii, vt sua fide affirmat Henrionius. Etenim hunc vsque diem post memoratum Principem eam collocarunt duces in descriptionibus cimeliarchiorum, quae ab aliquot annis vel impressae sunt, vel ineditae adhuc delitescunt. Pro certo etiam affirmare possum, quod ante meas hoc in argumento obseruationes nec ipse Henrionius quicquam certi exploratum habuerit. Itaque non erat operae pretium, nota fere dissertatione mea se iactare, & suam exornare diatribam; neque quicquam deinde dignum habere, quod nos ipse deceat. Quis enim ferat, quod de Tacito Imp. assert ad destruenda verba Vopisci huc adducta? Tradente nimirum Vopisco, quod *Tacitus uxorem generis sui non est passus*, Henrionius ex his verbis colligi posse putat, eam generis vsam fuisse, quoniam hoc ipsi ab Imperatore fuit interdictum. Sed quis non cernit, tam male illum intellexisse auctoris verba, vt ipsa non videatur legisse? Itaque iuvat adnotare, quod si tam fideliter *maxime* in loco descripsisset quam in pluribus aliis fecit, nequaquam locus ei fuisset faciendae degressioni ad propositum suum parum necessariae, in qua auscultanda toti coetui tedium oboriri videbatur. Quae praeterea de PVDICITIA in numo maximi moduli notat, vt ostendat, illam nequaquam conuenire matri duorum eae tate Principum, qua fuere Carinus & Numerianus; nihilo magis namque criticum, neque magnam in numis peritiam arguunt. Regulae hanc in rem vniuerse propositae, sunt *maxime*, & quis nescit, PVDICITIA itidem reperiri in numis Maximianae.

ut, de Otacilla acq. Hecrotilla, quibus in istis pluribus Imperatorum
Non possum, inuicemque, quin etiam quousque verba de argumen-
to addam, quibus deinde et de cognate capitis potest voluit meus ad-
uersarius. Nihil enim potuit falsius dici a viro, qui numerorum singula
nocturnam profectur: Scilicet tegmen illud cum indolis, ut hanc Prin-
cipis aliam quam Aureliani Facii vel Floriani statum referendam
esse negaret. Contendit enim rationem illius modumque mutatum sub
Probo, quoniam bini rami ex lauro in fronte femine (ipsius, ut creditur,
uxoris) occurrunt, & Theodora eodem capitis tegumento orna-
te esse videtur. Sed numi nostri perspicue eum erroris arguunt, nam
Galeria Valeria post ipsam Theodoram eodem, quo Magnia Urbica, or-
namento in maxima parte suorum numerorum inuenitur.

p. 9.

.1. q.

.2. q.

p. 10.

Quæ porro sua fide annotat de ratione, qua Augusti dignitas
conferri consuevit, non adeo sunt magno iudicio suspecta, neque Hen-
rionius ea est auctoritate, ut eius verbis fides statim habenda sit. Cete-
rum Cl. Baudelotas, quem in presenti argumento citavi testem, quem-
que hoc loco perstringere forsitan tacitus voluit, scilicet hoc proderet,
quando hanc questionem examine duxerit, opera pretium. Nullo
negotio enim ipsi ostendet, Elagabali exemplum, quod ex libris, non ul-
lis, qui rem numariam tractant, hausit, in quo JULIA PAULA Prin-
cipis auctoritate Augusta appellatur, haud magni esse ponderis. Ne-
que Henrionius oculis usurpauit primitiuum locum, e quo verba sunt
defumta; quæ, si genuino sensu explicentur, affirmationi aduersari, non
temeraria nequaquam fauere possunt. Sed voluminis res esset, si singu-
la eius commenta refellere aggrederer.

Hoc vnicum miror, quod inuidia ac nimio, ut omnibus patuit,
acerba in me ferendæ censuræ studio ductus, non inlitterit viam, a me
p. 58. indicatam, qua nonnulla ex incertis suis firmiora saltem reddere,
atque magis in rem suam trahere potuisset. Dixeram ea in pagina,
Magniam Urbicam cum maiori veri similitudine, ac minoribus difficul-
tatibus obstantibus Numeriano potius posse quam aliis attribui. Equi-
dem rationes huius mee sententiæ eo in loco dissimulaui, itaque qui
scriptum Henrionii recitauit aulicauit, miratus est haud dubie, has a

que non sine produbus in medium. *Aliter* Hæpæculis. *Quid* Sædam mentio fit de Numeriani filio Basilico, atque in presenti Dissertatione consistatur propona haud iniquissimum, quod Nigritianus, cuius nuni certissime sunt huius temporis; *atque* Numeriani filio videatur.

Hæc ni fallor sufficiunt, ut constet, censuram dissertationis de Magna Urbica fundamento ac verisimilitudine carere. *Quæ* scis esse possunt hæcenus allata meæ observationes, e quibus de nota aliqua illa censura lector iudicium ferat.

p. 1.

Clarissimo ac Prestantissimo

V I R O

BAUDELOTO de DAIRVAL,

Causarum in suprema Regis curia Patro. r.

EN Tibi, Vir clarissime, nonnullas animadversiones meas in Nigritiani, quæ nobis restant, nungismata, de quibus nihil hæcenus dictum mihi videtur, quod solidis firmisque argumentis non possit everti. Hæc observationes tuo debeo consilio, quo instigatus quotidie, *relictas* colligo spicas agri, e quo amplas iam messes eruditi quam plurimi retulerunt. Equidem multiplicatis in diem hoc in genere operantibus, inconsultum fere dæxi, meas de nonnullis cadentis Imperii *numis* cogitationes in publicum emittere. Non ab re enim existimabam, *meas* iam pridem ab aliis occupatas esse inuestigationes. Sed cum nihil hæcenus eiusmodi prodierit; sed mihi, uti videtur, integra relictæ sit hæc materia pertractanda, coniecturas a Te approbatas luci exponere audeo me posse confido. Documenta singularis tuæ in hoc genere eruditionis ac peritiæ iam pridem publice testata, nec minus tot eruditæ ac curiosæ observationes, quas indefesso studio quotidie profers, satis declarant, quanti tuum in hoc argumento faciendum sit suffragium. Neq; Te ego solus huiuscemodi effero laudibus; Vir clarissime; verum haud exigui mihi honoris esse duco, quod hoc ipso prodam, quam artis vinculis

culis tibi per manus decennio spatium fuerim obstrictus, & quantum in
Bibliotheca tua ac cimeliarchio, & ex tua maxime consuetudine pro-
fuerim.

Minime Te latet, Nigrinianum quoque scriptoribus fuisse non
 minus incognitum, quam Magniam Vrbicam, de qua nuper meam sen-
 tentiam Orbis erudito impertii. Historiarum monumenta, quæ singu-
 latim vitam huius Principis nobis enarrare debuissent, vix nonnullorum
 eius familiæ annotant nomina; quibus vero in locis mentio ipsius ad-
 huc occurrit, ratione hoc fit parum certa explorataque, adeo ut ab-
 que sollicita inquisitione cognosci omnino non possit. Tempus itaque
 ac ætatem huius Principis indagaturo non ab historia, sed à numis,
 quæ nobis restant, sumendum est initium. Monumenta, quæ detegen-
 da mihi Magniæ Vrbicæ nuper inseruierunt, etiam fortasse opem ferent
 ad tempus Nigriniani certum definiendum. Consultis itaque huius
 Principis numis, nonnulla, ut spero, siue de vita, siue de morte ipsius
 in Historicis detegere potero.

Præquam vero ad singulas coniecturas meas descendam, examinandæ veniunt nonnullorum antiquitatis peritorum sententiæ, quas de credita ætate huius Principis foverunt.

Occo, ut mihi videtur, primus omnium exstitit, cui Nigriniani numos debemus. Hic existimauit, illum imperante Constantio vixisse, eundemque esse cum Consule Nigriniano, Sergii collega, quo tempore Constans a Magnentio fuit occisus. Varii illa tempestate per Romanum Imperium hinc inde exorti motus huic coniecturae non leue pondus adiciere videntur; neque sola si Historia consulatur, huic opinioni adeo aduersa inuenietur. Vicissim consideratis forma typisque numorum Nigriniani, collatisque deinde cum Principum numis, qui tempore Constantii aut Magnentii regnarunt, iudicari facillime poterit, Nigrinianum, de quo hic nobis sermo est, neutiquam eum esse consulem, qui sub Constantio fasces consulares gessit; hunc vero ad summum posteris familiae Principis illius annumerandum esse, ac reuera Nigriniani, qualescunque turbæ sub Constantio fuerunt excitatae, nullas in illis fuisse partes. Quae abunde probari queunt ex vniuersis

disputatis in dissertatione de Magna Urbica circa compositionem & interpretationem inscriptionum.

TIV. n. 2.

- Inscriptio sane numerum huius Principis: DIVO NIGRINIANO, ac corona radiata cinctum caput, nec non aureis parvis CONSECratio temporis filiorum Constantini haud amplius conveniunt. Mos Imperatores, ipsorumque filios hac ratione post obitum consecrandi, & corona radiata, quae hic cernitur, tunc iam obsoleverat, nec duravit ultra tempora conversionis Constantini.

Secundo. Characteres KAA in numerum Nigriniani subfiguratione reperi, qui probe omnino considerandi sunt, non amplius in numis regnante Constantio, Constantini filio, culis obferuantur.

p. 5.

Tertio. Forma & conditio numerum Nigriniani cum numis Constantii non convenit. Tria haec in numis horum Principum tam diversa Nigrinianum ipsum produunt minime fuisse Consulē & Collegam Sergii. Celeberrimus quoque Trifanus, qui eo saeculo vixit, quae istud studiorum genus iam maiori cura, quam tempore Occorrit, illustratum fuerat, hanc eius sententiam neutiquam amplectendam censuit. Ait enim, loco cuidam Zosimi innixus, Nigrinianum sibi videtur filium Alexandri, in Africa Tyranni. Nimirum Zosimus narrat, Maxentium in Africam traicere parantem, ab Alexandro, Prouinciae illius tum praefecto, filium ipsum obsidem fidei desiderasse. Sane, inquit Trifanus, Alexandro filius fuit iam adultus, facieque venusta atque iuuetudo. Sed cum nec historia hunc Principem Iuuenem commemoret; Nigrinianus vero, cuius nomen itidem est incognitum, in numis suis omnibus non absurde respondeat imagini iactati Alexandri filii, quae est apud Zosimum; Trifano in mentem venit existimare, hunc Nigrinianum esse filium, idque tanto magis, quoniam in numis huius Principis characteres KAA inueniuntur, quos, Antiquitatis sui saeculi peritissimos scriptores, de Carthaginensi ciuitate interpretatus est. Haec enim sunt argumenta, quibus permotus hanc suam sententiam aliorum assensione dignam censuit vir iste eruditissimus; quae etiam tamquam veri simillima in hunc usque diem fuit acceptata. At quantumcunque speciosa haec visa fuit opinio, minime tamen intelligo, quae ratione animo, circumspice certi aliquid hac in re inquirenti gratificare valeat. Ipse quoque

p. 6.

Trifanus

Tristanus, cui ob quamplurima felicissime inuestigata non mediocriter obstricti sumus, eam veluti leuem duntaxat coniecturam, cui hec ipse multum fidei habet, nobis proponit. Eam itaque destruere haud erit difficile, si tantum obseruemus, quod illa ipsa Tristani argumenta, ob quæ Octonis sententiam reiiciendam esse putat, itidem nobis ad suam euertendam inferuire possint, quoniam vtriusq; eadem fere est ratio. Conditio sane numorum Nigriniani cum numis Alexandri aut Maxentii non ita congruit, vt ex eo affirmari liceat, Nigrinianum horum Principum ætate floruisse; typi e contrario, inscriptiones & characteres in illis occurrunt nimis diuersi, vt aliam quam Alexandri ætatem indicent, nedum vt filio-eius tribuendi videantur. Noster Princeps si Alexandri esset filius, non formam tantum atque indolem, sed metallum quoque, quin immo ipsos characteres in numis vtriusque sibi inuicem consimiles obseruaremus. Hanc methodum alibi propositam magnam cum primis p. 7. veri speciem habere hoc loco profiteor. Numi enim Principum, qui eodem tempore regnarunt, iisdem vixerunt legibus, suamque potestatem in vnum eundemque populum exercuerunt, quoad compositionem, inscriptiones, characteres, & alia singularia ab vfu huiuscemodi dependentia, communiter inter se conuenire debent. Itaque si obseruentur varietates in numis Principis ob diuersos, in quibus signati fuerunt, locos, eadem etiam in ipsius filiorum numis occurrent. Superfluum enim fuerit hic añotare, numos certis Romani Imperii prouinciis percussos non eiusdem esse indolis, quam qui e Romanis prodierunt officinis. Constat siquidem inter eruditos, quod Græci peculiare vfi sint ingenio, & numi in Aegypto & Hispania signati plane forma differant, nec minus numi Coloniarum. Sed hæc, a singulari vfu dependentia, haud valent destruere, quæ de numorum forma vniuerse attuli. Sufficit numos prouinciæ cuiusque conuenire inter se, & formam peculiarem referre pro ratione temporis & loci, quibus fuere percussi.

At enim Nigriniani numismata conditionis sunt ab Alexandri p. 8. numis, cuius fillum viri docti eum faciunt, perquam diuersæ, neq; cum numis Principum, qui post illum regnarunt, vllam similitudinem præ se ferunt. Hoc facile patet vel vtcunque hoc mysteriorum genere initiatis, iisque qui veritati cedere non dubitant. Hoc fundamento nixus

Kk

haud

haud amplius mihi persuadeo, assentiendum esse sententiæ, cui tunc ipsis numis petita argumenta possunt opponi. Ac Tu quoque, Vir clarissime, lubenter mecum fatebaris, siculneis eam niti argumentis, cum primum meam Tibi opinionem significarem. Vltcrius nempe asurgendum esse, numisque ipsis coram inspectis inuestigandum eaque in ætate subsistendum existimo, quam conditio & forma illorum indicat, & quo characteres KAA, in numis Nigriniani obuii, numismatibus Imperatorum insculpi consueuerunt. Minime Te latet, Vir Præstantissime, has litteras primum sub Aurelio cœpisse subsignari, atque hoc continuatum regnantibus Tacito, Floriano, Probo, Caro eiusque filiis. Hanc ob causam iuxta ea, quæ alibi obseruauī, Nigriniani numi ad istud temporis spatium, quo Imperio hi præfuerunt Principes, omnino reducendi sunt. Neque enim illorum Imperium, quod decem circiter annis durauit, vsus litterarum, quas dixi, subsignatarum exco-

p. 9. fit. Nil igitur amplius restat, quam definire, sub quonam horum Principum Imperator fuerit Nigrinianus declaratus, (si detur eum rebellasse, quod postea examinaturus sum) & a quo post obitum inter Diuos relatus.

Cum hæc historiæ pars sine singulari multarum rerum discussione haud probe illustrari queat, arbitratus sum, eo me in negotio haud felici posse successu uti, nisi persequerer singulos motus, qui sub Imperatoribus iam memoratis acciderunt. In variorum itaque Tyrannorum sub Aureliano ortorum commemoratione Zosimus refert, Imperatorem hunc victa Zenobia simul Orientem deseruisse, simul Apsum, motuum qui præcesserant auctorem, in hoc elaborasse, ut Marcellinum quendam in partes suas perduceret, & diademate ornaret.

Hunc Marcellinum in Mesopotamia reliquerat Imperator, ipsique Orientis crediderat administrationem. Hic Præfectus iussus ab Apse sententiam animi declarare, rem eo usque traxit, ut Imperatorem de eo certiolem facere posset. Interim Palmyreni Antiochum quendam purpura induebant, & vrbe Palmyra sese tuebantur.

Vopiscus quoque motus cuiusdam horum mentionem facit, qui diuersus tamen esse potest ab isto, cuius Zosimus loco iam dicto meminit. Equidem nec Marcellinum nominat, neque Antiochum, qui Impera-

Imperatoris sumere dignitatem; sed de de SANDARIONE & ACHIL- p. 10.
LEO ibi loquitur. En Vopisci verba: *Palmyreni*, inquit, qui iam victi
atque confusi fuerant; Aureliano rebus Europensibus occupato, non medio-
criter rebellant. Sandarionem enim, quem in presidio illic Aurelianus
posuerat, cum sexcentis sagittariis occiderunt, Achilleo parantes Imperium.
Verum ideo Aurelianus, ut erat paratus, ex Europa reuertit; atque urbem,
quia ita merebatur, evertit.

Nonnullis visum est, Zosimi Antiochum Achilleumque Vopi-
sci, unum eundemque fuisse Principem, sub duobus diuersisque nomi-
nibus. At enim cum nomina sint inuenta distinguendis hominibus,
verisimilius mihi videtur, ipsos veluti diuersos distingui oportere, nisi
forte e duobus istis nominibus alterum sit prænomen.

p. 11.

De alio adhuc Tyranno Firmo siue Firmio idem Vopiscus refert,
quod in Ægypto eodem fere tempore caput extulit, quo iam memo-
rati insurrexerunt. Interim res per Thracias Europamque omnem Aure-
liano ingentes agente, Firmus quidam extitit, qui sibi Ægyptum sine insi-
gnibus Imperii, quasi ut esset ciuitas libera, vindicauit.

Hic, ut videmus, negat Vopiscus, Firmium Imperatoris siue
Augusti usum fuisse titulo, id enim sibi volunt verba: *Sine insignibus*
Imperii. Sed alibi hanc suam sententiam retractat, & auctoritati ce-
dit numismatis in honorem huius Principis percussis, quod Archontius,
Vir illa ætate non indoctus ei monstraui, in quo Firmius sibi tribuit
nomen Imperatoris atque Augusti: *Contra ego mecumque Rufus Celsus,*
C. Julianus & Sossianus contenderent dicentes illum & purpura usum & per-
cussa moneta Augustum esse vocitatum. Quin etiam numos eius Seuerus Ar-
chontius protulit.

Locus iste notatu dignissimus est, quippe qui utilitatem veterum
monumentorum ad historiam illustrandam conceptis verbis prodit, & p. 12.
ostendit pretium, quo cura studiumque virorum, qui ea colligunt,
compensetur.

Præterea in Aur. Victore Septimium quendam inuenio, qui in
Dalmatia contra Aurelium insurrexit, sed paulo post a suis fuit inter-
emptus. Huius tempore apud Delmatas Septimius Imperator effectus, mox
a suis obtruncatur. Hic Septimius idem est haud dubie cum Epitimio

K k 2

Zosi-

Zosimi, vti nomen illud apud hunc corrupte legitur. Huic vero Zosimus (a) adiungit alios binos, quibus singularem nullum assignat prouinciam. Eodem tempore venerunt in suspicionem rerum *Monetae* *Septimius* & *Urbanus* & *Domitianus*, statimque deprehensi penas dediderunt. Post has Septimii in Dalmatia turbas, rebellionem monetariorum Romae ortam Aur. Victor collocat. Hoc tempore in urbe Roma Monetarii rebellarunt, quos Aurelianus Victor ultima crudelitate compescuit. Ex singulis, quæ de turbis hîcæ haftenus attuli, minime apparet, Nigrinianum auctorem fuisse yllius horum motuum. Capita enim vniuscuiusque hic nominata sunt, & quod ad monetarios attinet, constat, Felicissimum, numerum Romæ Præfectum, ad res nouas eos excitasse. Ipse Suidas Principis nomine illum insigniuit, quo indicari videtur, quod Imperatorem se saluturum iusserit. *οηλινισμὸς ἔρχεται ἐπὶ Ἀυρηλιανῷ τῷ Καρδίῳ.*

p. 13.

Post obitum Aureliani amplum inuenitur spatium, ad quod referendus videtur Nigrinianus. Constat enim, hoc interregnum ad electionem vsque Taciti Imperatoris septem aut octo mensibus durasse. Non absurde itaque affirmare licet, Nigrinianum hoc vsum fuisse tempore, quam maxime sibi fauente, & in prouincia quadam, cuius ipsi commissæ præfectura erat, Imperatorem se declarari passum esse. Simili fere occasione Hadrianus, a militibus suis ad Imperii fastigium euectus, non expectato mandato aut assensione Senatus, litteras statim ad Amplissimum illud collegium scripsit, Imperatoris sese suscepisse dignitatem, quoniam sibi optime constaret, Rempublicam absque Imperatore diu subsistere haud posse. Non sine ratione igitur fortassis motus a Nigriniano excitati, ad hoc tempus referri possunt. At enim conceptis verbis Vopiscus: *Ergo quod rarum est*, inquit, *& difficile fuit, S. P. Q. R. perpeffus est, ut Imperatorem per sex menses, dum bonus quæritur, Respublica non haberet*; Quibus hæc deinde subiungit: *Que illa concordia, quam grauis Senatus auctoritas fuerit? Nullus vsquam tyrannus emerfit.*

p. 14.

Donec itaque non contraria inueniantur argumenta, verbis huius auctoris fides interim habenda est, loco in primis, quo tam diserte illud affirmat, & ipse testatur, se hoc mirari. Quantacunque vero hæc fuerit concordia milites inter atq; Senatum; nihilominus tamen in

terre.

(a) Zosim. lib. 1. cap. 49.

terregnum hoc, quod per sex aut octo menses durauit, Reipublicæ admodum fuisse perniciosum, merito affirmaueris. Monarchia enim sitæ Regnum sine capite haud diu subsistere potest, vt non magnas multis & ingentibus turbis præbeat occasiones. Quis non lubenter sibi persuadeat, longo eo, quo de Imperatoris electione solliciti erant, tempore, illos, quibus nec ingenium, nec defuit ambitio, summam hanc obtinere potestatem, omni studio allaborasse; postquam autem intellexissent, Senatum serio de eligendo Imperatore cogitare, vnusquisque pro instituto factionem suam prosequi incipiebat. Magna igitur hæc, cuius Vopiscus meminit concordia, ab vna extremitate ad alteram mox iterum delapsa est, vndique motus obseruati, & ignis v't a sex menses elam nutritus atque occultatus, in magnas Romano Imperio flammæ celerrimè erupit. Vix enim electo Tacito variæ variorum factiones contra eum insurrexere, multasque ipsi parant insidias. Vopiscus p. 15. ipse: *Interemptus est, inquit, insidiis militaribus, vt alii dicunt, sexto mense, vt alii, morbo interiit. Tamen constat, factionibus eum oppressum, mente atque animo defecisse.* Equidem nec auctores, nec causam horum motuum idem Vopiscus annotauit; at Zosimus atque Zonaras hac in paulo accuratiores, initio referunt, quod Tacitus ex cognotis suis quemdam Maximinum, Syriæ Præfectum constituerit. Hic, qui in opidorum Magistratus speciem quamdam tyrannidis exercebat, coëgit illos, vt res nouas molirentur, & cum aliis turbulentis, qui ex conspiratione contra Aurelium supererant, sese coniungerent. Interimebant itaque Maximinum, persequebanturque Tacitum, eundemque ex bello aduersus Scythas sitæ Gothos reducem gladio confodiebant. Expeditionem sane aduersus Gothos intelligendam esse auersa numi huius Principis, quem penes me asseruo, facies confirmare videtur, in qua hæc occurrit inscriptio: VICTORIA GOTTHICA. Fortassis etiam suspicari licet, Nigrinianum hisce interfuisse turbis, ac ductorem certæ cuiusdam cohortis extitisse. Sed Zosimus Nigrinianum huic tempori abiudicare videtur, post obitum Taciti Imperium fuisse referens Probum inter ac p. 16. Florianum diuisum. Probus tenebat Syriam, Phoeniciam, Palæstinam, totamque Ægyptum. A Floriani autem partibus stabant quæcunque a Cilicia ad Italiam vsque regiones & trans Alpinae Galliaque & Hispania,

nia, Anglia, totaque cum Mauritania Africa. Post relationem tam exactam num verisimile videtur, nihil eum dixisse etiam de Principe, qui aliquas harum Prouinciarum Probo atque Florianus præcipuissent? Nonne potius credendum est, Nigrinianum sub neutro horum Principum caput extulisse? Constat Tibi, Vir clarissime, nullum existisse Principem præter Gallienum, sub quo plures motus, plures turbæ, ac plures quoque tyranni fuerunt. Quot prælia ipsi sub initium statim Imperii erant committenda? quot rebellarunt populi? quot excursiones in omnes vndique exteriores Imperii oras hanc ob causam sunt institutæ? Quot victi tyranni, & ad pedes ipsius prostrati Reges? Vt facile constabit ex recensione singulorum tumultuum sub hoc Principe ortorum, quam pro instituto meo adiungam, ne quid ex hisce omnibus omittam, quæ præsentī inquisitioni lucem quandam afferre possunt.

- p. 17. Florianus vix in Occidente a militibus Imperator salutatus fuerat, cum eodem tempore Probus quoque a suis in Oriente proclamatus est. Copiis igitur ab vtraque parte ad conflictum communem deductis, in Gallia magni excitati sunt motus. Post Taciti mortem foederati statim Franci, Burgundi, Vandali aliæque Germaniæ gentes quam plurimæ in Galliis, haud parui momenti ciuitates septuaginta vi occupauerunt. Quibus in auxilium Probus appropinquans, deuicta prius prope Tarsum Floriani manu, & administratione Orientis tradita Saturnino, infinita cum barbaris trans Rhenum prælia commisit, infinitosque ex illis occidioni dedit. Semnonus, Princeps cuiusdam inter hosce populi, eiusque filius cum aliis capitui ducebantur. Zosimus, qui solus hoc nobis retulit, addit narrationi victoriæ memoratæ, Probum minime duos hosce Principes morti tradidisse, sed deinde potius, icto populos inter, quos deuicerat, foedere, liberos eos dimisisse. Ignosces mihi spero, Vir clarissime, breuem hanc digressionem, non penitus facientem ad meum propositum, quemadmodum & alteram hanc, a qua ægre mihi queo temperare ob singularem Probi numum, qui Zosimi (b) verbis de victoriâ a Logionibus reportata fidem conciliare videtur.
- p. 18. Numus iste, vt Tibi compertum est, in cimeliarchio asseruatur Focalti, Viri Illustrissimi, & antiquitatis studiosissimi, cui vtraque Respublica ciuillis

(b) Zosim. I. 67.

ciuilis & litteraria quam maxime obstricta sunt. Pars numi aduersa inscriptione circa caput Probi galea tectum gaudet: VIRTVS PROBI AVG. Ipsemet vero Princeps dextra hastam humero innixam tenet, sinistra clypeum, cui milites, scutis suis capita tegentes, insculpti cernuntur. In auersa legitur: ADLOCVTIO AVG. Probus in cliuo, seu sublimiore loco collocatus, milites suos ex veteri Ducum exercitus consuetudine alloquitur. Ad pedes ipsius duo cernuntur capitui, vincis post tergum manibus, & milites cum militaribus signis. Duo inter ceteros praesto sunt viri, altera manu capitium quisque suum ducentes, altera vero frenum comprehendentes equi, in quibus scilicet captiui fuerunt adducti. Hoc modo illos coram Imperatore sistunt, qui sententiam de iis ferre videtur. Dexter barba promissa, sinister est imberbis, quod, vt ego mihi persuadeo, Semnoni eiusque filio satis conuenit. Haec gloriosas expeditiones aliae secuta sunt quam plurimae aduersus Burgundiones ac Vandalos, illorumque Principis Igillii capituiuitas, & leges, quas populis Germanis, eorumque vicinis maximam partem imposuit. Ab eo tempore constat, multos variorum populorum Reges aduenisse, qui aut clementiam, aut tutelam opemque huius Imperatoris implorant, vt in numis a Cl. Patino & Abbate Campensi publicatis, atque in veteribus, qui nobis supersunt, scriptoribus obseruatur. Probus interim haud minori fortuna de domesticis, qui ipsi erant debellandi, hostibus triumphauit. Jam quarendum est, num Nigrinianus noster inter hosce inueniri possit. Imperator pedem ex Oriente vix mouerat, cum Saturninus, ab ipso in Syria relictus, rebellaret, purpuramque indueret; Sed mox & ipsum & Palphurium Vopisci, & Zosimi Lydium, Duces praedonum, Isauriam deuastantium egregie vltus est Probus. Attamen insignis haec fortuna, diuinitus conatibus illius adspirans, adeo non deterruit Bonosum atque Proculum, vt copias potius in Gallis quam plurimas contraherent. Cum hisce per milites suos, quibus praerant, Imperatoris titulo auctis, Probo longum fuit graueque bellum, priusquam eos debellaret. Zosimus (c) de alio praeterea Tyranno agit, qui eodem fere tempore in Anglia insurrexit. Narrat enim, hunc ex commendatione Victorini, Probi amici, huius regionis Imperium

(d) Zosim. p. 388.

p. 20. rium obtinuisse. Itaque cum Imperator de rebus nouis ab eo motis rescuisset, grauitur ea de re apud Victorinum est conquestus, qui dedecus peram, ut hunc Angliæ, in quam ipse proficiscebatur, Praefectum e medio tolleret. Zonaras, qui eum appellat Tyrannum, confirmare videtur, hunc inuaforem & titulos & Imperatoris potestatem sibi arrogasse. Alii quidem scriptores, quæ in hac causa deinceps gesta sunt, haud addunt, aut Cedrenus (d) circumstantiis ex aliis breuiter relatis singulare hoc factum adiungit: *Victorinus*, inquit, *ex Anglia rediit balneum suum soluit, & in mare proiecit, atque sine cinctura ad Imperatorem ingressus est. Imperator ab alio eum ita tractatum suspicans iratus est. Victorinus autem se ultro hoc fecisse dixit, rogauitque, ne ulli posthac rei praescreberetur, quod omnia imperia periculosa, & certa perniciæ obnoxia esset expertus.*

Jam examinatis tot inuaforum turbis, quas modo recensui, nulla inuenitur prouincia Nigriniano magis conueniens, quam Anglia, cuius Praefectus sub Probo caput extulit. Vopiscus, Zosimus ac Cedrenus, qui illius nomen omiserunt, aliquam e primis meis coniecturam, Nigrinianum fortasse hunc fuisse Tyrannum, confirmare videntur; Sed facies Nigriniani in omnibus eius numis admodum iuuenilis impedit, quo minus hanc sententiam, perinde ut mihi primum persuadebam, certam esse existimem. Cum itaque Nigrinianus ultra tempus Imperatorum, de quibus supra sermo nobis fuit, haud collocandus sit, nec Tyrannis hisce, qui rebellionis crimine sub memoratis Imperatoribus sese notarunt, annumerari possit; examinare restat, an fuerit filius vel potius parens cuiusdam ex illis ipsis Imperatoribus. Hoc quidem vniuersè affirmare licet, ab omnibus istis quinque vel sex Imperatoribus liberos esse susceptos; cuius rei argumenta in mea de Magna Urbica dissertatione adduxi. Sed ne singulos hic persequi aggrediar, nullus ex iis occurrit, cui hac ratione Nigrinianus maiori iure conueniat, quam Aureliano. Sane hi ambo ex vna eademque familia descendisse videntur. Ansam coniecturae mihi præbuit prænomen Domitii, quod Aurelianus uti in aliis, sic in hoc quoque numo sibi tribuit, qui aduersa parte caput ipsius sistit corona radiata cinctum, addita inscriptione: IMP. CL. DOM. AVRE.

(d) Cedren. p. 217.

AVRELIANVS AVG. in aversa vero facie SECVRSVS AVG. atq. in a-
 rea numerum XI. Domitia familia, quam hic Aurelianus iactat, est for-
 tissis eadem, ex qua, ut videri videtur, Nigrinarius quodq. oratus. En ra-
 tionem, qua illud probari posse existimo. Minime Te fugit, Nigrinam
 sub Hadriano consulem fuisse malis quorundam Consulibus aduersus
 hanc Principem nobilitibus. Hi, teste Spartiano, cum pluribus aliis p. 22.
 conspirauerant, ut Hadrianum in ipso sacrificandi actu interficerent. Sed
 conspiratione detecta, morte auctores puniti sunt: quos inter Nigri-
 nus quoque iussu Senatus Faventis fuit occisus. Addit Spartianus, fa-
 cta hac esse iniussu Hadriani, qui illis istud crimen condonare voluit.
 Nescio an numus huius Imperatoris, quem ipsemet asserdo ex aere ma-
 diocris moduli, cum titulo: CLEMENTIA AVG. in aversa parte, vna
 sit illorum, qui in honorem Hadriani hanc ob causam signati fuerunt.
 Interim certum est, quod Aelium adoptare haud dubitavit Imperator,
 non obstantibus, quae cum eo gesta erant, & quod Nigrini coniurati ge-
 ner esset. Varii huius nominis sacre in Romana Republica & diversis
 tamen familiis. Nonnullos enim ex *Anilia* vel *Petris*, alios ex *Domitia*
is fuisse constat; e quibus noster quoque Nigrinus supra memoratus ortus,
 quoniam filia ipsius, ab Aelio in uxorem ducta, *Domitia Lucilla* vocaba-
 tur. Quomodo vero Aurelianus Domitii praenomine vitur de-
 monstraturus, ex illustri se familia Domitia ortum trahere; in quoque
 dici fortasse verisimiliter potest, Nigrinam a Nigrino, proprio hoc
 ipsius servato nomine vocatum fuisse, ut a Caro Carinus, a Licinio Li-
 cinianus & a Domitio Domitianus. Haec coniectura minus forte, quam p. 23.
 aliquis credat, remotae confirmari videntur loco Eutropii, qui, motu
 monetariorum memorato, statim obseruat, Aurelianium ad capitis sup-
 plicium viros illustres condemnasse quam plurimos, qui leuem tantum-
 modo suspicionem incucurrerant, illi se seditioni interfuisse. Vopiscus
 isdem refert, multos illum morti tradidisse Senatores; quibus consilia
 rebellionis falso imputabat. Fuit enim *seuus & sanguinarius & irru-*
enti tempore, etiam filii sororis interfector. Cui subiungit: *Addunt*
nonnulli filium sororis, non filiam ab eodem interfectam, plerique autem
etiam filiam sororis. Nonne hac ratione credendi locus est, Ni-
 grinianum fuisse Aureliani nepotem, vtpote filium sororis ipsius, cum-
 dem

denique ab hoc crudeli Principe interfectum, ut laudati suspentes testantur?

p. 24. Os adolescentis, quod in omnibus Nigriniani numis obsecratur, non male congruere videtur iis, quæ hæctenus ex historiarum annuendis retuli. Nec consecratio, in numis ipsius obuia, difficultatem alicuius momenti in hoc negotio inducere valet. Licet enim et modicum sustulerit Aurelianus, hoc tamen consecrationem ipsius impedire nequaquam potuit. Quin immo videtur potius, hoc ipso voluisse sese purgare a nece filii sororis, aut cogitationes de crudelitate hominibus obortas solemnī hac confessione innocentiae per consecrationem, siue proprio consilio siue sororis precibus factam, diluere. Et sane æcerbos ac recentes ob filii mortem sorori illatos dolores haud aliter lenire poterat, quam loco ipsi inter Semi-Deos concesso.

Aurea ac ærea, quæ Nigriniani exstant numismata, illum quoque consecrationis nota sistunt. Jam aquila in iis sola iam rogus cerasum. Quo satis declaratur, illum haud potuisse inter Divos referri nisi ab Imperatore, in Imperio suo plingui otio fruente. Aut nonne etiam affirmare liceat, Nigrinianum fuisse Aureliani filium? Equidem non fugit me, pro fabuloso illum hæctenus haberi, & Vopiscum testari, quod Aurelianus filium solum reliquerit, cuius posteri nunc Rome sunt, addita ratione, quæ nullum dubitationi locum concedit; *Aurelianus namque postea consul Cilicia, Senator optimus, sui vere iuris, vir aq. venerabilis, qui nunc in Sicilia vitam agit, eius est nepos.* Idem auctor alio in loco, quo severitatis Aureliani meminit, qua vxorem filiamque suam iussit priuatorum instar hominum vitæ rationes instituere, nullam filii ipsius mentionem facit. Hæc, ut quidem existimo, obiectiones contra sententiam meam quam maxime facere videntur. Sed non adeo mouere nos debent ista loca, ut nonnulli forte sibi persuadent; adeoque in iis nihil mihi contrarii reperi, ut potius ad coniecturam meam confirmandam inferuire queant.

Primo. Quando dicitur, Aurelianum eo adegisse vxorem filiamque, ut priuatorum instar hominum vitæ rationes instituere, non ipse locus erat de filio loquendi, atque de hoc Principe iuvene cogitandi, cuius educatio Præfecto cuidam haud dubie commissa erat, a quo in arte belli-

bellica instrueretur. Silentium itaq; istud, siue omissio filii Aureliani hoc in loco, non pro negatio argumento assumi debet.

Secundo. Verba: *Aurelianus filiam solam reliquit*, minime probant, Aurelianium præter unicam filiam haud alios suscepisse liberos; sed volunt potius, illum filiam duntaxat superstitem sibi reliquisse. Quotantum euincitur, filium Aureliani, si quidem fuit ipsi filius, ante eum & vita excessisse. p. 26.

Interim tantum abest, ut hic Aureliani filius Historicis plane sit incognitus, quod multi contendunt, ut ipsum inueniam conceptis verbis designatum. Ecce locum præteritum elegantissimo auctori exquisitæ Dissertationis de nonnullis Tetrici atque Aureliani numis Luxemburgi 1700, impressæ. Suidas (e) eum nobis & veteri quodam scriptore relatum conferuauit, qui inauditam Aureliani crudelitatem referens disterte id, quod dixi, affirmat, ὡς μηδὲ τὸ οἰκίαν αἵματος διαμῶναι καὶ αὐτὸς τῆς γὰρ καὶ πατρὸς γαμετὴν καὶ ἀνέγκλητον διεχρήσατο, h. e. ut ne a necessitudinum quoque cade abstinerit, uxore etiam filii infante interfecit.

Scio quidem, huic loco alia Vopisci atque Aurelii Victoris opponi posse, qui nihil plane de hoc Aureliani filio dicunt. Sed quoniam scriptores memorati in eo quidem conueniunt, quod Aureliani erga suos crudelitatem omnes referant, de illis vero, quos neci tradidit, dissentiant; satis produnt, haud plene se ea de re instructos fuisse. Sane ex Aur. Victoris sententia filium sororis interfecit Aurelianus; secundum alios, quos memorat Vopiscus, non filium sed sororis filiam; & iuxta alios iterum, filium filiamque sororis sustulit. Quod si primas Eutropii (f) editiones sequi volueris, cade se sororis germanæ Aurelianus polluit: *Trux omni tempore, etiam filiis: sororis interfector.* Si Suidam vero audiamus, uxorem filii occidi iussit. τῆς γὰρ καὶ πατρὸς γαμετὴν καὶ ἀνέγκλητον διεχρήσατο. Omnes istæ varietates, diuersæque relationes iustam dubitandi occasionem suppeditant, in nonnullis hisce mendum irrepsisse. Suidæ forsan relationi hoc loco præ ceteris insistendum esse existimauerim. Ex optimo illud auctore haud dubie depromsit, & omnibus constat, quam vehementer ei obstricti sumus, quod plurima, p. 27.

L I 2

quæ

(e) Suid. in Ευρηλ. (f) Eutrop. IX. 9.

que tibi frustra inquirimus, nobis conferatur. *Celeberrimus Bal-*
lonfellus, auctor Dissertationis de nonnullis Aureliani & Tetrici numis,
 a coniectura mea non adeo alienus esse videtur. Cum enim intelligi
 vix possit, qua ratione Aurelianus, si huius nominis solus esset, tot
 reportare victorias, totque Provinciis adesse tam inter se distantes
 breui eo, quo regnare, tempore potuisset, filium ipsi adsignare, vici-
 riarum eius socium, illumque in numis obseruasse se existimat. *Optat*
 p. 28. sem, ut hac ipsius coniectura mee confirmanda inferuire potuisset, sed
 ratione ille visus est ad sententiam suam stabiliondam, que a comuni
 systemate nimium quantum abhorret.

Monstrata, si sincera essent, non parum conferunt ad hanc
 de filio Aureliani opinionem tuendam. Auctor ille in actis S. Colum-
 bi refert: *Aurelianium dixisse per Deum meum solem & per sanctos Deos*
meos consensu mihi & sacrificia Diis meis & eris ceterum filio meo Aureli-
ano Casari, & bene tibi eris in domo mea propter pulchritudinem tuam.
 cum illa, ex sententia eruditissimorum, quorumvis Criticorum, apud
 his Bailleti, pro falsis habenda sint, cum his mihi magni momenti testi-
 monium eripitur, ideoque hoc non tamquam argumentum *plene* au-
 thoritatis presenti loco adduxi, sed ut tantummodo demonstrarem,
 nihil quicquam me veritatis indagande gratia neglexisse.

Licet interim hac acta exigui sunt ponderis, num autem *idem*
 si alibi inuenitur, quibus hoc illorum testimonium confirmari queat,
 plane tamquam nullius fidei omnia, quaecunque referunt, abicienda
 sunt? Facile credam, auctorem horum actorum narrationem suam exor-
 p. 29. rare paululum & expolire instituisse; Nonne autem ad hanc rem *ap-*
ta quedam precipua e veteri scriptore fide digno, qui ea conseruauit,
 petere potuit, atque in his id ipsum de Aureliani filio? Nihil igitur im-
 pedit, quo minus persuasi simus, & Aureliano filium fuisse, & ductum
 ab eo uxorem, quam, licet innocentem, Suida teste, Aurelianus interficere.
 Eo forsitan tempore factum, quod filius Aureliani *memoratus*
 nomen suum in Nigrinianum a Nigritia uxore delinitum trans-
 mutauit, hac in re secutus exempla quorundam Imperatorum, ut Do-
 mitiani & sic porro. Si modo hanc opinionem tueri fas sit. Nomen
 tamen Nigritiae haudquaquam chimericum est. Gruterus enim inscri-
 ptio

ptionem, Praefectis in Italiae opertam, de Nigrinia quadam affert in hanc sententiam:

FORTUNAE PRIMIG. SIGNVM.
EQUITATIS NIGRINIA AVXESIS
CVM FELICE AVG. LIB. ET SVIS
DDDD.

Aliam ecce ex collectione Fabretti, quam e Roma subterranea prodaxit.

PAL. NIGRINIAE INFANTI IN-
NOCENTISSIME QVE B. ANN.
II. M. II. D. X. OR. V. IN
PACE.

Idem Fabrettus inscriptionem aliam singularem refert, in qua p. 30.
mentio fit cuiusdam Nigriniani, qui cum Fl. Anicio fasces consulares
gessit, in Fastis quidem omisso; nisi hic Anicius idem sit cum Sergio
Consule, qui sub Constantio Collega fuit Nigriniani.

ANTONIN
H. C. PONTIF. ET DECEMVIR.
S. A. F. TAUROBOLIO CONFEC-
TO III. KAL. MAI FL. ANICIO
ET NIGRINIANO CON. ARAM
FELICITER CONSECRAVIT.

Non facile definire licet huius inscriptionis aetatem, nec accurate demonstrare, num illa nostro Principi abdicanda sit. Cum tam-
tum fragmentum sit, coram debebat illustrari atque ad examen revocari,
priusquam ex eo lucis aliquid haurire detur. Nam Taurobolium ibi
commemoratum circa tempora M. Aurelii in usu esse coepit, & ad-
modum sero in defuetudinem abiit, cum sub Gratiano adhuc eiusgen-
di genus sacrificandi fuerit vixitum. Nomen initiale extrema parte
truncatum ANTONIN.... rem nihilo magis valet decidere, cum titulus
destituatur, qui diserte nos docet, ad quemnam ex Imperatoribus
Antoninis debeat referri. Forsan Tibi, Vir clarissime, inter observa-
tiones tuas recondite antiquitatis occurreret aliquid, quod citius hunc
argu- p. 31.

argumentū lucem afferre, fastosque hoc in loco illustrare. Multi de cetero ex hac familia reperiuntur viri magni nominis. Hadrianus Nigrinō cuidam promiserat Imperium, si expectare illud ipse posuisset. Vixit etiam Nigrinus sive Nigrinianus quidam sub Constantio, qui Aquileiam se receperat, ibique se mutatus monumentis, Imperator salutare gestiebat, sed Romanis traditus viuusque est exstus. Fasti denique mentionem Nigriniani faciunt, qui iam Nigredianus, iam Nigrinus appellatur, consul atque Sergii collega. Ex allatis sane patet, Nigrinianum in nostris numis obuium nec ad tempus Constantii; nec ad Alexandri in Africa, imperante Maxentio, Tyranni ætatem, ut hætenus quidem creditum fuit, posse referri. Aevum enim Principum a nobis notatorum transgredi omnino non potest Aureliani, Taciti, Floriani, Probi, Cari eiusque filiorum, sed in eo decem aut duodecim annorum spatio, quo isti, ut supra dixi, imperium tenere, est collocandus. Nulla hoc difficultate laborat. Cuicumque enim parti aliquis favore, quicumque Imperatorum e iam dictis Nigriniano parens tribuatur; semper tamen suppetent argumenta a similitudine conditionis numorum, & litterarum KAA subsignatarum repetenda. Cum interim luna crescens inuersa in numis horum Principum ante Probum hæud inueniatur, nec in Probi numis litteræ KAA subsignatæ occurrant, uti in Caro, Carino atque Numeriano; hinc occasionem sumsi nouæ coniecturæ, quam hoc loco proponere non dubito. Forte enim Nigrinianus fuerit filius Carini, aut, in quem magis propendo, Numeriani.

Primo. Numi Nigriniani numis Cari & Numeriani consecrationis typum referentibus admodum sunt similes. Cum autem Carinum illis fuisse superstitem, nec ullum reperiri Carini numum, in quo eius consecratio appareat, credendum est, laudatos Principes ipsius dura consecratos fuisse. Et ex adolescentia, quam præ se fert Nigrinianus, colligitur, filius forte exstitisse Numeriani, atque ab Apro, vna cum Principe parente interfectus; quamquam huius rei altum est apud Historicos silentium. Tibi, Vir clarissime, iudicandas relinquo diuersas hic adductas sententias, quibus annitor Nigriniani ætatem detegere. Hoc saltem affirmare semper audeo, illum, quod ad propositum meum sufficit, non fuisse, ut hætenus existimarunt viri doctissimi, filium Alexandri

dei in Africa Tymanis, neque omnino illorum, quos designavi, Principum p. 33.
transgressum esse aetatem, quod ipsorum numi mihi indicarunt. Quae
omnia me longe melius nos docebis, cum in lucem proferes egregias
tuas in omni genere numismatum, quae in Numophylacio tuo collectae
sunt, observationes.

Vt via, quam ingressus sum, de nonnullis Imperatoribus incog-
nitis agendi, ulterius insitum, en Tibi aliquos, de quibus iuvat mea
tecum dubia communicare. Duos diuersos lustravi numos cuiusdam
Maximiani Junioris. Vnus in Cincelarchio Illustrissimi Focalti exstat,
hac gaudens inscriptione: IMP. MAXIMIANVS JUN. AVG. Caput T. IV. n. 9.
eius lauro redimitum faciesque barbata cernitur; in auersa parte sole-
mnis occurrit figura cum titulo PRINCIPI IUVENTVTIS, subsigna-
tis litteris PLC. Alter, quem describi curavi, cuiusque posticam partem
diuersam in tabella adhaerens cernere licet, spectat ad B. P. Jobertum.

Hunc Imperatorem esse incognitum, neque ullam eius apud
scriptores exstare mentionem, hactenus creditum fuit. Nonnulli antiqui-
tatis periti existimarunt, illum Galerii esse Maximiani filium, ideoque,
vt a Patre suo distingueretur, Juniores appellatum.

Non possum, quin ingenue Tibi profitear, me salua summa ea, p. 34.
qua viros illos doctos prosequor, obseruantia, huc ipsorum sententiae
accedere minime posse. Hunc enim Maximianum Jun. neutiquam a Ga-
lerio distinguendum esse censeo, quippe qui & pater & filius & idem ille
est, quem sub nomine Galerii Maximiani cognitum habemus, quo a Fl.
Val. Maximiano, qui cum Imperii fecerat socium, discernatur.

Primo. Quantum ex oris ductibus in hac numorum aetate iudi- T. IV. n. 10.
care licet, cum Galerio Maximiano ex aere congruit.

Secundo. Junioris titulus, in adducto numo ei attributus, non
minus quam filio iactato optime conuenire potest, licet etiam ipse alium
postea suscepit Augustum.

Tertio. Quin immo non tantum ei conuenire potuit, sed etiam
interdum adhiberi debuit, vt iam deinceps ostendam.

Non ignotum est, Diocletianum & Maximianum, quorum hic
cognomine Iouii, ille Herculei vocabatur, cum per octo annos rebus prae-
fuerint, communi consilio constituisse, non quidem Imperii onere sese
suble-

substituere, sed felicioris regni causa duos adhaec collegas sibi adiungit. Delegerunt itaque Constantium cognomine Chlothem, & Galerium Maximianum Augustarium, quibus initio titulum Augustum modo Caesaris tribuerunt. Ambo diu per aliquod tempus sola NOBILIS CAESARIS dignitate sub auspicio patrum suorum permanferunt, deinceps ad Augusti dignitatem fuerunt effecti.

p. 35.

Vno igitur eodemque tempore quatuor fuerunt Augusti, deinceps alii Nobiles vocati Caesares, a Constantio & Gal. Maximiano in societatem Imperii adfuit, Severus nempe & Maximinus Dax, & praeter historiarum monumenta nos edocet singularis Cruteri inscriptio p. CLXXVIII.

DD. NN. DIOCLETIANVS ET
MAXIMIANVS INVICTI SE
NIORES AVGVSTI PATRES
IMPERATORVM ET CAESARVM
CONSTANTIVS ET MAXIMIA
NVS NOBILISS. CAESARES
THERMAS FELICIS DIOCLE
TIANI AVGVSTI FRATRIS SVI
NOMINE CONSECRAV. CEPTIS
EDIFICIIS, PRO TANTI OPERIS
MAGNITVDINE. OMNI CVLTV
PERFECTA ROMANIS SVIS
DEDICAVERVNT.

Inter quatuor istos, qui simul eodem tempore fuerunt, Augustos duo priores gaudebant nomine communi Maximiano, ex his Galerius Maximianus JUNIOR vocari potuit, ut a nata maiore distingueretur, qui dictus itidem est respectu alterius SENIOR. Quod nomen non semper in utroque observatum vides. Non enim omnia Maximiani natu maioris, alio nomine Herculei dicti, numismata SENIOR nomen praeferrunt, ut & rarissime appellativum Junior in numis Galerii, ut mihi persuadeo, reperitur. Quibus mea magis magisque confirmatur sententia, quod scilicet numi isti, in quibus vocabulum JUN. inscribitur

nitor, ad Galerium spectare videantur. Nam cum Herculus Maximianus solus adhuc esset Augustus, minime necesse erat, SENioris vocabulo eum & Galerio ipsius genero distinguere, qui Cæsar tantum eo tempore adhuc exsistit. Non erat ipsi timendum, ne cum altero confunderetur, quoniam titulus isto satis eum distinguebat a numis Parentis Herculi, qui Cæsaris dignitatem non attigit, sed Augustus statim a Diocletiano declaratus est. Hinc fit, quod Junioris titulus Nobili Cæsari adiunctus numquam in numis Galerii inueniatur. Neque in illis frequentet est obuium prænomen Galerii, ut in hoc præsentis numo, quem exempli loco, quamquam in re non plane ignota, asserere volui. Notatum tamen dignum est, & ad præsens institutum nostrum facit: MAXIMIANVS NOB. CAES. Caput ipsius lauro cinctum; & in auersa parte verba: SACRA MONET. VRB. AVGG. ET CAESS. NN. cum subsignatis litteris AQ. r. quæ Galerium indicant, licet nomen GAL. haud ibi reperitur. Titulus enim NOB. CAES. illum ab Herculo satis distinguebat, adeo ut nomen GALERII præmittere haud semper esset necesse. Sed quam primum Augustus euasit, duobus iam simul existentibus, prænomen negligi & solus JVNioris vel SENioris titulus in alterutro numo poni potuit. Quod in duobus, quos describi curavi, numis factum quoque deprehendimus.

In prioris antica parte cernitur MAXIMIANVS SEN. P. F. AVG. & caput ipsius laurea cinctum; in postica vero CONCORD. MILIT. E. ac infra PR. In alterius aduersa parte occurrit IMP. MAXIMIANVS JVN. AVG. & caput eius laurea redimitum; in auersa vero SECVRIT. PERPET. DD. NN. ac infra PLC.

Si obiciat aliquis, nomen GAL. vocabulo JVNioris coniunctum in numis his haud inueniri, ut eundem ipsum esse constet. Inutile illud esse respondeo, cum nec Maximianus Herculus in numo a me producto prænomen suum adscribi curauerit, ut appareat, numos, in quibus SEN. occurrat, Herculi esse, quod nomen adiungi non erat necesse, cum SENioris appellatio satis eum ab altero distingueret. Quod si quistres in numis agnoscere contendat Maximianos, utpote Herculum, Galerium & tertium Juniorem, fas quoque erit mihi affirmare, Maximianum SENiorem non necessario eundem esse cum Herculo debere, quoniam

M m

appella-

appellatio hæc in aliis ipsius numis non semper reperitur, adeoque quatuor esse Maximianos admittendos.

Juxta hanc sententiam tres quoque introitus conficique possunt Licinii e binis illis, quos agnoscimus; Licinius scilicet pater, qui facile me ab aliis distinguitur, quia in numis, qui cum nobis barbatus essent, Augusti semper titulo insignitus veniat; & alii Licinii duo juniores, quorum alter frater natu maior cum elogio NOBILIS CAESARIS in hoc numo occurrit DN. LICINIVS NOB. C. alter frater natu minor, qui, ut a priori distingueretur, appellatione vñs est JVNioris addita NOBILIS CAESARIS titulo, quod nemo, quantum scio, hactenus ausus est affirmare. Quoniam vero ex sententia huiusmodi tam inepta colligere licet, ne dubitemus IMP. MAXIMIANVM JVN. AVG. eundem cum GALERIO esse. Non desunt saltem rationes, quæ adstruendæ sententiæ meæ satis esse possunt; contrariæ vero opinionis sectatores hactenus argumenta haud satis firma prodixerunt, ut ex nihilo hunc nobis assignerent Principem. Nouum etiam, quod Tu, Vir Præstantissime, mihi suppeditasti, argumentum ex Idatii fastis depromo. Chronologus iste, de obitu horum Principum agens, ita de illis loquitur:

Anno II. post Consulatum decimum & septimum his Consf. quod est Maxentio III. solo diem functus est Maximianus senior. Maximiano VIII. Consule.

His Consf. quod est Rufino & Volusiano diem functus est Maximianus JVNior.

Ex hisce patet, JVNioris appellationem notissimo nobis Galerio propriam fuisse, eique ideo attributam, ut per hanc a SENiore distingueretur; nam utraq; cognominatio & in Historicis & in numis reperitur. Obiter quoque notandum est, hunc Gal. Maximianum in numis primum titulo Junioris vñs esse, quemadmodum Hercules præter ipsius, & Diocletianus primi ob ætatem honoris loco sibi vindicarunt titulum Senioris, unde forsân descendere possunt elogia, hodieque Gallis nostris frequentissima, *Monseigneur* & *Nosseigneur*, hoc discrimine, ut vox *Seigneur* respiciat non ætatem magis proæctam, sed dignitatem maiorem, ut adeo hoc ipso denotetur respectus ac veneratio, quam illi debemus, vel superioritas atque eminentia, quæ præ nobis est insignis.

Sub

Sub Diocletiano ipso etiam & Maximiano obtinuit apponere
 elogium DN *Domini Nostri* pro titulo Imperatoris, qui initio lemmatis
 in numis vetustiorum Imperatorum communiter inuenitur. Vox Do-
 minii sub Aureliano quoque & Caro obseruata fuerat. v. g. *Deo & Do-*
mino nato Aureliano Aug. Domino & Deo Caro Aug. Deo & Domino Ca-
ro Inuic. Aug. Quemadmodum illud iam annotauit Illustris Spanhe-
 mius. Haud quidem me latet, in inscriptione apud Gruterum p. 274.
 Alexandrum Seuerum, aut, si mauis, Decium quendam DOMININO-
 STRI elogio exornari, quod in numis ante Aurelianum & Carum non
 insculptum est. At litteræ DN. DD. NN. in numis duorum horum
 Principum obuiæ, ante eos haud obseruantur, sed deinceps in ultimis
 Imperatoribus constanter occurrunt. Imperatoris enim titulus ultra
 tempus, quo regnauit Constantinus, haud amplius deprehenditur.

Rev. P. Harduinus feliciter mihi videtur harrolari, numos Con-
 stantii, in quibus JVN. occurrit, Gallo esse ascribendos; cui ipsius ob-
 seruationi eo libentius subscribo, quoniam non desunt rationes, quibus
 ad eam amplectendam persuaदेor. Numismata huius Constantii Ju-
 nioris, & Constantii, Constantini filii, communiter inter se confundun-
 tur. Sed ne diligentius inquæram, num Constantius iste, Constantini p. 41.
 filius, potuerit Junioris titulo vocari, certe constat, numos omnes, qui
 DN. CONSTANTIVM. JVN. NOB. C. absque corona & cum naso T.V.a.1.
 longo & aquilino fere simili sistunt, ad Constantium Gallum esse refe-
 rendos, cuius rei argumenta afferri possunt quam plurima.

Primo. Numi filii Constantini cum titulo NOBilis CAESaris
 vniuersi sunt alterius formæ ac conditionis, & vt visu facillimum est,
 tempore Constantini signati; cum e contrario Galli numismata com-
 positionem produnt paulo diuersam, & numis aliorum Imperatorum
 circa ætatem Juliani congruentem. T.V.a.2.

Secundo. Filius Constantini M. longe iuniore ætate Augustus
 declaratus, quam iste, qui in numis cum titulo NOB. CAES. apparet,
 vt ex vtriusque numis licet cernere.

Tertio. Numi, qui reperiuntur haud dubie Constantii, Con-
 stantini filii, eoque admodum adolescente percussi, omnes illum aut
 lauro aut alia corona redimitum ob oculos nobis ponunt. Ac si forte

Mm 2

non-

nonnulli inveniuntur capite nudo, facillimum est agnoscere diversitatem; cum e contrario numismata Constantii Galli cum titulo Junioris iuncto verbis NOB. CAES. omnia absque corona, aut diademate potius cum representant, licet multo adultior videatur Constantio, cum ad Augusti dignitatem eucheretur. Hisco adiungere iuvat, quod non solum numi in quibus appellatio Junioris una cum aliis, quae dedit, apparet, ad Gallum referendi sint; sed omnes etiam, qui absque hoc vocabulo JVN. reperiuntur, dummodo illum paulo aetate promatorem nudoque capite, ut Julianum Apostatam Nobilem Caesarem, eius fratrem, oculis sistunt. Non itaque amplius in dubium vocari debet, quia isthac numismata alii sint Principi quam Constantio, Constantini filio, tribuenda, quoniam conditio ipsorum nimis diversa respectu temporis, quo Caesar tantum existit Constantius, ac similis est numis Constantii, Constantini filii, qui cum Augusti titulo circa finem ipsius imperii, quo Gallus Caesar electus est, signati fuerunt. Neque ille solus hoc tempore nudo capite sistitur. Etenim praeter Julianum, eius fratrem idem adhuc observatum cernas in Magnentio & Decentio, qui, Caesares adhuc, capite semper nudo conspiciuntur; sed & eisdem Augusti iam titulo insignitos coram saepius aut potius diademate, quod tunc in usu erat, destitui videas.

P. 42. Corona laurea tempus Constantini haud excedit. Equidem inuenitur illa adhuc in ipsius filiis, una cum Caesaris elogio; sed postquam Augusti vocati fuerunt, diadema, quod Constantinus introduxit, assumere, ut in maxima ipsorum numorum parte conperere licet. Noui sane Aur. Victorem affirmare, quod Aurelianus Imperator primus diademate usus fuerit; nec me fugit, provocari ad numum in cimeliarchio Ducis Arschotani, in quo Aurelianus, diademate cinctus, apparere videtur; sed illum nequitiam adhuc videre potest igitur proprie loquendo sub Constantino demum usus hic obtinuit. Hoc autem diadema non prius, ut mihi videtur, assumpsit Constantinus, quam post praelium insigne, quo Maxentium deuicit, excitatus signo crucis, quod de coelis ipsi ostensum, atque in labaro statim ab eo expressum est, quo nihil est in tota antiquitate celebrius, ipsi vero certum fuit tot victoriarum ab hostibus reportandarum praesagium. Eundem usum diadema gestandi successores ipsius constanter retinuerunt, & abhinc nec laurea

laurea nec radiata corona vsq̃uam fere cernitur, quam post Constantinum Junio- rem in numis Imperatorum haud amplius observaui. In Constantii quidem, fratris ipsius, numo laurea conspicitur, sed gemmis illa exornata est atque distincta, vt veri instar diadematis haberi debeat.

Supererat adhuc, Vir clarissime, vt meas Tibi coniecturas de pluribus huius generis numismatibus exponerem, nisi maius otium illae desiderarent, quam vitæ genus & studium, cui me consecraui, mihi permittunt. Non Te fugit, quanta sit artis Medicæ vastitas, vt ei quoque, qui vel exiguam tantum illius partem persequi aggreditur, non sit diutius ad aliud forum diuertendum. Erit tamen fortasse tempus, quo mihi licebit magis studiorum meorum rationes dispungere, & in publicum dare ea, quibus suscipiendis Tu & consilio & exemplo tuo auctor mihi fuisti. Ita mihi non, vt pridem, exprobrabis amplius, quod ab aliis eripi mihi sinam gloriam tot observationum in monumentis, quæ incredibili studio hodie a multis inquiruntur. Quæ vero remora tuos hæc opus detinet ingerere fetus, & plurimos, & præstantissimos, quos apud Te nasci vides, & in quibus, vt in omnibus adhuc tuis in lucem editis, haud dubie reperiri possemus observationes insignes, atque futuras ad eruditorum primæ causæ palatium? Quod si vel Cincelarthii tui notitiam publici iuris faceres, quot & quam egregiis lipsis præloz eruditionis (vt tuo verbo utar) bearentur. In his offerret sese oculis nostris inscriptio Attica eximia his mille & quadringentorum amplius annorum, cum marmoribus aliis & iconibus æneis, singularibus etiam antiquioribus, & tot singularia numismata ex quocunque metalli genere materiam felicem præbitura ingenio tuo. Non dubito plerosque, quod in exterorum quoque scriptis legere memini, opus hoc, cuius in presenti spero facio, expectare impatienter. Noli itaque male ferre, quod nouo veluti vinculo fidem tuam obstringam lectoribus, neque enim difficultis Tibi erit eandem exsoluere, quam mihi futurum est iucundissimum, quocumque tempore & loco meum erga Te amorem meamque obseruantiam rebus magis quam verbis testari.

Tibi additissimus.

GENEBRIERVS, Med. D.

Mm 3

XXIV.

XXIV.

EPISTOLA

REV. PATR.

GRAINVILLII

JESV SOCI,

De numo quodam Maximini Imp.

E *Memoriis Triumphantis MDCCIV. Januar. p. 54. seqq.*

VIR CLARISSIME.

Numus Maximini, cuius apud Te æmmini, maioris forsan est & ritatis & utilitatis, quam quidem existimes. Quod confessorum te spero, si meas in hunc numum animaduersiones tecum communicauero. Ecce vero illas: Aduersa huius numi facies caput sistit lauro cinctum cum inscriptione: MAXIMINVS FIL. AVGG. in auersa vero parte genius Imperatoris stans cernitur, dextra pateram, sinistra abundantia cornu præferens, additis litteris R. GENIO AVGG. STI. in subsignatione SIS. legitur, ad cuius alterum latus Iura cruceat, ad alterum L. exstat.

Constantini superest numus huic plane similis, excepto oris ductu & nomine, sed inscriptiones illæ, licet utrique Principi communes, nihilominus admodum singularia quædam & tua attentione dignissima nec edocent.

Primo. Principes isti, qui neque Cæsares, neque Imperatores, neque Augusti fuerunt, *Augustorum filii* vocantur, cuius rei exemplum, si numos superstites consulamus, hucusque nullum reperitur. Equidem verum est, duos Agrippæ filios, Caium & Lucium, ab Augusto suo adoptatos titulum summisse filiorum Augusti, ut toti terrarum orbi adoptionem suam notam redderent; sed iidem erant Cæsares, atque hoc e-

logium

logium suis in numis ferunt. Tiberius ab eodem adscitus Augusto item se Augusti filium vocavit, sed eodem tempore Imperatorem atq; Augustum. Quamplures alii exinde Principes, simili dignitate insigniti, omnes, aut Imperatores, aut Cæsares, aut Augusti fuerunt. Faustina p. 55. quoq; Junior & Lucilla vno eodemque tempore & *Augusta* sunt & *filia Augustarum* appellata. Ac licet verissimum esset, quod ait Capitolinus, Verum Juniorem, postea Imperatorem, citra ullam aliam dignitatem nomine *filii Augusti* decoratum fuisse; hoc in numis tamen, qui hodie supersunt, non inuenitur. Soli itaque Maximinus & Constantinus, quamquam neque Cæsares, neque Imperatores, neque Augusti salutantur, *filii Augustorum* in iis audiunt. Hoc vero unde?

Secundo. Unde etiam est, quod, cum in aduersa horum numorum parte FIL. AVGG. ponitur, in auersa illorum facie GENIO AVGVSTI exstet? Hæc posterior inscriptio num ad hosce Principes, an ad quendam alium pertinet?

Tertio. Maximinus & Constantinus in hisce numis *filii Augustorum* audiunt, quod ex constanti usu duplex GG. significat. Alii autem Principes *filii* tantum *Augusti* FIL. AVG. vocantur. Quorsum hæc differenda?

Solus si Constantinus nomine *filii Augustorum* insigniretur, res forsitan posset expediri. Constat enim, Constantium eius patrem fuisse Augustum; atq; Claudium Imperatorem cognomine Gothicum ex eisdem fuisse maioribus. Qua de re non dubitare nos sinit Eumenius, &, quæ auctoritatem ei cohæliat, hæc Gruteri inscriptio p. 283.

PROPVGNATORI IMPERII ROMANI
FVNDATO QVIETIS PVBLICAE
D. FL. CONSTANTINO MAX.
VICT. SEMP. AVG. D. CLAVDI NE-
POTI DIVI CONSTANTII FILIO SER-
TORIVS SILIANVS V. P. PRÆPOSI-
TVS FABRICAE DEVOTV.

N. M. Q. E.

Hocine sufficiebat, vt Constantinus vocaretur *filius Augustorum* p. 56.
rum?

rum? Eumenius sane huius est sententia, cum Imperatorem ita blande obloquitur: *post duos fratres tuos Principes tuos Imperatores*. Sed maior etiam ratio suppetit. Nam Constantius reuera erat Maximiani Heruli filii nepos. Pater enim ipsius Constantius eodem, quo *Cæsar* creabatur, tempore, quoque Theodoram eius priuignam duxerat, ab hoc Imperatore adoptatus fuit. Sic affirmari quoque posset, Constantium ipsum adoptatum ab eodem Maximiano Augusti elogium de *Faustina* filiam pro coniuge accepisse. Mos ille solemnissimus erat huius temporis. Maximianus enim paucis ante annis Constantium adoptauerat, cum Theodoram et in coniugium associans, Cæsarem creasset. Nonne veri videtur simile, quod idem Imperator Constantinum similiter adoptauerit, quando eum vocauit Augustum, eique filiam suam Faustam in matrimonium dedit; quodque in gratiam filii, quo vehementer ad eam filia sua exequenda utebatur, idem fecerit, quod patri fecerat, cum ei facile carere posset. Lactantius etiam minime dubitat, hunc Maximianum vocare & patrem & socrum Constantini. Ecce verba eius de capto Maximiano, qui Constantinum tollere instituerat: *Attribuitur, inquit, ad Imperatorem rebellis Imperator, pater impius, socer perfidus*.

Quamquam vero hæc, quæ hæcenus retuli, ad notas in Constantini numo FIL. AVGG. explicandas inferuire possent; non illa tamen valent similem inscriptionem in numo Maximini illustrare. Licet enim verissimum sit, Principem hunc a Galerio Maximiano in filium fuisse susceptum, quod e numis tamen haud probari potest; pater Maximini minime fuit ab Augusto quodam adoptatus, neque maiores ipsius Imperatoris dignitatem gesserunt, cum de illis ne quidem constet, quod Romani ciues umquam fuerint; adeo obscura est & semi-barbara eius familia, vnde & Lactantius Maximianum vocat *adulescentem semi-barbarum*. Si autem contendas, eum duxisse filiam Constantii Imperatoris, hæc mera est diuinatio, siquidem neque inscriptiones, neque numi aut Historiarum monumenta quicquam de eo referunt, sed potius contrarium persuadent. Si enim Maximinus sororem Constantini in matrimonio habuisset, numquid Licinio in bello contra Maximinum tulisset opem? Numquid Licinius affinis Constantini tantam crudelitatem in deuietum Maximinum exercere, & omni coniunctionis ratione

tionē posthabita illum vna cum vxore & liberis interficere potuisset? Numquid etiam Lactantius, qui omnia illa refert, & de Constantia, quoniam soror Constantini erat, tot & tanta commemorat, numquam hanc affinitatem notasset?

Eruditus quidam primi ordinis sibi persuasit, Maximinum non modo filium fuisse adoptivum Augusti; sed quoque filium Imperatoris Constantis duxisse, atque idcirco in numis postea vocatum *filium Augustorum*, quoniam genero semper nomen filii tribuitur. Vt in hac sententia acquiescere velimus, verum quidem est, quod vsus Gallis permittit generum venisse nomine privigni filique. Sed vsus ille an idem apud Romanos quoque obtinuit? hoc dilucidius probari debet, cum nusquam vsurpatum legatur. Sane in inscriptionibus & historiarum monumentis gener filium significat, qui filiam duxit, neutiquam vero filius pro genero reperitur. Quod enim Saulus in Sacra Scriptura Dauidem compellat *filii mi*; ab amore potius quam a coniunctione sanguinis hæc proficiscitur appellatio. Saulus enim pronum suum & gratum in Dauidem animum, minime vero affinitatem hoc verbo exprimit; atque ac nos in signum amoris iuvenem assumur filii nomine, ut Salomon etiam Ecclesiastes, & ipsemet IESVS CHRISTVS sexcenties fecerunt, cum docebant homines, aut faustissima quæque illis apprecabantur (*).

p. 58.

Uterius addo: si vel maxime oratores atque historici filium pro genero forsân aliquando adhibuissent; ex his minime fas esset colligere, quod vocabulum filii in numis quoque idem significet. Quam ob causam quæso? Quoniam Oratores non minus atque Poætæ licentiam sibi in verbis suis concedunt. Neque historici semper adeo sunt superstitiosi, cum primis re illud non exigente: nam narrationis, qua utuntur, amplitudo, & varietas, quæ ab iis referuntur, circumstantiæ facile supplere possunt, si quid forte desit exacto delectui vocabulorum. Sed rursus exquisitis, accuratis & propriis utuntur. Instrumentum enim sunt publicum, paucis verbis omnes edocens. Auctoritate Magistratum post maturam deliberationem cuduntur, itaque omnia in iis debent esse diligenter expensa, perspicua atque clarissima, nihilque obscuri

NII

aut

(*) Confide filii remittuntur. Matth. IX. 2.

aut dubii continere; perinde fere, vt leges ac Senatus Consultum. Quæ vero obscuritas esset in numis, si filius iam pro genere, iam pro filio acciperetur? Ecquis Appollo verum ex iis sensum diuipando exculperet? In lingua quacunque neque in Poëta neque in Oratore verba subobscura ferre possumus. Quam vero incongruens & audax, filii vocabulo duas admodum diuersas significationes in numo tribuere, vt filium denotet respectu Maximiani, generum vero respectu Constantii? Quod eo minus amplectendum censeo, quoniam nullo modo, vt supra notauimus, est verisimile, Maximinum vniquam filiam Constantii duxisse. Vt probe itaque notas FIL. AVGG. intelligamus, recurrendum nobis est ad historiarum caput, in numis pridem notatum, sed vltra decem fortasse secula ignotum, donec Baluzius paucis abhinc annis illud detexit, edito insigni Lactantii libro *de mortibus persecutorum*. In huius enim capite 32. præstantissimus auctor refert, quod cum Galerius Maximianus Licinium sibi Augusto Augustum socium delegisset, titulumque Cæsaris Maximino tantum & Constantino concessisset, Maximinus, qui ante Licinium iam Cæsar fuerat, indignatus se haud euectum ad Augusti dignitatem tertium duntaxat locum in Imperio obtinuisse, conquestus sit de eo, atque palam minatus, quod bellum excitaturus asset, precibus & mandatis Galerii contemptis: vnde Imperator ille *victus contumacia Maximini, tollis Cæsarem nomen, & se Liciniumque Augustos appellat: Maximinum & Constantinum filios Augustorum*. Quis non statim videt, quod ex hac lege illico percussi sint numi inscripti FIL. AVGG. Hos autem Galerius signari iussit. Omnes enim notam SIS. hoc est Siscii, nomen opidi Pannoniæ subscriptum habent, quæ neque Constantini, neque Maximini ditionis erat, sed soli Galerio subiecta. Hinc etiam est, quod in aversa horum numorum facie GENIO AVGVSTI legitur, quo Imperatorem ob excogitatum suam hosce Principes conciliandi rationem adulari voluerunt. Hanc itaque vt extollerent tanquam fructum summæ prudentiæ, a diuino huius Augusti ingenio protectæ, in aversa numi facie genium ipsius signarunt. Maiorem vero fidem sententiæ præsentī conciliat, quod, licet Principes non pauci fuere ista tempestate ad Imperium destinati, nemini tamen nisi Maximino & Constantino huic titulum, tribuerint, quodque rarissime in horum quoque numis reperiatur, siquidem

dem ordo ille dignitatis, vti subiungit Lactantius, haud diu subsistit. Constantinus enim Augusti Maiestatem cum filia Maximiani concessam tuebatur; & Maximinus paulo post Galerio per litteras nuntiauit, *in campo Martio proxime celebrato*; hoc est, nouissima copiarum lustratione Augustum se ab exercitu nuncupatum. Itaque Galerius Imperator *missus ac dolens* sibi non umplius obtemperari, *universos quatuor Imperatores iubet nominari*. Solus Lactantius hoc nobis seruauit caput historiae, quod ex ore ipsius Constantini forsitan hausit, alii vero historici vel ignorarunt, vel a narratione sua alienum aut reticendum iudicarunt. Singularis porro Lactantii cum numis hac in parte conuenientia admiratione dignissima est. Videntur enim numi vel cusi ad conseruandam verbo huius rei, quam narrat Lactantius, notitiam, vel Lactantius illam commemorat, hosce numos vt explicaret. Vtrique certe vnum idemque confirmant, & mutuo sibi dant auctoritatem. Et cum nulla in antiquitate reperiantur monumenta, quibus minus quam numis repugnari potest, neque vllus sit sani iudicii homo, qui Lactantium auctorem esse libri *de moribus persecutorum* neget; numquid affirmare liceat, consensum hunc inter numos atque Lactantium in hoc historiae capite pro certissimo argumento esse habendum?

Vtcunque vero haec se habeant, saltim difficultates, quae primo intuitu in numo Maximini sese offerebant, ita sunt disiectae. Ex iam allatis enim illas soluere tam facile est, vt prolixius hoc a me ostendi non sit necesse.

Idem numus ad aliam in verbis Lactantii difficultatem tollendam interuire nobis potest. Codex Baluzii manu exaratus haud dubie legit: *Se Liciniumque Augustos appellat, Maxentium & Constantinum filios Augustorum*. Hac enim ratione verba reperimus typis exscripta, sed praesens numus semper mihi persuasit, errorem hic subesse librarii, qui Maxentium pro Maximino posuit. Equidem existimo, eruditissimos post Baluzium commentatores eiusdem fuisse futuros sententiae, si conformitatem huius numismatis cum relatione Lactantii paussim considerassent. Sane circa initium mediumque capitis XXXII. in quo haec ipsius verba exstant, semper de Maximino, neutiquam vero de Maxentio auctor loquitur. Narrat tibi querelas & contumaciam attoniti

Maximini, cum Licinius esset eo prætermisso Augustus declaratus, quam componere Imperator studuit, creatis duobus Augustorum filiis. Quomodo fieri potuit, ut hic ipse non esset inter duos illos filios Augustorum, sed pristinae conditioni relinqueretur? Ne verbum quidem de Maxentio, cui bellum inferebat Galerius, per totum caput dicitur. Neque a quoquam veterum edocemur, Maxentium umquam fuisse *filium Augustorum* appellatum. Interim hæc dignitas non difficilius ei quam Maximino atque Constantino in numis tribui potuit. Et cum Galerius, qui Siscii numos cum hocce titulo superstites cudi curavit, ut satisfaceret hisce Principibus, suamque auctoritatem testatur faceret, haud dubie nonnullos etiam in Maxentium eodem tempore, quo in priores signari iussisset, si titulus iste ei esset concessus. Quæ omnia mihi persuadent, quod hoc loco pro *Maxentio* debeat *Maximino* reponi. Ita mutuam sibi operam præstant Lactantius & numi. Nam sicut ille oportune adhibetur ad numum Maximini intelligendum: sic numus vicissim facit ad eluendam mendam, quæ locum Lactantii infederat.

XXV.

A V R E V S

CONSTANTINI AVGVSTI
N V M V S

D E

V R B E, D E V I C T O

AB EXERCITV GALLICANO MAXENTIO,
LIBERATA EXPLICATVS.

Prodiit primum

ROMÆ, AN. MDCCIII. in 8.

EMINEN-

EMINENTISS. AC REVERENDISS.

P. 3.

PRINCIPI
TVSSANO
DE JANSON FORBIN

S. R. E.

CARDINALI AMPLISSIMO.

Michael Angelus de la Chauffe Fel.

VICTOR CONSTANTINVS, GENTIVMQVE BARBARA-
RVM DEBELLATOR in antiquis numis inscribitur: VRBIS
LIBERATOR dicitur in veteribus monumentis: GLORIA E-
XERCITVS GALLICANI, cuius ope & victor euasit, & gen-
tes barbaras debellauit, ipsamque Vrbem à Maxentio liberatam in pri-
stinam libertatem restituit, prædicatur in aureo nostri musei numis-
mate, in hac dissertatione explicato. Tuo igitur nomini debuit illa con-
secrari, EMINENTISSIME PRINCEPS, Tibi inquam, qui Gallicanæ
nationis in Vrbe & decus es, & præsidium. Inter tot lætas Populi
Romani acclamationes, gloriosissimo, ac piissimo Principi ob extinctam
tyrannidem factas, faustosque applausus, de quibus obiter tantum hic
agimus, vota mea, quæ publica vota sunt, sin. me in eadem æterna
Vrbe pro tua incolumitate rependere, eaque repensâ benigne compro-
bando, obsequii mei, ac debiti partes in hoc, exiguo licet ac tenui, mu-
nere pro solita singulari tua humanitate suscipe.

P. 4

PRÆCLARA Constantini Aug. & inclytæ nationis Gallicanæ fa-
cta illustrat aureus hic nostri musei numus à Treuirensibus percussus.
Exhibet in antica parte caput Constantini laureatum cum epigraphe: T.V.N.4

P. 4

CONSTANTINVS P. F. AVG.

Constantinus Pius Felix Augustus. In auersâ autem ipsiusmet Imperato-
rem Equestrem, cum lemmate in ambitu:

P. 6.

Nn 3

GLO-

GLORIA EXERCITVS GALL.

Gloria Exercitus Gallicani. Subtus vero PTR. *Percussa Treueris*, id est, *moneta.*

- Constantinus Constantij Chlorig ex Fl. Helena muliere sanctissima filius, adolescens optimis imbutus moribus, sub Galerio Maximiano primum, contra Sarmatas militauit, partaq; ex illis victoria, Duceq; capto, (a) Galerij insidias veritus ad patrem confugit: quo mortuo, anno videlicet abdicationem Diocletiani, & Maximiani Herculei subsequente (b) V. C. MLIX. Eræ Christianæ CCCVI. (c) ætatis suæ XXXIV. paternum Imperium in Galliis, Hispanis, & Cottiis Alpibus sibi testamento relictum accepit. Cæsar primum in Britannia (d) dictus, & à Galerio forsan inuite declaratus, Augusti titulum sibi à patre, (e) & militibus delatum distulit vsque ad annum proximum, quo ipse primum COS. cum Maximiano Herculeo, qui purpuram resumserat, non tamen, vt quibusdam videtur, Seuero, aut Maximino suffectus, Faustam Herculei filiam in vxorem duxit. De his nuptiis, tituloque Augusti Constantino à focero dato mentio habetur in panegyrico ipsiusmet
- p. 7. (f) in celebratione nuptiarum Treueris dicto. *Quid enim aut tu carius darr, aut tu carius accipere potuisti, cum hac affinitate vestra & tibi, Maximiane, per generum inuenta renouata sit; & tibi, Constantine, per socerum nomen Imperatoris accreueris? (& deinde) Gesseris enim multa fortiter licet, multa sapienter, cum per maximos tribunatus stipendia prima conspiceres; sentias, necesse est; tanta auspicia fortuna, Imperator adolescens. Quanquam quid ego in te ætatis tuæ potius quam grauitatis nomen usurpo? cuius tanta maturitas est, vt cum tibi Pater Imperium reliquisset, Cæsaris tamen appellatione contentus, expectare malueris; vt idem te, qui illum, declararet Augustum. Siquidem ipsum Imperium hoc fore pulcherrimum indicabas, si id non hereditarium ex successionē creuisses, sed virtutibus tuis debitum à summo Imperatore meruisses.*
- p. 8.

C. V. Comes Franciscus Medlobarbus (g) hunc numum profert,

- (a) Pompon. Latus lib. 2. (b) Lactant. de mort. persec. c. 19. (c) Idat. in fast. (d) Eumen. in paneg. (e) Lactant. de persec. c. 24. (f) Paneg. 6. v. 20. (g) Imp. Rom. num.

fert, prædictoq; anno cufum existimat: sed quo argumento nitatur, minime apparet. Fortasse quia Constantinus Treueris tunc comorabatur, vbi in celebratione nuptiarum Augustus dictus fuerat: sed ad quid inscriptio GLORIA EXERCITVS GALL. cum hoc anno nil egerit memoratu dignum. Expeditionem contra Francos, anno superiori post mortem patris suscepit, eorumque Regibus Afcario, & Regalo superatis, & captis totam Germaniam ad dandos obfides compellauerat: illo autem anno cufus numus minime videtur, siquidem Constantinus Cæfaris dignitate contentus Augusti titulum nondum acceperat. Melius Carolus Du Cange, (b) qui numum Treueris percuffum fcribit, cum Constantinus post devictum Maxentium, afferantque Romanam libertatem in Gallias reuerfus anno CCCXIII. inibi aliquandiu constitit, & inde in inferiorem Germaniam ad exortos Francorum tumultus pacandos tranfit.

p. 10.

At quia Constantinus superato Maxentio MAXIMVS Romæ dignus est, & in nostro numo AVG. tantum infcribitur, Mediobarbi poffet opinio prævalere: obferuandum est, quod licet illo, post devictum apud Maffiliam anno CCCX. Maximianum Herculeum, MAXIMVS in Gallis appellatus fuerit, (c) in infinitis tamen eomet tempore, annisque insequentibus, atque etiam post victoriam de Maxentio reportatam, pereuffis numis AVG. tantum infcribitur relicto MAX. titulo, vt legitur apud eundem Mediobarbum in numis ab eo relatis cum epig. in antica parte: IMP. CONSTANTINVS AVG. CONSTANTINVS P. F. AVG. In auerfa autem: GAVDIVM ROMANORVM GLORIA EXERCITVS. RESTITVTORI LIBERTATIS. VIRTVS EXERCITVS GALL. &c.

p. 11.

Anno CCCVIIII. III. Id. Novembris Licinius Carnunti in Pannonia AVG. à Galerio (d) declaratur præfentibus, ac consentientibus Diocletiano, & Maximiano Herculeo: qua promotione à Maximino in Oriente audita, ipfe AVG. titulum affumit. Galerius deinde, etfi innire, Constantinum & Maximinum AVGG. dicit; vnde quatuor Imperatores eodem tempore extitere, (e) Galerius, Constantinus, Licinius,

p. 12.

(b) *Differt. de infer. an. num. p. 53. (c) P. Aug. 7. m. 53. (d) Marins. (e) Eufeb. de perfec. c. 32.*

nus, & Maximinus. Is Lacinio insensu primum AVG. morens Ga-
lerio se inscripsit, qui honore Constantino post devictum Maxentium à
Senatu virtutis gratia delatus est (m).

- p. 13. Varios triumviro insequentiæ annorum euentus, quoniam ad nu-
mi nostri dilucidationem minus facilius, hic referre nostri non est pro-
positum. Defunctis itaque Herculeo, & Galerio, dum Maximinus in O-
riente Imperat, Constantinus II. COS. cum Licinio etiam II. COS.
collega, anno Christi CCCXII. Imperii sui VI. ad liberatam Urbem,
totamque Italiam à sciuissima Maxentii tyrannide Alpes transgressus
us, in itinere sanctam Crucis signum mediæ die in caelo visum, quod
totus etiam conspexit exercitus, referente Eusebio (n). Erat autem
illud radiis coruscans, lucisque splendore fulgens, auris hinc inde
innotuit mira belli victoriam significans. De loco, ubi hoc celeste si-
gnum apparuit, non consentiunt Scriptores: quidam in Galliis (o) vi-
sum affirmant, antequam Constantinus Alpes transgredereetur; alii quan-
do prælium aduersus Maxentium commisit (p). Conveniunt autem re-
re omnes, hoc celeste portentum ad Constantini conversionem multum
pro-fuisse: liquidem ab illo tempore salutare Crucis signum vexillis in-
posuit, Idolorum templa evertit, multaque edicta catholicæ religioni
favorabilia promulgavit. Illum etsi à primis Imperii mensibus Chris-
tianis fuisse, Deique cultum restituisse affirmet Lactantius (q). *Ac-
cepto Imperio Constantinus Augustus nihil egit, priusquam Christiani cul-*
p. 15. *tus, ac Deo suo reddere: hæc fuit prima eius sanctio sanctæ religioni reser-*
tutæ. In dubio tamen est, an ipse catholicam religionem ante prædi-
ctam Crucis visionem fuerit professus, cum in panegyricis salutarum
Numinum mentionem fieri, Jouemque, & Apollinem pro sua æterni-
tate precari, ac numos cum epigraphæ MARTI CONSERVATORI.
MARTI PROPUGNATORI. IOVI CONSERVATORI. SOLI IN-
VICTO COMITI. HERCVLI VICTORI &c. etiam post devictum
Maxentium, Urbemque liberatam cudi passus fuerit. Sed hæc ad O-
ratorum Gentilium, Populorumque falsæ religioni addictorum pertina-
ciam

(m) Lactant. ibid. c. 44. Euseb. lib. 9. c. 9. (n) Lib. 1. de vita Constant. (o)
Sozomen. l. 1. c. 5. (p) Lactant. de perf. r. 44. (q) Id. ibid. c. 24.
(r) De fal. relig. lib. 1.

eiam tribui possunt, nisi fides Lactantio (r) Constantinum alloquenti. *Constantine Imperator. Maxime, qui primus Romanorum Principum repudiatis erroribus Majestatem Dei singularis, & veri & cognovisti, & honorasti.* Philippum tamen ante illum Christianum fuisse testantur Eusebius (s) & Orosius (t). p. 16.

Constantinus Alpes transgressus Segusio, Taurinoque captis Mediolanum petiit, civitatemque exultantibus populis ingressus, aliquot dies in ea commoratus est. Eadem sane, & quidem mira sub CONSTANTINO AVG. & LUDOVICO MAGNO exercitus Gallicani disciplina: eadem in debellandis hostibus fortitudo, & magnanimitas: eadem in parcendo clementia? eadem in victoriis moderatio. *Qui fuit ille dies, inquit anonymus panegyrici ad Constantinum author, (u) quo Mediolanum ingressus? Quae gratulatio Principum civitatis? Qui plausus populi? Quae securitas incipientium te Matrem, te Virginum? Quam duplici fructu fruebantur, cum pulcherrimi Imperatoris formam viderent, & licentiam non timerent? Ostentare se omnes, & tripudiare sine ullo de reliquis belli metu, & auspiciis victoriae tuae pro consummatione metuebantur.* p. 17.

Brixiam deinde, Veronam, quae maximo hostium tenebatur exercitu, victis Maxentii Ducibus, occisoque Ruricio cepit: Aquileiam, & Mutinam in suam potestatem redegit: ac tandem profligato ad saxa rubra septimo ab Urbe milliari Tyranni exercitu, ipsoque V. Kal. Novembr. (x) ea die, qua sextum Imperii sui annum complebat, (y) ac quinquennalia terminabantur, ad pontem Milvium in Tiberim submerso victor, & triumphans Constantinus Urbem cum magno applausu, ac laudibus Senatus, Populique Romani acclamationibus postera die ingressus est. *Nullus post Urbem conditam, ait Nazarius, (z) dies Romano illuxit Imperio, cuius tam effusa, tamque insignis gratulatio aut fuerit, aut esse debuerit: nulli tam lati triumphi, quos annalium vetustas consecratos in literis habet. Non agebantur quidem ante curram victi Duces; sed incedebat tandem soluta Nobilitas. Non coniecti in carcerem Barbari; sed* p. 18.

O o

eduxi

(r) De fals. relig. lib. 1. (s) Chronic. (t) Lib. 7. c. 13, & 18. (u) Paneg. g. n. 7. (x) In Kalend. vet. apud Bucher. V. Kal. Novembr. EVICTIO TYRANNI. IV. Kal. INGRESSVS DIVL (y) Lactant. de pers. c. 42. (z) Paneg. 10. n. 34. & seqq.

educti è carcere Consulares. Non captivi alienigena introitus illam sustinuerunt; sed Roma iam libera: nihil ex hostico accepit; sed se ipsam recuperavit; nec prada auctior facta est, sed esse prada desinit. Et quo nihil ad iici ad gloria magnitudinem maius potest, Imperium recepit, qua servitium sustinebat. Duci sane omnibus videbantur subacta vitiorum agmina, quae Urbem grauius obsederant: scelus domitum, victa perfidia, dissidens sibi audacia, & importunitas catenata; furor vinctus, & cruenta crudelitas inani terrore frendebant: superbia, atque arrogantia debollata, luxuries coacta, & libido constrieta nexu ferreo tenebantur. (Et mox) *Quis triumphus illustrior? Quae species pulchrior? Quae pompa felicior?*

P- 20.

Plura vide apud Eusebium, (a) & incertum panegyrici authorem (b) Constantinum Treueros reuersum alloquentem, exultantemque Romanam in illius triumpho describentem.

Aeternam Constantini victoriae, Maxentiique cladis memoriam conseruat superbus triumphalis arcus Romae à Senatu, Populoque Romano inter montes Palatinum, & Coelium erectus LIBERATORI VRBIS. FVNDATORI QVIETIS dicatus, vbi inter cetera mira arte sculpta ex destructis Augusti, & Traiani, vt quibusdam videtur, (c) ac M. Aurelii, teste Baronio, (d) aliisque insignioribus Urbis monumentis huc translata, quatuor Genii seu pueri alati insculpti sunt, anni pariter quatuor cum symbolis referentes, & felicia tempora ob extinctam Maxentii tyrannidem designantes. Ad hanc fortunatam aetatem referendus videtur pariter aureus huius Imperatoris numus (e) cum quatuor puerulis, ac solitis symbolis, & epigraphe FELICIA TEMPORA.

P- 21.

Quonam vero tempore absolutus fuerit arcus, ad numum nostrum parum attinet: siquidem hic Treueris Constantino in Gallias reuerso percussus fuit anno Urbis liberationem subsequente: ille autem eodem anno, quo Decennalia Imperii Constantini soluta, & Vicennalia suscepta, vt ex ipsiusmet arcus inscriptione: VOTIS X. VOTIS XX. SRC X. SRC XX.

P- 22.

Baronius (f) hanc votorum nuncupationem anno ccccv. factam, dictosque à Constantino Caesares Crispum, & Constantinum Juniorem refert ex autoritate Nazarii: (g) at illa ex eiusdem oratione

pane-

(a) In vita Constant. (b) Paneg. g. n. 19. (c) Donat. l. 3. c. 8. Marliani. l. 4. c. 6.

(d) An. 312. 66. (e) Mediobarb. in Constantin. (f) An. 315. 1. (g) Paneg. 10.

panegyrica, quam citat, pronunciata Kal. Martii A. ccccxi. die nata-
li Cæsarum, quo vota eorumdem Quinquennalia soluebantur, ac susci-
piebantur Decennalia, incidit in A. cccxvi. vt notat alter Purpuratus
[*b*] non minus virtute, ac doctrina, quam dignitate Eminentissimus, p. 23.
peragente Constantino decimum Imperii sui annum: vota enim de no-
uo suscepta arguere videntur priora iam soluta, seu de proximo soluenda:
sicuti testantur eiusdem Constantini Vicennalia Romæ an. cccxxvi.
exacto nempe altero Decefsio celebrata; quam sententiâ tuetur eruditissi-
mus Pagius. [*i*] Scribit Eusebius [*k*] inter Decennalium Constantini Au-
gusti solennia dictos Cæsares Crispum, & Constantinum Juniorem; eo-
demque anno Solis defectum euenisse docet Aurelius Victor, [*l*] quem
die VI. Julii A. cccxvi. accidisse narrat Caluissius [*m*]. Idatius vero, p. 24.
[*n*] trium Cæsarum, Crispi nempe, Constantini, ac Licinii Junioris pro-
motionem die prima Martii A. cccxvii. Gallicano & Basso Cos. agente
Constantino annum Imperii sui XI. factam asserit, (cui opinioni refragan-
tur aliqui Scriptores, [*o*] huic promotioni annum cccxvi. assignantes:)
præfatum vero solis defectum ad diem XXVI. Julii A. cccxvii. refert
Scaliger, [*p*] vt Chronologiæ suæ Constantini Aug. Decennalia, & Vi-
cennalia A. cccxvii. & cccxxvii. vt asserit, celebrata accomodet,
cum antea Imperii eiusdem Constantini initia A. cccvii. male statue-
rit, sed diutius in istis.

Pacata Roma, pristina, Senatui autoritate restituta, rebusque
omnibus in Vrbe compositis, inde Constantinus labente anno cccxii.
seu ineunte cccxiij. iij. cos. decessit. Mediolanum profectus Con-
stantiam [*q*] Sororem suam Licinio etiam iij. cos. illuc accito [*r*] in v-
xorem dedit, hisque nuptiis splendidissima pompa celebratis in Gallias
reuersus Treueris aliquamdiu constitit, & ad Rheni ripam Francos transi-
tum molientes compressurus, Germaniamque subinde vastaturus con-
cessit. Ad hanc expeditionem in Francos, & Alamannos referenda vi-
dentur duo Constantini numismata aurea, [*r*] in quorum auersa parte p. 26.

O o 2

mulier

[*b*] *Card. Noris de num. Licin. p. 75.* [*i*] *P. 165. & seqq.* [*k*] *Tric. c. 3 p. 608.*
[*l*] *P. 526.* [*m*] *p. 389.* [*n*] *In fast.* [*o*] *Chronic. Alex. & S. Presp.* [*p*] *L.*
5. de emend. temp. p. 476. [*q*] *Lactant. de mort. persec. c. 47.* *Zosim.*
lib. 2. Opt. lib. 1. [*r*] *Vit. epist. p. 542.* [*s*] *Du Cang. Hist. Byzant. lib. 3.*

mulier sub trophæo plorans cum epig. in ambitu GAVDIVM ROMANORVM. infra in vno FRANCIA; in altero ALAMANNIA: nec non aliud pariter adtreum (†) cum eadem epig. & trophæo, cui affidet vtriusque captivus, infra FRAN. & ALAM. De Francis à Constantino superatis, ac profligatis passim apud Scriptores mentio: eam illi Germaniam partem incolebant, quæ tempore D. Hieronymi (u) Francia vocitabatur, & quæ appellatio Galliarum nostrarum indita est, cum ille Populi regnante Meroueo Rhenum transacti Prouincias Gallicas infederunt, quo quidem nomine

- p. 27. primus videtur vsus Gregorius Magnus, de florentissimo Regno mirabilia locutus (x). Romanos in expeditione Italia superatos, deuscos quæ ad Rhenum Francos lege apud incertum panegyrici autorem Troveris Constantino dicti. (y) *Facile est vincere timidos, & imbelles, quales antea Græcia, & delicia Orientis educunt &c. Romanum vero militem, quem qualemque ordinat disciplina, & sacramenti religio confirmat; aut trucem Francum ferina sola carne distentum, qui vitam pro victus sui utilitate confemnat, quantam molis sit superare, vel capere? Quod tu, Imperator, & nuper in Italia, & in ipso conspectu barbaria (z) paulo ante fecisti. Quoniam autem exercitu? Gallicano sane, cuius GLORIA in nomen nostrum prædicatur.*

- Numisma eiusdem Imperatoris aureum cum Marte gradiente, dextra hastam, sinistra trophæum, ad cuius pedes hinc, & inde duo captivi sedentes, & epig. VIRTVS EXERCITVS GALL. Constantino ex Italia post Romanam expeditionem in Gallias reuerso tribuit Co. Mediobarbus, annoque CCCXIII. forsitan post fusos Francos, [†] Germaniamque vastatam percussam scribit. At, pace Viri eruditissimi, virtutem quidni gloria comitetur, plane non video: siquidem altera alterius premium est. VIRTVS EXERCITVS GALL. dicitur Constantinus, eiusdem exercitus GLORIA videtur etiam, eodemque tempore prædicandus.

Neque vero omittendum, quod vtriusque numi antica pars eadem

- (†) Mediob. in Const. (u) In vita S. Hilarion. (x) L. 1. ep. 6. ad Childebertum Francorum Regem. *Quanto ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna, regni vestri profecto culmen excellit.* (y) Paneg. 9. n. 24. (z) Paneg. 9. n. 24. [†] In Germania sinibus.

dem epigraphe insignitur, CONSTANTINVS P. F. AVG. hic Treueris in Gallia Belgica percussus, ille autem Siscia oppido Pannonia, quæ in superiorem, & inferiorem, Styriam, & Austriam nempe, ac Croatiâ hodie dicitur. Siscia in agro Sillis h. e. Siscia, urbem in Croatia, de qua Plinius (4). *Colapis in Sanyum influens iuxta Sisciam*; fuit vna ex Urbibus sex, quibus ius cudendæ monettæ inferiore ævo concessum, inter quas primum locum obtinuit: sequuntur aliæ per ordinem in notitia Imperii [6] relatæ, Aquileia, Roma, Lugdunum, Arelatæ, & Treueri; quibus Constantinopolis, noua Roma à fundatore dicta, posterioribusque temporibus aliæ quædam ciuitates additæ reperiuntur.

p. 30.

Cohortium Gallorum meminerunt Gruterus [c] & Reinesius, [d] exercituum autem Gallia Carolus Du Cange [e] inscriptionem occasione huius numi referens in Ecclesia Sanctorum Achii, & Acheoli Ordinis S. Augustini Canoniconum Regularium ad Ambianum detectam, & ob characteres rudiori arte sculptos huic ævo tribuendam.

p. 31.

PRO SALVTE ET
VICTORIA EXX G
APOLLINI ET VER
IUGODVMNO
TRIEVNALIA DVA
SETVBOGIV SÆSVGVI
F. D. S. D.

Exercituum
Gallia

Hæ sunt, EMIMENTISSIME PRINCEPS, coniecturæ sat probabiles, quæ tamen certa argumenta dici nequeunt; cum de rebus adeo obscuris, lucubrationibus utcumque inuestigatis sententiam ferretum non sit. Opinionem meam, tantum abest, vt pertinaciter tueri velim; quin potius illam publicæ subiicio censuræ: sat mihi erit vitæ famæ, patriorumque exercituum gloriæ tentasse consulere; ac perenni tuo nomini, tutelari veluti numini deuotum, deinde quæ tot beneficiis animum meum aperte, palamque consecrasse.

p. 32.

Oo 3

XXVL

[a] Lib. 3. r. 25. [b] Sillis. 42. [c] R. 5. 5. 5. [d] 22. VL [e] De inscrip-
tui num. n. 54.

XXVI

ANDRÆ ERASMI à SEIDEL

NOBILIS MARCHICI

DE NVMO VETRANIONIS

AVREO SINGVLARI

WRATISLAVIÆ REPERTO

EPISTOLA

AD AMICVM

que prodit

WRATISLAVIÆ,

Ex Hæredum Baumannianorum Typographia 1687. in 4

L. BEGERO, S.

A. E. S. S.

QVorsum & quo consilio nuper Berolino discesserim; Ampliss. Domine Consiliarie, sicut id Tibi cumprimis constat, ita Tu potissimum ille es, quem eligam ex Amicis in arbitrum institui mei, ut si quid uspiam *in rebus* iucundi & proficui acciderit, Bonis quidem omnibus, Tibi autem præ omnibus occasio præbeatur. Nam pro cumulo Humanitatis Tuæ, Tuo Tibi iure id à me vendicas, & pro ratione muneris requiris. Ex quo enim beneplacito Serenissimi admotus es curæ Gazophylacii Numismatum antiquorum, præter tot egregias Virtutes, quibus iam Orbi innotescis, illud studium singulare, illiunque ardorem in Te animaduerti, quo sine languent nostræ hæ delicæ, imo penitus evanescunt. Gaudium meum sæpe extitit dolor Tuus ingens, quotiens inter disputandum de numis Brandenburgicis quæstus

es, tanta molis Thesauro, & nec qualitate solum sed & ipso pondere spectabili, deesse nihilominus quæ necessaria videntur ad constituendos triplicis Metallî ordines absolutissimos. Sed Tuæ quidem laudi cedit, uti calentissimus talium es, quod earum rerum, quæ sub Tutela Tuis sunt, defectum, primo cognoscis, postea supplere studes: Potentissimo vero Principi nostro id præprimis honorificentissimum est, quod Tuis consiliis illectus, non positum esse infra Principalem dignitatem arbitratur, hac in parte satagere, & augmentum Antiquariæ suppellectilis, non a fortuna solum, sed a virtute pariter expectare. Proinde dubium non est, quin euentus felicissimus, qui nec in maximis vnquam conatus Serenissimi fefellit, in leuioribus istis ita se facilem præbiturus sit, ut gloriæ non minus atque desiderio satisfiat. Tanto sane Divinitatis instinctui velificabitur quicquid vspiam spirat in terris Eruditorum, & ad accendendum æstuans studium collaturum est materiam abundantem. Quod si ipse quoque operarum assiduitate adiungere poterit surgentes ad suprema conatus, id elaborabo, ut me deotum numini suo perentiscat Aquila ostro rutilans: quæ sub alarum suarum clypeo profectam ex Austriacorum terris Seideliorum domum, longa annorum serie fuit beneficiis & honoribus auxit, ita, ut quod aliis consilium nobis natura iniungat, hanc Dominam malle, quam aliam desiderare, quamdiu fessa nondum continuis largitionibus fortuna, efficacioris Gratiæ locum in pectore Principis Indulgentissimi hanc præcluserit Familiæ, quæ splendore quidem & patrimonio cunctis cedit; at natalium honestate, gratitudine, fide, obsequio, nulli. Sed ad illa propero, quæ ad augmentum antiquariæ rei magis faciant.

Tenet me adhuc Wratislaviæ, Vir Amplissime; Wratislaviæ illa, quæ iure suo, sicut Athenæ olim, cuilibet obtreptatori, cui visum non placuit, oggerere posset *ὀλίσσας* illam. Præter enim maximam soli æquarumque libertatem, præter illum linguæ, ædium, vestimentorumque nitorem, aliâ sexcenta animadvertentes in hac florentissima Urbe, quæ allicit, quæ delectant & detinent, non illos mode qui externis letantur, sed & istos, qui scrutantur altius, & benignitatem morum cum eruditione potissimum venerantur. Nam his certe doctibus abundat genius loci, nec vlla facile in Germaniæ Urbe plures inuenias, qui
huma-

humaniori literaturæ vacant, & studium numismatum antiquorum melius amplectuntur. Verum quidem est, multos pro impetu adhas sæpe delicias non ferri sed rapi, & quod a iudicio vnius eruditi profectum est, trahi ad exemplum etiam ab imperitissimis. Sed alia longe ratione res hic loci procedit, ubi non tam imitatione, quam motu & instinctu quilibet suo agitur ad conquirendas gazas numi veteris, affectu tam proprio, tam familiari, vt mortuo Patre familias non Filiis solum, sed Vxoribus quandoque atque Filiabus cedat, cum Gazophylaciis, etiam curiositatis paternæ atque maritalis hæreditas. Neque præsumit sibi palmam præripere Matronæ Wratislauienses ab istis Italis aut Gallis, quas ob Antiquitatis studium fama altius collocavit, quam quo sexus eorum videbatur posse eniti. Factum enim est, vt paucis abhinc diebus, quædam honoris causa nominanda Matrona Nobilis prolato Theodoro pretiosissimo multorum millium gemmarum atque numismatum, mihi inspiciendum pariter & considerandum præbuerit cimelium eximie controuersiam rarissimum, ita tamen, vt nesciam, an mirer magis ipsius operis & materię summam præstantiam, an animum sane haud muliebrem Mulieris Generosæ, quæ nuper illud e Suecia nulla sumptuum habita ratione afferendum curauit. Erat autem gemma *aloni*, rutilans, rubicunda, coloris *purpurei*, durissima, pro Carbunculo quidem vendita, sed iis Rubinis suppar, quos Itali Balassiones vocant, Claudii Cæsaris laureati imaginem a manu artificis præstantissimi, opere *perfectissimo* exactissime representans. Habuit illam olim in deliciis, cuius adhuc per vniuersum Septentrionis orbem fama viuit. Illustris Dominus a Palbicki inter Ministros quondam Regum Regnorum Sueciæ, & aureo annulo muniri fecit, quamuis credatur ad restituendum integrum natiumque fulgorem, satius fore vt auerso latere pariter nuda & solo circulo aureo comprehensa, hauriat vtrinque lumen, quod *per se non potest* intuleretur. Jam vero quis enarret omnes & singulos huius inclitye Virbis Ciues, qui vel præterito æuo, veletiam nunc rem antiquariam publice priuatim auxerunt, augentque. Vix huc delatus eram, cum me in terras curiosorum appulisse vel id argumento esset, quod perquirenti id genus cimelia, altera statim die, ab Aurifabris & Judæis afferrentur XC. fere numismata argentea, sed vulgarissima & ab Intelligentibus reiecta &

De Petra Cornelia. Tum deinde me copio mactas. Videret quam illa, quae dispersa per singula Mosa & c. ad suum digno saltem habita deponi, & cum auctoriori cura seligi. Est autem in universum ea Varro lauiensium comitas, ut urbane excipiant desideria suorum hospitum, nec adnuant facilius illorum precibus, quodcumque civiliter appellati ad officium aliquod humanitatis iurantur. Jam publica loca praeterea. At in hoc praetorum aedibus, Bone DEVS, quam pulchra & quam veneranda antiquitatis vestigia delitescunt. Non sum ego illorum similis, qui praedonum ac nomenclatorum officio publicis scriptis defunguntur, & longa vocum nominumque serie pro aliis famam & honores, pro se autem lucri vel amicitiarum compendia occupantur. Et saltem indicasse sufficiat, insulam me Dominorum Possessorum humanitatem expertum fuisse, quibus si vilo viqueam tempore referre gratiam possum, id elaborabo ne ipse virtutis suae poeniteat.

Hac narraui Tibi, Vir Nobilissime, subit animum meum cogitatio, Te pro illo, quo flagras in talibus, sciendi ardore, fortassis desiderare, ut illa accuratius pandam, quae praeterdeditis sunt augendae renumariz. Et quamvis aliam huius rei longe commodiorem occasionem fero praevideam: vnus tamen facilisimè noni singularis praestantia offert, ut tempus indicii anticipe, ne fortuna locus vitra detur, & fraudare genium Curiosorum, & obuolere silentii populo cimelium maxime considerandum. Quod ipsum uti non ingratum erit nonnullis, ita tuam propinquis solabitur diligentiam, quam adhibes numis aureis, quorum seriem integerrimam auspiciis Principis Indulgendum Tibi corradendam proponis. Integeritiam dico, quatenus pro tanto Thesauro non sufficere debere constitisti possidere multos, etiam erantissimi, sed omnium omnino istorum Imperatorum, Caesarum, Augustarumque, quorum in isto Vultus metallo fulget. Jamque apud Vos se insistant in auro, non Othonès solum, Vitellii, Pertinaces, Didii Iuliani, Gordiani Africani, Taciti &c.: sed etiam Domitillae, Plotinae, Matridae, Galerae Valeriae, Gallae Placidiae, Eliae Eudoxiae &c.: Drusi item, Diadumeniani, Maximi, Juliani & Maximini Tyranni, Attali, Jovini, Iohannes, Petronii Maximi, Glycerii, Basilisci &c.: Et quamvis pauci quidem adhuc desiderantur, tamen non dubium est, quin bre-

si sint explende, deficientium lunae, & perfectissimo ordine cunctarum imagines semet invicem sint confusae. Hic pro Tibi fecerim dum fero, vt, qui alias haud vulgaria teris, possis etiam in his aliquid præter communem morem sperare.

Nullus hæcenus Antiquariorum in adornanda aureorum serie de Vetraniõis numo sollicitus fuit, cum illum vspiciam, extare comperitum sit nunquam. Tu si de illo in posterum quæras, fortasse non laboraveris incassum. Dum enim hic Vratia laus præstantiora cimeliarchia scrutor, ecce, fors obtulit admirande venustatis numum, quem hæcenus omnem Eruditorum diligentiam (quod quidem sciam) effugisse, tanto mihi miratus sum, quanto diutius intellexi id sepe malis accidisse. Erat enim aureus Vetraniõis, vniuerso Antiquariorum legio inditus, incognitusque hæcenus, dignissimus autem, qui in lucem protraheretur, & aura demum velci inciperet. De cuius fontem, numismatis genuina antiquitate, mihi dubium omnino nullum est, necesse fortassis vlli. Sint assertionis meae fundamenta, primo, quæ in his libris efficacissima est, Inspecio ocularis. Quamvis enim de argenteis arctius facilius multo pronuntietur quam de aureis, quorum sæpe fracta vix exercitatissima patent: habent tamen Curiosi sectatores, ac huius certa nihilominus veritatis, non quidem vulgo Antiquariorum cognita & explanata apta, sed *diffusa*, seu tale quippiam, quod ineffabile potius quam demonstrabile dixeris. Locus pariter ubi primum visus Vetratio noster, omnem prorsus dubitationis scrupulum erimit. Nam sicut merito suspectæ nobis esse debent lucripetarum manus, & quæ penes istos mangones sumarios, Antiquarios Itali vident (sed risum teneatis amici) præstant numismata priora: ita nos hæc non sinit intemeratus Candor Venerandi Domini Possessoris, nec fere octogenarii, a quo non fraus modo sed & cogitatio fraudis aliena. Est ille Nobilissimus Dominus Albertus Sebitius, istius Clarissimæ Familiae, quæ diu Argentina, atque in terris Silasæ floruit, Vir, ubi singularem in Mathematicis disciplinis peritiam, & scripturæ elegantiam, patriæ suæ celeberrimum ornamentum, continuo *sympliciter*, tunc edidit emeritus. Qui cum diligens semper fuerit indagator atque belluo numeri rarioris, antiquum tamen illum Romanum non nisi obiter traiecit,

& in tanta Numismatum recentiorum congerie, vltra X. vel XI. solidos Augustorum aureos haud reperi, omnes sine cura & fortuito exceptos, nec vllum arte fictum seu ~~excoctum~~ Tertiolo loco firmissimum argumentum est, ut optime de nummate nostro credamus: quod nusquam ibi super numis extet; unde pot. potuisset ~~inveniri~~. Notae sunt enim hac in parte Antiquariorum variae & plusquam Alchymisticae fraudes, quas adhibent adulterando numo veteri: sed fere vix vltra progressa est ipsorum audacia, quam ut falsi numi exemplum, semper ab aliquo gemino desumerent. Raro notum aliquid ex ingenio prodiderunt impostores isti, quoniam id praecipuum venerandum habet Antiquitas, ut luceat proprio lumine, & fulgeat caractere, qui sit suo coaetaneus, & qualis nullo recentiorum artificio vel fingi vel pingi possit. Tanto minus contra nos facit, quod de isto numo sileant omnes Antiquarii: nonne enim fere quotidie accidit, ut inuicta Curiosorum diligentia noua quadam detegantur atque protrahantur in lucem: multa detecta fuerint, quae rursus desierint comparere? Ita spero per nos pandetur aliquando fama singularis numi Taciti Imperatoris, quem ab aliquot annis possideo, forma vltra solitum maiori, parte auersa totam domum Augustam exhibens, ipsum scilicet Imperatorem, cum Vxore & tribus Liberis, & Fratre Floriano: item alterius numi vetustissimi quadrati ex Electro, literis siue Punicis siue Palmyrenis, quem pro singulari ac vnico me possidere haud fortassis vane iactarem, si iactare meum esset. Sic a Te nuper ostensum mihi Faustinæ numisma aereum primae formae, cum ædificio camerato meretur aliquando non ignorari: uti & illud ex argento rarissimum, Viri Optimi, & histalibus non versatissimi solum, sed & intelligentissimi, Domini Eggelingii, Secretarii Reipublicæ Bremensis, quod cum capite Septimii Seueri Jouem Prætorianorum Victorem, lemmate hæctenus vel non obseruato vel inedito, representat. Nihil loquar de singularissimo numo meo Consulari argenteo præstantissimo Familiae Aufidiae monumento, quod incomparabilem Patini nostri, uti olim Fuluii Ursini diligentiam fugit, & per me quantocytus publico innotescet.

Nunc interim nostrum aureum Vetraniōnem accuratius excutiamus. Figuram exhibet frons Schediasmatis huius. Ipsum equidem T. V. n. s.

Pp2

ap26-

seruo, vt accessio tanti Theauri fiat, quatenus merita tanta
 singulare cimelium, vt in illa præclarissima auroreum serie integre ga-
 bilissimos in infusione coruscet. Nam licet illa singones tibi in delectan-
 dendo verecundia, vt quæ in solatium curioſitatis tibi comparauerunt
 possessores, irreligiosum dictam importunis precibus extorquatur, quæ
 enim digesta semel per loculos numismata, gemas, aliæque id genus an-
 tiquitatis, facile abesse tibi patiat? tamen Humanissimus Senex yltro
 cessit iure suo, inque vicem accepto alio numo aureo ætæque, hunc
 in nostrum transire dominium permisit. Inter hæc hoc cunctantibus
 qualiquali, eiusque succindæ enarrationes. Sed de prima parte sententia
 nostri prolixè differere, superuacuum puto, nihil enim illa ab
 æreis, quæ tum in Gazophylaciis, tum in scriptis Eruditorum
 tur, cum capite Vetraniæ & Inscriptione: D. N. VETRANI
 A.V.G. Habuit, nescio quid magnifici in titulis suis posteriorum Impera-
 torum ætas, quod speciem quidem simplicitatis præ se ferat, ne ipsa summa
 forma atque maxima designat. Florentissimis sane Imperii Romani
 temporibus nihil Augustius erat præ appellationibus Imperatoris, Cæsa-
 ris, Augusti, *Αὐτοκράτωρ, Σεβαστα*. Sed decreſcente potentia, creuit nomi-
 num potestas. Voluerunt Domini appellari, cum Imperator, caput
 Imperii caput sit, Dominus autem Vniuersi. Ita mundi Dominus, non
 Imperatorem, se antea dixerat Antoninus Græcico *Καὶσάρ*, ita illi
 æm vox digna habita est, quæ iungeretur titulis diuinis in illis
 Inscriptionibus numerum: DEO ET DOMINO NOSTRO AVRE-
 LIANO. DEO ET DOMINO NOSTRO GARO. Dichæatur No-
 stri, cum vellent omnibus imperare videri, nec esse in orbe hominum
 genus, quod ipsorum dominio non sublit. Hanc vocabuli *καὶσάρ* per-
 riter intellexit sequior ætas, quatenus ad nostra usque tempora per-
 rat. Solemus subditi Principes quisque suos Dominos appellare, etiam
 nostros, etiam clementissimos, sed vix ita absolute, vt non habita
 ratione loci siue personæ loquentis, modo hic modo ille intelligatur. Quam-
 uis Hispani arrogantius postulent, vt in quouis orbis angulo Hispania
 rum Monarcha *El Rey Nuestro Senor* seu *Rex Dominus Noster* appelletur. Et
 de summo Pontifice notum est, propter vniuersale dominum, in spiri-
 tualibus hoc ubique titulo nosci.

De

De ipso autem Vetranione notiora sunt omnia, quam ut diffusa oratione indigeant. Et vitam eius prolixè simul atque erudite, uti solet, recenset lumen Gallie suæ Johannes Trifanhus Tom. III. p. 628. Ausus fuit iste homo partem reipublicæ in Illyrico capeffere, quo tempore post Constantis necem Italia, Gallia atque Africa Magnentio cesserant, durante adhuc ipsius Constantini Magni sanguine, cum ipse obscurissimis natalibus, & prope ad stultitiam simplicissimus esset. Nullo omnino vel nomine vel prænomine noscitur in numis veterumque monumentis: quamvis probabile sit, more illis temporibus recepto, quo cum Imperio etiam nomina Imperatoris Familiae sumebantur, Flavius dictum fuisse. Vetranionem autem non Veteranionem vocatum planum est ex numis, contra doctissimum Valesium, qui posteriori lectioni patrocinatur in Notis ad Arrianum. Β. *Βεττανίων*, *Βετρανίων* & Britannio, non sunt nisi per Græcos corrupta. Habuit autem id egregii, quod vitæ probitate & comitate morum apud omnes optime audiret. Imo animum cunctis artibus expertem, senex & grandævus erudiuit, & prima elementa literarum fessa iam ætate accepit. Magister militum ad Imperium consensu militari vocatus est, cum tuendo Illyrico Princeps deesse videretur. Vide, quantum ad vitam literarum profint cum benignitate morum coniuncta. Occisis enim à Constantio fraternæ cadis victore Tyrannis cæteris, huic abrogatum quidem Imperium, sed fatiscienti & innoxie ætati non vita modo, sed & voluntarium otium concessum est. Cognomen Pii, Felicis, Augusti, quæ etiamnum nominibus Augustorum & Principum iunguntur, multum venerationis habent. De eorum origine & incremento omnia sunt peruulgata. Hæc obiter notor Pietatem, uti fortunæ & potentie, ita cunctis etiam virtutibus merito præferendam esse. Hinc cum per otium aliquando quaesitum esset inter amicos de arcu quodam in honorem Principis Fortissimi extructo, visum fuit non nemini Herois aque Pii atque Fortis peruerso ordine positam fortitudini pietatem in hac inscriptionis parte: FORTIS, PIVS, FELIX. quatenus veteri Romanorum stylo rectius dictum fuisset: PIVS FELIX FORTIS.

Venit nunc ad alteram sue æversam numismatis paginam, quæ exhibet Imperatorem tenentem dextra labarum salutaris signo notatum,

cui victoria lauream imponit, cum hac notabili Inscriptione: SALVATOR REIPUBLICÆ SIC. Gaudete Grammatici, nouus auctor prodit Imperatoria Maiestate conspicuus, qui omnes dirimet de egregia voce disceptationem. Diu digladiati sunt super vocabulo *Saluatoris* Critici, tum antiqui, tum recentiores, quod causa fore cecidit penes omnes, postquam, nescio qua sorte, plures destructores & perditores, quam saluatores reperit. Putant ante Christum generis humani Sollicitatorem, hanc vocem non fuisse, cum nondam eius notio fuerit, qualis à scriptoribus sacris eidem est attributa: immo nec intrinsecus, nisi ferrea ætate, auctoribus magis pietate, quam stylo probata, Cypriano, Lactantio, Arnobio, Hieronymo, Augustino. Sed quanto certius est pio fidelium cœtui vel ante *in d. p. n. r. v. l. b. y. e.* usque ad ipsi vsque Paradisi promissique seminis temporibus, officium Saluatoris & notionem huius vocis constitisse: Ita nec illi videntur rem non tetigisse, ac omnia antiquitatis monumenta satis perlustrasse, qui eius nomen non nisi dictorum Patrum æuo adsignant. Vtique plus subtilitatis quam veritatis habere videtur literatissimi Vossii coniectura, cui visum est, vocabulum Saluatoris nec dum in Africa receptum fuisse Tertullianæ æuo, eo quod Christus huic Patri Salutificator dicitur L. de Carni. Christi 11. Præterquam enim quod latinus sermo, qualis in Latio erat, extra Italiam, omni tempore non fuit vbique receptus, præprimis in Africa, cuius gentes non recipiendis modo, sed & fingendis vocabulis erant maxime prodieuses: non continuo inferendum videtur, ideo Salutificatorem dixisse, quod Saluatorem dicere non licuerit. Eiusdem farinae est Ciceronis auctoritas, quam Martiano Capella antesignano contra Saluatorem facere contendunt. Ad illa enim Ciceronis II. in Verrem: *Itaque cum non solum istius insule, sed etiam Soteræ inscriptum vidi Syracusis. Hoc quantum est in antiquitate, ut latino uno verbo exprimi non possit. Is est nimirum Soter, qui salutem dedit.* Martianus ait L. 5. *Insolentiam vitans Cicero Soterem Saluatorem voluit nomen dare.* Nam etiam hic pessime argumentantur. Si enim vocabulum Saluatoris putant ideo à Tullio damnari, quod fortassis arbitratus sit eo non satis exprimi significatum & *ἐνθυσιαν τὴν σωτηρίαν*, concedant pariter necessarium esse, etiam illas probatissimas voces damnasse, *Seruatoris*, *Conseruatoris*, *Consoluatoris*, quibus pro græca hac pariter uti noluit, cum eas tamen receperit

ceperit prior est posterior ætas. Quid? quod Martianus, ex mente Ciceronis, non pro barbaro, sed pro insolito, nec communi vñ trito iactat nomen Saluatoris, quod ipsum licet Ciceronis ævo insolitum, at nihilo minus haud inaudium & ignoratum Romæ dixeris. His fere simile est, quod idem Auctor Lib. de Vniuerso ait: *Vix antea dicere medietates, quas Græci Μισογυμς appellant: sed quasi ita dixerim intelligatur: erit enim plinius.* Ad quæ doctissimus Olaus Borrichius notauit, tantopere vocem seculo suo nouam refugisse Ciceronem, quam tamen postea emolliente vñ non refugere alii, Palladius, Solinus, Macrobius, Vegetius, Marcellinus, Arnobius, Lactantius. Vt iam de voce *Piissimus* nihil dicam, quod verbum omnino nullum in lingua catina idem Tullius afferit, cum Curtius bonus Auctor eo vtatur. Vltimo loco etiam illa indicanda sunt, quæ de hoc vocabulo tradit Augustinus Libr. XIII. de Civ. Dei, & a Borrichio in Tractatu Cogitationum expenduntur. *Qui est, inquit sacundissimus Hipponensium Antistes, Hebraice Iesus, Græce Σωτηρ; nostra autem locutione Saluator: quod verbum latina lingua antea non habebat, sed habere poterat, sicuti potuit quando voluit.* Sed vt largiar quæsitam tot Scriptorum voluminibus non occurrisse Sanctissimo Patri, illud ipsum tamē haud tantū videtur, vt lingua latina, & Romana ciuitate penitus exesse lubeatur vox aliis Antiquitatis monumentis approbata. Nam vt de *Saluatoris cubilibus* Plinii taceam, quorum meminit Lib. I. c. II. (vbi tamē cum Dalecampio legere mallet: *Saluatoris*) & de verbo *Saluare*, quod reperire est apud Lactantium & inscriptum fuit sepulchro Alexandri Martiris Antonini Principis, hoc modo: O. TEMPORA. INFAVSTA QVIBVS. INTER SACRA. ET. VOTA. NE. IN. CAVERNIS QVIDEM. SALVARI POSSVMVS. huc maxime facit præclara inscriptio, quam Gruterus exhibet p. XIX. JOVI. CVSTODI. QVIRINO. SALVATORI. PRO. SALVTE. CÆSARIS. NERVÆ TRAJANI AVG. COL. SARMITZ. Quæ cum indicium ætatis suæ præ se ferat, id omnino liquido euincit, integris C ante Tertullianum CCC que ante Augustinum annis, apud litteratores in vñ fuisse Saluatoris vocabulum; quamvis id minus obseruatum fuerit sanctissimis Patribus, quorum hic martirum numorumque incuriosus, ille Afrorum more, vocabulis innotandis, quæ antiquis relictis, promptior fuit: imo loco Saluatoris

Salut

Saluatorem dicere maluiffe puto, quod mire alios crediderit in fabricandis nouis deriuatis a verbo facio, vti patet ex his vocibus, quae eius opere notantur: *castificare, saluamenta, naturificator, natiuomen, sanctificium* aliisque. At nobis optima vocis ingenios natalis etiam pulchre vindicat restituitque numus singularis, quem primum protulisse in lucem publicam, non inter infima munera sortis reposito Desinant enim porro scrupulis indulgere Critici contra auctoritatem loci numismatis, qua nulla maior & antiquior esse queat. Nam iam antea Apollonii, Lactantii, Cypriani, Hieronymi tempora dudum stetit hoc vocabulum *Saluatoris*, extra controuersiam euincit. Esto enim ipsius Vetraniouis uerba haud longe ab illa dictorum Patrum abesse: at mihi largientur etiam in moneta Romana utcunque uersati, eiusmodi numismatibus optiones non citra iudicium, vel ab imperitis, vti passim homines uisimus, compositas fuisse: Sed ab Eruditis & Latini sermonis diligentissimis: quique maxime id darent operam, ut rotunde & recte propriis uocibus non per ambages, & locutionibus nouis aut barbaris exprimerentur. Hinc est quod proponere ausim argumentum inuisibile, scilicet iam ante Constantiniana tempora *Saluatorem* dictum fuisse, cum Constantii aeo meruerit haec vox numis inscribi. Nam si recte considero, elegantioris cuiusdam uiri genio id euenisse opinor, qui cum obseruasset in numis priorum Imperatorum nihil forte tritius uulgatiusque occurrere, quam illa conuersa, *Conseruator, Sospitator, Zens*, quae uere & proprie Seruatorem & Saluatorem denotant, delectabili uarietate, pro more ingeni humani *Saluator* *Reipublicae* dicere amauit, idque sine exemplo, quomodo per exemplo potuisset haberi, ni posterioribus Caesaribus minus uis fuisset Vetraniouis Tyranni auctoritas, quam ut ad eius inscriptionem numos signarent, inscriberentque. Hinc tum circa haec tempora, tum postea, magis in numis obseruare licet uisitados hos titulos *Reipublicae, Reparatio Seculi, Felix temporum, reparatio, Resistor Orbis, Urbis, Conseruatori Urbis suae, ob Conseruationem Salutis, Resistor Publicae* &c: *Reipublica* autem hic non opponitur Monarchiae, sed talentum designat, qualis est sub Monarchis, ipsumque adeo Imperium Romanum, non quidem yniuersum, sed eam illis partem, quam sibi assignandam sumserat Vetrano.

At:

At vero alioris indaginis videtur esse, definire, quoniam intelligatur nomine Saluatoris in hoc numismate? Et fortasse verisimile sit, ipsum Vetracionem tanti nominis honorem captaſſe, eo quod sub Constantio in partibus remotioribus labentem rempublicam reſtituerit, ſeruaueritque. Sed ſi verum fateor, non is fuit Tyranni faſtus, vt diuinos titulos more gentiliū inuaderet, nec illa cum ingenio & pietate cohererent Principis morum veterum & iucundæ ciuilitatis. Te ipſum in teſtimonium aduoco, qui p. 377. Theſauri Tui de Pietate Vetracionis numismata reſſari ait, licet, illa non ſemper pro teſtibus omni exceptionis maioribus, pace Tui admittam, cum illorum typi & lemma te rariffime ſint ab ipſorum Principum ingenio proſecta, illarumque tenam cura ad alios pertinuerit, poſter autem imprimis Vetratio audiat prope ad ſtultitiam ſimpliciſſimus, omniumque liberalium artium adeo expertus, vt ne elementa quidem literarum ſciuerit. Interim non inſicias eo, quatuor illis variantibus typis, quos in eius numis obſeruauimus, duas maxime indicari virtutes, Pietatem ſcilicet & Fortitudinem militarem, firmiſſima ſuorum imperiorum munimenta, præprimis ſi ad ſit illa, quæ virtutes in ſe continet omnes, iuſticia. Poſteriorem quidem indignant duo ærei minoris formæ: prior, in quo ſignatur Imperator dextra labarum, ſiniſtra ſceptrum tenens, & inſcriptio: GLORIA ROMANORVM. BSIS. alter, vbi figura inter duo ſigna militaria cum hoc lemma te conſpicitur: CONCORDIA MILITVM BSIS. Poterat huc etiam referri eiufdem Vetracionis numus, ab illuſtriſſimo Comite Medio barba, cuius amicitia & fauor mihi aliquando Romæ & Mediolani honori fuit, in opere ipſius e Spanhemio citatus. Sed illum nondum vidi, & vt verum fatear, ſtylo ambiguo à Domino Spanhemio ſignatur, vt incertum ſit, ad Vetracionem an ad Nepotianum, hæc auerſa ſpectet. Nihil enim ultra tradit de figura, vti etiam de pondere & materia nihil. Pietatis autem duo rariffima monumenta obſerua, tum in illo iam perſulgato æneo, in quo Imperator, qui labarum Chriſti nomine venerandum geſtat, à victoria coronatur, cum hoc pio ac vere Chriſtiano motto. Hoc SIGNO VICTOR ERIS A P SIS. quem numum ſatis mihi notum, aliquando Romæ vidi apud Dominum Feſchium iuniorem Baſilepenſem, ipſe autem talem nunquam nanciſci potui, quando idem cum

imagine Constantii Imperatoris, quem suo dabo indicavit. Vetus Ve-
 ranionis monetarius, etiam itaque etiam in mantis pias documentis, non
 in nostro nunquam hactenus observato aureo, videri eandem figuram al-
 in scriptio arabit, illa nimirum, cuius gratia vellem per inscriptum
 styli liceret nobis esse magis discretis. SALVATOR REIPUBLICAE
 Ergo hoc suspiciendo nomine ille potius colitur in auro nimirum
 facie, cuius gloriosissimum nomen exhibent binæ litteræ Græcæ in
 nūm characterem contractæ. **✱** quo signatum est vexillum, quod
 Imperator dextra protendit. **✱** Non enim est in alio fidei, nec
 aliud nomen, in quo saluti sumus, prius illud sanctissimum & sanctissi-
 mum nomen JESV, cuius iam ab omni eulo venerabile fuit signum. In
 elise primitiua. Quali vero primo omnium via sit, ut per se
 determinare. Et iam hæc alii accuratius tractarunt. Sunt qui
 figuram crucis insisse, suæ litteram T Messiam designasse, idque
 ante eius inscriptum: & in sacris Egyptiorum scripturis hanc tunc fuisse
 notam fuisse. Has quoque litteras S P Q R, quibus vexillum Romanu-
 rum inscribentur, ad signandum Senatū Populūque Romanū
 egregio & pio Christianorum militum sub istis signis inquit,
 ne idem cum Gentilibus sentirent, ita expositas aliquando legimus
Salva Populum Quem Redemisti. Imo & his Græcis litteris expressum
 nomen Redemptoris in scutis & vexillis fuisse compertum est. **✱**
 Quæ res causam præbuit calumnie Paganorum, qui cum hic nomen
 ligerent, in *χρυσό* sanctis DEI cultoribus obiciebant, præbent
 cum Piscis, seu (ut alii malunt) Draconis figuram, tantum his
 animaduertent, quibus symbolis Christiani utebantur ad indicandam
 spem vitæ æternæ, & per Salvatorem prostratas diaboli vires: cum
 litteræ sic essent accipiendæ: *Ιησους Χριστος υιος του Θεου*, **✱** hæc
 nix salutem, draco demonem notaret. Et certe merentur, qui
 de hac memorabili acrostichide fusius recenset, a pag. 33. **✱** Ne
 mag. verbis Parentis cognominis Joannes Smerdis. At de illo signo
✱ in quo coelitus promissam Constantino M. victoriam forebatur
 Etor est, deque eius origine; tam multa a tam multis tractata
 ut actum agere nolim. Puto autem, non inde de opus, nec
 ut actum agere nolim.

ductum ante Constantinum Magnum, non extitisse solum. (nam & in
 auium Græcis Proleptæ Deique istud *Πρωτογεννητος* observatur.) sed
 etiam nomen Benedicti in sacula decessisse. Communionem pariter
 quandoque passum fuisse, inter alia, argumento est Lampas fidei, quam
 repertam in Camerario Calixti Romæ mihi comparavi. hoc caractere
 notatam. P. Ortum postea Byzanti seculi suo morem aium, Salu-
 toris nomen exprimendi his duobus litteris IC, uti illud Virginis Ma-
 tris istis M Θ, qui etiamnum Ecclesia Græcanica & Moseovitica durat.
 De origine vero Monogrammaticæ, quo nomen Jesu per adspirationem ex-
 primitur, viderint illi, an recte sentiant, qui barbaris sæculis & oscitan-
 tia cuiusdam indoci Monachi illud prononisse, minus quidem hesitantes,
Ἰησοῦς Χριστὸς affirmant? Illis magis ad discipulos, quibus nec hoc
 in latinis orta, nec hæc latine litteræ videntur J H S. Sane si quis de litte-
 ra S dubitet, tot monumentis antiquis & numismatibus euincam, &
 prisca & posterioribus sæculis hanc Sigmatis Græci formam fuisse. Sed
 inter omnes S. S. nominis characteres, hic præclarissimus hodie habetur,
 quem nonnumquam et auro vel gemmis effictum ornamentorum loco
 gestant Christi Cultores utriusque sexus, non secus uti in pensilibus illis
 & collo sigillaribus aureis Christiani iam olim gestauerunt venerabile hoc
 Salvatoris nomen, quando & hodie eiusmodi sigillaria Saluator vulgo ap-
 pellantur. Quin etiam in honorem Vratislaviensium meminisse iuvat,
 tum per indulgentiam Dominorum Præfectorum mihi liquerit nuper ma-
 gnificentiſſima Vrbs Armamentaria scrutari, me observasse eadem figu-
 ra J H S efformatum nomen Salvatoris in multis vetustissimis scutis,
 quibus induti optimi Ciues ante aliquot annorum sæcula spe certissima
 victorie contra Tartaros pugnatum vrbe sua præfecti sunt. Eodem victo-
 riæ triumphique signo maxime nescitur Familia Religiosorum, quæ S.
 signatio auctore traxit à Jesu nomine nomen: cuius per vniuersum orbis
 systema micant vexilla & clypei hoc schemate fulgentes. An vero cum
 eodem signo venturus sit in nubibus Filius Hominis? nihil decerno, nec
 audio decernentes, suspensus iudicium eo usque, donec ista eueniant.

Supereſt paucis de patria numismatis differere. Quæ in re non
 coniectura, sed certis fundamentis nitimur. Ex Historia notum est,
 Vetraniomem, in Illyrico (nunc Dalmatia appellatur) Imperium exer-

cuisse. Ergo in hac Prouincia sine dubio monentiam suam fecit. Et ab hac veritate omnino non absidunt uota illius, quæ in tribulationibus obseruantur, quos exhibet Ptolemaeus in Historia Byzantina p. 35. vbi certe Sisciam designat. Videtur aptum ex Vrbe cum magna Pannonia parte tunc temporis ad Illyricum spectasse, de qua Plinius l. 3. c. 25. ita tradit: *Ad Septentriones Pannonia vergit: Fluuit inde Danubius, deinde Sclauonia, Siscia.* Sed solidum nostrum aurum in ipso modicissimo Illyrici culum, tres illæ litteræ SIC videntur euincere, quæ Sici ligetum testantur. De hac Vrbe vel Plinium differentem audi l. 3. c. 23. & res plana erit. Ait autem *Tragurium Cladium Romanorum, marmore notum: Sicum, in quem locum Datus Claudius Ptolemaeus misit: Salina Sclauonia ab Jadera CCXXII M. Pass.* Tragurium autem & Salina etiam hodie inter Dalmatiæ Vrbes cluent, & Venetorum imperium vegetant.

Hæc de rarissimo summo dicta sufficiant, quamuis dudum tentatus sim me Epistolæ modum excessisse. Facies autem ex amicitia nostra Vir Humanissime, si conatum meum equi bonique consulueris, ne subieceris censuræ gratiori, quæ, dum iter & abitam paro, absque auxilio necessario inter strepitus turbæ, inque diuersorio scribentis, acciderunt. Interim Tibi iterum valedico, & professionis meæ congratulationes, a quibus hactenus parumper quicui, aspirante Salvatore, peto. Quamuis enim Wratislaviam haud animo diutius ibidem commorandi accesserim, a Musis tamen & Musarum associis, quod alio faceret Vrbs vix hactenus impetrare potui missionem. Jam de his in principio differui, licet non pro materia dignitate. Sed de futuro autem valent binæ præclarissimæ Bibliothecæ publicæ, quarum adhuc iuuabit obiter meminisse. Altera apud D. Elisabethæ Fanum, quæ recepto ab auctore nomine Redigheriana dicitur, præstantissimis Germaniæ annuenciis, propter copiam tantorum MStorum & venustissimorum Codicum utriusque Linguae Latine & Græcæ. Thesaurus sane pretiosus & inestimabilis Ciuitatis inclytæ. Altera apud D. Mariam Magdalenam, magis spatiosa, & recentioribus libris auctior. Vtraque non voluminibus modo, sed & picturis, & numismatibus, & infinita omnis eruditionis suppellectile abundat. Elisabethana præprimis, quæ etiam aureorum aceruo spectabili fulget. Hæc omnia suo merito commendanda, huma-

humanitate sua commendatiora reddunt duo Eruditissimi & Famigeratissimi Viri, qui custodire tantæ Gæzæ impositi indefesso labore publicæ utilitati litant. Quorum uti beneficio factum est, ut hæc adyta mihi fuerint reuelata: ita non possum non illorum comitati gratias agere. Sed cum ultra enarrationem numismatis Vetrantoniani procedere instituti nostri non sit, illa, quæ quasi per transitum indicantur, caue putes styli nostri præconium sola promereri. Multa lubens visa prætereo, multa nondum lustraui. Cui enim datum est perreptare loca innumera amplissimæ Urbis, ubi Sacra Apollinis late coluntur. Delitescent in tot Monasteriis, in tot priuatorum ædibus, in Bibliothecis, in Archiuis, in Museis multa, quæ digna sunt notatu, & quæ fortassis dabitur considerare. Est enim natio comis & φιλαργυροῦ, ut vere putem Urbanitatem & Ciuitatem ab hac Vrbe & ab his Ciuibus appellatam.

Neque enim temperare mihi possum breuissimo compendio Tibi proponere dictorum meorum exemplum & testimonium omni exceptione maius, in Viro Strenuissimo. Qui uti post supremum Præfatus honorem, maximo in Senatu patrio fulget, ita instinctu magnifico, ac Homini Nobilissimo & Patricio digno, non ipse modo illis artibus studiisque vacat, quæ profunt & delectant, sed exquisitissimo etiam honorum beneficiorumque genere, prosequitur illos, veneratur & excipit, qui lætioribus Musis additi, symbolam aliquam tam iucundæ curiositatis conferre valent. Hic enim verus est character, & οὐκ ἐκ κοινῶν definitio Benignissimi Domini ab Haunolt, Principis Senatus Wratislaviensium, & ad causas bellicas Commissarii Perpetui: eius, qui merito inter suos audit Diui Leopoldi delictum, Ministrorum ocellus, Patriæ Præsidium & Tutela, Ciuium Amor, Bonorum omnium desiderium & cura gratissima, quem ob insignem eius humanitatem *non desinam, non si desinam, tunc cum desinam*, amare. Istius viri contemplatio dum me in admirationem rapit, hic iuuat quiescere tantisper, donec alia detur scribendi occasio. Vale interim, nostri memor amoris obsequique, in Christo feliciter; iterum Vale! Data Wratislaviæ Calendis Iuliis stylo nostro A. R. clō 19C LXXXVII.

Qq3

XXVII.

XXVII

GOTH. GVILIEL. LEIBNITH
DISSERTATIO

DE

NUMIS

GRATIANI AVGG. AVG.

CVM

GLORIA NOVI SAECVLLI

*Primum edita in Cl. Eccardi Excerptis Mensuris An. MDCLII.**Aug. p. 95. seqq.*

Nouum Saeculum inuimus, quod Prutenici Regni erectione, vultu singulari caractere, primo statim mense fata signarunt, tantum rari sane ornamento futuri temporis, non ut alias prospera pace belloque gesta, transitorio, aut homines magis quam res nouante. Itaque non absurde veteris sed raræ tamen numorum Epigraphes in mentem viris doctis venit: GLORIA NOVI SAECVLLI, qua solus, quod constet, usus est aliquoties Gratianus Augustus; et alio, ut apparet, sensu verborum & minus concinnus, quam quo nos usurpamus. Neque enim, si ad Chronologiam exigas, vilius sub ipso saeculi initium apparet. Itaque nihil ultra voluisse credibile est, quam felicem temporum reparationem. Quia tamen nuper vir egregie doctus in Gallia iisdem verbis incrementa Domus Borbonica, celebrans in alia omnia iuit, & ex numo historiam receptam in dubium vocauit, tanquam alius quaerendus esset Gratianus, quam qui hactenus legitur, Dissertatione in eam rem conscripta, cuius summam nouum *Danckense Diarium* Eruditorum exhibuit; ideo rem breuiter, qua licet, discutere placet.

Auctor

Autor ergo, cuius nomen, et si insigni doctrina & dogmate singulari agnosci posse videatur, proditum non est; duos Gratiani numos affert, qui magnis in historia dubitationibus materiam præbeant, & studioforum hominum curam mereantur. In priore hæc inscriptio dicitur esse iconis: D. N: GRATIANVS. AVG. G. AVG. in auersa parte conspicitur figura stantis & armati, qui dextra tenet labarum, in quo Christi monogramma, laeva scutum; circumscriptio est: GLORIA NOVI SECVLI. Infra modo: TCON, modo: CONT. Tales numos extare in thesauro Regis Christianissimi, in Collegio Iesuitarum Parisino, in museo Fulcaldi apud Cadomum Neustriæ Prouinciæ publicæ rei Inspectoris, quem eruditæ curiositatis virum esse accepimus. His dissertationis autori memoratis adiicio, similes numos extare in Gazonphylacio Regis Prussorum, describente Cl. Begero, & in Schwartzburgico, vix Regis secundo, quod Celsissimus Comes collegit, qui Arnstadii Thuringorum aulae sedem habet; unde trium diuersorum nonnihil typos mihi misit V: Cl. Andr. Morellus, qui inter eruditionis numariæ principes merito habetur (a). Vnum etiam reperi in Museo egregio Reuerendissimi & Amplissimi viri Gerardi Molani Abbatis Luccensis. Præterea passim similes video ab autoribus describi. Tales Velferus Augusta Vindelicorum repertos ait; & Tristanus quoque, & in Constantinopoli Christiana Ducangius & in Selectis suis Oisellius exhibent.

p. 2.

T.V. 6.

Alterius numi, quem affert Clariss. Dissertator, eadem icon & inscriptio, sed in tergo GLORIA ROMANORVM figuraque militis captiui sterhentis, & præterea literæ ita disseminate FEL R TE quod Autori videtur esse *Felicitium Reparatio Temporum*, vel ut malim, *Felix*: ita enim diserte legitur in numis Constantii adhuc Cæsaris cum eadem figura militis & captiui, & in numis Constantis Augusti, eius fratris, cum Phœnice. Hunc numum, quem alibi memoratum non inuenio, extare ait noster in Collegio eodem Parisino.

p. 3.

Vtrumque Autor doctissimus indubitæ quidem genuitatis esse asseuerat, sed in Gratianum, qualis nobis ex Historiarum scriptoribus

(a) Cum aduersa hœrœm pars cum capite Imperatoris eadem sit, secundi & tertii auersas tantum in Tabula exprimi curauimus.

nim excitare viros doctrina & ingenio praeditos ad cõdendam, quæ nunc extat, Historia scripturæ, quam ita accipio, ut ipsa eius principia monumenta demonstrationibus, quas fert natura rei, quales vulgo moralis veritatis esse dicuntur: ostendendo ex his, quæ nunc exstant, eorum olim existere: siue ipsa supponant monumenta vetustatis, ut flos & metalli verbis signisq; inscripta, sigilla item, membranae, chartæ coruscæ rebus gestis, siue sint per intelligentiam repetitam ad nos delata, ut in Codicibus saepe manuscriptis, in scripturis, quas appellant *manuscriptis*, in linguarum denique & narrationum per manus traditarum propagatione venturæ, ubi veritatis notas & gradus fidæ historice definire magis, mea opinione, pars Artis Criticæ foret.

Non autem veterum numis tantum, sed & Inscriptionibus auctoritas sumenda esse & videri nulli maior esse vius, aliquando antea certamine inter se contendebant insignes & nostro tempore principes in utroque genere Viri Ezechiel Spanhemius & Marquardus Gudius. Quæ occasio librum de usu & præstantia Numismatum peperit, quæ Spanhemius sibi immortalitatem peperit, & cui debet hæc doctrina, quod nunc tantopere floret. Ex his diuinis ille pari doctrinae & dexteritatis laude florens, post multa saepe in republica bene gesta, nunc quoque a Rege suo ex legatione Gallicæ ad Regem Magnæ Britannia missus, in mediis negotiis Grotno exemplo de litteris melioribus bene mereri pergit. Hic Ducis Holstia, deinde Dania quoque Regis Consiliarius ac legatus nimia edendi mora, magna parte gloriæ se, magno fructu sæculum prædant. Esi bona parte conseruatas, tandem aliquando proditura sperantis posthumus eius curis in antiquas inscriptiones, quas non tantum coram singulari spectantis diligentia emendatas, sed & acerrimi ingenii vi & ditissima eruditionis prædiis illustratas publico vsui parabat. Sed ut reuertat ad propositum, vix Numi Inscriptionibus, aut Inscriptiones Numis palmam præripuerint. Maior est Numismatum multitudo, contra Inscriptio vna saepe plus multis numis habet, cum integra in iis fœdera & chronicos canones perscriptos existare constet. Vtrumque tamen genus utilitate Scripturæ & Codicum vincitur, quibus plena artium præcepta & Historiarum amplissima spatia comprehendi possunt, dum saxi & metalli non nisi fragmen-

P. 6.

9

Rr

ta

ta ægre coagmentanda, neque corpora componendo saltem continerentur. Itaque optarim non tantum diplomatum, sed & codicum fulciri fidem, & ut in re diplomatica versari sunt eruditissimæ doctrinæ Viri, Joannes Mabillonius, & qui nonnihil præiuerant Henschenius & Papebrochius; ita Historiam dari Criticam vberissimam Manuscriptorum Codicum & deductionem ex illis editorum typis ætatum, prout quisque aut prodiit ab exemplaribus, aut est auctus emendatus. Sunt enim quæ paucis codicibus, sunt quæ non nisi vni debentur. Certe Seculo XII. confictos non esse, qui habentur veteres, innotueris quidem

- p. 7. argumentis euinci potest, neque ea res nostra: hic est disputatio; non indignum tamen memoratu puto, in Augusta Bibliotheca Castellibyana existare magnum numerum Codicum, quos a Conobio Wessenburgensis Abbate eodemque Episcopo Spirensi redemptos Johannes Philippus Moguntinus Elector, doctrina & sapientia insignis, donauit Henrico Julio Blumio, Hanouerano, Confiliario primum suo intimo, deinde in Bohemico Appellationum Tribunali Cæsareo; vnde Serenissimus Dux Antoninus Vtricus Augustæ Bibliothecæ suæ quaesuit. Florique scripti sunt temporibus Carolingiorum, & ne dubites, existat in vno Catalogus ipse antiquus Bibliothecæ Monasterii, addito nomine Abbatis, vbi hi ipsi bona ex parte recensentur, qui nuper Guelphorum fuere translati: quorum asserta antiquitate simul & alii multi per ipsos extra controuersiam ponuntur. Sed non est quod ei rei nunc immoremur, præstat dubitationi occurrere doctissimi viri.

Equidem verum semper vero consonat, & pauculas difficultates aliquando ex errore monetariorum aut sculptorum natas consentienti tot codicum fidei nemo prudens prætulit. Itaque autoritate aliquot numismatum oppugnare, quæ magno consensu ex Fastis & Ammiano & Ambrosio & Hieronymo & Marcellino Comite, Idacio, Prospero, Zosimo, Socrate, Sozomene, Theodoreto ipsisque Constitutionum Imperatoriarum Codicibus Theodosiano & Justiniano erant, nouumque Principem creare, aut veterem monere loco, nescio

- p. 8. an cadere serio in quemquam possit. Nec vero ad correctionem aut lapsam monetarii confugere necesse est, cum interpretatio dudum sit in promptu, quæ Historiæ receptæ satis consentit.

Primum

Primum autem admitti neque potest, neque debet, quod assumitur *noni saeculi gloriam* in numis Gratiani necessario sic accipiendam, ut non nisi in primum saeculi seu centenariae periodum annum cadere secundum celebrem aliquam Epocham possit. Saeculum videtur origine sua series, generis esse, sed maxime animantium, in quibus sequela naturalis, id est generatio est. Vnde *Saecula ferarum* Lucretius dixit. *Ex muliebri oritur patrio defemina saeculum*, id est sexus idem. Deinde crediderim paulatim non amplius viuientia sed vitas significasse. Saeculum enim naturale vita hominis longissima, ut explicat Censorinus bonus autor libro de die natali; Ciuile velut per auersionem, ut loquuntur Icti, certo numero annorum definiebatur. Vti naturalis pubertas generandi facultate, ciuilis in masculo quatuordecim, in femina duodecim annis lege circumscribitur. Itaque veterum sententia fuit, quae die vrbes atque ciuitates constituerentur, de his, qui ea die nati essent, illum qui diutissime vixisset; die mortis suae primi saeculi modulum finire, ex quo noua deinde similis computatio esset instituenda; sed quia haec interualla plerumque ignorarentur, portenta missa diuinitus admonere. Quod commentum esse puto eorum, qui rationem primae ludorum saecularium institutionis reddere volebant, quae contigisse plerisque videtur P. Valerio Poplicola & T. Lucretio Coss. anno circiter p. 9. 245. ab vrbe condita. Nam pestilentia, quae urbem depopulabatur, hanc nouam religionem iniecerat, ut Valerius Maximus habet lib. 2. c. 4. & Zosimus lib. 1. Varroque apud Censorinum addit, cum multa portenta fierent, & murus ac turris, quae est inter portam Collinam & Esquilinam, de caelo essent tacta, & ideo Decemuiros libros Sibyllinos adissent, renuntiasse, ut Diti patri & Proserpinae ludi in Campo Martio fierent & hostiae furuae immolarentur, idque centesimo quoque anno fieret. *Hæc Varro, Tanquam Dii per hæc portenta indicarent, alterum saeculum Romanae vrbs* (id est, alteram vitam longissimam) hoc anno exire. Equidem placuit, ut postea haberetur ratio ciuilis interualli centenarii loco naturalis. Itaque Valerius Antias & Lucius Piso annalium scriptor, & Festus Pompeius, & Terentius Varro Saeculum spatio hoc clausere, sed non ea constans sententia fuit. Equidem non inepte quidam sentiunt, secundos ludos saeculares celebratos anno V. C. 305. centesimo

tesimo año post conditum a Servio Tullio Iustrum: tertius año V.C. 505. aut circiter. Nam vnum seculum intercidisse notat etiam Augustinus de Civit. Dei lib. 3. c. 8. & Censorinus ludos tertios refert ad Claudium Pulchrum & L. Junium Pullum Cos. Quartos Antias, Vatro, Lilius apud Censorinum adscribunt anno V.C. 605. L. Marcio & M. Manilio Cos. etsi alii dissentiant. Sed postea cum iam præterisset annus

p. 10.

705. Augustus Cæsar ludos prætermisissos reuocavit fide habita Quindecimuiris, qui, cum seculum id est vitam 1110. annis circumscribi dicebant, computo quodam suo nouo effecerant, ut annus Urbis conditæ 757. secularis crederetur. Itaque Onuphrius Paninius potius Quindecimuirorum autoritatem & edicta Augusti, quam scriptores sibi sequendos putans vult primos Iudas seculares annos Urbis conditæ 297. secundos anno 407. tertios anno 517. quarte anno 627. quinas anno 736. (sed qui ex Varronis calculo fere esset 737.) Octauiani Augusti autoritate editos centesimo decimo non finito, ut ante fiebat, sed inchoante. Vnde Horatio in Carmine seculari tunc scripto seculum esse

*Centus undenas decies per annos
Orbis.*

vel ex Sibyllinis, quæ creduntur, Carminibus apud Phlegontem Trallianum de mirabilibus & longæuis, ac Zosimum

ἄλλ' ἐπὶ αὖ μήκισ' ἔτι καὶ ἀνθρώποις
ζωῆς, εἰς ἐπίων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὀδεύων.

*Bis quinque ac denis reuolutis protinus annis,
Quæ sunt humana longissima tempora vita.*

Etsi quidam, carmina Sibyllina a Quindecimuiris corrupta, suspicantur, centum ac decem annis loco centum annorum positæ. Non autem ipsis prorsus conficta fuisse colligo, tum quod Codices vetustate pene corruptos transcribi curasse Augustus memoriz proditur a Diono, tum quod carmen, de quo hic agitur, sic definit:

p. 11.

Ταῦτα περὶ τοὺς Φρεσὶν ἡσυχάζει μεμνημέν' ἔτι καὶ
καὶ σοὶ πῶς χεῖρ' ἱππῶν, καὶ πῶς ἁλῶν.
Ἄλλ' ὑπὸ σπητρίῳ ὑπαρχόντων εὐχὰν ἔειπε.

Omnia

Omnia quæ memori semper in condito mente,

Sic omnis Italiam tellus, omnisque Latina

Perpetuo submissa iugo tua sepe timebis.

Ex quibus conicio scripta hæc Sibyllina Carmina cum nondum Romani Philippum & Antiochum vicissent, alioqui ipsis, credo, carminum autor potius Orbis quam Italiae imperium perpetuum spondisset; neque illa aut Judæis aut Judaizantibus esse tribuenda, ut alia quæ Isaacus Vossius ad huiusmodi autores refert, res ipsa clamat. Interea agnoscendum est, quicquid demum Quindecimviri indicaverint, centenarium quasi sacrum habitum. Itaque Plato volebat animas centum annis expiari; Jupiter apud Homerum legitur centum simbris circum vestitus; Gigantes eius hostes centimani, quæque alia Julianus collegit in Epist. ad Serapionem. Vnde Hecatombæ quoque, etsi quidam non a centum victimis, sed a centum urbibus Peloponnesi dictum hoc sacrificium velint. Nam & de Pythagoræ Hecatombæ (quam diis obulisse dicitur, reperto Theoremate, quod basin trianguli lateribus æquipotentem docet,) scrupulus mihi iniectus est, quod alias proditum legi, cum sacrificandi necessitas ipsi imposita esset, neque animal occidere vellet, boue ex argilla fecisse. Verum hæc sufficere possunt, ut intelligatur, sæculi appellationem non necessario centum annis definiri. Nam discutere omnia, & litem inter Onuphrium cum XV. Viris sentientem ceterosque scriptores iudicio secare, non est nostrum; sed neque idem intervallum post Augustum Cæsarem servatum est. Sans cum ludos sæculares sub Imperatoribus numi indicent, certiores sunt anni, quibus editi fuerunt. Ex poterit consuli Occo, quem supplēvit Biragus. In Augusti numis, ubi ludi sæculares memorantur, diuersæ occurrunt figuræ, modo muliebri species cum petaso & caduceo atatis, modo, ut in numo Illustrissimi Daulæ, qui nunc apud Cæsarem Legionem Pontificis nomine obit, & in his aliisque studiis egregius est, salus sacerdos stans, dextra ancile, sinistra caduceum tenens; ac quod temporis fugacitas caduceo ostenditur, an quod Mercurii virga orcum placuit? Nam Plutoni primum sacra ludis secularibus facti fuerant, Claudius Cæsar optimum putavit, ludos sæculares in posterum alligari centesimo cuique vobis anno, & ab octingentesimo, quæ in ipsius tem-

p. 12.

Rr 3

pore

- pora inciderat, coepit. Sed ita successoribus suis nouam variandi occasionem dedit. Domitianus nulla ratione habita Claudianorum ad Augusti ludos respexit, etsi ne sic quidem centenarium vel centum & decem annorum statum interuallo accurate seruato. Ludos enim ipse fecit anno V. C. 841. Cuius rei rationem Tacitus scripsit proditam a se, in libris, quibus res Domitiani composuit, cum ipse Quindecimuir interfuisset. Sed illi libri periere.
- p. 13. Antoninum Pium sententiam Claudii rursus secutum statuit Tassius lib. de anno seculari, obseruans ex Aurelio Victore Andrea Schotti nongentesimum vrbis annum ab eo magnifice celebratum. Sed cum numi scriptoresque sileant, neque ipse Aurelius Victor ludos seculares nominet, crediderim ego Antoninum Pium, modestum Principem; mediam viam ingressum, & neque turbare legem D. Augusti, quam Domitianus reuocauerat, neque expectationi populi deesse voluisse. Itaque inter cetera magnificentiae documenta ludos fuisse, sed non illo ritu, qui secularibus debebatur; a populo tamen eo nomine appellatos, atque illuc prorsus referendam (si genuina est) inscriptionem, quam vt in agro Casinate repertam habet Herwartus Bauariae cancellarius, Vir doctissimus in chronologia sua. Ibi enim legitur Sextus quidam Vitellius, qui vixerit annos 98. diesque praeterea exegerit 18. natus anno, quo septimi seculares ludi celebrati sunt, extinctus, quo octauo. Quod vt explicetur, octauo non possunt haberi Seueriani, qui 116. annis distant a Domitianeis. Credibile est ergo, Antoninianos fuisse intellectos, sed pro sextis nempe Claudianis, septimos fuisse dictos, ignorantia eius, qui inscriptionem fecit, & parum historiae curiosus, eos qui saeculo circiter atavos antecederent, septimos credidit. Porro seculares celebritates aliqua ratione ultra annum productas credibile est, vt adeo & qui annum nonagesimum nonum aetatis ingressus erat, vtriusque saeculi celebritati interesse potuerit. Ex his intelligi arbitror, Antoninianos ambiguos esse & magis opinione hominum & externa pompa, quam interiore ceremonia seculares videri.
- p. 14. At indubitati sunt sub Severo Caesare ludi seculares, numisque & Scrip-
toribus memorantur. Etsi autem plusquam centum & sedecim annis distarent a Domitianeis, Herodianus tamen inde ait abfuisse trium interuallo aetatum, id est, generationum, seu saeculo; nam 2. Herodotus

tus facit sæculi trientem lib. 2. Frequens ludorum sæcularium mentio est in numis Seueri, Caracallæ, Getæ. Celebrati sunt anno V. C. 957: Fabio Cilone & Annio Libone Coss. qui fuit Christi 204. Porro Augustus suos ediderat anno V. C. 737. a quibus annus 757. bis abest annis centum & decem. Vnde manifestum est, Seuerum Quindecimuirorum sententiam & edicta accurate seruasse, neglecta Domitiani exorbitatione.

Sed mox Philippi duo exemplum Claudii & Antonii Pii magis probantes, vel potius interualli maioris memoriam non immerito celebraturi, millenario anno Urbis ludos sæculares fecere. Vnde in numis IMP. M. JVL. PHILIPPVS AVG. MILLIARIVM SAECVLVM circum columnam, in qua COS. III. item COS. III. in Corona SAECVLARES AVGG. item Cippus, in quo COS. III. Alibi Lupa cum Romulo & Remo, capra Amalthea, Hippopotamus, ceruus stans longæuitate celebris, Hyæna, vel Panthera aut Leo gradiens, Ibis vel Alce, Elephas cum puero rectore; credo, quod ea animalia in spectaculis exhiberentur. Virgo globum manu ferens cum insidente phœnice: SAECVLVM NOVVM cum templo sex, octo vel decem columnarum, in cuius medio sedens figura Dei. Alicubi & templum quatuor columnarum, in quo arca, circum quam quinque figurae sacrificantes; vel apud Ill. Virum Ez. Spanhemium septem figurae ante aram. Ludi autem facti sunt decem, ipsis numis distinguentibus, credo pro numero sæculorum peractorum. Itaque magnam anni partem occupasse arbitror, & simul in annum millenarium seu vltimum sæculi præcedentis & primum noui incidisse, ita vt annus eiusdem Consûlatus & sæcularis esset & sæculi noui partem faceret. Nam ex Varronis calculo annum urbis conditæ iuchoabat XXI. dies Aprilis. Quamquam multa hic discutienda essent, si locus & tempus paterentur.

p. 15.

Plerique ludos Philipporum sæculares fuisse penultimos arbitrantur, vt postremos fuisse constat, quos Honorius fecit; Onuphrius lib. de ludis sæcularibus, scribit visum sibi Venetiis numum vbi GALLIENVS. AVG. & in auersa parte SAECVLARES. AVG. cum figura cerui. Mirum (si genuinus fuit) rem historicis præteritam, nisi huc referenda Decennia, quæ noua specie pompæ, nouo ludorum genere celebrata Trebellius Pollio narrat, quos potuit ipse vanissimus Princeps, noluisse

nescio quo computandi commento, interpretari saecula, facti Dom-
num V. C. 1016. incidissent, qui est Christi 263. 10.)

p. 16. Zosimus memorat, Constantino & Licinio III. Cons. post
ludos saeculares frustra expectasse, quod tunc inde a Seuerianis per-
teriiissent anni centum & decem. Et cum centesimus post millesimum
Vrbis annus aduenisset Rufino & Eusebio, & post Philippum & Salea Cons.
Aurelius Victor, qui tunc vixit, queritur, nullis cum solemnibus fre-
quentatum excessisse, adeo, inquit, *indies curioſissimas & amplas*
(sur) Romanae Urbis. Tandem Honorius anno V.C. 1177. Christi 404.
ducentis annis a Seuerianis, ludos saeculares qualescumque fieri permisit,
quod laudauit Claudianus in de sexto Consulatu Honorii, at Prudentius
contra Symmachum scribens culpauit. Iſque horum ludorum fuit
fuit, Vrbe ipsa non multo post capta, ac postremo ab Imperatoribus
prorsus deserta.

Ex his intelligitur, non posse stare Viri docti sententiam, cuius
Dissertatio nobis huius disquisitionis occasionem praebuit, qui saecula
annis centum vnice astrinxit, cum Quindecimviri, & qui eos sunt ſecu-
ti, quos inter est Onuphrius, magis centum & decem probarint, ne
hi quidem numeri accurate semper sint obseruati. Nunc ostendentes
nec nouum saeculum semper ita acceptum, vt alligaretur ad annum au-
ui centenarii primum, eiusque non alios quam ipsos numos testes indi-
cemus; quorum aliqui sub Decis & paulo post percussi sunt. Hos om-
nes Dissertator eruditus anno V.C. 1001. culos sese ostensurum pro-
mittit; quod tamen quomodo stare possit, non video. Nam etsi quis
contendat, Philippos fuisse trucidatos illo ipso anno 1001. quo nouum
saeculum in numis ostendunt, & eo ipso adhuc anno Decium factum
p. 17. Imperatorem eiusque coniugem Etruscillam (in cuius numo itidem no-
ui saeculi mentio est) Augustam; certe effici non potest, vt Gallus &
Volusianus eodem ipso anno auspiciu principatum dicantur, quorum
tamen numi nouum saeculum itidem habent; cum Decium vixit
numum regnasse constet. Sane post duos Philippos postremum Consu-
les Fuluius Aemilianus & Vettius Aquilinus Consulatum inierunt postea
Decius & Gratus, inde Decius & Q. Etruscus Caesar eius filius. Decio
autem sub exitum anni occiso tam demum Gallus cum ſuo Volusiano
ſuccoſſit in imperio & consulatu.

Sed

Sed ad hos ipsos numos veniamus, ex quibus duo describuntur a Joanne Valentio, egregio nostri temporis numismatographo. In uno est C. VALENS. HOSTIL. MES. QUINTVS CAESAR (qui vnus ex Decii filiis fuit) in altero HERENNIA ETRVSCILLA AVG. in vtriusque auersa parte: SAECVLVM NOVVM & figura Dei sedentis in templo, quod octo Columnæ sustentant. Hanc fuisse vxorem Decii non videtur dubitandum, nam & numus repertus, cuius eadem facies Decium & Herenniam Etruscillam Augustam præferebat. Equidem Onuphrius alium protulit, in quo ab vna parte Hostilius Etruscus Augustus, ab altera Herennia Etruscilla. Itaque Hostilium Decii generum putat, Etruscillam filiam; sed vnde & Hostilio nomen Etrusci, si extraneus fuit? Alii malunt Hostilium filium Decii cum sorore in numo intelligi; sed quid si occiso patre & Augusti nomen gesserit & matrem in eodem numo honorarit. Zosimus sane alterum ex Decii filiis patri p. 18. superstitem vult, & a Treboniano Gallo adoptatum, qui cum Volusianum filium Augustum faceret, potuit & aurum fratrem ferre, si recte coniiciant, qui filiam Decii Volusiano nuptam credunt. Denique tres Galli numos exhibet Biragus, vbi sæculi noui mentio, inscriptos: IMP. C. C. VIB. TREBONIANVS GALLVS. In altera parte est SAECVLVM NOVVM, figura, quæ ante, nisi quod templum modo sex, modo octo Columnis sustinetur. Vnus est in museo Ill. Dauizæ, alium exhibet Valentius, tertium in Museo habebat Biragus ipse; quemadmodum & idem habebat numum eiusdem figuræ sub epigraphæ noui sæculi; sed vbi iconi adscriptum: IMP. C. C. VIB. VOLVSIANVS AVG. Ex quibus omnibus apparet, Imperatores aliquot annis primum noui millenarii annum sequentibus, adhuc nouum sæculum celebrasse.

Quid sit GLORIA NOVI SAECVLI in numo Gratiani (neque enim vsplam legitur) variant interpretes. Dissertator noster sententiam satis dixit: nescio quem Gratianum Augustum voluisse primum noui cuiusdam sæculi annum insigniri metallo ad posteritatem: Sed tamen neque Gratianum suum, neque Epocham sæculi satis designat, saltem in Excerptis suæ dissertationis, quæ extare permisit. Sed cum Gratianum diuersum ab eo fateatur, quem hactenus nouit litteratus orbis, ipse satis in se ipsum dixisse videri potest. Tristanus & Begerus viri docti p. 19. Ss Labari

Labari argumento, quod Christi nomen contractis litteris signat, Gloriam noui sæculi Gratiano intellectam, putant esse Christianam religionem iam sine controuersia triumphantem. Quod uti praefra de ratione non ausim, ita optarem tamen peculiari aliquo argumento ex ætate sub Gratiano rebus adiuuari. Labarum certe iisdem litteris inscriptum passim aliis triumphis, aliis causis adhiberi constat. Vt in Valentiniani, Valentis, Maximi numis, quos exhibet ipse Cl. Begerus, ut alios taceam, ubi legitur, Restitutio Reipublicæ; Gloria Romanorum; Victoria Augg. aliaque id genus. Neque vero admodum necesse est proprietatem verborum rigidius exigere, praesertim a Gratiano suo. *Gloria noui sæculi esse noua. & melior facies rerum ex insigni aliquo ementa vel parca vel sperata.* Passim sæculum pro tempore aut temporis habitu accipi constat. Vt cum genium sæculi dicimus; cum Tacito corrumpere & corrumpi sæculum vocatur, quod hodie dicunt la mode. Et sæculum aureum legitur in Hadriani numo, ubi figura stolata stans in circulo sinistra globum fert, cui aquila insistit vel phoenix. An quisquam in centenariam periodum quæret? Quid sæculum frugiferum, fecundum, quod toties legitur in numis, veluti Commodi, Pertinacis, Albini Posthumii; ut annonæ proventus & rerum vitæ necessariorum abundantia memoraretur. Hæc de sæculo aut nouo sæculo ex numis utcumque **P. 20.** *bata*, sufficere hoc loco possunt, plura dabunt qui argumentum professæ diligentia tractauerunt, ut Taffinus olim in Libro de anno sæculari edito, qui Ludos sæculares post Onuphrium digessit, & multi nuper, qui quæstionem de vero sæculi nostri initio tanquam grauem agitarunt.

Nunc tollendus est scrupulus alter, quem Numi nostri Fruditor Dissertatori iniecere, is est in ipsa iconis Gratiani inscriptione, quam habere diximus: D. N. GRATIANVS AVGG. AVG. Dissertator intelligit: AVG. G. AVG. Sed punctum inter AVG & G nusquam reperi, se memini; veròque ut in iis extet numis, quos ipsi vidit, Etsi alicubi apud Autores interuallum aliquod interiectum à Chalcographo fuisse tantulum videatur. Ipse ita explicat, ut Gratianus dicatur *Augusti Gener Augustus* ut *Tiberius Diui Augusti Filius Augustus*. Et quia alicubi in altera facie Gloria Romanorum legitur, figuraque adiecta est militis captiuum trahentis, concludit, paulo promptius opinor, quam res *ferat*,

ferat, Gratianum illum, quisquis est, filiam Augusti & nomen victoria parta inersisse. Ego quidem fateor passim negligi distinctiones & puncta, sed facilius suppleremus hoc loco, si alias gener aliquis Augusti haberetur in numis. Neque ideo tamen esset nobis a cognito hadenus Gratiano recedendum. Nam si extaret distinctio, vel si Gener diserte diceretur, verisimillimum foret dicere Gratianum ducta filia Constantii posthuma Flavia Maxima Constantia generum defuncti licet Augusti. p. 21. Certe in numo libenter tulisse, quod gloriosum duceret Constantinianæ familiæ per matrimonium innecti. Nam ut Ammianus Marcellinus ait lib. 21. cap. 15. *Constantius Faustina uxorem pregnantem reliquerat, unde edita est posthuma eiusque nomine (Constantia) appellata, cum adoleuisset matrimonii iure copulata est Gratiano.* Ex eodem discimus (l. 16. c. 7. & 9.) Procopium, qui contra Valentinianum & Valentem purpuram sumerat, filiam Constantii infantem cum Faustina matre per Asiam circumduxisse, ut homines sibi conciliaret. Oppresso Procopio, puella deinde Gratiano desponsata est, ad quem cum nuptura duceretur, pene 3. Quadis intercepta est, ut idem narrat lib. 29. c. 6.

Quod factum anno æræ Christianæ 374. Ad eum ergo vel proximum aliquem annum referendus esset Gratianus Augusti Gener Augustus, si hunc sensum numo daremus. Nec qualiscunque tunc materia defuit Gloriæ Romanorum; nam præterquam quod non statim par verbis res querenda est ex numis adulatoribus, cum victorias, cum pacem ubique, cum restitutionem orbis crepant, cum ex musca elephantum faciunt; constatque interdum in augurium futurae victoriæ numos cufos: sane tunc præter Quados, etiam Sarmatas victos repressosque ibidem memorat Ammianus Marcellinus, quo narrante *Dux Masia Theodosius iunior prima etiam tunc lanugine iuuenis, princeps postea perspectissimus, Sarmatas liberos ad discretionem servorum rebellium appellatos, colimitia Romana inuadentes, oppressit & veniam petere coëgit; eo maxime timore perculsos, quod ad tutelam Illyrici, Gallicani militis validum accesserat robur.* Nempe quia (ut ex eodem scriptore constat, libro sequente c. 4.) cum Macriano Alamannorum Rege pacem pepigerit Valentinianus Gratiani iuuenis pater. De Scythis liberis & servis nota est Herodoti narratio, & vestigia discriminis nunc quoque in nominibus loco-

p. 22.

rum extare notauit, cum legatione pro Batavis apud Moscos fungeretur, vir Amplissimus Nicolaus Witsen, vt ex ipsius litteris didici; qui non contentus multam lucem rebus Scythicis attulisse edidit charta Geographica insigni, qua quicquid Tanaim & Seres interiacet, mirifice illustratur, librum nos etiam plura declaraturum sperare iussit.

Sed quia Generum Augusti Augustum ita nomen legi insolens, nec distinctione vsipiam iuuatur lectio, non ausim fidere huic interpretationi etsi non omnino inepta. Sunt ergo, vt celeberrimus Morellus significauit (quamuis ipse non probat) qui voluit AVG. G. AVG. significare *Augustos & Augustum*, Augustos scilicet binos seniores, Valentinianum & Valentem fratres cum Gratiano iuvene Principe; vel extincto Valentiniano patre Valentem Gratianumque cum puero Valentiniano, vel deniq; Gratianum & Valentinianum fratres, cum Theodosio post Valentem extincto in societate purpureæ ob virtutem & res bene gestas electo. Sed hæc interpretatio, qui consistere cum ceteris verbis possit non video.

¶ 23. Substituto enim interpretamine pro compendio verborum, prodiret dominus noster Gratianus Augusti & Augustus, quod ineptum est. Secus foret, si legeretur *Concordia Augg. Aug.* vel simile quiddam; tum enim intelligere liceret *concordiam Augustorum Augustique*. Itaq; vna superest soluta illius interpretatio, etsi nec ipsa in commodis careat, vt sensus sit: *Dominus noster Gratianus Augustorum Augustus*; quod præter Biragum probat etiam ipse Andreas Morellus numariæ eruditionis promus condus, cui satis viæ virtutis que precabitur, quisquis hæc studia amat, vt maximum opus regioque fauore dignum cogendæ in vnam omnis antiquæ numerorum garra, quod aggressus est, multumque promouit, feliciter absoluat. Nempe cum Valente extincto Theodosium Augustum Gratianus appellasset, vt haberet, quem opponeret Gothis, quorum immensa multitudo cis Istrum recepta à Valente, iam Romanum Imperium vitimo discrimini admo-uerat; tunc erat sane Gratianus caput Augustorum, nempe Valentiniani fratris adhuc pueri & Theodosii, quem fecerat ipse. Et cum nomen nostri omnes Constantinopoli sint cusi, saltè si credimus recepta explicationi verborum TCON vel CON, fieri potest, vt Theodosius ipse suam in autorem supremæ fortunæ suæ obseruantiam inaudito quidem antea, non prorsus absurdo tamen Elogio Augustorum Augusti orbite statam facere sua gratitudinis

p. 24

p. 25

tudine dignum putaret. Idem impens malim, quam in illi Gratiani numos fingatos, superbissimo (ut Biragus agnoscit) titulo sumto, & quem certe nec Diocletianus admisserat, qui se dominum, & Deum ferebat, senior Augustus, pater atque autor tot Augustorum. Gratianum autem ingenio fuisse moderato ac minime superbo, ex aequalium scriptorum testimonio constat. Ammiano dicitur, praeclarae indolis adoleseens, facundus & moderatus & bellicosus & clemens ad emulationem lectorum progrediens principum. Vnum in eo eulpat, quod seria iocis saepe posthaberet, qua deinde negligentia Maximum in perniciem suam armavit. Ambrosius Orat. in ob. Valent. pietatem eius extollit iam defuncti, cum minor adulationis suspicio. Sed nihil etiam prohibet rei monetariae curatores inconsultis principibus numis inscripsisse, quicquid visum erat.

Obiter hic notasse operae pretium erit, ternos simul cum Gratiano vixisse Valentinianos, patrem, fratrem & consobrinum Valentis filium: solum autem fratrem in numerum Augustorum hoc loco venire posse, si Gratianum Augustorum Augustum interpretemur. De patre res per se constat. Hoc enim viuo, etsi Augustus iam Gratianus, tamen minor patre Augusto fuit. Extincto seniore Valentiniano junior subrogatus est eius filius studio militum. Gratianus absens, ut moderato ingenio erat, probavit factum, & fratrem puerum pia cura educavit, cuius Ammianum testem habemus. Porro is, cum patre amisso, Augustus factus est, quadrimus erat (ita Ammianus & Victor;) vel, si Zosimum sequamur, vix quinquennis. Contigit autem Valentiniani senioris mors anno Christi 375. Quomodo ergo Themistius in Oratione XL ad Valentinianum juniorem paulo ante tyranni Procopii exitum natum scripsit, qui contigit anno Chr. 366. quo anno natum dixit Idatius in Fastis & Chronicon Alexandrinum? Et quomodo anno 369. Consules Valentinianus & Victor (qui Sextus Aurelius Historicus), memorantur in Fastis? Onuphrius, cum intelligeret hunc annum non quadrare in Valentinianum Gratiani filium, ex antiquo lapide introduxit quendam Iulium Felicem Valentinianum, sed non legerat scilicet eam, quam citauimus, Themistii Orationem, qua ille ipse iunior Valentinianus Consul Victore collega scribitur. Itaque Hadriano Valesio assentior, qui statuit Valentinianum anno 366. natum, anno 369. Con-

Ss 3,

silem,

fulem, non Valentiniani senioris, sed Valentis filium fuisse, quod non mirum Oratorem ipsi Calendis Januariis in ille Theodosius Constantinopoli Consulatum ineunti, quorum nihil in Gratiani fratrem dedit, qui postea consul anno 376. non Consul iterum dictus est, sed magis primum fuit. Valenti autem filium fuisse, ex Historia ecclēastica discimus. Narrant enim Casares in Cappadocia agentem, cum Episcopum loci Basilium Magnum in exilium pellere vellet, illo in febrem incidente sustinuisse decretum, & ad viri sancti preces confugisse, sed frustra, quod ab Arianis se disungere nollet. Hæc Gregorius Nazianzenus Orat. de laudibus Basilii, & Socrates libr. 4. c. 21. & Theodoretus l. 6. c. 19. Nam quod Socrates puerum Galaten dictum scribit, nihil prohibet Valentiniani nomen potius fuisse, tanquam consuetudinis Romano principi & familiæ, quam ornare debebat. Quamquam nihil aliud quam Consul fuit. Nam non multo post morte præcepta ipsa rerum series probat. Sed ad numos nostros reuertamur.

p. 26.

Dissentit de loco officinæ, in quo numi percussi, doctissimus Dissertator. Nam præ certo habet, (vt supra tetigimus) omnes numos Gratiani (exceptis qui Siscie) in Gallia esse percussos, quod mirum sunt enim, in quibus MD. OB. vel MD. OBS, id est Mediolani, & ANE. A. id est, Antiochiæ, extantes apud Occonem; & AQPS. vel SMAQ. id est, Aquileiæ percuss. aut sign. mon. Aquilei. apud Ducangium, quæ Cl. Dissertatoris attentionem effugisse oportet. Vnde ipsi TCON vel vt alicubi legit CONT (pro quo ego tamen patius CON * videre mihi visus sum) est *Tributum Civitatum Omnium Narbonensium*. Hanc interpretationem non facile assensum inventuram puto apud eruditos. Nam præterquam quod plane nova est & paradoxa, nullo alio argumento iuuatur, quam quod quadrant initiales litteræ, quod solo si nitatur quoduis facile ex quovis facias. Carolus Ducangius vir eruditus indiculam dedit notarum, quæ in Imperatorum Christianorum numis leguntur, cum interpretatione breui. Ibi TCON ipsi idem est quod PCON, vel PCONST. percussa Constantinopoli. Vti TAR. pro PAR. vel PARL. vel SAR. SARL. percussa vel signata Arelate, & TT. pro PT. percussa Treveris, vel pro ST vel STR & SMTR. Signata moneta Trevis. Alii malunt TutA (nam & ACON legunt) notam monetari esse. Sane CON nuspium

nulpiani in numis ante Byzantium in Constantinopolim mutatam occurrit. Habetur quoque COM & CONOB & KONO & COMOB, id est Constantinopoli obsign. vel Const. Mon. obsign. Habetur & CONS & CONST & CONSP, CONA & CONT & CONE. Vt AROB Arelate obsign. & AQS Aquileie sign. & PAQ percussa Aquileie, & ASIS vel ATREV id est, Siscie, Treueris, *vbi A nota monetarii forte aut monetaria officina*, quæ & per OF. II. OF. III. in nostris ipsis numis distinguuntur, aut vt ANTA vel ANTB, ANTT, Antiochie A, B, vel r, vt paulo ante Constantinopoli. Est tamen cur agnoscam, quosdam numos, vbi CON, legitur, reuera Constantinopoli casos fuisse, quales, quos in Thesaurio Brandenburgico exhibet Cl. Begerus, vt Prisci Attali & Jouini Tyrannorum sub Honorio, quorum illum Alaricus Rex Gothorum, hic se Augustum fecit, ambo mox capti & Honorio oblati. In amborum numis CONOB, vt in Johannis numismate COMOB, qui se Honorii successorem fecerat; qui omnes Orientis Imperatoribus aduersarii. Cl. Begeri coniectura est, *aliam intelligendam Occidentis urbem, cui initiales littere CO.* sed nuspi amialis comparet, præsertim vbi signati numi; & initiales aliquando sunt non CO tantum, sed & CON. Quid ergo, si dicamus affectasse hos Principes vel Tyrannos Constantinopolitana officina speciem, siue spe approbandi sese Orientis principibus, vel populis terre ea spe laudandis? Idemque suspicor de Momuli aut Momylli Augustuli numis, vbi plerumque CON. OB. De numis vero Regum Francorum, qui Justiniano erant foederati, ambigo, vbi aut quorum iussu percussos dicam, nam & ibi CONOB. Nemo autem sibi, credo, persuaserit, ciuitates omnes Narbonenses in Attali aut Johannis aut Augustuli numis locum habere posse. Er cum iam omnem Galliam Wisigothi aut Franci aut Burgundiones tenerent; non ideo minus CON & CONOB vel COMOB legitur in Cyprianorum Imperatorum numis, etiam Tiberii, Mauricii, Phocæ, Heraclii. Sic in numis Constantis Augusti, Heraclio iuniore Augusto nati, apparet iam CONOB, iam ROM, iam RAV seu Rauenna.

Ceterum, omnibus inspectis, fateor me adhuc ambigere, quid sibi velit AVGG. AVG. Inclinare in Augustorum Augustam, eo quem dici sinit, cui scilicet Gratianus caput Augustorum fratris Valentianus pueri

puero Theodosium Augustum Simili adiecit; nisi ~~constat~~ ^{numus} numus apud Occonem Biragi, ubi D. N. GRATIANVS AVGG. ~~AVG.~~ & ab altera parte VOT. X. MVLT. XX.

(ANT. M.

(S. M. K.

Ex quibus apparet alterum Antiochia percussum, alterum *Karthagine, an Kyzici?* ut sensus sit: *Sacra Moneta vel Signata Moneta KART vel KYZ.* Sane KA aut KE Carthaginem non raro designare censetur in numis. Porro annus numi fuerit Gratiani decimus: votis decennalibus solutis & in aliud decennium nuncupatis. Sed eo tempore vivente adhuc Valente seniore Augusto incredibile est Antiochia, in ipso Oriente, ubi ipse Valens rerum potiebatur atque etiam tunc degebat, pudendum ipsi numum fuisse cillum, quo se Gratiano summissum profiteretur. Nec facile sibi persuadeat quisquam, viro patrio etiam in Occidente tam insolentis superbiae titulum Gratiano ascriptum. Quod si ergo nullus error in descriptione numi, neque diversae facies inter se copulatae sunt, remittendum puto Augustorum Augusto, & vel confugiendum ad Augusti Generum Augustum (nam tunc iam Constantii filia erat Gratiano nupta) vel, si Augustos & Augustum interpretamur: Augustos quidem Valentem & Gavianum; Augustum vero Valentinianum puerum Gratiani fratrem; agnoscendum est, inapte locutos monetarum curatores; vel denique fatendum, subesse aliquid nobis non intellectum. Vnde tamen nemo iure colligat, nescio quem Gratianum, antea inauditum, esse nobis admittendum. Nam, ut alias interpretationes non repetam, Gratianum extincti dudum Augusti generum se in numo dicere, dissentiente licet Clmo Dissertatore, credibilis facit partum ipsi ea cum Constantiniana domo affinitate deinceps, ut supra iam annotatum est. Itaque neque quod dicamus deest, & licet deesset, ignorantiam nostram in re tantula, & erroribus monetariorum illo praesertim aucto tam obnoxia, salva receptae Historiae auctoritate, profiteri nobis fas utique foret. Sed si qua olim in Numismatibus Prussiae Regum aut Brandenburgicorum Principum Gloriam novi saeculi legere debet posteritas, & (quod ego quidem suaserim) talibus verbis hodie Friderici inclyti Regis numi quidam signentur, non est, cur aut in causa inscriptionis aut in tempore obscuritatem aliquam futuro-

p. 29.

p. 30.

tutorum Criticorum controuersis obnoxiam vereamur. Adeo noui regni tam singulare initium ipso temporis charactere memerabile, in omne ævum, qua fas erit mortalibus, duratura Historiarum monumenta transmittent.

XXVIII.

ANONYMI EPISTOLA

AD AMICVM

Quendam de explicatione numismatis

GRATIANI,

Memoriis præcedentibus* inserta.

E Memoriis Triulianis M.D.CCI. Jul. & Aug. p. 101. seqq.

AD quaestionem a Te, Vir honoratissime, mihi propositam, quæ sit mea sententia de explicatione numi Gratiani, priori tomo Memoriarum siue Commentariorum scientias & humaniores litteras spectantium inserta: eam eruditam esse atque ingeniosam respondeo; sed parum solida mihi illa videtur, & non inficiandis conuellenda argumentis. p. 101.

Vehementer quidem probo, historiam ex numis corrigi, sed meræ tantum coniecturæ haud sufficiunt oppugnandis historiarum monumentis. Nam ad negandam rem omnium veterum Historicorum auctoritate suffultam, non satis est argumenta asserre verisimilia, huiusmodi enim testimonium non nisi evidenti demonstratione refelli potest. Qua ratione fateor, quod Historiæ fides concedere numis debeat. Et si non desunt, quæ argumenta ex numis petita suspecta reddere possunt aduersus communem consensum Historicorum, qui eadem ætate vel

T:

paulo

* Nempe Januar. & Febr. p. 74. seqq.

paulo post vivere. En Tibi exempla duo vel tria, quæ iam in uentem mihi veniunt.

p. 102. Præfens Rex Galliar, Ludouicus XIV. vnctus est anno 1644. septimo die mensis Junii. Nihilofecius cernuntur numi in hanc ætæternitatem cusi, qui eam ad Maium renouant, quique falsarii sunt, quoniam vnctionis sacra contigit differri. Thalerum quendam Austriaui, anno 1666. Vefontione signatum, in cuius altera parte Carolus V. Imp. equo infidens cernitur, addita inscriptione: CAROLVS V. IMPERATOR. Critici, post trecentos annos venturi, non ex hoc principio, quod numorum auctoritas Historiarum monumentis præferri debent, recte vitii arguent illa vniuersa, contendentes vnctionem Regi maiori se Maio esse factam, ac Carolum V. anno 1666. Vefontione cernere imperasse. Hoc vero si facerent, ignorarent scilicet dilationem coronationis Regiæ, non perspectum haberent priuilegium ciuitatis Vefontionis, quo illi integrum fuit imagine Caroli V. numos suos signare, quoniam subiecti fuerunt Domui Austriacæ, itaque aduerso licet numorum testimonio omnes hi Critici falsi essent, sed ab Historiarum monumentis staret veritas.

Alium asseruo aureum numum Reip. Genuensis, in quo nomen Conradi Regis Romanorum cernitur, ducentis iam annis post obitum huius Principis signatum, sæculo scilicet decimo quarto. Alius quoque cum nomine eiusdem Conradi anno 1502. cusus est. Hæc tempora a nostris æque remota essent ac Cæsaris, & eiusmodi numi hodie inuenirentur, quot oborirentur difficultates illis, qui numorum auctoritatem omnibus aliis præferunt? Patet igitur, quanta cura ac sollicitudo Historiarum monumentis corrigendis adhibenda sit, non solum cum de re agatur, de qua nulla est Historicorum dissensio.

Sed expositionem numi præsentis singillatim atque ordinatè examinabimus, facta initio ab aduersa eius parte, cuius hæc est inscriptio: D.N. GRATIANVS AVG. G. AVG.

p. 107. Omnis difficultas in altero G consistit, quod contra testimonium omnium Historicorum *Generum Imperatoris* auctor interpretatur: *Domini Noster Gratianus Augusti Genor Augustus.* Argumenta interpretationis huius caue ab eo requiras; nullum enim adducit, nisi quod me-

ius afferri nihil queat. At enim ecce Tibi aliquid, ni fallor, veri simili-
us, expositionem pimum litteræ G non magis coactam, historię ve-
ro adeo non contrariam, vt potius cum ea optime congruat. Existi-
mo itaque G illud significare *Germanum*, atque lemma hoc modo le-
gendum esse: *Dominus Noster Gratianus Augusti Germanus Augustus*. Sa-
ne Historia nos docet, Gratianum fuisse fratrem Imp. Valentiniani Jun-
qui regni eum socium adsciuit. Persuadeo mihi, quod si hisce insiste-
re, nec vltius coniecturis indulgere yelimus, veram ac rectam esse
meam sententiam lectores concessuri sint. Hac enim ratione numus
cum historia conciliari potest, nec paradoxis dandus est locus, quæ sum-
mam ei confusionem inducerent. Jam progrediamur ad auersam numi
partem eiusque inscriptionem GLORIA NOVI SAECVLI.

Contendit auctor interpretationis, quam in praesenti excutio,
hanc inscriptionem denotare numum primo auspiciantis saeculi siue aera
alicuius anno signatum.

Hæc expositio, prima specie haud improbabilis, nos statim in-
uitaret ad concludendum, quod omnes Historici in hoc argumento nos
fallant, qui Gratiani Imperium ab A. 375. ad annum vsque 383. collo-
cant, spatium temporis, quo nec Aera Christiana, nec nouum vrbs Ro-
mæ saeculum cœpisse reperitur. Quæ consecutio nimis dura & in-
credibilis videtur; & neque scio an potius e contrario argumentandum
sit atque dicendum, quia omnes historici Imperium Gratiani Imp. lon-
ge citra quintum saeculum collocant, itaque per verba: GLORIA
NOVI SAECVLI non necessario primum noui saeculi annum deno-
tari. Mihi sane hæc altera argumentatio priori non paulo veri similior
apparet, propter hæc non inficienda argumenta. In numis Etruscilla, p. 104
Imp. Decii vxoris, & Hostili ipsius filii, Treboniani & Volusiani, in vi-
uensis inquam hisce numis Saeculum Nouum occurrit. At Historicorum
scriptis testatissimum est, istorum Principum Imperium minime initio
nouæ Vrbs Romanæ Saeculi cœpisse, quoniam ex omnium consensu
post Philippum Imp. regnarunt, qui, ipsis etiam testantibus numis, pri-
mo anno ab Vrbe condita saeculi vndeicimæ rebus praefuit.

Auctor, vt notant memoria, huic obiectioni iam obuiam iuit
in dissertatione sua, quæ integra non fuit inserta: & contendit omnes
illos

illos numos Etruscillæ Decii vîoris, Hostiliani, Treboniani & Volusiani, una cum Philippi eiusque filii numis vno eodemque anno signatos fuisse. E quo consequitur, omnes hos Principes eodem, quo Philippus regnavit, tempore, fuisse Imperii consortes. Sed pariter quoque consequens est, eundem, vt sententiam suam de Gratiano constiter, quoniam inuitis omnibus Historicis initio noui sæculi regnasse contulerit, affirmare aliquid omnibus Historicis e diametro aduersum ac repugnans, Decium scilicet, Trebonianum & Volusianum Imperio eodem, quo Philippus, tempore præfuisse.

Quoniam itaque sensu accipienda est inscriptio nummi huius Gratiani GLORIA NOVI SÆCVLI, cum Princeps iste post adhuc superstitite Augustus fuerit declaratus anno demum 367. atque non nisi post obitum Patris anno 385. regnare coeperit, vterq; autem annus neque in initium noui æræ Christianæ, neque vrbis Romanæ Sæculi incidat?

p. 105.

Equidem poteram varias hac de re coniecturas afferre, & alias inter, quam Harduinus mihi in libro suo de numis Herodiadum p. 67. suppeditauit; vbi docet, in more positum fuisse populis Orientalibus, vt in numis suis æras repeterent a variis Augustarum familiis. Sic æras fuisse Juliani, Augusti, Claudiorum, Flauiorum, Aureliorum, Sæueri & Diocletiani. Sed notasse sufficiat, quod occasione magnarum Gratiani victoriarum nouam ab iis æram ex adulatione instituerint, quam hanc inscriptio GLORIA NOVI SÆCVLI respicit, quodque adeo sit coram Gratiani, vt antea Diocletiani aliorumq;, quos modo memorasti, Imperatorum, licet hæc statim, vt & Diocletianæ ceteræque, in desuetudinem abiit. Equidem interpretationis auctor mihi obicit, omnes Gratiani numos Siscie esse percussos, atque ita morem Orientalium ad nostrum institutum facere. Sed hoc nouum eius pronuntium prænego, quod fundamento omni destitutus affirmare non valuerit, nec vnquam probare queat.

Licet verò coniectura hæc mea de æra Gratiani non minus quam auctoris videri possit probabilis, haud magnam tamen eam facio, sed potius contendo GLORIAM NOVI SÆCVLI nihil aliud significare, quam gloriam noui Imperii, quod sæculum veluti nouum & felicius tempus auspiciatur. Vox enim Sæculi pro quouis tempore generatim sumitur.

tur.

tur. In eandem sensum inscriptioni numismatis convenientissimum Virgilius dixit :

Aspera tum possis mitescent Sæcula bellis.

Quod idem est ac si diceret, tempora futura sunt magis tranquilla ; neque aliud sonat, quam quod in numis aliis legitur quam plurimis, REPARATIO TEMPORVM. Haec etiam ratione ex communi Historicorum sententia intelligendum est SAECVLVM NOVVM in numis Etruscilæ, Hostiliani, Treboniani, Volusiani, qui initio sæculi cuiusdam minime regnarunt. Sæculi enim vocabulum pro vario tempore ac loco varia quoque & multiplici significatione gaudet. Existimo itaque, non aliud quicquam subtilius hoc loco requirendum ; & utcumque videri temerarium, hoc nomine omnibus veterum historicis bellum indicare. Hæc vero sunt, Vir egregie honorande, quæ ad quæstionem, a Te humaniter mihi propositam, dicenda habui.

XXIX.

EXCERPTA E LITTERIS CL. GALLANDI

Ad Memoriarum auctores scriptis, de eodem argumento.

E Mem. Triault. M D C C I. Jul. p. 106. seq.

Certissimum est, Illustrissimum Focatum, Præfectum primum huius urbis, primum ex duobus hisce possidere numis, quorum uterque inscriptione GLORIA NOVI SAECVLI in aversa parte gaudet, cum subsignatis litteris TCON, in area vero nullis adscriptis. Neque hos solos, sed alios etiam duos idem asseruat, quorum alter inde TCON & litteram N in dextra area parte exhibet, alter litteris CON subsignatus est & in bellula, cum litteris in area

OFF. III.

Tt 3.

Secun-

Secundus cum eadem inscriptione in aedulis, in altera vero parte GLORIA ROMANORVM, e numophylacio domus prototypae fuitarum Parisiensium citatus, itidem dupl. generis in Cuneis archiepiscopii Focati reperitur, hac tamen differentia: Area vnius habet, l. teras OFF. II. & in subscriptione LVG. S. Alter in area eadem archiepiscopii teras, sine S, cum dimidia luna, & puncto, inq. subscriptione eadem litteris LVG. S.

Autor Dissertationis, vti observas, contendit, Cimbrium noni alibi quam in hisce duobus numismatibus appellari. *numum*, (secundum nempe suam litterarum AVGGAVG inscriptionem) & pro certo simul ponit, alios non posse haberi. Quia, mutata quadam affinitate, cuius mentionem facit. Interim vero, abest illi duos numos ex eodem Focalti gazophylacio, quorum vterque eadem inscriptione in aversa parte gaudet, a duobus prioribus diuerſa, *numi* SECVRITAS REIPVBLICAE, addita victoria gradiente, solemneque coronam & palmam gestante. In vtriusq; area OFF. I. & in subscriptione LVG. P. leguntur; in vno horum præter iam dictas litteras Luna etiam occurrit semiplena, & punctum in area. Quæ quomodo cum sententia eius congruere queant, iudicio auctoris relinquo. Ego sane profiteor, me nolle affirmare, quod haud alios cum inscriptionibus in aversa parte, quæ a tribus his diuerſæ sūt, inuicere liceat. Ultimū quo numi in Numophylacium Illustrissimi Focalti illati sunt post tempus, quo præcedentes auctor annotauerat. Illustriss. Focaltus, qui pro singulari suo studio & diligentia nullum numum negligit, quo Cimbliarchium ipsius exornari possit, fortasse alios adhuc reperiet, quibus auctoris hoc de argumento sententia magis infringatur.

p. 108. Ceterum his septem numi, quorum iam memini, omnes pro-
scriptione in aduersa parte habent: DNGRATIANVSAVGGAVG, lit-
tis aequalibus, h. e. eiusdem altitudinis & distantiae & absque punctis, quae
illas inuicem separent, vt hic impressas videtis, quod in excerptis ve-
stris haud obseruatum est: nam ibi litterae sic distinguuntur AVG. G.
AVG. Minime hoc vobis imputo, persuasus enim sum, quod auctoris
manuscriptum secuti sitis exactissime, qui eandem inscriptionem in o-
pere suo A. 1697. edito meliorem exhibet, nisi quod alterum ~~AVG.~~
~~AVGG.~~ nimis a priori remotum sit. Neutiquam sane eiusmodi di-
stantiam in septem numis supra adductis obseruo. Nihil

Nihilominus tamen huic litterarum separationi, tanquam fundamento, explicationem litteræ G per *Gener* auctor superstruat. Nequaquam igitur adduci possim, ut huic ipsius opinioni subscribam. Litteræ enim AVGG, in aliis numis quam plurimis obviæ, ex communi omnium antiquitatis peritorum consensu *Augustorum* significatione gaudent; quam etiam hoc loco retinendam duco. Si interroget auctor, qua ratione hanc explicationem cum insequenti vocabulo AVG conciliare poterō? hac de re spero me suo loco dicturum. Deoque propitio sententiam meam occasione numerum Gratiani explicaturum, dum in selectis numismatis Imperatorum Cameliarchii Foalchini pergo, qua commentariis illustrata publico exponere institui. Neque tamen Gratianum tunc aliquem productum ab Imperatore sub hoc nomine cognito diversum,

Neque litteram T in TCON per Tributum interpretabor. Auctori absque dubio constat, quod in eiusdem etiam ætatis numis aliis, Valentiniani scilicet ac Valentis, inveniuntur PCON & SCON. Quæ cum ita sint, videtur mihi, quod in explicatione trium litterarum P. S. T. respici debeat quædam conformitas, quam in expositione T per Tributum minime observatam video. Neque adeo probo interpretationem CON, per Civitatum Omnium Narbonensium. Mallent ingenia confiteri, sensum me illarum litterarum plane ignorare, quam earum interpretationem ratione destitutam afferre in medium.

p. 109.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
X X X.

Anonymi nova expositio numerum G R A T I A N I,

De quibus supra dictum est.

E Memor. Triunt. M D C C I I. Octob. p. 259.

Possit videri temeritatis esse arguendus, qui novam explicationem numerum Gratiani dare aggrediatur, de quibus tres iam Celebrissimi scriptores tam erudite disseruerunt. Cum tamen meæ in hosce numos coniecturæ non infelices vix sint viris quibus-

danti eruditus, precibus illorum persuasus, eas publice exponere hic ausus sum (a).

In Ammiano Marcellino atque Aufonio rebus horum numorum expositionem me inuenisse existimo. Prior enim nos docet, quod Valentinianus Imperator Gratianum filium suum subito iam proximum Augustum declarauerit, atque in hoc negotio inuicem receptum omnium Imperatorum, qui eum precesserant, neglectis, qui libens suis non aliud, quam Caesaris elogium ac dignitatem tribuerant. Memoriam itaque huius nouitatis haud dubie in numis, de quibus sermo nobis est, conseruare voluerunt. Cum enim Gratianus primis fuerit Augusti filius, qui nomen Augusti super sine patre gestit, mirum non est, quod hi duo tituli in numis ei tribuantur.

Hæc observatio ansam mihi præbuit coniciendi, verba capiti circumscripta ita explicanda esse: *Dominus Noster Gratianus, Augustus et Noster Augustus*. Non sine ratione *geniti* vocabulum hic *filio* prævalerunt. Et enim ipso notare voluerunt, numum ab Augusto fuisse signatum, qui non adoptionis, sed genere filius erat alterius Augusti adhuc viuantis.

Ausonius, Præceptor Gratiani, hac occasione Epigrammatis elegantissimum composuit, quod quartum est in editione Vinetii.

Illyricis regnator aquis, tibi, Nile, secundus

Danubius, tunc præfero fonte caput.

*Saluere Augustos iubeo, datumque, Patremque,
Armiferis alui quos ego Pannoniis.*

Nuntius, æthero iam nunc volo currere ponto,

Ut sciat hoc superum cura secunda Valens.

Cede, fugæ, flammis stratis perisse Sueuorum

Nec Rhenum Gallis limitis esse loco.

Quod

(a) Consilio hic omisi verba auctoris, quibus eruditorum de hystematis sententiam comprehendit, quoniam ille in præcedentibus iam allate sunt.

(b) Amm. Marcellinus lib. XXVII. Hist. p. m. 223. editionis Mar-
angeli Accursi, qua prodit Basil: 1533. & p. 487. edit. Hadr. Val-
sij Paris. 1681. fol.

*Quod si lege maris refluus mihi cerneret omnis,
Huc possem villos inde referre Gotbas.*

Tertius versus

Saluere Augustos iubeo, natumque, Patremque

fatis euincit, numum in memoriam huius nouitatis cursum fuisse, atque ipsis numis, quos hic explicare ausus sum, insignis commentarii loco inferuire potest.

Ex hoc epigrammate Ausonii apparet etiam, quod circa tempus, quo Gratianus fuit Augustus declaratus, Romanorum exercitus a Germanis, Suetis insignes victorias reportauerit. E quo auerſa facies horum numorum explicari potest, quorum nonnulli militem, alii victoriam præferunt.

Quod ad inscriptionem *Gloria Novi Seculi* attinet, existimo, eam ex sententia R. D. esse intelligendam, quæ, si meam expositionem admittas, sensum adhuc conuenientiore atque elegantiore exhibet. Itenim post Constantinum Maximum nullus Imperator filium in regno successorem habuerat. Constantinus, Julianus, Iouianus, omnes improles diem obierunt, & Valens Orientis Imperator vnicum filium suum perdidderat. Vnde euidenter cernimus, quomodo Augusti duo, pater & filius, vnam eandemque sedem tenentes, atque Victores hostium imperii, securitatem Reipublicæ constituerint, quomodo *Gloria Romanorum* illi fuerint, & noua hæc familia Augusta nouum celebrauerit *Seculum*, quod felicius sibi & imperio gloriosius fore putabant. Inde inscriptio nata: *Gloria Novi Seculi*. p. 298.

Hanc expositionem meam vestro iudicio submitto. Quæ si placeat, nouo argumento comprobabit, numos, qui hithertum innotuitis aduersari credebantur, eosdem, si accuratius expendantur, noua argumenta suppeditari ad ea ipsa Historiarum monumenta confirmanda.

Uu

XXXI.

XXXI

Explicatio numorum quorundam in quibus notati sunt Ludi, quos Romani magistratores populi dicebant delectationem.

E Memoriis Triumphantis Anni 1701. Jul. 5. Aug. 2. 1701.

Primus distributa ad nos transmissa, & occasione, qui vnicuique tantum esset in cimeliarchio Illustrissimi Principis Cadomenfis, est composita. Auctor eodem tempore compilationem aliorum quam plurimorum numorum, singularis rationis, quos nemo ante eum tam sollicitè expoluisse videtur. T.V. 7. hic de quo hic legendum nobis est, altera parte fuit nudus, caput Augusti, sed absque corona laurea, addito ad latus nomine AVGVSTVS. Altera facies legendas præbet hæc voces: CANINIVS GALEVS IVIR. In medio cernitur columna, cui hæc inscripta sunt verba:

CC
AVGV
STI

p. 39. Duplex istud CC crucem fixit antiquariis, nec, qui illud explebant, cruditorum adhuc expleuere desiderium. Vnde intelligi potest, si sua genitum eliceret nemini adhuc contigisse; in quo recte habet prinde ut in anigmatibus recte euolutis. Vera expositio vna omnes reliquas excludit ac remouet. Sensus igitur siglarum, quem auctor huius Commentarii proponit, hic est: CIRCENSES CÆSARIS AVGVSTI. Caninius Gallus triumphatum eo tempore gerebat, siue vnus erat ex tribus magistratibus, qui hisce ludis, aut iuxta alios rei monebant præstant.

De hoc auctor nihil firmiter concludit, quia super hac re non inter-

intercedit controuersa antiquariorum praesenti numo. Argumenta, quae ad confirmandam suam sententiam adducit, sunt sequentia:

I. Nummus occurrit Augusti indeni argenteus hac gressu epigraphie: AVGVSTVS PR POT VII. In cuius aversa parte columnae cernitur eadem forma, quae in numis praesenti, adscriptis hisce verbis: IMP. CAES. AVG. LVD. SAECVL. h. e. *Imperatoris Caesaris Augusti Ludi Saeculares*, circumpositis verborum L. MESCINIVS RVFVS IIIVR. Dextram versus nota est adscripta XV. & a sinistra S. F. quae significant: *Quindecim-Vir Sacris Facundis*.

II. Sic quoque in numis Philippi Imperatoris similis observatur columna, cui itidem inscribitur eadem vox, SAECVLARES AVGVSTO. *Saeculares Augustorum*, h. e. Ludi sub fine saeculi a duobus Augustis, Philippis scilicet patre & filio, instaurati.

III. Exstat adhuc numus ex aere minimi moduli Imperatoris Gaii Caesaris, cognomine Caligulae, quem adferat auctor. In cuius aversa legitur: C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. h. e. *G. Caesar Divi Augusti Praenepos, Augustus*, & in medio galeniculus suo pileum, nota libertatis Romanae, cernitur. In aversa medio litterae exstant R. C. C. quae significant *Restituti Circenses*. Ludi enim Circenses prius Augusti temporibus in usu fuerunt; imperante Tiberio eiusmodi editio non memoratur, certe minime in numis. Caius autem Caesar eos restituit. Perinde autem est, siue duo CC siue vnum tantum repariatur, sufficit enim, ad indicandam vocem Circenses; uti nonnulla numismata in subscriptione habent ML, alique MLL. ad denotandum *Mensurae res Lugdunenses*.

IV. In nonnullis curiosorum cimeliarchis elegans cernitur numus Imperatoris Hadriani aereus maximi moduli, cum hac epigraphia in aversa facie: ANN. DCCCLXXIV. NATAE. V. RB. P. CIR. CON. h. e. *Anno DCCCLXXIV Natalis Urbis, Plebei Circenses Constituti*. Sic quoque in numo quodam Neronis legitur, qui penes auctorem est CERT. QVINQ. ROM. CON. *Certamen Quinquennale Romae Constitutum*. Occo sane p. 121. in Miscellaneis alium huius similem allegat, in quo inuenit CONST. Horum Circensium ludorum, populi gratia constitutorum, Plinii historia mentio occurrit: *Apud praeficos Plebeiis Cir-*

creatus. Imperator igitur Hadrianus nouo anathoe instituit celebra-
da dici fundacionis Romæ, 21. scilicet Aprilis. Hinc in ve-
tari quodam Calendario, quod P. Boucherius Josita Belgicus, vir ap-
pime eruditus, in libro de *Doctrina temporum* cum publico conatus
cruit, in mense Aprilis XI. Kalend. Maii legitur: N. VERIS. C. M. XXXII.
h. e. *Natalis, Pbris: Circense: Aquis XXXII.* Adhuc quippe
Badianus notis in secundam Ciceronis contra Verrem Questionem ha-

p. 91. rum ludorum Circensium, populi gratia restauratorum, hanc in mo-
dum meminit, vnde numus Cæii Cæsaris supra allatus explicatissime
poteest: *PLEBII*, inquit, *ludi*, *quos ex ædilis Regibus PRO LIBERTATE*
plebis fecerunt, aut pro reconciliatione plebis post secessum in Atrium.

V. Denarius centesimus aut ducentessimus, quem nummum in
hisce literis CC. siue R. CC. numismatis Cæii Caligulae inuenisse se con-
tendens, quoniam historici quidam de centesimo aut ducentesimo do-
nario locuti sunt, neustquam huc in aliquo nummo inuenimus. Vnde
ad Imperium Justiniani quidagesimus tantum denarius oblatum est,
qui ex cereis monebis colligebatur sub primis Imperatoribus; ac sub
Galieno vigentes, aut vnus de vigesimis.

Hæc omnia nobis produnt, incolas in Provincia Imperii Roma-
ni, quæ Gallia Narbonensis vocata est, in qua auctor contendit plurima
numismatum latina, quæ nobis de Imperatoribus restant, custodisse, ma-
gna cum profperisse, vt suis in numis Principum inspicere et re-
gibus etiam quam minutas, quæ illorum historiam eternare possint, et
vel exigua testimoniis beneuolentia, quibus profecti erant sua subie-
ctos, quia etiam ludi, ad populi delectationem instanti, in illis geruntur.
Insistebant enim, sui esse officii, hanc animi grati significationem
Principibus conferuere; siquidem non indignum iudicetur sua
essent, ad curas adeo exigens se deprimere. Inter alia denique An-
drian Populi Romani erga ludos Circenses felicissime persequens, dicit
ait:

*Dum tantum res annis optat,
Patrem & Circenses.*

XXXII

XXXII

LITTERÆ CL. GALLANDI AD AMICVM

Perscriptæ de numis nonnullis antiquis, in quibus ludi notati existimantur, quos Romani Imperatores in delectationem populi ediderunt.

E Memor. Triumv. MDCCIL. Sept. p. 225.

Nescio, Vir egregie, an Tibi, cum in præcedentibus Memorabilibus mense Julio atque Augusto An. MDCCCL. p. 88. numum Augusti argenteum videri e cimeliarchio Focaltino, cum explicacione vulgatum, in mentem venerit, me quoque eundem numum fuisse interpretatum, cum selecta eiusdem cimeliarchii numismata illustrare aggressus sum, cum conslet Tibi, omnes iam me huius Imperatoris numos, qui ad propositum meum faciunt, explicasse, fierique posse, ut alia longe de illo numismate mea sit sententia. Recte profecto hoc ita in mentem tibi venerit. Neutiquam certe eiusmodi numum, qui haud alibi quam in cimeliarchio Focaltino reperitur, omittere potuissem, ut non simul proderem singularem iudicii imbecillitatem, & tanti pretii numo præterito in famam huius Numophylacii, quam merito suo sibi comparavit, iniquus fuissim.

Verissimum porro est, quod explicacioni meæ cum supra illa non convenit, cuius auctor litteras CC. AVGVSTI parvæ columnæ inscriptas per *Circenses Augusti* exponit. Quæ interpretacione quidem in mentem mihi venire potuit hanc scilicet ob causam. Cum notas in inscriptionibus numorum, alibi que obvias explicare institui, cum primis operam do, ut prius intelligam, num etiam in aliis inscriptionibus eadem reperiantur, quamque ibi expositionem admittant. Si

p. 226.

U u 3

vero

vero mihi fuisse imaginatus, primum C in parua huius columnae inscriptione *Circenses* posse significare, frustra inquisissem huius notae exempla. Nam hoc vocabulum semel tantum in fine decurtatum occurrit per CIRC. in numo Hadrianeo; neque usquam, ut existimo, alibi. Hinc satis liquet, auctorem interpretationis memoratae ex suo ingenio priusquam auctoritate primum C in CCAVGVS per *Circenses* explicasse. Videbimus etiam paulo post, quod argumenta quinque ab eo allata ad confirmandam suam sententiam nihil minus confirmant, quam quod ille quidem sibi persuasit.

Ceterum easdem siglas ita sum interpretatus. Nomen *Augusti* tamquam ducem secutus existimaui, duplex C puncto inuicem separatum, ut in numo accurare delineato perspicue cernitur, significare atque explicandum esse: *Caii Caesaris Augusti*. Quam meam sententiam testimonio Suetonii confirmaui, qui sub initium vitae Augusti nos docet, Imperatorem hunc, antea in iuuentute *Thurinum* vocatum ab *Augusto*, quae ibi affertur, sed a presenti loco aliena est, postea *Caii Caesaris* & deinde *Augusti* cognomen adsumisse, *alterum testamento maiorem adsumisse; alterum, & reliqua*. Plures itidem alii Augusti numi aurei atque argentei eo tempore percussi, quo cum Lepido Marcoque Antonio foedere iunctus erat, & in quibus aut C. CAESAR IMP. aut C. CAESAR DI. VI E. inscribitur, auctoritatem huic sententiae conciliant.

Non tamen adhuc acquiescebam in hac explicatione, licet naturae rei & historiae rationibus, ipsique numis Augusti adeo congruebat; sed ulterius inquirebam, cur litteras has paruae huic columnae inscribere, quidque hoc ipso significare voluerint. Cum autem columna nihil aliud, quam monumentum referre possit in honorem Augusti erectum propter rem quandam praestare ab eo gestam, porro inuigilavi tempus, quod circiter numus fuit signatus, & Historicos huius aetatis consului. Historia enim & numi adeo arcto nexu inuicem sunt iuncti, ut mutuo & tueri se, & illustrare confirmareque debeant. Hoc itaque tempus mihi alius indicauit numus Augusti, cura eiusdem L. Caninii Galli signatus, qui Parthum refert in genua deuolutum signum, quae militare manu tenentem, quo ipso significatur, A. V. C. DCCXXXIV, quo M. Apuleius & Silius Nerva consulares fasces gesserunt. Hoc e-

anno, vt Dio obseruat, Augustus in Syriam profectus est, atque aduentu suo tantum terrorem Regi Parthorum Phraati iniecit, vt signa militaria in famulo pædio contra Crassum reportata, cum omnibus Romanis in eodem captiuis ductis atque per Prouincias ipsius hæcenus detentis, ei remisit; quo munere vltiorem sibi pacem redemit, licet Regi non magno constaret, at Augusto erat gloriosissimum, vt arcum Romæ triumphalem, numos Scto-culos, aliosque honores, quos alibi obseruare licet, ei promeruerit.

Hicce edoctus sum, numum alterum, qui Caninii Galli nomen præfert, eodem hoc anno fuisse signatum; indeque collegi, quod omnino etiam illum ipsum, in quo hæc parua columna apparet, sub annuo Magistratu Caninii Galli Triumviri oporteat esse cultum. Nondum tamen perspiciebam, qua ratione columna illa exigua signis militaribus p. 228. a Parthorum Rege remissis conuenire posset. Cum itaque eundem locum Dionis de rebus sub M. Apuleio & Silio Nerua COSS. gestis legerem, obseruabam, quod tum temporis Augustus, communi suffragio electus, qui viarum Romæ magnarum curam gereret, collocari in foro curauerit *χρυσὴ Μίλιον Aureum Milliarium*, quod a Plutarcho in vita Galbæ *κίον χρυσεῖς columna aurea* seu *inaurata* vocatur, in quam omnes viæ publicæ desinebant. Et aliunde etiam constat, nomina viarum huic columnæ fuisse inscripta. Non igitur amplius dubitandum putavi, mihiq; persuasi, Caninium Gallum in memoriam huius præclari facti inauratam Augusti columnam representari curasse, addita inscriptione C.C. AVGVSTI. vt saltim figuram illius daret, cum hæc auream posset exhibere, neque inscriptionem eius prolixiorē referre.

Nescio, Vir præstantissime, an hæc explicatio Tibi æque videbitur veri similis vt mihi; hoc saltim existimo, eam esse priori, quæ nuper allata est, multo accuratiorem. Tempus enim cui numismatis ea ratione definitum est, vt neque prius neque postea collocari debeat, quoniam sub annuo Magistratu Caninii Galli signa militaria Parthi miserunt.

Equidem contendit auctor, Caninium Gallum e tribus Magistratibus fuisse, qui Ludis, aut, vt aliis videtur, Rebus Numariæ præerant. Sed cum nihil certi hac de re determinare voluit, nihil attinet ei respondere.

dere. Nam et si ludis Secularibus se tueri velit, quos sub hisce Monumentis celebratos putat, ut eo ipso probaret, illos Ludis profuisse, hoc ipse argumentum inquirendum est. Hoc enim nullius videtur momenti, quia Seculares isti ludi anno demum V. C. DCCXXXVI. et deoque tribus vel quatuor annis post celebrati sunt. *Supponitur* argumentum, quo prius C per *Circenses* explicandum putavit, concidit profusus omni pondere suo destitutum, quamquam inscriptio averse partis numismatis ab eo allegi, ubi diserte horum ludorum Secularium sitentio, itidem sit collata est. Hic enim numus de Mescinio Rufo, non de Caninio *Caninus* dicitur.

Alterum *argumentum* primo innuitur, ac peritorum debet. Nec plane ita se habet, ut auctor affirmat, quod in numis Philippis verba SAECVLARES AVGG. columnæ sint insculpta. Numo enim circumscripta leguntur, at in columna COS. III. expressum est. Memoria auctoris haud ipsi hic satis se præbuit fidellem. Hanc vero rem facile euitasset, si vau modo *hanc* numorum confunderet.

Tertio loco auctor numum *Colonicum* affert, in cuius subscriptione averse partis RCC litteræ occurrunt, quas explicat per *Remissa Circenses*. Verum ita illas dum explicat, non tantum haud probat, quod ludi Circenses antea fuerint neglecti, ut res tamen exigebat, sed omni etiam argumento alio destitutus, quam quod ab interpretatione sua litteræ C in prior inscriptione iam memorata repetit, ubi eam per *Circenses* ex ingenio suo exponit. Exemplum litterarum ML, seu *MLL*, quæ, ut ille quidem putat, *Mercatores Lugdunenses* significant, unde colligit, quod duplex CC æque ac simplex C *Circenses* significare possit, nullius ponderis esset, quamvis esset verissimum. At probari nec ipsum potest, cum solus ille argumento & auctoritate destitutus contemnat, litteras *ML. Mercatores Lugdunenses* significare. Quamquam viro, ut *p. 230.* dixi, certissime constaret, hoc litteras illas significare; minime tamen inde sequeretur, quod etiam CC in RCC *Circenses* denotarent. Tres enim istæ litteræ *Remissa Ducentesima* inuunt, quicquid in contrariam sententiam quinto suo argumento disputet. Inmerito enim negat, hanc amplectendam esse expositionem propterea, quod centesima vel ducentesima antequam in numis reperitur. Maiori sane iure ei obijci potest, quod

Refi-

Restitutos Circenses in nullo numo antiquo inuenire liceat. Ne vnicum quidem exstat exemplum, quo diferte aut argumentis necessariis significantur. Sed non ita se habet *Remissa Ducentesima*. Hæc enim insigni loco nititur Suetonii, qui in vita Caligulae *Ducentesimam*, inquit, *alioquin Italia remisit*.

Si ab auctore requiratur interpretatio litterarum ROMA R. XL, quæ in auerso numo Galbæ ex ore maxime occurrunt, quid responsurus est? Haud sane scio, at absque hæsitacione eius loco affirmarem, quod *Remissa Quadragesima* denotetur, statimq; producerem argumentum fide dignissimum, videlicet numum eiusdem Galbæ ex ære minimæ formæ, qui ab Illustrissimo Focalto asseruatur, atque arcum triumphalem vix vnquam alibi obuium in auersa facie refert, cum inscriptis integris & perspicuis hisce litteris: QVADRAGENSUMA REMISSA, *Quadragesuma* loco *Quadragesima* iuxta veterem scribendi morem ita exaratum; adderemque confirmandæ huius rei gratia alios itidem æreos numos minimi moduli, in quibus QVADRAGENS. REMISSAÆ leguntur. Quæ cum ita sint, nonne plenam inter RCC & R. XL. similitudinem agnoscis? Atque si vltimæ hæ *Remissam quadragesimam*, p. 231. aut *quadragesumam* denotant, quodnam quæso argumentum magni factis ponderis inueniri queat, quo probetur, priores litteras non esse per *Remissam Ducentesimam* explicandas, quamquam hæc interpretacio haud confirmata fuisset loco Suetonii, qui disertis verbis huius liberalitatis, in Populum Romanum a Caligula effusæ, meminit. Auctor quidem obicit, centesimam aut ducentesimam in numo nullo reperiri: sed ex alatis modo constat, quod ducentesima eodem in numismate inueniatur, in quo auctor, sed citra rationem, *Restitutos Circenses* legit. Haud inde igitur probari queat, simplex aut duplicatum C scripturæ compendio *Circenses* significare posse.

Jam ante centum annos Occo litteras RCC simili ratione exposuit, & Cl. Spanhemius, non minus munerum dignitate quam profunda eruditione & intelligentia numorum veterum illustris, eandem sententiam amplexus est, vti in Dissert. IX. operis ipsius *de Vsu & Præstantia Numismatum* p. 798. secundæ editionis cernere licet, Suetonii locum cum Occone secutus.

Xx

Nihil

Nihil amplius superest, quam vt respondeam ad locum, quem e libro Bucherii Belgæ, Jesu Socii, de *Doctrina temporum* petit, atque argumento quarto inferuit. In Mense Aprili Calendarii veteris legitur: **XI. KAL. MAI. N. VRBIS. C. M. XXIII.** vbi *C* *Circenses*, *M* vero *Misus* ei est. At cum hæc interpretatio æque ac priores nullo alio exemplo aut argumento confirmantur, pariter hæcbit eam non amplecti. Veteres quidem manu exarati codices insignibus erroribus libiosi fuerunt: Itaque necesse erat, probe prius cognoscere, annon etiam hoc in loco Calendarii mendum aliquid irrepserit. Præterea quis nobis confirmabit, quod hæc scripturæ compendia sensu potius distincto nec coherente, vt a Bucherio factum, quam coniuncto atque copulato explicari debeant. At quamquam vera quoque esset illa expositio, minime tamen inde nobis persuadere valet, prius *C* in *CCAVGVSTI* *Circenses* posse significare, non autem *Caii*, quam genuinam esse eius litterarum interpretationem, iam supra est demonstratum.

Quod ad vocabula *CIRC. CON.* in inscriptione numi Hadriani attinet, qui non tantum ex ære maximi moduli superest, sed ex auro etiam in gaza Regia reperitur, atque ab auctore per *Plæbeii Circenses Constituti* explicantur, Cl. Valentis est, qui sexcentas alias inscriptiones difficillimas enodauit quam optime, aliam istorum, quam dedit, vocabulorum explicationem tueri: *Populo* seu *Plebi Circenses Concessit*. Facile illi erit demonstratu, quod Ludi illi, quorum sub Tarquinio Prisco cepit vsus, neutiquam ab Hadriano Imp. sint restituti, quocunque etiam sensu hoc explices. In inscriptione quidem numi Neronis *CON* reuera *Constitutum* significat. Ratio enim euidentissima est, siquidem Nero primus ludos illos instituit, qui singulis quinquenniis celebrabantur, quod & Tacitus confirmat annali XIV. *Nerone quartum*, inquit, *Cornelio Cosso COS. quinquennale Ludicrum Roma institutum est*. Sed hæc nondum probant, quod *CON* in numo Hadriani idem significet. Historia enim ei repugnat, & scripturæ compendia in veteribus numis atque inscriptionibus, quamquam eadem, aliter tamen atque aliter pro locis, in quibus occurrunt, explicari debent, vt ex infinitis fere exemplis manifestum est, quæ congerere non est huius loci.

p. 233.

Denique expositionem suam ita concludit auctor, *quod omnia hæc*

hactenus dicta demonstrent, in Prouincia Imperii Romani, cui Gallia Narbonensi olim nomen, in qua maxima numorum pars, qui nobis de Imperatoribus restant, percussa est, magna diligentia fuisse prospectum, ut suis in numis Imperatorum designarent res gestas etiam quam minutissimas. Sed quæ auctor hoc de argumento differit, vix credo illum vnquam posse solis argumentis probare, neque euincere, quod vel vnus e numis, quorum ipse in explicatione sua meminit, eo in loco, quo quidem ipse con-
cedit, aut Narbone totius Prouinciæ Metropoli percussus fuerit.

Tuum iam est, Vir Præstantissime, diiudicare, vtra explicatio
quæmismatis Augusti in Cimeliarchio Focaltino, auctorisne an mea am-
plectenda sit. Prius quam tuam edis sententiam, spero Te paulisper ex-
pensurum esse methodum ipsam, quam in explicandis Imperatorum Ro-
manorum numis obseruo, quæque mihi tutissima videtur ad finem pro-
positum obtinendum. Cum auersa numorum facies communiter Im-
peratorum virtutes atque res gestas referat, primum historiam illorum
vitamque diligenter perquiro, num aliquid inueniam, quod cum numo, &
facto ibi representato conueniat: si nihil huic congruens reperiam, ad
alios numos recurro, lucemque, qualem possum, ex iis peto. Cum vero
& hæc subsidia aliaque, quibus fidem habendam esse crediderim, deesse
mihi video, acquiesco, nec quicquam meris coniecturis tribuo, quæ ple-
rumque nobis imponere solent. Malo potius illa ignorare, quam falso
mihi persuadere quod sciam, quæ reuera nescio. Vale!

Cademi IV. Id. Sept.
A.C. MDCCCL

Tuus

GALLANDVS.

Xx 2

XXXIII.

XXXII

ANONYMI EPISTOLA

Ad Membrum quoddam Inscriptionum
& Numorum, de quaestione illa perscripta,

an aversa numismatum facies semper con-
veniant cum Imperatoribus atque Augustis, quibus
adiunctae sunt?

E Membris Triumphantis MDCCL. Augst. p. 83. seqq.

Equidem statim dubitabam, contentum Te fore catalogo numo-
rum, quem Tibi transmissi, cum primis illorum, quorum aversa
facies aliquid singulare refert. Sed mirari me subit, quod hac
occasione a me scire desideras, num illorum sententiam amplectar
p. 84. qui sibi persuadent, posticas numorum partes semper congruere cum
Imperatoribus aut Augustis, quibus adiunctae sunt. Haecenus sane ni-
hil aliud persuasum fuit antiquitatis studiosis, si recte memini. Quare
cum inventus sit numus, cuius aversa facies haud subiecerat contra hanc
regulam signata, singularis eum raritatis esse indicavit. Cl. Valens
eiusmodi nonnullos luci exposuit, v. g. numum *Sabinae* cum inscrip-
tione: INDVLGENTIA AVG. P. R. COS. III. *Gordiani* cum VENERE
VICTRICE, *Volusiani* cum VICTITIA AVG. Idem annotavit, quod
haec inscriptiones tanto sint digniores studio atque inquisitione antiqua-
riorum, quod non possint convenire Imperatoribus horumue coniugi-
bus, in quarum honorem numi cusi fuerunt. Saltem si dissertationes
perleges Cl. Vallemontii de numo gazae Regiae, cuius in altera facie haec
est inscriptio: GALLIENAE AVGVSTAE; at in aversa VBIQVE
PAX. persuadeo mihi Te confersurum, quod hoc tamquam pro com-
muni receptum principio a custodiis etiam ne in dubium quidem
vocatum

vocatum fuerit. Et quomodo hac de re dubitassent, cum sapissime verba auersæ partis sint continuatio inscriptionis, quæ in auersâ numi facie reperitur? Fateor tamen, quod nonnulli scriptores quatuor vel quinque abhinc annis contrariam opinionem amplexi sint, & ad fulciendam hanc suam sententiam argumentis vti fuerint atque exemplis. Meum non est hanc litem componere, sed ad vestram Academiam hoc pertinet, de quæstione huius generis sententiam ferre atque iudicium. Permitte vero, Vir Præstantissime, vt tecum communicem nonnullas obseruationes, quæ hac occasione mihi in mentem venerunt de duobus numis, in quibus hæsisse Te mihi per litteras significasti. Prior caput M. Aurelii refert, cum inscriptione: IMP. M. AVR. ANTON....AVG. & in auersâ parte IUNONem habet stantem, cuius ad pedes pauo. Posterior Faustina exhibet cum hisce litteris: FAVSTINA AVG. PII AVG. FIL. & in altera facie mulierem erectam additis in circuitu P.M. TR. P. XIX. IMP. II. COS. III. p. 85-

Vtramque horum numorum auersam faciem nulla ratione contendere cum capite M. Aurelii atque Faustinae contendis, & obseruas in iis disconuenientiam quandam, ex qua generatim colligis, numorum enarratores forsân deceptos fuisse, affirmantes, quod auersâ pars Imperatorem aut Augustam in ea adumbratam respiciat. Sane hac in parte multum diuersa sentimus. Etenim e contrario crediderim, duos hosce numos adeo non esse contra communem regulam cufos, vt potius secundum illam explicari possint facillime, nobisque detegant caput Historiæ Romanæ, cuius primas iam lineas Cl. Vallemontius dedit. Vtrum falsus sim sententia mea, si placet, vide.

Inscias iri nequit, sed certissimum est, Faustina atque Lucillam solas esse Augustas, ex patribus genitas Imperatoribus, & id certo quodam modo causam fuisse imperii maritis commissi. Jus itaque & sana ratio postulabant, vt Senatus in æreis numis, & in argenteis Imperatores gratum animum publico testimonio hisce feminis significarent Augustis. Hanc ob causam Faustina & Lucilla nomen parentum suorum assumerunt, cum non maritis, sed illis omnia in acceptis referrent. Sic quando Plotina, Sabina, aliæque vocantur PLOTINA AVG. IMP. TRAJANI SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. FAVSTINA AVG.

AVG. ANTONINI AVG. PII. CRISPINA AVG. IMP. COMMO-
 DI AVG. Faustina æque ac Lucilla nomen parentum suorum adhi-
 buerunt, v. g. FAVSTINA AVG. PII. AVG. F. LVCILLA AVG.
 ANTONINI AVG. F. Quis igitur nobis confirmabit, veteres non vl-
 terius processisse, nec, cum hoc historiæ suæ caput æternitati mandare
 cogitarent, Magistro monetariorum mandasse, vt Junonem M. Aure-
 lio, atque Faustinae hanc inscriptionem adderent: P. M. TR. P. XIX.
 IMP. III. COS. III. Numi iam detecti sunt, qui nomen docent, quod
 in honorem harum Augustarum circa caput M. Aurelii scripserint FAV-
 STINA AVGVSTA; & ad faciem Lucii Veri ΔΟΥΚΙΑΑΑC CEBACTHC.
 Profecto si non argumentum, saltim coniectura est firmissima, simili-
 ter quoque fuisse numos, quorum auersa facies ad hanc tantum rem pla-
 ne singularem nouamque respexit. Isabellæ Arragoniæ, atque nonnul-
 læ in Anglia Regiæ idem fere fecerunt, iubentes, numos tunc tem-
 poris plerumque typo suo signare, suamque faciem maritis Principi-
 bus adiunctam repræsentare. Hæc Tibi haud dubie rem satis persua-
 debunt. Vides etiam in præsentī, quod nulla sit auersa facies, cuius
 rationem curiosi harum rerum reddere non possint, si modo sollicitè at-
 que cum cura magis in historiæ monumentis singula obseruent, &
 paulo penitius res expendant, quam olim factum fuit. Tibi enim af-
 firmare audeo, quod numquam reperturus sis duas eiusmodi numo-
 rum facies, quæ magis discrepant a capite numismati impresso.

Sed vt leuissimum etiam dubium Tibi eximam, nunc osten-
 dam, quam parum fundamenti illi habent, qui aliam sententiam sequun-
 tur. Quenam autem sunt auersæ facies, quæ nouis hisce auctoribus
 communem regulam destruere videntur? Producunt PIETAsẽ AVGG.
 in Julia Seueri vxore; CONCORDIAM AVGG. in Dracilla; IMP. T.
 AEL. HADR. ANTONINVM TR. P. COS. III. P. P. in Faustina, at-
 que in Antonino VENEREM GENETRICEM. Sane hæc omnia adeo
 parum valent nobis obicere difficultatis, vt e contrario aptissimæ mihi
 videantur ad receptam opinionem confirmandam virorum rei num-
 riæ callentissimorum. Quid enim præclarius blandiusue de Augustis
 hisce diei potuit, quam quod posteritati mandaretur, pacem illas atque
 concordiam inter maritos & liberos conseruasse integram? Num mo-
 netari

netarii quicquam aliud potuerunt in auersa parte numi Faustiniani imprimere, quod Augustæ huic magis conueniret, quam Antonini Pii facies? Quamuis enim in iis aut DIVA AVGVSTA FAVSTINA, aut Faustina velata, aut absque velo repræsentatur, eadem tamen ratio subsistit. Vna est vxor, alter maritus, tam arctis nexi vinculis, quæ neque a morte solui possunt. Haud itaque numus iste longiori explanatione indiget, cum simpliciter legitur: IMP. T. AEL. HAD. ANTONINVS TR. P. COS. III. P P. Denique *Venus Genitrix* in auersa parte numismatis *Antoninis* non est inscriptio adeo singularis. Restat adhuc numus *Hadriani* eadem inscriptione insignitus, qui Venerem stantem, & trophæum manu gerentem repræsentat. Eiusdem Antonini alius numus occurrit cum hisce verbis: VENERI FELICI. Imperator enim iste templum Veneri condidit curauit splendidissimum; hinc duæ auersæ facies singularem eius erga hanc Deam pietatem declarant, neque vlllo modo ad Faustina[m] respiciunt. Quam ob rem si omnino voluissent ad auersas partes refugere, quæ iuxta communem numorum legem explicari non posse existimant, maiorem tamen delectum habere debuissent. Sic v. g. in Volusiano fuisse PVDICITIA AVG. atque VENVS VICTRIX in Gordiano ponderanda. Saltim, vt mihi videtur, multum inter se differunt inscriptiones ipsæ, quæ tertio & quæ primo casu posite sunt.

Jam ad eam rationem progrediar, qua noui nostri auctores vtuntur in explicanda auersa facie, quæ ipsis videtur plane incongruens cum Imperatore atque Augusta, quibus adiuncta est. Sæpius, inquit illi, accidit, operarium ex nimia festinatione, postquam Faustina & M. Aurelii numos in aduersa parte signauerat, cum eos separare debuisset, Faustianum cum Aurelianis aut Aurelianum cum Faustinianis permiscuisse, indeque auersam illorum partem confudisse, atque marito tribuisse typum, qui ad vxorem spectabat. Quot porro numi Imperatorum atque Augustarum iam defunctorum restituti sunt? Sic cum typus monetæ anticæ numi partem modo referret, postica non deleta ita remansit, vt ex prima officina prodierat. Insignis numerus e numis Postumorum non dubitare nos sinat, quod vsu hoc receptum fuerit. Nec vllum est Numophylacium mediocriter refertum, quod non Fau-

Faustinae, Antonini & M. Aurelii numismata habeat fere deleta, in quibus caput Postumi impressum cernitur. Nostra etiam memoria nonne idem factum novimus? Itaque nihil quidem hi firmitus esse existimant ad probandum, quod hæc sit monetariorum pristinae ætatis aberratio.

At enim eiusmodi responsione nonne ignorantiam suam ingenue confitentur? Hac ratione homo vel tantillum leuiter hoc studiorum genere tinctus, quascunque difficultates facile enodabit, atque præuertet obiectiones, quæ de numorum inscriptionibus ad singula capita ei proponi possunt. Crede mihi, Vir clarissime, numquam monetarii tanta aut ignorantia aut negligentia fuerunt, quam illis tribuimus. Sane si illorum nimia festinatio eiusmodi errorem produxerit in auersa numorum facie, quomodo fieri potuit, ut permultis illis tot sæculorum operariis tam raro hoc acciderit? Vix enim ac ne vix quidem inter omnes numos viginti reperiuntur, siue in libris, siue Numophylaciis,

p. 89. qui hisce, quod ad auersam partem, similes futuri sint.

Hæ sunt rationes, quæ me permouerunt, ut communi veluti torrente virorum eruditorum, qui in numos illustrandos hætenus incubuere, abripi me paterer, magisque sollicitè indagarem causas singularium illorum atque a communiore genere recedentium, quotquot in manus mihi inciderunt. Interim tuo lubenter subscribam iudicio, teque rogo, ut rationum, quibus ad aliter sentiendum impelleris, me facias participem. Hoc ipso Tibi impones officium ad litteras meas respondendi, sed simul promes eruditam Dissertationem, unde ad lectores, eos præsertim, qui veterum numorum studio delectantur, ingens fructus redundabit.

XXXIV.

REV. PATRIS CHAMILLARDI

EPISTOLA

*Ad Dominum B * * **

De PACATIANI ætate.

Prodiit una cum sequente, Gallice & Latine,

Amstelædami MDCCCLXII.

VIR

VIR CLARISSIME,

Recte tu istud quidem facis, quod non omnino probes ea, quæ Morellius de Pacatiano argenteo, a me ante paucos annos reperto, affirmavit. Plerique alii tecum censuerunt eruditum illum antiquitatis indagatorem hallucinatum esse, præcipue quod rationem temporis spectat, quo hic Imperator vivebat. Quin ipse, quid sentirem, ad eum scripsi: nec dubito, quin bona fide agnouerit, se parum idoneis coniecturis niti. Omnino enim pugnat, ex ipso metallo, ex ipsa numi structura tota effici, tyrannum hunc attigisse Gallieni tempora, vel spatio perbreui consecutum esse. Ego rem totam accurate, fateor, excussi, & priuatim & cum peritis rerum æstimatoribus; neq; tamen mutavi sententiam, imo in ea sum magis magisq; confirmatus: adeo ut habeam persuasum, quo tempore Imperium Romanum Philippus inuasit, tunc regnasse Pacatianum in aliqua peculiari prouincia. Vel ipse numi aspectus huic meæ sententiæ sic fauet, ut eminus intuenti mihi millies pro Traiano Decio habitus fuerit: adeo cum istius Traiani numis congruunt huius Pacatiani numi characteres, oræ, crassities, modus ac magnitudo. Vnum est discimen, quod non leuis momenti videbitur, opinor, tibi. Non enim nescis, quæ tua est in hisce rebus sagacitas, monetas intra quindecim aut viginti admodum annorum spatium non obscure mutatas fuisse, cum primum obsoleuit Imperii maiestas & amplitudo. Id si ponatur tanquam verum & compertum, videor mihi dispicere (quod Morellius in Systemate suo nequit) ea omnia quæ ad Pacatianum hunc spectant. Tuum iudicium esto. Litteris proditum est, Philippum societatem iniisse cum præcipuis quibusdam Romani exercitus ducibus; quorum ope auxilioque fretus Gordianum tertium vita sceproque spoliavit. Sed qui eum in solium extulerant, iidem extincto Gordiano ab eodem desciuere; rati, opinor, sibi tantumdem iuris ad imperium esse quantum Philippo. Præ ceteris Marinus Pannoniam, Jotapianus Syriam occupauit. Quid si vnus ex illis Pacatianus dicatur esse? ut historiæ sileant, fere constat ac simillimum vero est, fuisse iam tunc illustrem familiam Pacatianorum. Saltem Pacatianum habemus consulem, quo anno Constantinus nomen suum Byzantio imposuit. Pergo, & quero an non Pacatianus noster idem sit ac Marinus ille, cuius numi duo ab viris clarissimis Seguino & Strada producti sunt,

Y y

cum

- p. 14. cum hac epigraphe , ΘΕΩΜΑΡΙΝΩ , & in auersa parte numi , ΦΙΑΠΠΟ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑΣ S. C. Sane recentiores , ne illis quidem exceptis numerorum peritissimis æstimatoribus, quos vt doctores nostros intuemur, docent nomen illi fuisse: PVBLIVS CARVILIVS MARINVS; at quonixi tandem argumento id affirmant? Zosimus, Zonaras, aliique veteres scriptores verbum ea de re nullum habent. Jam vero qui extant hactenus numi duo nomen Marini duntaxat præferunt. Ecquæ tandem est reperta inscriptio, in qua Marinus appelletur Publius Caruilius. Proferatur, sin minus, qui possumus Marinum alio quam Marini nomine cognoscere? Cur autem Pacatianum & Marinum eundem fortasse Imperatorem esse credam, ea causa est, quod in aduersa numi mei parte sic legatur, IMP. T. JVL. MAR. PACATIANVS P. F. AVG. Quas ego notas sic interpretor: Imperator Titus Julius Marinus Pacatianus Pius Felix Augustus. Quod si in his duobus, quos protuli modo, numis aliud nomen, nisi Marinus reperitur, memineris eam ob rem culos fuisse istos numos, vt essent eius consecrationis monimenta, hoc est, vt eum inter Diuos relatum testarentur. Quod cum fiebat, omitti solebant, nisi fallor, illa tam multa & varia, quæ reliquis numis inscribi mos erat, nomina. Hinc illi numi, DIVO PIO. DIVO ANTONINO. DIVVS VERVS. Et alii, id genus sexcenti.
- p. 16. T.V. 11.8.
- p. 18.

Habes, Vir Clarissime, quid de Pacatiani numo sentiam. Quod quidem neutiquam vt certum compertumque defendo. Sed in renumaria paulum hariolari licet. Erit inde fortasse locus tibi altius rem totam rimandi, eaque absoluendi ac perficiendi, quæ a me duntaxat inchoata sunt. Mihi quoque proficiendi locus erit, & quam scrutator veritatem te duce atque auspice cognoscendi. Vale.

XXXV.

ALTERA

p. 20.

P. CHAMILLARDI EPISTOLA

De Numis Marinianæ, Postumorum & Juliæ Mamææ.

Vir Clarissime,

TV vero nostras pluris iusto gazas & cimelium facis: neque ea mihi copia est, vt singulare & hactenus ignotorum numerorum indicem tibi con-

contexam. Id Regum sit aut curioforum insigniter locupletum. Ne nihil tibi tamen largiar & concedam, utq; auidam illam sciendi, quæ te vexat, famem p. 22. si non expleam, at placem aliquantulum & leniam, mitto tibi fornam numorum trium, quos a terepertum iri apud vllum scriptorem non arbitror. Id que eo facio libentius, quod sperem fore ut nonnulla, quæ mihi venerunt in mentem, & aliqua laborant difficultate, per otium, quæ tua est eruditio & sagacitas, inuestiges: mihi hæc rimari attentius non vacat. Ex iis numis duo sunt argentei, tertius ex ære maiori ut vocant conflatus. p. 24.

Qui Marinianæ nomen habet exquisitior est: ad hæc auersa pars noui quidpiam insigniter spirat. Certe D. Vaillant ubi de auersa facie meminit, quæ in illius Augustæ numis visitur, addit, *Alius numus in Mariniana non observatur.* Præterea ipsa inscriptio præ se fert aliquid insignians: FELIC T. DEORVM. Consule Occones, Augustinos, Patinos, & alios quosuis rerum istarum peritos, quorum exstant volumina, pro certo habeo nullum fore Imperatorem, Augustam nullam, cuius in numis reperiatur FELI ITAS DEORVM. Tritæ sunt ac peruulgatæ inscriptiones istæ FELICITAS AVG. FELICITAS PERPETVA. FELICITAS PVBLICA. FELICITAS SAECVLI. FELICITAS TEMPORVM. Nec miror. Hoc enim Principum est, ut publicæ felicitatis autores parentesque sint. Itaque si victoria quapiam caritatem annuæ leuassent, aut beneficii aliquid aliud populo contulissent, continuo p. 28. numos cum eiusmodi epigraphe, sane ad rem significandam idonea, cudi iuebant. At quo tandem pacto DEORVM FELICITAS Augustæ hæc dici potest? id vero citra impietatem in quacumque tandem Religione prædicari non potest. Nisi forte dixeris, apud Gallienum & Valerianum iuniorem tanto in honore ac pretio Marinianam fuisse, ut Deos ea in cælum recepta quasi feliciores profiteri non dubitauerint. Neque enim cusus, nisi post eius obitum, iste numus fuit: velatum cap. 30. put, addita lunulæ imago, voces istæ in orbem dispositæ, DIVÆ T.V. a. 9. MARINIANÆ, haud dubia consecrationis & apotheoseos argumenta.

In Postumi numo laboris & operæ minus crit. Numus est elegans & ad ornandum scrinium appositus. In eo summa rei vertitur & cardo, ut Postumi vtriusque, patris & filii, geminum habeatur caput, T.V. a. alterum alteri impositum. Chiffetius & Mezabarba viderunt numos 10. eius generis, at quorum auersa facies dissimilis foret. Meum ad temit. p. 32.

- to. In ea quippe te noui cum plerisque esse sententia, vt putes caput modo Martis, modo Herculis adiunctum esse capiti Postumi patris, non item caput Postumi filii. Sane dubitandi est locus, cum alteri e duobus capitibus inest galea. At in meo numo quid esse causæ potest, cur
- p. 34. duo Postumi non agnoscantur? Non hæc temere assero. Multos penes te numos Postumorum esse comperi, magno vel medio fufos ære. Age, vnam in partem congere eos omnes, in quibus spectatur Postumus cum corona radiata, in alteram eos, vbi visitur laurea corona redimitus. Non dubito quin duos Imperatores esse fatearis. Patri vultus est oblongus, depressus, atrox, incompressus; Filio lenior, pleniorque, ac magis rotundus. Habemus igitur certissimam, vt quidem existimo, regulam, qua vtriusq; Postumi numos internoscamus. Est corona radiata? patris sunt: est Laurea? filii. Atqui in eo, quem ad te misi, numo tales ambo vultus conspiciuntur, & quales in tuis ipsius numis deprehendes.
- T.V. II. De Mamææ numo quid censes? Miraberis, opinor, inscriptionem, quæ in aduersa facie legitur. Equidem nullos in vlllo cimelio numos conspexi, qui Alexandri Seueri matrem aliter, ac Juliam Mamæam appellarent. Quid id nominis est, Julia Mamias? cui auditum antiquario? Ac me fortasse incusas quasi obsoletas in hoc meo numo & iam fugientes literulas non satis belle dispexerim. Id si putas, dedoceo te. Nusquam vsquam nitidior numus, integrior, & certior quam hic meus fuit. Culpâ vtiq; in artificem, a quo numus imperite cusus fuerit, coniiicerem. Sic enim multa cernimus menda numorū, quæ sunt omnino in opifices & monetarios conferenda. Sed opificem ipsum liberare culpa videoor posse. Mamæam oriundam è Phœnicia nemo nescit, vnde suspicari non immerito licet, verum ac germanum ipsius nomen fuisse Mamias (quomodo terminata fuisse interdum Phœnicum nomina, testis est Soëmias) & a Romanis expressum Romano fine ac more Mamæa, vt factitant etiamnum ferme Itali Francique. Vale.
- p. 42.

p. 44.

NUMISMATA
VRBIVM GRAECARVM IMPERII.

Numismata maximi moduli integra semper sunt bona.

Medii & minimi moduli non sunt admodum rara.

p. 45.

Numismata Coloniarum in ære magno sunt varia.

Ex ære medio & paruo secundum Vrbes.

COMMV-

COMMVNIA.

Εφρεσιων
 Αντιοχειων
 Μυπληναιων
 Περγαμειων
 Σαμειων
 Μαγνητιων
 Αμαστρελιανων
 Κασιπριας μητ.
 Μιλησιων
 Εφιασιων
 Εδεσσηνων
 Καρρηνην
 Σαμιωπειων
 Αδριανοπολειτων
 Σμυρναίων
 Κυμαίων
 Κορητων
 Κυρηνησιτων
 Σελευκειων
 Σαρδιανων
 Ταρσος
 Τωμεως
 Τραλλιανων
 Ρωδιων
 Κυδοριατων
 Νικοπολις Ιερα
 Θυατιρηνων
 Βυασηντων
 Τημενιτων
 Σαητων
 Απλωνατιων
 Μακεδονων

Λακεδαιμονιων
 Σιδωνος
 Κυσικηνων
 Κοινον Βιουνιαν
 Φωκαων
 Χαλκιδων

R A R A.

Αικυρας
 Τραανοπολειτων
 Ανισιας
 Κασιπριων
 Κολοφονιων
 Αβυδηνων
 Κυπαρισσιων
 Ατταλειτων
 Ιερ. Βυβλς
 Μυρναίων
 Μεσιμβελανων
 Τιανων
 Τιων
 Περραιων
 Πρωσεων
 Αβαρησιων
 Κοιων
 Αιπειλιων
 Νισιβις
 Πρωσιων
 Νεοκαισαρειων
 Τεμπολιτων
 Θηραιων
 Καρυστιων
 Κιανων
 Κλαδομενιων

Κιβυρατων
 Αιχιαλειων
 Κυδων
 Κνωστιων
 Ερυθραιων
 Ιλισαν
 Κοιμαγηνων
 Ουλπασσερδικης
 Μεθυμναιων
 Κοινον λησβιων
 Γερμηνων
 Λαμψακηων
 Ηρακλειας εν πνιτω
 Διοσπεριτων
 Αταξαρδς
 Ακιωσ

RARISSIMA.

Ποσειων	Νικοπολιττ.
Κελινδριων	μυ.
Μοστρον	Γηδροτυριων
Μιραριων	Βλαυνδων
Βρασην	δαλλιας
Βοτρυητων	Κοπητων
Σησπων	Λογυστιατων
Ασπειδιων	Γορδητων
Κοσπων	δαρδαιων
Κορυκιων	δικαιων
Ασιων	Κιρεπαισιων
Τισιων	δολιχαιων
Καδοητων	Τιβεριεπολει-
Περπρητων	των
Ηουπων	Ιασσιων
Ραφιας	Λευκαδιων
Τμολιτων	Αιταρειων
Τηριων	Απολλωνιερων
Μυριαπολειτων	παταριων
Τεκτοπριων	Μυριων.

Numismata Imperatorum maximi moduli ex argento puro magni aestimantur.

Numismata argentea maximi moduli Regum, v. g. Syriæ, Ptolemæorum, Regum Bithyniæ, Regum Macedoniæ, exceptis illis Alexandri Magni, Lyfimachi & Demetrii Poliorcetis, eximia sunt.

Reges Cappadociæ non nisi minoris moduli reperiuntur.

Reges Numidiæ, vt Juba pater, sunt obuii. Filius eius Juba rarus est, & nepos eius Ptolemæus adhuc rarior, & nisi in quinariis vix occurrit.

Reges Siciliæ argentei sunt rari, præcipue numismata maximi moduli.

Reges Parthorum eodem habentur loco.

Reges Judææ admodum rari.

Reges Arabiæ in ære extant, vt & Commageni Reges.

Reges Bosphori reperiuntur in electro, quandoque in ære.

Ex Regibus Pergami solus occurrit Philæterus.

Ex Ponti Regibus Mithridates insignis est, Pharnaces rarior, Polemon minoris moduli argenteus extat.

Tigranes Armeniæ Rex in numismate moduli maximi.

Reges Abgari solum modo in ære reperiuntur, æque ac Vabalathus atque Zenobia.

In vniuersum omnia numismata Regum sunt digna animaduersione curiosorum, si capita regia referant diademate ornata.

Nota Numismatum Imperatorum, in quam serie ea sint rara.

1. **C**aius Julius (cæsar rarus ex auro & ære paruo.
2. Augustus rarus in ære magno. Livia Augusta quouis genere rara. Caius Cæsar Augusti filius, rarus vbique. Lucius Cæsar, Augusti filius Consul, rarus vbique.
3. Tiberius, rarus in ære magno. Julia Augusta rara in numis Græcis. Drusus & Germanicus Cæsar: Tib. Germanicus Cæsar Tiberius rarus ex argento. Agrippina Marci filia Germanici rara ex argento & in numis Græcis. Nero & Drusus Cæsar, rari.
4. C. Cæsar Germanicus rarus. Cæsonia Augusta rarissima. Agrippina, Caligulæ soror, rara inter Græcos. Julia, soror Caligulæ, rarissima vbique. Drusilla, eiusdem soror, rarissima vbique.
5. Tiberius Claudius obuius vbique; Drusus

Drusus Germanicus, rarus ex argento & ære. Antonia Augusta, rara ex argento. Valeria Messalina, vbique rarissima. Agrippina Augusta, inter Græcos rara. Britannicus vbique rarissimus. 6. Nero obuius vbique. Octavia Augusti filia, vbiquerarissima. Sabina Poppæa rarissima, si ex ære paruo numos excipias. Statilia Messalina rarissima. 7. Galba obuius. 8. Otho rarus ex ære, obuius ex argento auroque. 9. Vitellius rarus vbique, nisi ex argento. 10. Vespasianus obuius. Domitilla rarissima vbique. Diua Domitilla rara vbique. 11. Titus obuius. Julia Sabina rara in auro & ære maximo. 12. Domitianus obuius. Domitia rara ex argento & ære maximo. Diuus Cæsar Imp. Domit. fil. rarissimus vbique. 13. Nerua obuius. 14. Traianus obuius. Plotina ex auro atque argento rara.	Marciana rara vbique Matidia rarissima. 15. Hadrianus obuius, exceptis maximi moduli numismatibus. Sabina obuia. Antinous rarus vbique. L. Ælius Cæsar Trib. pot. Cos. II. rarus inter Græcos. 16. Antoninus obuius. Faustina mater, obuia. 17. Aurelius obuius. Faustina obuia. Lucius Aurelius verus est Galerius Antonides, rarus. Commodus Cæsar Ant. Aug. fil. rarus. Annius Verus Cæsar Ant. Aug. fil. ambo rarissimi. Auidius Cassius per Pet. rarissimus vid Occo. 18. Verus obuius. Lucilla obuia. 19. Commodus ex auro rarus, ceterum obuius. Crispina obuia. 20. Pertinax vbique rarissimus. Flauia Tilitiana rarissima. vid. Morelli Spec. 21. Didius Iulianus rarissimus. Manlia Scantilla rara. Didia Clara rara. 22. Pescennius Niger rarissimus. 23. Lucius Sept. Seuerus obuius. Julia Pia obuia. 24. Albi-

24. Albinus ex auro & ære paruo
rarus.
25. Aurelius Antoninus (Caracal-
la) obuius.
Plautilla ex argento obuia, in ce-
teris rara.
26. Geta rarus inter Græcos.
27. Macrinus rarus ex auro & ære
maximo.
Nonia Celsa rarissima. vid. Goltius.
28. Diadumenianus rarus ex auro
& ære maximo.
29. Elagabalus rarus ex ære maximo cum
nomine Elaga.
Julia Mæsa rara in numis Græcis & aureis.
Julia Sæmias rara ex auro & ære.
Julia Cornelia Paula rara ex auro atq; ære.
Julia Aquilia Seuera rara vbique.
Annia Faustina rarissima.
30. Alexander obuius.
Julia Mainæa obuia.
Suplicia Memmia rarissima. vid. Goltius.
31. Maximinus obuius.
32. Verus rarus in argenteis & Græcis.
33. Gordianus Africanus rarus vbique.
34. Gordianus Africanus fil. rarissimus vbique.
35. Balbinus rarus ex auro.
36. Pupienus ex auro rarus.
37. Gordianus obuius.
Tranquillina rara vbique.
Imp. Cæs. M. Marcius rarissimus,
Hostilianus rarissimus.
38. Philippus obuius.
Marcia Otacilia Seuera obuia.
39. Philippus filius obuius.
Imp. C. P. Caruil. Marinus rarus.
40. Traianus Decius obuius.
Barbia Orbiana rara vbique.
41. Herennius Etruscus Messius rarus ex auro.

42. Caius Valens Hostilianus Messius **Quintus**
rarissimus vbique.
Imp. Cæs. M. Aufidius Perpenna rarus.
Licianus rarissimus.
Trebonianus Gallus obuius.
Hostilia Seueria rarissima in Græcis.
44. Volusianus obuius.
Herennia Etruscilla obuia.
45. Æmilianus rarus vbique.
46. Valerianus obuius.
Diva Mariniana rara.
47. Gallienus obuius.
Cornelia Salonina rara ex ære maximo & in
numis Græcis.
48. P. Lic. Valerianus, Gallieni frater, rarus.
Cornelia Supera rarissima.
49. S. Lic. Cor. Salon Valerianus, Gallieni fi-
lius, rarus.
Quintus Julius Sæoninus Gallienus, alter
Gallieni filius, rarissimus.
Tyranni seu usurpatores Imperii
regnante Gallieno.
Postumus obuius.
Junia Donata rarissima.
Postumus filius rarus.
Imp. C. Cyriades rarissimus.
Ingenuus rarissimus.
Odenatus rarissimus.
Herodes rarissimus.
Aureolus rarissimus, vid. Goltius.
Macrianus rarus vbique.
Imp. C. Q. Jul. Macrianus Pius filius, rarus.
Quirerius Pius, Macriani filius, rarus.
Imp. C. Ser. Anicius Balista rarissimus.
Valerianus Valens rarissimus.
ΑΥΤ. Κ. ΚΑΛΕΠΟΥΡΝΙΟC. ΠΕΙΣΩΝ
rarissimus.
Imp. C. Tiberius Cestius Alexander Æmi-
lianus rarissimus.
Rigillianus rarissimus.
Saturnius rarus.

Trebe-

Trebellianus rarus.
 Titus Cornelius Celsus rarus.
 Claud. Censorinus rarissimus.
 Lollianus rarissimus.
 Victorinus obuius.
 Aurelia Victorina rarissima.
 L. Aurel. Victorinus rarus.
 Imp. Cæf. M. Aurelius Marius obuius.
 Tetricus obuius.
 Tetricus filius obuius.
 Imp. C. A. Pomponius Alianus rarissimus.

Sequitur labentis Imperii Monarcha.

60. Claudius Gothicus obuius.
 61. Claudius Quintillus rarus.
 62. Imp. C. L. Dom. Aurelianus obuius.
 Seuerina obuia.

Duo Tyranni eo tempore regnantes.

Marcus Firmius Pius rarus.
 Imp. C. P. Semp. Saturnius rarus.
 63. Tacitus obuius.
 64. Florianus obuius.
 65. Probus obuius.
 Imp. Cæf. T. Æl. Proculus, rarissimus.
 Imp. Cæf. Q. Bonosius, rarissimus.
 66. Carus obuius.
 67. Carinus obuius.
 68. Numerianus, in Græciæ rarus.
 Imp. C. C. Aquil. Sabinus rarus.
 Imp. C. L. Dom. Domitianus rarus.
 69. Diocletianus obuius.

Tyranni tempore Diocletiani regnantes.

Imp. C. L. Alianus rarus.
 Imp. C. Cn. Sal. Amandus rarissimus.
 Imp. Carausius rarus.
 Imp. C. Alektor rarus.
 Imp. C. P. Trebonius Julianus rarissimus.
 Narfeus Cæsar rarissimus.
 60. Maximianus obuius, sed in Græciæ rarus.
 61. Valerius obuius.
 Flavia Helena obuia.

Fl. Maximiana Theodora rara.
 62. Maximianus obuius, in Græciæ vero rarus.
 Galeria Valeria rara.

*Tyranni, qui tempore Constanti-
 naram regnarunt.*

Imp. C. Alexander rarissimus.
 Caius Julius Valens rarissimus Græciæ.
 63. Maximinus obuius.
 64. Flav. Val. Seuerus rarus.
 65. Constantinus obuius.
 Flavia Maximiana Fausta rara.
 Maxentius obuius.
 Romulus rarus.
 Magnia Urbica rara.
 66. Licinianus obuius.
 Fl. Val. Constantia rarissima.
 Dominus noster M. Martianus rarissimus.
 Dominus noster Nigrinianus rarus.
 Crispus obuius.
 Licinius iunior obuius.
 67. Constantinus iunior obuius.
 68. Constans obuius.
 Aur. Eusebia rarissima.
 Fl. Maxima Faustina rarissima.
 69. Flau. Jul. Constantius Maximus obuius.
 Fl. Jul. Delmatius rarissimus.
 Haniballianus Fl. Cl. Haniballiano rarissimus.
 Fl. Constantius Gallus rarus.
 Fl. Jul. Constantia rarissima.
 Magnentius obuius.
 Decentius obuius.
 Dominus noster Desiderius rarissimus.
 D. N. Vetrano rarus.
 Fl. Pop. Nepotianus rarissimus.
 70. Iulianus obuius.
 Fl. Jul. Helena rara.
 71. Iouianus rarus.
 Valonius Ioviani filius rarissimus.
 Valensianus obuius.
 72. Valeria Severa rarissima.
 73. Valens obuius.

- Albia Dominica rarissima.
D. N. Procopius rarissimus.
74. Gratianus obuius.
Fl. Max. Constantia rarissima
D. N. Firminus rarissimus.
75. Valentinianus iunior obuius.
Maximus obuius.
D. N. Fl. Victor rarus.
76. D. N. Fl. Theodosius rarus.
Alia Flacilla rara.
Galla Placidia, rara.
D. N. Eugenius rarus.
77. Arcadius obuius.
Alia Eudoxia rarissima.
78. D. N. Honorius obuius.
D. N. Sebastianus rarus.
79. D. N. Theodosius rarus cum hac inscriptione: Parc. P. Fcl. Aug. Imp. XXXII.
Cof. XVII. P. P.
Eudoxia rara.
Fl. Priscus Atralus rarus.
D. N. Jovius rarus.
D. N. Heraclianus rarissimus.
D. N. Petronius rarissimus.
D. N. Jovianus rarissimus.
D. N. Joannes rarissimus.
80. D. N. Plac. Valentinianus rarus.
Eudoxia Aug. rara.
81. D. N. Marcianus rarissimus.
Fl. Pulcheria Aug. rara.
D. N. Anicius Maximus rarissimus.
82. D. N. Fl. Macilius Avicus rarissimus.
83. D. N. Fl. Val. Lev. obuius.
Fl. Jul. Verina Aug. rarissima.
84. D. N. Fl. Leo iunior rarissimus.
85. D. N. Jul. Maiorianus rarissimus.
86. D. N. Lib. Severus rarissimus.
87. D. N. Fl. Anthemius rarissimus.

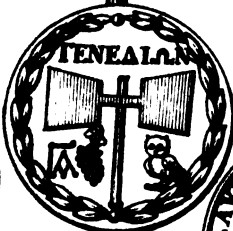
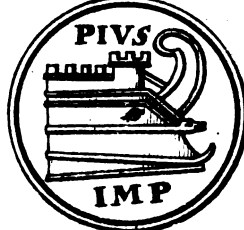
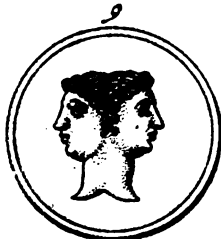
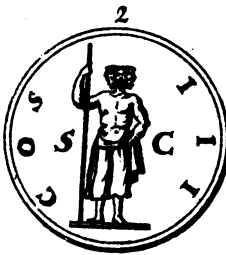
- Fl. Marcia Augusta rarissima.
88. D. N. Ricimerus rarissimus.
89. D. N. Fl. Anic. Olibrius rarissimus.
Fl. Placidia Augusta rarissima.
90. D. N. Glycerius per P. F. rarissimus.
91. D. N. Leo iunior rarus.
92. D. N. Fl. Zenon rarus.
93. D. N. Jul. Nepos rarus.
94. D. N. Basilicus rarissimus.
95. D. N. Leontius rarus.
96. D. N. Fl. Domnilius Augustus rarus.
97. D. N. Fl. Valerius Anastasius rarus.
D. N. Fl. Longinus rarissimus. vid. Goltzius.
D. N. Fl. Vitalianus rarissimus. vid. Goltzius.
98. D. N. Justinus obuius.
Fl. Euphemia Augusta rara.
99. D. N. Justinianus obuius.
Fl. Theodora Augusta rarissima.
100. D. N. Fl. Justinus obuius.
Fl. Sophia Augusta rarissima.
101. D. N. Tiberius Constantinus obuius.
Fl. Anastasia Augusta rara.
102. D. N. Flav. Mauritius Tiberius rarus.
103. D. N. Fl. Theodosius rarus.
104. D. N. Fl. Phocas rarus.
105. D. N. Heraclius rarus.

Hæc est series numismatum, quæ hodie inueniri possunt, quæque hactenâ rerum curiosis cognita. Posset forsân præterea occurrere Tyrannus quidam, qui in Historia hæcenus nondum innotuit: quemadmodum Rainlandus, numorum egregius ruspator, quinque vel sex abhinc annis nos docuit numismate Tyranni Fl. Jul. Pacatiani P. F. Aug. quod dono intulit Numophylacio Regis. (Franciæ) quod in historia hæcenus effect incognitum.

F I N I S.

- SOLI DEO GLORIA.

Tab. I.

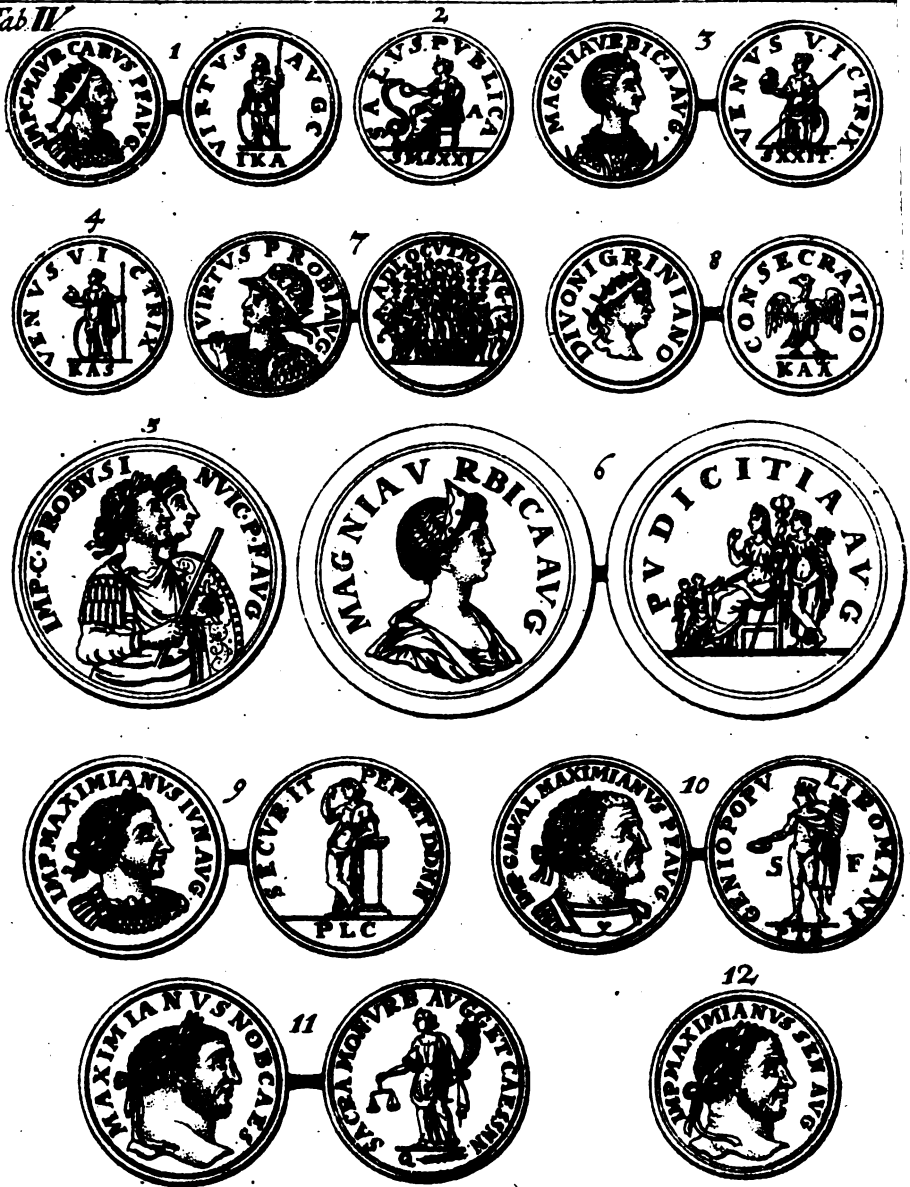

Tab II.

Tab IV

INDEX

AVCTORVM, qui in hoc volumine vel illustrantur,
vel refutantur vel etiam notantur; aut de quibus alia
scitu & notatu digna referuntur.

A.

Aggenus Vrbicus. 241. seq.
Aminianus Marcellinus illustratus. 18.
Aur. Apollinaris poeta. 244
Archagathus primus Romæ medicus. 54
Archontius [Seuerus] laud. 257
Asprianus [Fulvius] notatur. 244.

B.

Baronius not. 288. f.
Ballonfellus [Georg.] 266
Baudelotus laudatur. 13. 52. 26. in. 275.
Begerus [Laur.] laud. 47. 221. 292. vide etiam
præf. p. r. notatur. 144. 1eq.
Bignonius [Joh. Paul.] laudatur. 247.
Blanchinus laud. 47
Brosses [Guenegaldus de] laud. 177.

C.

Carolus de Sancto Paulo not. 144.
Cafaubonus not. 18
Cellarius [Christoph.] laud. 147.
Cerialanus. 244
Claudius de St. Georgio laud. 24. 25.

E.

Eggelingius (Joh. Henr.) refutatur. 113. seq.

F.

Fabius Pictor laudatur. 29
Fabretus (Raph.) laud. 59
Focaltus (Nic. Joseph.) Marchio laud. 1. 2. 22.
23. 61. 245. 260. f. 309. 332

G.

Galenus illustr. 38. f.
Gallandus (Anton.) laud. 165. adde præf. p. 3. f.
librum promittit. p. 333
Glandorpius not. 204. med.
Gœzius (Zach.) laud. 134
Goltzius (Hub.) not. 44. 51
Grainuillius laud. 7
Gudius (Marq.) laud. 311.

H.

Harduinus (Joh.) laud. 39. 174. 221. refuta-
tur. 152. 156. 156. 156. 156. 156. 156. 156.
lien. 310. refut. 311. 156. 156. 156. 156. 156.

INDEX AVCTORVM.

Henrionius refutatur. 247-252
Horatius illustratus. 20.

J.

Jornandes emendatus. 210

L.

Lactantius emendatus & illustratus. 181. seq.
Lucas (Paul.) 37.

M.

Mediobarbus (Franc.) 185 in. 290. f. notatur
98.

Mediobarbi (Joh. Ant.) methodus in coll. nu-
mis. Gr. 147.

Mombritii acta non in omnibus falsa. 266

Morellus (Andr.) laud. 309. 322. not. 351.

N.

Nonius refut. 14

Norifius (Henr.) laud. 54. 289.

O.

Occo laud. 220. f. refut. 253. sq.

Oiselijs refut. 90

Onuphrius refut. 30. 323

Oudinetus laud. 57. f. 177.

P.

Patinus [Car.] laud. 118. 173. f. notatur 29. sq.

45. 48. 49. 51. 52. 56. 57. 59. 63. 70. 71. 79.
146. 212.

Perizonius [Jac.] laud. 42. 44.

Pezronius [Paul.] not. 168.

Pighius laud. 52.

Plinius illustratur. 157.

Plutarchus illustr. 38. 49.

Pollio [Trebellius] not. 186.

Pollionis XXX. tyranni. 187. anachronismus.
ib. illustr. 191.

R.

Rhabanus Maurus notatur. 5

Rubenius [Alb.] laud. 56.

Rudbeckius [Olaus] not. 168.

S.

Scaliger [Jof.] laud. & not. 98.

Schlegelius [Christi.] 43.

Sebitius (Alb.) laud. 296. f.

Seruius not. 16.

Sigonius [Car.] not. 45.

Spanhemius (Ezech.) laud. 58. 311. not. 143.

Suetonius & Tacitus conciliantur. 89.

Suidas laud. 265. f.

T.

Tacitus emendatus. 52.

— & Suetonius conciliantur. 89.

Themistius illustr. 323.

Trifstanus [Joh.] not. 146. refut. 254. sq. laud.
299.

a Turre [Phil.] laud. 47.

V.

Valens. [Joh.] not. 21. 57. 61. defend. 80. refut.
176. 185. laudatur. 44. 59. 220. 319.

Valentis opus de nummis Consul. 68.

Valesius not. 299.

Vallemontius abbas laud. 190. 202. refut. 191.
202.

Victor [Aur.] emendatus. 205. 318.

Vopiscus [Flau.] illustr. 207. 250. 264. sq.

Vrbicus [Aggenus] historicus laud. 243.

Vrsinus (Fulu.) not. 51.

VV.

VVedelius [Ge. VVolf.] laud. 115.

VVirsfen [Nic.] laud. 312.

Z.

Zosimus not. 219. illustratur 260. sq.

In-

INDEX RERVM, quæ in Electis hisce occurrunt, maxime memorabilium.

A

A in gemmula Pescennii quid? 37. 38. 39.

A in vocabulis ASIS & ATREV. 325.

Aburiz gentis nomen unde? 45.

Acca Laurentia biceps. 13.

Acilia gens, cur Deam Valetudinis numis impresserit? 31.

M. Acilius in numis Corinthi quis? 70.

Acrafiotarum numi in Imperatores. 143.

apud auctores mentio. ibid.

Acris urbes an duæ? 144.

Adginnius (Quintus) sacerdos in templo Augusti. 241. seq.

ADVENTVS AVGVSTI quid noret? 88. 89.

Adulatio in numis obuia. 167.

Aebutius in numis Corinthiacis quis? 69.

Aera noua Gratiani in numis. 330.

Aesculapius ante Salutem Deam veneratus a Gr. 26.

in numis Aciliorum cur? 54
urbis Acrafi. 146.

Agonalia unde dicta? 22.

Agrippina, Neronis matris nomen in loco numi maxime honorifico;

Agrippinae Germanici nomen post maritum. 82.

calliditas & prudentia. 83.

AIERNINO quomodo explicandum. 75.

AKTIENA in gemmula Pescennii. 37.

ANT, i. e. *Antiochia*. 324. 326.

Antheſterion cum quonam menſe Latinorum conueniat? 38.

Antiates Romam pro fortuna vrbis suæ coluerunt. 47. f.

Antiochus Soter, **Palladem** in vexillis expreſſit. 27.

tyrannus an idem cum **Achilleo**? 257.

Antiquitatis vastum ſtudium & iucundum. 177. difficile tamen ſæpe. 216.

ANTONINOC an **ANTONINOC** legendum? 156.

Antoninus primo cognomen, deinde nomen. 123.

Antonini imperatores quomodo in numis dignoſci poſſint? 120.

M. Aur. Antonini vita. 121.

immoderatus erga

Fauſtinam amor. 182.

Antoninus Pius ludos ſæculares non edidit. 316.

Gallus Conſul apud **Vopiscum** in ſaſtis non apparet. 207.

Antonius pro **Baccho** ſe habere voluit. 55.

Anubis in numo imperatoris chriſtiani. 18.

INDEX RERUM.

AP. in numo M. Scauri quid? 78.
Apameæ numus, in quo historia diluuii. 11.
APIAMEON tres litteræ ultimæ NOE efficiunt. 11.
Apollinis atque **Dianæ** iuncta capita. 12
Lycii cultus singularis apud Argiuos. 85.
Apſus motuum sub Aureliano auctor. 256.
AQPS. i. e. *Aquileia percussa* moneta. 324.
AQS. i. e. *Aquileia signata.* 325.
Arcus & pharetra venationes in ludis notant. 54. f.
Aretas cur *Φαέων* dictus? 78.
Argiui cur **Neronem** cum matre numis impreſſerint? 84.
 singulares cultores Apollinis. 85
AROB. i. e. *Arelate obſignata* moneta. 325.
ASIA RECEPTA inſcriptio in numo Auguſti. 56.
Auſidiæ gentis origo. 53.
AVGGAVG. in Gratiani numo. 159. f. 164. f. 320. 322. 325. f. 326. 328. f. 329. 334.
Auguſti honores ob **Parthos** deuictos. 341.
Auguſti facies barbata in numo gentis **Arriæ.** 49. f. & in aliis. 50.
 nomen nonnulli repudiârunt 124.
Auguſtæ titulus quibus tributus. 179. 194.
 a maritis ſe communiter nominant. 201.
Auguſtarum numi pauciores cuſi. 200. 201.

Aurelianus Imp. Soli ſacrificans in numo. 195.
 crudelis admodumque ſeuerus. 263. ſeqq.
 filium habuit. 265. ſeq.
 perperam **Aureolus** vocatur **Zoſimo.** 219.
ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ an ſemper poſt nomen **Antonini** ponatur? 151. f. 159. ſeqq.
 an ſupremum tantum **Ducem** denoter? 148. 154.
 numquam poſt nomen Imperatoris inuenitur. 154. ſeq.
 an in **Caligulæ** atque **Tiberii** numis reperiatur? 163.
 B.

B in numo gentis **Lollia** quid? 60. 79. ſeq.
Balatus ſ. **Balbatus** corrupte pro *Vabalathus.* 219.
Barbia **Orbiana** cuiusnam imp. uxor? 220.
BACI. in **Caracallæ** numo. 149. 152. 156. ſeq. 159.
Βασιλεύς an Græci Romanos dixerint? 148. ſeqq. 155. ſeq.
Βασιλεύς quo loco poſitum Græcis. 159
Baſiliſcus **Numeriani** filius. 252.
Bellia gens an **Duilia** aut **Duellia** antiqutis vocata? 57.
M. Bellius quis? 79.
BIA TE in numo quomodo ſumendum. 66.
Bibliothecæ **Guelfebytanæ** **MS** ſtorum antiquitas. 312.
 igne conſumta. 169.
Biceps **Janus** cur? 5.

Bipen-

INDEX RERVM.

Bipennis in Tenediorum numis quid?

14.

Bithyniæ epocha quo anno incipiat. 62

Bizyæ & Bizyenorum varia scriptio. 136

varii in Imperatores cusi numi. 137

Byzantii a Sept. Seuero expugnatio in numo notata. 137.

C.

Caduceus in sinistra salii sacerdotis cur? 315.

Cæsaris nomen in Galba an familiæ aut dignitatis? 87. 91.

titulus iam cognomen, iam prænomen. 134.

Calendæ Januarii variis cærimoniis celebres. 21.

Caninius Gallus in numo Augusti quis? 336. 341.

Caphya an pagus Arcadiæ. 150. 156. 164

Caphyis an duo tantum numi percussi? 152. 159.

Capito in numo gentis Fonteie quis? 79

Capra, arcus, phætra ædilitatis symbola. 54.

in numis Asgenium. 54.

Amalthæa cum Jove puero in Gallieno. 167.

Capricornus in numis gentis Oppiæ atque Augusti cur? 61.

Caput biceps in familia Pompeiana. 12.

Caracalla MAGnus vocatur in numo. 151.

an præclarus Princeps? 150. 159.

Cærinus & Numerianus Cæri filii. 237.

Cæri vitam quis scripserit? 244.

Cærus unde ortus? 244. eius vitam composuerunt varii. ibid.

CC. AVG. VSTI quomodo explicandum. 336. 339. seq.

Centauri in variis numis. 57.

Centenarius numerus sacer. 315.

Centum cellæ a quonam conditæ. 103.

Ceres in numo Faustine. 110.

Saturni uxor. 111.

in numo Caracallæ. 149.

cur faciem gerat? 149.

CERT. QVINQ. ROM. CON. notæ explicatæ. 337.

Characteres varii in numerorum area & subsignatione. 223 - 231.

Cinctus Gabinus qualis habitus? 16.

CIRC. CON. quomodo explicandum. 344.

Cocles an ad gentem Horatiam pertineat? 64.

Codicum & diplomatum fides confirmanda. 312.

Cœliorum nomen per OE & AE scribitur. 98.

C. Cœlius Calvus quis? 58. seq.

Columna in numo Augusti cur? 340. seqq.

milliaria Augusti. ibid.

COM & COM. OB explicatio. 325.

CON & CON OB quando in numis subsignari cœperint? 229.

Concordia noua. 45.

Concordia Augg. in numo Otacillæ. 348.

Consecratio in numis quando obsoleuerit? 254.

Constantinus cur filius Augustorum audiatur? 277. seq. 280.

Constantini M. ortus, victoriæ, honores, coniugium. 284. 287. 288. 290.

Constantinus quando maximus vocatus. 285.

crucem quando, & ubi videtur? 286. a 3 Con-

INDEX RERVM.

Constantinus an Christianus ante crucem visam? 286.

quando Roma decesserit? 289.

sororem Licinio in uxorem dedit. *ibid.*

VIRTVS EXERCITVS
GALLICANI dicitur. 290. f.

Consularium numerorum opus a Morello susceptum. 42.

varias ob causas retardatum. 43.

prælo paratum. 44.

eius ordo & methodus. *ibid.*

Consules novum annum aperire quomodo dicantur? 21.
titulares. 212.

CONT. explicatio Harduini. 310. 324.
Cangii. *ibid.*

Corbulonius Pro-Consul. 17.

Cornelia Supra cuiusnam imp. uxor. 210.

Cornuti cognomen ad gentem Cæciliam pertinet. 57.

Corona unde dicta? 121.

earum auctor quis? 122.

varia genera. *ibid.*

graminea Gallienus exornatus. 174. 176.

laurea magni habita. 135.

quando in numis non amplius cernatur? 275. in.

radiata dorso cameli imposita.

47. 77.

in numo gentis Rusticæ cur? 47.

quis imp. ea primus usus.

122.

quando in numis non amplius occurrat? 254. 275. in.

COS. III. in numis Hadriani quomodo accipiendum. 8.

C. P. quid? 59.

Critica ars multa requirit. 247. 2

C. VAR. RVF. quomodo explicanda. 81

Custos, cognomen Jani. 4.

D.

D littera sæpius τϞ] apponitur. 12.

Dex atque diuinæ elogium in numis Augustarum. 181.

Dei titulum varii adhuc viui sibi adsumserunt. 181.

Dei orarus Rex in numo gentis Lollia. 60

Denarius centesimus & ducentesimus an in numis reperiarur? 318. 343.

Deus siue θεός; cognomen tantum Regis Antiochi. 198.

Diadema quis primus adsumserit? 274.

Diadumenianus corrupte Diadumenus, 219.

Diana biceps. 12.

Jana vocatur. 12.

Epheia in numis Acrasi. 146.

Dionysius barbam Aesculapii abstulit. 26

DIVVS Caracallæ idem ac *beata memoria*. 151.

Domini vox sub Aureliano & Caro. 273.

D. N. *Dominus noster* quando pro titulo imperatoris obtinuerit. 273.

Alex. Seuerus aut

Decius vocatur *ibid.*

Domini nostri propria significatio.

298.

D. S. S. quomodo explicanda. 60.

E. EM. 1

INDEX RERVM.

E.

- EMPOR. vocabuli expositio. 72.
 Emporiorum numi familias & nomina
 Romanorum continent. 64.
 Epirimius Zosimi idem ac Septimius.
 257. f.
EPH in gemmula Pescennii qua ratio-
 ne explicandum. 37.
 Ethnici multa ex libris Mosais hant-
 runt. 71.
 Etruscilla, Traiani Decii uxor. 220.
 Euphrates & Tigris ex uno fonte oriun-
 tur. 105.
 Exercitus Gallieani gloria in numo
 Constantini M. 290.
EXX, G. i. e. *Exercituum Gallia*. 291.

F.

- Faustina sub variarum Dearum forma.
 111.
 semper a patre vocatur in nu-
 mis. 201. cur? 347.
 Faustinae numus, cum mariti nomini-
 bus. 348.
 Faustinae christianis addictam putat
 Harduin. 108.
 Felicissimus monetarios Romae ad mo-
 tus excitauit. 258.
FELICITAS DEORVM, inscribuntur plane sin-
 gularis in numo Marinianae. 353.
FEL. RFE notarum explicatio. 309.
 Figura genu flexa in gente Aemilia 47.
 76. sq.
Filii Augustorum cur vocentur Constan-
 tinus & Maximinus? 277. sqq. 280.
FIRMVS tyrannus. 257.
 Flos ex curru triumphali assurgens
 quid? 56.
 in numis familiarum Cassiae &
 Seruiliae cur? 58.

- Fluuii navigabiles & innavigabiles quo-
 modo in numis pingi sole-
 ant. 105.
 Fortunae Antiates an *fortes* appellatae?
 48.
 M. Furius in numo Augusti quis? 74.
 G.
 G in numo gentis Lolliae. 61.
 Galba Caesaris nomen non ut fa-
 miliae, sed dignitatis suscepit. 87.
 Galeria Fundana, uxor Vitellii in nu-
 mo. 92.
 Galerii praenomen non semper habet
 Maximianus. 271.
 Gallandi moneta ad Morellum de eius
 opere num. consularium. 68-81.
 Galliena, an rebellionem contra Gallie-
 num infamis? 178. sqq. 188. 190. sqq.
 Gallienus pietatis titulum iactauit. 165.
 Jouem sibi tutelarem delegit.
 166.
 comparatur cum Joue. ibid.
 describitur. 172. 176. 183.
 variorum tyrannorum victor.
 183. sq.
 remunerator fidelium. 184. f.
 an pace usus? 185.
 an ludos saeculares ediderit? 317.
 sq.
 Geminus cognomen gentis Seruiliae.
 45.
 Gemma insignis Claudii Caes. imagi-
 nem exhibens. 294.
 Generi nomen an Romani *filii* dede-
 rint. 279. sq.
GENIO AVGVSTI, inscriptio in numo
 Maximini, cur? 280.
 Genius Nili in numo Traiani. 96.
 Genii

INDEX RERVM.

Genii quatuor felicia tempora notant.
6 vide infra: *Pueri*.

Germanicus cognominatur Traianus.
101. f.

Germanici cognomen in numo Vitel-
lii. 87. 88. 91.

Geryon cur triceps fictus? 9.

Globuli tres in manu Herculis Gaditani cur? 9.

in manibus sororum Phaeton-
tis aromatici. 53.

GLORIA NOVI SAECVLI tantum in
numis Gratiani. 308.

felicem temporum
reparationem si-
gnificat. 308. 320.

de hac inscr. Trista-
ni ac Begeri sen-
tentia. 320. in. alte-
rius anonymi. 329.
sq. & 335.

Gothi insignis litterarii damni aucto-
res. 216. f. 217.

G. P. quomodo explicanda. 89.

Græci subacti purum sapius Romanum
nomen allumebant. 74.

Grammatica varia in numis Græcis ob-
seruanda. 141.

Gratianus an dici possit *Gener Augusti*?
321. 332.

Germanus cognominatus,
329.

primus Augusti filius, qui
nomen Augusti super-
stite patre gessit. 334.

Gratiani numi cum GLORIA NOVI
SAECVLI. 309.

laus & censura. 323.

numi an omnes fere in Gallia
signati? 324. 325.

æra in numis. 330.

Gryphes an exstiterint umquam? 84.

Gryphs cur in numo Argiuorum? 84. sq.
H.

Hadrianus ante consensum Senatus Im-
perator. 258.

Hadriani laus atque censura. 6. 7.
comparatio cum Jano. 7. 8.
cognomen Herculis Gaditani. 9.

Hareth, Græcis Arethas, nomen multo-
rum Regum Arabiæ. 78.

Harpocrates Deus in numo Juliani A-
postata. 197. f.

Hecatombe unde dicta. 315.

HEMIS in numis gentis Flaviæ quid?
50. 78. sq.

Hercules Deus onienis in numo Postu-
mi cur? 210.

comes Augusti. 211.

Hippopotami currum triumphalem
trahunt. 95.

Historiæ scientia quomodo condenda?
311.

Historiarum monumenta perierunt
multa. 216.

Hostilii Etrusci numus explicatus. 319.

Hygiea, cuius filia? 26.

Minervæ cognomen. 27.

I.

J. in gemma Pescennii quid? 37. 39.

Jani templum quoties clausum. 16. sqq.
varia cognomina. 4. illorumque
causæ. 19.

aræ & digiti quot? 6.

potestas late patens. 19. f.

Janiculi mons. 3.

Janito.

INDEX RERVM.

Janitores a Jano dicti. 3.
 Januæ a Jano vocatæ, ibid.
 Janual sacrificium, 20.
Janum ad medium Horatii quomodo intelligendum. 20.
 Janus unde ortus? 2. II.
 nomen traxerit? 7. 10.
 Rex legum, religionis & sacrificiorum institutor. 3.
 portarum & clauium inuentor. ib.
 hospes Saturni. 4.
 numerorum usum induxit, 4.
 Rex primus post mortem consecratus. ibid.
 cultus ab Hetruscis. 7.
 an nauigationis artis inuentor? 9. f.
 an idem cum Noa? 10.
 in num. antiquis semper fere laulo cinctus cernitur. 20. f.
 biceps cur? 5.
 in numis familiæ Pompeianæ. 12.
 quadrifrons cur? 6.
 eius statua atque templum. 5.
 an Geryon? 8. sq.
 numquam in numis Imperatorum occurrit. 9.
 Iaso an nomen urbis aut Salutis Deæ? 26. 27.
 IAO Basilidianorum idem quod Græcum IΑΣΩ. 27.
 IF. nota numeralis pro II. 80.
 IHS. in scutis variis. 305.
 IIV. VIR. VALETIV. in familia Acilia quomodo explicandum. 29.
 Imperator an tantum modo dux exercitus? 148. 152. sq. 155. 163. sq.

prænomen fuit. 126.
 Imperatoris vocabulum in Augusto pro DIVO positum. 71.
 variis varias ob causas tributum. 126. 134.
 153.
 titulus quando obsoleuerit? 273.
 Imperatores infantum statura ad Deorum pedes 237. 248. sq.
 INDVLGENTIA POSTVMI in numo. 212.
 Infans in numis Traiani ab Aegyptiis cufis quid? 96. 97.
 Inscriptio an cum typo numi congruere debeat? 158. f. 160. 179. sq. 195. sqq.
 illustrata. 316.
 Inscriptiones diuise in numis. 220. sqq.
 numorum decurtatæ quæ methodo explicandæ. 339
 circa Jani capita pauca in numis. 11.
 Inscriptionum utilitas an maior quam numerorum? 311.
 Interregnum post obitum Aureliani perniciosum. 259.
 Jotapianus idem cum Pacatiano. 219.
 Isis varie representatur. 197.
 Faria in numis. 197.
 Junioris titulus qua ratione Gal. Maximiano tribuatur? 270. f. 271. 272.
 titulo quis primus usus? 272.
 Juno cur Patulcia? 19.
 Jupiter, tutelaris Deus Gallieni. 166.
 Justina, Magnentii & Valentiniani uxor. 232.
 IXΘΤΣ cur Christus in Christianorum monumentis vocetur? 304.
 b
 KAA

INDEX RERUM.

K.
KAA quid notet? 254.
 quando in numis subsignari coeperit? 256.
 quando obsoleuerit? 254. 256.
Κύρα **Οδῆ** expositio. 150. 158.
 L.
Lancea unde appellata. 58.
Latienus potius quam **Labienus** vocatur **Postumus**. 205.
Legio fulminatrix. 128. sq.
L. IB. quomodo sumendum in numo **Traiani**. 96.
LiberDeus Sol vocatus. 249.
Liberti nomen familiae, quae libertate eos donauerat, gerebant. 69.
Libri soli non sufficiunt ad conseruandam **Historiam**. 168.
Litterae subsignatae colligendae atque explicandae. 219.
L. M. RVF. P. C. Q. quomodo explicanda. 64. 72.
Lucilla a patre nominatur in numis. 201. cur? 347.
Ludi saeculares qua occasione & quando primi instituti? 313.
 quando secundi, tertii, quarti? 313. 314.
 ab **Augustis** habitus recensentur. 315. sqq.
Circenses cur instituti? 337. sq.
Ludonici XIV. comparatio cum **Traiano**. 99-106.
Lydiae urbes variae numos in **Sept. Severum** signarunt. 146.
 M.
Macedoniae caput in **Antonio** & **Cn. Plancio**. 54.

Magistratus in numis quarundam **coloniarum** **Rmis** familiis adiungi non possunt. 72.
Magnius (P.) in **inscr.** 219.
Maximus e quanam familia? 240.
Magnia praenomen in variis **inscr.** 238. sq.
 familia olim illustris. 240.
Magnus **Caracalla** solus post mortem vocatur in numis. 151.
Mamaea in numo quodam **Mamias** vocatur. 354.
M. Marcellus Aeserninus quis? 75.
Mariniana *Deorum felicitas* dicitur. 353.
Marinus idem qui **Pacatianus**. 352.
Mars cum **scalis** in numo. 137. sq.
Gradius unde dictus? 138.
 eius alia cognomina. 139.
Maximi nomen a deuictis gentibus assumerunt **Impp.** 209.
 titulus in **Constantino** est nomen familiae. 240.
Maximianus iun. idem qui **Gal. Maximianus**. 269. 272.
 primus iunioris titulo usus. 272.
Maximini familia semi-barbara. 278.
Maximinus **Syriae Praefectus** ob tyrannidem occisus. 259.
 cur *filius Augustorum* vocetur? 278. 199. 280.
MD. OB. notae. 324.
Medici primum **Romae** serui aut manumissi. 31.
 plures studii rei numariae dediti. 115.
Medietas an probae latinitatis vox? 301
Mercurius

INDEX RERVM.

Mercurius Pacifer in numo Postumi. 214.
Methodus in explicandis numis quam
obseruanda? 345.

ML. & MLL. quomodo explicanda. 337.
342.

Monetarii sæpe oscitantes. 199. sq.

Monetariorum Romæ rebellio. 258.

Monogrammata. 64. 65.

Monseigneur quid Gallis proprie? 272.

Monstrum marinum in gente Cornelia
quod? 64.

MOST. P. MOST. S. MOST. T. MOST.

Q. quando in numis subscribi coe-
perint? 229.

Mulus (M. Antonius) 51.

N.

Narbone an plurimi numi Imperat.
perculsi? 338. 345.

Nauis in Jani numis quid? 10.

Nero aliquot annis cum laude regnat.
83.

alter voluit haberi Apollo. 85.

omnino post Græcum iter Ro-
mam rediit. 89.

Nicias Coorum tyrannus in numis. 48

Cous Grammaticus. 48.

Nigrini Romæ varii e diuersis familiis.
263.

magni nominis varii. 268.

Nigrinia non est nomen chimaricum.
267.

Nigrinianus & Fl. Anicius coss. 267.

an alter filius Numeriani? 252

quando vixerit. 219. 253. sq.
imperator declara-
tus. 258.

an turbis contra Tacitum
interfuerit? 259.

an præfectus Angliæ & ty-
rannus sub Probo? 262.

ex quam familia? 263.

an Aureliani nepos aut fi-
lius? 263. sq.

ab Aureliano interfectus
& consecratus? 264.

a Nigrinia uxore Nigri-
nianus dictus? 266. f.

forte filius Carini aut potius
Numeriani. 268.

Nigrinus contra Hadrianum rebellis
occiditur. 263.

Nilus ut infans unius cubiti, cur? 96.

crocodilo incumbens & cornu-
copiæ gerens. 97.

Nomen mulieris circa caput impera-
toris. 171. 182. in.

Nomina familiæ & dignitatum quomo-
do collocentur? 87.

magistratuum circa Deorum
capita locata. 11. f.

varia Imp. in consecrationis
monumentis omittuntur. 352

Nesfeigneur quid Gallis proprie? 272. f.

Notæ monetales in num. cons. quam
multæ? 63.

in num. Emporiarum explicatu
difficiles. 73.

Romanorum nullæ e duabus syl-
labis distinctæ. 157.

Græcorum perpaucæ in numis.
157.

Numerianus & Carinus Cari filii. 237.
vitam Cari patris consecra-
uit. 244.

Numi genuini *aperturæ*. 296. sq.
duobus diuersis typis cusi. 65.

b 2

Numi

INDEX RERVM.

Numi subzrati omnes a falsariis cusi, 65.
 quomodo cognoscantur?
 65. sq.
 consul, a barbaris cusi. 66.
 multa historicis prætermissa con-
 tinent. 82. 99. 166. 112. sq. 147.
 170. 117. sq.
 Traiani renouati. 96. 97. 98.
 conturniati quinam? 116. 117.
 rarissimi, ibid.
 quando cudi coeperint?
 117. sq.
 in quemnam usum cusi?
 118. 119.
 historiarum monumentis accura-
 tiores. 279. sq.
 nonnumquam post-
 ponendi. 166.
 auersi an semper conueniant cum
 Imp. quibus adiuncti sunt?
 346. sqq.
 antiqui nihil scurrile aut iocosum
 continent. 175. 185.
 ab historicis discrepant. 186.
 Imperatoris, coniugis & libero-
 rum in plerisque conueniant.
 222. sq. 229. f. sq. 255.
 an umquam a Romanis in oppro-
 brium cusi? 108. 173. sq. 185.
 rarissimi Taciti, Faustinae, familiae-
 que Antidiae. 297.
 ad historiam corrigendam solli-
 cite adhibendi. 325.
 ludis secularibus notati. 315. sqq.
 variis notati. 337.
 nonnulli cum subscripto CON
 reuera CPoli cusi. 325.
 erroribus obnoxii. 327. sq.

Numi illustrati.

Aemiliae gentis. 45. sqq.
 Augusti. 336.
 Constantii iun. 273. sq.
 Gratiani. 308-335.
 Hadriani imp. 6. sqq.
 Iani. 1-23.
 Iuliz. 31.
 Maximiani iun. 269.
 Obulci ciuitatis. 73.
 Pompeianae familiae. 12.
 Salutis Deae. 28. sqq.
 Tenedii. 13. sqq.

Numophylacia laudata

Borussiae Regis. 295.
 Chamillardi. 165.
 Claudii de S. Georgio. 25.
 Comitissae feminae. 142.
 Schwartzburg. 119.
 133. 309.
 Ducis Centomanensis. 99.
 Focalti. 1. 2. 61. 152. 245.
 Ludovici XIV. 177.
 Olearii. 114.
 a Timaeo (Joh. Henr.) 132.
 Wedelii 115.

Numorum usus noxius hominibus. 4.
 studium utilissi. & iucundiss.
 113. sq. 140. sq.
 necessarium. 218.
 utilitas an maior quam in-
 scriptionum? 311.
 communium, rariorum &
 rarissimorum recensio.
 354-360.

Numos aereos cudendi potestas senatui
 erat. 199.

Numus illustratus

Anto-

INDEX RERUM.

- Antonini (M. Aur.) 116.
131.
Apameæ cum historia di-
luuii. 11.
Caracalla. 148-161.
Commodi. 35.
Constantini M. 283-291.
Faustina. 32-106. 112.
Gallieni. 163-168. alius. 168-
202.
Hostilii Etrusci. 319.
Ludouici XIV. 18.
Maximini. 276-282.
Neronis. 82-86.
Pertinacis. 21.
Postumi. 203. seqq.
Probi. 261.
Sept. Sæuri. 133-141. alius
142-147.
Traiani. 94-99.
L. Veri. 200.
Vetranionis. 296. seqq.
Vitellii. 86-90. 91-93.
N. VRBIS. C. M. XXIII. explicatio. 338-
344.
O.
O & Ω sæpius confusum. 143. 149.
Odenatus. 184. f.
Ophilatriam a Judæis acceperunt Græci. 33. seqq.
Optimi elogium soli Traiano conuenit. 101.
quando suscepit Traianus? ib.
P.
Pacatianus cos. 351.
tyrannus quando vixerit? 351.
idem qui Marinus. 352.
cum Iotapiano. 219.
Pacis templum splendidissimum. 17.
Palmyra rebellis ab Aureliano euertitur. 256. fq.
Paludamentum, quodnam vestimentum? 135. f.
Papius corrupte pro Pacatiano. 219.
C. Papirius Carbo, quis? 162.
P. AQ. i. e. *Parussa Aquileia*; moneta. 325.
Parulcia cognomen Junonis. 19.
Pegasus in numis quomodo pingatur? 84.
Piscennii Nigri gemma illustr. 37-40.
Phaetontis sorores in gente Accoleia. 53.
Philippus ante Constantinum M. christianus. 287.
Phileophus, epitheton non nomen Aurelii imp.
124.
PIETAS & FELICITAS in Gallieno ex sola
adulatione. 167.
Pietas Augg. in numo Julii. 348.
Placentam serpenti porrigit Salus Dea. 34.
Poculum salutis. 34.
Pontificis Max. & Trib. Pot. dignitatem qui ne-
glexerint? 209.
Postumi utriusque iunctæ facies in numo. 313-
f. 354.
numi qua ratione interfœci
possint? 354.
nomen integrum. 204. seqq.
Postumorum numi ap. Gallos vulgares. 203.
alibi rariores. 204.
Postumus an Posthumius scribendum? 204.
obscurissime natus. 205. f.
virtute aliisque donis clarus. 206.
an interfectus Salonini? 207.
varias dignitates suscepit. 208.
quamdiu imperauerit? ibid. 209.
cur *Germanicus Max.* vocetur? 209.
cum quibusnam Germanis bellum
gesserit? 210.
qua ratione COS. III. in numo dica-
tur? 211.
Pater Patriz? 212.
bello & pace multa præclara gessit.
213. seqq.
cura suis interfectus? 215.
contra barbaros & hostes domesticos
felix. 260. seqq.
PPP. E in numo Vitellii quomodo explicanda. 93.
Prætores promiscue Patricii & Plebei. 45.
Probi statua fulmine tacta. 234. f.
caput iunctum Augustæ in numo an ux-
oris eius? 235.
Procla (Julia) an Probi uxor? 235.

INDEX RERVM.

Proconsoles quando dicerentur imp? 126.
Sex tantum imp repaſuntur, 127.

PROFECTIO AVGVSTI in num. imp. quomodo intelligenda? 88. f.

Proserpina a Cerere quaſita quid proprie ſignificet? 149.

PROVIDENTIA AVG. in Poſtumo. 214.

P. TR. quando in num. ſubſignari ceperint? 228. 230.

PVDICITIA AVG. in Vrbeica quomodo intell? 237.

Pueri ſ. Genii quatuor in Conſtantino M. ad quoddam tempus referendi? 288.

ΠΤΟΙ in Sempronio gente quid? 63.

Quadrige quid indicent? 47.

Quirinus cognomen Jani, Martis & Romuli. 16 R.

R. in numo Neronis qua ratione explicandum? 89.

RCC duplex expositio. 337. 342. ſeq.

Regis titulus numquam imp. tributus. 148. ſeq.

Res Romana ap. Vopiscum quomodo intell? 248.

ΡΩΧΑΙΟΜΕΥΟΝ iam ante Conſtantinum M. in monumentis. 304. ſeq.

Roma redeuntes imp. ſolemnibus lætitiis exceperit. 88.

numquam paludata eſt, aut pugione tenet. 90.

Romani Imperatoribus figuras & Deorum titulos tribuerunt. 111.

Romulus, Maxentii filius conſecratus. 222.

Rufus (M. Mæcius) Proconſul quis? 61. 80. (C. Varius) quis? 81.

R. XL. i. e. Remiſſa Quadrageſima. 343.

S. CABOON in gemma Peſcennii quid? 37. 38.

Sacrificia Jano facta. 21. 22.

Sæculi lata ſignificatio. 313.

Sæculum non neceſſario centum annis definitur. 314. ſeq.

pro tempore ac temporis habitu. 320.

pro quouis tempore. 330.

antrum in Hadriano quomodo accipiendum? 320.

novum qua ratione ſumendum? 318. in numis. 319.

Salonius an a Poſtumo interfectus? 207.

Salonini nomen integrum. 207.

an tres eo nomine diuerſi? 208.

Saluator an probæ latinæ vox? 300. ſeqq.

Reip. in numo Vetrantonis. 300. 302.

an ipſum Vetron. respiciat. 303. ſeq.

ſigillaria quænam? 305.

Salus & Vale! acclamabantur defunctis. 32.

Salus Auguſte in numis Liuiæ quom. intell. 32.

Salus generis humani, elogium variis imp. datum. 36.

Dea a quibus culta. 25. 27.

& Valetudo dex diuerſæ. 32.

in gente Acilia. 29.

Junia. 28.

Auguſto. 32.

Salutis augurium quoddam & ubi captatum? 28.

templum quando, a quo & ubi conditum? 28.

a Fabio picturis exornatum. 29

in numis Domitiani cur? 35.

in cultu varii ritus atque cærimoniz. 33. ſeqq.

orbis titulus Cereri & Jſidi tributus. 111.

Saluti appoſitum nomen imperatoris in quibus numis? 40. f.

Scalas in ulnis portat Mars. 139.

Securis unde dicta? 15.

Segomon, cognomen Martis. 242.

Semper Auguſti titulus iam in numo Vitellii. 9 f. 93.

Senioris titulus cur Maximiano Hercul. tribuatur? 270. f. 271.

Septimius tyrannus idem cum Epitimio Zoſimi. 257. f.

Serapidis & Jſidis iuncta capita in Juliano Apoſt. 197.

Serapis ſ. Sarapis in variis numi, Jul. Apoſt. 196. ſeqq.

idem ac Sol. 197.

Sar-

INDEX RERVM.

Serpens cur signum Aesculapii? 33.
Lanuui corruptis virginibus periculo-
 sus. 34.
 medios inter ignes aræ cur? 37.
 in familiis Eppia & Rubria quid notet?
 52. in.
Serpentes in numis Antonii quid? 55.
Serpentis cultum unde desumetis Græci? 33.
Seuerina Aureliani uxor. 320.
Seuerus imp. unde sic dictus? 134.
 varie Græcis scribitur. 135.
 unde Pertinax vocatus? 135.
Sibyllina carmina quando scripta? 314.
SIC. *Sici* signatum numum notat. 306.
Silanus in numo gentis Junie quis? 123.
Sifflia, urbs monetaria. 291. 306.
SITON, nomen Cereris. 150. 158.
SMAQ i. e. *Signata moneta Aquileia*. 324.
S. M. K. i. e. S. m. *Karthagine* aut *Kyzici*. 326.
Sol, *Dominus imperii Romani* vocatur in Aure-
 liano. 195.
 variis modis represent. 195. seq.
inuitus audit in num. nonnullis. 196.
Solis caput in num. Antonii quid notet? 55.
Soteria Commodi. 35.
SOVSTI in Faustina variz expositiones. 107.
 seqq.
Sphinx in Traiani numo ab Aegyptiis cuso
 quid? 97.
S. P. Q. R. noua explicatio. 304.
S. TR. quando subsignari in num. coeperint?
 230.
Sulla somnium in numo. 48.
 T.
T. in **TECON** quomodo reddendum? 337.
Tachi natus, totata donum Augustam exhi-
 bens. 197.
Tactus variis infidiis petitus perit. 159.
TAR. quæ ratione explic. 324.
Taurpobolium quando in usu esse & in desuetu-
 dinem venire coeperit? 267.
TECON expositio. 301. 324.
Tenedius secus de seueri supplicio. 15.
Tenedius homo de immitte iudice. 15.

Tenidis & Hemithæ fatum. 13.
 feuera iustitia. ibid.
TER in num. gentis Aemiliae quom. intell. 46.
Thyrsi nauibus impositi in numis Antonii quid?
 55. f.
TL. prænomen an in gente Vettia reperiatur?
 49.
Trabea Quirinalis. 16.
Tramitiscagesta. 100. seqq.
Traianus sub Deor. forma ab Aegyptiis repræ-
 sent. 95. 97.
Tribunitia Potestas quænam? 125.
Trophæum in num. imp. quid notet? 47.
 ubi & quomodo modo positum? 129.
TT. quomodo explicandum? 324. f.
Tulio pign. in numis Jani nauem cudi cypa-
 runt. 101. 105.
Tyranni sub Aureliano orti varii. 256. seqq.
 V.
Vabalathus idem qui Balatus s. Balbatus. 219.
Vaccæ Salutis immolatæ. 35.
Valentinianus COS. Victore collega quis? 324.
Valentiniani tres simul cum Gratiano vixerunt.
 323.
Valetudo Dea. vid. *Salus*.
VBIQUE PAX in numo Gallieni bellis indi-
 que vexari. 171. seq.
 an conueniat Gallieno? 183.
 seqq. 188. 202.
VENVS GENETRIX in Antonini numo
 cur? 349.
Verus (Luc.) coniugis nomine vocatur. 200. sq.
Vetrano describitur. 299.
 pius & fortis. 303.
Vettia gens noua. 94.
Veturia gens antiquiss. & clarissima. 49.
Vexillum in numo Caldi quid notet? 58.
Victoria genuflexa an in numis cernatur? 77.
 cur in M. Seacro pingatur? 78.
VICT. AVG. in M. Aur. Antonino ad quem-
 nam spectet? 127.
Victoriz simulacrum quomodo fictum? 127.
Victorini singulare factum & dictum. 262.
Vitelhas an unquam in numis nomen Cæsaris
 gerat? 86. 91.

Vitel-

INDEX RERV M.

Vitellius noluit, filios suos vocari in num. Cae-
res. 87.

an denique Caesaris nomen suscepit?
87. 92.

Romæ aliquando fuerit? 88.

Vota publ. pro imp. quando suscepta? 36.
in numis notæ sæpius adulationis. ib.
cadentis iam imperii. 41.
pro Constantino M. decennalis & vi-
cenn. quo anno suscepta? 288. f.

Varislauiz, eiusque incolarum laus. 293. seqq.
306. seq.

Bibliothecæ publicæ. 306. addæ præ-
fæ. p. 5.

Urbes monetariæ. 291.

Urbica (Magna) cuiusnam imp. unor? 220. 221.
non fuit Maxentii. 222. seq.

Urbica non fuit Magnentii aut Decentii aucta-
gii Maximi. 231. seq.

Carini aut Numeriani. 232. seq.
236. 249.

Taciti aut Floriani aut Probi.
234. seq.

fuit solius Cari. 235. seq. 238.

cur *Salus publica* in numo vocetur? 237.

a quibus genus ducat? 243.

forſan gente Hispana. 244.

Urbicæ & Urbici varii. 240 - 244.

Urbicia ſ. Urbica, urbs Hispaniz. 244.

Urbicus fluuius Hispaniz. 244.

T.

T in gemmula. Pescennii quomodo explican-
dum? 37-38.

Errata quædam typographi exſtantiora.

In Præfatione p. 1. lin. 5. pro *ſir* leg. *ſiri*. l. 6. pro *numerus* leg. *numeronum*. p. 2. l. 16. leg. *delicia-
rum*. l. 18. leg. *transferre*. l. 21. leg. *Triuultianas* & ſic etiam p. 4. l. 6. p. 3. l. 6. leg. *collecto*. l.
9. leg. *antiquitas*. p. 4. l. 20. leg. *memorabilem*. l. 25. leg. *faciam*. p. 5. l. 4. deleatur *ſo*. l. 8.
leg. *aliquos* & deinde prop. 2. leg. p. 307. l. 11. poſt *ſcribit*, adde: p. 306. l. 20. pro *ſumamus*
leg. *ſummis*. In Elencho num. XXXI. deleatur *ſæculares*.

In Electis iſtis p. r. l. 23. pro *uno* leg. *uni*. p. 6. l. 27. pro *diutius* leg. *latius*. p. 8. l. penult. poſt *exa-
minandum*, adde: *num*. p. 22. l. 2. pro *offerebuntur* leg. *offerebantur*. p. 24. l. ult. pro *illam*
leg. *illum*. p. 27. l. 6. lege *ABRAXAS ſatis*. p. 34. l. ult. leg. *porreſſa*. p. 41. l. penult. delea-
tur *cum primis*. p. 64. l. 2. leg. *Pighium*. p. 91. l. 10. leg. *Poſſumum*. p. 102. l. 1. poſt *omnia*
adde: *iſſe*. p. 101. l. 4. leg. *maxima*. p. 104. l. 31. leg. *diſcidit*. p. 106. l. 3. leg. *ſuperſint*. p. 108.
l. 22. l. *certiſſimum*. ib. l. 23. l. *ſeſciſſimum*. p. 144. l. penult. leg. *litteris*. p. 150. l. 1. leg. *gemi-
tius*. p. 153. l. 19. poſt *hæc*, adde *quam*. p. 168. l. pen. l. *principibus*. ib. l. ult. leg. *neceſſita-
tem*. p. 177. l. 21. poſt primum *ſudio* dele: *qui ſudio*. p. 183. l. 10. leg. *perexigui*. ib. l. 28. leg.
CCLXIII. p. 184. l. 20. leg. *Reges*. 185. l. 15. l. ob p. 188. l. pen. l. *Pollio*. p. 190. l. 10. l. *Phyſice*.
p. 191. l. 4. ſic lege: *Hæc ratione nulla diſtinctio &c. quod adeo ad ſerba*: p. 198. l. 8. leg. AN-
TIOXOT. p. 200. l. ult. poſt *numeronum* excidit *minime*. p. 202. l. 5. l. *ultus*. p. 211. l. penult. l. *ſeru-
ginem*. p. 215. l. 28. pro *ſiſtorie* leg. *ſiſtrix*. p. 217. l. 19. l. *ſaluerunt*. p. 224. col. 2. l. 13. pro *g*. po-
ne. *g*. p. 226. col. 3. l. 26. pro *I* pone *T*. p. 231. l. 10. l. *difficultas*. p. 235. l. 11. pro: *mibi autem*
Siderur leg. *Videbatur enim*, & pro *inquire* leg. *inquirebam*. ib. l. pen. poſt *ex* adde. *eius*.
p. 236. l. 5. leg. *repudiavit*. p. 243. l. 24. l. *Urbicus*. 257. l. antepon. pro *Aurelium* leg. *Aureliannum*.
p. 258. l. 2. l. *nullam*. p. 259. l. 14. leg. *pararunt*. ib. l. 19. leg. *cognatis*. p. 297. l. 15. leg. *quædam*.
p. 330. l. 18. leg. *Auguſtorum*. p. 331. l. 24. pro *bas ſolos* leg. *hunc ſolum*. p. 332. l. 8. pro *obſeruat*
leg. *obſervatis*. p. 336. ſeqq. in titulo paginæ deleatur *SAECVLARIBVS*, & deinde p. 341.
343. & 345. *SAECVLARES*. p. 342. l. 28. leg. *ſero*. 343. l. 7. pro *ex ore maxime* leg. *ore maxi-
mo*. p. 348. l. 8. pro *nomen docent* leg. *nos edocent*. 349. l. 9. leg. *Antonini*. p. 354. l. 19. leg. *ob-
ſoletas*.

Reliqua beneuolus lector facile emendabit.

